

Militair Rechtelijk Tijdschrift

Gedrukt en uitgegeven op last van het Ministerie van Defensie

Deel LXI
Januari 1968

Aflevering

1

INHOUD

Strafrechtspraak

Diefstal: een zeemilicien marinier, als passagier (liftend) in een auto meegereden, had daaruit een stethoscoop weggenomen. De krijgsraad doet dit feit, onder opnemng van een ander vergrijp in de strafreden, krijgstuclitelijk af als ware de raad de C.O. van beklaagde. (W.K. art. 2, 1°, 2°, 58, 60; W.Sr. art. 310)	1
Diefstal: een korporaal had een glas van een achterlicht van een geparkeerde auto weggenomen had dit op zijn eigen auto gemonteerd. Krijgsraad: 14 dagen gevangenisstraf en verlaging. H.M.G.: f 100,— boete; uitvoerige strafmotiveering. (W.M.Sr. art. 25; W.Sr. art. 310)	4
Tenlastegelegd: opz. nalaten te gehoorzamen aan het bevel van een wachtmeester der Kon. marech. om plaats te nemen in een gereedstaande autobus met volharding. Krijgsraad: opz. ongehoorzaamheid met volharding; 1 jaar en 9 maanden gevangenisstraf. H.M.G.: vrijspraak; nu de krijgsraad ten onrechte bewezen heeft verklaard opz. nalaten, terwijl bij het onderzoek t.t.z. is komen vast te staan dat beklaagde uitdrukkelijk had geweigerd. (W.M.Sr. art. 114, 1°)	7
Als soldaat 2 sergeanten mondeling beledigd en beschimpt. (W.M.Sr. art. 108)	12
Als soldaat onder invloed van alcoholhoudende drank in Dld. opz. en wederr. met een militaire jeep over een openbare weg gereden. (W.M.Sr. art. 162, 164)	14
Als soldaat ontucht gepleegd in Dld. met een 6-jarig meisje. (W.M.Sr. art. 13-15, 23; W.Sr. art. 37a, 246)	22
Als sergeant onder invloed van alcoholhoudende drank slingerend over een openbare weg gereden. (W.V.W. art. 25, 26)	22
Opz. ongeoorl. afwezigheid: als soldaat niet van verlof teruggekeerd; opz. ongehoorzaamheid: als soldaat niet voldaan aan het bevel van een eerste-luitenant-arts om op 27 februari 1967 naar zijn onderdeel terug te keren; opz. ongeoorl. afwezigheid: zich als soldaat ongeoorloofd van zijn onderdeel verwijderd; opz. ongehoorzaamheid: als soldaat niet voldaan aan het bevel van een marech. I om per eerste reisgelegenheid naar zijn onderdeel terug te keren. (W.M.Sr. art. 97, 114)	25
Tenlastegelegd: (1) als korporaal met een steen de achterraut van een auto vernield: niet bewezen; (2) als korporaal zich verzet tegen een opperwachtmeester en een wachtmeester der Rijkspolitie, die hem terzake van (1) wilden insluiten: bewezen doch wegens onvolledige tenlastelegging niet strafbaar; (3) als korporaal zich verzet tegen een wachtmeester der Rijkspolitie, die hem wilde overbrengen naar een plaats van verhoor terzake van (1): bewezen doch wegens onvolledige tenlastelegging niet strafbaar. (R.L.Lu. art. 193; W.Sr. art. 180, 350)	29
Opz. ongehoorzaamheid: nalaten te voldoen aan het bevel van een meerdere om ter plaatse te blijven, omdat hij door overmatig gebruik van alcohol onvast ter been was; later: nagelaten te voldoen aan het bevel van een andere meerdere om gekleed op de wekkamer te komen; bedreigen van een meerdere met enig kwaad: „ik maak je kapot”; bespotten van een meerdere: „oliebol, kom eens hier bij de oude”; beledigen van een meerdere door een feitelijkheid: een meerdere een pet in het gezicht werpen; bedreigen van een meerdere met enig kwaad door een gebaar: deze toeroepen: „als je mij aanraakt, sla ik je”, daarbij een pioniersschop zwaaiende in de richting van die meerdere. (W.M.Sr. art. 108, 110, 114)	34
Onderscheidingsteken van tweede-luitenant gedragen door een soldaat en een daad door deze verricht behorende tot een ambt dat hij niet bekleedde: in een café 2 soldaten toestemming verleend om het compagniesappèl niet bij te wonen. (W.Sr. art. 196)	39
Lichamelijk letsel door schuld: als bestuurder van een auto in Dld. onoplettend een onbewaakte spoorwegovergang opgereden, terwijl de rode knipperlichten	

STRAFRECHTSPRAAK

Permanente Krijgsraad in de Nederlandse Antillen

Vonnis van 20 september 1967

President: Mr. J. C. A. Engel; *Leden:* Kolonel der Mariniers V. J. L. Blom en Kapitein-Luitenant ter Zee W. J. Hulshof.

Beklaagde, zeemilicien-marinier, had toen hij als passagier (lifter) mede-reed in een auto, daaruit een stethoscoop weggenomen.

De Krijgsraad acht deze gepleegde diefstal onbestaanbaar met de militaire tucht of orde en bovendien van zó lichte aard, dat hij buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan, waarna de Krijgsraad, optredende als commanderend officier, de zaak zelf afdoet.

In deze krijgstuuchtelijke afdoening wordt tevens opgenomen het (niet ten laste gelegde) op slinkse wijze verlaten van de marinierskazerne „Suffisant” en het ongeoorloofd verblijf in „Campo Alegre”.

(W.K. art. 2, 58, 60; W.Sr. art. 310).

DE PERMANENTE KRIJGSRAAD IN DE NEDERLANDSE ANTILLEN,

in de zaak van de Fiscaal, tegen J. J. S., oud 21 jaren, geboren te Utrecht, zeemilicien-marinierder tweede klasse, beklaagde.

Gezien: . . . . enz.;

Gezien de dagvaarding d.d. 5 september 1967 door de Fiscaal uitgebracht waarin aan beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 29 juli 1967 te Curaçao, met het oogmerk van „wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een stethoscoop, toebe-, horende aan M. Kroon, althans aan een ander of aan anderen dan aan „hem, beklaagde”;

Gezien: . . . . enz.;

Gezien de schriftuur van de eis door de Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot bewezenverklaring van het de beklaagde ten laste gelegde, alsmede zijn schuld eraan, kwalificatie daarvan als: „diefstal” en veroordeling deswege tot:

1e. een gevangenisstraf voor de tijd van: één maand, voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaar;

2e. een geldboete van f 125, — (NC) subsidiair 14 dagen hechtenis;

Gehoord: . . . . enz.;

overwegende, dat de beklaagde ter terechtzitting op 20 september 1967 zakelijk — onder meer — heeft verklaard:

Op 29 juli 1967 heb ik, zonder daartoe toestemming te hebben verkregen, tezamen met een collega, de marinierskazerne „Suffisant” te omstreeks 01.00 uur verlaten, met de bedoeling om ons naar „Campo

„Alegre” te begeven. Op de Winston Churchillweg te Willemstad — Curaçao kregen wij van een burger een lift. Toen ik plaats nam op de achterbank van de auto, bemerkte ik, dat ik op een voorwerp ging zitten. Nadat ik gezien had dat het een stethoscoop was, heb ik — inplaats van het opzij te leggen — het voorwerp onder mijn overhemd weggestopt. Toen wij de auto, waarmee wij gelift hadden, verlieten, heb ik de stethoscoop niet teruggelegd, maar deze bij mij gehouden. Wij zijn toen met een AC-busje naar „Campo Alegre” doorgereden. De wacht bij de ingang van het kamp stond mij echter niet toe, met deze stethoscoop het kamp te betreden en ik leverde de stethoscoop ter bewaring bij hem in. Na het verblijf in dat kamp ontving ik de stethoscoop weer terug en nam hem mee naar de marinierskazerne „Suffisant”, alwaar hij ten ongeveer 05.00 uur van diezelfde dag door een marinepatrouille in beslag werd genomen. De stethoscoop behoorde mij niet toe en niemand heeft mij toestemming gegeven, deze stethoscoop te gebruiken;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is een door de korporaal der mariniers Bob Delorme, tevens buitengewoon-agent van politie voor de Nederlandse Antillen, d.d. 7 augustus 1967 op ambtseed opgemaakt en getekend proces-verbaal, houdende onder meer de verklaring van:

Mees Kroon, geboren 4 april 1917 te Curaçao, luidende zakelijk gerelateerd:

Op zaterdag 29 juli 1967, te omstreeks 01.15 uur, reed ik in mijn personenauto op de Winston Churchillweg richting D. F. Rooseveltweg. Langs de Winston Churchillweg zag ik twee militairen staan, gekleed in khaki uniform, welke vermoedelijk wilden mederijden. Ik ben gestopt en vroeg hen waar zij naar toe moesten. Aangezien ik gedeeltelijk dezelfde richting op moest, heb ik ze laten instappen. Ik heb hen afgezet bij het kruispunt Winston Churchillweg/F. D. Rooseveltweg. Toen ik weer in de auto stapte bemerkte ik, dat mijn stethoscoop, die ik een uur te voren in de auto had gelegd, was verdwenen. De stethoscoop is mijn eigendom en ik heb aan niemand toestemming gegeven hem mede te nemen en/of te gebruiken;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de bovenstaande bewijsmiddelen, wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen de beklagde is ten laste gelegd, zomede zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het bewezene — diefstal opleverende — onbestaanbaar is met de militaire tucht en orde, echter tevens van zo lichte aard is, dat het beschouwd moet worden als een krijgstuchtelijk vergrijp vallende onder artikel 2 onder ten 2e van de Wet op de Krijgstucht, zo dat het buiten strafrechtelijke behandeling had kunnen worden afgedaan;

Overwegende, dat de Krijgsraad derhalve termen aanwezig acht om met toepassing van artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht en met inachtneming van artikel 60 van die wet, de zaak verder te behandelen als ware hij de commanderende officier;

Overwegende, dat de Krijgsraad een krijgstuchtelijke straf van tien dagen streng arrest in overeenstemming acht met de ernst der gepleegde krijgstuchtelijke vergripen en met de persoon van de beklagde, waarbij de Krijgsraad bepaalt dat de strafomschrijving als volgt zal luiden:

1e. „Het onbevoegd wegnemen en medenemen van een stethoscoop „uit een auto, waarmede hij op zijn verzoek om niet medereed“;

2e. „Het bezoeken van een voor militairen verboden openbare gelegenheid, na op slinkse wijze de militaire inrichting verlaten te hebben“;

Gezien de artikelen 2, 5, 58 en 60 van de Wet op de Krijgstucht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het de beklagde ten laste gelegde in diër voege als hoger werd overwogen wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Bepaalt dat de beklagde krijgstuchtelijk zal worden gestraft;

Bepaalt dat de strafreden zal luiden als hoger werd aangegeven;

Straft beklagde deswege met: „tien dagen streng arrest“.

NASCHRIFT

De Krijgsraad is van oordeel dat de tenlastegelegde en bewezen „diefstal“ een (oneigenlijk) krijgstuchtelijk vergriep is, immers van zodanig lichte aard, en tevens onbestaanbaar met de militaire tucht en orde, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan. Derhalve acht de Krijgsraad termen aanwezig om zelfde zaak af te doen als ware hij de Commanderende Officier.

Artikel 58 W.K. verleent deze tuchtrechtsmacht aan de Rechter alleen, indien de Rechter „daartoe bijzondere aanleiding aanwezig acht“. Het vonnis had dan ook deze bijzondere aanleiding dienen te vermelden. „Der„halve“ is voor het assumeren van tuchtrechtsmacht onvoldoende redengeving.

Bovendien hangt het sub 2. omschreven krijgstuchtelijke vergriep in de lucht. Het staat niet in de tenlastelegging. De Krijgsraad had het misschien kunnen introduceren als tijdens het onderzoek gebleken. De verwijzing naar artikel 60 W.K. in de desbetreffende overweging doet vermoeden dat de Krijgsraad dit artikel analogisch heeft toegepast. Het artikel geeft namelijk de bevoegdheid, bij de strafoplegging terzake van een strafbaar feit (dus niet terzake van een krijgstuchtelijk vergriep, zelfs niet een oneigenlijk krijgstuchtelijk vergriep) een in samenhang daarmede gepleegd krijgstuchtelijk vergriep in de straftoemeting „mee te nemen“. Aan deze analogische toepassing van artikel 60 had dan echter wel een bijzondere overweging gewijd kunnen worden.

W.H.V.

Arrondissementskrijgsraad te 's-Gravenhage

Vonnis van 2 augustus 1967

President: Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel W. N. C. Swaving en le Luitenant C. J. Garritsen;
Raadsvrouw: Mevr. Mr. J. F. M. van Opstal-Charbo.

Diefstal van een glas van een achterlicht van een geparkeerde auto.

KRIJGSRAAD: 14 dagen gevangenisstraf en verlaging (van korporaal I tot soldaat der laagste klasse).

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF (zie *sententie achter het vonnis*): straf gewijzigd tot een geldboete van f 100, — onder de overweging dat het Hof bij het bepalen van de straf in aanmerking wil nemen dat beklagde's misdraging een gunstige reactie op zijn sollicitatie bij de Gemeentepolitie te Rotterdam heeft verijdeld, terwijl de bijkomende straf ongunstige gevolgen zal hebben voor het bij het verlaten van de militaire dienst uit te keren premiebedrag.

(W.M.Sr. art. 25: W.Sr. art. 310).

DE ARRONDISSEMENTS-KRIJGSRAAD TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. G. V. D. L., geboren 21 november 1944, korporaal der eerste klasse, beklagde.

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, in werkelijke dienst als korporaal der eerste klasse van de „Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 25 mei 1967 in de legerplaats „te Ossendrecht met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft „weggenomen vanaf een aldaar geparkeerde particuliere auto een glas „van een achterlicht, dat toebehoorde aan soldaat C. G. Raatsie — in elk „geval aan een ander dan aan hem, beklagde“;

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk verklaard heeft:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als korporaal der eerste klasse van de Koninklijke Landmacht, op 25 mei 1967 in de legerplaats Ossendrecht vanaf een aldaar op een parkeerplaats, gelegen tussen de gebouwen S3 en S4, geparkeerde particuliere volkswagen personenauto, naar hem later bleek gekentekend NT 82-44, toebehorende aan de soldaat C. F. Raatsie, heeft weggenomen een glas van een achterlicht met de bedoeling zich dit glas toe te **eigenen**; dat hij wist dat dit glas niet aan hem in eigendom toebehoorde en dat hij van niemand recht of toestemming had gekregen dit glas weg te nemen en zich toe te **eigenen**; dat hij het weggenomen glas heeft gemonteerd op het linker achterlicht van zijn eigen volkswagen gekentekend JL 16-70;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 9 juni 1967, opgemaakt door Johannes Marinus Maria de Jongh, marechaussee der eerste klasse, opsporingsambtenaar, behorende tot de brigade Putte der Koninklijke Marechaussee, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Cornelis Gerardus Raatsie:

dat hij eigenaar en houder is van het vierwielig motorrijtuig, merk Volkswagen 1200, kenteken NT 82-44; dat hij op 22 mei 1967 zijn Volkswagen geparkeerd heeft op een parkeerplaats, gelegen tussen de gebouwen S3 en S4 van de legerplaats Ossendrecht; dat hij op 27 mei 1967 aldaar zag dat aan de linker achterzijde het glas van zijn achterlicht stuk was; dat hij zag dat het een ander glas was dan er oorspronkelijk op had gezeten, omdat de reflector van bedoeld achterlichtglas rond was terwijl de oorspronkelijke reflector half rond moest zijn; dat hij voorts zag dat dit glas rechts met een schroef was bevestigd, terwijl het voorheen links vastzat; dat hij op 29 mei 1967, omstreeks 18.45 uur voorbij de korporaalsmess van de legerplaats Ossendrecht kwam en aldaar twee Volkswagens zag staan; dat hij zag dat bij één van deze Volkswagens het glas van het linker achterlicht was voorzien van een halfronde reflector; dat hij voorts zag dat deze Volkswagen was voorzien van het kenteken JL 16-70; dat bedoeld glas hem geheel in eigendom toebehoort; dat hij aan niemand recht of toestemming heeft gegeven dit glas van zijn auto weg te nemen en zich toe te eigenen;

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als: „diefstal”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van de dader;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de door hem beklede rang van korporaal der eerste klasse te blijven dienen;

(Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 14 dagen en verlaging tot de stand van soldaat der laagste klasse — Red.).

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 17 oktober 1967

President: Mr. Lamers; *Leden:* Lt.-Generaals Mr. Schepers en Zegers, Mr. Fikkert, Schout-bij-Nacht Bakker en Generaal-Majoor Coopmans.

Raadsman: Majoor W. G. Tibben.

(zie het vonnis, hiervoor).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . .enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot betaling van een geldboete van *honderd gulden* subsidiair *twintig dagen* hechtenis;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep, het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde straffen welke het Hof te zwaar zijn voorgekomen en de daarop betrekking hebbende overwegingen;

Overwegende dienaangaande, dat het in voornoemd vonnis als be-
wezen aangenomen feit ernstig is en indien gepleegd, zoals in casu, door een korporaal der 1e klasse in militair milieu en ten nadele van een soldaat, op zichzelf een bestraffing als door de Krijgsraad gegeven, rechtvaardigen;

Overwegende evenwel, dat beklaagde ter terechtzitting van het Hof nog heeft verklaard, dat zijn bestaande verbintenis bij de Koninklijke Landmacht in februari 1968 zal worden beëindigd en beklaagdes raadsman nog heeft betoogd, dat beklaagdes misdraging een gunstige reactie op een door hem bij de gemeentepolitie te Rotterdam gedane sollicitatie heeft verrijdeld; voorts, dat de bijkomende straf, indien gehandhaafd, ongunstige gevolgen zal hebben voor het aan beklaagde bij het verlaten van de militaire dienst uit te keren premie-bedrag;

Overwegende, dat het Hof de genoemde gevolgen — hoezeer ook te wijten aan beklaagdes eigen misdraging — bij het bepalen der straf in **aanmerking** nemend, gelet op de omstandigheden waaronder het gepleegde feit werd begaan alsmede op de persoon van beklaagde de hierna te noemen straf passend acht;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, met uitzondering van de artikelen 25 en 62 van het Wetboek van

Militair Strafrecht, alsmede van de artikelen 23 van het Wetboek van Strafrecht en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, doch alleen voor zover de aan beklaagde opgelegde straffen en de daarop betrekking hebbende overwegingen betreft;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende:

Veroordeelt beklaagde tot betaling van een geldboete van *eenhonderd gulden*, met bepaling dat die geldboete bij gebreke van betaling of verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van *twintig dagen*;

Bevestigt het vonnis voor het overige met overneming van de gronden.

Arrondissementskrijgsraad te 's-Gravenhage

Vonnis van 2 augustus 1967

President: Mr. Dr. J. P. van Erk, *Leden:* Luitenant-Kolonel W. N. C. Swaving en 1e Luitenant G. J. Garritsen.

Tenlastegelegd: opzettelijk nalaten te gehoorzamen aan het bevel van een meerdere (wachtmeester I der Koninklijke Marechaussee) om plaats te nemen in een gereedstaande autobus en volharding in zijn ongehoorzaamheid nadat hij door die meerdere op zijn strafbaarheid was gewezen.

KRIJGSRAAD: *opzettelijke ongehoorzaamheid met volharding; veroordeling tot gevangenisstraf van 1 jaar en 9 maanden.*

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF (zie *sententie achter het vonnis*): *vrijpraak, nu de Krijgsraad — ten onrechte — bewezen verklaard heeft dat beklaagde opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen, terwijl bij het onderzoek ter terechtzitting is komen vast te staan dat beklaagde uitdrukkelijk geweigerd heeft.*

(W.M.Sr. art. 114, 1°).

DE ARRONDISEMENTS-KRIJGSRAAD TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen R.V.M., geboren 25 december 1947, dpl. soldaat, beklaagde.

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, in werkelijke dienst als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 7 juli 1967 in de legerplaats Nunspeet, te Nunspeet opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem, door zijn meerdere, de wachtmeester eerste klasse van de Koninklijke Marechaussee A. van Leeuwen, gegeven dienstbevel om plaats te nemen in een gereedstaande autobus, die hem naar zijn militair onderdeel in Duitsland zou vervoeren, door alstoen aldaar opzettelijk geen

„gevolg te geven aan dat bevel, hebbende beklaagde alstoen aldaar op-
„zettelijk in zijn ongehoorzaamheid volhard en wederom opzettelijk dat
„bevel niet gehoorzaamd, nadat genoemde meerdere hem uitdrukkelijk
„op zijn strafbaarheid had gewezen”;

Overwegende: . . . enz. ;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, op 7 juli 1967 in de legerplaats Nunspeet te Nunspeet, gemeente Ermelo, opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door een militaire meerdere, een wachtmeester der eerste klasse der Koninklijke Marechaussee, gegeven bevel, plaats te nemen in een gereedstaande autobus, waarmee hij naar zijn onderdeel in Duitsland zou worden vervoerd; dat hij niet heeft plaats genomen in die bus en in zijn weigering heeft volhard, ook toen hem door genoemde meerdere op de consequenties van zijn ongehoorzaamheid was gewezen, met name dat hij daarvoor met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen;

Overwegende dat een ambtsedig procesverbaal d.d. 9 juli 1967, opge-
maakt door Arie van Leeuwen, wachtmeester der eerste klasse der Koninklijke Marechaussee, Brigade Nunspeet, zakelijk inhoudt als verklaring van:

verbalisant:

dat hij op 7 juli 1967 op verzoek van de commandant Achterdetachment Nederlandse Troepen Seedorf/Hohne, de eerste luitenant van den Bergh, naar aanleiding van het feit dat de dienstplichtig soldaat R.v.M., die met een gereedstaande autobus diende terug te keren naar zijn onderdeel in de legerplaats Seedorf (Dld), weigerde te voldoen aan de gegeven opdrachten tot het instappen in bedoelde autobus, zich naar legeringsgebouw II in de legerplaats Nunspeet te Nunspeet heeft begeven; dat hij bij genoemd legeringsgebouw een autobus zag, waarin een aantal militairen zaten, gereed voor vertrek; dat zij (hij? **Red.**) in genoemd legeringsgebouw een in burger gekleed persoon aantroffen, die opgaf te zijn de dienstplichtig soldaat R.v.M.,; dat deze verklaarde niet meer terug te willen naar zijn onderdeel in de legerplaats Seedorf (Dld), daar hij niets meer met de militaire dienst te maken wilde hebben; dat hij toen de dienstplichtig soldaat R.v.M. de opdracht heeft gegeven in de gereedstaande autobus te stappen, teneinde terug te keren naar diens onderdeel in Duitsland; dat de soldaat v.M. weigerde aan deze opdracht te voldoen; dat hij de soldaat v.M. vervolgens uitdrukkelijk op diens strafbaarheid heeft gewezen; dat de soldaat v.M. echter bleef weigeren aan de door hem gegeven opdrachten om in de autobus te stappen te voldoen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

„*opzettelijke* ongehoorzaamheid, waarbij de schuldige opzettelijk in zijn „ongehoorzaamheid volhardt, nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijn „strafbaarheid heeft gewezen”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van de dader;

Overwegende, dat beklaagde zich sedert 7 juli 1967 in voorlopig arrest bevindt en de aard en omstandigheden der zaak vorderen dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de militaire stand te blijven dienen, doch niet tevens zodanig ongeschikt, dat hij voorgoed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

(Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 1 jaar en 9 mnd, met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, te weten vanaf 7 juli 1967 en ontslag uit de militaire dienst, zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — Red.).

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 17 oktober 1967

President: Mr. Lamers; Leden: Lt.-Generaals Mr. Schepers en Zegers, Mr. Fikkert, Schout-bij-Nacht Bakker en Generaal-Majoor Coopmans.

Raadsman: Majoor W. G. Tibben.

(zie het vonnis, hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien van de straf en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van een maand;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis waarvan hoger beroep, niet kan verenigen;

Overwegende immers, dat de Krijgsraad in zijn vonnis ten onrechte heeft bewezen verklaard dat beklaagde op of omstreeks 7 juli 1967 opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door zijn meerdere, de wachtmeester der eerste klasse van de Koninklijke Marechaussee A. van Leeuwen gegeven dienstbevel onder de verzwarende omstandigheden als in de telastlegging vermeld, terwijl bij het onderzoek ter terechtzitting is komen vast te staan, dat beklaagde uitdrukkelijk geweigerd heeft dat dienstbevel te gehoorzamen; dat artikel 114 van het Wetboek van militair Strafrecht een duidelijk onderscheid maakt en ook bedoelt te maken tussen beide vormen van opzettelijke ongehoorzaamheid en mitsdien deze beide vormen als onderscheiden misdrijven zijn aan te merken;

dat weliswaar het opzettelijk nalaten te gehoorzamen dan wel het opzettelijk geen gevolg geven aan een dienstbevel, zoals in de telastlegging is gesteld, onder omstandigheden kan worden aangemerkt als een daad van weigering, als bedoeld in artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

dat evenwel de telastlegging en bewezenverklaring te weinig gronden inhouden om daartoe te besluiten, zodat het vonnis, waarvan hoger beroep dient te worden vernietigd;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, in werkelijke dienst als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 7 juli 1967 in de legerplaats Nunspeet te Nunspeet opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door zijn meerdere, de wachtmeester eerste klasse van de Koninklijke Marechaussee A. van Leeuwen, gegeven dienstbevel om plaats te nemen in een gereedstaande autobus, die hem naar zijn militair onderdeel in Duitsland zou vervoeren, door alstoen aldaar opzettelijk geen gevolg te geven aan dat bevel, hebbende beklaagde alstoen aldaar opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid volhard en wederom opzettelijk dat bevel niet gehoorzaamd, nadat genoemde meerdere hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid had gewezen”;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige Justitiële Verklaring, gedagtekend 20 juli 1967 en ondertekend door de Commandant van de B-Compagnie van het 42e Pantserinfanteriebataljon blijkt, dat de soldaat R.v.M. op genoemde datum sedert 14 maart 1967 in werkelijk dienst was bij de Koninklijke Landmacht als dienstplichtige;

Overwegende, dat het Hof niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem telastgelegde heeft begaan, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde zich sedert 7 juli 1967 in voorlopig arrest bevindt en uit het voorgaande volgt, dat dit arrest behoort te worden opgeheven;

Gezien de artikelen 156 en 193 van de Rechtspleging bij de Land- en de Luchtmacht juncto 75 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan hoger beroep, en opnieuw rechtdoende:
Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklaagde is ten laste gelegd;

Spreekt hem daarvan vrij;

Heft op het bestaande arrest;

Beveelt de onmiddellijke invrijheidstelling van beklaagde.

NASCHRIFT.

Het Hof stelt zich op het standpunt, dat weigeren en opzettelijk nalaten in artikel 114 W.M.Sr. als twee onderscheiden delicten moeten worden aangemerkt. Het is echter niet zeker of het Hof daarbij zó ver gaat, dat de strafverzwarende omstandigheid van de opzettelijke volharding in de ongehoorzaamheid betrekking moet hebben op dezelfde bijzondere vorm van ongehoorzaamheid. Met andere woorden, dat als weigeren is tenlastegelegd en bewezen, een daarop volgend opzettelijk nalaten (nadat uitdrukkelijk op de strafbaarheid werd gewezen) geen volharding kan opleveren en omgekeerd. Dat zou dan een beperking zijn, die uit de wet niet te lezen is. De wet eist slechts dat de mindere in zijn ongehoorzaamheid, niet dat hij in zijn weigering, resp. in zijn opzettelijk nalaten volhardt.

Nu zullen weigeren en opzettelijk nalaten dikwijls samengaan. Vaak zal er sprake zijn van een weigering (door woord, gebaar of daad) en een daarbij aansluitend (opzettelijk) nalaten. Maar ook andere vormen zijn mogelijk: Het kan voorkomen dat een militair, een bevel ontvangende dat hem niet zint, volstaat met nalaten. Het kan echter ook voorkomen dat de militair — in geval het een bevel betreft dat eerst na enige tijd uitgevoerd moet worden — aanvankelijk de indruk vestigt dat hij daaraan gevolg zal geven, maar niettemin opzettelijk nalaat, het uit te voeren, of dat hij weliswaar aanvankelijk uitdrukkelijk weigert maar zich bezint en het bevel dan toch gaat uitvoeren. In deze gevallen is het weigeren, resp. het opzettelijk nalaten op zichzelf strafbaar. Een aspect van de strafbaarheid der weigering (niet-tegenstaande latere uitvoering) kan zijn de vorm, waarin de weigering is vervat of de invloed, die van de weigering uitgaat op de omgeving. De strafbaarheid van het opzettelijk nalaten nadat eerst de indruk is gevestigd dat het bevel te rechter tijd uitgevoerd zal worden is, dat de meerdere er op vertrouwt dat zijn aanwijzingen uitgevoerd worden, terwijl later blijkt dat dit vertrouwen misplaatst was. Deze vorm van ongehoorzaamheid kan zeer nadelige gevolgen met zich brengen.

Hoewel nog niet ten volle duidelijk is, wat alle aspecten zijn van de nieuwe opvatting van het H.M.G. zal de Auditeur-Militair goed doen, steeds beide vormen: weigeren en/of opzettelijk nalaten, ten laste te leggen. Ook al omdat

beide vormen in de wandeling „dienstweigering“ worden genoemd, is de kans groot dat het proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek de beide vormen niet voortdurend streng gescheiden houdt. Een ongezocht voorbeeld levert reeds het relaas van de verklaring van beklagde in het vonnis op: daar zegt beklagde dat hij opzettelijk heeft nagelaten en dat hij kort daarna in die weigering heeft volhard. W.H.V.

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 16 maart 1967

President: Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Majoor F. M. Th. van der Ven en Majoor W. J. Esseveld.

Raadman: Majoor W. G. Tibben.

Als militair (dienstplichtig soldaat) opzettelijk zijn meerderen (twee sergeanten) in hun tegenwoordigheid mondeling beledigen en beschimpen door toevoeging van de woorden: „smerige dienstplichtige streep, kleine „meisjes verkrachten zodat ze in verwachting raken; kut, vuile pet, andere „dienstplichtigen verneuken“.

(W.M.Sr. art. 108).

ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. J., geboren 24 december 1946, dpl. soldaat, beklagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke „Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 29 „januari 1967 te Assen, in elk geval in Nederland, telkens opzettelijk zijn „meerdere, de sergeant G. W. Gerritsen en de sergeant P. L. van Duuren, „in hun tegenwoordigheid mondeling heeft beledigd, uitgescholden en/of „beschimpt door telkens willens en wetens eerstgenoemde sergeant de „navolgende of nagenoeg de volgende woorden toe te voegen: „smerige „„dienstplichtige streep, kleine meisjes verkrachten zodat ze in verwach- „„ting raken“ en laatstgenoemde sergeant de volgende woorden: „kut, „„vuile pet, andere dienstplichtigen verneuken“, althans woorden van „dergelijke strekking“;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde bij zijn verhoor door de **Officier-Commis-**saris zakelijk onder meer heeft verklaard:

Op 29 januari 1967 — ik was op dat moment in werkelijke dienst als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke landmacht in de kazerne in Assen — is de sergeant Gerritsen op de weekkamer gekomen. Ik kan mij

herinneren, dat ik de sergeant Gerritsen van de weekkamer afgescholden heb en dat ik daarna de deur van de weekkamer op slot heb gedaan. Vrij kort daarna heb ik de deur weer opengedaan, omdat erop geklopt werd en toen bleek mij, dat de sergeanten van Duuren en Gerritsen voor de deur stonden. Ik kan mij nog vaag herinneren, dat ik toen tegen de sergeant Gerritsen opzettelijk heb gezegd zoiets als „smerige dienstplichtige streep, „kleine meisjes verkrachten, zodat ze in verwachting raken” en dat ik tegen de sergeant van Duuren de woorden heb gebezigd „kut, vuile pet, „andere dienstplichtigen verneuken”. Ik bedoelde met de bovenstaande woorden beide sergeanten te beledigen;

overwegende, dat een zich bij de stukken bevindend proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek, opgemaakt en gesloten te Assen op **31 januari 1967** door de tweede-luitenant der infanterie Frans Meek en de vaandrig der militaire administratie Johan Hendrik van der Lichte, beiden behorende tot de Staf Stafverzorgingscompagnie 43e Pantserinfanteriebataljon te Assen, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van G. W. Gerritsen, dienstplichtig sergeant-titulair, nr.: **46.11.19.161**:

Op zondag **29 januari 1967**, kwam ik de weekkamer binnen. De soldaat J. probeerde mij van de weekkamer te duwen. Ik heb toen de sergeant van de week, de sergeant van Duuren, gewaarschuwd, maar toen wij terugkwamen, bleek dat de soldaat J. de deur van de weekkamer op slot had gedaan. Na ons kloppen opende hij de deur. Plotseling begon hij tegen mij te schreeuwen: „Jij smerige dienstplichtige streep, kleine meisjes „verkrachten, zodat ze in verwachting raken”, althans woorden van gelijke strekking. Tegen de sergeant van Duuren gebruikte hij termen als: „Kut, vuile pet, andere dienstplichtigen verneuken.”

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemd Proces-Verbaal van huishoudelijk onderzoek slechts gebezigd in verband met de inhoud van de verklaring van beklagde — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke „Landmacht op **29 januari 1967** te Assen, telkens opzettelijk zijn **meerdere** „ren, de sergeant G. W. Gerritsen en de sergeant P. L. van Duuren, in hun „tegenwoordigheid mondeling heeft beledigd en beschimpt door telkens „willen en wetens eerstgenoemde sergeant de navolgende woorden toe te „voegen: „smerige dienstplichtige streep, kleine meisjes verkrachten „„zodat ze in verwachting raken” en laatstgenoemde sergeant de **volgende** „de woorden: „kut, vuile pet, andere dienstplichtigen verneuken”, „althans woorden van dergelijke strekking”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als: „als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid mondeling „beledigen en hem beschimpen, meermalen gepleegd”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel **108** van het Wetboek van Mi-

litair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

(Volgt: veroordeling tot militaire detentie voor de tijd van 3 weken — *Red.*).

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 16 maart 1967

President: Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Majoor F. M. Th. van der Ven en Majoor W. J. Esseveld;

Raadsman: Kapt. E. Enninga.

Onder invloed van alcoholhoudende drank in Duitsland een militaire jeep besturen en met die jeep opzettelijk wederrechtelijk in Duitsland over voor het openbaar verkeer openstaande wegen rijden.

(W.M.Sr. art. 162. 164).

DE ARRONDISSEMENTS-KRIJGSRAAD TE ARNHEM,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. H., geboren 14 oktober 1945, dpl. soldaat, beklagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtigsoldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke „Landmacht, in elk geval als militair in de zin der wet, op of omstreeks „29 oktober 1966 te en/of nabij Soltau, in elk geval in de Bondsrepubliek „Duitsland, alwaar hij toen voor de uitoefening van zijn dienst verbleef, „le. „is opgetreden als bestuurder van een militaire jeep, bij de krijgsmacht in gebruik, terwijl hij verkeerde onder zodanige invloed van het „gebruik van alcoholhoudende drank, dat hij niet in staat moest worden „geacht zijn taak als zodanig naar behoren te vervullen,

„*subsidiar:* althans toen aldaar als bestuurder van een militaire jeep, „daarmede heeft gereden over de voor het openbaar rijverkeer openstaande „weg, de Quergasse en/of andere voor het openbaar verkeer openstaande „wegen, terwijl hij verkeerde onder zodanige invloed van het gebruik van „alcoholhoudende drank, dat hij niet in staat moest worden geacht deze „jeep naar behoren te besturen;

2e. „opzettelijk wederrechtelijk een jeep, bij de krijgsmacht in gebruik,

„heeft gebruikt, als bestuurder daarmee rijdende over voor het openbaar „verkeer openstaande wegen“;

Overwegende: . . . enz. ;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklagde Ie primair is ten laste gelegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde bij zijn verhoor door de Officier-Commisaris zakelijk onder meer heeft verklaard :

Op 29 oktober 1966 te omstreeks 18.15 uur — ik was op dat moment in werkelijke dienst als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht en voor oefening gelegerd op het terrein van de schietbaan Hohne (Bondsrepubliek Duitsland) reed ik als bestuurder van een militaire Nekaf-jeep, gekentekend KX 70-03, over de voor het openbaar en militair rijverkeer openstaande rijweg, de Quergasse te Soltau. Ik had tussen ongeveer 12.00 uur en ongeveer 14.30 uur op 29 oktober 1966 2 glazen bier en een flesje bier gedronken en ik had tussen 17.00 uur en ongeveer 18.00 uur die dag nog eens drie glazen bier gedronken. De avond tevoren, op 28 oktober 1966, had ik ongeveer 15 flesjes bier gedronken. Ik ben na het wegrijden van café „Zum Treffpunkt“ in Soltau de weg naar het kamp kwijtgeraakt. Plotseling zag ik weer een bekend punt en om dat punt te bereiken moest ik een vrijwel haakse bocht naar links nemen. Ik reed vrij snel en door de scherpe bocht kon ik toen het stuur niet meer houden en ben ik tegen een huis aangereden. Ik acht het wel mogelijk, dat het kort tevoren gedronken bier van invloed is geweest op mijn wijze van rijden bij het nemen van de bocht.

Om omstreeks 17.00 uur op 29 oktober 1966 ben ik als bestuurder van de militaire jeep KX-70-03 uit het bivak weggereden en ik ben als bestuurder daarvan over voor het openbaar en militair verkeer openstaande wegen naar Soltau gereden. Ik wist, dat niemand mij recht of toestemming hiervoor had gegeven, maar ik heb dit toch willens en wetens gedaan;

ad sub Ie tenlastegelegde:

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. P.D. 283/66 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 8 november 1966 getekend door M. T. P. Pieters, rnr. 30.08.19.184., en R. Sikkes, rnr. 30.07.08.241., beiden wmr. I en behorende tot het 41e Marechaussee Eskadron Ie Peloton Subdetachment te Hohne, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

verbalisanten:

Ik, M. T. P. Pieters, verklaar, dat ik heb geroken dat de adem van verdachte sterk riekte naar het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank en dat zijn ogen enigszins rooddoorlopen waren. Bloed werd van verdachte afgenomen op 29 oktober 1966 te 20.00 uur en 20.30 uur door Dr. med. Lamprecht en verzonden naar het Institut für Gerichtliche Medizin te Göttingen;

Overwegende, dat zich bij de stukken bevindt een in Duitse taal gestelde „Blutalkoholbefund” d.d. 9 november 1966 ten name van Johannes H. opgemaakt en ondertekend door Prof. dr. Berg, directeur, en Dr. Vocke, assistent van het „Institut für gerichtliche Medizin te Göttingen”, welk „Blutalkoholbefund”, in de Nederlandse taal weergegeven, onder meer inhoudt als verklaring van relatanten, dat het bloed van voornoemde H. ten tijde van het ongeval een alcoholwaarde vertoonde van 1,66^o/∞∞; ad sub 2e tenlastegelegde:

Als verklaring van: E. *Enninga*, geboren te Amsterdam, 12 juli 1932, kapitein, rnr. 32.07.12.096.,

De soldaat H. behoort tot de onder mijn bevel staande compagnie. Hij heeft als verantwoordelijk bestuurder het motorrijtuig, type jeep, merk Nekaf, voorzien van het kenteken KX 70-03, op zijn naam. De jeep is bij mijn compagnie in beheer. Ik heb de soldaat H. op 29 oktober 1966 op geen enkele wijze recht of toestemming gegeven om met het militaire motorrijtuig KX 70-03 naar Soltau te rijden. De sergeant-majoor Visser en de sergeant Vink zijn door mij aangewezen als tot tekenen van rijopdrachten gemachtigd. Ook deze onderofficieren hebben de soldaat H. geen recht of toestemming gegeven om gebruik te maken van het militaire motorrijtuig KX 70-03 voor de rit naar Soltau op 29 oktober 1966;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende elk deel der bewijsmiddelen slechts gebezigd ten aanzien van het feit of de feiten waarop het betrekking heeft en wordende genoemd „Blutalkoholbefund” slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige, ad sub 1e ten laste gelegde, gebezigde bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke „Landmacht, op 29 oktober 1966 te en/of nabij Soltau, in de Bondsrepubliek Duitsland, alwaar hij toen voor de uitoefening van zijn dienst „verbleef,”

„1e. als bestuurder van een militaire jeep, daarmee heeft gereden over „de voor het openbaar rijverkeer openstaande weg, de Quergasse, terwijl „hij verkeerde onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank, dat hij niet in staat moest worden geacht deze jeep naar „behoren te besturen”;

„2e. opzettelijk wederrechtelijke jeep, bij de krijgsmacht in gebruik, „heeft gebruikt, als bestuurder daarmee rijdende over voor het openbaar „verkeer openstaande wegen”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

1. „als aan de militaire rechtsmacht onderworpen persoon als bestuurder „van een motorrijtuig daarmee over enige voor het openbaar of militair „verkeer openstaande weg rijden, onder zodanige invloed van het gebruik „van alcoholhoudende drank, dat hij niet in staat moet worden geacht het

„rijtuig naar behoren te besturen”,

2. „als aan de militaire rechtsmacht onderworpen persoon opzettelijk „wederrechtelijk enig motorrijtuig gebruiken, dat bij de Krijgsmacht in „gebruik is”;

voorzien en strafbaar gesteld bij:

ad 1. artikel 162 Wetboek van Militair Strafrecht,

ad 2. artikel 104 Wetboek van Militair Strafrecht.

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

(Volgt: Veroordeling tot militaire detentie voor de duur van 3 weken en ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de duur van 9 maanden — *Red.*).

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 20 maart 1967

President: Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Brigade-Generaal W. A. Feitsma en Luitenant-Kolonel C. L. Jongenburger;

Raadsman: Majoor W. G. Tibben.

Terwijl hij als soldaat in Duitsland gelegerd was, ontucht gepleegd met een 6-jarig meisje door haar mond en keel dicht te houden en zijn ontblote mannelijkheid in of in de nabijheid van haar vrouwelijkheid te brengen.

1 jaar gevangenisstraf waarvan 3 maanden voorwaardelijk en voorwaardelijke ter beschikkingstelling van de regering; ontslag uit de militaire dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

(W.M.Sr. art. 13-15, 23; W.Sr. art. 37a, 246).

DE ARRONDISEMENTS-KRIJGSRAAD TE ARNHEM,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen F. A. D. L., geboren 6 april 1945, dpl. soldaat, beklagde.

Gezien: . . . enz.;

Gezien de vordering van de Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 20 maart 1967 strekkende tot veroordeling van beklagde tot

een jaar gevangenisstraf, met aftrek vanaf 15 augustus 1966 waarvan drie maanden voorwaardelijk, proeftijd drie jaar en ter Beschikkingstelling van de Regering voorwaardelijk met bijzondere voorwaarde, ondertoezichtstelling van de Dr. F. S. Meyersvereniging te Utrecht en psychiatrische controle, behandeling indien voor zover de Meyersvereniging dit noodzakelijk acht met in achtneming van de inhoud en strekking van het rapport van Prof. Dr. J. Kloek, ontslag uit de militaire dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen en handhaving van het bestaande arrest en gehoord de voorlezing van deze vordering;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke landmacht, in elk geval als militair in de zin der wet, op of omstreeks 14 augustus 1966 te of nabij Seedorf, in elk geval in Duitsland, alwaar hij toen met zijn onderdeel was gelegerd, opzettelijk door geweld of bedreiging met geweld Cornelia van X. heeft gedwongen tot het dulden van ontuchtige handelingen, hebbende hij toen aldaar opzettelijk terwijl hij op Cornelia van X. lag of ging liggen haar mond dichtgehouden met zijn baret en haar keel krachtig met de hand dichtgeknepen en vervolgens opzettelijk ontuchtig zijn ontblote mannelijkheid gebracht in of tegen haar vrouwelijkheid of op haar lichaam in de onmiddellijke omgeving van haar vrouwelijkheid, ondanks haar verzet,

„of indien het voorgaande niet tot een veroordeling van beklagde zou kunnen leiden, dat hij toen aldaar in voormelde hoedanigheid met Cornelia van X., geboren 30 september 1960, in elk geval toen beneden de leeftijd van zestien jaren, ontuchtige handelingen heeft gepleegd, hebbende hij toen aldaar opzettelijk ontuchtiglijk terwijl hij op deze Cornelia van X. lag zijn ontblote mannelijkheid gebracht in of tegen haar vrouwelijkheid of op haar lichaam in de onmiddellijke omgeving van haar vrouwelijkheid”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

Als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke landmacht bevond ik mij op 14 augustus 1966 omstreeks 19.15 uur te Seedorf in Duitsland in het struikgewas langs de Bundesstrasse 71 op enige honderden meters afstand van de Nederlandse legerplaats aldaar samen met een ongeveer zesjarig meisje, dat naar mij later bleek Cornelia van X. heette. Ik kreeg daar plotseling begeerte naar vleselijke gemeenschap met haar. Mijn geslachtsdeel werd hard. Ik heb toen haar broekje uitgetrokken en ben op haar gaan liggen en ik heb geprobeerd mijn geslachtsdeel in haar geslachtsdeel te steken. Dit lukte mij niet. Ik had mijn geslachtsdeel toen door mijn gulp naar buiten gebracht. Zij zei daarbij „niet doen, niet

„doen, ik moet naar huis“. Zij zei dit op een angstige toon. Het is zeer goed mogelijk dat ik voor, tijdens of na mijn poging om vleselijke gemeenschap met haar te hebben haar mond heb dicht gehouden met mijn baret en haar keel krachtig met de hand heb dicht geknepen. Voorzover ik weet had zij voordat ik haar broekje uittrok geen sporen in haar hals. Ik herinner mij dat zij op een gegeven moment nadat ik van haar was opgestaan op haar rug lag met haar ogen gesloten, dat zij een bloed-rood gezichtje had. Ik ben toen van die plaats weggelopen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-verbaal nr. PD 189/66 op afgelegde ambtseed op gemaakt en op 24 augustus 1966 getekend door **M. J. Colijn**, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, 1e verbalisant, **J. Schuurman**, wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, beiden behorende tot het detachement Seedorf en C. van der Ham, tweede luitenant, commandant van het detachement Seedorf, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

a) Cornelia van X., geboren op 30 september 1960, afgelegd op 15 augustus 1966:

Gistermiddag ben ik in de richting van de weg gelopen (dat is de Bundesstrasse 71, bijvoeging verbalisant) en heb bloemen geplukt in het gras. Ik zag toen een soldaat aan de overkant van de weg staan. Die soldaat kwam naar die kant van de weg waar ik bloemen plukte. Hij heeft me gevraagd: „Ga je mee naar de konijntjes kijken?“ Ik heb toen ja gezegd. Toen is die soldaat opgestaan en liep naar de overkant van de weg. Ik ben niet samen met hem gegaan omdat ik de weg niet mag oversteken. Ik ben naar het bos gelopen aan dezelfde kant van de weg waar ik was (met bos bedoelt zij struikgewas langs Bundesstrasse 71, bijvoeging verbalisant). Ik zag daar de soldaat weer. Hij heeft toen tegen me gezegd dat ik op de grond moest gaan liggen. Hij zei dat hij in Holland een meisje had en dat hij daarmee kuste en speelde. Hij vroeg me of hij ook met mij spelen mocht. Ik heb neen gezegd. Hij heeft toen mijn mond dichtgehouden met zijn baret. Met zijn andere hand heeft hij mijn keel dichtgeknepen. Daarvoor had hij mijn broek uitgetrokken, die hij op de grond naast mij legde. Ik kon niet schreeuwen. Daarna heeft hij zijn „plasser“ in mijn „plasser-„tje“ gedrukt. **Hij** heeft gezegd dat hij wilde kijken of daar een baby in was. Hij heeft mij pijn gedaan. Ik heb toen wel geschreeuwd. Ik heb gezegd dat mijn jurk vuil werd en toen mocht ik gaan zitten. Ik heb z'n plasser niet gezien. Ik had mijn ogen dicht. Hij heeft zijn broek niet uitgetrokken maar heeft de knopen opengemaakt (zij bedoelt de knopen van zijn gulp, bijvoeging verbalisant). Ik heb mijn broek zelf weer aangetrokken. Die soldaat is weggelopen en ik ben naar huis gegaan. Ik heb niet geschreeuwd, omdat hij direct zei: „Mond houden“;

b) 1e verbalisant:

dat hij op 14 augustus 1966 kort na 20.00 uur zich heeft begeven naar het kantonnementsziekenverblijf van de legerplaats Seedorf; dat hij daar

de hem bekende C. van X. aantrof; dat het kind er vreselijk uitzag, dat hij, verbalisant, zag dat haar hoofdje en hals helemaal blauw waren en dat zij bloeddorlopen ogen had;

Overwegende, dat uit voornoemde Justitiële Verklaring blijkt, dat het onderdeel van beklagde is gelegerd te Seedorf in Duitsland;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke „landmacht op 14 augustus 1966 nabij Seedorf in Duitsland, alwaar hij „toen met zijn onderdeel was gelegerd, opzettelijk door geweld Cornelia „van X. heeft gedwongen tot het dulden van ontuchtige handelingen, „hebbende hij toen aldaar opzettelijk terwijl hij op Cornelia van X. lag „haar mond dichtgehouden met zijn baret en haar keel krachtig met de „hand dichtgeknepen en vervolgens opzettelijk ontuchtig zijn ontblote „mannelijkheid gebracht tegen haar vrouwelijkheid ondanks haar verzet”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als: „feitelijke aanranding van de eerbaarheid”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 246 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat een psychiatrisch rapport d.d. 1 maart 1967 omtrent beklagde opgemaakt en ondertekend door Prof. Dr. J. Kloek, geneesheer-directeur van de Psychiatrische Observatiekliniek van het Gevangeniswezen te Utrecht als conclusie inhoudt, dat beklagde tijdens het plegen van het hem ten laste gelegde feit lijdende was aan een zodanige ziekelijke storing zijner geestvermogens dat dit feit hem slechts in verminderde mate kan worden toegerekend;

Overwegende, dat de Krijgsraad, de conclusie van het Psychiatrisch Rapport met de gronden waarop deze berust, overnemende en tot de zijne makende, na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat — nu t.a.v. het primair ten laste gelegde veroordeling zal volgen — een onderzoek naar het subsidiair ten laste gelegde achterwege kan blijven;

Overwegende, dat beklagde zich sedert 15 augustus 1966 in voorlopig arrest bevindt, tot 25 augustus 1966 ondergaan in de vorm van de krijgstuchtelijke straf van streng arrest en sedert laatstgenoemde datum, on-

dergaan in het Huis van Bewaring I te Arnhem;

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt, dat de aard en omstandigheden van de zaak vorderen, dat de beklaagde, die in arrest is, daarin behoort te blijven, waarover bij afzonderlijke dispositie is beslist;

Overwegende, dat naar het oordeel van de Krijgsraad de in voorarrest doorgebrachte tijd van de op te leggen vrijheidsstraf geheel in mindering behoort te worden gebracht, zijnde van 15 augustus 1966 tot de dag van tenuitvoerlegging van dit vonnis.

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van voormeld psychiatrisch rapport voorts van oordeel is dat het belang der openbare orde bepaaldelijk vordert, dat beklaagde ter beschikking van de Regering zal worden gesteld, teneinde van harentwege te worden verpleegd;

Overwegende, dat de Krijgsraad evenwel termen aanwezig acht deze ter beschikkingstelling voorwaardelijk te bevelen met een proeftijd van drie jaren met oplegging van na te melden bijzondere voorwaarden;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt acht in de militaire stand te blijven dienen en wel zodanig dat hij voorgoed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien: . . . enz.;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gekwalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar.

Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor de duur van een jaar, met bepaling dat de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht, vanaf 15 augustus 1966;

Beveelt, dat beklaagde ter beschikking van de Regering zal worden gesteld teneinde van harentwege te worden verpleegd;

Beveelt, dat van de opgelegde gevangenisstraf, een gedeelte groot drie maanden en dat deze terbeschikkingstelling niet zullen worden tenuitvoergelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich vóór het einde van een op drie jaren bepaalde proeftijd aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt of gedurende die tijd, hetzij niet naleeft de door de Krijgsraad gestelde voorwaarden, dat de veroordeelde zich zal gedragen naar de door of namens de Dr. F. S. Meyersvereniging te Utrecht te geven aanwijzingen, zolang deze vereniging zulks nodig oordeelt, en zich zal onderwerpen aan psychiatrische controle en/of behandeling, indien en voorzover de toezichthoudende vereniging zulks noodzakelijk acht, hetzij, voor wat betreft de terbeschik-

kingstelling, onvoorwaardelijk verpleging van de regering is gebleken te behoeven;

Draagt voormelde vereniging op gedurende die tijd terzake hulp en steun te verlenen;

Bepaalt, dat beëindiging van het reclasseringscontact niet plaats vindt dan na daartoe verkregen goedkeuring van de betrokken reclasseringsraad;

Ontslaat veroordeelde uit de militaire dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven uitdrukkelijk voor bewezen is verklaard en spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 21 maart 1967

President: Mr. K. N. Korteweg; **Leden:** Luitenant-Kolonel R. P. Pieters en Brigade-Generaal W. A. Feitsma;

Raadsman: Mr. F. K. R. C. Sassen, advocaat te Nijmegen.

Als bestuurder van een auto daarmede, terwijl hij onder invloed van alcohol verkeerde, gereden en daarmede tevens enige malen van uiterst rechts naar links en van links naar rechts overstekend, over de weg voortgereden.

2 weken gevangenisstraf, 1 jaar ontzegging van de rijbevoegdheid, f 75,—boete.

(W.V.W. art. 25, 26).

DE ARRONDISSEMENTS-KRIJGSRAAD TE ARNHEM,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. H., geboren 20 september 1942, sergeant 1e klasse, beklagde,

Gezien: . . . enz. ;

overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 21 december 1966 te Nijmegen, althans in „Nederland, als bestuurder van een auto daarmede heeft gereden over de „voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de Voerweg, en met die „door hem, beklagde, bestuurde auto van voor hem uiterst rechts naar „voor hem links herhaalde malen die weg heen en weer terug is overge- „stoken, waardoor ter plaatse het achteropkomend verkeer werd in ge- „vaar gebracht of redelijkerwijs was aan te nemen, dat de veiligheid op „die weg in gevaar kon worden gebracht, een en ander terwijl hij verkeerde „onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank,

„dat hij niet in staat moest worden geacht die auto naar behoren te be-
„sturen“;

Overwegende: . . . enz. ;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

Op 21 december 1966 te omstreeks 21.00 uur reed ik te Nijmegen als bestuurder van mijn personen-auto, merk Opel-Kadett, kleur blauw en gekentekend 38-04 BT, over de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de Voerweg, komende uit de richting Beek en gaande in de richting Nijmegen. Ik heb heel langzaam gereden. Ik heb gemerkt, dat mijn auto daar is gepasseerd. Nadat ik mijn auto, voor mij uiterst rechts aan de Voerweg had geparkeerd, dicht bij de Hertogstraat, is er een Volkswagen van de Gemeente-politie bij mij gekomen en hebben twee in uniform geklede agenten van de gemeente-politie mij aangehouden. Ik had op 21 december 1966 tussen 16.00 uur en 20.30 uur ongeveer 11 glazen bier gedronken. Ik kon wel voelen, dat ik wat gedronken had;

Overwegende, dat Theo Peters, oud 27 jaar, bij zijn verhoor als getuige voor de Officier-Commissaris zakelijk onder meer heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 21 december 1966 te omstreeks 21.00 uur reed ik te Nijmegen als bestuurder van mijn Volkswagen-1200 over de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de Voerweg. Ik kwam uit de richting Beek en ik reed in de richting Nijmegen. Kort na het oprijden van de Voerweg zag ik een andere personenauto, een Opel-Kadett, voor mij uit rijden in de richting Nijmegen. Deze auto was blauw en ik heb het nummer ervan genoteerd, nadat ik de wagen gepasseerd was en het nummer bleek 38-04 BT te zijn. Deze auto viel mij meteen al op, omdat hij zo langzaam reed. Ik ging de auto inhalen en op het moment, dat ik er links naast reed zag ik, dat de Opel naar links kwam tot op de voor mij linkerweghelft, waar ik op dat moment reed. Ik moest toen inhouden om niet van de weg af gedrukt te worden. Onmiddellijk daarna ging de Opel weer naar rechts. Dit heeft zich nog tweemaal herhaald. Ik heb toen gebruik gemaakt van het moment, dat de Opel weer naar rechts ging om te passeren. Tijdens het passeren zag ik het gezicht van de bestuurder en ik zag zijn hoofd op een zodanige wijze heen en weer bewegen, dat het toen voor mij duidelijk werd, dat hij onder invloed van alcohol was. Ik zag in de achteruitkijkspiegel dat de Opel boven aan de Voerweg uiterst rechts van de weg tot stilstand werd gebracht. Ik zag de bestuurder uitstappen en de Voerweg te voet oversteken. De wijze van lopen gaf mij toen de stellige overtuiging dat hij onder alcoholinvloed was. Omdat ik de bestuurder onder deze omstandigheden een gevaar op de weg achtte, heb ik mijn bovenvermelde ervaringen gemeld bij de politie te Nijmegen. Ik ben later met twee agenten teruggegaan naar de plaats waar ik de auto geparkeerd had zien staan en toen bleek de bestuurder weer in de auto te zitten. Ik heb deze man

toen duidelijk herkend als degene die de Opel bestuurde op de Voerweg tijdens bovenvermelde gebeurtenissen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nr. 7485/66 opgemaakt en getekend op 21 december 1966 te Nijmegen door Hendrikus Bernardus ter Bogt en Petrus Henricus van Keulen, respectievelijk hoofdagent en agent van gemeentepolitie te Nijmegen, zakelijk onder meer inhoudt als relaas van verbalisanten:

Op woensdag 21 december 1966 te 21.10 uur, ontvingen wij opdracht ons te begeven naar de Voerweg te Nijmegen. Ter plaatse zagen wij een blauwe personenauto, Opel-Kadett, met het opgegeven kenteken 38-04 BT op genoemde Voerweg geparkeerd staan. Wij openden het portier van deze auto en roken terstond een sterke dranklucht. Wij zagen en hoorden dat een man, gezeten op de bestuurdersplaats in die auto pogingen deed deze auto te starten. Wij spraken meerbedoelde man aan en roken dat de adem van die man sterk naar alcohol rook. Wij, verbalisanten hoorden, dat zijn spraak lichtelijk belemmerd was en dat hij sommige lettergrepen niet goed of met moeite uitsprak. Nadat hij op ons verzoek uit zijn auto was gestapt, zagen wij dat hij niet stevig ter been was. Desgevraagd liep hij ongeveer 10 meter van ons af en keerde vervolgens naar ons terug. Wij zagen, dat hij geforceerd liep en grote moeite deed „gewoon” te lopen. Niettemin zagen wij dat hij af en toe een kenlijk ongewilde pas opzij maakte. Hij gaf desgevraagd op te zijn genaamd: Gerhardus H., van beroep: militair;

Overwegende, dat zich bij de stukken bevindt een rapport betreffende alcoholbepaling in het bloed van G. H., op ambtseed opgemaakt te 's-Gravenhage op 27 december 1966 en ondertekend door dr. J. H. Jansen, apotheker aan het Gerechtelijk laboratorium van het Ministerie van Justitie, houdende als verklaring van genoemde deskundige, dat de gevonden reductiewaarde van het bloed van voornoemde G. H. overeenkomt met 2.15^o/_{oo} aethylalcohol in het bloed;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende elk bewijsmiddel slechts gebezigt ten aanzien van het feit of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op 21 december 1966 te Nijmegen als bestuurder van een auto „daarmede heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande „rijweg, de Voerweg, en met die door hem, beklagde, bestuurde auto „van voor hem rechts naar voor hem links herhaalde malen die weg heen „en weer terug is overgestoken, waardoor ter plaatse het achteropkomend „verkeer werd in gevaar gebracht, een en ander terwijl hij verkeerde onder „zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank, dat hij „niet in staat moest worden geacht die auto naar behoren te besturen”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

1. „Overtreding van artikel 25 van de Wegenverkeerswet“;
2. „Als bestuurder van een motorrijtuig handelen in strijd met artikel 26, eerste lid van de Wegenverkeerswet”,

voorzien en strafbaar gesteld bij:

1. artikel 35, derde lid van de Wegenverkeerswet;
2. artikel 35, eerste lid van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, met betrekking tot de ontzegging van de rijbevoegdheid naar aanleiding van het sub 2e gekwalificeerde feit, dat de Krijgsraad termen aanwezig acht beklaagde de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen te ontzeggen voor de tijd van één jaar;

(Volgt: veroordeling: (1) tot betaling van een geldboete van f 75, bij gebreke van betaling en verhaal, te vervangen door hechtenis voor de tijd van 15 dagen, en (2) tot een gevangenisstraf voor de tijd van 2 weken en ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de tijd van 1 jaar — *Red.*).

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 21 maart 1967

President: Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Brigade-Generaal W. A. Feitsma en Luitenant-Kolonel R. P. Pieters.

Raadsman: Majoor W. G. Tibben.

Opzettelijk niet van een hem verleend verlof teruggekeerd (opzettelijk ongeoorloofde afwezigheid); niet voldaan aan de opdracht van zijn meerdere, een 1e luitenant-arts, om nog diezelfde dag naar zijn onderdeel terug te keren (opzettelijke ongehoorzaamheid).

Ongeveer een maand later: zich opzettelijk ongeoorloofd van zijn onderdeel verwijderd (opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid); niet voldaan aan de opdracht van zijn meerdere, marechaussee der 1e klasse, om per eerste reisgelegenheid naar zijn onderdeel terug te keren (opzettelijke ongehoorzaamheid).

(W.M.Sr. art. 97, 114).

DE ARRONDISEMENTS-KRIJGSRAAD TE ARNHEM,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen T. J. R., geboren 27 september 1946, dpl. soldaat, beklaagde.

Gezien: . . . enz. ;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij „de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet,

„1e. op of omstreeks 23 januari 1967, na een hem verleend verlof of „bewegingsvrijheid, niet naar zijn onderdeel te Steenwijkerwold, althans „in Nederland, is teruggekeerd en daarvan sindsdien opzettelijk onge- „oorloofd is afwezig geweest en gebleven, totdat hij op of omstreeks „29 januari 1967 bij zijn onderdeel is teruggekeerd;

„2e. op of omstreeks 27 januari 1967 te Amsterdam, althans in Neder- „land, toen hij aldaar van zijn meerdere, de militaire arts 1e Luitenant „A. G. M. Behrens, de opdracht kreeg om nog diezelfde dag naar zijn „onderdeel terug te keren, opzettelijk heeft nagelaten aan voormeld hem „door die meerdere gegeven dienstbevel te gehoorzamen door ondanks „die opdracht tot terugkeer willens en wetens te Amsterdam te blijven;

„3e. op of omstreeks 20 februari 1967 zijn te Steenwijkerwold, althans „in Nederland, gelegen onderdeel heeft verlaten, en daarvan sindsdien „opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op of „omstreeks 22 februari 1967 te of nabij Amsterdam is aangehouden;

„4e. op of omstreeks 22 februari 1967 te Amsterdam, althans in Ne- „derland, toen hij aldaar op 21 februari 1967 van zijn meerdere, de Mare- „chaussee der 1e klasse R. ten Kleij, het bevel kreeg op 22 februari 1967 „per eerste reisgelegenheid na 06.59 uur naar zijn onderdeel terug te keren, „opzettelijk heeft nagelaten aan voormeld dienstbevel te gehoorzamen „door alstoen aldaar willens en wetens ondanks voormeld bevel te Am- „sterdam te blijven";

Overwegende: . . . enz. ;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commis- saris zakelijk onder meer heeft verklaard :

Terwijl ik als dienstplichtig soldaat in dienst was bij de Koninklijke Landmacht, ben ik op 23 januari 1967 na mij verleende bewegingsvrijheid niet naar mijn in Steenwijkerwold gelegen onderdeel, de Staf Stafver- zorgingscompagnie van het 47e Pantserinfanteriebataljon teruggekeerd en daarvan sindsdien willens en wetens ongeoorloofd afwezig geweest en gebleven totdat ik op 29 januari 1967 's avonds uit eigen beweging bij mijn onderdeel ben teruggekeerd. Voorts heb ik in genoemde hoedanigheid op 27 januari 1967 te Amsterdam, toen ik aldaar van een eerste luitenant-arts, opdracht kreeg om nog dezelfde dag naar mijn onderdeel terug te keren welbewust nagelaten aan dat bevel te gehoorzamen en ondanks die op- dracht ben ik in Amsterdam gebleven.

In eerder genoemde hoedanigheid heb ik op 20 februari 1967 omstreeks

16.30 uur mijn eerder genoemd onderdeel te Steenwijkerwold verlaten en ik ben daarvan willens en wetens ongeoorloofd afwezig gebleven totdat ik op 22 februari 1967 te Amsterdam door de Marechaussee ben aangehouden. In genoemde hoedanigheid heb ik op 22 februari 1967 te Amsterdam, nadat ik aldaar op 21 februari 1967 van mijn meerdere, de Marechaussee der eerste klasse ten Kleij, mondeling en schriftelijk bevel had gekregen op 22 februari 1967 per eerste reisgelegenheid na 06.59 uur naar mijn onderdeel terug te keren, willens en wetens nagelaten aan dat bevel te gehoorzamen door toen en aldaar ondanks dat bevel te Amsterdam te blijven;

ad sub 1 e ten laste gelegde:

Overwegende, dat een ten processe aanwezige Justitiële Verklaring op 1 februari 1967 opgemaakt en getekend door de commandant Staf Stafverzorgingscompagnie 47e Pantserinfanteriebataljon te Steenwijkerwold onder meer inhoudt, dat Th. J. R. van 24 januari 1967 tot 30 januari 1967 onafgebroken, zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd, afwezig is geweest van zijn onderdeel, 47 Pantserinfanteriebataljon, gelegerd te Steenwijkerwold;

dat hij zich persoonlijk heeft teruggemeld;

ad sub 2 e ten laste gelegde:

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-verbaal nr. P.V. 103/P. 23/'67 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 20 maart 1967 gesloten en getekend door E. Feller, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, behorende tot de brigade Amsterdam der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

A. G. M. Behrens, geboren op 24 augustus 1937, arts, reserve 1e luitenant in werkelijke dienst, ingedeeld bij het Garnizoens Geneeskundig Detachement Amsterdam:

Op 27 januari 1967 meldde zich bij mij op het ziekenrapport van de M.G.D. te Amsterdam, de dienstplichtig soldaat R. Op 27 januari 1967 heb ik aan R. een schriftelijke reisopdracht uitgereikt, inhoudende de opdracht om zich per heden onmiddellijk naar zijn militair onderdeel te begeven;

ad sub 3 e ten laste gelegde:

Overwegende, dat voornoemde Justitiële Verklaring d.d. 27 februari 1967 onder meer inhoudt dat Th. J. R. van 20 februari 1967 tot 22 februari 1967 onafgebroken zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd, afwezig is geweest van zijn onderdeel, 47e Pantserinfanteriebataljon, gelegerd te Steenwijkerwold;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-verbaal No. P.V. 78/P.14/'67, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 4 maart 1967 gesloten en getekend door J. W. Dekker, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, behorende tot de brigade Amsterdam der Koninklijke Marechaussee en mede-ondertekend door C. Hitzert, marechaussee der

2e klasse, behorende tot de brigade Amsterdam der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van verbalisant Dekker:

dat hij op 22 februari 1967 te Amsterdam heeft aangehouden Theodorus Jacobus R.;

ad sub 4e ten laste gelegde:

Overwegende, dat ten processe aanwezig is een „lastgeving”, gegeven te Amsterdam op 21 februari 1967 en inhoudende: „De marechaussee der 1e klasse R. ten Kleij gelast de dienstplichtig soldaat R., op 22 februari 1967 per eerste reisgelegenheid na 06.59 uur naar zijn onderdeel terug te keren en zich te melden bij zijn commandant”, welke lastgeving is ondertekend door ten Kleij voornoemd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende elk bewijsmiddel slechts gebezigd t.a.v. het feit of de feiten waarop het betrekking heeft en wordende genoemde „lastgeving” slechts gebezigd i.v.m. de verklaring van beklagde — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke landmacht,

„1e. op 23 januari 1967, na een hem verleende bewegingsvrijheid, niet naar zijn onderdeel te Steenwijkerwold is teruggekeerd en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd is afwezig geweest en gebleven, totdat hij op 29 januari 1967 bij zijn onderdeel is teruggekeerd;

„2e. op 27 januari 1967 te Amsterdam, toen hij aldaar van zijn meerdere, de militaire arts 1e Luitenant A. G. M. Behrens, de opdracht kreeg om nog diezelfde dag naar zijn onderdeel terug te keren, opzettelijk heeft nagelaten aan voormeld hem door die meerdere gegeven dienstbevel te gehoorzamen door ondanks die opdracht tot terugkeer willens en wetens te Amsterdam te blijven;

„3e. op 20 februari 1967 zijn te Steenwijkerwold gelegen onderdeel heeft verlaten, en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 22 februari 1967 te Amsterdam is aangehouden;

„4e. op 22 februari 1967 te Amsterdam, toen hij aldaar op 21 februari 1967 van zijn meerdere, de Marechaussee der 1e klasse R. ten Kleij, het bevel kreeg op 22 februari 1967 per eerste reisgelegenheid na 06.59 uur naar zijn onderdeel terug te keren, opzettelijk heeft nagelaten aan voormeld dienstbevel te gehoorzamen door alstoen aldaar willens en wetens ondanks voormeld bevel te Amsterdam te blijven”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

ad 1 en 3. „opzettelijk *ongeoorloofde afwezigheid*, in tijd van vrede tenminste één dag en niet langer dan dertig dagen durende, meermalen „gepleegd”;

ad 2 en 4. „opzettelijke ongehoorzaamheid, meermalen gepleegd“;
voorzien en strafbaar gesteld bij

ad 1 en 3. artikel 97 van het Wetboek van Militair Strafrecht,
ad 2 en 4. artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen be-
klaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aan-
genomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of om-
standigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden op-
heffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming
acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder
zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde zich sedert 24 februari 1967 in voorlopig
arrest bevindt, tot 27 februari 1967 ondergaan in de vorm van de krijgs-
tuchtelijke straf van streng arrest en sedert laatstgenoemde datum onder-
gaan in de vorm van de krijgstuchtelijke straf van verzawaard arrest in het
Depot voor Discipline te Nieuwersluis;

overwegende, dat de Krijgsraad bevindt, dat de aard en omstandig-
heden van de zaak vorderen, dat de beklaagde die in arrest is, daarin
behoort te blijven, waarover bij afzonderlijke dispositie is beslist;

Overwegende, dat naar het oordeel van de Krijgsraad, de in voorarrest
doorgebrachte tijd van de op te leggen vrijheidsstraf geheel in mindering
behoort te worden gebracht, zijnde van 24 februari 1967 tot de dag van
tenuitvoerlegging van het vonnis;

Overwegende, dat blijkens het ten processe aanwezig afschrift van de
straflijst beklaagde terzake van het sub 1e ten laste gelegde en **bewezen-**
verklaarde feit door zijn commandant reeds krijgstuchtelijk is gestraft
met zes dagen streng arrest en de Krijgsraad bij de bepaling van de straf
daarmede rekening houdt;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening
van de bevoegdheid, bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

(Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 6 weken
met aftrek van preventief arrest vanaf 24 februari 1967, van welke mili-
taire detentie 2 weken voorwaardelijk met een proeftijd van 1 jaar —
Red.).

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van **30** maart 1967

President: Mr. K. N. Korteweg; Leden: Brigade-Generaal W. A. Feitsma
en Luitenant-Kolonel R. P. Pieters;

Raadsman: Mr. F. K. R. C. Sassen, advocaat te Nijmegen.

Tenlastegelegd:

(1) dat beklaagde met een steen de achterraut van een auto heeft vernield,

(2) dat hij, enige uren later, zich heeft verzet tegen een opperwachtmeester en een wachtmeester der Rijkspolitie die hem terzake van (1) wilden insluiten,

(3) dat hij zich toen voorts tegen een wachtmeester der Rijkspolitie heeft verzet, die hem had vastgegrepen om hem over te brengen naar een plaats van verhoor, verdacht van het sub(1) tenlastegelegde.

Het sub (1) tenlastegelegde niet bewezen; vrijspraak.

In het sub (2) en (3) tenlastegelegde is niet vermeld dat de ambtenaren werkzaam waren in de rechtmatige uitoefening hunner bediening, nu niet gesteld is dat de vernieling door hen op heterdaad was ontdekt en deze vernieling niet is een feit waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten, terwijl evenmin uit de tenlastelegging valt te lezen dat de politie optrad ter handhaving van de openbare orde en rust. Deze feiten niet strafbaar: vrijspraak.

(R.L. Lu. art. 193; W.Sr. art. 180, 350).

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser tegen W. P. M. S., geboren 19 september 1946, dpl. korporaal, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde, na wijziging van het tenlastegelegde ter terechtzitting, is ten laste gelegd:

„1e. dat hij op of omstreeks 22 oktober 1966 te Nederweert, althans in „Nederland, opzettelijk en wederrechtelijk met een steen tegen de achter„ruit van de auto van J. G. M. Schroën heeft goegoid, waardoor die ruit „werd vernield;

„2e. dat hij op of omstreeks 23 oktober 1966 te Nederweert, althans in „Nederland, toen J. Callaars, opperwachtmeester plaatsvervangend „groepscommandant der Rijkspolitie aldaar en als zodanig hulpofficier „van Justitie en R. Rutten, wachtmeester der Rijkspolitie 1e klasse, hem, „beklaagde, die er van werd verdacht een ruit van de auto, toebehorende „aan Schroën, te hebben vernield en deswege in een arrestantenlokaal van „het groepsbureau der Rijkspolitie aldaar wilden insluiten, zich opzette„lijk met geweld zich tegen deze beide Rijkspolitiedienaren heeft verzet „door te rukken en te trekken in de tegenovergestelde richting dan waarin „die Callaars en Rutten hem wilden geleiden;

„3e. dat hij op of omstreeks 23 oktober 1966 te Nederweert, althans in „Nederland, toen H. Effting, wachtmeester der Rijkspolitie van de groep „Nederweert, belast met patrouilledienst in uniform gekleed, hem, „beklaagde, had vastgegrepen om hem in de auto te brengen ter over„brenging naar een plaats van verhoor, omdat hij er van werd verdacht „alstoen aldaar met een steen de achterraut van de auto van Schroën te „hebben vernield, zich door te rukken en te trekken in een andere richting

„dan die Effting hem, beklaagde, wilde geleiden, zich opzettelijk met geweld tegen deze overbrenging heeft verzet“;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, met betrekking tot het aan beklaagde tenlastegelegde, dat daarin tengevolge van schrijffouten staat vermeld:

in het sub 2e tenlastegelegde na „. . . aldaar wilden insluiten. . .“, „. . . zich opzettelijk met geweld zich tegen. . .“, welke fout de Krijgsraad ambtshalve heeft verbeterd door daarvoor te lezen „aldaar wilden insluiten, zich opzettelijk met geweld tegen. . .“, en

in het sub 3e tenlastegelegde na „. . . zich door te rukken en te trekken, in een andere richting dan die Effting hem, beklaagde, wilde geleiden, zich opzettelijk . . .“, welke fout de Krijgsraad eveneens ambtshalve verbeterd, door daarvoor te lezen „. . . zich door te rukken en te trekken, in een andere richting dan die Effting hem, beklaagde, wilde geleiden, opzettelijk . . .“,

door welke verbeteringen beklaagde niet in zijn verdediging wordt geschaad;

Overwegendemet betrekking tot het aan beklaagde sub 1e tenlastegelegde, dat de Krijgsraad niet wettigen overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende met betrekking tot het aan beklaagde sub 2e en 3e tenlastegelegde, dat beklaagde ter terechtzitting onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op zaterdag, 22 oktober 1966 was ik des avonds te ± 20.30 uur met mijn vrouw in het café „t Sonneke“ te Nederweert. Nadat ik op zeker ogenblik het café even verlaten had, hoorde ik, toen ik daar weer terugkwam, van mijn vrouw, dat iemand haar geslagen had. Ik ben toen naar buiten gegaan en hoorde toen dat een van een groepje van vier jongens erkende, dat hij mijn vrouw had geslagen. Toen mijn vrouw even daarna ook buiten kwam, bevestigde zij zulks. Ik heb toen die jongen bij zijn jas gegrepen, maar hij rukte zich los en verdween met twee anderen in een gereedstaande donkere auto. Een tijd later, het kan wel een uur later geweest zijn, kwam de politie ter plaatse. Ik werd aan de politie aangewezen als degene die de ruit van de auto zou hebben stukgegooid. De politie wilde mij meenemen naar het bureau in Nederweert. Ik heb mij toen aldaar tegen de twee politiemannen die mij in de politie-auto trachten te werken, verzet door te rukken en te trekken in een andere richting dan die waarin zij mij wilden brengen. Nadat ik tenslotte in de politie-auto was gebracht en daarmede op het groepsbureau van de rijkspolitie te Nederweert was aangekomen — het was inmiddels na 24.00 uur geworden — wilde de politie mij in een cel insluiten. Ik heb mij daar toen tegen die insluiting verzet door te rukken en te trekken in de tegenovergestelde richting dan die waarin de politie mij wilde brengen;

Overwegende met betrekking tot het aan beklaagde sub 2e tenlastegelegde, dat J. Callaars, opperwachtmeester der Rijkspolitie, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige, zakelijk onder meer heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 23 oktober 1966 te omstreeks 00.30 uur brachten de wachtmeester 1e klasse Rutten en de wachtmeester Effting enkele in burger geklede personen op het groepsbureau in Nederweert. Ik vernam van de wachtmeesters, dat een van hen, die mij later bleek Wilhelmus S. te heten, een steen zou hebben gegooid tegen de achterraut van de auto van een zekere Schroën, J. G. M., waardoor die ruit werd vernield.

Op 23 oktober 1966 te omstreeks 00.45 uur wilden de wachtmeester 1ste klasse Rutten en ik eerdergenoemde S. in de cel sluiten van het groepsbureau, totdat hij nader gehoord kon worden over het vernielen van de eerdergenoemde autoruit. Bij het naderen van de cel wilde hij weglopen. De wachtmeester Rutten en ik hebben hem toen vastgegrepen. Nadat wij hem vast hadden gegrepen, heeft hij hevig gerukt en getrokken in de tegenovergestelde richting dan waarin wij hem wilden brengen;

Overwegende met betrekking tot het aan beklaagde sub 2e tenlastegelegde, dat R. Rutten, wachtmeester 1e klasse der Rijkspolitie, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige, zakelijk onder meer heeft verklaard en met ede bevestigd:

Ik heb zojuist de verklaring gehoord, die de opperwachtmeester Callaars tegen U heeft afgelegd en ik stem hiermee, voorzover mij betreft, volledig in;

Overwegende met betrekking tot het aan beklaagde sub 3e tenlastegelegde, dat R. Rutten, wachtmeester 1e klasse der Rijkspolitie, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige, zakelijk onder meer heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 23 oktober 1966 te ongeveer 00.10 uur hebben de wachtmeester Effting en ik ons met de G.S.A. naar café „t Sonneke" in Nederweert begeven, omdat ons was medegedeeld, dat daar de dader aanwezig zou zijn, die een steen zou hebben gegooid door de achterraut van een auto van een zekere J. G. M. Schroën, waardoor die ruit werd vernield. Bij het café aangekomen werden enkele in burger geklede personen aangewezen als zijnde de daders. Wij hebben bedoelde personen, waaronder een vrouw, opdracht gegeven om in de G.S.A. plaats te nemen, omdat wij betrokkenen daarmee naar het groepsbureau wilden brengen. Zij wilden aan deze opdracht geen gevolg geven. Ik heb het meisje, dat wilde weglopen, toen vastgepakt. Ik zag, dat mijn collega Effting een van de anderen, die later bleek W. P. M. S. te heten, beetgreep. Ik ben Effting te hulp gekomen. Samen met de wachtmeester Effting heb ik toen W. P. M. S. in de G.S.A. gewerkt. Deze S. ging geweldig te keer en rukte en trok in een andere richting dan de wachtmeester Effting en ik hem wilden brengen. De wacht-

meester Effting behoorde evenals ik tot de groep Nederweert van de Rijkspolitie ;

Overwegende dat uit een ten processe aanwezig proces-verbaal groepsnr. 1098, postnr. 301, opgemaakt door R. Rutten en H. Effting, respectievelijk wachtmeester 1e klasse en wachtmeester der Rijkspolitie te Nederweert en door dezen gesloten op 9 november 1966, zakelijk onder meer inhoudt als relaas van verbalisanten:

In de nacht van zaterdag 22 op zondag 23 oktober 1966 te omstreeks 23.50 uur, bevonden wij ons per G.S.A.-auto en in uniform gekleed op voorgeschreven patrouille in de gemeente Nederweert. Op dat tijdstip werd ons verzocht, ons te begeven naar de Rijksweg te Nederweert, alwaar een zekere Schroën uit Horn zich bij ons zou voervoegen in verband met een gepleegde vernieling aan een personenauto. Aldaar aangekomen vervoegde zich bij ons een ons onbekend persoon, die mededeelde te zijn genaamd J. G. M. Schroën. Deze persoon verklaarde ons, dat enkele hem onbekende personen met een steen door de achterraut van zijn auto hadden gegooid. Wij begaven ons onverwijld, ter aanhouding en voorgeleiding van verdachten naar café „t Sonneke" in de gemeente Nederweert, alwaar wij op zondag 23 oktober 1966 te omstreeks 00.10 uur arriveerden. Op de stoep voor het café zagen wij naar schatting een vijftiental personen staan, waarbij een vrouwspersoon. De bij ons aanwezige Janssen wees ons daarop uit dat aantal personen vier personen aan, hierbij zeggende: „hij, hij, hij en zij", zijnde eerder bedoeld vrouwspersoon.

Hierop maakten wij hun duidelijk, dat zij verdacht werden van het vernielen van een autoruit en hierop gelasten wij hen om in de G.S.A.-auto te stappen. Het meisje verwijderde zich en hierop nam ik, Rutten, dat meisje ter aanhouding bij haar linkerarm vast met het doel haar in de G.S.A.-auto te brengen. Ik, Effting, hoorde dat één van de als verdachten aangewezen personen tegen Rutten schreeuwde: „blijf van mijn vrouw af". Ik, Effting, zag, dat deze persoon in dreigende houding op Rutten toeliep en hierop greep ik deze persoon vast met het doel om ook hem in de G.S.A.-auto te brengen. Terwijl ik hem in de richting van de G.S.A.-auto bracht rukte en trok hij met kracht in tegengestelde richting als waarin ik hem bracht. Daar ik, Rutten, zag, dat mijn collega in moeilijkheden verkeerde, liet ik bedoeld meisje los. De verdachte was nog steeds in een worsteling met de wachtmeester Effting gewikkeld. Hij sloeg als een razende om zich heen en na enige tijd gelukte het ons ook deze verdachte in de G.S.A.-auto te brengen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de bovenstaande bewijsmiddelen — wordende elk bewijsmiddel slechts gebezigd t.a.v. het feit of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten,

„2e. dat hij op 23 oktober 1966 te Nederweert, toen J. Callaars, opper-

„wachtmeester, plaatsvervangend groepscommandant der Rijkspolitie
„aldaar en als zodanig hulpofficier van Justitie en R. Rutten, wachtmees-
„ter der rijkspolitie 1ste klasse, hem, beklaagde, die er van werd verdacht
„een ruit van de auto, toebehorende aan Schroën, te hebben vernield en
„deswege in een arrestantenlokaal van het groepsbureau der Rijkspolitie
„aldaar wilden insluiten, zich opzettelijk met geweld tegen deze beide
„Rijkspolitiedienaren heeft verzet door te rukken en te trekken in de
„tegenovergestelde richting dan waarin die Callaars en Rutten hem wilden
„geleiden;

„3e. dat hij op 23 oktober 1966 te Nederweert toen H. Effting, wacht-
„meester der Rijkspolitie van de groep Nederweert, belast met patrouille-
„dienst in uniform gekleed hem, beklaagde, had vastgegrepen om hem
„in de auto te brengen ter overbrenging naar een plaats van verhoor, om-
„dat hij er van werd verdacht alstoen aldaar met een steen de achterruit
„van de auto van Schroën te hebben vernield, zich door te rukken en te
„trekken in een andere richting dan die Effting hem, beklaagde, wilde
„geleiden, opzettelijk met geweld tegen deze overbrenging heeft verzet”;

Overwegende, dat in de tenlastelegging niet is gesteld en derhalve niet
is bewezenverklaard, noch uit de gestelde en bewezenverklaarde feiten
kan worden afgeleid, dat de sub 2e en 3e genoemde ambtenaren werk-
zaam waren in de rechtmatige uitoefening hunner bediening, nu in de
tenlastelegging niet is gesteld, dat de vernieling waarvan beklaagde werd
verdacht op heterdaad was ontdekt en vernieling niet is een strafbaar feit
waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten, terwijl in de tenlastelegging
evenmin valt te lezen dat de politie optrad ter handhaving van de open-
bare orde en rust;

dat de bewezenverklaarde feiten derhalve geen strafbare feiten volgens
de wet opleveren en de beklaagde behoort te worden vrijgesproken;

Gezien: . . . enz.;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart niet bewezen hetgeen aan beklaagde sub 1e is tenlastegelegd;

Spreekt hem daarvan vrij;

Verklaart de sub 2e en 3e bewezen verklaarde feiten niet strafbaar;

Spreekt beklaagde mitsdien vrij.

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 24 februari 1966

President: Mr. R. W. Reindersma (wnd.); **Leden:** Luitenant-Kolonel

C. L. Jongenburger en Kapitein A. M. L. Maas;

Raadsman: Kapitein A. W. Unger.

Opzettelijke ongehoorzaamheid (nalaten te voldoen aan een bevel van een meerdere om ter plaatse te blijven, welk bevel hem was gegeven omdat hij door overmatig gebruik van alcohol onvast ter been was; later: nalaten te voldoen aan een opdracht van een andere meerdere om gekleed op de weekkamer te komen).

Opzettelijk een meerdere mondeling met enig kwaad bedreigen (toevoeging: „ik maak hem kapot“).

Opzettelijk een meerdere bespotten (een meerdere toevoegen: „Oliebol, „kom eens hier bij de oude“).

Opzettelijk een meerdere door enige feitelijkheid beledigen (een meerdere een pet in het gezicht werpen).

Opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid mondeling en door een gebaar met enig kwaad bedreigen (een meerdere toeroepen: „Als je mij aanraakt sla ik je“, daarbij met een pioniersschop in de richting van die meerdere gezwaaid).

(W.M.Sr. art. 108, 110, 114).

DE ARRONDISEMENTS-KRIJGSRAAD TE ARNHEM,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W.B., geboren 12 juli 1945, dpl. soldaat, beklaagde.

overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, „althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 17 oktober 1965 te „Ede, althans in Nederland, opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen „aan het hem door zijn meerdere, de marechaussee der 2e klasse J. W. „Gijsbers, gegeven dienstbevel ter plaatse te blijven, welk bevel hem, be- „klaagde, werd gegeven omdat hij door het overmatig gebruik van alco- „holhoudende drank onvast ter been was en zwaaiende bewegingen maak- „te, terwijl zijn tenue niet in orde was en daarbij die meerdere heeft toe- „gevoegd „ik maak hem kapot“, althans woorden van een dergelijke „dreigende strekking tegen die meerdere heeft gebruikt;

„dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, „althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 18 oktober 1965 „te Ede, althans in Nederland.

„1e. opzettelijk bespottend of beledigend zijn meerdere, de wachtmeester J. Borg, heeft toegevoegd „Oliebol, kom eens hier bij de oude“, al- „thans woorden van een dergelijke bespottende strekking;

„2e. heeft geweigerd dan wel opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen „aan het hem door zijn meerdere, de wachtmeester Borg, gegeven dienst- „bevel om 01.00 uur geheel gekleed op de weekkamer te komen;

„3e. opzettelijk zijn meerdere, de wachtmeester Borg, door een gebaar „of daad heeft beledigd of met enig kwaad heeft bedreigd door opzettelijk „diens pet met kracht in de richting van die wachtmeester te werpen, „waardoor die pet tegen het gelaat van die wachtmeester kwam en tegen

„die wachtmeester op dreigende toon heeft geroepen „als je me aanraakt
„„sla ik je" althans dergelijke dreigende uitlatingen heeft gebezigd en ver-
„volgens met een pioniersschop opzettelijk dreigend heeft gezwaaid in de
„richting van voormelde meerdere";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde bij zijn verhoor door de Officier-Commis-
saris zakelijk onder meer heeft verklaard:

dat hij op 17 oktober 1965 als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst
was bij de Koninklijke landmacht; dat hij op genoemde datum te om-
streeks 23.30 uur te Ede uit de trein is gestapt; dat op het moment, dat hij
op het perron stapte, zijn veldblouse los was en hij geen baret op had;
dat hij hoorde dat een korporaal van de marechaussee hem toen opdracht
gaf zijn tenue in orde te maken; dat hij zich op dat moment nogal suf
voelde; dat hij tevoren die avond een tiental glazen bier had gedronken;
dat hij hoorde dat iemand, naar hij dacht soldaat Michorius, tegen hem,
beklaagde, zei dat hij ter plaatse moest blijven totdat zijn tenue in orde
zou zijn; dat hij op 18 oktober 1965 te omstreeks 00.00 uur in de Mau-
ritskazerne te Ede hoorde, dat de wachtmeester van de week, wachtmees-
ter Borg, hem opdracht gaf om stil te zijn; dat hij desondanks is doorge-
gaan met lawaai maken; dat de wachtmeester Borg hem toen opdracht
heeft gegeven zich om 01.00 uur gekleed op de weekkamer bij hem, Borg,
te melden; dat hij toen tegen wachtmeester Borg, hoewel wetende dat
Borg zijn militaire meerdere was, heeft gezegd: „Oliebol, kom eens hier
„bij de oude"; dat hij wist dat hij zijn meerdere, de wachtmeester Borg,
bespote door deze woorden te zeggen doch dat hij dit willens en wetens
heeft gedaan; dat hij, beklagde, zich om 01.00 uur op de weekkamer bij
wachtmeester Borg heeft gemeld, doch dat hij dit opzettelijk niet geheel
gekleed, doch gekleed in onderbroek en overhemd heeft gedaan; dat hij
wel begreep dat de opdracht, die de wachtmeester hem, beklagde, had
gegeven, een dienstbevel was; dat hij toen aldaar de pet van voornoemde
wachtmeester, die op het bureau in de weekkamer lag, heeft opgepakt en
die pet met opzet naar de wachtmeester heeft gegooid; dat hij daarbij op
dreigende toon tegen de wachtmeester heeft geroepen: „Als je mij aan-
„raakt, sla ik je" of iets dergelijks; dat hij vervolgens zijn pioniersschop
heeft gepakt en die schop met opzet dreigend in de richting van de wacht-
meester Borg heeft gezwaaid;

Overwegende, dat J. W. Gijsbers, oud 21 jaar, bij zijn verhoor door de
Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige zakelijk onder meer
heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij zich als marechaussee 2e klasse op 17 oktober 1965 te omstreeks
23.40 uur bevond op het perron van het station Ede-Wageningen; dat hij
toen aldaar beklagde, die kennelijk door overmatig gebruik van alcohol-
houdende drank onvast ter been was en wiens tenue niet in orde was
— hij droeg geen baret en zijn veldblouse hing los — het dienstbevel heeft

gegeven daar ter plaatse, waar hij, getuige, hem, beklagde aantrof, te blijven; dat even nadat hij aan beklagde dat bevel had gegeven, hij hoorde dat beklagde hem de woorden toevoegde; „Ik maak je kapot" of „Ik maak hem kapot"; dat hij zag dat beklagde deze woorden zeggende, hem, getuige, aankeek, zodat beklagde kennelijk op hem, getuige, doelde; dat hij zich door deze uitlating bedreigd voelde; dat hij kort daarna zag, dat beklagde het dienstbevel niet had opgevolgd en niet op het perron was blijven staan;

Overwegende, dat J. Borg, oud 21 jaar, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige zakelijk onder meer heeft verklaard en met ede bevestigd:

Terwijl ik als wachtmeester bij de Koninklijke landmacht in dienst was, bevond ik mij op 18 oktober 1965 omstreeks 00.30 uur in de Mauritskazerne te Ede, waar ik toen dienst deed als wachtmeester van de week van de A-batterij van de 45e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie. Beklagde heeft daar toen op zijn legeringskamer op spottende toon tegen mij geroepen: „Oliebol kom eens hier bij de ouwe". Hij deed dit in het bijzijn van andere daar gelegeerde kanonniërs en ik voelde mij door deze opmerking bespot. Teneinde beklagde hierover te onderhouden heb ik hem toen het dienstbevel gegeven om zich om 01.00 uur daarop geheel gekleed bij mij op de weekkamer te komen melden. Hij heeft echter nagelaten te gehoorzamen aan dit bevel. Hij heeft zich om 01.00 uur wel gemeld, maar was daarbij slechts gekleed in een lange onderbroek en een overhemd. Toen ik hem vervolgens hierover onderhield, greep hij plotse-ling mijn uniformpet beet en wierp die met kracht in mijn richting, waar- door die pet tegen mijn gelaat aankwam en hij schreeuwde vervolgens op dreigende toon tegen mij in het Limburgs „Als je mij aanraakt, dan sla ik „je". Ik voelde mij hier door bedreigd, omdat hij tegelijkertijd met zijn armen begon te zwaaien en tegen kasten begon te schoppen. Hij is daarop teruggegaan naar zijn legeringskamer. Ik trof daar toen beklagde aan, die in zijn handen een pioniersschop met foudraal had en hij zwaaide met die schop op een dreigende manier, telkens in mijn richting. Ik voelde mij daardoor zeer bedreigd en durfde niet in zijn buurt te komen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„A. dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke landmacht „op 17 oktober 1965 te Ede,

„a opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door zijn „meerdere, de marechaussee der 2e klasse J. W. Gijsbers, gegeven dienst- „bevel ter plaatse te blijven, welk bevel hem, beklagde, werd gegeven „omdat hij door het overmatig gebruik van alcoholhoudende drank on- „vast ter been was en zwaaiende bewegingen maakte, terwijl zijn tenue „niet in orde was

„b en daarbij die meerdere heeft toegevoegd „ik maak hem kapot“, „althans woorden van een dergelijke dreigende strekking tegen die meerdere heeft gebruikt;

„B. dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke landmacht, „op 18 oktober 1965 te Ede,

„1e. opzettelijk bespottend of beledigend zijn meerdere, de wachtmeester J. Borg, heeft toegevoegd „Oliebol, kom eens hier bij de oude“,

„2e. opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door zijn „meerdere, de wachtmeester Borg, gegeven dienstbevel om 01.00 uur „geheel gekleed op de weekkamer te komen,

„3e.a opzettelijk zijn meerdere, de wachtmeester Borg, heeft beledigd „door opzettelijk diens pet met kracht in de richting van die wachtmeester „te werpen, waardoor die pet tegen het gelaat van die wachtmeester kwam „en

„b tegen die wachtmeester op dreigende toon heeft geroepen „als je me „„aanraakt, sla ik je“,

„althans dergelijke dreigende uitlatingen heeft gebezigd en vervolgens met „een pioniersschop opzettelijk dreigend heeft gezwaaid in de richting van „voormelde meerdere“;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

I ad A sub a en „opzettelijke ongehoorzaamheid, *meermalen ge-*
ad B sub 2e „pleegd“,

II ad A sub b „als militair opzettelijk een meerdere in zijn *tegen-*
„woordigheid mondeling met enig kwaad bedreigen“,
ad B sub 1e „als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegen-
„woordigheid bespotten“,

III ad B sub 3e a „als militair opzettelijk een meerdere door enige
„feitelijkheid beledigen“,
b en c „als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegen-
„woordigheid mondeling en door een gebaar met
„enig kwaad bedreigen“,

deze feiten voorzien en strafbaar gesteld bij

I artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht,

II artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht,

III a artikel 110 van het Wetboek van Militair Strafrecht,
b en c artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen be-
klaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aan-
genomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of om-
standigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden ophef-
fen of uitsluiten;

overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming
acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waar-

onder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;
(Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 3 weken
— Red.).

NASCHRIFT

Het een meerdere een kledingstuk in het gezicht werpen kan „door een „feitelijkheid beledigen“ opleveren, wanneer namelijk bij de mindere de bedoeling voorzat, die meerdere daardoor minachtend te bejegenen. Bij dat beeld past niet de gedraging, zoals de meerdere in kwestie (zie Invoeringswet Mil. Straf- en Tucht recht artikel 74, 1°!) die schildert, te weten het „plotseling“ en „met kracht“ werpen van de uniformpet, en het vervolgens op dreigende toon schreeuwen van „als je mij aanraakt, dan sla ik je“. Dat is geen belediging maar een aanranding (W.M.Sr. artikel 117) of een feitelijke bedreiging (M.W.Sr. artikel 116) of, eventueel, een bedreiging door een daad (W.M.Sr. artikel 108). W.H.V.

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 10 mei 1966

President: Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Kolonel A. H. Soomers en
Majoor Mr. L. A. Punt;

Opzettelijk onderscheidingsteken dragen behorende tot een ambt dat hij niet bekleedt (als dienstplichtig soldaat de onderscheidingsteken van 2e luitenant gedragen) en een daad verricht, behorende tot een ambt dat hij niet bekleedt (aldus gekleed in een café aan twee dienstplichtige soldaten toestemming verleend het compagniesappèl niet bij te wonen).

(W.Sr. art. 196).

DE ARRONDISEMENTS KRIJGSRAAD TE ARNHEM,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
W.R.G., geboren 22 mei 1941, dpl. soldaat, beklaagde.

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, „althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 25 januari 1966 te „Vught, althans in Nederland, opzettelijk de onderscheidingsteken van „2e Luitenant op zijn militaire buitenjas heeft aangebracht en aldus als „toen aldaar aan een tweetal dienstplichtige soldaten, die zich met hem in „een café bevonden, heeft gezegd, dat hij hen toestemming verleende het „compagniesappèl van 22.00 uur niet bij te wonen, daarmee tevens op „zettelijk een daad verrichtend behorend tot een ambt, dat hij niet be- „kleedde“;

Overwegende: . . . . enz.;

overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

Op dinsdagavond 25 januari 1966 — ik was toen in werkelijke dienst als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke landmacht — heb ik met een aantal collega's verschillende café's in Vught bezocht. Op zeker moment heb ik toen met mijn kameraden afgesproken, dat ik de distinctieven van een tweede luitenant op mijn buitengevechtsjas zou doen en dat ik op deze manier, kenbaar als tweede luitenant, een volgend café zou binnengaan. Mijn collega's zouden dan even later binnenkomen en door mij als luitenant aan te spreken, de indruk, dat ik inderdaad deze rang bekleedde, nog bevestigen. In het bovengenoemde café trof ik een tweetal mij onbekende dienstplichtigesoldaten. Nadat ook mijn collega's in het café waren gekomen en bij bovengenoemde soldaten aan het tafeltje waren gaan zitten heb ik mij tenslotte daarbij gevoegd. Ik heb mij uitgegeven voor tweede luitenant en ik heb aan de twee **mij** onbekende soldaten opzettelijk toestemming verleend om het **compagniesappèl** van 22.00 uur niet bij te wonen. Ik wist natuurlijk wel dat ik in feite deze rang niet bekleedde en dat ik dus ook geen bevoegdheid had om iemand van een appèl vrij te stellen;

Overwegende, dat J. A. S. Huberts, oud 20 jaar, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige zakelijk onder meer heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 25 januari 1966 zat ik met de soldaat Kochen in een café in Vught. Ik zag op een gegeven moment dat een mij onbekend iemand binnenkwam, gekleed in militair uniform en met de onderscheidingsteken van tweede luitenant aangebracht op schuifpassanten op de **buitengevechtsjas** die hij droeg. Ik had geen enkele reden om aan te nemen, dat deze persoon niet werkelijk tweede luitenant zou zijn, te meer niet toen even later een aantal mij eveneens onbekende soldaten binnenkwamen, die de eerder binnengekomene als luitenant begroetten. Laatstgenoemde soldaten vertelden dat het hier hun luitenant betrof van de A-compagnie. Later kwam de luitenant bij ons aan het buffet zitten. Om ongeveer 21.30 uur wilde ik naar de kazerne gaan omdat ik daar op het appèl van 22.00 uur moest zijn. Toen Kochen en ik weg wilden gaan zei de luitenant: „dat hij wel in orde zou maken bij onze compagnie, als wij niet op „het appèl van 22.00 uur aanwezig waren.” Omdat ik dacht dat degene die dit zei werkelijk luitenant was en omdat ik van mening was, dat hij als zodanig ook bevoegd was om zo iets te bepalen, ben ik toen niet naar de kazerne teruggegaan, maar eerst om ongeveer 23.30 uur. De volgende dag heb ik op het bureau van mijn commandant de man weer terug gezien, die ik toen en daar herkende als degene die mij de vorige avond als luitenant toestemming had gegeven om niet op het avondappel te komen. Ik hoorde toen dat deze man niet werkelijk luitenant was, maar soldaat en dat hij **G.** heette;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande dat beklagde als soldaat in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:
„ opzettelijk onderscheidingstekenen dragen en een daad verrichten, behorende tot een ambt dat hij niet bekleedt ”,

voorzien in strafbaar gesteld bij artikel 196 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

(Volgt: Veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 2 weken en verbeurdverklaring van de in beslag genomen onderscheidingstekenen — *Red.*).

Mobiele Krijgsraad Duitsland Landmacht

Vonnis van 9 mei 1967

President: Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Luitenant-Kolonel J. P. H. van der Meer en Majoor D. H. Abbenes,

Raadman: Luitenant-Kolonel J. H. Bos.

Lichamelijk letsel door schuld:

Als bestuurder van een personenauto in Duitsland bij het naderen van een onbewaakte spoorwegovergang, waarvan de rode knipperlichten in werking waren, door onoplettendheid de overgang opgereden waardoor een aanrijding volgde en een passagier van zijn auto verwondingen (breuk van het neusbeen) heeft bekomen.

(W.Sr. art. 308; W.V.W. art. 36).

DE MOBIELE KRIJGSRAAD DUITSLAND LANDMACHT,

ten deze zitting houdende te Seedorf, in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M.R.C.V., geboren 19 juni 1945, vaandrig, beklagde.

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als vaandrig in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, „in elk geval als militair in de zin der wet, op of omstreeks 3 december „1966 te Zeven, in elk geval in de Bondsrepubliek Duitsland, alwaar hij „toen voor de uitoefening van zijn dienst verbleef, als bestuurder van een „personenauto daarmede rijdende over de voor het openbaar en/of „militair verkeer openstaande weg, de Bundesstrasse 71, komende uit de „richting Zeven en gaande in de richting Seedorf, bij het naderen van een „in deze weg gelegen onbewaakte spoorwegovergang — op de voorge- „schreven wijze voor de weggebruikers aangeduid met borden volgens de „modellen 7, 9, 10 en 4e van de Anlage zur Strassenverkehrsordnung — „waarvan de rode knipperlichten toen in verband met de nader te vermel- „den naderende trein in werking waren, hoogst onvoorzichtig en/of „hoogst onoplettend niet voldoende heeft gelet op en/of onvoldoende „rekening heeft gehouden met een nader te noemen dicht genaderd zijnde „trein en/of niet voldoende tijdig langzamer is gaan rijden en niet zijn „auto tijdig tot stilstand heeft gebracht, door welke hoogst onvoorzichtige „en/of hoogst onoplettende wijze van rijden een aanrijding of botsing is „ontstaan tussen de door beklagde bestuurde personenauto en een juist „over deze spoorwegovergang rijdende trein, bij en tengevolge van welke „botsing de zich als mede-inzittende in de door beklagde bestuurde per- „sonenauto bevindende H. A. G. Nix verwondingen aan het hoofd en een „breuk van het neusbeen heeft bekomen, in elk geval zwaar lichamelijk „letsel dan wel zodanig lichamelijk letsel waaruit tijdelijke verhinderings „in de uitoefening zijner ambts- of beroepsbezigheden is ontstaan, of in- „dien het voorgaande niet tot een veroordeling van beklagde zou kunnen „leiden, dat hij in voormelde hoedanigheid toen aldaar als bestuurder van „een personenauto daarmede rijdende over de voor het openbaar en/of „militair verkeer openstaande weg, de Bundesstrasse 71, komende uit de „richting Zeven en gaande in de richting Seedorf, bij het naderen van een „in deze weg gelegen onbewaakte spoorwegovergang — op de voorge- „schreven wijze aan de weggebruikers aangeduid met borden volgens de „modellen 7, 9, 10 en 4e van de Anlage zur Strassenverkehrsordnung — „waarvan de rode knipperlichten toen in verband met de nader te vermel- „den naderende trein in werking waren, onvoorzichtig en/of onoplettend „niet voldoende heeft gelet op en/of niet voldoende rekening heeft ge- „houden met en/of niet tijdig voldoende zijn auto tot stilstand heeft ge- „bracht vóór een nagenoeg gelijktijdig met hem deze kruising van weg en „spoorbaan genaderd zijnde trein, door welke onvoorzichtige en/of onop- „lettende wijze van rijden van beklagde een aanrijding of botsing is „ontstaan tussen de door beklagde bestuurde personenauto en deze trein „en in elk geval de veiligheid op de weg in gevaar is gebracht of naar „redelijkerwijze is aan te nemen in gevaar is kunnen worden gebracht”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde bij zijn verhoor ter terechtzitting zakelijk

onder meer heeft verklaard:

Op zaterdag 3 december 1966 des namiddags te omstreeks 19.50 uur reed ik, terwijl ik als vaandrig in werkelijke dienst was bij de Koninklijke landmacht, en voor de uitoefening van mijn dienst in de Bondsrepubliek Duitsland verbleef als bestuurder van een personenauto (Volkswagen) daarmede over de voor het openbaar- en militair verkeer openstaande weg, de Bundesstrasse 71, komende uit de richting Zeven en gaande in de richting Seedorf te Zeven. Ik ben sinds juli 1966 in Seedorf gelegerd en was derhalve ter plaatse bekend. In die weg ligt een onbewaakte spoorwegovergang welke duidelijk door borden is aangegeven. Ik heb, die spoorwegovergang naderende, geen trein zien naderen en ook heb ik de knipperlichten niet in werking gezien. Toen ik vlak bij de spoorwegovergang was zag ik plotseling voor mij van links, een locomotief de weg oprijden. Ik heb onmiddellijk geremd en met de rijrichting van de trein mee naar rechts gestuurd teneinde te trachten aldus een aanrijding te voorkomen. Dit is mij evenwel niet gelukt en ik ben met de door mij bestuurde auto tegen de trein gebotst. De naast mij zittende Luitenant H. A. G. Nix is als gevolg van deze botsing aan het hoofd verwond en heeft een breuk aan zijn neusbeen bekomen, evenals ik zelf. Ik ben vier dagen in het Lutherkrankenhaus te Zeven opgenomen geweest en de Luitenant Nix twee en halve week. De trein waar ik tegen opreed was een goederentrein welke langzaam reed. De snelheid van mijn auto zal 40 à 50 km per uur hebben bedragen;

Overwegende, dat H. Kuhn, oud 24 jaar, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris als getuige zakelijk onder meer heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 3 december 1966 reed ik als bestuurder van de Volkswagen gekentekend BRV-CM 91 over de B 71 vanuit Zeven naar Zeven Noord. Ik reed op ongeveer 6 meter achter een Volkswagen vanaf de timmerman Kist tot aan de splitsing bij Bahnhof Nord. Ongeveer bij het midden van de tuinderij Knut zag ik het rode knipperlicht van de overweg. Bij het links afbuigen op de splitsing was de weg voor mij vrij van tegenliggers omdat aan de andere zijde van de overweg reeds minstens twee auto's stilstonden. Ik boog links af naar de parkeerplaats van Gaststätt Nordbahnhof en hoorde, toen ik ter hoogte van het trottoir van de B 71 was, het geluid van een botsing.

Toen ik links afboog reed de Volkswagen ongeveer 10 meter voor mij. Het rode licht brandde nog steeds. Ik zag duidelijk bij het afbuigen naar links dat een locomotief van links de overweg naderde;

Overwegende, dat H. Rohde, oud 54 jaar, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris als getuige zakelijk onder meer heeft verklaard:

Op 3 december 1966 was ik conducteur van de Nahgüterzug nr. 212 van Zeven Sud naar Tosted. Ik werkte samen met Lokführer Staats, zoals zo vaak voorkomt. Bij rangeerwerkzaamheden moest de trein de B 71 bij

station Zeven Nord kruisen. Bij de goederenloods schakelde ik de knipperlichtinstallatie voor de overweg aan, ik zag het rode licht branden. Op dat moment stond de locomotief stil bij het oprijssignaal- en -haltebord. Ik gaf met een zaklantaarn en fluit een teken aan Staats om op te rijden, op dat moment brandde het rode licht nog steeds. Ik zag na het oprijden van de trein uit Zeven een auto op de B 71 naderen, het eerste moment dat ik deze auto zag bevond deze zich op de splitsing, ongeveer 20 meter voor de overweg. De locomotief bereikte op dat moment de B 71:

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-verbaal nr. PD 310/66 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 15 december 1966 getekend door L. H. Buyse, wachmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot het detachement 41 Marechaussee-eskadron brigade Seedorf, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring en eigen waarneming van L. H. Buyse, verbalisant:

dat de spoorwegovergang in de Bundesstrasse 71, komende uit de richting Zeven aangeduid was, door waarschuwingbakens, volgens de modellen 7, 9, 10 en 4e van de Anlage zur Strassenverkehrsordnung;

Overwegende, dat zich ten processe, een in de Duitse taal gestelde, „Formulär für arztliche Bescheinigungen“, d.d. 3 december 1966 bevindt, welke in de Nederlandse taal weergegeven zakelijk o.m. inhoudt: dat bij H. A. G. Nix als letsel een breuk aan het neusbeen is geconstateerd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als vaandrig in werkelijke dienst bij de Koninklijke landmacht, „op 3 december 1966 te Zeven in de Bondsrepubliek Duitsland, alwaar hij „toen voor de uitoefening van zijn dienst verbleef, als bestuurder van een „personenauto daarmee rijdende over de voor het openbaar en militair „verkeer openstaande weg, de Bundesstrasse 71, komende uit de richting „Zeven en gaande in de richting Seedorf, bij het naderen van een in deze „weg gelegen onbewaakte spoorwegovergang — op de voorgescreven „wijze voor de weggebruikers aangeduid met borden volgens de modellen „7, 9, 10 en 4e van de Anlage zur Strassenverkehrsordnung — waarvan de „rode knipperlichten toen in verband met de nader te vermelden **naderen-** „de trein in werking waren, hoogst onvoorzichtig en hoogst onoplettend „niet voldoende heeft gelet op en onvoldoende rekening heeft gehouden „met een nader te noemen dicht genaderd **zijnde** trein en niet voldoende „tijdig langzamer is gaan rijden en niet **zijn** auto tijdig tot stilstand heeft „gebracht, door welke hoogst onvoorzichtige en hoogst onoplettende „wijze van rijden een aanrijding of botsing is ontstaan tussen de door be- „klaagde bestuurde personenauto en een juist over deze **spoorwegover-** „gang rijdende trein, bij en tengevolge van welke botsing de zich als mede- „inzittende in de door beklagde bestuurde personenauto bevindende „H. A. G. Nix verwondingen aan het hoofd en een breuk van het **neus-**

„been heeft bekomen, in elk geval zodanig lichamelijk letsel waaruit „tijdelijke vermindering in de uitoefening zijner ambts- of beroepsbezig- „heden is ontstaan”;

Overwegende, dat het aldus bewezen moet worden gekwalificeerd als:

„aan zijn schuld te wijten zijn, dat een ander zodanig lichamelijk letsel „bekomt, waaruit tijdelijke vermindering in de *uitoefening* zijner ambts- of „beroepsbezigheden ontstaat”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 308 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen be- klaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aan- genomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of om- standigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden ophef- fen of uitsluiten;

overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat nu de Krijgsraad het primair ten laste gelegde be- wezen acht, een onderzoek naar het subsidiair ten laste gelegde achter- wege kan blijven;

(Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 200,— bij gebreke van betaling en verhaal, te vervangen door hechtenis voor de tijd van 40 dagen — Red.).

TUCHTRECHTSPRAAK

Commandant Groep Geleide Wapens, West-Dld

Beschikking van 18 mei 1967

(Zie de beschikking hierná)

Het is ondermijnd voor het gezag van hen, die daarmee bekleed zijn, indien al dan niet in hun aanwezigheid, in het bijzijn van minderen, dit gezag in discrediet wordt gebracht door een wijze van het stellen van vragen en het maken van opmerkingen, waardoor de indruk wordt gewekt, dat een commandant bij het aanwijzen voor verschillende diensten onderscheid maakt tussen bepaalde meerderen en hun minderen ten nadele van laatstgenoemden.

(R.K. art. 2(2), 8(3) 20(1)).

DE LUITENANT-KOLONEL. . ., COMMANDANT VAN DE. . ., GROEP GELEIDE WAPENS TE. . ., WEST-DUITSLAND,

Gezien het beklagschrift van Sgt I . . ., houdende de op 10 april 1967 kenbaar gemaakte wens zich te mogen beklagen over de straf van 3 (drie) dagen licht arrest met de strafreden: „In het bijzijn van minderen aan een „BCO inlichtingen gevraagd over de diensten van een andere BCO. Door „de manier van vragen wekte hij de indruk, dat de squadroncommandant, „bij het aanwijzen voor de verschillende diensten, onderscheid maakt „tussen de BCO's en hun minderen ten nadele van laatstgenoemden", hem opgelegd door Kapitein . . . Cdt. . . Sqn., . . . Groep Geleide Wapens, en hem op 7 april 1967 ter kennis gebracht;

Gehoord de klager, de strafoplegger en als getuigen:

a. Elt. W., b. Vdg. J., c. Sgt. E. en d. Sgt. I T.

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden,

Overwegende dat de klager heeft verklaard dat hij zich op 7 april '67 om ± 08.30 uur bevond in de crewroom op de site van het. . . sq. te . . ., West-Duitsland; dat hij daar in gesprek was met de Sgt. E. over hun BCO, daar zij zich erover verwonderden dat hij niet aanwezig was; dat op een bepaald ogenblik binnenkwam de Vaandrig J., BCO van een andere crew dan waartoe klager en Sgt. E. behoren, en dat Sgt E. toen aan hem vroeg, waar hun BCO was; dat, daar de Sgt E. geen direct antwoord kreeg, omdat de Vdg J. zei dat hij geen verantwoording hoefde af te leggen over de handelingen van hun BCO, hij, klager, tegen Vaandrig J. zei dat hij gerust kon zeggen waar hun BCO was en dat het zuiver belangstelling was dat zij vroegen naar hun BCO; dat hij, klager, daaraan toevoegde dat hun BCO wel dienst zou hebben, daar iedereen na een 24 uurs BCO dienst, gewoon dienst deed; dat ook hij, klager had gevraagd waar hun BCO was, daar deze al drie dagen weg was; dat de Vdg J. daarop had gevraagd of die vraag van belang was voor de dienst en dat hij, klager had geantwoord:

„niet voor de dienst, maar ik wil het toch graag weten”; dat daarop door de Vdg J. was gevraagd, waarom hij dat wilde weten en dat hij, klager, toen had geantwoord, dat, als zij gedurende 24 uur dienst hebben gedaan als technische wacht, zij ook de volgende dag niet vrij zijn van dienst; dat hun BCO wel op het kamp kon rondlopen, waarop Vdg J. had gevraagd of dat ook niet voor dienst kon zijn en dat hij hen had verwezen naar de strafoplegger; dat de Sgt. E. nog vroeg of hij, hun BCO, voor het squadronfeest bezig was en dat de Vdg J. hierop bevestigend antwoordde;

Overwegende dat de strafoplegger heeft verklaard dat hij o.g.v. het rapport van de Vdg. J. en o.g.v. een schriftelijke verklaring van Sgt. E., waaruit bleek dat klager tijdens hun gesprek met Vdg J., had geïnsinueerd dat er verschil gemaakt werd in de diensttijden van hun BCO en het overige personeel ten nadele van de mindere militairen, tot bestraffing is overgegaan, gezien de artikelen 2 tweede lid, 8 derde lid en 20 eerste lid van het Reglement op de krijgstucht; dat hem bovendien uit klagers beoordelingskaart was gebleken dat deze reeds eerder ondoordachte kritiek had uitgeoefend op meerderen; dat hij klager i.h.a. gebrek aan loyaliteit verwijt;

Overwegende dat getuige W. heeft verklaard dat hij als BCO — niet van de crew van klager — op vrijdag 7-4-'67 aanwezig was op de site van het . . . sq/GGW te . . . West-Duitsland; dat hem op die dag om 11.00 uur door klager gevraagd werd, wanneer zijn, klagers BCO, BOC dienst had „gisteren of vandaag”; dat hij „getuige” daarop antwoordde „gisteren”; dat hij verder omtrent deze zaak niets te verklaren heeft;

Overwegende dat getuige J. heeft verklaard dat hij op vrijdag 7 april 1967 om ± 8.30 uur de crewroom op de site van het . . . sq te . . . binnenging en daar aantrof klager, Sgt. E. en Sgt van T.; dat hij zowel klager als Sgt E. kent en deze niet met elkaar zou verwarren; dat klager begonnen was met hem te vragen waar zijn BCO was; dat hij dat een vreemde vraag had gevonden en dat hem vervolgens door klager was medegedeeld dat zij na een 24 uren dienst als technische wacht ook gewoon dagdienst hebben; dat hij, getuige, daardoor de indruk kreeg dat klager de dienstindeling tussen zijn BCO en het overige crewpersoneel onrechtvaardig vond; dat hij een en ander eerst mondeling berichtte aan de strafoplegger, waarna hij op diens verzoek een rapport heeft opgemaakt, waarnaar hij zou willen verwijzen; dat hij voornamelijk gesproken heeft tegen klager en dat Sgt E. hem, klager, af en toe bijviel; dat Sgt E. hem nog meedeelde dat hij hun BCO gisteren in het kamp had zien lopen en dat hij getuige, daarop antwoordde dat dat best voor dienst kon zijn.

Overwegende dat getuige E. heeft verklaard dat hij zich op vrijdag 7 april 1967 om 08.30 uur bevond in de crewroom op de site van het . . . sq. te . . . en dat hij daar in gesprek was met Sgt . . . over hun BCO; dat op een bepaald ogenblik binnenkwam de Vdg J. en dat hij, getuige, hem vroeg waar hun BCO was; dat deze antwoordde dat dat hem, getuige,

niets aanging en dat hij hem geen verantwoording hoefde af te leggen over de afwezigheid van hun BCO; dat hij getuige, deze vraag uit belangstelling had gesteld, omdat hij meende dat hun BCO wellicht bezig was met een te organiseren squadronfeest; dat hij aan de strafoplegger een schriftelijke door hem ondertekende verklaring heeft afgegeven, waaruit blijkt dat hij, getuige, de indruk kreeg dat klager, die doorging met vragen, insinueerde dat er m.b.t. de diensttijden van hun BCO en het overige personeel, gediscrimineerd zou worden ten nadele van mindere militairen; dat hij deze schriftelijke verklaring echter nu in zoverre wil corrigeren dat hij, getuige, niet de indruk kreeg dat klager insinueerde dat er gediscrimineerd werd, maar dat die indruk gewekt zou zijn kunnen worden door klager.

Overwegende dat getuige Van T. heeft verklaard dat hij op vrijdag 7 april 1967 om $\pm$ 08.30 uur aanwezig was bij 't gesprek tussen klager en Sgt. E. in de crewroom op de site van het. . . sq te . . .; dat tijdens dit gesprek Sgt E. de klager vroeg waar hun BCO was en dat deze laatste daarop antwoordde dat hij wel BCO dienst zou hebben; dat even later de vaandrig J. binnenkwam, doch dat hij de rest van het gesprek met de Vdg. J. niet gevolgd heeft, zodat hij daarover niets kan verklaren.

Overwegende m.b.t. het gepleegd zijn van het bestrafte feit dat weliswaar niet geheel zeker is wie is begonnen met het stellen van de omstrede vragen, klager of getuige E., en wie van de twee de meeste vragen heeft gesteld, maar dat uit de afgelegde verklaringen en het rapport van getuige J. wel is gebleken dat klager zijn vragen, in het bijzijn van anderen, gesteld heeft op een wijze, die de indruk wekte dat hij wilde demonstreren dat er bij het aanwijzen voor de verschillende diensten onderscheid werd gemaakt tussen de BCO's en hun minderen ten nadele van laatstgenoemden.

Overwegende dat dit feit aansluiting vindt bij de door de strafoplegger opgesomde artikelen van het Reglement op de krijgstucht en in het bijzonder bij art 20 eerste lid;

Overwegende m.b.t. de ernst van het gepleegde feit, dat deze hierin is gelegen dat het ondermijnd is voor het gezag van hen, die daarmee bekleed zijn, indien, al dan niet in hun aanwezigheid, in het bijzijn van minderen, dit gezag in discrediet wordt gebracht door een wijze van vragen zoals door klager is gedaan;

Overwegende m.b.t. de omschrijving van de strafreden dat deze voldoende duidelijk doet uitkomen hetgeen klager verweten moet worden;

Overwegende dat overigens soort en zwaarte van de opgelegde straf in overeenstemming zijn met de ernst van het gepleegde feit;

Beschikkende op het beklag; Handhaaft de strafoplegging;

Bepaalt dat van deze beschikking een afschrift zal worden uitgereikt aan klager en voorts afschriften zullen worden gezonden aan de strafoplegger en aan de Bevelhebber der Luchtstrijdkrachten.

Hoog Militair Gerechtshof

Beschikking van 22 augustus 1967

President: Mr. Lamers; *Leden:* Luitenant-Generaals Mr. Schepers en Zegers, Schout-bij-Nacht Bakker, Generaal-Majoor Coopmans en Mr. De Graaff (plv.)

(Zie de beschikking hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring gedagtekend 31 mei 1967 waarbij de sergeant der eerste klasse R. dienende bij het . . . Squadron van de . . . Groep Geleide Wapens 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de Commandant . . . Groep Geleide Wapens over de straf van drie dagen licht arrest hem door zijn commandant opgelegd wegens:

„In het bijzijn van minderen aan een BCO inlichtingen gevraagd over „de diensten van een andere BCO. Door de manier van vragen wekte hij „de indruk, dat de squadroncommandant, bij het aanwijzen voor de ver- „schillende diensten, onderscheid maakt tussen de BCO's en hun minde- „ren ten nadele van laatstgenoemden"; bij welke beschikking — op 18 mei 1967 genomen en op 26 mei 1967 aan klager uitgereikt — de strafop- legging waarvan beklag werd gehandhaafd;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Krijgsmacht;

Overwegende, dat de behandeling van deze zaak het Hof tot geen andere beschouwingen heeft geleid dan die vervat in de beschikking waarvan beklag behoudens ten aanzien van de omschrijving van de strafreden en de opgelegde straf, welke dienen te worden gewijzigd als hierna zal worden aangegeven;

Krachtens 's-Hofs Provisionele Instructie de eindbeslissing nemende op het beklag;

Wijzig de omschrijving van de strafreden zo dat deze komt te luiden:

„In het bijzijn van minderen aan een BCO (Battery Control Officier) „inlichtingen gevraagd over de diensten van een andere BCO en met name „nadat de eerstgenoemde BCO blijk had gegeven deze inlichtingen niet te „willen geven, desondanks verdere vragen gesteld en opmerkingen ge- „maakt, door welke manier van vragen hij de indruk wekte, dat de „squadroncommandant, bij het aanwijzen voor de verschillende diensten „onderscheid maakt tussen de BCO's en hun minderen ten nadele van „laatstgenoemden";

Wijzig de opgelegde straf in die van berisping;

Bepaalt, dat deze straf moet worden geacht schriftelijk te zijn tenuit- voergelegd door toezending van een afschrift van deze beslissing;

Bepaalt, dat klagers straflijst dienovereenkomstig zal worden gewijzigd;
Bevestigt de beschikking waarvan beklag voor het overige;
Beveelt dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de beklagmeerdere, de Advocaat-Fiscaal voor de Krijgsmachten desverlangd aan de Minister van Defensie;

Commandant 4e Divisie

Beschikking van 26 september 1967

Verlaging van een reserve korporaal (k.v.v.) tot de stand van soldaat der laagste klasse wegens een viertal krijgstuchtelijke vergrijpen. Klager was herhaaldelijk terzake van zijn gedrag gewaarschuwd door zijn C.C. en, na voor de negende maal krijgstuchtelijk gestraft te zijn, door de C.-41 Pantserbrigade persoonlijk onderhouden en gewezen op de consequenties die uit zijn onaanvaardbaar gedrag voor hem zouden voortvloeien.

(W.K. art. 37. 38. 39. 41: R.K. art. 27, 28).

DE GENERAAL-MAJOR F. A. PALM, COMMANDANT 4e DIVISIE,

Gezien het beklagschrift van de reserve korporaal (KVV) W. rnr. 16.12.28.416, 41 Pantsergeniecompagnie, houdende de op 14-9-1967 kenbaar gemaakte wens, zich te beklagen over de straf van verlaging tot de stand van soldaat der laagste klasse met de strafreden:

„1. als ploegcommandant tijdens oefening kleine oorlog gezamenlijk „met een andere ploeg de verplaatsingsopdracht uitgevoerd, ondanks een „uitdrukkelijk verbod.

2 tijdens deze oefening ongeoorloofd met zijn ploeg een café be- „zocht.

3 zijn ploeg bij een aanval op het schuilbivak niet, zoals bevolen, „verplaatst.

4 opnieuw ongeveer 20 minuten na het avondappel in de kazerne „teruggekeerd.

„Bij de bepaling van de straf is in aanmerking genomen, dat betrokkene „naast herhaalde waarschuwingen van zijn CC, door de strafoplegger is „gewezen op de consequenties die uit zijn doorgaand gedrag zouden „voortvloeien", hem opgelegd door de Brigade-Generaal J. D. Berg- huijs, Commandant 41 Pantserbrigade en hem op 11-9-1967 ter kennis ge- bracht;

Gehoord de klager en de strafoplegger;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Overwegende dat klager heeft verklaard, dat hij zich wenst te beklagen over de strafmaat; dat hij de feiten toegeeft zoals die zijn omschreven in de strafreden, waarvan beklag; dat hij in augustus 1967 door de Brigade-

commandant persoonlijk is onderhouden over zijn gedrag, nadat **hij** voor de negende keer krijgstuuchtelijk was gestraft;

Overwegende dat de strafoplegger heeft verklaard dat hij ultimo augustus 1967 klager heeft onderhouden over zijn onaanvaardbaar gedrag als reserve korporaal;

Overwegende, dat het plegen van de bestrafte feiten door klager is komen vast te staan; dat die feiten ieder voor zich een gedraging in strijd met de krijgstuuch opleveren; dat de omschrijving van die feiten in de strafreden juist moet worden geacht; dat de zwaarte van de opgelegde straf, gelet op de gepleegde feiten, die symptomatisch zijn voor het doorgaande gedrag van klager m.d.v. dat daaruit vooral blijkt van diens onjuiste instelling t.a.v. de handhaving van de krijgstuuch onder hem voor de duur van een oefening toevertrouwde mindere militairen, als doeltreffend moet worden aangemerkt;

Beschikkende op het beklag handhaaft de strafoplegging;

Bepaalt dat van deze beschikking een afschrift zal worden uitgereikt aan klager en voorts afschriften zullen worden gezonden aan de **strafoplegger** en aan de Bevelhebber der Landstrijdkrachten.

Commandant 1 e Legerkorpsartillerie

Beschikking van 17 oktober 1967

Tenietdoening, naar aanleiding van gedaan beklag, van een aan een kanonnier opgelegde straf van 6 dagen licht arrest terzake van:

Na het ochtendappèl in het waslokaal aangetroffen, terwijl hij aan het tandenpoetsen was.

(W.K. art. 66).

DE BRIGADE-GENERAAL DER ARTILLERIE, COMMANDANT 1 **LEGERKORPS-ARTILLERIE**, VAN DITZHUYZEN, F.G.

Gezien het beklagschrift van de dienstplichtig kanonnier M. registratienummer 47.03.11.258, ingedeeld bij Ststbt * 1 Lka, houdende de op 23 september 1967 kenbaar gemaakte wens, zich te beklagen over de straf van 6 dagen licht arrest met de strafreden: „Na het ochtendappèl in het „waslokaal aangetroffen, terwijl hij aan het tandenpoetsen was”, hem opgelegd door de Majoor der Artillerie, C-Ststbt 1 Lka, F. en hem op 20 september 1967 ter kennis gebracht.

Gehoord de klager, die heeft verklaard:

— dat hem bekend is dat hij op het ochtendappèl gewassen, geschoren en geheel gekleed voor de afgehaalde bedden moet staan aangetreden;

— dat hij zich bewust is, dat in de normale spreektaal — ook bij hem thuis — onder „gewassen”, 's morgens vroeg wordt verstaan tevens het tandenpoetsen;

- dat hij echter in het woord „gewassen” in een Reglement K.L. slechts ziet het wassen, doch niet het tandenpoetsen;
- dat hij die morgen voor het ochtendappèl zijn tanden niet had ge-poetst en hij dit gaarne nog voor het werkappèl wilde doen;
- dat hem geen vaste order bekend is, waardoor het verboden is tus-sen ochtendappèl en werkappèl in het waslokaal te verblijven.

Gehoord de rapporteur, Wmr I der Artillerie Jurgen, W., ten tijde van het constateren van het vermeende krijgstuchtelijke vergrijp dienstdoende als wachtmeester van de dag Ststbt 1 Lka, die heeft verklaard:

- dat klager door hem werd aangetroffen in het waslokaal na het ochtendappèl en voor het werkappèl met ontbloot bovenlijf, terwijl hij zijn tanden poetste;
- dat hij, rapporteur, van mening is dat daar in het VS.2-1500 art. 140 staat aangegeven „Op het ochtendappèl staan de soldaten gewassen, „geschoren en geheel gekleed voor de afgehaalde bedden aangetreden”, de klager door na het ochtendappèl in de voormelde toestand in het was-lokaal aanwezig te zijn, blijkt gaf niet te hebben voldaan aan het gestelde in het VS. 2-1500;
- dat hij, rapporteur, deswegen gezien het vorenstaande rapport heeft opgemaakt van het voormelde feit.

Gehoord de strafoplegger, die heeft verklaard:

- dat klager mondeling is gerapporteerd door de officier van de week met de melding: „Vanochtend om 07.15 uur waren K., de J. en den O. zich aan het „wassen in het waslokaal.” of woorden van gelijke strekking;
- dat uit het onderzoek bleek, dat klager zich in het waslokaal op gemelde tijd heeft opgehouden, echter terwijl hij zich niet waste, doch zijn tanden poetste;
- dat klager bij het onderzoek verklaarde dat de tijd tussen reveille en ochtendappèl te kort was om bij de beperkte wasgelegenheid zich vol-doende te wassen en dat zij daarom genoodzaakt waren dit na het ochtend-appèl te doen;
- dat hij, strafoplegger, onder wassen ook tandenpoetsen verstaat;
- dat uit het onderzoek hem dus bleek, dat klager niet had voldaan aan het gestelde in VS 2-1500 art 140.

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Overwegende dat:

- klager zijn diensten als schrijver Sectie S1 op behoorlijke wijze ver-richt;
- klager zijn diensten in het algemeen op bijzonder goede wijze ver-richt;
- het zich na het ochtendappèl in het waslokaal bevinden, noch het aldaar, alsdan poetsen der tanden verboden is;
- het onder wassen verstaan van tandenpoetsen 's morgens een inter-pretatie is, die normaal behoort te zijn bij de Militaire Samenleving, doch

zulks niet overal is;

— klager niet eerder werd gestraft.

Beschikkende op het beklag:

Doet de strafoplegging teniet.

Bepaalt dat van deze beschikking een afschrift zal worden uitgereikt aan klager en voorts afschriften zullen worden gezonden aan de strafoplegger en aan de Bevelhebber der Landstrijdkrachten.

NASCHRIFT

Het al of niet bestraffen van een onderhebbende wegens onkrijgstuchtelijk gedrag is een kwestie van beleid, van tact, van menskundig en rechtvaardig optreden. Al is een commandant bevoegd een door een onderhebbende terzake van een door deze begaan krijgstuchtelijk vergrijp te bestraffen, houdt deze bevoegdheid niet in dat hij elke krijgstuchtelijke overtreding, hoe gering en onder welke omstandigheden ook gepleegd, behoort te bestraffen.*)

Hij moet alles op zijn waarde weten te schatten. Zolang hij niet volkomen overtuigd is van de „strafwaardigheid” van de verdachte mag hij hem geen straf opleggen.

Een algemene norm welke een commandant bij dat beleid dient in acht te nemen, en waarover wel geen meningsverschil zal bestaan, is, dat er in het algemeen geen militaire noodzaak bestaat om een onderhebbende die goed zijn zaken pleegt te doen, die ook overigens geen aanleiding geeft tot klachten, voor de geringste overtreding te bestraffen; in voorkomend geval kan worden volstaan met op waardige en ernstige wijze te vermanen. (art. 28 R.K.) In geval hij bestraffing nodig acht, dient hij te letten op de omstandigheden (van persoonlijke en zakelijke aard) vermeld in art. 37 W.K. (art. 28 R.K.).

Wanneer blijkt dat er bij het ene onderdeel veel meer gestraft wordt dan bij het andere, dient de commanderende officier hieraan bijzondere aandacht te geven.

Men kan natuurlijk van inzicht verschillen over de noodzakelijkheid van bestraffing van een onderhebbende naar aanleiding van een door deze gepleegd vergrijp. Voor de oplossing daarvan dienen het toezicht van de hogere chef en het recht van beklag. (W.K. art. 50, 70, 61 e.v.)

---

*) Deze mening vindt men o.a. neergelegd in een beschikking van het H.M.G. van 21 juni 1921, nog onder de oude wetgeving van 1815 genomen, waarin het Hof overweegt:

O., dat klager desondanks niet geheel vrijuit gaat; enz.

O., datechter niet elke tekortkoming in den dienst hoe gering ook en onder welke omstandigheden ook gepleegd, krijgstuchtelijk gestraft behoort of behoeft te worden, en dat in verband hiermede, naar 's-Hofs oordeel aan klager wegens zijn onbedachtzaamheid vorenbedoeld geen straf behoort te worden opgelegd, daarbij als verzachtende omstandigheid in aanmerking nemende, dat hij onder voor hem moeilijke omstandigheden handelende zoals hij deed, in de grond toch geen ander doel voor ogen had dan de behartiging van het dienstbelang; enz. (M.R.T. XVII, blz. 240)

*Naar aanleiding van bovenstaande beschikking zij erop gewezen, dat art. 66 W.K. voorschrijft: dat de beklagmeerdere de straf **teniet** doet „in-, dien hij van oordeel is dat de krijgstuchtelijke **bestrafing** behoort te wor-, den ongedáán gemaakt.” Hij behoort dit dus niet alleen te doen, indien hij klager onschuldig acht aan het hem verweten vergrijp enz., of indien hem dat niet kan worden toegerekend, of indien het hem verweten feit geen krijgs- tuchtelijk vergrijp is enz., maar óók indien klager het hem verweten vergrijp wèl heeft begaan, doch dat hij om redenen van opportuniteit van oordeel is, dat de strafoplegging achterwege had behoren te blijven b.v. wegens de geringheid van de begane overtreding, al of niet in verband met andere om- standigheden, zoals b.v. doorlopend goed gedrag, gelijk de beklagmeerdere in bovenstaande beschikking o.m. overwoog.*

Men vergelijkte in dit verband ook het gestelde in art. 398, 9° (en 425) W.v.Sv., dat betrekking heeft op het rechtsgeding bij het kantongerecht, luidende: „Indien de kantonrechter dit in verband met de geringe betekenis „van het feit en de omstandigheden, waaronder het is begaan, raadzaam „acht, kan hij in het vonnis bepalen, dat geen straf zal worden toegepast”. (het schuldig verklaren zonder oplegging van enige straf of maatregel, het z.g.n. rechterlijk pardon)

A.F.S.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

26 juli 1967

(A.W. 1967/K 8)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr. U. J. W. Sibmacher van Nooten en Prof. Mr. J. J. M. van der Ven (plv.).

(Premiespaarregeling rijksambtenaren, art. 7)

Klager had in nov. 1965 een huis gekocht en in jan. 1966 het tegoed van zijn bijzondere spaarrekening opgenomen, dat hij had bestemd om daarmee een gedeelte van de op dit huis rustende hypotheek af te lossen. Zijn verzoek om een spaarpremie terzake van de verwerving van een onroerende zaak wordt afgewezen, omdat het huis reeds was verworven voordat het spaartegoed was opgenomen.

De Raad handhaaft dit besluit, wijzend op de mogelijkheid premie te verkrijgen terzake van de aflossing van de hypotheek.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake: A., wonende te B., klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, tegen: *de Minister van Financiën*, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden J. P. Peters, com-mies bij verweerders ministerie, hoofd van het bureau Rijksambtenaren-spaarregeling van dit ministerie, wonende te 's-Gravenhage, ambtshalve opgeroepen.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat klager, hoofdverificateur der invoerrechten en accijnzen, bij een formulier d.d. 7 januari 1966 heeft verzocht om toekenning van premie ingevolge de „Premiespaarregeling Rijksambtenaren” (verder aan te duiden als: de Premiespaarregeling) terzake van een bedrag van f 3000,—, door hem op deze datum ten laste van zijn bijzondere spaarrekening opgenomen en, naar daarbij is opgegeven, besteed ter verwerving van een onroerende zaak;

Overwegende dat verweerder naar aanleiding van dit verzoek bij brief d.d. 18 januari 1966 aan klager heeft bericht, dat de spaarpremie ingevolge artikel 6 van de Premiespaarregeling over de jaren 1961-1965 in afwijking van zijn aanvraag werd gesteld op nihil, onder mededeling van het volgende:

„Aangezien de betaling inzake de verwerving van onroerend goed reeds „op 10 november 1965 heeft plaatsgevonden en het tegoed van de bijzondere spaarrekening eerst op 7 januari 1966 werd opgenomen, kan

„het opgenomen bedrag niet worden beschouwd als te zijn aangewend „voor de verwerving van onroerende zaken. In verband hiermede kan „geen spaarpremie worden toegekend.”;

Overwegende dat klager tegen het in deze brief vervatte besluit een bezwaarschrift heeft ingezonden bij de Spaarraad en deze op 7 februari 1967 heeft besloten aan hem „terzake van de door hem in 1961 gespaarde gelden op grond van artikel 6, eerste lid, aanhef en onder a, van de Regeling aanspraak toe te kennen op een spaarpremie van f 90,— en dienovereenkomstig het bezwaarschrift voor het overige ongegrond te verklaren onderscheidenlijk zich onbevoegd te verklaren aan adressants „verzoek te voldoen”, waartoe het volgende is gesteld:

„In aanmerking nemende, dat adressant overeenkomstig de voorschriften een spaarbedrag van zijn bezoldiging doet inhouden; dat adressant „op 7 januari 1966 een bedrag van f 3000,— van zijn bijzondere spaarrekening heeft opgenomen en terzake van dit bedrag toekenning van „spaarpremie heeft verzocht wegens besteding daarvan voor verwerving „van zijn woning; dat deze spaarpremie hem bij voornoemd besluit werd „geweigerd, aangezien de besteding, terzake van welke spaarpremie „wordt gevraagd, heeft plaatsgehad vóór de opneming van het spaar-goed van de bijzondere spaarrekening zodat de opgenomen gelden niet „geacht kunnen worden te zijn aangewend voor het onderhavige doel;

„dat adressant in zijn bezwaarschrift tegen dit besluit aanvoert, dat „naar zijn mening voor wat de in 1961 gespaarde gelden betreft hem „spaarpremie toekomt, daar dit bedrag vier jaar op zijn bijzondere spaarrekening heeft gestaan; dat hij in de jaren 1960 tot en met 1965 periodieke betalingen verrichtte, doch de voorkeur gaf aan sparen via in„houding van een spaarbedrag van zijn salaris; dat hij indien hij zulks niet „had gedaan, spaarpremie zou hebben ontvangen;

„dat hij overigens erkent, dat de opneming van gelden na de onderhavige betaling van de verwervingskosten geschiedde; dat de opgenomen gelden wél voor het onderhavige doel werden besteed, aangezien „het bedrag van f 3000,— is gestort op een gewone spaarrekening ter af„lossing op een hypotheek, die per 1 juli 1966 moet plaatsvinden; dat „hij indien zijn bezwaarschrift niet tot toekenning van spaarpremie kan „leiden, verzoekt het opgenomen bedrag op zijn bijzondere spaarrekening te mogen terugstorten;

„Overwegende, dat ingevolge artikel 6, lid 1, aanhef en onder b, van de „Premiespaarregeling Rijksambtenaren de belanghebbende aanspraak „heeft op een spaarpremie indien hij een van zijn bijzondere spaarrekening opgenomen bedrag heeft aangewend voor onder andere de in „artikel 7, lid 1, onder a van die regeling genoemde besteding; dat zulks „met zich medebrengt, dat betalingen ten behoeve van bestedingsdoel„einden, die hebben plaatsgehad vóór de opneming van de bijzondere „spaarrekening, geacht moeten worden te zijn voldaan uit andere midde-

„len dan die uit de bijzondere spaarrekening; dat deze opvatting tevens „beantwoordt aan het doel, waartoe het onderhavige voorschrift wordt „gesteld, dat immers beoogt enige waarborg te scheppen tegen de moge- „lijkheid, dat spaarpremie zou worden verleend over besparingen, die „reeds langer bestonden of buiten elk verband met de Premiespaarreg- „ling Rijksambtenaren tot stand worden gebracht; dat adressant op „7 januari 1966 een bedrag van f 3000,— van zijn bijzondere spaarreke- „ning heeft opgenomen doch de meergenoemde besteding ook blijkens „zijn eigen erkenning eerder, namelijk reeds in november 1965 werd ver- „richt; dat met betrekking tot adressants verweer dient te worden opge- „merkt, dat de Spaarraad dit verweer alleen daarom reeds niet kan aan- „vaarden aangezien blijkens adressants mededelingen het door adressant „van zijn bijzondere spaarrekening opgenomen bedrag van f 3000,— op „het moment van de indiening van zijn bezwaarschrift nog steeds niet was „besteed voor één der in artikel 7, eerste lid, van de Premiespaarregeling „Rijksambtenaren genoemde bestedingen; dat de Spaarraad niet bevoegd „is te beslissen, dat adressant het opgenomen spaarbedrag op zijn bijzon- „dere spaarrekening kan terugstorten; dat echter adressants mening als „zou over het in 1961 gespaarde bedrag alsnog spaarpremie kunnen wor- „den toegekend op goede gronden berust, aangezien immers de in 1961 „van zijn bezoldiging ingehouden spaarbedragen op 1 januari 1966 sinds „het einde van het jaar 1961 meer dan vier jaar op adressants bijzondere „spaarrekening hebben bestaan en eerst na voltooiing van die termijn wer- „den opgenomen;

„dat in het jaar 1961 een bedrag van in totaal f 600,— van adressants „bezoldiging werd ingehouden en dit bedrag in zijn geheel vier jaren „ononderbroken op zijn bijzondere spaarrekening heeft bestaan, zodat „hem daarvoor een spaarpremie toekomt, die, zijn jaarwedde op het „moment van adressants eerste verzoek om inhouding van een spaarbe- „drag van zijn bezoldiging in aanmerking genomen, dient te worden ge- „steld op 15% van genoemd bedrag, of f 90,—;

„dat het bezwaarschrift van adressant op grond van bovenstaande over- „wegingen voor het overige ongegrond moet worden geacht;" ;

Overwegende dat klager van evenvermeld besluit bij de Raad in beroep is gekomen en in zijn klaagschrift heeft betoogd, dat hij zijns inziens wel recht heeft op spaarpremie over voormeld bedrag van f 3000,—;

IN RECHTE:

Overwegende dat klager aanspraak maakt op een spaarpremie krachtens de Premiespaarregeling op grond, dat hij van zijn bijzondere spaarrekening een bedrag van f 3000,— heeft opgenomen en heeft aangewend ter verwerving van een onroerende zaak;

Overwegende dat onbetwist vaststaat, dat deze onroerende zaak aan klager is overgedragen en door hem is betaald op 10 november 1965 en dat hij genoemd bedrag van f 3000,— heeft opgenomen op 7 januari 1966

en toen heeft bestemd voor de aflossing van een op bedoelde onroerende zaak gevestigde hypotheek;

Overwegende dat hieruit volgt, dat klager meergenoemd bedrag niet heeft besteed „ter verwerving” van een onroerende zaak, zoals bedoeld in artikel 7 lid 1 onder a der Premiespaarregeling;

Overwegende dat de Raad klager mitsdien niet kan volgen in hetgeen hij in zijn klaagschrift als volgt heeft betoogd:

„In art. 6, lid 1, aanhef en onder b en art. 7 lid 1-a is met zoveel woorden „gezegd, dat de spaarpremie kan worden verstrekt voorzover het opgenomen bedrag is aangewend voor de besteding „ter verwerving” van een „onroerende zaak. En dit is hier het geval. Ten tijde van de overdracht is „door de hypotheeknemer n.l. het grootste gedeelte, zijnde f 27.000,— en „door de hypotheekgever het kleinste gedeelte, zijnde f 26.000,— van de „te betalen som betaald. In verband hiermede werd hem door de hypotheeknemer o.a. een geschrift ter hand gesteld waarin zoveel verboden „zijn opgenomen die hij ten aanzien van het „verbondene” in acht moet „nemen, dat moeilijk kan worden gezegd, dat hij het onroerend goed „„heeft verworven”. Hij mag het „verbondene” o.a. niet verhuren, verpachten, met zakelijke rechten bezwaren, van aard of bestemming veranderen, vervreemden, geheel of gedeeltelijk afbreken of wegnemen”, „etc., etc. . . Als men een onroerende zaak heeft verworven, dan heeft „men dat „verkregen”, hetgeen inhoudt, dat behalve een overheidsinstantie niemand hier zeggenschap over heeft. Het is dus zo, dat de betaling niet werd gedaan voor een reeds verworven onroerende zaak, doch „„ter verwerving” van een onroerende zaak, hetgeen recht geeft op de „spaarpremie.”;

Overwegende dat immers de omstandigheid dat klager de onroerende zaak in eigendom heeft verkregen bezwaard met een hypotheek en in verband met deze hypotheek gebonden is door verschillende beperkende voorschriften, niet wegneemt dat hij de onroerende zaak heeft en ook vóór 7 januari 1966 reeds had verworven in de zin van artikel 7 lid 1 onder a der Premiespaarregeling;

dat dit mede kan worden afgeleid uit het in dit lid bepaalde onder b, waar als bestedingen welke aanspraak kunnen geven op een spaarpremie zijn genoemd de „aflossingen op leningen aangegaan ter verwerving van „een aan de belanghebbende of diens echtgenoot toebehorende onroerende zaak, waarvoor een aan de belanghebbende of diens echtgenoot toebehorende onroerende zaak hypothecair is verbonden”;

Overwegende dat hierbij nog kan worden opgemerkt — zij het ten overvloede — dat klager zich wellicht alsnog tot verweerder zou kunnen wenden, indien hij dit inmiddels nog niet heeft gedaan, met een verzoek om toekenning van premie terzake van de aflossing van de hypotheek, welke aflossing volgens klagers mededeling op 20 juni 1966 zou hebben

plaatsgehad en waartoe voormeld bedrag van f 3000,— zou zijn aangewend;

Overwegende dat, daar ook overigens niet is gebleken dat het bestreden besluit van de Spaarraad kan worden aangetast op een der gronden, omschreven in artikel 58 lid 1 der Ambtenarenwet 1929, uit het eerder overwogene volgt dat het door klager daartegen ingestelde beroep ongegrond moet worden verklaard;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het beroep ongegrond.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage

rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken

20 maart 1967

Voorzitter: Mr. A. G. van Galen (fgd.); Leden: D. J. van Gilse en Mr. M. Blei Weissmann; Militaire leden: L. M. Kamp, generaal-majoor van de Kon. luchtmacht b.d. en J. T. Winkel, generaal-majoor der artillerie b.d.

(Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren, art. 87).

Een eerste luitenant was per 1 november 1966 voorbijgegaan voor bevordering, omdat hij volgens verweerder de vereiste plichtsbetrachting en geschiktheid voor de hogere rang miste. Dit oordeel was gebaseerd op een klager opgelegde krijgstuchtelijke straf van 4 dagen streng arrest en met name op de daarbij behorende strafreden.

Het Gerecht is van oordeel, dat klager op vermelde datum wel voldeed aan de voor bevordering gestelde eisen. Daartoe laat het Gerecht wegen, dat de door klager begane overtreding niet het uithalen met een vliegtuig van bravourestukjes betrof, dat die overtreding ruim een jaar vóór genoemde datum is voorgevallen, dat klagers beoordelingen goed waren en dat hij reeds sinds 1963 een kapiteinsfunctie bekleedde.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, heeft de navolgende uitspraak gegeven inzake:

X., eerste luitenant der Koninklijke Luchtmacht, wonende te Y., klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, tegen *Hare Majesteit de Koningin*, verweerster, vertegenwoordigd door de Minister van Defensie te 's-Gravenhage, voor wie als gemachtigde ter openbare terechtzitting is verschenen Mr. K. de Vries, referendaris bij het Ministerie van Defensie, wonende te Alphen aan den Rijn.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE, enz.

Wat de feiten betreft:

Overwegende, dat klager op 29 november 1966 ter griffie van het Ge-recht een klaagschrift heeft ingediend van de navolgende inhoud:

„geeft met verschuldigde eerbied te kennen, X., wonende te Y., Eerste „Luitenant der Koninklijke Luchtmacht, registratienummer . . ., inge- „deeld bij het 298 Squadron van de Groep lichte vliegtuigen, gelegerd „op de vliegbasis Deelen;

„dat hij bij Koninklijk Besluit nummer 22 van 14 december 1964 is „aangesteld als Officier van Speciale Diensten, waarbij hij ten aanzien „van ouderdom in rang werd gerekend Eerste Luitenant te zijn vanaf „1 januari 1960; dat hij sinds 5 augustus 1963 bij het 298 Squadron de „functie van vluchtcommandant bekleedt, welke blijkens de terzake gel- „dende organisatietabellen een kapiteinsfunctie is; dat voorzover hem „bekend de over hem uitgebrachte beoordelingen geen beletsel zijn om „hem voor bevordering in aanmerking te doen komen; dat collegae van „dezelfde anciënniteit en categorie als klager wel werden bevorderd; dat „de waarnemend squadroncommandant van het 298 Squadron hem op „27 oktober 1966 mededeelde dat zijn bevordering tot kapitein een jaar „is uitgesteld; dat voornoemde commandant hiervan telefonisch in kennis „was gesteld door het Hoofd Bureau Personeel van de Groep lichte vlieg- „tuigen, die echter niet kon mededelen wat de mogelijke reden voor deze „passering is; dat hij omtrent deze beslissing nog geen enkele schriftelijke „mededeling heeft ontvangen; dat hem weliswaar op 5 oktober 1965 een „straf van vier dagen streng arrest is opgelegd door de Commandant „Groep lichte vliegtuigen, doch dat deze straf, toen deze in beschouwing „werd genomen bij de jaarlijkse over hem uit te brengen beoordeling „medio 1966, geacht moet worden daarin verwerkt te zijn en blijkens het „uitblijven van een kennisgeving op enig punt gecompenseerd moet zijn „door zijn algehele dienstverrichting en dienststopvatting; dat hij dan ook „van mening is voldaan te hebben aan de eisen om voor bevordering in „aanmerking te komen; dat hijf 7,50 heeft overgemaakt op girorekening „nummer 425254 ten name van het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, „als nodig voor het Militaire Ambtenarengerecht (voor Griffierecht pro- „cedure) en het betreffelijke girostrookje hierbij overlegt.

„Redenen, waarom hij Uw rechtscollege verzoekt het besluit van de „Kroon om hem niet per 1 november 1966 te bevorderen nietig te willen „verklaren c.q. te doen vernietigen en de Kroon in overweging te geven „hem alsnog per 1 november 1966 te bevorderen”.

Overwegende, dat de Minister van Defensie op 14 december 1966 aan klager het navolgende heeft bericht:

„1. Hierbij deel ik U mede, dat U bij de bevordering tot kapitein „welke per 1 november 1966 bij Uw dienstgroep heeft plaatsgevonden, „gezien Uw plaats in de ranglijst, eveneens voor een zodanige bevorde- „ring in beschouwing bent genomen.

2 Aangezien U niet aan de voor deze bevordering gestelde wettelijke

„eisen voldeed heb ik geen aanleiding kunnen vinden U bij Hare Majesteit „de Koningin voor bevordering in aanmerking te brengen”.

Overwegende, dat de Minister van Defensie, na in kennis te zijn gesteld van de inhoud van het vorenweergegeven klaagschrift, van contra-memorïe heeft doen dienen en op de daarin aangevoerde gronden het Gerecht verzocht heeft het beroep van klager ongegrond te verklaren;

IN RECHTE:

Overwegende, dat klager bij Koninklijk besluit van 14 december 1964 . . . met ingang van 1 januari 1965 benoemd is tot eerste-luitenant bij de dienstgroep van de officieren voor speciale diensten van de Koninklijke Luchtmacht, onder gelijktijdig eervol ontslag als reserve-eerste-luitenant van de dienstgroep van de reserve-officieren van de Koninklijke Luchtmacht;

dat bij ditzelfde Koninklijk besluit aan klager een ouderdom in rang werd toegekend, welke wordt gerekend van 1 januari 1960 en dat hij in de ranglijst van zijn ranggenoten van de dienstgroep van de officieren voor speciale diensten van de Koninklijke Luchtmacht werd gerangschikt onmiddellijk onder de eerste-luitenant Z.;

Overwegende, dat klager, gezien de ouderdom in rang, waarin hij in de ranglijst was geplaatst, gelijktijdig met een aantal ranggenoten van zijn dienstgroep met dezelfde ouderdom in rang in beschouwing is genomen voor bevordering tot kapitein met ingang van 1 november 1966; dat de Staatssecretaris van Defensie (Koninklijke Luchtmacht) in zijn rapport van 14 oktober 1966 aan verweerster heeft bericht dat klager „gelet op de „omtrent hem ingewonnen ambtsberichten”, niet voor bevordering in aanmerking kon worden gebracht; dat bij Koninklijk besluit van 25 oktober 1966, no 40 een aantal eerste-luitenants van de dienstgroep, waartoe klager behoort per 1 november 1966 zijn bevorderd tot kapitein, waaronder vijftien officieren die een lagere plaats dan klager op de ranglijst innamen; dat klager bij dit besluit, waarin zijn naam niet voorkomt, mitsdien implicite voor bevordering is voorbijgegaan;

Overwegende, dat tussen partijen niet in geschil is dat klager reeds voor 29 november 1966 — de datum van binnenkomst van zijn klaagschrift — mondeling van het besluit dat hij voor bevordering was gepasseerd in kennis was gesteld;

Overwegende, dat de omstandigheid, dat de Minister van Defensie klager eerst bij schrijven van 14 december 1966 schriftelijk op de hoogte heeft gebracht van dit besluit, de ontvankelijkheid van het beroep mitsdien niet in de weg staat;

overwegende, dat het Gerecht ook overigens niet acht gebleken van gronden welke tot niet-ontvankelijkheid van het beroep zouden dienen te leiden;

Overwegende, dat het Gerecht thans heeft na te gaan of het bestreden besluit met vrucht kan worden aangetast op één der gronden omschreven

in artikel 58 eerste lid van de Ambtenarenwet 1929;

Overwegende dienaangaande, dat in artikel 87 van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren onder meer is bepaald dat de officier, om voor bevordering in aanmerking te kunnen komen, onverminderd de overige in Hoofdstuk III van deze wet gestelde eisen, goed gedrag, goede plichtsbetrachting, goede gezagsuitoefening en goede dienstijver, alsmede de vereiste bekwaamheden geschiktheid voor de hogere rang moet bezitten;

Overwegende, dat blijkens de contra-memorie niet tot bevordering van klager per 1 november 1966 is overgegaan aangezien hij niet zou voldoen aan de eisen van goede plichtsbetrachting en geschiktheid;

Overwegende, dat dit oordeel is gebaseerd op de omstandigheid dat aan klager op 5 oktober 1965 door de commandant groep lichte vliegtuigen een krijgstuchtelijke straf is opgelegd van vier dagen streng arrest;

Overwegende, dat de gemachtigde van de Minister van Defensie ter terechtzitting desgevraagd heeft verklaard dat het enkele feit dat aan een officier een krijgstuchtelijke straf van deze omvang wordt opgelegd op zichzelf geen reden oplevert om aan te nemen dat deze officier niet aan de wettelijke vereisten voor bevordering zou voldoen, doch dat in het onderhavige geval (uit de strafmutatie) de overtuiging is geput dat klager de vereiste plichtsbetrachting en geschiktheid voor de hogere rang miste;

Overwegende, dat deze strafmutatie luidt als volgt:

„Zonder dat dit in het programma van een bevolen **verbindingsoefening** was opgenomen met een **Piper-Cub** vliegtuig duikvluchten **uitgevoerd** op een Luastelling onder aantekening dat één en ander geschiedde „in het laagvlieggebied van de . . . en in de nabijheid van het oefenterrein”;

Overwegende, dat meergenoemde gemachtigde er in zijn pleidooi terecht op heeft gewezen dat een hoge graad van vliegveiligheid bij de Koninklijke Luchtmacht alleen is te handhaven door voortdurende accuratesse, constante waakzaamheid, ijzeren zelfdiscipline en een nimmer afiatend verantwoordelijkheidsbesef bij allen die op enigerlei wijze bij het vliegbedrijf zijn betrokken en dat dit wel in de eerste plaats voor de vliegers geldt;

Overwegende, dat deze gemachtigde hieraan nog het navolgende heeft toegevoegd:

„En als ik dan spreek over de noodzaak van zelfdiscipline dan doel „ik daarbij voor een vlieger in de eerste plaats op het onderdrukken van „de op zichzelf misschien wel begrijpelijke neiging om „stunts”, **bravourestukjes** uit te halen. Uit dergelijke bravourestukjes zijn in de loop der „jaren de verschrikkelijkste ongelukken voortgekomen”;

Overwegende, dat klager ter terechtzitting omtrent het voorval, dat tot de krijgstuchtelijke straf heeft geleid, het navolgende heeft medegedeeld:

---

1) Bedoeld is „strafreden”. De gebezigde benaming „strafmutatie” is onjuist, zie o.a. M.R.T. VI, blz.9. (A.B.)

„Er was een verbindingsoefening geplanned door de legerluchtwaarnemersschool, en ik had mezelf, daar ik dienstdoend operations officer was, daarvoor ook uitgeboekt.

„Daar er bij zo'n oefening ook berichten oppikken en -afwerpen wordt beoefend, moesten er verschillende lage „runs^v worden gemaakt.

„Tijdens een van die lage vluchten kreeg ik in de gaten dat de mensen van de Lua, die op ongeveer zevenhonderd meter afstand aan het oefenen waren, ons als richtdoel gebruikten.

„Omdat ik een van de laatste Pipers was, heb ik, louter uit een idee van „service-verlenen speciaal voor die Lua wat extra runs gemaakt. De „rapporteur vertelde, toen ik hem sprak, dat de commandant van het „oefenende onderdeel er zeer enthousiast over was (N.B. In tegenstelling „tot de rapporteur zelf, die het eenvoudig fout vond).

„Ik wil die straf niet bagatelliseren, Mijnheer de Voorzitter, maar ik wil „graag benadrukken dat het geen dapperdoenerij was en dat „onvol- „„doende plichtsbetrachting" nauwelijks of niet gebruikt kan worden in „dit verband, zijnde een onjuiste interpretatie van de strafreden”;

dat klager voorts nog heeft verklaard dat het hier een vliegprogram betrof dat hij als groepscommandant zelf had geautoriseerd;

Overwegende, dat het Gerecht, dat geen reden heeft te twifelen aan de juistheid van de door klager afgelegde verklaring, het gedrag van laatstgenoemde, hetwelk tot de krijgstuuchtelijkestraf heeft geleid, stellig niet wil vergoelijken doch wel vermeent dat — anders dan de vertegenwoordiger van verweerster kennelijk heeft aangenomen — de door klager begane overtreding niet geplaast kan worden in het kader van het uithalen van bravourestukjes of stuntwerk; dat in dit verband nog opmerking verdient dat in de strafmutatie¹⁾ als verzachtende omstandigheden zijn opgenomen dat het voorval plaatsvond in het laagvlieggebied van de . . . en in de nabijheid van het oefenterrein;

Overwegende, dat ook klager zelf inzicht heeft betoond in de onjuistheid van zijn handelwijze, getuige zijn navolgende verklaring ter terechtzitting:

„Tegen de mij opgelegde straf heb ik destijds met opzet geen beklag „gedaan, omdat ik moest erkennen onjuist te hebben gehandeld. Bovendien wist ik dat mijn commandant het bedoelde als generale preventie : „er hadden zich juist op dat moment een aantal minder gelukkige voor- „vallen voorgedaan”;

Overwegende, dat het Gerecht voorts bij de beantwoording van de vraag of klager op 1 november 1966 de vereiste plichtsbetrachting en geschiktheid bezat om de hogere rang te bekleden heeft te betrekken dat de vermelde straf hem geruime tijd voor deze datum te weten op 5 oktober 1965 was opgelegd;

---

1) Zie noot blz. 62.

Overwegende, dat klager sedert **1963** een kapiteinsfunctie bekleedt n.l. die van vluchtcommandant; dat noch de commandant van de groep lichte vliegtuigen noch de Minister van Defensie in de aan klager opgelegde straf aanleiding hebben gevonden klager van deze functie te ontheffen;

Overwegende, dat integendeel op 30 juni **1966** omtrent klager een beoordeling is opgemaakt, over het tijdvak **1 juni 1965** tot **1 juni 1966**, blijkens dewelke klagers squadroncommandant, die als beoordelaar optrad, heeft verklaard klager in moeilijke omstandigheden gaarne in een verantwoordelijke functie onder zijn bevelen te willen hebben; dat de chef van de beoordelaar, de commandant van de groep lichte vliegtuigen klager voor het gezichtspunt „geschiktheid voor een troepenfunctie" hoger heeft gewaardeerd dan de beoordelaar en overigens volledig met de beoordeling, waarin gewag werd gemaakt van de aan klager opgelegde krijgstuchtelijke straf, heeft ingestemd;

Overwegende, dat deze commandant op de beoordelingslijst nog heeft aangetekend dat klager reeds een kapiteinsfunctie vervult en dit ruim voldoende doet; dat de gemachtigde van de Minister van Defensie ter terechtzitting deze bewoordingen ten nadele van klager heeft willen interpreteren doch het Gerecht deze gemachtigde hierin niet kan volgen nu klager is beoordeeld als eerste luitenant;

Overwegende, dat tijdens het verhandelde ter terechtzitting is gebleken dat de beoordelingen, welke omtrent klager zijn uitgebracht over de tijdvakken **1 juni 1963** tot **1 juni 1964** en **1 juni 1964** tot **1 juni 1965**, evenmin aanleiding hebben gegeven tot het uitreiken van een kennisgeving aan klager;

Overwegende, dat het Gerecht, op grond van al het vorenoverwogene, tot het oordeel is gekomen dat klager op **1 november 1966** wel voldeed aan de voor bevordering gestelde wettelijke eisen;

Overwegende, dat het bestreden besluit, waarvan klager op **14 december 1966**—zij het op zeer summiere wijze— mededeling is gedaan, mitsdien niet in stand kan blijven;

Overwegende, dat derhalve beslist moet worden als volgt:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het beroep gegrond.

Verklaart het bestreden besluit nietig.

STRAFRECHTSPRAAK

Arrondissementskrijgsraad te 's-Gravenhage

Vonnis van 2 augustus 1967

President: Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel W. N. C. Swaving en 1e Luitenant G. J. Garritsen;
Raadsvrouwe: Mevrouw Mr. J. F. M. van Opstal-Charbo.

Beklaagde, reserve-korporaal, is te omstreeks 22.25 uur (de voor de nachtrust bestemde tijd) wederrechtelijk binnengedrongen op een gesloten erf, bij een ander in gebruik.

KRIJGSRAAD: 2 maanden gevangenisstraf, voorwaardelijk; f 100 boete en ontslag (zonder ontzetting) onvoorwaardelijk.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF: (zie *sententie achter het vonnis*) wijziging van de straf in 3 weken gevangenisstraf onvoorwaardelijk.

(W.Sr. art. 138).

DE ARRONDISSEMENTS-KRIJGSRAAD TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. J. A. v. E., geboren 4 januari 1944, reserve-korporaal, beklaagde.

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, in werkelijke dienst als korporaal van de Koninklijke Land-, „macht, op of omstreeks 12 mei 1967 te ongeveer 22.25 uur, zijnde in de „voor de nachtrust bestemde tijd, wederrechtelijk is binnengedrongen op „het besloten erf, in gebruik bij L. M. P. A. Maas en gelegen achter per- „ceel Hinthamerstraat 134 te 's-Hertogenbosch, waarbij hij zich de toe- „gang tot dat erf heeft verschaft door een gat in de ligusterheg van dat erf „te maken en/of door over een aangrenzend schuurtje te klimmen”;

Overwegende: . . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

A. dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als korporaal van de Koninklijke Landmacht, zich in de avond van 12 mei 1967 in uniform gekleed heeft opgehouden in het café „EI Portorico” in de Kruisstraat te 's-Hertogenbosch, alwaar hij 7 à 8 glazen bier heeft gedronken; dat hij daarna per rijwiel op weg is gegaan naar zijn woning aan de Hinthamerstraat 142 te 's-Hertogenbosch;

B. dat hij zich kan voorstellen, gezien de vroegere soortgelijke voorvallen, dat hij toen op een besloten erf achter het perceel Hinthamerstraat 134 te 's-Hertogenbosch is binnengedrongen door zich een weg te banen door een heg en/of over een aangrenzend schuurtje te klimmen; dat hij aanneemt dat hij te water is geraakt in de Binnendieze, toen hij zich uit de voeten heeft willen maken;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 12 mei 1967, opgemaakt door David Johannes Maria Sterrenberg en Carolus Jacobus Beem, beiden agent van gemeentepolitie te 's-Hertogenbosch, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Verbalisanten:

dat zij zich op 12 mei 1967 omstreeks 22.15 uur, deeluitmakend van een patrouille, per combi-surveillanceauto op surveillance bevonden; dat via de mobilfooninstallatie de dienstdoende wachtcommandant hen mededeelde, dat hij telefonisch bericht had ontvangen van het feit dat een man zich op verdachte wijze ophield op enkele besloten erven en in daarop staande gebouwtjes aan de Zusters van Orthenpoort te 's-Hertogenbosch; dat door het personeel dat de combi bemande een onderzoek is ingesteld, dat zich o.a. uitstreckte tot de oever van de rivier de Binnendieze waar die langs de Zusters van Orthenpoort stroomt, zulks in verband met een mededeling, die hen werd gedaan, dat de man voor de politie was gevlucht en in deze rivier gesprongen was; dat, toen zij omstreeks 22.50 uur met een kleinere surveillanceauto de Hinthamerstraat te 's-Hertogenbosch besurveilleerden, hen door burgers werd medegedeeld dat een militair, die even tevoren uit het water van de Binnendieze was gekomen, zich in een portiek aan de Hinthamerstraat had verscholen; dat zij in het portiek van de firma van Rossum aan de Hinthamerstraat 170 te 's-Hertogenbosch bij onderzoek een man aantroffen die gekleed was in de uniform van de Koninklijke Landmacht, voorzien van de onderscheidingstekenen van korporaal; dat het uniform van deze man door en door nat was en reikte naar dezelfde geur, welke de rivier de Dieze en speciaal de Binnendieze gewoonlijk verspreidt; dat de man zich gedroeg alsof hij een teveel aan alcohol had genuttigd; dat de man, overgebracht naar het bureau van gemeentepolitie te 's-Hertogenbosch, opgaf te zijn genaamd: W. J. A. v. E., geboren 4 januari 1944 te 's-Hertogenbosch;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 6 juni 1967, opgemaakt door Hubertus Maria Lambertus Jacobs, wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, Brigade 's-Hertogenbosch, zakelijk inhoudt als verklaring van:

1. *Jacobus Johannes Tiebosch:*

dat hij op 12 mei 1967 omstreeks 22.10 uur een hevig gekraak hoorde in de tuin van zijn woning aan de Zusters van Orthenstraat te 's-Hertogenbosch; dat hij, toen hij in zijn tuin ging kijken, plotseling een kerel zag scharrelen in de tuin van zijn achterbuurman Maas, die door een raam bij zijn achterburen naar binnen keek; dat dit later het slaapkamerraam van de dochter des huizes bleek te zijn; dat zijn vrouw toen de politie heeft gebeld; dat die kerel er vandoor ging in de richting van de Binnendieze; dat toen de politie kwam; dat zij toen hebben gezocht in de wildernis die achter de tuinen tot aan de Binnendieze is; dat toen een vrouw kwam zeggen dat er een man in de Binnendieze zwom; dat zij inmiddels al wisten,

dat het een militair was; dat hij constateerde dat van zijn schuurtje 2 golfplaten gebroken waren, vermoedelijk doordat de man op het dak daarvan is geklommen en er door is gezakt;

2. *Lambertus Mattheus Petrus Antonius Maas:*

dat op 12 mei 1967 omstreeks 22.15 uur zijn buurman Tiebosch hem in zijn woning aan de Hinthamerstraat 134 te 's-Hertogenbosch kwam waarschuwen dat er een man in zijn tuin zat; dat hij toen om zijn tuin is gelopen en bij de Zusters van Orthenpoort kwam; dat toen de politie kwam; dat hij toen met de politie en Tiebosch heeft gezocht; dat toen een vrouw kwam vertellen dat er een man in de Binnendieze zwom; dat hij, toen hij in zijn tuin kwam, zag dat het tuinafzeltje, dat eerst op het terras stond, nu onder het slaapkamerraam van zijn dochter Lidy stond in een plantenbed; dat hij ook zag dat er een gat in de tuinhaag was gemaakt; dat hij aan niemand recht of toestemming had gegeven zijn erf te betreden; dat zijn erf (tuin) van alle kanten volkomen afgesloten is;

3. *Linuina Adriana Maria Maas:*

dat zij op 12 mei 1967 omstreeks 22.00 uur op haar slaapkamer in haar woning aan de Hinthamerstraat 134 te 's-Hertogenbosch met pyjama en radio aan voor het raam zat te studeren; dat zij toen een geluid in de tuin hoorde; dat de gordijnen van het raam niet geheel gesloten waren; dat zij zich enkele minuten tevoren in pyjama had gekleed;

4. *Verbalisant:*

dat hij bij onderzoek op 13 mei 1967 zag, dat in de ongeveer 2 meter hoge ligusterheg van het erf waarover getuige L. M. P. A. Maas verklaarde, een gat was gemaakt, groot genoeg om een volwassen man te laten passeren;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:
„*In het besloten erf bij een ander in gebruik wederrechtelijk binnendringen*”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 138 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van de dader;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

(Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 2 maanden, voorwaardelijk, met een proeftijd van 3 jaren en, onvoorwaardelijk, tot betaling van een geldboete van f 100, subs. 20 dagen hechtenis en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*).

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 17 oktober 1967

President: Mr. Lamers; *Leden:* Lt.-Generaals Mr. Schepers en Zegers, Mr. Fikkert, Schout-bij-Nacht Bakker en Generaal-Majoor Coopmans;

Raadsman: Mr. W. B. H. A. Heskes.

(*zie het vonnis, hiervóór.*)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde hoofdstraf, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van *een maand*;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis, waarvan hoger beroep niet kan verenigen, zodat dit moet worden vernietigd;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd: . . . . (*Zie het vonnis — Red.*);

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk weergegeven onder meer heeft verklaard:

A. dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als korporaal van de Koninklijke Landmacht, zich in de avond van 12 mei 1967 in uniform gekleed heeft opgehouden in het café „El Portorico" in de Kruisstraat te 's-Hertogenbosch, alwaar hij bier heeft gedronken; dat hij daarna per rijwiel op weg is gegaan naar zijn woning aan de Hinthamerstraat 142 te 's-Hertogenbosch;

B. dat hij zich kan voorstellen, gezien de vroegere soortgelijke gevallen, dat hij toen op een besloten erf achter het perceel Hinthamerstraat 134 te 's-Hertogenbosch is binnengedrongen door zich een weg te banen door een heg en/of over een aangrenzend schuurtje te klimmen; dat

hij aanneemt dat hij te water is geraakt in de Binnendieze, toen hij zich uit de voeten heeft willen maken;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal... (*enz., zie het vonnis — Red.*);

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 6 juni 1967, opgemaakt door Hubertus Maria Lambertus Jacobs, wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, Brigade 's-Hertogenbosch, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

1. *Jacobus Johannes Tiebosch:*

dat hij op 12 mei 1967 omstreeks 22.10 uur een hevig gekraak hoorde in de tuin van zijn woning aan de Zusters van Orthenstraat te 's-Hertogenbosch; dat hij, toen hij in zijn tuin ging kijken plotseling een kerel zag scharrelen in de tuin van zijn achterbuurman Maas, die door een raam bij zijn achterburen naar binnen keek; dat dit later het slaapkamerraam van de dochter des huizes bleek te zijn; dat zijn vrouw toen de politie heeft gebeld; dat die kerel er vandoor ging in de richting van de Binnendieze; dat toen de politie kwam; dat zij toen hebben gezocht in de wildernis die achter de tuinen tot aan de Binnendieze is; dat toen een vrouw kwam zeggen dat er een man in de Binnendieze zwom; dat zij inmiddels al wisten, dat het een militair was; dat hij constateerde dat van zijn schuurtje 2 golfplaten gebroken waren;

2. *Lambertus Mattheus Petrus Antonius Maas:*

dat op 12 mei 1967 omstreeks 22.15 uur zijn buurman Tiebosch hem in zijn woning aan de Hinthamerstraat 134 te 's-Hertogenbosch kwam waarschuwen dat er een man in zijn tuin zat; dat hij toen om zijn tuin is gelopen en bij de Zusters van Orthenpoort kwam; dat toen de politie kwam; dat hij toen met de politie en Tiebosch heeft gezocht; dat toen een vrouw kwam vertellen dat er een man in de Binnendieze zwom; dat hij, toen hij in zijn tuin kwam, zag dat het tuintafeltje, dat eerst op het terras stond, nu onder het slaapkamerraam van zijn dochter Lidy stond in een plantenbed; dat hij ook zag dat er een gat in de tuinhaag was gemaakt; dat hij aan niemand recht of toestemming had gegeven zijn erf te betreden; dat zijn erf (tuin) van alle kanten volkomen afgesloten is;

3. *Verbalisant:*

dat hij bij onderzoek op 13 mei 1967 zag, dat in de ongeveer 2 meter hoge ligusterheg van het erf waarover getuige L. M. P. A. Maas verklaarde, een gat was gemaakt, groot genoeg om een volwassen man te laten passeren;

Overwegende, dat het Hof op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — beklagdes verklaring slechts gebezigd voor zover onder A vermeld — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:
„*In het beslotenerf bijeen ander in gebruik wederrechtelijk binnendringen*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 138 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van de beklaagde, waarbij het Hof in aanmerking neemt, dat beklaagde blijkens een te zijnen name staand uittreksel uit het Algemeen Documentatieregister reeds tweemaal eerder wegens het plegen van hetzelfde strafbare feit werd veroordeeld;

Gezien: . . . . enz.;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan hoger beroep en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gekwalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde *terzake* tot een gevangenisstraf voor de tijd van *drie weken*.

NASCHRIFT

Wat de constructie van het bewijs betreft valt het op dat de Krijgsraad de volledige opgaven van de beklaagde (dus zowel het gedeelte sub A. als het gedeelte sub B.) voor het bewijs heeft laten meewerken, terwijl het Hof slechts het sub A. vermelde gedeelte bezigde. Dit laatste schijnt mij juist omdat onder het bewijsmiddel „verklaring van de verdachte” (Wetboek van Strafvordering artikel 341, j° Invoeringswet artikel 74) wordt verstaan zijn opgaven van feiten of omstandigheden, die hem uit eigen wetenschap bekend zijn.

W.H.V.

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 4 november 1965

President: Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Majoor G. A. van den Bergh en Kapitein P. Rueck;

Raadsman: Majoor J. W. van Stralendorff.

Als korporaal een mindere (marechaussee der 4e klasse) beledigen (uitschelden) door toevoeging van de woorden „kutfiller, vuile kutoliebol” en een mindere een slag in het gelaat gegeven.

Militaire detentie (één maand) en verlaging tot de stand van soldaat (laagste klasse).

(W.M.Sr. art. 25, 141, 142; W.Sr. art. 266, 300).

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen N.E.J., geboren 17 juni 1944, dpl. korporaal, beklagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als korporaal in werkelijke dienst bij de Koninklijke Land-,macht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 11 augustus „1965 te Apeldoorn, althans in Nederland,

„1e. opzettelijk zijn mindere, de dienstplichtig marechaussee der „4e klasse Geert Jans Bos, in diens tegenwoordigheid in een volle bus van „de V.A.D. heeft bespot en heeft uitgescholden, door tegen die mare-„chaussee opzettelijk te roepen: „Kutfiller, vuile kutoliebol”, althans „woorden van dergelijke strekking;

„2e. opzettelijk de marecliaussee der 4e klasse Jan Eddy Witsen met „een zijner handen een slag in het gelaat heeft gegeven, waardoor die „Witsen pijnlijk werd getroffen;”

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde bij zijn verhoor door de Officier-Com-missaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

dat hij op 11 augustus 1965 in werkelijke dienst was bij de Koninklijke landmacht als dienstplichtig korporaal, ingedeeld bij de Stafcompagnie 1e Legerkorps, gelegerd in de Koning Willem 111-kazerne te Apeldoorn; dat hij op de avond van die dag te ongeveer 23.45 uur te Apeldoorn met de V.A.D.-bus terugreed naar de kazerne; dat hij op een gegeven moment iemand in die bus zag stappen gekleed in marechaussee-uniform; dat hij zag dat deze militair zijn pet ophield; dat hij vond dat die militair zijn pet moest afzetten en dat hij daarom iets tegen hem geroepen heeft; dat het wel kan zijn, dat hij heeft geroepen „Kutfiller, vuile kutoliebol”; dat hij er niet precies op heeft gelet welke rang die marechaussee had, maar dat deze in geen geval de rang van korporaal of hoger had; dat hij later heeft ge-„hoord dat deze marechaussee Bos heette; dat later tijdens diezelfde busrit een andere marechaussee dan Bos tegen hem, beklagde, zei dat het tijd werd dat hij, beklagde, Bos zijn pet teruggaf, welke hij, beklagde, aan het begin van de busrit van Bos' hoofd had geslagen; dat hij, beklagde, zich toen erg kwaad maakte over de opmerking van die marechaussee en dat hij die marechaussee toen een klap in zijn gezicht heeft gegeven; dat hij later heeft gehoord, dat deze marechaussee Witsen heette; dat tijdens de busrit de bus vrij vol met passagiers was;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. P.228/65 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 4 september 1965 ge-tekend door Johannes Adrianus Maria Theresia de Wolf, wachtmeester 1e klasse, 1e verbalisant, nrr. 35.01.30.435 en Cornelis Alphonsius Mar-tens, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, nrr. 41.10.02.249,

2e verbalisant, beiden behorende tot de Brigade Apeldoorn der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

Geert Jans Bos, dienstplichtigmarechaussee 4e klasse, rnr. 45.06.15.040:

dat hij op 11 augustus 1965 te ongeveer 23.30 uur met de V.A.D.-bus van station Apeldoorn naar de Koning Willem 111-kazerne aldaar reed; dat zodra hij in die bus stapte een reeds in de bus zittende korporaal tegen hem schreeuwde: „Kutfiller, zet je pet af, vuile kutoliebol“; dat hij zijn pet ophield, doch dat op het moment, dat hij die korporaal passeerde, deze zijn armen om zijn, Bos' nek sloeg en de pet van zijn hoofd sloeg; dat hij, Bos, zich door het optreden van die korporaal en door de door deze gebezigde scheldwoorden beledigd voelde;

Jan Eddy Witsen, marechaussee der 4e klasse, rnr. 47.05.11.567:

dat hij op 11 augustus 1965 met de V.A.D.-bus van station Apeldoorn naar de Koning Willem 111-kazerne aldaar reed; dat op een gegeven moment enige korporaals in die bus stapten; dat één van die korporaals tegen hem, Witsen, en tegen marechaussee Bos begon te schelden en daarop de pet van marechaussee Bos van diens hoofd sloeg; dat hij, Witsen, later tegen die korporaal heeft gezegd dat hij de pet van Bos moest teruggeven, hetgeen die korporaal weigerde; dat die korporaal vervolgens hem, Witsen, met de vlakke hand hard in zijn gezicht heeft geslagen, waardoor hij, Witsen, een behoorlijke pijn in zijn gezicht voelde;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

1e. als militair opzettelijk een mindere uitschelden,

2e. mishandeling,

voorzien en strafbaar gesteld bij

1e. artikel 141 van het Wetboek van Militair Strafrecht,

2e. artikel 300 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van de gepleegde feiten onwaardig acht in de door hem beklede rang van korporaal te blijven dienen;

(Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 1 maand en verlaging tot de stand van soldaat der 1e klasse — Red.).

NASCHRIFT

In de keuze tussen artikel 141 W.M.Sr. en artikel 266 W.Sr. heeft de Krijgsraad voor dit in de militaire sfeer gepleegde beledigingsmisdrijf terecht het eerste (waarop ook de hoogste straf is gesteld) gekozen. Niet duidelijk is waarom bij de keuze tussen artikel 142 W.M.Sr. en artikel 300 W.Sr., ten aanzien waarvan dezelfde overwegingen gelden, het laatste is gekozen.

W.H.V.

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 29 september 1966

*President: Mr. K. N. Korteweg; Leden: Majoors G. J. Advokaat en R. D. Choufoer;
Raadsman: Kapitein P. J. Arendse.*

Vrijspraak van „wegrijden na een ongeval" nu beklaagde circa een uur ter plaatse is gebleven en aan diverse omstanders heeft gevraagd, aan wie de auto, waartegen hij bij het achteruitrijden aangeboden was, toebehoorde.

Verwijzing naar de tot straffen bevoegde commanderende officier wegens twee met het tenlastegelegde samenhangende krijgstuchtelijke vergrijpen, namelijk dat beklaagde zijn passagier niet heeft laten uitkijken toen hij achteruitreed en dat beklaagde niet een verkeersongevalrapport heeft gemaakt.

(W.K. art. 58; W.V.W. art. 37).

DE ARRONDISEMENTS-KRIJGSRAAD TE ARNHEM,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen V.J., geboren 14 juli 1945, dpl. korporaal, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij te of in de gemeente Vledder, althans in Nederland, op of om-
„streeks 13 juli 1966, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig
„— vrachtauto — heeft gereden over de voor het openbaar rij- en/of
„ander verkeer openstaande weg, de Brink aldaar, en toen, na een ongeval
„ontstaan als gevolg van een botsing of aanrijding van dat motorrijtuig
„met een motorrijtuig — personenauto —, toebehorende aan M. Dijkstra,
„althans aan een niet-inzittende van eerstbedoeld motorrijtuig, waarbij
„van het aan Dijkstra voornoemd toebehorend motorrijtuig onder meer
„de rechter koplamp en het linkerspatbord was gekrast en het rech-
„terspatbord gedeukt, althans waarbij enige schade aan dat motorrijtuig
„was toegebracht, is doorgereden of weggereden voordat de identiteit van

„hem beklaagde en van het door hem bestuurde motorrijtuig behoorlijk „was kunnen worden vastgesteld“;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit de inhoud van wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput dat beklaagde het hem ten laste gelegde feit heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat immers op grond van de verklaring van beklaagde ter terechtzitting en de verklaring van de mede-inzittende van de door beklaagde bestuurde militaire vrachtauto, gelijk deze is gerelateerd in het ambtsedig proces-verbaal no. P.201/66. opgemaakt en ondertekend door Jan Schonewille, marechaussee der 1e klas-opsporingsambtenaar, rnr. 41.08.23.354, behorende tot de brigade Steenwijkerwold der Koninklijke Marechaussee, gesloten op 29 juli 1966, moet worden aangenomen dat beklaagde na de in de tenlastelegging bedoelde aanrijding op de Brink te Vledder ongeveer een uur lang ter plaatse heeft gewacht of de bestuurder van de aangereden auto zou terug komen, ten einde de schade onderling met deze te regelen; dat er veel publiek op de Brink was en hij aan omstanders heeft gevraagd, of zij wisten wie en waar de bestuurder van de aangereden auto was, doch niemand dit bleek te weten; dat hij ten slotte te ongeveer 21.15 uur is weggereden ten einde tijdig, d.w.z. te 22.00 uur, in de kazerne terug te zijn;

Overwegende dat de Krijgsraad van oordeel is, dat onder deze omstandigheden niet kan worden gezegd, dat beklaagde niet voldoende gelegenheid heeft gegeven om zijn identiteit en die van het door hem bestuurde motorrijtuig behoorlijk te doen vaststellen;

Overwegende dat beklaagde zich evenwel aan twee met de zaak samenhangende krijgstuchtelijke vergrijpen heeft schuldig gemaakt:

1e. door niet alvorens achteruit te rijden, de mede-inzittende te laten uitstappen ten einde te controleren of het achteruitrijden veilig kon geschieden en zo nodig aanwijzingen te geven;

2e. door niet terstond een Verkeersongevallenrapport op te maken en in te leveren;

Overwegende dat de Krijgsraad in verband hiermede de zaak zal verwijzen naar de Commanderende Officier van beklaagde ter verdere behandeling;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart niet bewezen hetgeen beklaagde is ten laste gelegd en spreekt hem mitsdien daarvan vrij;

Bevindt dat de beklaagde zich aan met de zaak samenhangende krijgstuchtelijke vergrijpen heeft schuldig gemaakt;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken naar de Commanderende Officier van beklaagde ter verdere behandeling.

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 10 november 1966

President: Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Kolonel C. G. Langeraad en Lt.-Kolonel A. J. Oosters;

Raadsman: Majoor W. G. Tibben.

Mondeling opruien tot feitelijke insubordinatie: als dpl. soldaat, toen een andere dpl. soldaat tegenover een sergeant stond en die sergeant o.m. toevoegde „Ik vermoord je; ik breek je; ik sla je kapot” heeft opgeruid door die soldaat toe te roepen: „sla d'r op; breek hem; sla 'm kapot”.

Feitelijke insubordinatie door het laten struikelen van die sergeant (door middel van het uitsteken van een been).

(W.M.Sr. art. 117, 119, 146).

DE ARRONDISSEMENTS-KRIJGSRAAD TE ARNHEM,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen K.E., geboren 5 september 1945, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke „Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks „16 oktober 1966 te of nabij Sennelager, althans in Duitsland, alwaar hij „met zijn onderdeel aan een bevolen oefening deelnam,

1 toen dienstplichtig soldaat R. B. J. de sergeant P. Klerks feitelijk „bedreigde met geweld, althans met enig kwaad door in een bokshouding „met gebalde vuisten voor genoemde meerdere te staan, daarbij onder „meer de volgende dreigende woorden uitende: „ik vermoord je, ik breek „„je, ik sla je kapot”, genoemde soldaat mondeling heeft opgeruid tot het „opzettelijk feitelijk aanranden van die meerdere door daartoe willens en „wetens luidkeels te roepen: „sla d'r op; breek hem; sla 'm kapot”;

„althans indien terzake van het voorgaande geen veroordeling kan of „mocht volgen, dat hij alstoen aldaar opzettelijk zijn meerdere, de ser- „geant P. Klerks, in het openbaar, althans in diens tegenwoordigheid „mondeling met enig kwaad heeft bedreigd, door, toen die meerdere „dreigde te worden aangevallen of werd aangevallen door de soldaat „R.B.J. willens en wetens luide te roepen: „sla d'r op; breek hem; sla „„m kapot”;

„2e. opzettelijk zijn meerdere, de sergeant P. Klerks, feitelijk heeft „aangerand, hebbende hij alstoen aldaar, toen die meerdere op zeker „ogenblik tijdens een worsteling met een hem — die meerdere — aan- „vallende soldaat binnen zijn bereik kwam, willens en wetens een zijner „benen of voeten voor of achter de benen of een der benen van genoemde

„sergeant uitgestoken, waardoor die meerdere is gestruikeld of gevallen, „althans dreigde te zullen struikelen of vallen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

Op 16 oktober 1966 — ik was op dat moment in werkelijke dienst als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke landmacht — bevond ik mij in Sennelager (Dld.) waar ik met mijn onderdeel aan een bevolen oefening deelnam. Te ongeveer 20.00 uur op genoemde datum ben ik met J. naar café „Pollmanskrug” gegaan vlakbij het bivak. Ik heb gezien dat zich in dat café toen een sergeant van de geneeskundige dienst bevond. Ik heb later gehoord dat deze sergeant Klerks heette. De sergeant was gekleed in le grijs met daarop duidelijk aangebracht de rangonderscheidingstekenen van sergeant. Te ongeveer 21.30 uur heb ik het café verlaten; J. bleef toen nog achter. Ik was nog niet ver weg toen ik hoorde dat J. mij riep. Ik heb toen gezien dat buiten voor de deur van het café de soldaat J. aan het vechten was met de eerder genoemde sergeant. Ik heb gezien dat zij elkaar sloegen. Ik hoorde, nadat ik naar de vechtenden toegegaan was, dat J. de sergeant toevoegde op dreigende toon; „ik vermoord je, ik breek je, ik sla „je kapot”. Ik heb toen zelf eveneens willens en wetens tegen J. geroepen, „sla d'r op, breek hem, sla hem kapot”. Ik deed dit op dat moment met de bedoeling om J. aan te moedigen bij zijn gevecht met de sergeant, welke laatste naar ik wist de militaire meerdere van J. was. Toen J. en ik ongeveer een kwartier later bij de bij het bivak gelegen hulppost passeerden zag ik de betrokken sergeant in de tent daarvan staan. Ik heb J. daar attent op gemaakt en ik zag dat J. de tent in ging en dat hij daar weer met de sergeant begon te vechten. Ook toen weer heb ik J. op dezelfde wijze aangevuurd als boven vermeld;

Overwegende, dat D. W. B. Eikelboom, oud 21 jaar bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris als getuige zakelijk onder meer heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 16 oktober 1966 te ca. 21.30 uur kwam ik in gezelschap van de sergeant Klerks en de korporaal Goedhart in het café „Pollmanskrug”. Dit café lag kort bij het militaire oefenterrein in Sennelager (Dld.), waar wij op dat moment tijdens oefeningen waren gelegerd. Bij het binnenkomen zag ik, dat zich op dat moment een viertal Duitse burgers in het café bevonden en dat twee mij op dat moment onbekende militairen, volgens hun onderscheidingstekenen behorende tot de genie, aan de bar stonden. Ons groepje ging een meter of vijf verder aan een tafeltje zitten. Ik hoorde, dat een van de militairen, later bleek mij, dat dit de soldaat J. was, tegen ons begon te schelden. De andere militair, die mij later bleek E. te heten, zei niets. Toen J. met zijn jasje los en zijn baret onder de epaulet het café wilde verlaten hield de sergeant hem aan om zijn tenue te corrigeren. Ik zag, dat hij zijn tenue niet in orde bracht en doorliep naar buiten. Ik zag,

dat de sergeant Klerks achter hem aan ging. Korte tijd later ben ik toen ook naar buiten gegaan om te kijken hoe het afliep. Toen ik buitenkwam, zag ik, dat de sergeant Klerks en de soldaat J. aan het vechten waren. Het leek op een bokspartij. Ik zag, dat de sergeant de slagen van J. goed wist te ontwijken. Ik zag, dat E. met de vechtenden meeliep en ik hoorde, dat hij J. luide aanmoedigde. Ik herinner mij nog wel, dat ik J. hoorde zeggen tegen de sergeant: „Ik vermoord je”. Ik heb gezien, dat de sergeant Klerks op een zeker moment struikelde. Toen ik veel later de legerings-tent binnenkwam, zag ik dat de sergeant Klerks en J. weer aan het vechten waren. Ze waren nu niet aan het boksen, maar meer aan het worstelen. Ik heb ook toen gehoord, dat E. J. weer aanmoedigde;

Overwegende, dat A. F. Goedhart, oud 21 jaar, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris als getuige zakelijk onder meer heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 16 oktober 1966 te omstreeks 21.30 uur kwam ik in gezelschap van de sergeant Klerks en de soldaat-I Eikelenboom in het café „Pollmans-„krug”. Dit café lag heel dicht bij het militaire oefenterrein Sennelager in Duitsland, waar wij ons op dat moment bevonden in het kader van een bevolen oefening. Ik was evenals de sergeant Klerks gekleed in eerste grijs. Beiden droegen wij onze rangonderscheidingsteken duidelijk zichtbaar. In het café bleken twee militairen van de genie aanwezig te zijn en een aantal Duitse burgers. Een van deze genisten, die mij later bleek J. te heten, begon na een poosje in onze richting te schelden. Ik heb gezien dat de andere genist, die mij later bleek E. te heten, vruchteloos probeerde J. mee naar buiten te nemen. Ik heb gezien dat op een gegeven moment E. het café verliet. Heel kort daarna wilde ook J. weggaan. Ik heb gehoord en gezien, dat sergeant Klerks hem aanhield nog in het café en hem opdracht gaf zijn tenue in orde te maken en onmiddellijk terug te gaan naar het bivak en zich te melden bij de compagnies-sergeant-majoor. Zijn eerste-grijs-jasje hing namelijk helemaal los en hij had zijn baret onder de epaulet. Ik hoorde, dat er toen een woordenwisseling volgde, maar wat er precies gezegd werd, weet ik niet. Ik heb gezien, dat sergeant Klerks vervolgens achter J. aan het café uitging. Toen ik even later buiten kwam, zag ik, dat J. de sergeant probeerde te slaan. De sergeant wist dat steeds te ontwijken. Ik heb gezien, dat toen de sergeant even later toevallig dicht bij E. kwam, deze laatste zijn been uitstak met de kennelijke bedoeling om de sergeant daarover te laten vallen. Ik zag, dat de sergeant tengevolge daarvan zijn evenwicht verloor en terecht kwam, zonder overigens helemaal te vallen, tussen enkele Duitse burgers, die naar het gevecht stonden te kijken;

Overwegende, dat P. Klerks, oud 23 jaar bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris als getuige zakelijk onder meer heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 16 oktober 1966 te omstreeks 21.30 uur kwam ik in gezelschap van

de korporaal Goedhart en de soldaat-I Eikelenboom het café „Pollmans-„krug” binnen. Dit café lag vlak bij het bivakterrein Q van het militaire oefenterrein Sennelager in Duitsland. Wij bevonden ons daar op een bevolen oefening. Ik was gekleed in eerste grijs en ik droeg duidelijk zichtbaar de rangonderscheidingstekenen van sergeant. Ik zag dat zich bij het binnenkomen in het café al twee militairen van de genie bevonden. Meer militairen waren er niet. Nadat wij een poosje in het café hadden gezeten, zag ik, dat een van beide genisten, die later bleek de soldaat J. te zijn, zich naar ons omdraaide en begon te schelden. De andere genist, die mij later bleek E. te heten, probeerde hem tevergeefs mee te tronen naar buiten. Toen korte tijd later J. inderdaad wou vertrekken, zag ik, dat hij naar buiten wilde gaan met zijn jasje los en zijn baret onder zijn epaulet. Nog in het café heb ik hem toen opdracht gegeven zijn tenue in orde te maken en direct naar het bivak te gaan. In plaats van aan mijn opdracht gevolg te geven, begon hij toen weer te schelden. J. liep door naar buiten en ik ben meteen achter hem aangegaan. Buiten voor het café heb ik hem toen gevraagd naar zijn militair paspoort. Hij antwoordde hierop: „Ik sla je „kapot, ik zal je doodslaan” of iets dergelijks. Tegelijk sloeg hij met zijn gebalde vuist vanuit de bokshouding in mijn richting. Ik wist hem echter te ontwijken. Ik heb toen gemerkt, dat tijdens deze aanvallen van J. iemand probeerde mij te laten vallen door zijn been voor of achter een van mijn benen te zetten;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als dienstplichtigsoldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke „Landmacht, op 16 oktober 1966 nabij Sennelager in Duitsland, alwaar „hij met zijn onderdeel aan een bevolen oefening deelnam,

1 toen dienstplichtig soldaat R.B.J. de sergeant P. Klerks feitelijk „bedreigde met geweld, althans met enig kwaad door in een bokshouding „met gebalde vuisten voor genoemde meerdere te staan, daarbij onder „meer de volgende dreigende woorden uitende: „ik vermoord je, ik breek „„je, ik sla je kapot”, genoemde soldaat mondeling heeft opgeruid tot het „opzettelijk feitelijk aanranden van die meerdere door daartoe willens en „wetens luidkeels te roepen: „sla d'r op; breek hem; sla 'm kapot”;

„2e. opzettelijk zijn meerdere, de sergeant P. Klerks, feitelijk heeft „aangerand, hebbende hij alstoen aldaar, toen die meerdere op zeker „ogenblik tijdens een worsteling met een hem — die meerdere — aan „vallende soldaat binnen zijn bereik kwam, willens en wetens een zijner „benen voor of achter de benen van genoemde sergeant uitgestoken, „waardoor die meerdere is gestruikeld”;

overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

1. „als een aan de militaire rechtsmacht onderworpen persoon *mondeling* een militair opruien tot het *misdrijf* van feitelijke insubordinatie”,

2. „feitelijke insubordinatie”,
voorzien en strafbaar gesteld bij
  1. artikel 146 van het Wetboek van Militair Strafrecht.
  2. artikel 117 van het Wetboek van Militair Strafrecht.

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat blijkens de punten 43 t/m 46 van voornoemde Justitiële Verklaring beklagde zich sedert 17 oktober 1966 in voorlopig arrest bevindt;

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt dat de zaak van dien aard is, dat beklagde, die in arrest is, daaruit behoort te worden ontslagen, waarover bij afzonderlijke dispositie is beslist;

Overwegende, dat naar het oordeel van de Krijgsraad drie weken van deze in voorarrest doorgebrachte tijd van de op te leggen vrijheidsstraf in mindering behoort te worden gebracht;

Overwegende, dat, nu de Krijgsraad het sub le-primair tenlastegelegde bewezen oordeelt, het sub Ie-subsidiair tenlastegelegde, onderzoek noch beslissing behoeft;

(Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 3 weken met aftrek van de tijd door hem vóór deze uitspraak in arrest doorgebracht — *Red.*).

NASCHRIFT

Het sub 2e. ten laste gelegde feit levert n.m.m. — althans voor deze beklagde, die zijn meerdere feitelijk aanrandde terwijl hij wist dat (juist ómdat?) die meerdere door een andere mindere mishandeld werd — „muite-,rij” op. Het wil mij namelijk voorkomen dat de tenlastelegging het element van het „verenigd” optreden tegen de bewuste meerdere voldoende omschrijft.

W.H.V.

Arrondissementskrijgsraad te 's-Hertogenbosch

Vonnis van 26 augustus 1966

President: Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Luitenant-Kolonels J. H. M. Chapin en H. A. D. Nieuwenhuis.

Zich op een voor het militaire verkeer openstaande weg zodanig gedragen dat de veiligheid op de weg in gevaar wordt gebracht: op het kazerneterrein gereden met een auto die zich in onvoldoende staat van onderhoud bevond.

(W.M.Sr. art. 165).

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE 'S-HERTOGENBOSCH,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H.M., geboren 11 september 1920, sergeant der 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde na wijziging is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 28 maart 1966 te Grave, terwijl hij als vrijwilliger, wiens dienstverband hem tot doorlopende werkelijke dienst verplicht in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Landmacht, althans in Nederland, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmede heeft gereden over een niet met name genoemde, voor het militair verkeer openstaande weg op het terrein van de Generaal de Bonskazerne, terwijl dit vierwielig motorrijtuig rijtechnisch niet verkeerde in voldoende staat van onderhoud, immers:

a . werd bij het intrappen van de bedrijfsrem geen enkele remvertraging op het vierwielig motorrijtuig uitgeoefend; het gedeelte van de remleiding lopende van de hoofdremcilinder naar de achterwielen was lek en geheel doorgeroest;

b . werd bij het aantrekken van de handremkabel evenmin enige remvertraging op het vierwielig motorrijtuig uitgeoefend;

„door welke gedraging van hem, de veiligheid op die weg in gevaar werd gebracht, althans redelijkerwijze was aan te nemen dat de veiligheid op die weg in gevaar kon worden gebracht”;

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 28 maart 1966 reed ik als bestuurder van een vierwielige personenauto NSU-Fiat-Neckar, gekentekend GS 82-27 op het terrein van de Generaal de Bonskazerne te Grave. Aldaar ben ik ik botsing genomen met een militaire vrachtauto. Mijn auto is in beslag genomen voor het uitbrengen van rapport van Technisch Onderzoek. Hierbij bleek mij dat het gedeelte van de remleiding lopende van de hoofdremcilinder naar de achterwielen lek was en doorgeroest;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces verbaal nr. P. 79/66, opgemaakt en gesloten te Grave op 17 mei 1966 door Johannes Petrus Martens, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Grave, onder meer zakelijk inhoudt:

als relaas van verbalisant:

Op 28 maart 1966 heb ik gezien en waargenomen dat te Grave op een voor het militair verkeer openstaande weg op het terrein van de Generaal de Bonskazerne een verkeersongeval had plaatsgevonden waarbij onder meer betrokken was een vierwielige personenauto merk NSU-Fiat Neckar kenteken GS 82-27, welke aldaar werd bestuurd door H.M., sergeant-I, registratienummer: . . . Het motorrijtuig is in beslag genomen voor een technisch onderzoek te verrichten door de Verkeersgroep der Rijkspolitie te 's-Hertogenbosch;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal van materieel technisch onderzoek nr. VO 261, opgemaakt en gesloten te 's-Hertogenbosch op 18 april 1966 door Marinus Maria Driessen en Hendrik Jan de Haas, beiden wachtmeester der rijkspolitie 1e klasse, behorende tot de verkeersgroep 's-Hertogenbosch, onder meer zakelijk inhoudt:

als relaas van verbalisanten:

Op 28 maart 1966 hebben wij een technisch onderzoek ingesteld aan een vierwielig motorrijtuig kenteken GS 82-27. De remleiding lopende van de hoofdremcilinder naar de achterwielen was lek en geheel doorgeroest.

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

„dat hij op 28 maart 1966 te Grave, terwijl hij als vrijwilliger, wiens „dienstverband hem tot doorlopende werkelijke dienst verplicht in wer- „kelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Landmacht, als bestuur- „der van een vierwielig motorrijtuig, daarmede heeft gereden over een „niet met name genoemde, voor het militair verkeer openstaande weg op „het terrein van de Generaal de Bonskazerne, terwijl dit vierwielig „motorrijtuig rijtechnisch niet verkeerde in voldoende staat van onder- „houd, immers:

„het gedeelte van de remleiding lopende van de hoofdremcilinder naar „de achterwielen was lek en geheel doorgeroest; door welke gedraging „van hem redelijkerwijze was aan te nemen dat de veiligheid op die weg in „gevaar kon worden gebracht;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

„zich op een voor het militair verkeer openstaande weg zodanig gedragen „dat redelijkerwijze is aan te nemen dat de veiligheid op de weg in gevaar „wordt gebracht”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 165 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen be- klaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aan- genomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of om-

standigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

(Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 25,—, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 5 dagen — *Red.*).

Arrondissementskrijgsraadte 's-Hertogenbosch

Vonnis van 6 april 1966

President: Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonel P. W. van Duin en Luitenant-Kolonel D. Overbeeke;

Raadsman: le Luitenant G. D. Buurman van Vreeden.

Vrijspraak omdat terzake van het tenlastegelegde geen recht tot strafvordering aanwezig is:

Beklaagde is bij beschikking van 24 november 1965 naar de militaire rechter verwezen met bepaling dat geen informatiën behoeven te worden genomen; beklagde is op 23 maart 1966 gedagvaard, mitsdien later dan één maand na de beschikking tot verwijzing.

(R.L.Lu. art. 30).

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE 'S-HERTOGENBOSCH,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen N.B., geboren 23 januari 1945, dpl. soldaat, beklagde.

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat der 1e klasse in werkelijke dienst bij „de Koninklijke Landmacht, dienende bij de Troepenmacht in Suriname, „in ieder geval als militair in de zin der wet, op of omstreeks 26 augustus „1965 te Paramaribo heeft geweigerd dan wel opzettelijk heeft nagelaten „te gehoorzamen aan het hem door de sergeant der eerste klasse J. J. Kluis „gegeven dienstbevel, zo snel mogelijk, naar het Kampement terug te „keren“;

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde bij beschikking tot verwijzing d.d. 24 november 1965 naar de militaire rechter is verwezen, waarbij voorts is bepaald, overeenkomstig het advies van de Auditeur-Militair, dat geen informatiën behoeven te worden genomen;

Overwegende, dat krachtens het relaas van betekening de dagvaarding aan beklagde in persoon is betekend op 23 maart 1966;

Overwegende, dat mitsdien niet beantwoord is aan de regeling zoals vervat in artikel 30 j". artikel 114 van de Rechtspleging bij de Land- en bij de Luchtmacht;

Overwegende, dat derhalve ter zake van het ten laste gelegde feit geen recht tot strafvordering aanwezig is.

(Volgt: vrijspraak — *Red.*).

Arrondissementskrijgsraad te 's-Hertogenbosch

Vonnis van 6 april 1966

President: Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonel P. W. van Duin en Luitenant-Kolonel D. Overbeeke.

*In een militair tehuis een pet van een sergeant weggenomen.
Geldboete f 40, —.*

(W.Sr. art. 310).

DE ARRONDISEMENTS-KRIJGSRAAD TE 'S-HERTOGENBOSCH,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A.D., geboren 3 juni 1945, dpl. soldaat, beklaagde.

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Land-,macht, op of omstreeks 30 november 1965 te Oirschot in het Katholiek „Militair Tehuis met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft „weggenomen een pet dagelijks tenue, toebehorende aan de sergeant der „eerste klasse L. J. Jansen, althans aan een ander dan aan hem, beklaag- „de”;

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Van 5 augustus 1964 tot 26 januari 1966 was ik in werkelijke militaire dienst bij de Koninklijke Landmacht als dienstplichtig soldaat. Op 30 november 1965 was ik gedurende de avonduren in het Rooms Katholiek Militair Tehuis aan de Eindhovensedijk te Oirschot. Ik vertrok daar omstreeks 23.30 uur en ik heb toen uit de garderobe een onderofficierspet meegenomen, welke mij niet in eigendom toebehoorde, maar naar mij later bleek, toebehoorde aan een zekere sergeant der 1e klasse J. L. Jansen. Ik had van niemand recht of toestemming deze pet weg te nemen;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde afschrift van het proces-verbaal No. P. 243/'65, opgemaakt en gesloten te Eindhoven op 15 december 1965 door Jan Doornbos, marechausee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, behorende tot de Brigade Welschap, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Leonardus Jozef Jansen, sergeant der 1e klasse,
Op 30 november 1965 bevond ik mij 's-avonds in het Rooms Katholiek Militair Tehuis aan de Eindhovensedijk te Oirschot. Mijn pet D.T. hing in de garderobe. Toen ik omstreeks 24.00 uur vertrok, zag ik dat mijn pet niet meer daar hing, waar ik deze had opgehangen. Ik heb niemand recht of toestemming gegeven de pet weg te nemen en zich toe te **eigenen**;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — **wordende** genoemd afschrift proces-verbaal slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Land-
„macht, op 30 november 1965 te Oirschot in het Katholiek Militair Te-
„huis met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft **weggeno-**
„men een pet dagelijks tenue, toebehorende aan de sergeant der eerste
„klasse L. J. Jansen”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:
„diefstal”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, **zijnde** van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

(Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 40,—, subs. 8 dagen hechtenis — Red.).

Arrondissementskrijgsraad te 's-Hertogenbosch

Vonnis van 6 april 1966

President: Mr. P. E. Kloots; Leden: Kolonel P. W. van Duin en Luitenant-Kolonel D. Overbeeke;
Raadsman: Mr. J. A. H. C. Schrijvers.

Een pet van een sergeant, waarvan *hij* wist dat deze door een soldaat gestolen was, voor f 5,— gekocht.

Geldboete f 30.

(W.Sr. art. 416).

ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE 'S-HERTOGENBOSCH,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. H. P., geboren 30 september 1945, dpl. soldaat, beklagde.

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Land-, „macht op een tijdstip omstreeks december 1965 te Oirschot, opzettelijk „een pet dagelijks tenue, toebehorende aan de sergeant der 1e klasse „L. J. Jansen, waarvan hij wist dat deze door de soldaat A. D. door dief-, „stal, althans door misdrijf was verkregen, voor f 5 van deze heeft ge-, „kocht“³¹;

overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Sinds 31 maart 1965 ben ik onafgebroken in werkelijke militaire dienst als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht. Op 1 december 1965 zag ik dat de soldaat A.D. op de kamer in het bezit was van een pet dagelijks tenue met onderofficiers-embleem. Toen er naar geïnformeerd werd hoe D. aan de pet kwam hoorde ik hem zeggen dat hij de pet had „gestriekt“^v. Ik weet dat dit „stelen“^m betekent. Een dag of wat later heb ik voor f 5 deze pet, waarvan ik wist dat deze gestolen was, welbewust gekocht van D. Later hoorde ik dat deze pet toebehoorde aan de sergeant der 1e klasse L. J. Jansen;

Overwegende dat A.D., oud 20 jaar, van beroep wever, wonende te Goirle, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 30 november 1965 heb ik uit de garderobe van het Katholiek Militair Tehuis te Oirschot een pet dagelijks tenue, toebehorende aan de sergeant der 1e klasse L. J. Jansen, weggenomen. Diezelfde week nog heb ik de pet voor f 5 verkocht aan de dienstplichtig soldaat J.H.P. ;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden „althans door misdrijf“;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als: „*heling*“^w,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 416, eerste lid van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of om-

standigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan mede gelet op de persoon des daders;

(Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 30 subs. 6 dagen hechtenis — *Red.*).

Arrondissementskrijgsraadte 's-Hertogenbosch

Vonnis van 6 april 1966

President: Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonel P. W. van Duin en Luitenant-Kolonel D. Overbeeke.

Met een fiets gereden terwijl hij onder invloed van alcohol verkeerde. Geldboete f 75.

(W.V.W. art. 26).

DE ARRONDISSEMENTS-KRIJGSRAADTE 'S-HERTOGENBOSCH,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen R. W. J. M. B. geboren 18 december 1945 dpl. soldaat beklagde.

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 23 januari 1966 te Venlo, als bestuurder van en „gezet op een tweewielig rijwiel daarmee heeft gereden over de voor „het openbaar verkeer openstaande weg de Goltziusstraat, terwijl hij ver- „keerde onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende „drank, dat hij niet in staat moest worden geacht, dat rijwiel naar be- „horen te besturen”;

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ter terechtzitting onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 22 januari 1966 heb ik vanaf 22.00 uur in een café te Venlo onder meer 5 à 6 glazen bier gedronken. Op 23 januari 1966, omstreeks 02.00 uur, heb ik als bestuurder van mijn rijwiel over de Goltziusstraat te Venlo gereden in de richting van mijn woning. Ik bereed het rijwiel samen met M. G. A. Toebos, die op de framebuis zat en het stuur vasthield, terwijl ik de trappers bediende. Ik heb aldaar slingerend gereden over de rechter-weghelft. Wij zijn in de Belletablestraat staande gehouden door twee agenten;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal No. 3088/66, opgemaakt en gesloten te Venlo op 24 januari 1966 door Adrianus Martinus Verhagen en Dionisius Johannes de Bruijn, res-

pectievelijk hoofdagent en adspirant-agent van gemeentepolitie te Venlo, onder meer zakelijk inhoudt:

als relaas van verbalisanten:

Op 23 januari 1966, omstreeks 02.15 uur, zagen wij dat een man als bestuurder van en gezeten op het zadel van een tweewielig rijwiel daarmede slingerend reed over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Goltziusstraat te Venlo. De bestuurder reed dan weer rechts en dan weer links van de voor hem rechterweghelft van de circa 12 meter brede rijbaan. Wij zagen voorts dat deze wielrijder een persoon, welke was gezeten op de horizontale framebuis van het rijwiel, meevoerde. Deze persoon hield met beide handen het stuur vast, terwijl de op het zadel gezeten wielrijder zijn beide handen op de onderarmen van de vóór hem gezeten persoon hield, en de trappers bediende. Wij hielden de bestuurder van het rijwiel op de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Belletablestraat staande. Ons bleek toen dat de op het zadel gezeten bestuurder onder zodanige invloed van het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank verkeerde dat hij niet in staat moest worden geacht zijn rijwiel naar behoren te besturen. Dit bleek ons uit voormelde wijze van rijden, zijn naar het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank ruikende adem en zijn spreken met dikke tong. Hierna hebben wij hem over een afstand van circa 15 meter laten lopen over de scheiding van de rijbaan en een aldaar gelegen parkeerstrook. Wij zagen dat de bestuurder zwaaiend liep en zowel rechts als links van die afscheiding afweek. Hij gaf ons op te zijn R. W. J. M. B., dienstplichtig soldaat. Daarna maakte deze nog enige opmerkingen op een enigszins lallende toon;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden „of omstreeks”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:
„als bestuurder van een rijwiel handelen in strijd met artikel 26, eerste lid „van de Wegenverkeerswet”,

strafbaar gesteld bij artikel 35, eerste lid van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

(Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 75, subs. 15 dagen hechtenis — Red.).

NASCHRIFT

Men kan zich afvragen, wie de „bestuurder“ van het rijwiel was: de man die op het zadel zat en de trappers bediende of de man die op de horizontale framestang zat en het rijwiel bestuurde, immers het stuur bediende.

W.H.V.

Arrondissementskrijgsraad te 's-Hertogenbosch

Vonnis van **28 juni 1967***)

President: Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonels R. Hofstede en M. van der Voo;

Raadsman: Mr. P. A. Th. J. Hendrickx.

(1) Als bestuurder van een auto daarmede gereden terwijl hij verkeerde onder invloed van alcohol en aldus met die auto achteruit rijdende, tegen een geparkeerde auto aangereden: ééndaadse samenloop van artikel 26 W.V.W. en artikel 33 W.V.R.; toepassing alleen van het eerste.

*(2) Weggereden, voordat zijn identiteit kon worden vastgesteld (niet be-
wezen, vrijspraak).*

(3) Gereden zonder dat aan hem een rijbewijs was afgegeven.

4 Weken gevangenisstraf waarvan 2 weken voorwaardelijk, f 200 boete en ontzegging van de rijbevoegdheid voor de duur van één jaar (met aftrek); voor het sub 3. vermelde feit f 150 boete.

(W.Sr. art. 55, W.V.W. art. 26, W.V.R. art. 9, 33).

ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE 'S-HERTOGENBOSCH,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G.A., geboren 5 oktober 1923, adj. onderofficier, beklaagde.

Gezien: . . . . enz.;

Gezien de schriftuur van eis, door de Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van **28 juni 1967** strekkende tot veroordeling van be-
klaagde t.a.v. het sub 1 en 2 ten laste gelegde tot een gevangenisstraf voor de duur van vier weken, waarvan twee weken voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaar; betaling van een geldboete van tweehonderd gulden, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de duur van twintig dagen; ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de duur van een jaar; en t.a.v. het sub 4 ten laste gelegde tot betaling van een geldboete van eenhonderd en vijftig gulden, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de duur van vijftien dagen, en vrijspraak van beklaagde van hetgeen hem sub 3 is ten

---

*) Bevestigd bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 21 september 1967. (Red.).

laste gelegd, en gehoord de voorlezing van de conclusie van deze schriftuur;

Overwegende dat de beklagde is ten laste gelegd;

1 dat hij op of omstreeks 9 november 1966 te 's-Hertogenbosch als „bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmede heeft gereden over „de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Vughterweg, terwijl „hij verkeerde onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank, dat hij niet in staat moest worden geacht dat motorrijtuig „naar behoren te besturen.

2 dat hij op of omstreeks 9 november 1966 te 's-Hertogenbosch, als „bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmede achteruit rijdende „over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Lepelstraat is „aangereden tegen een op die weg geparkeerd staand ander vierwielig „motorrijtuig, dat daardoor werd beschadigd.

„3. dat hij op of omstreeks 9 november 1966 te 's-Hertogenbosch, „nadat hij op de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Lepel- „straat bestuurder was geweest van een vierwielig motorrijtuig waarmede „een ongeval was ontstaan als gevolg van een aanrijding of botsing met „dat motorrijtuig, waarbij schade was toegebracht aan een ander vier- „wielig motorrijtuig, toebehorende aan A. Th. J. van Stiphout, althans „aan een ander, niet zijnde een inzittende van het door hem, beklagde, „bestuurde motorrijtuig, is doorgereden, althans is weggereden, voordat „de identiteit van het door hem bestuurde motorrijtuig en van degene, die „tijdens het ongeval het motorrijtuig bestuurde, behoorlijk is kunnen „worden vastgesteld.

„4. dat hij op of omstreeks 9 november 1966 in Nederland als be- „stuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmede heeft gereden over „voor het openbaar verkeer openstaande wegen van 's-Hertogenbosch „naar Eindhoven, terwijl het hem voor dat motorrijtuig afgegeven rijbe- „wijs ingevolge artikel 27 van de Wegenverkeerswet door de wachmees- „ter der Koninklijke Marechaussee van de Brigade 's-Hertogenbosch, „Arthur Eduard Minnaert, was ingevorderd".

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklagde het hem sub 3 ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

In de avonduren van 8 november 1966 heb ik te Utrecht jenever gedronken. Daarna ben ik in mijn vierwielig motorrijtuig, merk Volvo, gekentekend GT 54-84, naar 's-Hertogenbosch gereden, waar ik op 9 november 1966, omstreeks 00.30 uur, mijn auto parkeerde op een parkeerplaats aan de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Lepelstraat. Omstreeks 01.30 uur ben ik vandaar als bestuurder van mijn auto

langzaam achteruitrijdend die Lepelstraat opgereden. Hierbij heb ik achterom gekeken en ik zag toen dat aan de andere zijde van die straat, voor een café, waar toen enige mensen stonden, enkele auto's waren geparkeerd. Ik heb daarna als bestuurder van mijn auto daarmee gereden onder andere over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Vughterweg te 's-Hertogenbosch. Daar werd mij op een gegeven moment een stopteken gegeven door de politie. Er kwamen twee politieagenten naar mij toe die mij overbrachten naar de marechausseekazerne te 's-Hertogenbosch.

's-Morgens, na het verhoor, heeft de wachtmeester Minnaert mijn rijbewijs ABE ingevorderd. Daarna ben ik als bestuurder van mijn auto daarmee weggereden naar Eindhoven via de voor het openbaar verkeer openstaande wegen de Isabellalaan en de Vughterweg te 's-Hertogenbosch, hoewel ik wist dat het fout was om nog te rijden nadat mijn rijbewijs was ingevorderd. Nauwelijks was ik toen mijn huis aan de Jan van Eyckgracht 66 te Eindhoven binnengegaan of de Marechaussee belde aan. Ik constateerde dat een stukje rood glas van het linkerachterlicht van mijn auto er uit was, hetgeen tevoren niet het geval was;

Overwegende, dat Anthonius Theodorus Josephus van Stiphout, oud 30 jaar, caféhouder, wonende te 's-Hertogenbosch, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 9 november 1966, omstreeks 01.30 uur, stond ik voor mijn café aan de Lepelstraat te 's-Hertogenbosch, toen daar aan de overzijde een man, naar mij later bleek G.A. geheten, gekleed in het uniform van de Koninklijke Luchtmacht, als bestuurder van een auto, merk Volvo, naar mij later bleek gekentekend GT 54-84, vanaf een parkeerplaats achteruit reed en daarbij met het linkerachterlicht van zijn auto tegen de linkerachterzijde van mijn auto, die voor dat café aan de Lepelstraat geparkeerd stond, aanreed. Tengevolge van deze botsing was de linkerachterzijde van mijn auto gedeukt. Er was lakschade en de sierstrip was gebroken. De schade bedroeg f 155,—;

Overwegende, dat Johannes Henricus van den Heuvel, oud 44 jaar, hoofdagent van gemeentepolitie te 's-Hertogenbosch, wonende te 's-Hertogenbosch, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 9 november 1966, omstreeks 01.55 uur, zag ik over de Vughterweg te 's-Hertogenbosch een Volvo, gekentekend GT 54-84, rijden. Aan een door mij gegeven stopteken voldeed de bestuurder van die auto. Ik zag dat die bestuurder, naar mij later bleek, de adjudant-onderofficier G.A., gekleed was in het uniform van de Koninklijke Luchtmacht. Toen G. A. buiten zijn auto stond constateerde ik dat zijn adem sterk rook naar het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank. Hij stond zeer onvast op zijn benen, zijn gang was waggelend, zijn spraak onsamenhangend. Hij

schuld en tierde aan een stuk door. Gezien mijn waarnemingen was G.A. beslist niet in staat naar behoren een motorrijtuig te besturen tengevolge van het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank. Ik heb hem naar de marechausseekazerne te 's-Hertogenbosch gebracht en daar overgegeven aan de wachtmeester A.E. Minnaert.

Bij het linkerachterlicht van die auto van G.A., zag ik een „verse”³¹ beschadiging met een deuk;

Overwegende, dat Arthur Eduard Minnaert, oud 33 jaar, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, wonende te 's-Hertogenbosch, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 9 november 1966, omstreeks 02.20 uur, werd door de hoofdagent van gemeentepolitie J. H. van den Heuvel op de marechausseekazerne te 's-Hertogenbosch een persoon binnengebracht, die mij later bleek te zijn de adjudant-onderofficier G.A. Ik constateerde dat diens adem sterk rook naar het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank. Zijn ogen waren enigszins rooddoorlopen en zijn gelaatskleur was enigszins rood. Rij sprak verward en sprong van de hak op de tak. Hij sprak voortdurend met stemverheffing. Ik zag dat zijn gang wankelend was. Zijn evenwicht was wat onzeker. Hij gedroeg zich zeer opgewonden. Op grond van mijn waarnemingen was G.A. niet in staat een motorrijtuig naar behoren te besturen tengevolge van het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank. Na hem ter ontzuivering te hebben ingesloten heb ik omstreeks 10.00 uur die dag, na het verhoor, het op zijn naam gestelde rijbewijs ABE ingevorderd ingevolge artikel 27 van de Wegenverkeerswet en hem gezegd dat het verboden was vanaf dat moment een motorrijtuig te besturen. Daarna ging hij naar zijn auto, een Volvo, gekentekend GT 54-84, en even later bleek mij dat zowel G.A. als zijn auto verdwenen waren;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal No. 257/66, opgemaakt en gesloten te Eindhoven op 9 november 1966 door Harm Koster, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee en Marinus Arnoldus van den Hurk, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, beiden behorende tot de Brigade Eindhoven, onder meer zakelijk inhoudt:

als relaas van verbalisanten:

Op 9 november 1966, omstreeks 11.30 uur, zagen wij een persoon, gekleed in het uniform van de Koninklijke Luchtmacht met de rangonderscheidingstekenen van adjudant-onderofficier, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, merk Volvo, gekentekend GT 54-84, daarmee rijden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Jan van Eijckgracht te Eindhoven. Deze bestuurder bracht zijn auto voor perceel no. 66 in die straat tot stilstand en ging dat perceel binnen. Direct daarna vervoegden wij ons aan die woning. De bewoner gaf op te zijn genaamd G.A., adjudant-onderofficier der Koninklijke Luchtmacht;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende elk bewijsmiddel slechts gebezigt ten aanzien van het feit of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde sub 1, 2 en 4 is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van 3 X de woorden: „of omstreeks”;

Overwegende, dat het onder sub 1 en sub 2 bewezenverklaarde valt zowel onder de strafbepaling van artikel 26, eerste lid j^o artikel 35, eerste lid van de Wegenverkeerswet als onder die van artikel 33 j^o 124 van het Wegenverkeersreglement, doch dat beide feiten zijn gepleegd in ééndaadse samenloop, zodat onder toepassing van artikel 55, eerste lid van het Wetboek van Strafrecht de kwalificatie dient te luiden:

„als bestuurder van een motorrijtuig handelen in strijd met artikel 26, eerste lid van de Wegenverkeerswet”,

strafbaar gesteld bij artikel 35, eerste lid van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat het onder sub 4 bewezene moet worden gekwalificeerd als:

„overtreding van artikel 9, eerste lid aanhef en sub 3e van de *Wegenverkeerswet*”,

strafbaar gesteld bij artikel 35, vijfde lid van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de onder sub 1 en sub 2 ten laste gelegde en bewezenverklaarde feiten termen aanwezig acht om aan beklaagde de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen te ontzeggen voor de duur van een jaar;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

(Volgt: veroordeling t.a.v. de sub 1 en 2 ten laste gelegde en bewezenverklaarde feiten tot een gevangenisstraf voor de duur van 4 weken, waarvan 2 weken voorwaardelijk, met een proeftijd van 2 jaar en, onvoorwaardelijk, tot betaling van een geldboete van f 200, subs., 20 dagen hechtenis en ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de duur van 1 jaar met bepaling dat de tijd gedurende welke het rijbewijs van de veroordeelde ingevolge artikel 27 van de Wegenverkeerswet vóór het voor tenuitvoerlegging vatbaar worden van deze uitspraak, voor zover de bijkomende straf betreffende, ingehouden is geweest, op de duur

van deze straf geheel in mindering zal worden gebracht; en, t.a.v. het sub 4 ten laste gelegde en bewezenverklaarde feit tot betaling van een geldboete van f 150, subs. 15 dagen hechtenis — *Red.*).

Arrondissementskrijgsraad te 's-Hertogenbosch

Vonnis van 13 september 1967

President: Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonel M. van der Voo en Luitenant-Kolonel M. C. Engelen;

Raadman: 1e Luitenant S. Simonse.

(1) *Deel uitmakende van een wacht een blik rijst met kip weggenomen;*
(2) *Deel uitmakende van een patrouille, uit de onderofficiersmess twee asbakken weggenomen.*

*„Diefstal door een militair gepleegd op een onder zijn bijzondere bewa-
king gestelde plaats, meermalen gepleegd“.*

*De Krijgsraad beschouwt de bewezen verklaarde feiten als een (oneigen-
lijk) krijgstuchtelijk vergrijp en acht bijzondere aanleiding aanwezig, de zaak
verder te behandelen als commanderend officier.*

14 Dagen verzwaaard arrest en teruggave van de twee asbakken.

(W.M.Sr. art. 152, W.K. artikel 2, 58).

DE ARRONDISSEMENTS-KRIJGSRAAD TE 'S-HERTOGENBOSCH,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
A.M.K., geboren 25 augustus 1946, dpl. soldaat, beklaagde.

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

1 dat hij op of omstreeks 14 mei 1967, te Bergen op Zoom, terwijl
„hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de
„Koninklijke Luchtmacht en deel uitmaakte van de wacht, belast met de
„bewaking van het „Hengstveulen Depot“, met het oogmerk van weder-
„rechtelijke toeëigening heeft weggenomen een blik rijst met kip en kerry,
„toebehorende aan de Staat der Nederlanden, althans aan één of meer
„anderen dan aan hem, beklaagde, en zich bevindende in het „Hengst-
„veulen Depot“, derhalve op een plaats welke onder zijn bijzondere be-
„waking of bescherming was gesteld.

2 dat hij op of omstreeks 23 mei 1967, te Woensdrecht, terwijl hij
„als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Ko-
„ninklijke Luchtmacht en deel uitmaakte van een patrouille o.a. belast
„met de controle van gebouw 26 van de vliegbasis Woensdrecht, in welk
„gebouw zich de onderofficierskantine en de onderofficiersmess bevinden,
„met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen
„een flesvormige porseleinen reclame asbak van het merk „Claerijn“

„toebehorende aan de onderofficiersmess van de vliegbasis Woensdrecht, „althans aan een of meer anderen dan aan hem, beklaagde, en zich bevindende in de onderofficiersmess, derhalve op een plaats welke onder zijn „bijzondere bewaking of bescherming was gesteld“;

Overwegende: . . . enz. ;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard :

Sinds 16 augustus 1966 ben ik onafgebroken als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst bij de Koninklijke Luchtmacht.

Op 14 mei 1967 maakte ik van 00.00 uur tot 08.00 uur deel uit van de wacht van de vliegbasis Woensdrecht en als zodanig was ik van 04.00 uur tot 08.00 uur belast met de bewaking van het „Hengstveulen Depot“ te Bergen op Zoom. In deze laatste periode heb ik daar uit een doos een blik rijst met kip en kerry weggenomen en een gedeelte van de inhoud opgegeten, terwijl ik wist dat dit blik mij niet toebehoorde maar aan de Staat der Nederlanden en ik van niemand recht of toestemming had mij dit toe te eigenen, en terwijl dit blik onder mijn bijzondere bewaking was gesteld.

Op 23 mei 1967 maakte ik van 00.00 uur tot 08.00 uur deel uit van de wacht en als zodanig maakte ik van 00.00 uur tot 01.00 uur deel uit van een patrouille onder andere belast met de controle van gebouw 26 van de vliegbasis Woensdrecht te Woensdrecht, in welk gebouw zich de onderofficiers-kantine en de onderofficiers-mess bevinden. Van een van de tafeltjes in genoemde onderofficiers-mess heb ik toen een flesvormige porseleinen reclame asbak van het merk „Claerijn“ en nog een andere asbak weggenomen, terwijl ik wist dat deze mij niet toebehoorden, maar aan de onderofficiers-mess van de vliegbasis Woensdrecht en ik van niemand recht of toestemming had deze weg te nemen en mij toe te eigenen, en terwijl deze goederen onder mijn bijzondere bewaking waren gesteld;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal No. P. 40/67, opgemaakt en gesloten te Hoogerheide op 16 juni 1967 door Dirk Arnoldus Duivis, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee en Adrianus Willem Magiel van Leeuwen, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, beiden behorende tot de Brigade Hoogerheide, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Jacobus Albert Zwijs:

Ik ben hoofd materieel-opslag van de vliegbasis Woensdrecht. Onder die opslag valt het „Hengstveulen Depot“ te Bergen op Zoom. Bij een op 22 mei 1967 gehouden controle bleek dat daar onder andere ontbraken blikken rijst met kip en kerry. Ik vertegenwoordig in deze de Staat der Nederlanden, aan wie deze goederen in eigendom toebehoren en ik heb aan niemand toestemming gegeven genoemde goederen weg te nemen en zich toe te eigenen;

als verklaring van Gilles de Kok:

Ik ben als adjudant-onderofficier grondverdediging toegevoegd aan de commandant LB-Squadron van de Vliegbasis Woensdrecht. Op 14 mei 1967, van 04.00 uur tot 08.00 uur, was de soldaat A.M.K. belast met de bewaking van het „Hengstveulen Depot" te Bergen op Zoom;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtseedig procesverbaal No. P. 39/1967, opgemaakt en gesloten te Hoogerheide op 16 juni 1967 door Adrianus Willem Magiel van Leeuwen, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Hoogerheide, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Pieter Johannes Liplijn:

Ik ben beheerder van de onderofficiers-mess en -kantine van de vliegbasis Woensdrecht te Woensdrecht. Op 23 mei 1967, omstreeks 10.00 uur vermiste ik uit genoemde mess een flesvormige porseleinen reclame asbak van het merk „Claerijn". Deze asbak is eigendom van genoemde mess. Ik heb aan niemand recht of toestemming gegeven deze asbak weg te nemen en zich toe te eigenen;

als verklaring van Gilles de Kok:

Ik ben als adjudant-onderofficier toegevoegd aan de Commandant van het LB-squadron van de vliegbasis Woensdrecht. Op 23 mei 1967, van 00.00 uur tot 01.00 uur, was de soldaat A.M.K., als lid van een patrouille onder meer belast met de controle van de gebouwen op de vliegbasis Woensdrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende elk bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

1 dat hij op 14 mei 1967, te Bergen op Zoom, terwijl hij als dienst-„plichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke „Luchtmacht en deel uitmaakte van de wacht, belast met de bewaking „van het „Hengstveulen Depot", met het oogmerk van wederrechtelijke „toeëigening heeft weggenomen een blik rijst met kip en kerry, toebehorende aan de Staat der Nederlanden en zich bevindende in het „Hengst-„veulen Depot", derhalve op een plaats welke onder zijn bijzondere be-„waking was gesteld;

„2. dat hij op 23 mei 1967, te Woensdrecht, terwijl hij als dienstplich-„tig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Lucht-„macht en deel uitmaakte van een patrouille o.a. belast met de controle „van gebouw 26 van de vliegbasis Woensdrecht, in welk gebouw zich de „onderofficiers-kantine en de onderofficiers-mess bevinden, met het oog-„merk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een flesvor-„mige porseleinen reclame asbak van het merk „Claerijn" toebehorende „aan de onderofficiersmess van de vliegbasis Woensdrecht en zich bevin-

„dende in de onderofficiersmess, derhalve op een plaats welke onder zijn „bijzondere bewaking was gesteld“;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als: „diefstal door een militair gepleegd op een onder *zijn* bijzondere bewaking „gestelde plaats, meermalen gepleegd“, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 152 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij het onderzoek van de zaak bevonden heeft dat de hierboven bewezenverklaarde en gekwalificeerde feiten, een krijgstuchtelijk vergrijp als bedoeld in artikel 2 sub tweede van de Wet op de Krijgstucht opleverend, buiten strafrechtelijke behandeling kunnen worden afgedaan;

Overwegende, dat de Krijgsraad bijzondere aanleiding aanwezig acht de zaak verder te behandelen als ware Hij de Commanderende Officier; Gezien: . . . . enz.;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklagde schuldig aan de hierboven als bewezen aangenomen en gekwalificeerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar.

Straft de beklagde met 14 dagen verzwaaard arrest terzake van:

„Tijdens wachtdienst *uit* het *onder zijn* bewaking gestelde object enige „levensmiddelen ontvreemd en genuttigd, en twee asbakken zich *toege-eigend*“;

Gelast dat de inbeslaggenomen nog niet teruggegeven voorwerpen, te weten twee asbakken, zullen worden teruggegeven aan de onderofficiersmess van de vliegbasis Woensdrecht te Woensdrecht, latende zulks ieders rechten op de voorwerpen onverlet;

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven uitdrukkelijk voor bewezen is verklaard en spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

Arrondissementskrijgsraad te 's-Hertogenbosch

Vonnis van 13 september 1967

President: Mr. P. E. Kloots; **Leden:** Kolonel M. van der Voo en Luitenant-Kolonel M. C. Engelen.

Overtreding van artikel 25 W.V.W.: gereden met een auto terwijl hij wist dat de remleiding niet in orde was, met gevolg dat hij, een stoplicht naderende, moest trachten tot stilstand te komen door terug te schakelen, door de handrem te gebruiken en door uit te wijken naar het voor het verkeer uit de tegengestelde richting bestemde weggedeelte.

Geldboete f 200 en ontzegging van de rijbevoegdheid gedurende één jaar.

(W.V.W. art. 25).

DE ARRONDISSEMENTS-KRIJGSRAAD TE 'S-HERTOGENBOSCH,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. J. M. V., geboren 27 maart 1947, dpl. soldaat, beklaagde.

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks **23** juni 1967 te Nijmegen, als bestuurder van „een vierwielig motorrijtuig, waarvan hij wist, dat de remleiding geheel of „gedeeltelijk in slechte toestand verkeerde, daarmede heeft gereden over „de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Oranjesingel met het „gevolg, dat toen hij diende te stoppen voor de op die weg aanwezige ver- „keerslichten, de bedrijfsrem niet of onvoldoende werkte, zodat hij slechts „door terug te schakelen en met gebruikmaking van de handrem tot stil- „stand kon komen, waarbij hij nog diende uit te wijken naar het voor het „verkeer uit tegengestelde richting bestemde weggedeelte teneinde te „voorkomen, dat hij in aanrijding zou komen met vóór hem op die weg „stilstaande motorrijtuigen, door welke gedraging van hem, beklaagde, de „veiligheid op de weg ter plaatse in gevaar werd gebracht”,

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedige proces-verbaal nr. P. 230/67, opgemaakt en gesloten te Schaarsbergen op 13 juli 1967 door Hermanus Hendrikus Johannes Kroes, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, behorende tot de brigade Deelen, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van J.J.M.V. :

Op 5 juni 1967 heb ik de mij in eigendom toebehorende auto, merk Volkswagen, kenteken SX 75-13, ter keuring aangeboden bij het Motor Transport Squadron van de vliegbasis Deelen. Nadat de auto gekeurd was, kreeg ik een lijstje waarop de door de controleur geconstateerde gebreken stonden vermeld. O.a. was de remleiding gedeeltelijk bijzonder slecht.

Op **23** juni 1967 gebruikte ik de auto om van Schaarsbergen naar huis te rijden. De bij de keuring geconstateerde gebreken had ik nog niet gerepareerd. Gekomen in Nijmegen nabij de verkeerslichten van het Keizer Kareplein zag ik dat het verkeerslicht, gezien mijn rijrichting, rood straalde. Ik wilde mijn auto afremmen maar de remmen werkten niet. Door uit te wijken naar het weggedeelte hetwelk voor het tegemoet komende verkeer bestemd was, kon ik een aanrijding met de reeds voor het rode licht gestopte auto's voorkomen. Met de handrem en door terug te schakelen in een lagere versnelling bracht ik mijn auto tot stilstand. Van tegengestelde richting naderde op dat moment een auto. De bestuurder hiervan moest voor mij stoppen, daar ik de vrije doorgang voor hem had belemmerd.

als verklaring van Johannes Paulus Mientjes:

Op 5 juni 1967 werd bij het Motor Transport Squadron van de vliegbasis Deelen door de soldaat V. van het 4e squadron van de Luchtmacht Electronische en Technische School te Schaarsbergen, zijn auto, merk Volkswagen, type 1200, kenteken SX 75-13, ter keuring aangeboden. Bij de keuring werd o.a. geconstateerd dat de remleiding over het geheel bijzonder slecht was. Dit is aan de soldaat V. meegedeeld en hem is aangezegd dit te repareren. Op **23** juni 1967 omstreeks 17.30 uur, reed ik als passagier mee in de auto van de sergeant der 1e klasse Timmerman, vanaf Deelen naar Nijmegen. Rijdende op de rijksweg van Arnhem naar Nijmegen, zag ik dat achter ons een Volkswagen reed die was voorzien van het kenteken SX 75-13. De auto werd bestuurd door een persoon gekleed in de uniform der Koninklijke Luchtmacht. Gekomen in Nijmegen nabij de verkeerslichten van het Keizer Kareplein bracht de sergeant Timmerman zijn auto op de meest rechtse rijbaan tot stilstand, daar het verkeerslicht voor zijn rijrichting op rood stond. De bestuurder van de achter ons rijdende Volkswagen moest ook afremmen en stoppen voor het rode verkeerslicht. De bestuurder reed op de van ons uit gezien, linker rijbaan. Ik zag, dat de bestuurder van de Volkswagen vaart verminderde, naar mijn mening door middel van terug te schakelen in een lagere versnelling. Verder zag ik dat hij niet tijdig stopte en om een aanrijding met de reeds stilstaande auto's te voorkomen uitweek naar het weggedeelte hetwelk voor het tegemoet komende verkeer bestemd was. Op dit weggedeelte bracht de bestuurder zijn auto tenslotte tot stilstand. Ik zag dat van tegenovergestelde richting een personenauto naderde. De bestuurder van deze auto moest remmen en stoppen, omdat de vrije doorgang voor hem geblokkeerd was.

als verklaring van Paulus Engelbertus Timmerman:

Op **23** juni 1967 omstreeks 17.30 uur, reed ik als bestuurder van mijn auto over de Oranjesingel te Nijmegen. Gekomen nabij het Keizer Kareplein bracht ik mijn auto, gezien het feit dat het verkeerslicht in mijn rijrichting rood straalde, op de meest rechtse rijbaan tot stilstand. Achter mij

reed een personenauto, merk Volkswagen, kenteken SX 75-13 op de voor mij linkse rijbaan. Ik zag dat de auto bestuurd werd door een persoon gekleed in de uniform der Koninklijke Luchtmacht. De bestuurder van de Volkswagen verminderde zijn snelheid. Ik bemerkte dat de bestuurder zijn voertuig niet tijdig tot stilstand kon brengen.

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op 23 juni 1967 te Nijmegen, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, waarvan hij wist, dat de remleiding geheel in slechte toestand verkeerde, daarmede heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Oranjesingel met het gevolg, dat toen hij diende te stoppen voor de op die weg aanwezige verkeerslichten, de bedrijfsrem niet werkte, zodat hij slechts door terug te schakelen en met gebruikmaking van de handrem tot stilstand kon komen, waarbij hij nog diende uit te wijken naar het voor het verkeer uit tegengestelde richting bestemde weggedeelte teneinde te voorkomen, dat hij in aanrijding zou komen met vóór hem op die weg stilstaande motorrijtuigen, door welke gedraging van hem, beklagde, de veiligheid op de wegter plaatse in gevaar werd gebracht”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als: „overtreding van artikel 25 van de Wegenverkeerswet”, strafbaar gesteld bij artikel 55 derde lid van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het begane feit termen aanwezig acht om aan beklagde de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen te ontzeggen voor de duur van een jaar;

(Volgt: veroordeling tot een geldboete van f 200, subs. 20 dagen hechtenis en ontzegging van de bevoegdheid, motorrijtuigen te besturen voor de duur van één jaar — Red.).

Arrondissementskrijgsraad te 's-Hertogenbosch

Vonnis van 8 november 1967

President: Mr. P. E. Kloots; **Leden:** Kolonels R. Hofstede en H. F. Simons;

Raadsman: Majoor W. G. Tibben.

Als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid mondeling beledigen en met enig kwaad bedreigen door toevoeging van de woorden (door een korporaal I tegen een adjudant-onderofficier):- „Als jij denkt dat „je conduite kunt maken over mijn rug, dan heb je het verkeerd; als je mij „denkt de das om te doen dan maak ik je kapot“.

Ontoerekeningsvatbaar: beklagde niet-strafbaar; vrijspraak.

(W.M.Sr. art. 108; W.Sr. art. 37).

DE ARRONDISSEMENTS-KRIJGSRAAD TE 'S-HERTOGENBOSCH,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G.A.B., geboren 24 maart 1926, korporaal der 1e klasse, beklagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 23 december 1966, te Rijswijk (ZH), terwijl hij „als vrijwilliger wiens dienstverband hem verplicht tot doorlopende wer- „kelijke dienst, in de rang van korporaal der 1e klasse in werkelijke mili- „taire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, opzettelijk zijn militaire „meerdere, de Adjudant-onderofficier H. Hendriks, in diens tegenwoor- „digheid mondeling beledigende en/of met enig kwaad bedreigende, deze „op schreeuwende toon de woorden heeft toegevoegd: „Als je denkt dat je „„conduite kunt maken over mijn rug, dan heb je het verkeerd; als je mij „„denkt de das om te doen dan maak ik je kapot“, althans woorden van „gelijke dreigende strekking en betekenis“;

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Sinds 20 oktober 1944 ben ik onafgebroken in werkelijke militaire dienst als vrijwilliger met een dienstverband dat mij tot doorlopende wer- kelijke dienst verplicht, sinds 1957 in de rang van korporaal der 1e klasse van de Koninklijke Luchtmacht.

Van 22 december 1966, omstreeks 24.00 uur, tot 23 december 1967, omstreeks 01.30 uur, heb ik in de korporaalsmess op de vliegbasis Ypen- burg enige pilsjes gedronken. Daarna heb ik in Den Haag een café be- zocht en ook daar pils gedronken. Omstreeks 06.00 uur was ik terug op de vliegbasis Ypenburg en ik ben toen de manschappeneetzaal op het B kamp gaan opruimen. Van wat er daarna is gebeurd kan ik mij niets meer herinneren.

Sinds 1957 gebruik ik 3 x daags Valium 10 mg. Ook op 22 december 1966, 't laatst omstreeks 19.30 uur, heb ik dit medicijn gebruikt. Pas een maand geleden hoorde ik dat het wel eens gevaarlijk kon zijn dit medicijn met alcohol te gebruiken;

Overwegende, dat Hendrik Hendriks, oud 58 jaar, van beroep **militair**-adjutant-onderofficier, wonende te Rotterdam, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 23 december 1966, omstreeks 08.00 uur, bevond ik mij op mijn bureau in de keuken van de manschappeneetzaal van het B-kamp op de vliegbasis Ypenburg te Rijswijk (ZH). Daar was ook de korporaal 1e klas der Koninklijke Luchtmacht G.A.B. Hij sprak erg luidruchtig en enigszins verward en ik rook dat hij riekte naar het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank. Even later, toen ook de kapitein van Heerde op mijn kantoor was, zei G.A.B., terwijl hij toen vlak bij mij stond, op schreeuwende toon tegen mij: „Als jij denkt dat je conduite kunt maken over mijn „rug, dan heb je het verkeerd; als jij mij denkt de das om te doen dan „maak ik je kapot". Een kwartier tevoren was hij met ongeveer dezelfde woorden, ook op schreeuwende toon, tegen mij uitgevallen. Ik kon hem niet kalmeren. Ik voelde mij door zijn woorden beledigd;

Overwegende, dat Arent van Heerde, oud 41 jaar, beroepsmilitair, wonende te Voorburg, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 23 december 1966, omstreeks 08.30 uur, nadat ik gehoord had dat er moeilijkheden waren tussen de adjudant-onderofficier der Koninklijke Luchtmacht H. Hendriks en de korporaal 1e klas der Koninklijke Luchtmacht G.A.B., ben ik naar G.A.B. toegegaan. Hij was erg overstuur en sprak zeer onsamenhangend. Ik rook dat hij riekte naar het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank. Omdat ik me de toestand van G.A.B. moeilijk kon voorstellen, daar ik hem een half uur tevoren geheel normaal had aangetroffen, heb ik de chef M.G.D. gesproken om hem aan een medisch onderzoek te onderwerpen. Vervolgens ben ik naar de kamer van genoemde Hendriks gegaan. Daar hoorde ik dat G.A.B. tegen Hendriks op schreeuwende toon zei: „Als jij denkt dat je conduite kunt maken over „mijn rug, dan heb je het verkeerd; als je mij denkt de das om te doen, dan „maak ik je kapot". G.A.B. stond toen op korte afstand van Hendriks;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op 23 december 1966, te Rijswijk (ZH), terwijl hij als **vrijwilliger** wiens dienstverband hem verplicht tot doorlopende werkelijke „dienst, in de rang van korporaal der 1e klasse in werkelijke militaire „dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, opzettelijk zijn militaire „meerdere, de Adjudant-onderofficier H. Hendriks, in diens **tegenwoor-**

„digheid mondeling beledigende en met enig kwaad bedreigende, deze op „schreeuwende toon de woorden heeft toegevoegd: „Als jij denkt dat je „„conduite kunt maken over mijn rug, dan heb je het verkeerd; als je mij „„denkt de das om te doen dan maak ik je kapot“.”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als: „als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid mondeling „beledigen en met enig kwaad bedreigen“,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 108, eerste lid van het Wetboek van Militair Strafrecht;

overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat het zich bij de processtukken bevindende psychiatrisch rapport d.d. 25 augustus 1967, opgemaakt en ondertekend door M. van der Vliet, zenuwarts te 's-Gravenhage, als conclusie zakelijk inhoudt:

„dat onderzochte lijdende is en tijdens het plegen van het hem ten laste „gelegde lijdende was aan een gebrekkige ontwikkeling en ziekelijke „stoornis van zijn geestvermogens in de vorm van een temperaments „psychopathie met organische deterioratie bij een zwak-begaafde-man; „dat onderzochte mede ten gevolge van zijn ziekte de ongeoorloofde „heid van het ten laste gelegde niet heeft kunnen inzien“;

welke conclusie de Krijgsraad overneemt en tot de Zijne maakt en weshalve de Krijgsraad van oordeel is dat beklagde als ontoerekenbaar moet worden beschouwd, zodat beklagde derhalve van het hem ten laste gelegde zal moeten worden vrijgesproken, nu het ten laste gelegde hem wegens gebrekkige ontwikkeling en ziekelijke stoornis van zijn geestvermogens niet kan worden toegerekend;

(Volgt: vrijspraak — Red.).

NASCHRIFT

De uitvoerige schakering van artikel 108: beledigen, uitschelden, beschimpen en in zijn tegenwoordigheid bespotten, heeft speciaal ten doel te voorkomen dat onvoegzaam gedrag van een mindere tegen een meerdere, dat (juist) niet binnen de grenzen van „belediging“⁷ (aantasting van eer of goede naam) valt, in voorkomende gevallen niet *strafbaar* zou zijn.

De laatste tijd wordt, naar mijn mening, wel eens naar die uitbreiding gegrepen, wanneer de gebezigde woorden nog binnen de grenzen van belediging vallen. In bovenstaand vonnis is het anders. Niet is in te zien dat de adjudant Hendriks door de gebezigde woorden (voor zover zij geen bedreiging inhouden, hetgeen terecht als zodanig is gekwalificeerd) in zijn eer of goede naam is aangetast. Als men die woorden in *strafbare* mate ongepast tegenover een meerdere acht, ware „beschimpen“^v te verkiezen geweest boven „beledigen“.

Het valt op dat beklagde ten aanzien van het gepleegde volledig ontoerekeningsvatbaar is bevonden. Vermoedelijk — doch dat is uit de korte samenvatting niet duidelijk — zullen drank en medicijn (in combinatie) daarbij wel een rol hebben gespeeld, nu gesproken wordt van „organische „deterioratie”.

W.H.V.

Mobiele Krijgsraad Luchtmacht

Vonnis van 13 juni 1967

President: Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonel J. van Loggem en Kolonel F. de Boer;
Raadsman: Majoor F. C. Goedhart.

Omvang van het begrip „dienstbevel”.

Beklaagde had niet voldaan aan het bevel van een meerdere, een adjudant O.O. der Koninklijke Marechaussee, om zijn burgerrijbewijs in te leveren, dat ingevolge het bepaalde in artikel 39, 6e lid W.V.W. zijn geldigheid had verloren, had althans niet voldaan aan de hem door die adjudant O.O. in opdracht van de Advocaat-Fiscaal voor de krijgsmachtgedane vordering.

Vrijspraak, omdat het onderwerp van het bevel niet enig dienstbelang betrof, resp. omdat het optreden van de adjudant O.O. slechts was gebaseerd op een interne ambtelijke instructie binnen het Departement van Justitie en niet op een wettelijk voorschrift dat krachtens artikel 184 W.Sr. jegens derden kan worden geldend gemaakt.

(W.M.Sr. art. 114, W.Sr. art. 184).

DE MOBIELE KRIJGSRAAD LUCHTMACHT,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J.A.W. de W., geboren 29 juni 1942, sergeant, beklagde.

Gezien: . . . . enz.;

Gezien de schriftuur van eis, door de Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 13 juni 1967 strekkende tot veroordeling van beklagde ten aanzien van het *primair* ten laste gelegde tot betaling van een geldboete van *eenhonderd gulden*, met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de duur van *tien dagen* en gehoord de voorlezing van de conclusie van deze schriftuur;

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„1. dat hij op of omstreeks 3 maart 1967 en op of omstreeks 9 maart 1967 te Schwalenberg (West-Duitsland) en te Reelkirchen (West-Duitsland) terwijl hij als sergeant in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht en zich in militaire dienstbetrekking in West-Duitsland bevond, telkens opzettelijk niet heeft voldaan aan het bevel of de vordering hem in opdracht van de Advocaat-Fiscaal voor de Krijgsmacht door resp. de Adjudant-onderofficier der Koninklijke Marechaussee, Berend Willem Lammersen, en de wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, Hendricus Eduardus van Dommelen, beiden ambtenaren met de uitoefening van enig toezicht belast en/of bevoegd verklaard tot het opsporen of onderzoeken van strafbare feiten, krachtens wettelijk voorschrift, gedaan om het in zijn bezit zijnde ingevolge art. 16 van de Wegenverkeerswet aan hem afgegeven rijbewijs (burgerrijbewijs), dat ingevolge het bepaalde in artikel 39, 6e lid van de Wegenverkeerswet zijn geldigheid had verloren, aan hem af te geven,

„althans indien terzake van het bovenstaande geen veroordeling mocht volgen:

„dat hij op of omstreeks 3 maart 1967 en op of omstreeks 9 maart 1967 te Schwalenberg (West-Duitsland) en te Reelkirchen (West-Duitsland), terwijl hij als sergeant in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht en zich in militaire dienstbetrekking in West-Duitsland bevond, telkens, nadat zijn militaire meerderen resp. de Adjudant-Onderofficier der Kon. Marechaussee, Berend Willem Lammersen, en de Wachtmeester 1e klasse der Kon. Marechaussee, Hendricus Eduardus van Dommelen, hem had opgedragen, het in zijn bezit zijnde ingevolge art. 16 van de Wegenverkeerswet aan hem afgegeven rijbewijs (burgerrijbewijs) dat ingevolge het bepaalde in artikel 39, 6e lid, van de Wegenverkeerswet zijn geldigheid had verloren, aan hem, Lammersen resp. van Dommelen, af te geven, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten, aan dat dienstbevel te gehoorzamen en zijn burgerrijbewijs niet heeft ingeleverd".

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklagde het hem primair tenlastegelegde — met name de daarin voorkomende woorden „krachtens wettelijk voorschrift" — heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dienaangaande, dat de in de tenlastelegging genoemde vordering — zoals bij het onderzoek ter terechtzitting is gebleken — is gedaan op aanwijzing van de Advocaat-Fiscaal voor de Krijgsmacht, zulks kennelijk op grond van een schrijven van de Minister van Justitie aan de Procureurs-Generaal bij de Gerechtshoven, d.d. 31 mei 1957,

nr. 278/557;

dat echter dit schrijven — ook reeds gezien de daarin gebezigde be-
woordingen, zoals „. . . dat de volgende gedragslijn wordt gevolgd" en
„ware het. . . rijbewijs. . . zo mogelijk in te nemen" — slechts kan worden
beschouwd als een interne ambtelijke instructie binnen het Departement
van Justitie en bepaaldelijk niet kan worden aangemerkt als een „wettelijk
„voorschrift", hetwelk middels artikel 184 van het Wetboek van Straf-
recht jegens derden geldend kan worden gemaakt;

Overwegende, dat ook overigens met betrekking tot krachtens de
Wegenverkeerswet afgegeven rijbewijzen, die hun geldigheid hebben ver-
loren — naast de in artikel 19 dier wet geregelde inleveringsplicht van de
houder van een dergelijk rijbewijs — nergens in enige wet of in enig krach-
tens een wet gegeven voorschrift de bevoegdheid tot het invorderen van
een zodanig rijbewijs is neergelegd;

Overwegende, dat de Krijgsraad evenmin uit wettige bewijsmiddelen de
overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem subsidiair tenlastegelegde
heeft begaan, met name dat de Krijgsraad de in die tenlastelegging ge-
noemde opdracht niet beschouwt als een dienstbevel;

Overwegende dienaangaande, dat de in de tenlastelegging genoemde
onderofficierender Koninklijke Marechaussee bedoelde vordering hebben
gedaan ter uitvoering van het algemeen beleid, verband houdende met de
executie van rechterlijke uitspraken inhoudende de ontzegging van de be-
voegdheid motorrijtuigen te besturen, welk beleid door het Departement
van Justitie — blijkens het hierboven vermelde schrijven van de Minister
van Justitie — wordt gevolgd in het algemeen belang;

dat door de enkele omstandigheid dat degene, ten aanzien van wie ge-
noemd beleid wordt gevolgd, de status van militair heeft, niet een belang
de militaire dienst betreffende aan de orde komt;

dat — nu ook niet is gebleken van andere omstandigheden, die het
effectueren van dit beleid tot een militair dienstbelang kunnen stempe-
len — het onderwerpelijke bevel als zodanig niet enig dienstbelang heeft
betroffen en derhalve aan die opdracht het karakter van een dienstbevel
moet worden ontzegd;

(Volgt: niet-bewezen verklaring van het primair en subsidiair ten laste
gelegde en vrijspraak — *Red.*).

TUCHTRECHTSPRAAK

Commandant Commando Luchtmachtopleidingen

(Beschikking van 22 februari 1967¹)

Een eerste-luitenant trad op als officier van de basisweekdienst en was als zodanig belast met de handhaving van de orde en rust op de basis, waartoe hij de beschikking had over de wacht. Ter gelegenheid van de jaarwisseling liet hij het 9 man sterke wachtpersoneel het nieuwe jaar inluiden middels het verschieten van enige, na een oefening niet verschoten en niet bij het hoofd van de inwendige dienst ingeleverde, losse patronen. Deswege werd hij gestraft met 3 dagen licht arrest.

De beklagmeerdere, beschikkende op het beklag, handhaafde de opgelegde straf en wijzigde de strafreden o.m. door daaraan toe te voegen dat klager ter gelegenheid van de jaarwisseling het personeel van de wacht enige glazen tafelwijn had doen gebruiken, hoewel de strafoplegger bij het onderzoek door de beklagmeerdere had verklaard dat hij het niet juist achtte, dat klager ook de wacht in het uitbrengen van een toast had betrokken, dit van ónvoldoende belang had geacht om betrokkene ook om die reden te straffen.

(W.K. art. 61, 65 en.66).

DE COMMODORE . . . ., COMMANDANT COMMANDO LUCHTMACHTOPLEIDINGEN;

Gezien het beklagschrift van de Eerste-Luitenant X, registratienummer. . . ., ingedeeld bij . . . . van de . . . ., houdende de op 10 januari 1967 kenbaar gemaakte wens zich te beklagen over de straf van drie dagen licht arrest met de strafreden: „Als officier van basisweekdienst op oudejaars-, avond het wachtpersoneel onder zijn leiding het nieuwe jaar doen in-, luiden middels het verschieten van enige nog in zijn bezit zijnde losse „patronen.“, hem opgelegd door de Kapitein Y., Commandant van . . . . en hem op 5 januari 1967 ter kennis gebracht;

Gehoord de klager en de strafoplegger en als getuigen de Kolonel . . . ., en de Luitenant-Kolonel . . . .;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Overwegende dat de klager heeft verklaard,

dat hij tijdens de jongste jaarwisseling met de dienst van officier van basisweekdienst bij de . . . . was belast; dat hij zich op oudejaarsavond omstreeks 23.45 uur naar de wacht heeft begeven om aldaar met het overige op de basis aanwezige dienstdoende personeel, in totaal ongeveer 9 man, gezamenlijk de jaarwisseling te vieren; dat hij daartoe drie door hem gekochte flessen tafelwijn heeft meegenomen en olieballen, slaatjes

---

¹ Deze beschikking met naschrift, welke bestemd was voor publikatie in de eerste helft van 1967, is door omstandigheden eerst thans opgenomen. (*Red.*).

en dergelijke, die hij bij een nabij . . . gelegen cafetaria had gekocht, bij de wacht had doen bezorgen; dat hij het voornemen had de wacht onmiddellijk na 24.00 uur enige losse munitie te laten verschietsen om het nieuwe jaar in te luiden; dat hem na aankomst bij de wacht bleek, dat aldaar geen losse patronen aanwezig waren; dat hij om deze reden vervolgens een aantal losse patronen, die van een in het verleden gehouden oefening waren overgebleven en die hij in zijn kast bewaarde om deze bij een volgende oefening te gebruiken, heeft gehaald; dat met inachtneming van de veiligheidsmaatregelen onder toezicht van hem en de officier van basispiket onmiddellijk na 24.00 uur ongeveer 30 losse patronen door het wachthebbend personeel in de lucht werden afgevuurd; dat hierna de aanwezigen met een glas wijn een toast op het nieuwe jaar hebben uitgebracht; dat de wachthebbende militairen ieder in totaal ongeveer twee glazen wijn hebben gedronken; dat omstreeks 00.15 uur een ieder zijn normale dienst heeft hervat; dat hij zich er van bewust is, dat hij niet in het bezit mocht zijn van de losse munitie en deze na de oefening, waarvoor deze hem was verstrekt, bij het Hoofd Inwendige Dienst had behoren in te leveren; dat hij ermede bekend is, dat in het verleden een kaderscholier van zijn klas krijgstuuchtelijk is gestraft wegens het niet-inleveren van losse patronen; dat hij de inleveringsplicht met betrekking tot overgebleven losse munitie voor klassecommandanten echter meer als een formaliteit beschouwt, temeer omdat hem bekend is, dat meerdere klassecommandanten restanten losse munitie niet altijd inleveren; dat hij echter inziet, dat deze laatste omstandigheid voor hem geen excuus voor het bezit van de losse munitie kan opleveren; dat hij met de gezamenlijke toast op het nieuwe jaar meende te handelen overeenkomstig de wens van de Bevelhebber der Luchtstrijdkrachten, vervat in diens aan het op de onderdelen van de Koninklijke Luchtmacht tijdens de jaarwisseling dienstdoende personeel gericht telegram, welks inhoud hem op oudejaarsavond omstreeks 22.00 uur door een functionaris van de verbindingdienst telefonisch is doorgegeven; dat hij niet betwijfelt, dat hem daarbij de juiste tekst is voorgelezen; dat hij heeft gemeend, dat de Bevelhebber der Luchtstrijdkrachten bij dit telegram de wens uitte, dat bij elk onderdeel van de Koninklijke Luchtmacht op het moment van de jaarwisseling door het dienstdoende personeel gezamenlijk een toast op het nieuwe jaar zou worden uitgebracht; dat hij er niet bij stil heeft gestaan, dat de tekst van bedoeld telegram bezwaarlijk de strekking kon hebben om met name een basiswacht wijn te doen gebruiken; dat hij niet op oudejaarsavond heeft besloten om de wacht het nieuwe jaar te doen inluiden met het verschietsen van losse munitie doch het plan daartoe reeds enige weken tevoren had opgevat, nadat hem bekend was geworden, dat hij tijdens de jaarwisseling met de dienst van officier van basisweekdienst zou zijn belast; dat hij, in februari 1965 bij de . . . geplaatst, destijds van een collega-klassecommandant, die inmiddels reeds enige tijd geleden is overgeplaatst, had ver-

nomen, dat het doen afvuren van losse munitie door de wacht tijdens de jaarwisseling als traditioneel werd beschouwd om aldus toch nog een oudejaars sfeer te scheppen; dat het hem bekend is, dat dit bij de . . . . in het verleden inderdaad wel meer is voorgekomen; dat hij het doen afvuren van losse munitie door de wacht met inachtneming van de nodige veiligheidsmaatregelen tijdens de jongste jaarwisseling dan ook niet als een laakbare handeling kan zien temeer daar in het verleden bij promotieparades bij de . . . . eveneens met losse munitie is geschoten; dat het dan ook niet bij hem is opgekomen zich tevoren met zijn squadroncommandant omtrent zijn plan te verstaan; dat hij weet, dat het verschieten van losse munitie bij promotieparades niet door de wacht geschiedde en bovendien een officieel karakter droeg en hij toegeeft niet te weten of het doen verschieten van losse munitie door de wacht tijdens jaarwisselingen in het verleden, voorzover zulks heeft plaatsgevonden, aan de toenmalige Commandant van de . . . . bekend was, laat staan diens instemming heeft gehad; dat hij min of meer inziet, dat zijn handelwijze om juist de wacht te doen schieten niet gelukkig was gezien diens specifieke taak en hij beter tevoren zich omtrent zijn plan met zijn Commandant had kunnen verstaan; dat hij meent, dat hij slechts formeel minder juist heeft gehandeld, en hij een terechtwijzing niet als onbillijk zou hebben ervaren, doch op de door hem uiteengezette gronden gevoelsmatig van oordeel is, dat hij ten onrechte is gestraft;

Overwegende dat de strafoplegger heeft verklaard,

dat hij op 5 januari 1967 achtereenvolgens door de Chef Basisdienst en de Commandant van de . . . . ervan in kennis werd gesteld, dat tijdens de jaarwisseling onder leiding van de Eerste-Luitenant X, op dat tijdstip belast met de dienst van officier van basisweekdienst, door het wachtpersoneel losse munitie was verschoten teneinde het nieuwe jaar in te luiden; dat de Luitenant X, hieromtrent door hem ondervraagd, ruitelijk erkende, dat hij tijdens de jaarwisseling het wachtpersoneel ongeveer 30 losse patronen, die hij als restant van een meerdaagse oefening nog in zijn bezit had, had verstrekt en laten verschieten om aan de jaarwisseling enige fleur te geven; dat de Luitenant X tijdens de ondervraging verklaarde in de veronderstelling te zijn, dat dit een soort traditie was bij de . . . ., omdat hij wist, dat dit tijdens de vorige jaarwisseling ook gebeurd was; dat betrokkene hem daarbij voorts verklaarde, dat hij zijn handelwijze niet als laakbaar zag temeer daar het in het verleden bij promotieparades ook was voorgekomen, dat met losse munitie werd geschoten; dat hem, strafoplegger, van een bestaande traditie bij de . . . . als door betrokkene bedoeld en van het doen verschieten door de wacht van losse munitie tijdens de jaarwisseling 1965-1966 niets bekend was; dat hij de Luitenant X tijdens het onderzoek onder de aandacht heeft gebracht:

dat hij als officier van basisweekdienst verantwoordelijk was voor de orde en rust op de basis en hij als instrument tot handhaving daarvan de

wacht ter beschikking had; dat het onbestaanbaar is, dat wachten met losse munitie schieten; dat, als door een wacht al geschoten moet worden, dit met „scherp” gebeurt; dat door hem niet de mogelijkheid is onderkend, dat, welke veiligheidsmaatregelen ook genomen worden, de kans bestaat, dat losse munitie met scherpe wordt verwisseld; dat hij overigens de losse munitie niet had mogen achterhouden ook al gebeurde dit met de bedoeling om deze bij een volgende oefening te gebruiken, doch, zoals hem bekend, na de betreffende oefening bij het Hoofd Inwendige Dienst had behoren in te leveren; dat het hem toch bekend was, dat in het verleden een kaderscholier van zijn klas krijgstuuchtelijk was gestraft wegens het achterhouden van losse patronen; dat hij had moeten beseffen, dat het wachtpersoneel zou kunnen vermoeden, dat de door hem verstrekte losse munitie onrechtmatig in zijn bezit was; dat het ter zake door hem gevoerd verweer geen excuus voor zijn handeling kon vormen;

dat hij aanneemt, dat betrokkene uit onnadenkendheid en te goeder trouw heeft gehandeld; dat hij betrokkene heeft gestraft na overleg met de Commandant . . . , dat hij het feit, dat de gestrafte bij het gezamenlijk uitbrengen van een toast op het nieuwe jaar door het op het onderdeel te dien tijde aanwezige personeel, in totaal ongeveer 8 à 9 militairen, ook de wacht heeft betrokken, hoewel op zich minder juist, van onvoldoende belang heeft geacht om betrokkene ook om die reden te straffen; dat hij met de strafreden, met name de zinsnede „nog in zijn bezit zijnde”, heeft bedoeld te kennen te geven, dat hij betrokkene mede strafte wegens diens onrechtmatig bezit van de losse munitie, en met dit feit bij de bepaling van de strafmaat dan ook rekening heeft gehouden, zij het, dat het doen verschieten door de wacht van deze munitie voor hem de voornaamste reden voor de strafoplegging is geweest;

Overwegende dat de Kolonel . . . . heeft verklaard,

dat hij behoudens het onderhavige geval nimmer van verschieten van losse munitie door de wacht tijdens een jaarwisseling bij de . . . . heeft vernomen; dat hij het voorgevallene met de strafoplegger heeft besproken en omtrent de strafoplegging tevoren overleg met hem heeft gepleegd;

Overwegende dat de Luitenant-Kolonel . . . . heeft verklaard,

dat hij sedert de datum van oprichting van de . . . . bij deze School is geplaatst, aanvankelijk in de functie van Chef Opleidingen, thans in die van mentor kaderscholieren-in-vaktechnische-opleiding; dat hem niet bekend is of vóór het onderhavige geval bij de . . . . ooit tijdens een jaarwisseling losse munitie door de wacht is verschoten;

Overwegende, dat is komen vast te staan, dat klager ongeveer **30** losse patronen, zijnde een restant van een hem voor een oefening verstrekte hoeveelheid losse munitie, na deze oefening ten onrechte niet heeft ingeleverd, doch in zijn bezit heeft gehouden met de aanvankelijke bedoeling deze bij een volgende oefening te gebruiken; voorts dat hij als officier van basisweekdienst in het kader van een door hem georganiseerde **gezamen-**

lijke viering van de jaarwisseling in het wachtvertrek door het voor dienst op de basis aanwezige personeel de militairen van de basiswacht enige glazen tafelwijn heeft doen gebruiken en hen onder zijn leiding het nieuwe jaar heeft doen inluiden middels het verschieten van vorenbedoelde losse patronen;

Overwegende dat klager hiermede in strijd met de krijgstucht heeft gehandeld; dat hij immers, naar hem bekend was, de losse patronen na de oefening, waartoe deze hem waren verstrekt, had behoren in te leveren; dat hij voorts door de basiswacht tafelwijn te doen gebruiken diens waakzaamheid heeft verminderd, althans in gevaar heeft gebracht; dat hij, tenslotte, door het wachtpersoneel de losse patronen te doen verschieten misbruik van de wacht, in het bijzonder gezien diens taak als bewakings-eenheid, en van de munitie heeft gemaakt en aldus onverantwoordelijk heeft gehandeld;

Overwegende dat klager zijn vorenomschreven handelwijze voor wat betreft de feiten niet betwist, doch meent daarmede, gezien het een viering van de jaarwisseling betrof, in zodanig geringe mate in strijd met de krijgstucht te hebben gehandeld, dat ten hoogste een terechtwijzing gerechtvaardigd zou zijn en hij derhalve ten onrechte is gestraft;

Overwegende dat hij, beklagmeerdere, deze mening niet kan delen, mede gelet op het feit, dat klager reeds eerder wegens onvoldoende plichtsbetrachting krijgstuchtelijk werd gestraft;

Overwegende met betrekking tot de omschrijving van de strafreden, dat deze de door klager gepleegde feiten deels niet volledig, deels niet voldoende duidelijk weergeeft en om die redenen wijziging behoeft;

Overwegende met betrekking tot de opgelegde straf, dat deze hem, beklagmeerdere, reeds gelet op de ernst van de in de strafreden omschreven feiten en de omstandigheden waaronder zij werden gepleegd, de persoon en het doorgaand gedrag van klager mede in aanmerking genomen, niet te zwaar voorkomt; dat hij de klager opgelegde straf dan ook geenszins te zwaar kan achten nu naar zijn oordeel klager tevens moet worden verweten — en in de strafreden behoort te worden opgenomen — dat hij ter gelegenheid van de jaarwisseling de militairen van de basiswacht enige glazen tafelwijn heeft doen gebruiken;

Beschikkende op het beklag:

Handhaaft de opgelegde straf, van welke straf de uitvoering wordt geacht te zijn aangevangen op de datum van ingang van de oorspronkelijke straf, zijnde 5 januari 1967;

Wijzig de omschrijving der strafreden, zodat deze komt te luiden:

1 Ongeveer dertig losse patronen, zijnde een restant van een hem „voor een oefening verstrekte hoeveelheid losse munitie, na deze oefening ten onrechte niet ingeleverd doch in zijn bezit gehouden met de „aanvankelijke bedoeling deze bij een volgende oefening te gebruiken.

2 Als officier van basisweekdienst in het kader van een door hem

„georganiseerde gezamenlijke viering van een jaarwisseling in het wacht-
„vertrek door het voor dienst op de basis aanwezige personeel de mili-
„tairèn van de basiswacht ongeveer twee glazen tafelwijn laten gebruiken
„en hen onder zijn leiding het nieuwe jaar doen inluiden middels het ver-
„schieten van vorenbedoelde losse patronen.”;

Bepaalt, dat van deze beschikking een afschrift zal worden uitgereikt
aan klager en voorts afschriften zullen worden gezonden aan de strafop-
legger en aan de Bevelhebber der Luchtstrijdkrachten.

NASCHRIFT

*De beklagmeerdere, in bovenstaande uitvoerige beschikking, heeft de om-
schrijving der oorspronkelijke strafreden uitgebreid met een ánder feit dan
klager in de oorspronkelijke strafreden was verweten, met name: dat deze ter
gelegenheid van de jaarwisseling de militairen van de basiswacht enige
glazen tafelwijn heeft doen gebruiken.*

*De strafoplegger had dit feit blijkens de oorspronkelijke strafreden niet
aan klager verweten; klager heeft daarover ook niet geklaagd, noch kunnen
klagen, omdat dat feit niet in de strafreden vermeld stond. De strafoplegger
had hem dit feit blijkens zijn verklaring zelfs gepardonneerd.*

*Blijkens de inhoud van art. 65 W.K. is de beklagmeerdere verplicht „de
„zaak” zodra mogelijk „in haar geheel”¹⁾ te doen onderzoeken. Van belang
is dus te weten wat onder „de zaak” dient te worden verstaan, waarover de
beklagmeerdere een met redenen omklede beslissing moet nemen: het feit
(de feiten), hetwelk (dewelke) klager **in de strafreden** worden verweten of de
feiten, het gehele gedrag van klager uitmakende, welke door het onderzoek
op het beklag aan het licht zijn gekomen.*

---

¹ Bij de Wet van 4 juli 1963, Stb. 295, is artikel 65 W.K. gewijzigd en zijn daarin o.m.
de woorden „het onderzoek van de zaak” vervangen door: het onderzoek van de zaak
in haar geheel, en zijn de woorden „nadat het onderzoek is afgelopen beslist de meer-
„dere naar bevind van zaken” vervangen door: nadat het onderzoek is afgelopen beslist
de meerdere bij een met redenen omklede beschikking.

De wijziging „onderzoek van de zaak” in: onderzoek van de zaak in haar geheel
stelt buiten twijfel, dat de beklagmeerdere de gehele zaak moet onderzoeken.

Zoals uit de hierbij aangehaalde beschikkingen blijkt had het H.M.G. ook reeds vóór
de wetwijziging van 4 juli 1963, Stb. 295 in zijn beklagbeschikkingen overwogen dat,
de óorspronkelijke strafreden uitgangspunt was voor de beslissing op een beklag;
hierdoor was de beslissing op een beklag beperkt tot de beoordeling van de oorspronke-
lijke strafreden en was het de beklagmeerdere niet toegestaan daaraan naar aanleiding
van het onderzoek nieuwe feiten (verwijten) toe te voegen. De vervanging van de woor-
den „naar bevind van zaken beslissen” in artikel 65 W.K. door:

beslissen bij een met redenen omklede beschikking, sluit hierbij aan. De M.v.T. noch
de Toel. bij de Nota v. wijz. bij artikel 65 licht deze wijziging echter toe. Men zie in dit
verband de beschikking van het H.M.G. van 9 augustus 1960 met naschrift (M.R.T.
LIII, 1960, blz. 699 e.v.).

De Wetgever gaf daarover geen toelichting. Wat onder „de zaak” moet worden verstaan blijkt uit de jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechthof. Het Hof verstaat in zijn uitspraken onder „de zaak” in artikel 65 W.K.: het feit (de feiten) omschreven in de **oorspronkelijke strafreden**. Dit feit (deze feiten) vormen derhalve het voorwerp van onderzoek en beslissing.

Aldus overwoog het Hof in zijn beschikking van 10 november 1964 (*M.R.T. LVIII* (1965) blz. 266):

„O, dat in de strafreden, zoals deze bij de beschikking waarvan beklag „werd gewijzigd, is opgenomen dat klager als sergeant van de week zonder „toestemming zijn dienst heeft overgegeven, de stad is ingegaan en eerst „te 4.00 uur in de kazerne is teruggekeerd;

„O, dat zulks — wat hiervan zij — een ander feit betreft dan hetwelk is „omschreven in de oorspronkelijke strafreden” (Als sergeant van de week zich verslapen, zodat te 06.00 uur geen reveille werd gehouden „waarvan „beklag, en derhalve geen deel heeft uitgemaakt van de zaak, welke klager „aan het oordeel van de beklagmeerdere heeft onderworpen, zodat de be- „schikking moet worden vernietigd”, enz. (volgt wijziging van de strafreden, zodat deze komt te luiden: Als sergeant van de week zich verslapen zodat door hem het ochtendappèl niet gehouden en de reveille niet gecontroleerd werd.)

En in zijn beschikking van 17 februari 1959 (*M.R.T. LII*, 1959, blz. 391 e.v. overwoog het Hof:

„O., dat de omschrijving van de strafreden, zoals deze aanvankelijk „luidde, door de beklagmeerdere werd **aangevuld**, zodat daarin thans aan „klager gedragingen worden verweten, **andere feiten betreffende dan waar- „voor klager in eerste instantie werd gestraft:**

„O., dat de beklagmeerdere, indien hij van oordeel was, dat klager *ter- „zake van deze feiten krijgstuhtelijk behoorde te worden gecorrigeerd, een „afzonderlijke straf had kunnen opleggen dan wel gebruik had kunnen „maken van de bevoegdheid bedoeld in artikel 50 van de wet op de Krijgs- „tucht, doch niet na beklag de strafreden zodanig ten nadele van klager had „mogen wijzigen dat hem in de omschrijving gedragingen werden verweten, „waarvoor de straf waarvan beklag niet (mede) was opgelegd”, enz. (volgt wijziging van de strafreden) e.a.²).*

Volgens de jurisprudentie van het *H.M.G. mag (mogen) alléén* het (de) feit (feiten), in de oorspronkelijke strafreden omschreven, dienen als grondslag voor de beslissing op een beklag. Een beklagmeerdere die nieuwe feiten, al maken deze deel uit van de gehele zaak (d.w.z. het onkrijgstuhtelijk ge-

---

² Beschikkingen H.M.G. van:

13 augustus 1958, *M.R.T. LI*, 1958, blz. 118;

15 november 1960, *M.R.T. LIV*, 1961, blz. 168;

1 februari 1966, *M.R.T. LIX*, 1966, blz. 164;

14 februari 1967, *M.R.T. LX*, 1967, blz. 242.

*drag in zijn volle omvang) in een door hem gewijzigde strafreden opneemt, zoals in bovenstaande beschikking, handelt o.i. derhalve niet in overeenstemming met 's-Hofs jurisprudentie.*³⁾

A.F.S.

Hoog Militair Gerechtshof

Beschikking van 19 december 1967

President: Mr. Lamers; *Leden:* Luitenant-Generaals Mr. Schepers en Zegers, Schout-bij-Nacht Bakker, Generaal-Majoor Coopmans en Mr. Van Gilse (plv.).

Tenietdoening van een strafoplegging van 7 dagen licht arrest terzake van: „Toen een korporaal hem naar zijn militair paspoort vroeg, geantwoord: „Dat heb ik op de kamer”, en toen zijn collega's vroegen wat er „gaande was, geantwoord: „Dat is die moeilijke weer” ;”, daar het tweede gedeelte van de strafreden niét is komen vast te staan en het eerste gedeelte daarvan géén krijgstuchtelijk vergrijp is.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring gedagtekend 2 november 1967 waarbij de dpl. soldaat A., rnr. . . . ., dienende bij de 101 Intendance Groep, 103 Intendance Bataljon, 146 Werktroepencompagnie, 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag door hem ingediend bij de Territoriale Commandant Utrecht over de straf van 7 dagen licht arrest hem opgelegd door de kazernecommandant Dumoulinkazerne te Soesterberg wegens:

„Toen een korporaal hem naar zijn militair paspoort vroeg, geantwoord: „Dat heb ik op de kamer”, en toen zijn collega's vroegen wat er „gaande was, geantwoord: „Dat is die moeilijke weer” ;”

bij welke beschikking — op 18 oktober 1967 genomen en op 30 oktober 1967 aan klager uitgereikt — de strafoplegging werd gehandhaafd;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Krijgsmacht;

Overwegende, dat klager heeft verklaard zich bezwaard te gevoelen omtrent de hem opgelegde straf en omschrijving der strafreden, waarvan beklag, omdat hij de in die omschrijving weergegeven woorden niet heeft gebezigd;

---

³ Men leze voorts de beschouwingen over: „De beklagmeerdere en zijn in de Wet op „de Krijgstucht gegeven bevoegdheid tot bij beschikking wijzigen van de opgelegde „straf en de daarbij behorende omschrijving der strafreden” door Luitenant-Kolonel Mr. P. G. van Lierop in M.R.T. LX, 1967, blz. 577-585.

Overwegende, dat uit een zich bij voornoemde bescheiden bevindend proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek, gedagtekend 30 oktober 1967 blijkt, dat noch de korporaal Th. Belshof — ten overstaan van wie klager bovenaangeduide woorden zou hebben gebezigd — noch een der andere door verbalisanten gehoorde getuigen, met zekerheid durven te verklaren, dat deze wèl door hen gehoorde woorden, door klager zijn geuit;

Overwegende, dat uit het voorgaande volgt, dat niet is komen vast te staan, dat deze woorden door klager ten overstaan van korporaal Belshof zijn gesproken, terwijl niet is gebleken, dat hij deze woorden ten overstaan van een andere korporaal heeft geuit, zodat de omschrijving der strafreden in zoverre niet in stand kan blijven en de beschikking waarvan beklag moet worden vernietigd;

Overwegende, dat klager toegeeft de korporaal Belshof voornoemd desgevraagd te hebben geantwoord, dat hij zijn militair paspoort op de kamer had, hetgeen ook in de omschrijving der strafreden, waarvan beklag, is gesteld;

Overwegende, dat dit laatste geen krijgstuchtelijke misdrijving inhoudt, zodat — nu zoals hoger overwogen het meer in deze omschrijving gestelde niet in stand kan blijven — de strafoplegging moet worden te niet gedaan;

Krachtens 's-Hofs Provisionele Instructie de eindbeslissing nemende op het beklag;

Vernietigt de beschikking, waarvan beklag;

Doet de strafoplegging te niet;

Bepaalt, dat de opgelegde straf en de omschrijving van de strafreden in klagers straflijst onleesbaar zullen worden gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de beklagmeerdere, de Advocaat-Fiscaal voor de Krijgsmacht en desverlangd aan de Minister van Defensie.

Commandant van het korps mariniers

Beschikking ex art. 9, lid 4 R.K. van 15 november 1967

Een korporaal der mariniers beklaagt zich over een vermeend onbillijke behandeling, ondervonden van de commandant . . . , te weten over:

het hem achteraf medegedeelde terugbrengen van de puntenwaardering vermeld in de interne conduitestaat, opgemaakt door zijn onmiddellijke chef-groepscommandant, van één zeven en vijf achten, hem op 5 juni 1967 aangezegd door de divisie chef, tot zes zessen, en

de aantekening in de gewijzigde interne beoordeling dat de gedragingen van hem op 2 juni 1967 met betrekking tot het verongelukken van een motor-

voertuig der K.M., waarvoor hij op 21 juli 1967 naar de zeerijksraad was verwezen, niet in de beoordeling was verwerkt, hoewel zulks wel het geval was.

De mededeling achteraf was onbevredigend, doch berustte op een misverstand, terwijl de interne beoordeling slechts een concept-beoordeling betrof, waarvan geen mededelingsplicht bestaat.

De aantekening dat de gedragingen van de korporaal niet in de gewijzigde beoordeling waren verwerkt, was niet juist. De commandant had met het gebeurde rekening gehouden, hetgeen de cijferwaardering had beïnvloed.

De beklagmeerdere acht het verdisconteren van het gebeurde (dat nog sub judice was) in de beoordeling op zichzelf niet ongeoorloofd. Het is echter aanbevelenswaardig dat een beoordelaar in gevallen waarin een beoordeelde als verdachte of als beklagde bij een strafbaar feit is betrokken, de opvolgende beoordelaars inlicht met een aantekening daarover bij de beoordeling.

(R.K. art. 9, lid 4; V.V.K.M. 142, pt 5100).

DE COMMANDANT VAN HET KORPS MARINIERS,

Gezien het beklag van X., korporaal der mariniers, marinenummer . . . . dienende bij het marine-opleidingskamp te Hilversum, houdende de op 4 juli 1967 kenbaar gemaakte wens zich te beklagen over een vermeend onbillijke behandeling ondervonden van de commandant . . . . die, blijkens de toelichting op het beklag, in wezen erop neerkomt,

1° dat de commandant . . . . de hem, klager, op 5 juni 1967 door de divisiechef aangezegde beoordeling, achteraf, en bovendien zonder dit hem, klager, alsnog aan te zeggen, in dier voege heeft gewijzigd, dat de puntenwaardering van één zeven en vijf achten werd teruggebracht tot zes zessen;

2° dat de commandant . . . . het gebeurde op 2 juni 1967, waarvoor hij, klager, op 21 juli 1967, naar de zeerijksraad is verwezen, in deze beoordeling heeft verwerkt, ondanks zijn aantekening bij de beoordeling dat zulks niet het geval was;

Gehoord de klager;

Gezien de stukken met betrekking tot het schriftelijk onderzoek te dezen;

Overwegende t.a.v. de ondervolgende, in deze van belang zijnde, vaststaande, althans niet voldoende weersproken, feiten;

dat kapitein der mariniers J. A. Buijse en sergeant-majoor der mariniers J. van der Pol op 2 juni 1967 door de commandant . . . ., waren aangewezen als commissie van huishoudelijk onderzoek inzake de gedragingen van Wager op 1 en 2 juni met betrekking tot het verongelukken van een motorvoertuig der Koninklijke Marine; dat kapitein der

mariniers J. A. Buijse, die tevens divisiechef was van klager, aan het eind van het verhoor van 5 juni van de gelegenheid gebruik maakte om klager tevens aan te zeggen, dat deze zou worden overgeplaatst en dat daarom een beoordeling moest worden ingediend; dat de over klager door zijn onmiddellijke chef groepscommandant opgemaakte interne conduite-staat . . . . — welke conduitestaat diende om hem divisiechef, gegevens te verschaffen voor de beoordelingsstaat — uitsluitend zevens en achten bevatte, doch dat hij met het feit, waarvoor hij door de commissie werd gehoord, behoorlijk zijn ruiten had ingegooid en dat als dit in klagers beoordeling zou worden verwerkt — klager werd hiervoor op 21 juli 1967 naar de militaire rechter verwezen —, de puntenwaardering slechts uit vieren en vijven zou bestaan; dat hij, divisiechef, de beslissing omtrent de cijferwaardering niet kon nemen doch dat deze berustte bij de commandant; dat hij divisiechef, klager naderhand zou mededelen, hoe de beslissing van de commandant was uitgevallen; dat kapitein der mariniers J. A. Buijse echter niet de gelegenheid heeft gehad deze zaak met de commandant te bespreken, doch wel met de personeelsofficier; dat hij daarbij tevens aan de personeelsofficier heeft verzocht of deze aan klager de uiteindelijke beslissing van de commandant wilde mededelen, omdat hij, divisiechef, wegens ambtsbezigheden hiertoe niet wel in de gelegenheid was; dat de commandant, onkundig van het feit, dat de concept-beoordeling met klager was besproken, een beoordeling heeft opgemaakt, die van de concept-beoordeling afweek, des, dat alle cijferwaarderingen op het cijfer zes werden gesteld, hij voorzag de beoordeling bovendien van de aantekening als hieronder vermeld; dat de commandant deze beoordeling als volgt motiveerde:

„Bij de vaststelling van de beoordeling van korporaal X heb ik overwogen, dat alle feiten en omstandigheden van de door hem gepleegde delicten, hangende het onderzoek, op 5 juni nog niet volledig bekend waren en derhalve door mij niet in zijn beoordeling konden worden verwerkt. Teneinde hieromtrent geen twijfel te laten bestaan, heb ik in de rubriek bijzonderheden vermeld: „betrokkene is . . . . afgelost en overgeplaatst n.a.v. een door hem veroorzaakte aanrijding op 020667, waarna een onderzoek door de Kon. Marechaussee wordt ingesteld. E.e.a. is niet in deze beoordeling verwerkt”.

„Daarnaast werd door mij overwogen, dat wanneer een korporaal der mariniers . . . ., in zijn functie van wachtcommandant . . . . in staat was tot het plegen van dergelijke ernstige delicten en mede gezien enkele passages uit zijn karakteromschrijving, de instelling van korporaal X, toch van dien aard moest zijn dat een waardering zeer goed (8) en zelfs goed (7) een verkeerd beeld zou geven. Derhalve zijn door mij alle rubrieken met goed (6) gewaardeerd en werd X.'s karakterbeschrijving door mij ongewijzigd overgenomen van de beoordelingsstaat van zijn „divisiechef”;

dat de personeelsofficier hierna, **in**stede van klager te informeren, zoals door de divisiechef gevraagd, heeft volstaan met klager een in de karakteromschrijving zwart onderstreepte passage aan te zeggen, c.f. VVKM 130, punt 4426; dat zowel klager als kapitein der mariniers **J. A. Buijse** ten onrechte in de veronderstelling verkeerde, dat de concept-beoordeling ongewijzigd door de commandant was bekrachtigd, onderscheidenlijk dat klager bij niet bekrachtiging volledig was ingelicht; dat de beoordeling vermeldt, dat deze is opgemaakt op 6 mei 1967 en medegedeeld op grond van bovenvermeld voorschrift op 5 mei 1967 en dat het **beoordelingstijdvak** loopt (van 1 maart 1967) tot 6 augustus 1967, dewelke evenzovele verschrijvingen zijn voor 5 juni 1967;

Overwegende 1° met betrekking tot het voor klager nadelige verschil tussen de beoordelingsstaat en de uiteindelijke beoordeling;

dat in deze een verwijt tegen de commandant niet opgaat, noch tegen hem als persoon, noch als qualitate qua verantwoordelijk voor onrechtmatige, onredelijke of onbillijke behandelingen van militairen onder zijn bevel; dat van zodanig handelen door andere meerderen van klager evenmin is gebleken; dat er immers alleen een mededelingsplicht bestaat van ongunstige of minder gunstige beoordelingen, waartoe de **cijferwaardering 6** niet behoort; dat er voorts geen sprake was van een achteraf veranderen van een aan klager bekende beoordeling, omdat klager slechts op de hoogte was gesteld met de concept-beoordeling, alsook met het feit, dat het slechts een concept betrof; dat klager echter volmondig wordt toegegeven, dat de loop der gebeurtenissen voor hem zeer onbevredigend was en dat het begrijpelijk is, dat deze bij hem ontsteltenis heeft veroorzaakt;

2° met betrekking tot de aantekening bij de beoordeling, dat het gebeurde op 2 juni 1967 niet in de beoordeling is verwerkt;

dat hij, commandant van het korps mariniers, het bovenaangehaalde betoog van de commandant . . . niet tot het zijne kan maken omdat immers het gestelde, dat met de gebeurtenis van 2 juni 1967 geen rekening is gehouden meteen wordt weersproken door de mededeling, dat „daar-„naast' werd overwogen, dat „wanneer" klager datgene zou plegen waarvan hij beticht werd, de achten en de zevens te hoog zouden zijn, zodat „derhalve" de cijfers door hem, commandant . . . werden gesteld op evenzovele zessen; dat alzo geconcludeerd moet worden, dat het gebeurde op 2 juni 1967 weliswaar niet beslissend is geweest voor de cijferwaarderingen, maar deze wel heeft beïnvloed, hetgeen niet anders kan betekenen, dan dat de commandant . . . met het gebeurde **wèl** rekening heeft gehouden; dat dit verdisconteren van het gebeurde op zichzelf niet ongeoorloofd wordt geacht; dat overigens, wanneer een beoordeelde als verdachte of beklagde bij een strafbaar feit is betrokken, door beoordelaars ten tijde dat de zaak hangende is met voorzichtigheid dient te worden gehandeld om te voorkomen **bf**, dat een **beoor-**

deling nadelig wordt beïnvloed door vermoedens die wellicht later onwaar of minder ernstig blijken te zijn, òf door een incidentele zaak, die slechts één beoordeling moet bezwaren, meerdere malen te verwerken; dat dit echter momenteel niet aan de orde is; dat het echter aanbevelenswaardig is, dat een beoordelaar in dergelijke gevallen de opvolgende beoordelaars inlicht, op de wijze zoals de commandant. . . heeft gedaan, t.w. met een aantekening bij de beoordeling;

Gelet op VVKM 142, punt 5100;

Beschikkende op voormeld beklag; vervangt de zinsnede in de toelichting: „E.e.a. is *niet* in deze beoordeling verwerkt" in „De reeds naar voren „gekomen resultaten van het lopende onderzoek hebben de beoordeling „nadelig beïnvloed“;

Bepaalt dat een afschrift van deze beschikking zal worden uitgereikt aan: de commandant . . .; de commandant van het **marine-opleidings-**kamp te Hilversum; en aan de klager.

NASCHRIFT

Naar aanleiding van de beginselverklaring „dat dit verdisconteren van „het gebeurde op zichzelf niet ongeoorloofd wordt geacht“, rijst de vraag wanneer een conducerapport de invloed van een ernstige misdraging dient te ondervinden? Het schijnt logisch dat dit het geval dient te zijn, zodra de commandant de overtuiging heeft gekregen, dat de te beoordelen militair de hem verweten misdraging heeft begaan en zich mede op grond daarvan een oordeel over hem heeft kunnen vormen. De commandant kon zich i.c. daartoe gerechtigd achten, indien de korporaal de misdraging bij het huishoudelijk onderzoek had bekend of deze uit anderen hoofde voor hem vaststond, en de zaak van eenvoudige aard was.

Zou een en ander niet het geval zijn dan kan men zich afvragen of het oordeel van de commandant niet wat voorbarig was, daar deze niet op de hoogte was van het justitiële onderzoek en de beslissingen van de militaire rechter.

*De beklagmeerdere overweegt dan ook zeer terecht dat, „wanneer een „beoordeelde als verdachte of als beklagde bij een strafbaar feit is **betrokken**, door beoordelaars ten tijde dat de zaak hangende is met **voorzichtigheid** dient te worden gehandeld, om te voorkomen òf, dat een beoordeling „nadelig wordt beïnvloed door vermoedens die wellicht later onwaar of „minder ernstig blijken te zijn, òf door een incidentele zaak, die „**slechts** een beoordeling zou moeten bezwaren, meerdere malen te **verwerken**.”*

A.F.S.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

27 september 1967

(M.A.W. 1967/K 1)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd); Leden: Mr. E. H. Nuver en Mr. W. H. Schipper.

(Voorschrift conduiterapporten).

Omtrent een sergeant der mariniers was een conduiterapport opgemaakt, hetwelk, na daarin door verweerder aangebrachte wijzigingen, in de rubrieken III en XI rood onderstreepte passages bevatte, luidende:

„Onhandig in de omgang met minderen” en voor bevordering tot de naast hogere rang „niet in alle opzichten geschikt”.

De Raad, volgende het advies van een deskundige, verklaart verweeders bestreden besluit en het desbetreffende conduiterapport nietig, aangezien de inhoud van rubriek III, mede gezien de beoordelingen gegeven in rubriek IV, op zichzelf niet voldoende draagkracht heeft om de conclusie, neergelegd in rubriek XI, te wettigen.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Inzake: X., wonende te Y., klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, tegen: de Commandant van het Korps Mariniers, te Rotterdam, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Mr. A. D. van Leeuwen, kapitein ter zee van administratie, wonende te Schiedam.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen, alsook als getuige-deskundige, ambtshalve opgeroepen, A. van der Moer, kapitein ter zee, plaatsvervangend vlagofficier personeel bij het Ministerie van Defensie (marine), wonende te 's-Gravenhage, en als getuigen, medegebracht namens verweerder, S., kapitein der mariniers, wonende te T., en J., luitenant ter zee van vakdiensten der tweede klasse, wonende te K.;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat over klager, sergeant der mariniers, onder dagtekening 17 mei 1966 door de kapitein der mariniers S. voornoemd een conduiterapport ingevolge het „Voorschrift conduiterapporten” is opgemaakt, hetwelk op 3 juni 1966 door de luitenant-kolonel der mariniers T., als beoordelaar, werd ondertekend; dat dit rapport, hetwelk betrekking heeft op de periode 25 september 1965 tot 16 mei 1966, onder meer bevatte de volgende beoordelingen:

in rubriek III (Karakterbeschrijving) zwart onderstreept „Heeft weinig

„zelfvertrouwen en daardoor weifelend in optreden" en rood onderstreept „Onhandig in de omgang met minderen"; in rubriek V, onder e, (Bruikbaarheid als beheerder van detail) rood onderstreept „voldoende 5"; in rubriek XI (Voor bevordering tot de naast hogere rang) rood onderstreept „niet in alle opzichten geschikt"; en in rubriek XII (als toelichting op rubriek V, onder e, voornoemd) rood onderstreept „heeft het detail „A B C D slecht beheerd ondanks vele waarschuwingen";

Overwegende dat klager, aan wie de evengenoemde rood en zwart onderstreepte beoordelingen schriftelijk ter kennis zijn gebracht op 31 mei 1966, zich, na op zijn verzoek schriftelijke inlichtingen van voormelde beoordelaar omtrent de bovenvermelde rood onderstreepte passages uit het conduiterapport te hebben verkregen, een bezwaarschrift bij verweerder heeft ingediend, gericht tegen evengenoemde passages, uit welk bezwaarschrift tevens bleek, dat klager het niet eens was met de formulering van bovengenoemde zwart onderstreepte passage;

Overwegende dat vervolgens verweerder, gelet op de beschouwingen en verklaringen van klager, van de kapitein der mariniers S. voornoemd, van de toenmalige adjudant-onderofficier der mariniers J. voornoemd, en van de voornoemde beoordelaar, onder dagtekening 23 november 1966 een besluit heeft genomen, waarbij de hiervoor genoemde beoordeling van rubriek XII werd te niet gedaan, de hiervoor genoemde rubriek V, onder e, werd gewijzigd, zodat deze kwam te luiden „Bruikbaarheid als „beheerder van het detail: goed — 6", en de betwiste beoordelingen in de rubrieken III en XI werden gehandhaafd;

Overwegende dat klager tegen evengenoemd besluit beroep heeft ingesteld — zijnde het klaagschrift (vergezeld van een aantal bijlagen) na doorzending door de voorzitter van het Ambtenarengerecht te Utrecht aan de voorzitter van het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage en door deze aan de Raad, bij de Raad ingekomen op 24 januari 1967 — en heeft verzocht het daarheen te willen leiden dat het rood onderstreepte gestelde in de meergenoemde rubrieken III en XI nietig verklaard zal worden; zulks onder verzoek, met nadere getuigen, c.q. getuigenverklaringen, bewijs te mogen leveren;

Overwegende dat verweerder bij contra-memorie, gedagtekend 31 maart 1967, op de daarin vermelde gronden, heeft verzocht het bestreden besluit te bevestigen;

Overwegende dat klager naar aanleiding van een verzoek van 's Raads fungerend-voorzitter bij brief, ingekomen op 2 mei 1967, een aantal bescheiden heeft ingezonden, en deze bij brief van 12 mei 1967 heeft aangevuld;

Overwegende dat in opdracht van 's Raads fungerend-voorzitter door de kapitein ter zee A. van der Moer voornoemd onder dagtekening 12 juni 1967 een rapport is uitgebracht;

IN RECHTE:

Overwegende dat de voormelde getuige-deskundige A. van der Moer die blijkens zijn rapport een uitvoerig onderzoek te dezen heeft ingesteld, in dat rapport onder meer tot de volgende conclusies komt (na o.a. te hebben opgemerkt het onjuist te achten, dat de door rapporteur, beoordelaar en beklagmeerdere gerapporteerde en overgenomen tekortkomingen van klager op het gebied van leiderschap hun weerslag niet in rubriek IV¹) van het conduiterapport — waarvan alle onderdelen met „goed — 6" zijn gewaardeerd — hebben gevonden):

„Het conduiterapport, al moge de algemene teneur door de gedeeltelijke overeenstemming met vorige over klager uitgebrachte conduiterapporten niet onjuist voorkomen, vertoont enkele opvallende feilen. Het is niet volledig en niet consequent. Het vertoont onnauwkeurigheden en is niet in alle opzichten duidelijk gesteld. De zwart onderstreepte passage zou beter rood onderstreept hebben kunnen zijn. De kwalificatie „onhandig in de omgang met minderen" is ongelukkig gekozen.

„Na de correctie van het conduiterapport door de beschikking van de commandant van het korps mariniers op het beklag in eerste instantie „berust de kwalificatie „niet in alle opzichten geschikt" (voor bevordering), uitsluitend op de hierboven genoemde rood onderstreepte passage „in rubriek III. Naar de mening van ondergetekende is deze passage in het licht van de overige kwalificaties in het rapport — althans wanneer men, zoals beoordelaar en commandant van het korps mariniers deden, de zwart onderstreepte passage in dit opzicht buiten beschouwing laat — niet van voldoende gewicht om tot de gebruikte waardering in rubriek XI te kunnen leiden. De conclusie moet luiden, dat er te weinig verband bestaat tussen hetgeen klager in de inlichtingen ten laste wordt gelegd en de letterlijke betekenis van de rood onderstreepte passage in rubriek III. Aangezien de kwalificatie in rubriek XI uitsluitend kan berusten op bovenbedoelde zinsnede is, als deze zinswijze als juist wordt aanvaard, ook daaraan de grond ontvallen.

„Dat neemt niet weg dat sergeant X. naar de mening van zijn tot oordelen geroepen meerderen als onderofficier van politie minder goed heeft voldaan. Indien de aangevochten conduite wordt gewijzigd in de zin als bovenbedoeld, komt dit weinig meer tot uiting. Dit zal dan het gevolg zijn van een gebrek aan nauwkeurigheid en zorgvuldigheid bij het opmaken van het conduiterapport en bij het verstrekken van de inlichtingen.

„Het komt de ondergetekende minder gewenst voor, dat de Centrale Raad van Beroep de onvolkomenheden van het resterende conduiterapport gaat verbeteren. De Raad zou zich daarmee opwerpen als be-

---

¹ Deze rubriek bevat een viertal punten, betrekking hebbend op leidinggevende eigenschappen.

„oordelaar, hetgeen op zichzelf minder juist lijkt. Bovendien ontbreken de „Raad daartoe op grond van de relevante gedeelten van de ter beschikking staande stukken voldoende gegevens.

„Gezien de povere kwaliteiten van het conducerapport als geheel zou „kunnen worden overwogen het gehele conducerapport nietig te ver„Maren.“;

overwegende dat meergenoemde getuige-deskundige ter 's Raads openbare terechtzitting ook na het aanhoren van de verklaringen, aldaar door klager en door de getuigen S. en J. afgelegd, zijn mening heeft gehandhaafd, terwijl verweerders gemachtigde heeft verklaard zich, ofschoon verweerder het niet in alle opzichten met het bedoelde deskundigenrapport eens is, te refereren aan 's Raads oordeel voor wat betreft het door de deskundige gegeven advies het gehele onderhavige conducerapport nietig te verklaren;

Overwegende dat de Raad geen reden ziet laatstbedoeld advies niet te volgen;

dat toch ook naar 's Raads oordeel de bij het bestreden besluit gehandhaafde inhoud van rubriek III van het onderhavige conducerapport, mede gezien de beoordelingen, gegeven in rubriek IV van dat rapport, op zich zelf niet voldoende draagkracht heeft om de conclusie, neergelegd in rubriek XI, te wettigen; dat daarbij in het midden kan blijven, of de formulering „onhandig in de omgang met minderen" al dan niet gelukkig is gekozen, merkende de Raad hierbij op, dat deze formulering, mede gelet op bovenvermelde „inlichtingen", klager door zijn beoordelaar verstrekt, en op de overige verklaringen en beschouwingen van klagers superieuren, in het dossier voorkomend, wél een aanduiding geeft van het beeld, dat deze superieuren zich omtrent klagers houding tegenover ondergeschikten hebben gevormd;

Overwegende dat, gezien het voorgaande, moet worden beslist als volgt:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het bestreden besluit nietig;

Verklaart het over klager uitgebrachte conducerapport, de periode 25 september 1965 tot 16 mei 1966 betreffende, nietig.

Centrale Raad van Beroep

29 november 1967

(M.A.W. 1967/B 9)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); **Leden:** Mr. E. H. Nuver en Mr. W. H. Schipper.

(Verplaatsingskostenbesluit 1962, art. 15 (La0 62035, code-nr. 55.17152); Garantiewet Militairen K.N.I.L.).

Een adjudant bij de Troepenmacht in Suriname, oud-K.N.I.L. militair, verzocht om na zijn ontslag uit de militaire dienst voor rekening van het Rijk met zijn gezin naar Nederland te worden gerepatrieerd. Dit verzoek werd afgewezen.

De Raad handhaaft dit besluit. Immers aan art. 9 lid 2 van het Verplaatsingskostenbesluit 1962 kan eiser geen rechten ontlennen, omdat hij in Suriname is geboren, en de Minister van Binnenlandse Zaken heeft geen bepaling, als bedoeld in art. 15 lid 2 van deze regeling, uitgevaardigd.

Voorts overweegt de Raad, dat eisers aan de Garantiewet Militairen K.N.I.L. te ontlennen aanspraak op vergoeding van overtochtscosten naar Nederland reeds is gehonoreerd.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake: D., wonende te N., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door Mr. J. Schuurmans, advocaat te 's-Gravenhage, als zijn raadsman, tegen: *de Minister van Defensie*, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden P. J. G. van der Mark, referendaris bij het Ministerie van Defensie, wonende te Rijswijk (Z.H.).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat bij in na te noemen uitspraak volledig weergegeven schrijven van 4 augustus 1966 van gedaagde, gericht aan de commandant van de Troepenmacht in Suriname, onder meer het verzoek van eiser, die toentertijd als adjudant-onderofficier bij deze troepenmacht dienst deed, om na zijn ontslag uit de militaire dienst voor rekening van het Rijk met zijn gezin van Suriname naar Nederland te worden gerepatrieerd, is afgewezen;

Overwegende dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 23 maart 1967, waarnaar hierbij wordt verwezen, het door eiser tegen het in dat schrijven te zijnen aanzien vervatte besluit, als voormeld, ingestelde beroep ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat Mr. J. Schuurmans voornoemd als gemachtigde van eiser tegen deze uitspraak hoger beroep bij de Raad heeft ingesteld en op de bij beroepschrift ontwikkelde gronden de Raad heeft verzocht die uitspraak alsmede het bestreden besluit te vernietigen en uit te spreken, dat het verzoek van eiser behoort te worden ingewilligd, althans zodanige uitspraak te doen als de Raad in goede justitie gevorderd zal achten;

Overwegende dat namens gedaagde bij schrijven van 28 september 1967

desgevraagd onder meer nog enkele ministeriële beschikkingen zijn ingezonden;

IN RECHTE:

Overwegende dat de Raad zich verenigt met de eerste vijf rechtsoverwegingen¹⁾ der aangevallen uitspraak, met dien verstande dat daarbij, mede naar aanleiding van het door en namens eiser in hoger beroep aangevoerde, opmerking verdient:

dat voorzover het bestreden besluit betrekking heeft op de vraag of eiser aan het bepaalde in de „Garantiewet Militairen K.N.I.L.” aanspraak op vergoeding van overtochtskosten als voormeld kan ontlenen, moet worden opgemerkt dat eiser reeds op 3 december 1950 uit Indonesië in Nederland was aangekomen en vervolgens op 15 december 1950

---

¹ Deze overwegingen luiden als volgt:

1. Overwegende, dat het Gerecht, voorzover klager een beroep doet op rechten welke hij in het verleden heeft gehad op overtocht naar Nederland voor rekening van het Rijk, er op wil wijzen dat hij reeds in 1950 voor rekening van het Rijk uit Indonesië naar Nederland is gerepatriëerd; dat die rechten overigens buiten beschouwing kunnen worden gelaten, aangezien voor de beslissing van het onderhavige geding uitsluitend van belang is of klager rechten op overtocht naar Nederland voor Rijksrekening kan ontlenen aan het **Verplaatsingskostenbesluit** 1962 (Koninklijk besluit van 16 april 1962, Stb. 150);

2. Overwegende, dat artikel 9, 2e lid van dat besluit als volgt luidt:

„Indien een belanghebbende tijdens zijn plaatsing buiten Nederland uit de dienst „wordt ontslagen met recht op dadelijk ingaand pensioen of niet op eigen verzoek, **be**„staat aanspraak op verhuiskostenvergoeding voor terugkeer naar Nederland of naar „het overzeese rijkdeel, waar belanghebbende in rijksdienst is getreden, tenzij hij op „het tijdstip van dat ontslag geplaatst is in zijn geboorteland. Ingeval deze aanspraak „bestaat kan Onze minister goedvinden, dat verhuiskostenvergoeding wordt verleend „voor de vestiging in een ander gebied tot een bedrag niet hoger dan dat, hetwelk in „rekening zou kunnen worden gebracht, indien belanghebbende zich naar Nederland „zou begeven of naar het overzeese rijkdeel, waar hij in rijksdienst is getreden”;

3. Overwegende, dat uit deze bepaling duidelijk blijkt dat klager, wanneer hij in Suriname wordt ontslagen, geen aanspraak kan maken op overtocht naar Nederland voor rekening van het Rijk, aangezien hij in Suriname is geboren;

4. Overwegende, dat klager een beroep heeft gedaan op het 2e lid van artikel 15 van het **Verplaatsingskostenbesluit** 1962, welk artikel als volgt luidt:

1. „Onze minister van Binnenlandse Zaken is bevoegd te beslissen, voor zover „nodig in afwijking van de in dit besluit gestelde regelen, in individuele gevallen, waarin „deze regelen naar zijn oordeel niet of niet naar redelijkheid voorzien.”

2. „Onze in het vorige lid bedoelde minister kan bepalen dat ten aanzien van door „hem aan te wijzen groepen van belanghebbenden, voor wie op de datum, **vooraf**„gaande aan die, waarop dit besluit in werking treedt, regelingen golden voor de **ver**„goeding van reiskosten, welke afwijken van de bepalingen van dit besluit, deze **rege**„lingen tijdelijk van toepassing blijven”;

5. Overwegende, dat dit beroep van klager moet falen aangezien de minister van Binnenlandse Zaken geen bepaling als in het 2e lid van artikel 15 bedoeld heeft uitgevaardigd ten aanzien van een groep van belanghebbenden, waartoe klager behoort, terwijl de uitoefening van deze bevoegdheid tot het maken van bepalingen van genoemde minister niet ter beoordeling van het Gerecht staat;

uit Nederland is vertrokken naar Suriname, dit evenwel kennelijk op zijn eigen verzoek in verband met ernstige ziekte van zijn in Suriname wonende vader; dat, ware dit niet geschied, eiser hoogstwaarschijnlijk veel langer, met zijn gezin, in Nederland zou zijn gebleven en aldaar bij de Koninklijke landmacht tewerkgesteld; dat onder voormelde omstandigheden moet worden aangenomen, dat een aan genoemde Garantiewet ontleende aanspraak op overtochtskosten van Indonesië naar Nederland voor rekening van het Rijk voor eiser met zijn gezin is gehonoreerd; dat, indien en voorzover het tweede lid van artikel 15 van het Verplaatsingskostenbesluit 1962 mede ziet op groepen van individuele belanghebbenden, en eveneens voorzover eiser mede een beroep doet op het eerste lid van dit artikel, zijn beroep buiten het bestreden besluit omgaat, zijnde dat een besluit van de Minister van Defensie, terwijl een besluit, als in voormeld artikel 15 bedoeld, zou dienen te worden genomen door de Minister van Binnenlandse Zaken; dat de Raad daarom thans buiten beschouwing moet laten, of er te dezen redelijkerwijze aanleiding zou moeten zijn met betrekking tot eiser en de enkele aan hem te dezen gelijksoortige personen een beslissing te nemen, als in artikel 15 van het Verplaatsingskostenbesluit 1962 bedoeld; dat de Raad voorts op grond van de door gedaagdes gemachtigde verstrekte inlichtingen niet aanneemt, dat eiser aanspraak op vergoeding, als verzocht, zou kunnen geldend maken gelet op de door gedaagde vóór de totstandkoming van het Verplaatsingskostenbesluit 1962 aan enkele onderofficieren van het voormalige K.N.I.L. verleende vergoeding van overtochtskosten, en evenmin gelet op die, verleend aan de adjudant A. na de inwerkingtreding van dat besluit, aangezien te dezen niet kan worden gesproken van gevallen, welke gelijk lagen aan dat van eiser;

Overwegende dat uit het eerderoverwogene volgt, dat de aangevallen uitspraak moet worden bevestigd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

BOEKAANKONDIGING

Sfeer, mentaliteit, democratie binnen de krijgsmacht. Uitgave van de Stichting Nederlandse Politieke Jongeren Contact Raad. Secretariaat: Charlotte de Bourbonstraat 120a, Den Haag.

De stichting Nederlandse Politieke Jongeren Contact Raad — het samenwerkingsorgaan ten behoeve van de staatsburgerlijke vorming der vijf grote politieke jongeren organisaties — heeft een aantal leden van de politieke jongeren organisaties (F.J.G. v.d. P.v.d.A., C.H.J.O. en ARJOS) in de gelegenheid gesteld hun mening te formuleren omtrent confrontatie tussen de krijgsmacht en haar normen en de snel veranderende maatschappij door hen te verzoeken een rapport samen te stellen over: „Sfeer, mentaliteit en democratie binnen de krijgsmacht”. De commissie bestond uit 6 leden, onder wie een vrouwelijk lid van de C.H.J.O., terwijl een lid van de J.O.V.D. bij de besprekingen was betrokken.

Zij stelt dat zij bij haar beschouwingen is uitgegaan van de gedachte dat Nederland een parlementaire democratie is en dat instellingen van de overheid dienen te voldoen aan de in ons land *als normaal aanvaarde normen*. Zij meent dat aan de tweede voorwaarde binnen de krijgsmacht *niet* zou zijn voldaan, en heeft dit in haar rapport uitgewerkt.

De moeilijkheid is echter: wat zijn in ons land normaal aanvaarde normen? Daarover lopen de meningen nogal uiteen.

De commissie zag slechts vermeende belangen van dienstplichtigen, zag slechts leken als strafopleggers en te zware straffen, die aan dienstplichtigen kunnen worden opgelegd, zonder dat zij daarvoor deugdelijke argumenten naar voren heeft gebracht, die haar theoretische bezwaren zouden kunnen rechtvaardigen, zoals b.v. klachten over militaire gezagsdragers.

Zij zag het algemeen belang het onderhouden van een deugdelijke krijgsmacht, van twijfelachtige waarde, waardoor de eisen voor een goede tuchthandhaving minder ernstig werden genomen.

Voorstellen als door de commissie gedaan, maken de indruk een gevolg te zijn van de haar verstrekte opdracht over een onderwerp dat zij onvoldoende beheerste. Het aantal besproken onderwerpen was te groot om op verantwoorde wijze in een zo beknopt geschrift (36 blz.) te kunnen bespreken.

Wij hebben de door de commissie gedane voorstellen veelal niet kunnen waarderen. Daaruit sprak een zeker wantrouwen tegen de militaire gezagsdragers zonder dat dit door feiten gemotiveerd werd.

Het rapport heeft ons ook in genen dele overtuigd dat de rechtspositie, de sociale positie van de dienstplichtigen en de menselijke verhoudingen binnen de krijgsmacht zo slecht zouden zijn dat op grond daarvan de krijgsmacht weinig aantrekkelijks bezit voor de dienstplichtigen. Wij

menen dat de oorzaak van het weinig aantrekkelijke, gesteld dat dit al zou bestaan, elders ligt.

Zeer vele dienstplichtigen beschouwen de tijd in militaire dienst doorgebracht als een storende onderbreking van hun burger leven. Mede als gevolg daarvan, treden zij daartoe gedwongen ingevolge de bepalingen der Dienstplichtwet, dikwijls met meer of minder tegenzin, bevooroordeeld, in militaire dienst. Oorzaken: zij ambiëren het soldaat zijn niet; zij vinden daarin niet hun bestemming; afschuw van de oorlog; dikwijls in persorganen voorkomende afbrekende kritiek met betrekking tot de krijgsmacht, enz.

Wij hebben met een gevoel van teleurstelling van bovenstaand rapport kennis genomen. Opmerkingen als „De soldaat denkt niet, er wordt voor hem gedacht“, uitdrukkingen als „een hogere en een lagere“, (de wetten, en als gevolg daarvan het spraakgebruik in de krijgsmacht, spreken van meerdere en mindere), „dressuur“ (van de dienstplichtigen), alsmede de tekeningen op de omslag achten wij niet geslaagd, doen o.i. wat kwajongensachtig aan en geven blijk van vooringenomenheid tegen de krijgsmacht en haar gezagsdragers.

A.F.S.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

In memoriam Schout-bij-Nachtb.d. **Mr. Dr. M. W. Mouton**

Met leedwezen heeft de redactie kennis genomen van het overlijden van een van de vaste medewerkers van dit tijdschrift, schout-bij-nacht b.d. Mr. Dr. M. W. MOUTON op 8 januari j.l. in de leeftijd van 66 jaren.

Wèl heeft de overledene een eervolle carrière doorlopen, waarbij zijn maritieme en juridische zijden elkaar op de meest gelukkigste wijze aanvulden en waardoor hij zich ontwikkelde tot een volkenrechtsgeleerde van internationale faam.

Belangrijk waren de vele functies die hij bekleedde, belangrijk de geschriften die van zijn hand zijn verschenen. In 1942 begon de Nederlandse regering voor de eerste maal gebruik te maken van zijn bijzondere gaven op dit gebied: de toenmalige luitenant ter zee der eerste klasse Mr. M. W. MOUTON werd aangesteld als adviseur in het internationale recht van de minister president, tevens minister van Algemene Oorlogvoering.

Zijn volkenrechtelijke arbeid breidde zich uit: op 29 oktober 1945 volgde zijn benoeming tot Nederlands vertegenwoordiger bij de United Nations War Crimes Commission te Londen, van 12 november 1947 tot 1 januari 1952 had kapitein ter zee MOUTON, die inmiddels te Leiden was gepromoveerd, als rechtsgeleerde raadsheer zitting in de Bijzondere Raad van Cassatie; op 19 januari 1954 werd hij adviseur voor internationaal recht bij de marinestaf en tevens lid van de permanente adviescommissie inzake volkenrechtelijke vraagstukken van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, welke laatste functie hij na zijn pensionering op 1 september 1966 bleef behouden.

Van zijn hand verschenen belangrijke geschriften waaronder, in 1947, „Oorlogsmisdrijven en het Internationale Recht" en, in 1952, „The „Continental Shelf", waarvoor hem de Grotius Prize werd toegekend van het Institute of International Law.

Het is dan ook geen wonder dat schout-bij-nacht MOUTON deelnam aan, en een belangrijke rol vervulde bij, de conferentie van Genève, waarbij de huidige vier Rode Kruisverdragen tot stand kwamen en bij de conferentie, die leidde tot codificatie van het recht van de zee.

Dat zijn kennis en kundigheid in het buitenland werden gewaardeerd, blijkt uit de vele gastcolleges, die hij gaf: in Teheran, Uppsala, Stockholm, Londen en Cambridge.

Het is niet alleen de belangrijke rechtsgeleerde zeeofficier, die de redactie herdenkt, maar ook de hoffelijke en beminnelijke en alom geachte persoon — ook voor de talloze marine-officieren die hem bij hun bevorderings-examens hebben ervaren als een begrijpend en vriendelijk examiner.

A. D. v. L.

BIJDRAGE

De grenzen van het Militaire Tuchtrecht

door

Luit.-kolonel Mr. S. VAN DER PLOEG

In het Militair Rechtelijk Tijdschrift LX, aflevering 10, is op bladzijde 597 e.v. een belangrijke tuchtrechtelijke zaak aan de orde gesteld. Wat is het geval?

Een militair werd door zijn commandant gestraft met 14 dagen licht arrest, omdat hij in een openbaar zwembad, ondanks waarschuwingen van de badmeester burgers van de rand van het bassin in het water had geduwd. Van deze strafoplegging ging de militair in beklag en de beklagmeerdere handhaafde de straf doch wijzigde de omschrijving van de strafreden, omdat uit het onderzoek gebleken was, dat klager slechts één burger (een meisje) in het water had geduwd.

De beklagmeerdere echter had ook enige overwegingen gewijd aan de vraag of het gepleegde feit een krijgstuchtelijk vergrijp oplevert. Deze overwegingen luiden:

„Overwegende, dat door gedragingen, zoals door klager begaan, andere „bezoekers van het zwembad worden gehinderd, terwijl bovendien de „veiligheid in gevaar wordt gebracht, doordat de taak van de badmeester, „onnodig wordt bemoeilijkt;

„Overwegende, dat klager reeds eerder door de badmeester wegens „misdragingen is gewaarschuwd;

„Overwegende, dat het aanzien van de militaire stand afbreuk wordt „gedaan door klagers onordelijk gedrag tegenover burgerbezoekers van „het openbaar zwembad „De Hoksberg" te 't Harde";

Op grond van deze overwegingen concludeerde de beklagmeerdere „dat het bestrafte feit strijdig is met de krijgstucht". Aangezien uit de beklagbeschikking tevens duidelijk blijkt dat Mager het feit had gepleegd na de dienst, dus in zijn vrije tijd, was deze beschikking in zoverre van belang, dat uit de beslissing van de beklagmeerdere bleek, dat hij een dergelijk feit zag liggen binnen de grenzen van het militaire tuchtrecht.

De Commandant van het 1e Legerkorps was echter een andere mening toegedaan, paste artikel 50 van de Wet op de Krijgstucht toe en deed de strafoplegging teniet. Commandant 1 LK, zo blijkt uit diens beschikking, zag in het gepleegde feit geen krijgstuchtelijk vergrijp, omdat het feit buiten enig dienstverband, in een niet-militaire inrichting en jegens een niet-militair was gepleegd en er ook geen sprake was van een meerdere-mindere verhouding (de badmeester en de klager), zodat het niet een feit betrof dat strijdig was met de militaire orde.

Commandant 1 LK geeft voorts in zijn beschikking nog aan, dat het Reglement betreffende de krijgstucht de militair voorhoudt, een voor-

beeld te zijn in de omgang met burgers, niet te twisten met burgers, geen baldadigheden te plegen of de orde en rust verstoren, maar dat het overtreden van deze regels slechts dan een krijgstuchtelijk vergrijp opleveren, indien voldaan is aan het in de Wet op de Krijgstucht in artikel 2 gestelde, namelijk dat het feit onbestaanbaar is met de militaire tucht en orde (C-1 LK spreekt weliswaar van „wanneer militaire dienstbelangen in het „geding zijn“, maar dat kan men zien als een vrije vertaling van de in de wet gebezigde terminologie).

Tot zover is alles zo klaar als een klontje. Iedereen kan het volgen en — dit is het belangrijkste — iedere strafoplegger in het legerkorps kent bij lezing van de gepubliceerde beschikking van de Legerkorpscommandant de opvatting van de Legerkorpscommandant inzake de grenzen van het militaire tuchtrecht. En al is iedere strafoplegger verplicht naar eigen inzicht en geweten te handelen bij de afdoening van een vermoedelijk gepleegd krijgstuchtelijk vergrijp, een dergelijke beslissing, als hier gepubliceerd kan een zekere rechtsvorming tot gevolg hebben.

Afgezien van dit facet, is de beslissing van de Legerkorpscommandant ook daarom toe te juichen, omdat hij getuigt van een modern inzicht in het tuchtrecht; de beslissing komt geheel tegemoet aan wat er op dit gebied bij velen onzer leeft. Eigenlijk komt het allemaal hierop neer: een militair heeft in zijn vrije tijd een kleine baldadigheid gepleegd (een meisje in het water van een zwembad geduwd); de badmeester, die hem al eerder gewaarschuwd had, ontzegt de militair de toegang tot het bad voor de tijd van 14 dagen. En de Legerkorpscommandant zegt: dit gepleegde feit, (afgezien van de reeds daarop gegeven sanctie door de badmeester!) is geheel buiten de militaire sfeer gepleegd, raakt niet de militaire tucht en orde, en is daarom geen krijgstuchtelijk vergrijp.

Dit is precies hetzelfde als de Regering wil in de Nota voor een nieuw strafprocesrecht: een militair die zondags met zijn eigen auto een verkeersongeval veroorzaakt behoort voor de burgerrechter en niet voor de militaire rechter te verschijnen! Men zou zeggen: ieder kan zich hiermee vinden.

Maar dan hebben wij ons toch deerlijk vergist! Want in een naschrift van bijna 3 pagina's wordt door mr. A. F. Steffen de beslissing van de Legerkorpscommandant aan een kritische beschouwing onderworpen. Steffen zegt immers: „Daar het Reglement betreffende de krijgstucht nog „steeds in volle omvang van kracht is, kon o.i. op grond daarvan: het „ondanks herhaalde waarschuwingen van een badmeester aan de kanon„nier in het openbare zwembad een bezoeker van de rand van het bassin „in het water duwen, als een krijgstuchtelijk vergrijp beschouwd worden, „op de enkele grond dat de kanonnier de militaire status bekleedde“ (cursivering van mij).

Ik acht deze benadering niet bevorderlijk voor een juist inzicht met betrekking tot de vraag hoever de militaire tuchtarm moet strekken.

Ik acht de opvatting van Steffen met de Wet op de Krijgstucht in de hand ook niet houdbaar. Ik acht de opvatting van de Legerkorpscommandant als de enig juiste. Waarom? Omdat de Legerkorpscommandant stelt dat bij de beoordeling of een feit een krijgstuchtelijk vergrijp oplevert, doorslaggevend is of voldaan wordt aan het in artikel 2 van de Wet op de Krijgstucht gestelde: het feit moet onbestaanbaar zijn met de militaire tucht en orde. De militaire status van de pleger is dus niet doorslaggevend. De Legerkorpscommandant laat het Reglement betreffende de Krijgstucht ook onaangetast, doch zegt slechts dat overtredingen van de in dat Reglement voorgeschreven verplichtingen, zoals bijvoorbeeld „niet twisten“, „het nalaten van elk minvoegzaam gedrag“ etc. slechts dan krijgstuchtelijke vergrijpen zijn, als dat twisten of dat minvoegzaam gedrag onbestaanbaar is met de militaire tucht en orde. De strijdigheid met de militaire tucht en orde is het enige criterium en dat lijkt mij zó juist, dat hierover toch geen verschil van mening zou mogen bestaan.

De Wet op de Krijgstucht geeft de grenzen van het tuchtrecht aan. Niet te ontkennen valt uiteraard, dat het criterium „onbestaanbaar met „de militaire tucht en orde“, ook al laten we de nadruk op „militaire“¹ vallen, door de ene Commandant wat ruimer of enger zal worden uitgelegd dan door de andere. Het is echter mijns inziens een bruikbaar criterium. Uit de hierboven besproken zaak blijkt bovendien dat er behoefte is aan een criterium.

Repliek van A.F.S.

Wanneer een chef meent, dat hij een z.g. moderne uitlegging aan een bepaling uit de W.K. of het R.K. moet geven, is dat zijn goed recht; maar dan moet die uitlegging juridisch verantwoord zijn. Blijkens de beschikking zou de gedraging van de kanonnier in het zwembad geen krijgstuchtelijk vergrijp opleveren, mede op grond van 3 overwegingen: a, b en c (zie de beschikking), welke evenwel stuk voor stuk niét terzake dienende waren, waardoor deze gronden voor de uitlegging en beslissing wegvielen.

De criteria welke in de beschikking voor de vaststelling van het *niet*-aanwezig-zijn van een krijgstuchtelijk vergrijp waren gesteld: (1) dat het feit buiten enig militair verband; (2) in een niet-militaire inrichting; (3) jegens niet-militairen en niet door een militaire meerdere ten overstaan van minderen was gepleegd, zijn willekeurig gekozen; zij steunen noch op de Wet op de Krijgstucht, noch op het Reglement betreffende de Krijgstucht, noch op de Ministeriële Handleiding.

Het vigerende Reglement betreffende de Krijgstucht en de Ministeriële Handleiding werden op grond van niet terzake dienende overwegingen genegerd (de bijdrage spreekt van onaangetast gelaten!). Het gedrag van de kanonnier was in strijd met het gebód neergelegd in art. 20 (2) R.K., hetwelk blijkens de titel van hoofdstuk II R.K., zelfs met náme als **krijgs-**

tuchtelijk vergrijp is aangeduid.¹⁾ Dáárom was de gedraging van de kanonnier „onbestaanbaar met (het dienstbelang) de militaire tucht of „orde”, zoals bedoeld in art. 2, 1° W.K. Op grond daarvan maakten wij bezwaren tegen een z.g. moderne uitlegging welke in de beschikking — ondanks het uitdrukkelijk voorschrift van de Regering — was neergelegd. Wanneer was overwogen (hetgeen **niét** het geval is) dat „deze „kleine baldadigheid” van de kanonnier door de correctie van de badmeester: ontzegging van de toegang tot de zweminrichting gedurende 14 dagen (en een schrobbering) voldoende was gestraft, en op grond dáárvan de strafoplegging was **teniet** gedaan, hadden wij op grond van **déze** motivering de uitspraak kunnen aanvaarden.

Daar naar aanleiding van het vorenstaande de beschikking in strijd is met de W.K., het R.K. en de Min. Handl. is de stelling dat iedere strafoplegger in het legerkorps bij lezing van de gepubliceerde beschikking de opvatting van de legerkorpscommandant zou kennen, niet terzake dienende en het nut daarvan als instructief element twijfelachtig. De beslissing naar z.g. modern tuchtrecht genomen, brengt, als gevolg van de niet terzake dienende motivering, slechts onzekerheid voor de strafopleggers. Wat modern tuchtrecht is, staat niet vast; daarover lopen de meningen zeer uiteen; het behoort nog tot het jus constituendum.

Het Nederlandse volk (Staten-Generaal en Regering) erkent de **nóód**-zaak van het onderhouden van een krijgsmacht en getroost zich daarvoor jaarlijks gróte financiële offers. Dit brengt mede dat verwacht wordt dat deze krijgsmacht een deugdelijk orgaan is — anders zijn de offers vergeefs gebracht — dat vertrouwen van het volk (Staten-Generaal en Regering) afdwingt. Dat vertrouwen wordt aangetast, wanneer leden van de krijgsmacht zich onbehoorlijk gedragen, zowel wanneer dit plaats heeft in de **dienst(uren)** als daarbuiten (na de dienst, in de z.g. vrije tijd). De leden van de krijgsmacht zijn, ingevolge overeenkomst en wet, gedurende 24 uur per dag en overal „militair”.

Al moge het onordelijk gedrag buiten de militaire sfeer (een **váág** begrip) gepleegd zijn, dat gedrag deed afbreuk aan het aanzien van de krijgsmacht, in het bijzonder aan dat der troepen in 't Harde, die van het zwembad gebruik pleegden te maken.

Tenslotte menen wij dat de nog recente zienswijze van de Minister van Defensie, ongeveer 4 jaar geleden neergelegd in diens Handleiding bij het Reglement betreffende de Krijgstucht, nog volledig van kracht is, ook al leven wij snel, zoals men tegenwoordig pleegt te zeggen. Vandaar dat wij schreven: Daar het H.M.G. (als onpartijdige rechter) niet in de gelegenheid is geweest zich daarover uit te spreken, ware daarin mogelijk aanleiding voor de Minister, die in hoogste instantie verantwoordelijk is voor de

---

1). **In de beschikking evenals in bovenstaande bijdrage wordt art. 22 (d) R.K. aangehaald, met negatie van art. 20 (2) R.K.**

krijgstucht(-handhaving), van zijn zienswijze blijk te geven. Mogelijk zou de Minister zelfs aanleiding kunnen vinden in deze alsnog het advies van het Hof in te winnen.¹⁾

Dupliek van Luitenant-Kolonel Mr. S. van der Ploeg

Gaarne maak ik gebruik van de mij door de redactie geboden gelegenheid Mr. Steffen van repliek te dienen. Hoezeer het mij ook spijt, moet ik constateren dat Steffen en ik een groot verschil van mening hebben over de grenzen van het tuchtrecht.

M.i. blijkt uit de woorden van Steffen, dat hij eigenlijk alleen bepalend acht de militaire status van de verdachte, terwijl ik (en zo ook de Legerkorpscommandant) het wettelijke criterium „onbestaanbaar met de „militaire tucht en orde” hanteer bij de vaststelling of een gedraging als krijgstuhtelijk vergrijp kan worden aangemerkt.

Ik meen ook dat Steffen het Reglement betreffende de krijgstuht te absoluut interpreteert. Dit Reglement behoeft niet genegeerd te worden, doch het behoort wel — zo dacht ik — niet zo letterlijk te worden genomen als Steffen doet. Steffen's opvatting over het Reglement is — zo geven zijn woorden aan — dat iedere misdrijving (ook buiten dienst), niet zijnde een strafbaar feit, gepleegd door een militair, een krijgstuhtelijk vergrijp oplevert en de al dan niet bestraffing van dat vergrijp behoort tot het beleid van de tot straffen bevoegde meerdere. Bij letterlijke toepassing van het Reglement is dit waar, want het Reglement verbiedt en gebiedt alles: „het nalaten van elk min voegzaam gedrag” (art. 1); „zich „te allen tijde behoorlijk gedragen overeenkomstig de waardigheid van „de militaire stand, bij voorkeur zich geheel onthouden van het gebruik „van sterke drank, en ook in de omgang met burgers een voorbeeld zijn „van ordelijk en goed zedelijk gedrag (art. 8); gewillig en naar behoren „medewerken in alles wat kan bijdragen tot een waardige vertegenwoordiging van Nederland of van de vloot en het leger of enig onderdeel „daarvan” (art. 20); „de militair is verboden het bezigen van vloeken en „godslasteringen, van onzedelijke taal of liederlijke uitdrukkingen, zowel „buiten als in dienst; . . . schulden te maken . . . in het algemeen zich „schuldig te maken aan handelingen of gedragingen, waardoor de rust „en orde wordt verstoord . . .” (art. 22).

Bij letterlijke toepassing van het Reglement pleeg ik een krijgstuhtelijk vergrijp als ik geen fooi betaal, daar waar dit gangbaar is; als ik voor mijn beurt in de tram wil stappen („het nalaten van elk min voegzaam gedrag”). Bij letterlijke interpretatie van het Reglement zou zelfs de Minister van Defensie te laken zijn, die het mogelijk maakt dat in officiers- en onderofficiersmesses sterke drank wordt verkocht, terwijl toch de militair wordt voorgehouden zich bij voorkeur geheel te onthouden van het gebruik van sterke drank (dan moet je toch de kat niet op het spek binden!).

---

1). V.g.l. M.R.T. XXVIII, 193211933, blz. 139 -143.

Het is mijn stellige overtuiging dat de inhoud van het Reglement niet zo'n absoluut karakter heeft. In vele opzichten lijkt het mij meer een erecode. En al is het dan niet meer geheel van deze tijd, als we aan die erecode voldoen dan zijn we prima militairen! Lopen we echter niet in de pas met die erecode, dan plegen we slechts een krijgstuchtelijk verwijtbaar feit indien voldaan is aan het wettelijke vereiste voor een krijgstuchtelijk vergriep:

„onbestaanbaar met de militaire tucht en orde”.

Het is daarom dat ik de beschikking van de Legerkorpscommandant juist acht en toejuich.

Het is daarom, dat ik de criteria, welke de Legerkorpscommandant stelt voor de vaststelling van het niet aanwezig zijn van een krijgstuchtelijk vergriep niet willekeurig gekozen acht, integendeel deze benadering van het door hem behandelde probleem geheel in overeenstemming acht met de duidelijke tekst van artikel 2 van de Wet op de Krijgstucht.

Mét de Legerkorpscommandant ben ik van mening dat de grenzen van het tuchtrecht worden bepaald door de wet en niet door de Kroon of de Minister, tenzij de wet zelf deze bevoegdheid delegeert (quod non).

STRAFRECHTSPRAAK

Hoog **Militair** Gerechtshof

Sententie van 12 december 1967

President: Mr. Lamers; *Leden:* Luitenant-Generaals Mr. Schepers en **Zegers**, Mr. Fikkert, Schout-bij-Nacht Bakker, Generaal-Majoor Coopmans;

Raadsman: Mr. H. I. Prinsen.

Bijkomende straf van ontslag uit de militaire dienst (zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen) voorwaardelijk opgelegd aan een wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee onder overweging dat enerzijds een onvoorwaardelijke straf geboden wordt geacht doch anderzijds, in het onderhavige geval, het militaire belang zich niet verzet tegen een voorwaardelijke bijkomende straf van ontslag, waarbij het Hoog Militair Gerechtshof niet treedt in de vraag of beklaagde bij de Koninklijke Marechaussee kan worden gehandhaafd.

(W.M.Sr. art. 13-15, 23).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Arrondissementskrijgsraad te 's-Hertogenbosch tegen B.K.R., geboren te Heerlen op 8 maart 1932, wachtmeester der 1e klasse bij de Koninklijke Marechaussee, beklaagde en van B.K.R. voornoemd tegen de Auditeur-Militair voornoemd voor wie ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Krijgsmacht,

Gezien: . . . . enz.,

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde hoofdstraf, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot betaling van een geldboete van *eenhonderd gulden subsidiair tien dagen* hechtenis;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep, het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde straf en bijkomende straf, welke het Hof onjuist zijn voorgekomen en de daarop betrekking **hebbende** overwegingen;

overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof na te melden straf en bijkomende straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van de beklaagde;

Overwegende te dien aanzien, dat het Hof enerzijds met de Krijgsraad van mening is, dat het plegen van het in voornoemd vonnis als bewezen aangenomenmisdrijf) door beklaagde, zijnde een onderofficier van het Wapen der Koninklijke Marechaussee en als zodanig onder meer belast met het uitoefenen van de politietaak ten behoeve van de Nederlandse Strijdkrachten, van zodanige ernstige aard is, dat daarop een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf met daaraan gekoppeld een ontslag uit de militaire dienst dient te volgen;

dat het Hof anderzijds in aanmerking neemt, dat beklaagde voornoemd misdrijf buiten dienst heeft gepleegd; dat hij blijkens een ten processe aanwezige te zijnen name gestelde gewaarmerkte aantekening onbekend is in het Algemeen Documentatieregister van de Afdeling van de justitiële documentatiedienst te Maastricht; dat hij blijkens zijn eveneens ten processe aanwezige militaire straflijst sedert 14 februari 1959 niet meer krijgstuchtelijk is gestraft en voorts, dat hij blijkens een ten processe aanwezige verklaring van de commandant van het district Limburg van de Koninklijke Marechaussee d.d. 24 februari 1967 wordt beoordeeld als een rustige en collegiale onderofficier, wiens algemene dienstprestatie goed is te noemen; dat het Hof dan ook enerzijds een onvoorwaardelijke **vrijheidsstraf** en een ontslag uit de militaire dienst geboden acht in het onderhavige geval, doch anderzijds evenzeer termen aanwezig acht, waar het militair belang in dit bijzondere geval zich daartegen niet verzet — niet tredend in de vraag of beklaagde bij het Wapen der Koninklijke Marechaussee kan worden gehandhaafd — het ontslag uit de militaire dienst voorwaardelijk op te leggen;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, alsmede van de artikelen 13 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 14a, 14b van het Wetboek van Strafrecht en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd echter alleen voor wat betreft de aan beklaagde opgelegde straf en bijkomende straf en de daarop betrekking **hebbende** overwegingen;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende:

Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor de duur van **veertien dagen**;

Ontslaat beklaagde uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

1). Als bewezen werd door de Krijgsraad aangenomen:

„dat hij op of omstreeks 8 februari 1967 te A., met het oogmerk van wederrechtelijke „toeëigening heeft weggenomen een hoeveelheid benzine, toebehorende aan D.R.S.”

(Red.).

Bepaalt, dat deze bijkomende straf niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij het Hof later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelde zich voor het einde van een proeftijd van *drie jaar* heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, dan wel zich op andere wijze heeft misdragen;

Bevestigt het vonnis voor het overige met wijziging der gronden.

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 24 mei 1966

President: Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Luitenant-Kolonel R. P. Pieters en Majoor P. Henner;

Raadsman: Mr. R. Lion.

Opzettelijk niet voldaan aan een vordering krachtens wettelijk voorschrift gedaan door een ambtenaar met de uitoefening van enig toezicht belast: beklaagde, dienstplichtig soldaat, optredende als bestuurder van een (particuliere) personenauto, had niet voldaan aan het bevel van een wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, die vorderde dat hij het motorrijtuig voor onderzoek zou overbrengen naar de Marechausseekazerne ter plaatse.

(W.M.Sr. art. 114; W.Sr. art. 184).

DE ARRONDISEMENTS-KRIJGSRAAD TE ARNHEM,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, contra C.C.W., geboren 8 april 1945, dpl. sld., beklaagde.

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„1e dat hij op of omstreeks 4 maart 1966 te Assen, althans in Nederland, toen H. Braaksma, wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, opsporingsambtenaar, ter controle op de naleving van bij of krachtens de Wegenverkeerswet gegeven voorschriften van hem, beklaagde, als bestuurder van een motorrijtuig ten opzichte waarvan voormelde wachtmeester een onderzoek wenste in te stellen, vorderde dat motorrijtuig over te brengen naar de Marechausseekazerne aan de Beilerstraat te Assen, opzettelijk niet aan bovenomschreven vordering heeft voldaan door willens en wetens niet terstond zijn voertuig over te brengen naar de Marechausseekazerne te Assen, doch daarmede naar Donkerbroek te rijden;

„2e op enig tijdstip in of omstreeks de maanden november, december 1965 en/of januari 1966 te Assen, telkens met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen:

„a een jerrycan, toebehorende aan de Staat der Nederlanden;

„b een bus, geheel of gedeeltelijk gevuld met remolie, eveneens toebehorende aan de Staat der Nederlanden”;

Overwegende: . . . . enz.;

overwegende, dat beklagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

Op vrijdag 4 maart 1966 — ik was toen in werkelijke dienst als soldaat bij de Koninklijke landmacht — bevond ik mij als bestuurder in mijn particuliere auto, merk Taunus 15M JG 60-95, op het Stationsplein in Assen, toen een wachtmeester 1e klasse van de Koninklijke Marechaussee bij mij kwam. Deze wachtmeester-I was in uniform gekleed en droeg duidelijk zichtbaar de desbetreffende rangonderscheidingstekenen. De wachtmeester zei tegen mij dat z.i. de achterbanden van mijn auto niet goed waren en dat hij mijn auto nader wilde onderzoeken. Hij zei erbij dat hij mijn auto nader wilde onderzoeken bij de marechausseekazerne aan de Beilerstraat in Assen. Ik begreep wel dat de wachtmeester mij opdracht gaf om mijn auto naar de marechausseekazerne te brengen. Ik heb willens en wetens deze opdracht niet uitgevoerd maar ik ben in plaats van naar de marechausseekazerne in Assen met mijn auto naar Donkerbroek gereden.

Het afgelopen najaar heb ik een mij toebehorende jerrycan, die ik altijd met reservebenzine in mijn auto had, en waarin een lek gekomen was, omgeruild tegen een niksJerrycan uit de kazerne in Assen. Ook heb ik een gedeeltelijk gevulde bus met remolie, die eveneens aan het rijk toebehoorde, uit het MT-magazijn eveneens van de kazerne in Assen weggenomen. Ik had de bedoeling om zowel de jerrycan als de remolie voortaan te gebruiken voor mijn eigen auto, hoewel ik wist dat ze mij niet toebehoorden en dat niemand mij toestemming had gegeven om ze mij toe te **eigenen**;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. P 57/66 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 15 maart 1966 getekend door H. Braaksma, wachtmeester 1e klas der Koninklijke Marechaussee rnr. 24.09.17.002, behorende tot de brigade Assen der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring en verrichting van verbalisant H. Braaksma, wachtmeester 1e klas der Koninklijke Marechaussee:

dat hij zich op 4 maart 1966 te omstreeks 13.00 uur bevond op de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, het Stationsplein te Assen; dat hij toen aldaar zag dat een persoon, gekleed in uniform der Koninklijke Landmacht als bestuurder van een personenauto, gekentekend JG 60-95, over genoemd plein reed, en het voertuig voor het station tot stilstand bracht; dat hij, verbalisant, toen zag, dat de om de achterwielen van bedoeld motorrijtuig gemonteerde luchtbanden geen noemenswaardige profilering bezaten; dat de bestuurder van bedoelde auto desgevraagd opgaf te zijn genaamd C.C.W., dpl. sld., ingedeeld bij het 43e Pantser Infanterie Bataljon te Assen; dat hij, verbalisant zag dat de toestand van de carrosserie van meergenoemde auto zeer slecht was en dat de uitlaatbuis defect was; dat hij, in verband met de toestand van de personenauto gekentekend JG 60-95, deze auto voor een technisch

onderzoek wilde laten overbrengen naar de Marechausseekazerne te Assen; dat hij derhalve tegen soldaat W. zeide: „Je mag niet langer met „deze wagen blijven rijden, je wagen verkeert in een zodanige toestand „dat ik je wagen nader wil onderzoeken. Ik vorder nu van je dat je de „auto overbrengt naar de Marechausseekazerne aan de Beilerstraat te „Assen voor onderzoek; over een goed half uur ben ik daar ook en zullen „we alles regelen“; dat hij, verbalisant hoorde dat W. antwoordde: „Ja, „wachtmeester“; dat hij zag dat W. daarop met zijn auto wegreed in de richting van de Marechausseekazerne; dat hij, verbalisant, te omstreeks 14.00 uur constateerde, dat soldaat W. niet aan zijn vordering had voldaan en zich niet aan de Brigade der Koninklijke Marechaussee te Assen had vervoegd; dat hem, verbalisant, op 4 maart 1966 te omstreeks 17.00 telefonisch door de Postcommandant der Rijkspolitie te Donkerbroek werd medegedeeld dat soldaat W. op 4 maart 1966 's middags, even thuis in Donkerbroek was geweest in zijn personenauto, doch weer was vertrokken; dat hij, verbalisant, op 11 maart 1966 soldaat W. met zijn auto op de brigade der Koninklijke Marechaussee te Assen heeft laten ontbieden; dat door hem, verbalisant, toen in die auto, gekentekend JG 60-95, werden aangetroffen een groen-geverfde KL jerrycan en een groen geverfde litersbus CX-8-H 452, gedeeltelijk gevuld met remolie;

C. B. Bijvoet, sergeant 1e klasse, nmr. 25.04.16.195., dat eind 1965 en begin 1966 het motortransportmagazijn van de Stafverzorgingscompagnie van het 43e Pantser Infanterie Bataljon was ondergebracht in gebouw 27 op het terrein van de Johan Willem Frisokazerne te Assen; dat in genoemde periode in bedoeld gebouw goederen lagen opgeslagen, benodigd voor het onderhoud aan motorvoertuigen; dat hij in bedoelde periode als waarnemend Bataljons Motor Transport Officier belast was met het toezicht en namens de Staat der Nederlanden verantwoordelijk was voor de in het gebouw 27 aanwezige goederen, zoals jerrycans en bussen met remolie; dat hij aan soldaat W. geen toestemming heeft gegeven om uit genoemd gebouw een jerrycan en een bus remolie weg te nemen en zich toe te eigenen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd t.a.v. het feit en/of de feiten, waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

1e „opzettelijk niet voldoen aan een vordering, krachtens wettelijk „voorschrift gedaan door een ambtenaar met de uitoefening van enig toe- „zicht belast“;

2e „diefstal, meermalen gepleegd“;
voorzien en strafbaar gesteld bij

1e artikel 184 Wetboek van Strafrecht, j^o artikel 33 lid 2 van de Wegenverkeerswet,

2e artikel 310 Wetboek van Strafrecht;

overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

(Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf van 1 maand, voorwaardelijk, met een proeftijd van 2 jaren en — onvoorwaardelijk — tot betaling van een geldboete van f 100,—, bij gebreke van betaling en verhaal, te vervangen door hechtenis voor de tijd van 20 dagen — Red.).

NASCHRIFT

Vroeger zou een feit als het onderhavige zijn tenlastegelegd en gekwalificeerd als opzettelijke ongehoorzaamheid; thans prevaleert het burgerlijke element van het gebeuren: de militair rijdt buiten dienst in een particuliere auto en een opsporingsambtenaar (tevens militair — militaire meerdere) heeft ernstige vermoedens dat dat particuliere motorrijtuig niet deugdelijk is.

Toch is ook deze zaak geheel met het militaire leven vervlochten: als de automobilist niet aan de vordering van het bevoegde gezag voldoet, zullen de militaire verhoudingen (subordinatie) te hulp moeten komen.

Het is ook overigens moeilijk te zeggen of deze evolutie per saldo winst is. Bij het doortrekken van deze lijn zal de (wachtmeester-)opsporingsambtenaar met gelijk recht, gelijke bevoegdheid en gelijke macht moeten kunnen optreden tegen een meerdere, als die bestuurder is van een auto, ten aanzien waarvan de (militaire) opsporingsambtenaar controle wenst uit te oefenen.

W.H.V.

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 24 mei 1966

President: Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Luitenant-Kolonel R. P. Pieters en Majoor P. Henner;

Raadsman: Mr. R. Lion.

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid door, na ziek thuis geweest te zijn, niet onmiddellijk naar zijn onderdeel terug te keren.

Onvoldoende is gebleken wanneer beklaagde als genezen kon worden beschouwd. Nu hij echter op 11 maart op eigen gelegenheid met zijn auto van Zuidlaren naar Groningen is gereden, moet hij geacht worden op dat

tijdstip genezen te zijn geweest. Bij zijn terugkeer op 12 maart was hij korter dan 24 uur opzettelijk ongeoorloofd afwezig zodat het bewezen verklaarde een krijgstuuchtelijk vergrijp oplevert, ter verdere behandeling waarvan de zaak wordt verwezen naar de commanderende officier.

(W.M.Sr. art. 97: W.K. art. 2, 58).

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, contra W. P., geboren 25 september 1942, korporaal, beklagde.

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als korporaal in werkelijke dienst bij de Koninklijke Land-, „macht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 28 februari „1966, althans 7 maart 1966, na ziek thuis geweest te zijn, niet naar zijn „onderdeel te Steenwijkerwold, althans in Nederland, is teruggekeerd en „daarvan sindsdien opzettelijk dan wel met zijn schuld daaraan ongeoor- „loofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 12 maart 1966 bij „zijn onderdeel is teruggekeerd“;

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde bij zijn verhoor door de **Officier-Com-**
missaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

dat hij op 28 februari 1966 in werkelijke dienst was als korporaal bij de Koninklijke Landmacht; dat hij op genoemde datum veel last van zijn voet had; dat zijn vrouw toen opgebeld heeft naar de wachtmeester van de week van zijn onderdeel, dat hij ziek thuis bleef; dat op 4 maart daar-aanvolgende een controlerend militair arts bij hem thuis is geweest, die opdracht gaf dat hij op 7 maart 1966 naar zijn onderdeel moest terug-keren; dat hij op 7 maart 1966 zich ziek voelde; dat zijn vrouw dit tele-foonisch aan de wachtmeester van de week van zijn onderdeel en aan de militaire arts te Assen heeft gemeld; dat hij op 11 maart 1966 met zijn auto naar Groningen is gegaan; dat op 11 maart in de namiddag de Koninklijke Marechaussee bij hem thuis is geweest tijdens zijn afwezig-heid; dat de Koninklijke Marechaussee hem namens zijn batterijcomman-dant opdracht heeft gegeven om op 12 maart 1966 naar zijn onderdeel terug te keren; dat hij op 12 maart naar zijn onderdeel is teruggekeerd;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. R 13/66 op 14 maart 1966 opgemaakt en getekend door Gabe Bron, wachtmeester 1e klasse, behorende tot de brigade Zuidlaren der Koninklijke Mare-chaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring en verrichting van verbalisant Bron voornoemd:

dat hij zich op 11 maart 1966 te 15.00 uur heeft begeven naar de woning van korporaal W. P. te Zuidlaren, in verband met vermoedelijke onwetti-ge afwezigheid van zijn onderdeel van genoemde korporaal; dat hij op

voornoemd adres korporaal P. niet aantrof; dat **hij** op voormelde datum te omstreeks 18.30 uur te Zuidlaren een persoon heeft gehoord, die opgaf te zijn genaamd W. P., korporaal; dat hij, verbalisant, op datum en tijdstip voornoemd opdracht aan P. heeft gegeven om op 12 maart 1966 per eerste reisgelegenheid terug te keren naar zijn onderdeel;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als korporaal in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht „op 11 maart 1966 te omstreeks 15.00 uur na ziek thuis te zijn geweest, „niet naar **zijn** onderdeel te Steenwijkerwold is teruggekeerd en daarvan „sindsdien opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven totdat „**hij** op 12 maart 1966 bij zijn onderdeel is teruggekeerd”;

Overwegende immers, dat uit het feit dat beklagde op 11 maart 1966 op eigen gelegenheid naar Groningen is gegaan, is af te leiden dat hij toen ook in staat was naar zijn onderdeel in Steenwijkerwold terug te keren; dat hij dit dan ook had moeten doen en in elk geval van dat ogenblik af onwettig afwezig was;

Overwegende, dat nu de Krijgsraad het primair tenlastegelegde bewezen acht, het subsidiair tenlastegelegde onderzoek noch beslissing behoeft;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat het aldus bewezen verklaarde niet strafbaar is gesteld bij enige wettelijke strafbepaling en derhalve geen strafbaar feit oplevert, zodat beklagde behoort te worden vrijgesproken; dat met name het bewezen verklaarde feit niet oplevert het in artikel 97 aanhef en sub 1e van het Wetboek van Militair Strafrecht omschreven feit, nu de opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid korter dan één dag heeft geduurd;

Overwegende echter, dat de Krijgsraad bevindt, dat de gedragingen van beklagde, dewelke aan de tenlastelegging ten grondslag liggen, strijdig zijn met de militaire tucht en orde en derhalve opleveren een krijgstuchtelijk vergrijp, zoals dat is omschreven in artikel 2, nr. 1 van de Wet op de Krijgstucht;

(De Krijgsraad verklaart het bewezen feit niet te zijn een strafbaar feit en spreekt beklagde daarvan vrij; bevindt dat het feit oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp volgens de daarvan in artikel 2, nr. 1 van de Wet op de Krijgstucht gegeven omschrijving en verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling naar de Commandierend Officier van beklagde — *Red.*).

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 24 mei 1966

President: Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Luitenant-Kolonel R. P. Pieters en Majoor P. Henner;

Raadsman: Kapitein R. A. Poulussen.

Een meerdere beledigen en bedreigen (als dienstplichtig soldaat aan een kapitein toevoegen „Wat moet die klootzak hier”, daarbij een zijner vuisten dreigend opheffen, zeggende „Als je niet gauw maakt dat je weg komt zal „ik je een pak slaag geven”).)

Feitelijke insubordinatie (voormelde meerdere bij de jas gegrepen en wederom de vuist opgeheven en hem mondeling bedreigd).

(W.M.Sr. art. 108, 117).

DE ARRONDISEMENTS-KRIJGSRAAD TE ARNHEM,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, contra **C. A.**, geboren 14 maart 1945, dpl. sld., beklagde.

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks „12 februari 1966 te Deventer, althans in Nederland, opzettelijk zijn „meerdere, de kapitein A. W. A. Dalhuisen, in het openbaar, althans in „diens tegenwoordigheid mondeling heeft beledigd, uitgescholden en/of „met enig kwaad heeft bedreigd en voorts opzettelijk die meerdere feitelijk „heeft aangerand, hebbende hij alstoen aldaar, toen voormelde meerdere „hem terzake van onkrijgstuchtelijk gedrag, in het openbaar, op straat, „gepleegd, onderhield en deswege zijn naam en registratienummer wilde „opnemen, willens en wetens die meerdere de volgende of nagenoeg de „volgende woorden toevoegde: „wat moet die klootzak hier”, vervolgens onder het opheffen van een zijner vuisten de volgende of nagenoeg „de volgende dreigende woorden geuit: „als je niet gauw maakt dat je „„, wegkomt zal ik je een pak slaag geven”, en tenslotte eveneens willens en „wetens die meerdere bij diens jas vastgepakt en wederom, onder het opheffen van zijn rechtervuist de navolgende woorden geuit: „als je niet „„, gauw maakt, dat je wegkomt, dan tik ik”;”

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

Op 12 februari 1966 omstreeks 22.15 uur bevond ik mij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke landmacht te Deventer in een winkelstraat, die naar mij later bleek de Lange Bisschopstraat heette.

Ik liep daar met de soldaten van den H. en N. Wij waren alle drie flink aangeschoten. Wij stoeiden en gooiden met sneeuwballen en ik had 2 knopen van mijn buitengevechtsjas niet gesloten. Er kwam toen een burger naar mij toe en die zei, dat hij kapitein der Fuseliers was en noemde zijn naam. Hij zei tegen ons, dat wij ons onkrijgstuchtelijk gedroegen en vroeg mij mijn naam en registratienummer. Ik heb hem toen een valse naam, nl. **Brinkman** opgegeven. Het is mogelijk dat ik toen tegen deze kapitein heb gezegd, „wat moet die klootzak hier”. Ik heb toen ook mijn arm opgeheven. Ik heb mijn linkerhand op zijn schouder gelegd en met hem gesproken;

Overwegende, dat Adriaan Werner Antoon Dalhuisen, kapitein der Fuseliers, oud 41 jaar, bij zijn verhoor door de Oñcier-Commissaris als getuige zakelijk onder meer heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 12 februari 1966 omstreeks 22.15 uur bevond ik mij in burger gekleed in de Lange Bisschopstraat te Deventer. Ik zag daar drie in uniform geklede fuseliers, naar mij later bleek, beklaagde A., beklaagde N. en van den H., die zich zeer onkrijgstuchtelijk gedroegen: zij waren zeer luidruchtig en sloegen vuile taal uit tegen elkaar en een van hen had onder meer zijn buitengevechtsjas niet gesloten. Ik kreeg de sterke indruk dat zij dronken waren. Ik heb beklaagde A. daar toen aangehouden en ik heb hem zeer nadrukkelijk mijn militair paspoort getoond, zodanig open geslagen dat hij onmiddellijk daar kon lezen dat ik de kapitein Dalhuisen was, terwijl hij dat bovendien duidelijk kon zien uit de daarbij behorende foto. Hij heeft dit paspoort ook ingezien. Ik heb hem daar toen gezegd, dat hij en zijn vrienden zich behoorlijk dienden te gedragen en ik heb hem gezegd, dat hij mij zijn naam en registratienummer moest opgeven. Beklaagde A. heeft mij daar toen op luide toon de woorden toegevoegd „wat moet die klootzak hier,” door welke woorden ik mij beledigd en uitgescholden achtte. Vervolgens heeft hij een van zijn vuisten opgeheven tegen mij en op dreigende toon tegen mij gezegd: „als je niet gauw maakt „dat je wegkomt zal ik je een pak slaag geven”. Daarop heeft hij mij bij mijn jas vastgepakt en weer op dreigende toon, onder het opheffen van zijn rechtervuist, tegen mij gezegd „als je niet gauw maakt dat je weg„komt, dan tik ik”. Ik voelde mij door zijn woorden en door zijn houding bedreigd;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. P 16/66 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 2 maart 1966 gesloten en ondertekend door Jouke Wieberen Kooistra, wachtmeester, 1e verbalisant, en Andries Buitenhuis, marechaussee 1e klasse, opsporingsambtenaar, 2e verbalisant, beiden behorende tot de Brigade Deventer der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

J. van den H., geb. 18 augustus 1945, dpl. soldaat,

dat hij op 12 februari 1966 omstreeks 22.15 uur met de fuseliers A. en N. in een winkelstraat in Deventer liep; dat zij die avond enige café's

hadden bezocht en veel hadden gedronken; dat zij op straat luidruchtig waren; dat hij zag dat A. werd aangesproken door een burger; dat hij hoorde dat A. toen riep: „Jongens, dit is een kapitein”; dat hij eerst een eindje is doorgelopen en daarna teruggegaan is om A. op te halen; dat hij toen hoorde, dat A. tegen die burger zei: „Je bent geen kapitein en nu „gauw weg zijn of ik ga tikken”; dat hij zag dat A. toen een dreigende houding tegen die burger aannam en een arm ophief, kennelijk om die burger te slaan;

overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke „landmacht op 12 februari 1966 te Deventer opzettelijk zijn meerdere, „de kapitein A. W. A. Dalhuisen, in het openbaar mondeling heeft „beledigd en met enig kwaad heeft bedreigd en voorts opzettelijk die „meerdere feitelijk heeft aangerand, hebbende hij alstoen aldaar, toen „voormelde meerdere hem *terzake* van onkrijgstuchtelijk gedrag, in het „openbaar, op straat, gepleegd, onderhield en deswege zijn naam en „registratienummer wilde opnemen, willens en wetens die meerdere de „volgende of nagenoeg de volgende woorden toegevoegd: „wat moet die „„klootzak hier”, vervolgens onder het opheffen van een zijner vuisten de „volgende of nagenoeg de volgende dreigende woorden geuit: „als je niet „„gauw maakt dat je wekomt zal ik je een pak slaag geven”, en tenslotte „eveneens willens en wetens die meerdere bij diens jas vastgepakt en „wederom, onder het opheffen van zijn rechtervuist de navolgende woorden geuit: „als je niet gauw maakt, dat je wekomt, dan tik ik”;”

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

a. „als militair opzettelijk een meerdere in het openbaar mondeling „beledigen en met enig kwaad bedreigen”,

b. „feitelijke insubordinatie”.

voorzien en strafbaar gesteld bij

a. artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht,

b. artikel 117 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming

acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

(Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 3 weken — *Red.*).

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Twee vonnissen van 2 juni 1966

President: Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Luitenant-Kolenel J. H. Gimbel, Majoor G. A. van den Bergh;

Raadsman: Majoor W. G. Tibben.

Poging tot het gebruiken van een aan een ander toebehorend motorrijtuig. Beklaagde X.X. had het voornemen om een niet afgesloten geparkeerde auto te zoeken, dan de draden van het contact te verbinden en daarmee naar de kazerne te rijden. Dit voornemen medegedeeld hebbende aan zijn kameraad Y.Y., die met dat voorstel instemde, hebben X.X. en Y.Y. de portieren van verschillende auto's geprobeerd totdat zij de portieren van een Chevrolet onafgesloten vonden: X.X. aan de rechterkant; Y.Y. aan de linker (bestuurs-)kant.

Dit begin van uitvoering werd niet voltooid door de komst van een politiepatrouille.

Ten aanzien van X.X.: poging tot het misdrijf van artikel 37 W.V.W.; ten aanzien van Y.Y.: medeplichtigheid aan poging tot misdrijf van artikel 37 W.V.W.

Bij de strafbepaling mede gelet op een gepleegd krijgstuchtelijk vergrijp.

(W.K. art. 60; W.Sr. art. 45, 48; W.V.W. art. 37).

EERSTE VONNIS

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Arrondissementskrijgsraad te Arnhem, eiser, tegen X.X., geboren 20 juli 1946, dpl. sld., beklagde;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 8 maart 1966 te Venlo, althans in Nederland, „heeft gepoogd opzettelijk wederrechtelijk als bestuurder van een auto, „toehorende aan P. G. W. Geritz, althans aan een ander dan aan hem, „beklaagde, daarmee te rijden over de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de Grote Beekstraat en andere voor het openbaar verkeer openstaande rijwegen in die gemeente, hebbende het voornemen „van de dader zich door een begin van uitvoering geopenbaard, doordat „hij alstoen met gemeld oogmerk een portier van die auto heeft open„gemaakt na van te voren het plan tot vorenomschreven misdrijf te „hebben gemaakt, zijnde de uitvoering alleen tengevolge van omstandig-

„heden van zijn wil onafhankelijk niet voltooid, doordat hij door perso-
„neel van de gemeentepolitie te Venlo werd aangehouden”;

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commis-
saris zakelijk onder meer heeft verklaard:

Op 8 maart 1966 ben ik samen met de soldaat Y.Y. na het avondappèl
van 22.00 uur over het hek van de Frederik Hendrikkazerne te Venlo
geklommen en ben ik de stad ingegaan. Onderweg terug naar de kazerne
kreeg ik het idee om met een geparkeerde auto naar de kazerne terug te
rijden. Y.Y. was het daar mee eens. Nadat wij bij een vijftal auto's hadden
geprobeerd of ze waren afgesloten, hetwelk steeds het geval bleek te zijn,
vonden wij een gebroken-witte Chevrolet, waarvan de portieren niet af-
gesloten bleken te zijn. Deze auto stond geparkeerd aan de voor het
openbaar rijverkeer openstaande rijweg, de Grote Beekstraat te Venlo.
Hoewel ik tevoren tegen Y.Y. had gezegd dat ik wel kans zou zien een
auto, waar geen contactsleuteltje inzat, te starten door verschillende
draden met elkaar te verbinden, en om dan vervolgens naar de kazerne
te rijden, ging Y.Y. in de eerder genoemde Chevrolet op de bestuurders-
plaats zitten. Zelf stond ik nog met het geopende rechterportier van de
auto in mijn hand, toen een patrouille-auto van de gemeentepolitie bij
ons stopte. Later heb ik gehoord dat de bewuste Chevrolet toebehoorde
aan een zekere Geritz. Ik had van niemand toestemming om met deze
auto, die mij niet toebehoorde, te rijden. Als de politie niet was gekomen
dan zou ik hebben geprobeerd de auto te starten door draden met elkaar
te verbinden. Wij zouden dan de Grote Beekstraat door zijn gereden
en vervolgens via andere voor het openbaar verkeer openstaande wegen
te Venlo naar de Frederik Hendrikkazerne zijn gereden. Het was onze
bedoeling om de auto in de buurt van de kazerne te laten staan. Het was
niet onze bedoeling om de auto ook verder te behouden;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr.
3207/66 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 9 maart 1966 getekend
door A. J. H. Jacobs en L. C. C. Aelen, respectievelijk hoofdagent en
agent van gemeentepolitie te Venlo, zakelijk onder meer inhoudt als
verklaring, eigen waarneming en wetenschap van verbalisanten:

dat zij zich op 8 maart 1966 te omstreeks 23.55 uur per dienstauto op
surveillance bevonden op de voor het openbaar rij- en ander verkeer
openstaande weg, de Grote Beekstraat te Venlo; dat zij toen aldaar zagen,
dat voor perceel no. 7 een personenauto, merk Chevrolet, gekentekend
HP-22-13 stond, waarbij zich twee militairen ophiielden; dat zij zagen,
dat één van die militairen, die later bleek Y.Y. te heten, het linkervoorportier
van die auto opende en op de bestuurdersplaats ging zitten; dat zij zagen
dat de andere militair, die later bleek X.X. te heten, op datzelfde moment
aan de rechterkant van die auto stond en met een zijner handen het rech-
tervoorportier vasthield; dat het hem, 1e verbalisant, bekend was, dat

die personenauto toebehoorde aan de heer Geritz, wonende Grote Beekstraat 7 te Venlo; dat zij, verbalisanten toen gestopt zijn en hij, tweede verbalisant, zag, dat Y.Y. aan de versnellingshandle van de Chevrolet morrelde; dat de beide militairen desgevraagd geen redelijke verklaring voor hun aanwezigheid respectievelijk in en naast bedoelde auto konden geven; dat zij, verbalisanten, de beide militairen als verdacht van poging tot diefstal c.q. joyriding hebben aangehouden en overgebracht naar het Hoofdbureau van Politie te Venlo; dat de militairen desgevraagd opgaven te zijn genaamd respectievelijk X.X., geboren te Venlo, 20 juli 1946, dienstplichtig soldaat, en Y.Y., geboren te Rotterdam, 14 september 1945, dienstplichtig soldaat;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. P 194/66 op agelegde ambtseid opgemaakt en op 29 maart 1966 getekend door J. Mantel, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, rnr. 25.03.04.030 en door J. J. Tienhoven, marechaussee der 2e klasse, rnr. 44.04.21.381, beiden behorende tot de brigade Venlo der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

P. G. W. Geritz, geboren te Maasbree, 20 december 1927, wonende te Venlo, Grote Beekstraat 7:

dat hij zich op 8 maart 1966 te omstreeks 23.55 uur in zijn woning, Grote Beekstraat 7 te Venlo bevond; dat de hem in eigendom toebehorende personenauto, merk Chevrolet, gekentekend NP-22-13 geparkeerd stond op de straat voor genoemd perceel; dat de portieren van die auto niet afgesloten waren; dat de contactsleutel zich niet in het slot bevond; dat hij niemand recht of toestemming heeft gegeven met die auto over een weg te rijden, daarin te zitten of de portieren te openen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als: „poging tot het *misdrijf opzettelijk* wederrechtelijk een aan een ander *toe-*„behorend motorrijtuig op een weg te gebruiken“;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 37 Wegenverkeerswet^o artikel 45 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij de bepaling van de straf in aanmerking neemt, dat beklagde zich tevens aan een krijgstuchtelijk vergrijp heeft schuldig gemaakt door na het avondappèl de kazerne te verlaten door over het hek van de kazerne te klimmen;

(Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van twee weken — *Red.*).

TWEEDE VONNIS

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Arrondissementskrijgsraad te Arnhem, eiser, tegen Y.Y., geboren 14 september 1945, dpl. sld., beklagde.

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 8 maart 1966 te Venlo, althans in Nederland, „toen **X.X.** poogde opzettelijk wederrechtelijk als bestuurder van een auto, „toebehorende aan P. G. W. Geritz, daarmede te rijden over de voor het „openbaar verkeer openstaande rijweg, de Grote Beekstraat en andere „voor het openbaar verkeer openstaande rijwegen in die gemeente en het „voornemen van die **X.X.** zich door een begin van uitvoering had geopen- „baard, doordat hij alstoen met gemeld voornemen een portier van die „auto had opengemaakt na van te voren het plan tot vorenomschreven „misdrijf te hebben gemaakt en zijnde de uitvoering alleen tengevolge „van omstandigheden van zijn wil onafhankelijk niet voltooid, doordat „hij door personeel van de gemeentepolitie te Venlo werd aangetroffen, „opzettelijk daarbij die **X.X.** behulpzaam is geweest door aan het andere „portier van die auto te voelen of dit open was en toen dit zo bleek dit „portier te openen”;

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde bij zijn verhoor door de **Officier-Commissaris** zakelijk onder meer heeft verklaard:

Op 8 maart 1966 ben ik samen met de soldaat **X.X.**, na het avond-appel van 22.00 uur over het hek van de Frederik-Hendrikazerne in Venlo geklommen en de stad in gegaan. Onderweg terug naar de kazerne opperde **X.X.** het plan om een onafgesloten auto te zoeken. **X.X.** wilde dan proberen die auto te starten door rode en blauwe draden met elkaar te verbinden. Hij zou dan met die auto wel naar de kazerne rijden en ik kon met hem mee rijden. Ik stemde volkomen met dit plan in. Het was onze bedoeling om de auto in de buurt van de Frederik Hendrikazerne te laten staan. Nadat enkele geparkeerde auto's afgesloten bleken te zijn, vonden we uiteindelijk aan een straat, waarvan ik de naam niet weet in de binnenstad van Venlo, een Chevrolet geparkeerd staan, waarvan de portieren niet afgesloten bleken te zijn. Ik wist niet wie de eigenaar van deze auto was. Ik heb het linkerportier van deze auto geopend en ik ben in de auto gaan zitten op de bestuurdersplaats. Ik heb vervolgens het portier weer dicht gedaan, om een auto te laten passeren die ik zag aankomen. Deze auto stopte en het bleek een politieauto te zijn, waaruit een paar agenten naar ons toe kwamen. **X.X.** had toen het geopende rechterportier in de hand. Als de politie niet gekomen was dan zou ik zijn opge-

schoven en ik zou X.X. op mijn plaats hebben laten zitten. Het was niet mijn bedoeling om de auto zelf te gaan besturen, maar ik wilde zoals oorspronkelijk afgesproken X.X. laten rijden. Dat dit allemaal niet doorging komt alleen omdat de politie er zo vlug bij was. Ik ben willens en wetens X.X. behulpzaam geweest bij het begin van uitvoering van zijn plan;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. 3207166 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 9 maart 1966 getekend door A. J. H. Jacobs en L. C. C. Aelen, respectievelijk hoofdagent en agent van gemeentepolitie te Venlo, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring, eigen waarneming en wetenschap van verbalisanten:

dat zij zich op 8 maart 1966 te omstreeks 23.55 uur per dienstauto op surveillance bevonden op de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de Grote Beekstraat te Venlo; dat zij toen aldaar zagen, dat voor perceel no. 7 een personenauto, merk Chevrolet, gekentekend HP-22-13 stond, waarbij zich twee militairen ophielden; dat zij zagen, dat één van die militairen, die later bleek Y.Y. te heten, het linkervoortier van die auto opende en op de bestuurdersplaats ging zitten; dat zij zagen dat de andere militair, die later bleek X.X. te heten, op datzelfde moment aan de rechterkant van die auto stond en met een zijner handen het rechtervoortier vasthield; dat het hem, 1e verbalisant, bekend was, dat die personenauto toebehoorde aan de heer Geritz, wonende Grote Beekstraat 7 te Venlo; dat zij, verbalisanten, toen gestopt zijn en hij, tweede verbalisant, zag, dat Y.Y. aan de versnellingshandle van de Chevrolet morrelde; dat de beide militairen desgevraagd geen redelijke verklaring voor hun aanwezigheid respectievelijk in en naast bedoelde auto konden geven; dat zij, verbalisanten, de beide militairen als verdacht van poging tot diefstal c.q. joyriding hebben aangehouden en overgebracht naar het hoofdbureau van Politie te Venlo; dat de militairen desgevraagd opgaven te zijn genaamd respectievelijk X.X., geboren te Venlo, 20 juli 1946, dienstplichtigsoldaat, en Y.Y., geboren te Rotterdam, 14 september 1945, dienstplichtig soldaat;

overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. P 194/66 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 29 maart 1966 getekend door J. Mantel, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, rnr. 25.03.04.030 en door J. J. Tienhoven, marechaussee der 2e klasse, rnr. 44.04.21.381, beiden behorende tot de brigade Venlo der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

P. G. W. Geritz, geboren te Maasbree, 20 december 1927, wonende te Venlo, Grote Beekstraat 7; dat hij zich op 8 maart 1966 te omstreeks 23.55 uur in zijn woning, Grote Beekstraat 7 te Venlo bevond; dat de hem in eigendom toebehorende personenauto, merk Chevrolet, gekentekend HP-22-13 geparkeerd stond op de straat voor genoemd perceel; dat de portieren van die auto niet afgesloten waren; dat de contactsleutel

zich niet in het slot bevond; dat hij niemand recht of toestemming heeft gegeven met die auto over een weg te rijden, daarin te zitten of de portieren te openen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als: „medeplichtigheid aan poging tot het misdrijf van opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig op een weg gebruiken”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 37 Wegenverkeerswet j° artikel 48 aanhef en sub 1e en artikel 45 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij de bepaling van de straf in aanmerking neemt, dat beklaagde zich tevens aan een krijgstuchtelijk vergrijp heeft schuldig gemaakt door na het avondappèl de kazerne te verlaten door over het hek van de kazerne te klimmen;

(Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van twee weken — *Red.*).

NASCHRIFT

(1) De gedragingen van X.X. zijn door de Krijgsraad beschouwd als poging, hoewel hij nog niet anders had gedaan dan het rechter (niet-bestuurders-)portier van de auto te openen. Kennelijk heeft de Krijgsraad, nu beklaagde's voornemen tot het plegen van het misdrijf zo duidelijk bewezen is, in het openen van het portier een uitvoeringshandeling, niet slechts een voorbereidingshandeling gezien.

De gedragingen van Y.Y. zijn door de Krijgsraad beschouwd als medeplichtigheid. Niet duidelijk is echter, in hoeverre Y.Y. zijn kameraad behulpzaam is geweest, toen hij het linker (bestuurders-)portier opende en achter het stuur ging zitten, naar hij zegt met de bedoeling om door te schuiven naar de rechter zitplaats en om de linker zitplaats aan X.X. over te laten, terwijl toch X.X. bij het geopende rechter portier stond.

Veeleer schijnt het mij een figuur van medeplegen: het plan komt op bij X.X., terwijl Y.Y. daarmee instemt en onmiddellijk aan de uitvoering deelneemt. Hierbij dient ook in het oog te worden gehouden dat het openen van het rechter portier door X.X. beschouwd is als een uitvoeringshandeling. Dan is er reden, het openen van het linker portier ook als een uitvoeringshandeling te beschouwen. Dat de technische operatie met de contactdraden door X.X. zou worden uitgevoerd, doet n.m.m. niet af aan het feit dat de

beide beklaagden gezamenlijk en in vereniging en met hetzelfde doel: opzettelijk wederrechtelijk in eens anders auto naar de kazerne rijden, de geparkeerde auto's zijn afgegaan en hebben gezocht naar een niet-afgesloten exemplaar.

(2) De Krijgsraad heeft bij de bepaling van de straf een krijgstuchtelijk vergrijp in aanmerking genomen. Hiervan blijkt weliswaar niets uit de dagvaarding, doch wel uit de in het vonnis geciteerde bewijsmiddelen.

Hoewel het juist schijnt, van een dergelijk, bij de straftoemeting mede in aanmerking te nemen krijgstuchtelijk vergrijp, ook in de dagvaarding gewag te maken, is dat naar geldende jurisprudentie niet noodzakelijk.

De Krijgsraad haalde artikel 60 W.K. niet aan.

W.H.V.

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 2 juni 1966

President: Mr. K. N. Korteweg; Leden: Luitenant-Kolonel J. H. Gimbel,
Majoor G. A. van den Bergh;

Raadsman: Mr. H. Kuijper.

Als militair opzettelijk aan de Overheid een onjuiste ambtelijke mededeling doen: als soldaat-ziekenverzorger aan een sergeant-verpleger, op een hem gestelde vraag, in strijd met de werkelijkheid geantwoord dat hij de vorige avond aan de patiënten de daarvoor verstrekte medicijnen had toegediend.

(W.M.Sr. art. 132).

DE ARRONDISSEMENTS KRIJGSRAAD TE ARNHEM,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen R. V., geboren 7 januari 1946, sld.-I, beklaagde.

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat le klasse in werkelijke dienst bij de Koninklijke „landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 16 „maart 1966 te Apeldoorn, althans in Nederland, opzettelijk in strijd „met de waarheid, terwijl hij als soldaat ziekenverzorger te werk was „gesteld bij het geneeskundig detachement, aan de sergeant le klasse „verpleger A. J. van Rijn, toen deze hem vroeg of hij de medicijnen, die „de avond te voren aan de patiënten moesten worden toegediend, had „verstrekt, heeft gezegd, ja, terwijl hij die medicijnen niet had verstrekt”;

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard :

Op 15 maart 1966 — ik was toen in werkelijke dienst als soldaat-I bij de KL — was ik belast met de functie van dienstdoend verpleger van de wacht op het garnizoensziekenverblijf van de Willem III kazerne in Apeldoorn. Ik was tewerkgesteld als soldaat ziekenverzorger bij het geneeskundig detachement. Toen die avond, te 21.30 uur de sergeant-I verpleger van Rijn mij vroeg, of ik de medicijnen, die om 21.00 uur aan de patiënten moesten worden toegediend, had verstrekt, heb ik geantwoord: „ja”, terwijl ik in werkelijkheid dit niet had gedaan. De volgende morgen, voordat de sergeant van Rijn iets hierover vroeg, had ik ontdekt dat ik de vorige avond om 21.00 uur de bewuste medicijnen niet had verstrekt. Ik zag dat bij controle van het desbetreffende boek, waarbij mij bleek, dat ik voor deze verstrekking niet had geparafeerd. Ik heb toen alsnog mijn paraaf gezet, in de hoop, dat hierdoor mijn verzuim van de vorige avond niet uit zou komen. Om ± 09.00 uur op 16 maart 1966 heeft de sergeant van Rijn mij toen gevraagd of ik de vorige avond om 21.00 uur de voorgeschreven medicijnen had verstrekt. Ik heb toen willens en wets „ja” geantwoord, hoewel ik wist, dat dat niet waar was;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige Proces-Verbaal nr. P 88/66 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 30 maart 1966 getekend door J. de Haan, wachtmeester 1e klas der Koninklijke Marechaussee en H. van Zijl, marechaussee 2e klas, beiden behorende tot de brigade Apeldoorn der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van: J. J. M. van Luijk:

dat hij van 14 t/m 17 maart 1966 opgenomen is geweest in de ziekenzaal van het Geneeskundig Detachement te Apeldoorn i.v.m. een beenwond; dat hij vier maal per dag capsules kreeg, nl. om 12.00 uur, 18.00 uur, 24.00 uur en 09.00 uur, terwijl om 21.00 uur het verband om zijn been natgemaakt moest worden; dat hij op 15 maart 1966 om 18.00 uur medicijnen kreeg; dat om 21.00 uur zijn verband niet is natgemaakt en dat hij om 24.00 uur geen medicijnen heeft ontvangen; dat de soldaat V. die avond zaalwacht was;

A. J. van Rijn, sergeant-I verpleger nr. 27.06.17.232., tewerkgesteld bij het Geneeskundig Detachement in de Koning Willem III kazerne te Apeldoorn:

dat hij als zodanig is belast met het toezicht op het personeel, dat werkzaam is op de ziekenzalen; dat hij voor de week van 14 tot 21 maart 1966 de dpl. slđ.-I. V. had aangewezen als dienstdoend verpleger van de nacht; dat V. als zodanig belast was met het verstrekken van medicijnen aan de op de ziekenzaal liggende patiënten na 17.00 uur tot de volgende morgen 08.00 uur; dat V. aan de hand van het door hem, van Rijn, ingevulde medicijnboek wist aan welke patiënten resp. om 21.00 uur en 24.00 uur medicijnen verstrekt moesten worden; dat hij, van Rijn, op 15 maart 1966 omstreeks 21.30 uur aan V. heeft gevraagd of hij om 21.00 uur de medicijnen die op dat tijdstip aan de patiënten toegediend moes-

ten worden, had verstrekt; dat V. toen antwoordde. „Ja sergeant“; dat hij, van Rijn, op 16 maart 1966 te omstreeks 08.15 uur van de patiënten hoorde, dat zij de vorige avond om resp. 21.00 uur en 24.00 uur geen medicijnen van V. hadden gekregen; dat hij V. toen weer gevraagd heeft of hij de vorige avond medicijnen had verstrekt aan de patiënten; dat V. toen antwoordde: „Ja sergeant“;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:
„als militair opzettelijk aan de overheid een onjuiste ambtelijke mededeling doen“,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 132 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gekwalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar.

(Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van drie weken — *Red.*).

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 10 november 1966

President: Mr. K. N. Korteweg, *Leden:* Kolonel C. G. Langelaar en Luitenant-Kolonel A. J. Oosters;

Raadsman: Majoor W. G. Tibben.

(1) *Als dienstplichtig soldaat opzettelijk zijn meerdere (sergeant) mondeling en in diens tegenwoordigheid beledigd door toevoeging van de woorden: „Je kunt voor mijn part naar de kloten lopen, beroepskneus; „jij met je geile streep“.*

(2) *Geweigerd of opzettelijk nagelaten te voldoen aan het bevel om zijn tenue in orde te brengen en zijn paspoort te tonen.*

(3) *Feitelijke insubordinatie door genoemde meerdere enige slagen tegen het lichaam toe te brengen.*

(W.M.Sr. art. 108, 114, 117).

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen R. B. J. F., geboren 22 april 1946, dpl. sld., beklaagde.

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 16 oktober 1966 te of nabij Sennelager, althans in Duitsland, alwaar hij met zijn onderdeel aan een bevolen oefening deelnam,

1 opzettelijk zijn meerdere, de sergeant P. Klerks, in diens tegenwoordigheid mondeling heeft beledigd of uitgescholden, hebbende hij alstoen aldaar, nadat die meerdere hem had opgedragen de tenue in orde te brengen en direct naar het bivak te gaan, willens en wetens voormelde meerdere de volgende of nagenoeg de volgende woorden toegevoegd: „je kan voor mijn part naar de kloten lopen, beroepskneus, „jij met je geile streep“;

2e. toen zijn meerdere, de sergeant P. Klerks, hem, beklaagde, het bevel gaf om de tenue in orde te brengen, en, even later, het bevel om zijn — beklaagdes — paspoort te tonen, heeft geweigerd of opzettelijk heeft nagelaten aan voormelde dienstbevelen te gehoorzamen, door willens en wetens een bokshouding aan te nemen en met gebalde vuisten in de richting van die meerdere te gaan slaan;

3e. opzettelijk zijn meerdere, de sergeant P. Klerks, feitelijk heeft aangerand, hebbende hij alstoen aldaar willens en wetens voormelde meerdere met een zijner handen of vuisten een of meerdere klappen of slagen tegen het lichaam gegeven“;

overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

dat hij op 16 oktober 1966, terwijl hij als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke landmacht in werkelijke dienst was, gelegerd was te Sennelager in Duitsland, waar zijn onderdeel aan een bevolen oefening deelnam; dat hij die avond te omstreeks 20.00 uur tezamen met de soldaat K. naar het café „Pollmanskrug“ vlak bij het bivak aldaar, is gegaan; dat het wel mogelijk is, dat toen de feiten zijn gebeurd welke hem zijn ten laste gelegd;

Overwegende, dat P. Klerks, oud 23 jaar, sergeant, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris als getuige zakelijk onder meer heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 16 oktober 1966 te omstreeks 21.30 uur kwam ik in gezelschap van de korporaal Goedhart en de soldaat-I Eikelenboom het café „Pollmanskrug“ binnen. Dit café lag vlak bij het bivakterrein Q van het militaire oefenterrein Sennelager in Duitsland. Wij bevonden ons daar op een

bevolen oefening. Ik was gekleed in eerste grijs en ik droeg duidelijk zichtbaar de rangonderscheidingstekenen van sergeant. Ik zag, bij het binnenkomen, dat zich in het café al twee militairen van de genie bevonden. Meer militairen waren er niet. Nadat wij een poosje in het café hadden gezeten, zag ik, dat een van beide genisten, die later bleek de soldaat F. te zijn, zich naar ons omdraaide en begon te schelden. De andere genist probeerde hem onverrichterzake mee te tronen naar buiten. Toen korte tijd later F. inderdaad wou vertrekken, zag ik, dat hij naar buiten wilde gaan met zijn jasje los en zijn baret onder zijn epaulet. Nog in het café heb ik hem toen opdracht gegeven zijn tenue in orde te maken en direct naar het bivak te gaan. In plaats van aan mijn opdracht gevolg te geven, begon hij toen weer te schelden tegen mij, daarbij o.a. zeggende: „Je kan „voor mijn part naar de kloten lopen, beroepskneus, jij met je geile „streep”. F. liep door naar buiten en ik ben meteen achter hem aangegaan. Buiten voor het café heb ik hem toen gevraagd naar zijn militair paspoort. Hij antwoordde hierop: „Ik sla je kapot, ik zal je doodslaan” of iets dergelijks. Tegelijk sloeg hij met zijn gebalde vuist vanuit de bokshouding in mijn richting. Ik wist hem echter te ontwijken. Ik ben het café weer binnen gegaan en toen K. en F. voor de deur van het café kennelijk op mij bleven wachten, ben ik door de achteruitgang naar het bivak gegaan met de bedoeling van daaruit de marechaussee te waarschuwen. Toen ik mij in mijn slaaptent bevond, zag ik de soldaten F. en K. de tent binnen komen en ik zag, dat F. met zijn koppel in zijn hand dreigend op mij afkwam. Hij zei daarbij: „Nou sla ik je dood met dit koppel”. Ik heb hem in de daarop volgende vechtpartij op de grond weten te krijgen. Toen hij al op de grond lag probeerde hij mij met zijn vuist tegen mijn hoofd te slaan, maar dat lukte niet. Meerdere klappen of slagen zijn toen op mijn rug terecht gekomen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke „Landmacht op 16 oktober 1966 nabij Sennelager in Duitsland, alwaar „hij met zijn onderdeel aan een bevolen oefening deelnam,

1 opzettelijk zijn meerdere, de sergeant P. Klerks, in diens tegen „woordigheid mondeling heeft beledigd, hebbende hij alstoen aldaar, „nadat die meerdere hem had opgedragen de tenue in orde te brengen „en direct naar het bivak te gaan, willens en wetens voormelde meerdere „de volgende of nagenoeg de volgende woorden toegevoegd: „je kan „„voor mijn part naar de kloten lopen, beroepskneus, jij met je geile „„streep”;

„2e. toen zijn meerdere, de sergeant P. Klerks, hem, beklagde, het „bevel gaf om de tenue in orde te brengen, en, even later, het bevel om „zijn — beklagdes — paspoort te tonen heeft geweigerd of opzettelijk

„heeft nagelaten aan voormelde dienstbevelen te gehoorzamen, door „willens en wetens een bokshouding aan te nemen en met gebalde vuisten „in de richting van die meerdere te gaan slaan;

„3e. opzettelijk zijn meerdere, de sergeant P. Klerks, feitelijk heeft „aangerand, hebbende hij alstoen aldaar willens en wetens voormelde „meerdere met een zijner vuisten een of meerdere slagen tegen het lichaam „gegeven“;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

1. „als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid mondeling beledigen“,

2. „opzettelijke ongehoorzaamheid, meermalen gepleegd“,

3. „feitelijke insubordinatie“,

voorzien en strafbaar gesteld bij

1. artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht,

2. artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht,

3. artikel 117 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat blijkens de punten 43 t/m 46 van de vnd. Justitiële Verklaring, beklaagde zich sedert 17 oktober 1966 in voorlopig arrest bevindt;

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt dat de aard en omstandigheden van de zaak vorderen, dat de beklaagde, die in arrest is, daarin behoort te blijven, waarover bij afzonderlijke dispositie is beslist;

(Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 6 weken met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, vanaf 17 oktober 1966 — Red.).

NASCHRIFT

In de tenlastelegging en in de bewezenverklaring staat nog vermeld, zulks in verband met het opzettelijk nalaten te gehoorzamen aan de hem gegeven bevelen, dat beklaagde een bokshouding heeft aangenomen en met gebalde vuisten in de richting van zijn meerdere heeft geslagen. Deze bedreiging door enig gebaar of daad is in de kwalificatie niet terug te vinden. Mogelijk heeft de Krijgsraad deze overgang van de opzettelijke ongehoorzaamheid naar de feitelijke insubordinatie hetzij in eerstbedoeld feit, hetzij in het tweede geacht te zijn geabsorbeerd.

Het lijkt mij echter dat dit in de kwalificatie toch niet achterwege had behoren te blijven.

W.H.V.

Arrondissementskrijgsraad te 's-Hertogenbosch

Vonnis van 26 augustus 1966

President: Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Luitenant-Kolonels J. H. M. Chapin en H. A. D. Nieuwenhuis;

Raadsman: Majoor W. G. Tibben.

Poging tot doodslag: vernomen hebbende dat een aantal kameraden voornemens was hem in de wasbak te werpen, zijn zakmes geopend en onder de dekens verborgen gehouden waarop hij, toen de dekens van hem afgetrokken werden, één dier kameraden tot driemaal toe met dat mes heeft gestoken: éénmaal in de buik (waardoor het slachtoffer niet gewond werd omdat het mes dichtklapte), éénmaal in de arm, waarbij het mes wederom dichtklapte en éénmaal in de borst, welke steek niet dodelijk was omdat het mes niet ver genoeg in het lichaam van het slachtoffer doordrong.

Gevangenisstraf v.d.d.v. 12 maanden, waarvan 7 maanden voorwaardelijk en aftrek van voorarrest.

(W.Sr. art. 45, 287).

DE ARRONDISSEMENTS-KRIJGSRAAD TE 'S-HERTOGENBOSCH,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A.G.S., geboren 16 mei 1946, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 5 juni 1966 te Oirschot ter uitvoering van zijn „voornemen opzettelijk de soldaat J. F. G. Roeloffzen, van het leven te „beroven, althans opzettelijk hem zwaar lichamelijk letsel toe te brengen, „opzettelijk genoemde Roeloffzen met een geopend zakmes te lijf is ge- „gaan, waarbij hij hem eenmaal in of tegen zijn buik, eenmaal in één „zijner armen en eenmaal in de linkerborst heeft getroffen, zijnde de ver- „dere uitvoering van het voorgenomen misdrijf niet voltooid alleen tenge- „volge van de van zijn wil onafhankelijke omstandigheid dat bij de eerste „twee bovengenoemde steken het zakmes dichtknipte en genoemde „Roeloffzen niet of slechts licht werd verwond en de derde maal het mes „slechts in zodanige geringe mate in de borst van Roeloffzen is doorge- „drongen dat hij niet van het leven werd beroofd en geen zwaar lichame- „lijk letsel opleverende verwondingen heeft bekomen;

„althans indien terzake van het bovenstaande geen veroordeling mocht „volgen:

„dat hij op of omstreeks 5 juni 1966 te Oirschot opzettelijk mishande- „lend de soldaat J. F. G. Roeloffzen meermalen met een zakmes in het „lichaam heeft gestoken, waardoor Roeloffzen voornoemd pijn heeft „ondervonden en bloedend werd gewond”;

Overwegende: . . . enz.;

overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard :

Op 5 juni 1966 omstreeks 00.15 uur lag ik op mijn Iegeringsbed in de legerplaats Oirschot. Op een gegeven moment hoorde ik dat de kraan boven de wasbak werd opengedraaid. Het licht ging aan en ik hoorde dat enkele namen werden genoemd van personen die in de wasbak gestopt zouden worden. Hierbij was ook mijn naam. Ik heb toen mijn zakmes geopend en het in mijn hand onder de dekens gehouden. Toen daarop de dekens van mij af werden getrokken door de dienstplichtig soldaat J. F. G. Roeloffzen, werd ik ontzettend kwaad en driftig en het was op dat moment mijn bedoeling hem van het leven te beroven. Ik ben toen over-eind gevlogen en ik ben met het geopende zakmes op Roeloffzen aange-stormd met de bedoeling hem in zijn buik te steken. Doordat het mes dicht knipte kwam het slechts tegen zijn buik aan. Vervolgens opende ik het mes weer en ik wilde Roeloffzen weer met kracht in zijn lichaam steken. Het mes kwam terecht op zijn rechterarm en knipte hierbij weer dicht. Het mes heb ik toen nogmaals geopend en ik heb Roeloffzen met kracht in zijn borst gestoken. Het was mijn bedoeling om Roeloffzen met de drie messteken van het leven te beroven. Dit voornemen kon ik niet tot uitvoering brengen omdat het zakmes tweemaal dichtknipte en de derde messteek niet ver in de borst van Roeloffzen doordrong;

Overwegende, dat Johannes Franciscus Gerardus Roeloffzen, oud 21 jaar, dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, wonende te Sas van Gent, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 5 juni 1966 omstreeks 00.15 uur bevond ik mij op mijn legerings-kamer in de legerplaats Oirschot te Oirschot. Wij waren met enige sol-daten van plan de dienstplichtig soldaat S. in de wasbak te dompelen. Ik heb de dekens van zijn bed getrokken. Opeens kwam S. overeind en stormde op mij af. Met een zijner handen maakte hij met kracht een neer-waartse beweging in de richting van mijn buik. Vervolgens heeft hij weder-om een paar maal met kracht met een zijner handen neerwaartse be-wegingen gemaakt in de richting van mijn lichaam, welke bewegingen ik met mijn rechterarm heb opgevangen. Ik voelde dat hij mijn rechterarm raakte. Toen pas zag ik dat S. een geopend zakmes in zijn hand hield. Vervolgens zag ik dat S. met dit mes een stekende beweging in de richting van mijn borst maakte en ik voelde dat hij met dat mes in mijn borst stak. Later zag ik dat ik twee wonden aan mijn rechterhand had. Tengevolge van de verwondingen heb ik één week in het K.Z.V. van de legerplaats Oirschot gelegen;

Overwegende, dat Feiko Rijklof Siebe van Asperen de Boer, oud 27 jaar, van beroep arts, wonende te Amsterdam, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 5 juni 1966 omstreeks 01.00 uur heb ik gezien dat de dienstplichtig soldaat J. F. G. Roeloffzen in zijn buik in het geheel niet verwond was. In zijn linkerborstheft bevond zich een steekwond, welke niet diep was. Longvlies was niet geraakt. Aan de rechteronderarm nam ik twee snijwonden waar. Dit waren zogenaamde huidwonden. Geen vitale delen waren geraakt. Roeloffzen heeft één week in het K.Z.V. in de legerplaats Oirschot gelegen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten: . . . enz.;

Overwegende, dat — nu het primair ten laste gelegde is bewezen verklaard — een onderzoek naar het subsidiair ten laste gelegde achterwege kan blijven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als: „*poging tot doodslag*”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 287 j°. artikel 45 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders, waarbij de Krijgsraad rekening houdt met het zich bij de processtukken bevindende psychiatrisch rapport d.d. 3 augustus 1966 opgemaakt door de reserve le luitenant-arts dr. P. F. Werre, zenuwarts, waarvan de conclusie luidt:

a. dat Onderzochte lijdende is en tijdens het plegen van het hem tenlastegelegde lijdende was aan een gebrekkige ontwikkeling en ziekelijke stoornis van zijn geestesvermogens, in de vorm van een psychopathie.

b. dat Onderzochte de ongeoorloofdheid van het tenlastegelegde heeft kunnen inzien doch bij het plegen van het hem ten lastegelegde verzeleken bij de gemiddeld normale volwassene zijn wil slechts in verminderde mate in vrijheid — overeenkomstig een dergelijk besef — heeft kunnen bepalen;

Overwegende, dat — nu ten aanzien van het primair tenlastegelegde veroordeling zal volgen — een onderzoek naar het meer subsidiair tenlastegelegde achterwege kan blijven;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht; (Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van 12 **maan-**

den (met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht) waarvan een gedeelte, groot 7 maanden, voorwaardelijk, met een proeftijd van 2 jaren; voorts bepaling dat veroordeelde gedurende het proces in arrest zal blijven — *Red.*).

Arrondissementsluijgsraad te 's-Hertogenbosch

Vonnis van 21 september 1967

President: Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Luitenant-Kolonels H. A. D. Nieuwenhuis en F. G. J. de Waal;

Raadsman: Mr. W. A. Nijman.

(1) *Als bestuurder van een militaire jeep daarmede zonder recht of toestemming rijden over diverse voor het openbare verkeer openstaande wegen: „als aan de rechtsmacht van de militaire rechter onderworpen persoon opzettelijk, wederrechtelijk enig motorrijtuig gebruiken dat bij de krijgsmacht in gebruik is.”*

Kwalificatie bevestigd door het H.M.G. (zie sententie achter het vonnis) onder overweging dat artikel 37 W.V.W. niet toepasselijk is aangezien niet ten laste is gelegd dat het motorrijtuig aan een ander toebehoorde.

(2) *De veiligheid op de weg in gevaar gebracht door, als bestuurder van die jeep, te hard een kruispunt naderende en aldaar niet tijdig kunnende remmen, bij een verkeersdeler met die jeep naar de linker weghelpt gevluht.*

(W.M.Sr. art. 164; W.V.W. art. 25, 37).

DE ARRONDISEMENTS-KRIJGSRAAD TE 'S-HERTOGENBOSCH,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, contra J. E. M. G., geboren 18 juni 1946, dpl. huzaar I, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde na wijziging is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 7 maart 1967 te Eindhoven, althans in Nederland, terwijl hij als dienstplichtig Huzaar I in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Landmacht:

„1. opzettelijk wederrechtelijk, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig (jeep) dat bij de Krijgsmacht in gebruik was, daarmede zonder recht of toestemming heeft gereden over diverse voor het openbaar verkeer openstaande wegen o.a. over de Oirschotsedijk;

2 als bestuurder van een vierwielig militair motorrijtuig, daarmede zodanig onvoorzichtig en/of onoplettend heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, Oirschotsedijk — bestaande deze onvoorzichtigheid en/of onoplettendheid hierin dat hij met een snelheid

„van ongeveer 80 a 90 km per uur, in ieder geval met een voor de omstandigheden te hoge snelheid, de kruising of splitsing van die weg en de voor het openbaar verkeer openstaande weg, Mispelhoefstraat, is genaderd — dat het hem niet meer mogelijk was overeenkomstig artikel 41 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens aan de bestuurder van een van rechts over die Mispelhoefstraat rijdend vierwielig motorvoertuig, voorrang te verlenen, doch toen — teneinde een botsing te voorkomen — het weggedeelte bestemd voor het tegemoetkomende verkeer is gaan berijden en een verkeersgeleider waarop een bord volgens model 16 van bijlage II van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens was aangebracht, links in stede van rechts is voorbij gegaan, door welke bovenomschreven wijze van rijden van hem, beklaagde, de veiligheid op die weg ter plaatse in gevaar werd gebracht, althans redelijkerwijze is aan te nemen dat de veiligheid op die weg ter plaatse in gevaar kon worden gebracht”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 7 maart 1967, omstreeks 23.45 uur, terwijl ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Landmacht, ben ik als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, jeep, dat bij de Krijgsmacht in gebruik was, uit een café te Eindhoven vertrokken naar de legerplaats Oirschot en heb toen onder meer gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Oirschotsedijk te Eindhoven. Als passagier zat toen onder meer de soldaat v.d. Mark in die jeep. Ik had tevoren met die jeep enkele radio's opgehaald op de Oirschotse heide. In plaats van direct terug te rijden naar de legerplaats, ben ik toen naar Oirschot en naar Eindhoven gereden om daar enkele café's te bezoeken, zonder dat ik van iemand toestemming had als bestuurder van genoemd voertuig aldus van mijn route af te wijken. Aldus rijdend over genoemde Oirschotsedijk met een snelheid van 80 à 90 km per uur, naderde ik de splitsing van die weg met de Mispelhoefstraat aldaar. Plotseling zag ik vanuit die Mispelhoefstraat, voor mij van rechts, een Volkswagen de Oirschotsedijk in de richting van de legerplaats opdraaien. Gezien mijn hoge snelheid kon ik die Volkswagen geen voorrang meer verlenen, zoals ik had moeten doen. Ik ben daarom het weggedeelte, bestemd voor het tegemoetkomend verkeer, gaan berijden en reed toen links langs een, onder het viaduct gelegen, verkeersgeleider in plaats van er rechts langs te rijden;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal nr. P. 87/67, opgemaakt en gesloten te Eindhoven op 30 mei 1967 door Martinus van der Kemp, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Welschap, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Ronald Albert Cornelis van der Mark:

Op 7 maart 1967, ben ik 's-avonds als passagier meegereden met een jeep, gekentekend KR 78-63, bestuurd door de soldaat G., om op de Oirschotse heide radio's op te halen. Toen wij dit hadden gedaan, reed G. niet direct terug naar de legerplaats Oirschot, doch naar Oirschot en Eindhoven om enkele café's te bezoeken. Omstreeks 23.45 uur die dag vertrokken wij weer uit Eindhoven met genoemde jeep, bestuurd door G., naar de legerplaats Oirschot. Aldus rijdend met een snelheid van ongeveer 90 km per uur, bij een kruispunt met de weg naar Acht, passeerde G. een vluchtheuvel ter linkerkant;

als verklaring van Lambertus Wilhelmus Hoek:

Op 7 maart 1967 omstreeks 23.45 uur, reed ik als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, merk Volkswagen, over de Mispelhoefstraat te Eindhoven, komende uit de richting Acht. Gekomen bij de T-kruising Mispelhoefstraat-Oirschotsedijk moest ik rechts afslaan naar de legerplaats Oirschot. Voor mij van links zag ik over de Oirschotsedijk uit de richting Eindhoven een auto naderen, die ongeveer 80 à 90 km per uur reed. Ik was al bezig de bocht naar rechts te maken, toen bedoelde auto met onverminderde snelheid mij voorbij reed. Ik zag dat deze auto de vluchtheuvel onder het viaduct van Rijksweg E 38 links in plaats van rechts passeerde. Ik zag toen dat die auto een militaire jeep was. Naast mij in mijn auto zat de soldaat Foliant.

als verklaring van Antonius Johan Foliant:

Op 7 maart 1967, omstreeks 23.45 uur, zat ik rechts naast de soldaat Hoek die een Volkswagen bestuurde over de Mispelhoefstraat te Eindhoven. Toen Hoek op de splitsing met de Oirschotsedijk rechts afsloeg, zag ik voor ons van links over deze weg een auto met grote snelheid naderen. Deze auto passeerde ons en ik zag dat hij een vluchtheuvel links in plaats van rechts passeerde. Toen zag ik dat het een militaire jeep was, waarvan ik even later constateerde dat hij was gekentekend KR 78-63.

als relaas van verbalisant:

De Oirschotsedijk en de Mispelhoefstraat zijn voor het openbaar verkeer openstaande wegen en zijn van gelijke orde. Op de vluchtheuvel nabij de kruising van deze wegen is een bord aangebracht volgens model 16 van de bijlage II van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens.

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende elk bewijsmiddel slechts gebezigt ten aanzien van het feit of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

„dat hij op of omstreeks 7 maart 1967 te Eindhoven, althans in Nederland, terwijl hij als dienstplichtig huzaar I in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Landmacht:

„1. opzettelijk wederrechtelijk, als bestuurder van een vierwielig

„motorrijtuig (jeep) dat bij de Krijgsmacht in gebruik was, daarmede „zonder recht of toestemming heeft gereden over diverse voor het openbaar verkeer openstaande wegen o.a. over de Oirschotsedijk.

2 als bestuurder van een vierwielig militair motorrijtuig, daarmede „zodanig onvoorzichtig en onoplettend heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, Oirschotsedijk — bestaande deze „onvoorzichtigheid en onoplettendheid hierin dat hij met een snelheid van „ongeveer 80 à 90 km per uur de splitsing van die weg en de voor het openbaar verkeer openstaande weg, Mispelhoefstraat, is genaderd — „dat het hem niet meer mogelijk was overeenkomstig artikel 41 van het „Reglement verkeersregels en verkeerstekens aan de bestuurder van een „van rechts over die Mispelhoefstraat rijdend vierwielig motorvoertuig „voorrang te verlenen, doch toen — teneinde een botsing te voorkomen — „het weggedeelte bestemd voor het tegemoetkomende verkeer is gaan be- „rijden en een verkeersgeleider waarop een bord volgens model 16 van „bijlage II van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens was aan- „gebracht, links in stede van rechts is voorbij gegaan door welke boven- „omschreven wijze van rijden van hem beklagde, redelijkerwijze is aan „te nemen dat de veiligheid op die weg ter plaatse in gevaar kon worden „gebracht“;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

1. „als aan de rechtsmacht van de militaire rechter onderworpen persoon „opzettelijk wederrechtelijk enig motorrijtuig gebruiken, dat bij de krijgs- „macht in gebruik is“;

2. „overtreding van artikel 25 van de Wegenverkeerswet“;

1. voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 164 van het Wetboek van Militair Strafrecht,

2. strafbaar gesteld bij artikel 35, derde lid van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het sub. 2 tenlastegelegde en bewezen verklaarde feit termen aanwezig acht om aan beklagde de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen te ontzeggen voor de duur van zes maanden;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien: . . . . enz.;

(Volgt: veroordeling ten aanzien van het sub 1e tenlastegelegde: tot een gevangenisstraf voor de duur van 2 weken, voorwaardelijk, met een proeftijd van 2 jaar, en, onvoorwaardelijk, tot een geldboete van f 100, subs 20 dagen hechtenis en, ten aanzien van het sub. 2 tenlastegelegde: tot een geldboete van f 150, subs. 15 dagen hechtenis en ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de duur van 6 maanden — *Red.*).

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 28 november 1967

President: Mr. Lamers; **Leden:** Luitenant-Generaals Mr. Schepers en Zegers, Mr. Fikkert, Schout-bij-Nacht Bakker en Generaal-Majoor Coopmans;

Raadsman: Mr. F. IJff, advocaat te Amsterdam.

(zie het vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep, het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid;

Overwegende dat het Hof zich met name kan verenigen met de aan het in aanhef en sub 1 van het bewezene gegeven kwalificatie, omdat in dit bewezene niet is gesteld (hetgeen ook niet was tenlastegelegd) dat het motorrijtuig, waarmee beklaagde als bestuurder reed, niet hem maar een ander toebehoorde, weshalve kwalificatie naar artikel 37 van de Wegenverkeerswet niet kon volgen;

Overwegende dat het Hof zich ook overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, alsmede van artikel 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie.

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, met overneming der gronden.

NASCHRIFT

Bij deze sententie wordt verwezen naar die van 28 juni 1966 (M.R.T. LIX — 1966 — blz. 412 en het daarbij gestelde naschrift en voorts naar het vonnis van de Arrondissementskrijgsraad te 's-Hertogenbosch van 8 februari 1967 (M.R.T. LX — 1967 — blz. 306).

W.H.V

Arrondissementskrijgsraadte 's-Hertogenbosch

Vonnis van 19 oktober 1967

President: Mr. E. H. Thijssen (plv.); **Leden:** Kolonel L. F. G. E. Peters en Luitenant-Kolonel H. A. D. Nieuwenhuis;

Raadsman: Kapitein P. F. Boon.

„Als militair in dienst opzettelijk een mindere op andere wijze dan door „slaan of stompen pijn veroorzaakt“: als korporaal I tijdens een militaire oefening een soldaat „gevangen“ genomen hebbende, deze, teneinde van hem gegevens te verkrijgen, enige malen het vuur van een brandende sigaret op de ontblote rug gedrukt.

KRIJGSRAAD: één week gevangenisstraf, voorwaardelijk, en f 100 boete onvoorwaardelijk.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF (zie sententie achter het vonnis): één maand militaire detentie.

(W.M.Sr. art. 142).

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE 'S-HERTOGENBOSCH,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, contra N.A., geboren 29 december 1944, korporaal I, beklaagde.

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 11 mei 1967 te Langenboom (gemeente Mill en St. Hubert) terwijl hij als korporaal der eerste klasse in werkelijke „militaire dienst was bij de Koninklijke Landmacht, gedurende een militaire oefening, opzettelijk bij zijn militaire mindere, de soldaat Johannes „Boshoff, pijn heeft veroorzaakt, door toen aldaar meerdere keren opzettelijk het vuur van een brandende sigaret op de blote rug van de soldaat „Boshoff te drukken of te duwen, althans op zeer geringe afstand van de „blote rug van de soldaat Boshoff te houden;”

Overwegende, dat het in de 4e regel van de tenlastelegging voorkomende woord: „Johannes“, kennelijk als een schrijffout moet worden beschouwd en gelezen dient te worden als: „Joannes“, wordende beklaagde hierdoor niet in zijn verdediging benadeeld;

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 11 mei 1967, terwijl ik als korporaal der eerste klasse in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Landmacht, nam ik deel aan een oefening van de compagnie, waarbij ik toen was ingedeeld, te Langenboom, gemeente Mill en St. Hubert, aan welke oefening ook de soldaat

Boshoff deelnam. Na deze soldaat gevangen te hebben genomen, heb ik tijdens die oefening hem zijn bovenlichaam laten ontbloten. Om hem bang te maken en hem er toe te brengen mij bepaalde gegevens over die oefening te verstrekken, heb ik het vuur van een brandende sigaret bij diens ontblote rug gehouden. Ik neem wel aan dat **Boshoff** daardoor pijn heeft ondervonden, want later zag ik dat hij op zijn rug een brandblaasje had.

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal nr. P. 72/'67, opgemaakt en gesloten te Grave op 13 juni 1967 door Franciscus Antonius Marie Timmermans, adjudant-onderofficier der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Grave, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Anthonie Sukkel:

Op 11 mei 1967 nam ik deel aan een oefening van onze compagnie te Langenboom. Tot mijn groep behoorde onder meer de soldaat **Boshoff**. Na door enkele korporaals gevangen genomen te zijn, zag ik dat de korporaal A. het vuur van een brandende sigaret op de blote rug van de soldaat **Boshoff** duwde. Ik zag voorts dat de korporaal A. nog ongeveer driemaal het vuur van die sigaret op de blote rug van **Boshoff** duwde.

als verklaring van Joannes Boshoff:

Op 11 mei 1967 nam ik deel aan een oefening van onze compagnie te Langenboom. Na door enkele korporaals gevangen genomen te zijn, liet de korporaal A. mij mijn bovenlichaam ontbloten en voorover op de grond gaan liggen. Hij wilde weten tot welk onderdeel wij behoorden en welke opdracht wij hadden. Toen ik dat niet wilde zeggen, bemerkte ik dat hij het vuur van een brandende sigaret op mijn blote rug duwde. Dit veroorzaakte mij erge pijn. Daarna voelde ik dat hij nog driemaal het vuur van een brandende sigaret op dezelfde plaats op mijn rug duwde, hetgeen mij veel pijn deed.

als verklaring van Paul Anton Josef Gooskens, 1e luitenant-arts:

In de voormiddag van 12 mei 1967 heb ik de rug van de soldaat **Boshoff** bekeken omdat een korporaal hierop het vuur van een sigaret had geduwd. Ik zag dat hij op zijn rug, tussen zijn schouderbladen, een brandwondje had ter grootte van een dubbeltje.

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

„dat hij op 11 mei 1967 te Langenboom (gemeente Mill en St. Hubert) „terwijl hij als korporaal der eerste klasse in werkelijke militaire dienst „was bij de Koninklijke Landmacht, gedurende een militaire oefening, „opzettelijk bij zijn militaire mindere, de soldaat Joannes Boshoff, pijn „heeft veroorzaakt, door toen aldaar meerdere keren opzettelijk het vuur „van een brandende sigaret op de blote rug van de soldaat **Boshoff** te „drukken of te duwen, althans op zeer geringe afstand van de blote rug „van de soldaat **Boshoff** te houden”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:
„als militair in dienst opzettelijk een mindere op andere wijze dan door
„slaan of stompen pijn veroorzaken”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 142, eerste lid, van het Wetboek
van Militair Strafrecht,

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen be-
klaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aan-
genomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of om-
standigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden ophef-
fen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming
acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder
het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening
van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

(Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van 1 week
voorwaardelijk, proeftijd 2 jaar en, onvoorwaardelijk tot betaling van een
geldboete van f 100, bij gebreke van betaling en verhaal, te vervangen
door hechtenis voor de tijd van 20 dagen — Red.).

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 19 december 1967

President: Mr. Lamers; Leden: Luitenant-Generaals Mr. Schepers en
Zegers, Schout-bij-Nacht Bakker, Generaal-Majoor Coopmans en
Mr. van Gilse (plv.);

Raadsman: Majoor P. F. Boon.

(zie het vonnis *hiervóór*).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie,
dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten
aanzien der opgelegde straf en te dien aanzien opnieuw rechtdoende de
beklaagde zal veroordelen tot een maand militaire detentie;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep het Hof
tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid,
behoudens ten aanzien van de aan beklagde opgelegde straf en de daarop
betrekking hebbende overwegingen welke het Hof onjuist zijn voorge-
komen;

Overwegende, dat het Hof na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van de beklaagde;

overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen — met uitzondering van de artikelen 10, 13 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 10, 14a 14b, 23 van het Wetboek van Strafrecht — alsmede van de artikelen 11 van het Wetboek van Militair Strafrecht en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd doch alleen voor zover de aan beklaagde opgelegde straf en de daarop betrekking hebbende overwegingen betreft;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende:

Veroordeelt beklaagde tot een militaire detentie voor de tijd van een *maand*;

Bevestigt het vonnis voor het overige met overneming der gronden.

TUCHTRECHTSPRAAK

Hoog Militair Gerechtshof

Beschikking van 19 december 1967

President: Mr. Lamers; *Leden:* Luitenant-Generaals Mr. Schepers en Zegers, Schout-bij-Nacht Bakker, Generaal-Majoor Coopmans en Mr. Van Gilse (plv.).

Volstreckte verhindering om de eindbeslissing van het H.M.G. in te roepen en aanvang van de beklagtermijn in verband daarmee.

De beschikking op het beklag in eerste instantie was d.d. 31 oktober 1967 ter kennis van klager gebracht. Klager was van 2-4 november d.a.v. volstrekt verhinderd om 's-Hofs eindbeslissing in te roepen. Het Hof nam aan, gelet op art. 67 W.K., dat de beklagtermijn aanvang op 5 november 1967. Het door klager d.d. 7 november 1967 ingediende beklag ontvankelijk verklaard.

Handelen in strijd met de strekking van art. 12, lid 3 R.K.:

Na uit de opdracht van een meerdere te hebben begrepen, dat hij als chauffeur van een militaire vrachtauto militair personeel zou dienen te vervoeren, waarbij het achterzeil van die vrachtauto zou zijn gesloten, niet onmiddellijk aan de opdrachtgever bekend gemaakt, dat dit niet was toegestaan; zich in plaats daarvan eigenmachtig per diensttelefoon gewend tot personeel van de Kon. Marechaussee om inlichtingen terzake; vervolgens de verkregen inlichtingen niet onmiddellijk ter kennis van de opdrachtgever gebracht.

(W.K. art. 67; R.K. art. 12, lid 3).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 7 november 1967, waarbij de korporaal J., kortverbandvrijwilliger, dienende bij de 424e Compagnie van Heutsz Mobiel 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de Territoriale Commandant Utrecht over de straf van tien dagen verzwaaard arrest hem opgelegd door zijn compagniescommandant wegens:

„Rekening houdende met de mogelijkheid dat hij opdracht zou krijgen „als chauffeur van een militair voertuig over korte afstand militair personeel te vervoeren per 3-tonner met neergelaten of gesloten achterzeil „en menende dat zulks niet was toegestaan, dit niet aan de leider van de „oefening kenbaar gemaakt. Zich in *stede* daarvan opzettelijk 2 vaandrigen „en 5 oudere onderofficieren voorbijgaand, zonder toestemming of opdracht per diensttelefoon tot de Koninklijke Marechaussee gewend om „inlichtingen. Vervolgens de door hem ingewonnen inlichtingen aan de „vaandrig (leider van de oefening) onthouden tot het moment waarop „hij de opdracht kreeg”;

bij welke beschikking — op 27 oktober 1967 genomen en op 31 oktober 1967 ter kennis van klager gebracht — de opgelegde straf werd gehandhaafd en de omschrijving van de strafreden werd gewijzigd, z6 dat deze kwam te luiden:

„Na mededeling door een meerdere, dat hij als chauffeur van een drie-tonner over omstreeks een half uur militair personeel zou dienen te vervoeren, waarbij het achterzeil van de auto zou zijn neergelaten, als drager van de korporaalsrang niet aan opdrachtgever kenbaar gemaakt, dat hij meende, dat dit niet was toegestaan. Zich in plaats daarvan eigenmachtig per diensttelefoon tot de K.Mar. gewend om inlichtingen terzake, doch opzettelijk deze inlichtingen eerst op het moment, dat betrokken meerdere ten overstaan van een aantal ondergeschikten een beslissing had genomen, welke in strijd was met de op deze inlichtingen betrekking hebbende voorschriften, ter kennis van deze meerdere gebracht. Hierdoor het gezag van deze meerdere geschaad.”

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Krijgsmacht;

Overwegende, dat uit een op hogergenoemde verklaring gestelde door klagers compagniescommandant ondertekende verklaring blijkt, dat klager deze verklaring heeft ingediend op 7 november 1967 en voorts dat klager van 2 tot en met 4 november 1967 volstrekt verhinderd is geweest om 's-Hofs eindbeslissing in te roepen, zodat — gelet op het gestelde in artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht — moet worden aangenomen, dat voor klager de termijn waarbinnen hij voornoemde beslissing desgewenst diende in te roepen is aangevangen op 5 november 1967 en dat klager, zulks doende op 7 november 1967, dit tijdig heeft gedaan, zodat hij in zijn beklag moet worden ontvangen;

Overwegende, dat klager heeft verklaard zich bezwaard te gevoelen over de hem opgelegde straf en de daarbij behorende omschrijving der strafreden;

overwegende, dat klager in raadkamer voor het Hof onder meer heeft verklaard, zakelijk weergegeven:

Op 19 oktober 1967, vernam ik omstreeks 15.00 uur van de motortransportonderofficier, dat ik met mijn militair voertuig later op die dag personeel zou moeten vervoeren.

Omstreeks 18.15 uur stond de compagnie, waarbij ik ben ingedeeld, aangetreden; ikzelf was met mijn militair voertuig ook ter plaatse; ik hoorde, dat de vaandrig Thoman de komende oefening aan de compagnie uitlegde en dat ik daarbij de opdracht kreeg een gedeelte van de militairen in mijn voertuig te vervoeren, bij welk vervoer het achterzeil van het voertuig gesloten moest zijn; ik wist, dat zulks te doen verboden was, maar voor de zekerheid ben ik toen -- (terwijl de vaandrig verder ging met de uiteenzetting van de oefening) — naar de wachtcommandant

gegaan -- een oudere chauffeur met de rang van korporaal der **1e** klasse -- die mij raadde de Koninklijke Marechaussee telefonisch de vraag voor te leggen; dat heb ik per diensttelefoon toen gedaan en ik vernam dat mijn mening juist was; ik ben daarop teruggegaan naar de **appelplaats**, alwaar ik zag dat de vaandrig bezig was met het regelen van het doen instappen van de militairen in de aanwezige voertuigen, waaronder het mijne; ik heb gewacht tot de vaandrig daarmee klaar was, waarna ik hem omtrent mijn bevindingen heb ingelicht; voor zover ik mij herinner vond dit plaats terwijl de vaandrig en ik tussen twee voertuigen instonden en een andere vaandrig alsmede een collega-chauffeur erbij waren; ik heb gehandeld zoals ik deed, omdat ik meende zulks te moeten doen in het belang van de veiligheid van de te vervoeren personen; ik geef toe, dat ik alvorens bij de wachtcommandant en vervolgens bij de Koninklijke Marechaussee te gaan informeren, de vaandrig had behoren opmerkzaam te maken op het bestaande verbod; ik heb nimmer de bedoeling gehad om de vaandrig middels mijn handelwijze voor schut te zetten;

Overwegende, dat blijkens voornoemde beschikking ten overstaan van de beklagmeerdere als getuigen hebben verklaard:

a. de vaandrigs **H. J. Thoman** en **P. van der Meijden**, alsmede de sergeant der **1e** klasse **A. J. M. C. van Maarschalkerweerd**, gelijkkluidend en onafhankelijk van elkaar:

dat eerstgenoemde het betrokken personeel indeelde en de wagens deed bestijgen en opdracht gaf de zeilen neer te laten; dat klager op dat moment ten aanhoren van een aantal ondergeschikten van opdrachtgever deze mededeelde, dat dit niet was toegestaan; dat opdrachtgever aarzelde, overleg pleegde met de aanwezige onderofficieren, doch daarna de knoop doorhakte en opdracht gaf de zeilen neer te laten; dat op dat moment klager opdrachtgever mededeelde de **K.Mar.terzake** om inlichtingen te hebben gevraagd en aldaar te hebben vernomen, dat het neerlaten der zeilen niet was toegestaan; dat klager deze mededelingen deed ten aanhoren van een aantal van bij de oefening ingedeelde onderofficieren en dpl. **sldn.**;

b. de korporaal k.v.v. **A. J. M. C. Klomp**:

dat hij er kennis van droeg, dat iemand tegen opdrachtgever heeft gezegd, dat het neerlaten der zeilen niet was toegestaan, doch niet wist wie dat had gezegd; dat hij niet heeft gehoord, dat aan opdrachtgever was medegedeeld, dat deze inlichting van de **K.Mar.** afkomstig was;

Overwegende, dat uit het voorgaande volgt, dat klager noch na het ontvangen van de opdracht van de vaandrig om militairen in zijn militair voertuig te gaan vervoeren, terwijl het achterzeil van die auto was gesloten, althans neergelaten, noch nadat hij telefonisch bij personeel van de Koninklijke Marechaussee inlichtingen had ingewonnen, onmiddellijk de vaandrig heeft bekend gemaakt, dat het rijden met gesloten achterzeil bij personenvervoer niet was toegestaan, hetgeen in strijd is met de **strek-**

king van het gestelde in het 3e lid van artikel 12 van het Reglement betreffende de krijgstucht;

Overwegende, dat de voorgaande met de krijgstucht in strijd zijnde gedragingen van klager in het eerste deel van de bij voornoemde beschikking gewijzigde omschrijving der strafreden, waarvan beklag, zijn omschreven, doch dat dit deel van deze omschrijving dient te worden gewijzigd als nader zal worden aangeduid;

Overwegende, dat niet overtuigend is gebleken, dat klager door te handelen zoals hij heeft gedaan het gezag van de vaandrig heeft geschaad hetgeen in de voornoemde gewijzigde omschrijving van de strafreden verder nog is gesteld, zodat voornoemde omschrijving in zoverre niet kan worden gehandhaafd en de beschikking, waarvan beklag, dient te worden vernietigd;

Overwegende, op grond van het voorgaande, dat de opgelegde straf, gelet op de aard van klagers misdragingen en de omstandigheden waaronder deze zijn gepleegd, in aanmerking genomen klagers persoon en doorgaand gedrag dient te worden gewijzigd als nader zal worden aangegeven;

Krachtens 's-Hofs Provisionele Instructie de eindbeslissing nemende op het beklag;

Vernietigt de beschikking, waarvan beklag;

Wijzigt de opgelegde straf in die van *vier dagen* licht arrest;

Bepaalt, dat deze straf moet worden geacht geheel te zijn ondergaan door het ondergaan van de straf, waarvan beklag;

Wijzigt de omschrijving van de strafreden, zó dat deze komt te luiden:

„Na uit de opdracht van een meerdere te hebben begrepen, dat hij als „chauffeur van een militaire vrachtauto militair personeel zou dienen te „vervoeren, waarbij het achterzeil van die vrachtauto zou zijn gesloten, „niet onmiddellijk aan de opdrachtgever kenbaar gemaakt, dat dit niet „was toegestaan; zich inplaats daarvan eigenmachtig per diensttelefoon „gewend tot personeel van de Koninklijke Marechaussee om inlichtingen „terzake; vervolgens de verkregen inlichtingen niet onmiddellijk ter „kennis van de opdrachtgever gebracht;”

Bepaalt, dat klagers straflijst overeenkomstig zal worden gewijzigd;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de beklagmeerdere, de Advocaat-Fiscaal voor de Krijgsmacht en desverlangd aan de Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof

Beschikking van 9 januari 1968

President: Mr. Lamers; *Leden:* Mr. Fikkert, Schout-bij-Nacht Bakker, Generaal-Majoor Coopmans, Luitenant-Generaal b.d. Valk (plv.) en Luitenant-Generaal Cox (plv.).

Het is in het algemeen juist, dat een soldaat, die tijdens zijn eerste oefentijd als militair herhaaldelijk disciplinair is gestraft en bovendien door zijn commandant er voor is gewaarschuwd, dat hij bij verder onkrijgstuchtelijk handelen zal worden gestraft met plaatsing in een tuchtklasse, ook — indien hij zich wederom misdraagt — met voornoemde straf wordt gecorrigeerd.

Wijziging van een strafoplegging van 3 maanden plaatsing in een tucht-klasse, terzake van:

„Na zowel door zijn batterijcommandant als door zijn afdelingscommandant te zijn gewaarschuwd dat bij een voortduren van zijn onkrijgstuchtelijke houding de straf van „plaatsing in een tuchtklasse” zou volgen deze „waarschuwingen niet ter harte genomen blijkende o.m. uit het feit dat hij „een half uur voor het voorgeschreven appèl met verlof is vertrokken” in:

14 dagen verzuwaard arrest terzake van:

„Een half uur vóór het voorgeschreven appèl met verlof vertrokken, „zonder zich ervan te vergewissen dat een gunst van vervroegd vertrek met „verlof die voor enkele soldaten gold, ook op hem van toepassing was.”

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring gedagtekend 12 december 1967, waarbij de dienstplichtig kanonnier D., dienende bij de 44e Afdeling Veldartillerie 1e Divisie „7 december”, 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant van de 1e Divisie „7 december” over de straf van plaatsing in een tucht-klasse voor de tijd van drie maanden hem opgelegd door de Commandant 1e Divisie Artillerie wegens:

„Na zowel door zijn batterijcommandant als door zijn afdelingscommandant te zijn gewaarschuwd dat bij een voortduren van zijn onkrijgstuchtelijke houding de straf van „plaatsing in een tuchtklasse” zou volgen deze waarschuwingen niet ter harte genomen blijkende o.m. uit „het feit dat hij een half uur voor het voorgeschreven appèl met verlof „is vertrokken”;

bij welke beschikking — op 8 december 1967 genomen en op 9 december 1967 ter kennis van klager gebracht — de strafoplegging werd gehandhaafd;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Krijgsmacht;
Overwegende, dat bij het gehouden onderzoek is komen vast te staan:
dat klager op 24 november 1967 zich bevond in de legerplaats 't Harde;
dat klager op die dag heeft overgewerkt in de garage van de Afdeling
Onderhouds Groep van eerder genoemde Afdeling; dat klager van de
Commandant van die Groep, de adjudant-onderofficier van Bavel, toe-
stemming heeft gekregen om omstreeks 15.30 uur genoemde garage te
verlaten; dat klager van andere in die garage werkzame militairen van die
Groep vernam, dat zij die dag niet op het appèl van 17.45 uur behoefden
te verschijnen; dat klager toen heeft aangenomen dat ook hij niet op dat
appèl behoefde te verschijnen, zonder zich er van te vergewissen of deze
vrijstelling van appèl ook voor hem gold; dat deze vrijstelling echter niet
op hem van toepassing was; dat klager ongeveer een half uur voor ge-
noemd appèl met verlof is vertrokken; dat klager eerder zowel door zijn
batterijcommandant als door zijn afdelingscommandant is gewaarschuwd,
dat hij bij het voortduren van zijn onkrijgstuchtelijke houding gestraft
zou worden met plaatsing in een tuchtklasse; dat 11 januari 1968 de
datum is, waarop klager hoopt met klein verlof naar huis te mogen ver-
trekken;

Overwegende, dat uit het voorgaande volgt, dat klager de in de om-
schrijving van de strafreden, waarvan beklag, weergegeven misdraging
heeft begaan;

Overwegende, dat in het algemeen juist is, dat een soldaat, die — zoals
klager — tijdens zijn eerste oefentijd als militair herhaaldelijk disciplinair
is gestraft en bovendien door zijn commandant er voor is gewaarschuwd,
dat hij bij verder onkrijgstuchtelijk handelen zal worden gestraft met
plaatsing in een tuchtklasse, ook — indien hij zich wederom misdraagt —
met voornoemde straf wordt gecorrigeerd;¹⁾

Overwegende, dat klager echter zijn misdraging heeft gepleegd, nadat
hij had gehoord, dat enige andere militairen van de Groep waartoe hij
behoorde en die met hem in de garage werkten, en tegelijk met hem die
garage verlieten, waren vrijgesteld van het appèl, dat het komende verlof
voorafging; dat klager ten onrechte heeft aangenomen, dat voornoemde
vrijstelling ook op hem van toepassing was;

---

¹⁾ Zie ook de beschikking H.M.G. van 6 december 1966 (M.R.T. LX, 1967, blz. 102 e.v.), waarin het Hof o.m. overwoog:

O., dat gelet op het voorgaande en de aard van klagers misdragingen en de omstan-
digheden waaronder deze werden begaan in aanmerking genomen klagers persoon,
naar 's-Hofs mening de aan klager opgelegde straf (van 3 maanden plaatsing in een
tuchtklasse, *Red.*) ook na wijziging van de omschrijving der strafreden als hiervoor
is aangeduid moet worden gehandhaafd; dat het Hof hieromtrent deelt de mening van
de beklagmeerdere, te weten, dat hoewel klagers eerste diensttijd grotendeels is ver-
streken het belang van een goede krijgstucht eist, dat waarschuwingen van militaire
meerdere, als aan klager gegeven, dienen te worden waar gemaakt, indien de betrok-
kene deze kennelijk niet ter harte neemt;" enz. (*Red.*).

Overwegende, dat het Hof deze omstandigheden in aanmerking genomen van mening is, dat in dit geval kan worden volstaan met het opleggen van de krijgstuchtelijke straf van verzaamd arrest;

Overwegende, wat de strafmaat betreft, dat uit het bij de stukken aanwezige afschrift van klagers straflijst blijkt, dat hij herhaaldelijk eerder werd gestraft wegens het begaan van overeenkomstige vergrijpen als hem in de omschrijving der strafreden, waarvan beklag, wordt verweten, weshalve het Hof van mening is dat voornoemde krijgstuchtelijke straf tot de maximum duur dient te worden opgelegd;

Overwegende, dat het Hof in het hoger overwogene tevens aanleiding vindt om de omschrijving der strafreden te wijzigen als nader zal worden aangeduid;

Krachtens 's-Hofs Provisionele Instructie de eindbeslissing nemende op het beklag;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Wijzigt de opgelegde straf in die van *veertien dagen* verzaamd arrest;

Wijzigt de omschrijving van de strafreden, zó dat deze komt te luiden:

„Een half uur vóór het voorgeschreven **appèl** met verlof vertrokken, „zonder er zich van te vergewissen dat een gunst van vervroegd vertrek „met verlof die voor enkele soldaten gold, ook op hem van toepassing „was” ;

Bepaalt, dat klagers straflijst dienovereenkomstig zal worden gewijzigd;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de beklagmeerdere, de Advocaat-Fiscaal voor de Krijgsmachten desverlangd aan de Minister van Defensie.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

8 november 1967

(M.A.W. 1967/B 8)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr. E. H. Nuver en Mr. W. H. Schipper.
(R.M.A.K.L./Klu., art. 22 lid 1 onder e; K.B. van 18 februari 1961, Stb. 47)

Een reserve-korporaal was nog voordat de termijn van vier jaren, waarvoor hij zich verbonden had om als kortverband-vrijwilliger te dienen, was verstreken, ontslagen met toepassing van art. 22 lid 1 onder e van het RMAKL/Klu, omdat volgens gedaagde slechts door ontslag het belang van de dienst was te behartigen.

De Raad handhaaft dit besluit op grond van een drietal door eisers chefs over eiser uitgebrachte beoordelingen. De omstandigheid dat eiser niet tevoren voor een dreigend ontslag was gewaarschuwd, acht de Raad niet van voldoende gewicht, te minder nu destijds aan eiser was medegedeeld dat zijn bevordering zes maanden was uitgesteld en dat hij dan opnieuw voor bevordering zou worden beoordeeld.

Aan eiser werd geen premie uitbetaald, omdat hij door een aan hemzelf te wijten oorzaak zijn verplichtingen als kortverband-vrijwilliger niet ten volle heeft kunnen nakomen. De Raad handhaaft ook dit besluit, overwegende dat toetsing aan de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek i.c. niet in aanmerking komt.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake: X., wonende te 's-Gravenhage, eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr. J. Schuurmans, advocaat te 's-Gravenhage, tegen: *de Minister van Defensie*, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden de vaandrig Mr. J. J. F. Kruijt, wonende te Leiden.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat op 29 november 1966 aan eiser, toentertijd als **kortverband-vrijwilliger** in militaire dienst als reservekorporaal, is uitgereikt

een door de commandant van de groep Lichte Vliegtuigen ondertekende brief d.d. 28 november 1966, luidend:

„Hierbij bevestig ik de u, namens de Minister van defensie, gedane „mondeline aanzegging, dat aan u, met toepassing van artikel 22, eerste „lid onder e, juncto artikel 24, eerste lid van het Reglement voor de mili- „taire ambtenaren der Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Lucht- „macht, zijnde slechts door het verlenen van ontslag liet belang van de „dienst te behartigen, ontslag uit de dienst bij het reserve-personeel wordt „verleend met ingang van 1 maart 1967, tenzij u gebruik wenst te maken „van de mogelijkheid op een door u zelf, ingevolge artikel 23, tweede lid, „van genoemd reglement, te bepalen vroegere datum te worden ontslagen, „in welk geval u daartoe de wens kenbaar dient te maken.

„Voorts deel ik u mede, dat u geen aanspraak heeft op uitbetaling van „enige premie aangezien u door een aan uzelf te wijten oorzaak uw „verplichtingen voortvloeiende uit uw dienstverband als kortverband- „vrijwilliger niet ten volle heeft kunnen nakomen.”;

dat eiser van de voormelde mogelijkheid met ingang van een vroegere datum te worden ontslagen geen gebruik heeft willen maken en gedaagde bij besluit van 12 januari 1967 met ingang van 1 maart 1967 het aangezegde ontslag heeft verleend;

Overwegende dat eiser bij een op 28 december 1966 bij het Ambtenaren-gerecht te 's-Gravenhage ingekomen klaagschrift in beroep is gekomen blijkbaar zowel van het hem aangezegde ontslag als van het niet-uitbetalen van premie en dit Ambtenarengerecht, rechtsprekende in militaire ambte-narenzaken, bij uitspraak van 20 maart 1967 — waarnaar hierbij wordt verwezen — het beroep ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat Mr. J. Schuurmans voornoemd als gemachtigde van eiser tegen deze uitspraak hoger beroep heeft ingesteld en op de bij het beroepschrift aangevoerde gronden heeft verzocht uitspraak te willen doen, dat aan eiser ontslag niet had mogen worden verleend zonder duidelijke voorafgaande waarschuwing, en zo de Raad zulks niet zou kunnen volgen uitspraak te willen doen, dat alle omstandigheden in aanmerking genomen aan het ontslag het verlies van de premie niet had mogen worden verbonden;

IN RECHTE:

Overwegende dat eiser, die is geboren op 12 december 1943, een verbintenis had gesloten om te rekenen van 1 juli 1963 gedurende vier jaren als kortverband-vrijwilligerte dienen bij het reservepersoneel beneden de rang van tweede-luitenant der Koninklijke landmacht, met bestemming om te worden opgeleid tot korporaal-onderhoudsmonteur wielvoertuigen, en nadat hij deze opleiding met gunstig gevolg had voltooid, met ingang van 4 maart 1964 tot korporaal was bevorderd;

Overwegende dat aan eiser met ingang van 1 maart 1967 ontslag is verleend met toepassing van artikel 22 lid 1, aanhef en onder e, juncto artikel

24 lid 1 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht en der Koninklijke luchtmacht, volgens welke bepalingen een militair als eiser door gedaagde kan worden ontslagen „in gevallen, in de „artikelen 19 en 21 niet genoemd, wanneer, naar het oordeel van Onze „Minister, slechts door ontslag het belang van de dienst of dat van de „militair te behartigen is”;

Overwegende dat vaststaat, dat zich te dezen niet voordoet een der gevallen, genoemd in voormelde artikelen 19 en 21, en dat gedaagde van oordeel is dat slechts door het ontslag van eiser het belang van de dienst te behartigen is;

overwegende dat de Raad dit oordeel dient te eerbiedigen, tenzij zou moeten worden aangenomen dat gedaagdes oordeel — en mitsdien ook het ontslagbesluit — is tot stand gekomen in strijd met enig algemeen rechtsbeginsel of algemeen beginsel van behoorlijk bestuur, te rekenen tot de algemeen verbindende voorschriften, bedoeld in het eerste lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929;

Overwegende dat hiertoe vooreerst moet worden onderzocht of gedaagde in redelijkheid tot zijn voormeld oordeel heeft kunnen komen;

Overwegende dat de Raad deze vraag bevestigend beantwoordt, in aanmerking nemend dat uit de stukken, waarop gedaagde zijn oordeel heeft gegrond, met name uit een brief d.d. 18 oktober 1946 van eisers squadroncommandant, de majoor W., onder meer het volgende blijkt:

— de chef onderhoudsmonteurs, de sergeant De V., heeft over eiser het volgende oordeel gegeven: „goed voor zijn werk als het werk naar „zijn zin is, eigenbelang gaat voor alles, hij kan alleen goed werken als „hij steeds onder leiding staat”;

— de sergeant eerste klasse V. oordeelde over eiser als volgt:

„gedrag goed; ijver matig; houding slap; gedrag bij mij in de werk- „plaats goed als ik er zelf aanwezig ben; ijver als het naar zijn zin is, goed, „anders niet en eigenbelang gaat boven alles; houding, hij kan zich niet „als korporaal gedragen want de dpl. sldn. spreken hem gewoon bij zijn „voornaam aan en hij kan daar niet tegen optreden”;

— de adjudant-onderofficier Van S. heeft eiser beoordeeld als volgt: „tenue en uiterlijk voorkomen — onvoldoende. Is door mij bij voort- „during geweest op onvoldoende zorg voor tenue (het dragen van gladde „stof onder werkkleding, het somtijds niet dragen van werkkleding etc.); „vakbekwaamheid — geen oordeel; zelfstandigheid: onvoldoende; voort- „durend toezicht is noodzakelijk anders geen werkprestatie; is op grond „hiervan een zeer slecht voorbeeld voor de soldaten; algemeen — is zeer „kritisch t.a.v. gegeven orders en opdrachten; kiest veelal de voor zich- „zelf meest gunstige weg dikwijls met voorbijzien van het dienstbelang; is „als korporaal geen steun voor de Chef Onderhoudsmonteur; genomen „maatregelen — betrokkene is door mij veelvuldig ter verantwoording „geroepen en op zijn verplichtingen geweest (o.a. ook onvoldoende zorg

„voor gereedschappen zie RVV's); door de vorige commandant is de „korporaal X. meerdere malen soms in mijn aanwezigheid tot verbetering „aangespoord en/of gecorrigeerd; overplaatsing is hem door de vorige „commandant bespaard op grond van sociale omstandigheden; hoewel „betrokkene sedert februari 1966 minder feitelijk correctie behoefde „meen ik dit voor een groot deel te moeten terugvoeren op het sedertdien „onder doorlopende controle werken o.l.v. de Chef Onderhoudsmonteur”;

Overwegende dat de Raad reeds deze beoordelingen door drie van eisers chefs voldoende acht om gedaagdes voormeld oordeel over eiser te staven en daarom buiten aanmerking kan laten en ook laat le. dat bovendien twijfel was gerezen aan de gewettigheid van de vele ziekmeldingen, welke van eiser waren ingekomen, en 2e. dat eiser op 22 juli 1966 is gestraft met vier dagen verzwaaard arrest met de strafreden „Na diverse malen om „dubieuze redenen ziek thuis gebleven te zijn, wederom ziek thuis ge- „bleven; door de controlerend geneesheer thuis aangetroffen terwijl hij „kennelijk bezig was aan een automotor te werken; deze arts achtte geen „termen aanwezig om deze ziekmelding te rechtvaardigen.”; dat eiser, hoewel hij in deze straf heeft berust en derhalve daartegen geen beklag heeft ingediend, in de onderhavige procedure de juistheid van deze strafreden heeft ontkend, maar de Raad, gelet op het vorenoverwogene, geen termen aanwezig oordeelt terzake nog een onderzoek in te stellen;

Overwegende dat de Raad in de namens eiser aangevoerde omstandigheid, dat eiser niet tevoren ervoor is gewaarschuwd dat hij door zijn wijze van dienen gevaar liep te zullen worden ontslagen, niet van voldoende gewicht acht om deswege het verleende ontslag nietig te verklaren, te minder nu aan eiser bij brief van 6 april 1966 wel is medegedeeld dat zijn bevordering tot reserve-korporaal der eerste klasse op grond van de omtrent hem uitgebrachte beoordeling was uitgesteld voor de duur van zes maanden, te rekenen van 1 maart 1966, en dat hij omstreeks 1 september 1966 opnieuw zou worden beoordeeld voor een eventuele bevordering;

Overwegende dat eiser ook nog heeft aangevoerd, dat het hem verleende ontslag strijdig is met het beginsel dat gelijke gevallen gelijk dienen te worden behandeld, aangezien een collega van hem niet is ontslagen; dat de Raad zich evenwel verenigt met hetgeen in de aangevallen uitspraak is overwogen¹⁾, dat te dezen niet kan worden gesproken van gelijke personen en omstandigheden;

---

1) Deze overwegingen luiden als volgt:

dat klager er in zijn klaagschrift een beroep op heeft gedaan dat een collega van hem is medegedeeld dat *hij* niet voor bevordering in aanmerking kwam, gezien zijn straflijsten en dienstverrichtingen, doch dat deze collega normaal zijn verbintenis mag uittienen;

O., dat klager hiermede kennelijk heeft willen betogen dat het aangevallen besluit strijdig is met het algemeen rechtsbeginsel dat gelijke gevallen gelijk dienen te worden behandeld;
(voor vervolg noot zie blz. 181)

Overwegende dat ook overigens niet is gebleken dat gedaagdes besluit eiser te ontslaan kan worden aangetast op een der gronden, omschreven in artikel 58 lid 1 der Ambtenarenwet 1929;

Overwegende dat gedaagdes bestreden besluit tevens is aangevochten voorzover daarbij aan eiser is onthouden de premie, geregeld bij het Koninklijk besluit van 18 februari 1961, Stb. 47; dat in dit Koninklijk besluit in artikel 2 is bepaald in lid 1:

„Een kortverband-vrijwilliger die de verplichtingen voortvloeiende uit „zijn dienstverband geheel is nagekomen, heeft voor elke maand werke- „lijke dienst, als zodanig verricht, aanspraak op een geldelijke uitkering „welke gelijk is aan 25% van de als zodanig laatstgenoten wedde.” en in lid 3 voorzover te dezen van belang:

„De aanspraak als omschreven in het eerste lid geldt eveneens voor de „kortverband-vrijwilliger die zijn verplichtingen niet ten volle heeft „kunnen nakomen door een, naar het oordeel van Onze Minister, niet „aan hemzelf te wijten oorzaak en die deswege van zijn dienstverband is „ontheven^w;

Overwegende dat in het beroepschrift is aangevoerd, dat te dezen sprake is van een verbintenis in de zin van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek en derhalve een discretionaire bepaling inzake al dan niet toekenning van de contractuele premie met de beginselen van het verbintennisrecht niet verenigbaar en deswege van rechtswege nietig is; dat eisers raadsman hieraan ter 's Raads terechtzitting in hoofdzaak heeft toegevoegd, dat het, mede gelet op de discretionaire bevoegdheden van gedaagde inzake ontslagverleningen, naar de beginselen van het verbintennisrecht niet geoorloofd kan worden geacht, dat gedaagde, niet op verzoek ontslag verlenende, tevens kan bepalen dat dat een reden is waardoor de verbintenis door schuld van betrokkene niet kan worden nagekomen door betrokkene, zodat hem de premie wordt onthouden;

O., dat verweerder omtrent deze collega van klager, de korporaal Y., in zijn **contra**-memorie het navolgende heeft opgemerkt:

„Dat de korporaal Y., die door klager in zijn klaagschrift wordt genoemd, geen „ontslag is verleend, doch slechts voor bevordering is gepasseerd, vindt zijn oorzaak „in het verschil in instelling en beoordeling van betrokkenen, alsmede het verschil in „bruikbaarheid voor de militaire dienst dat daarvan het gevolg is. In tegenstelling tot „klager, die ten **gevolge** van zijn eigen optreden op vele punten gecorrigeerd diende te „worden, wordt Y. in de over hem opgemaakte beoordelingen omschreven als een „betrouwbare jongeman, die slechts ten **gevolge** van een niet van zijn wil afhankelijke „oorzaak — huiselijke omstandigheden — in zoverre in zijn wijze van dienstverrichting „tekortschoot, dat hij niet voor bevordering in aanmerking kwam, hoewel hij — zulks „eveneens in tegenstelling tot klager — gedurende de nieuwe beoordelingsperiode „beter voldeed dan voorheen.”;

O., dat het Gerecht, mede gelet op hetgeen de gemachtigde van verweerder ter terechtzitting hieromtrent nog heeft aangevoerd, onderschrijft het standpunt van verweerder dat niet kan worden gesproken van gelijke personen en omstandigheden en dat op grond van de bestaande verschillen in redelijkheid kon worden besloten tot ontslag van klager, terwijl de korporaal Y. in militaire dienst werd gehandhaafd;

Overwegende dat de Raad evenvermeld betoog niet kan onderschrijven reeds om deze reden, dat de onderhavige verbintenis berust op het „Be-,sluit verbintenissen reserve-personeel beneden de rang van tweede-,luitenant mannelijke militairen landmacht en luchtmacht“, vastgesteld „— gelet o.a. op de toenmalige wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905 (m.i.v. 1 januari 1955 vervangen door de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht) en op de Militaire Ambtenarenwet 1931 — bij Koninklijk besluit van 9 oktober 1952 Stb. 496, en noch dit besluit noch voormeld Koninklijk besluit van 18 februari 1961, berustend op artikel 12 der Militaire Ambtenarenwet 1931, in aanmerking komt om te worden getoetst aan de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek;

Overwegende dat zich te dezen niet voordoet het vorenomschreven geval van lid 3 van artikel 2 van het Koninklijk besluit van 18 februari 1961, daar niet kan worden gezegd dat eiser zijn verplichtingen niet ten volle heeft kunnen nakomen door een, naar het oordeel van gedaagde, niet aan hemzelf te wijten oorzaak en deswege van zijn verbintenis is ontheven;

dat onder de vorenvermelde omstandigheden niet kan worden aangenomen, dat gedaagde niet in redelijkheid tot zijn standpunt te dezen heeft kunnen geraken; dat ook overigens niet is gebleken dat gedaagdes besluit aan eiser vorenbedoelde premie niet toe te kennen kan worden aangetast op een der gronden, in artikel 58 lid 1 der Ambtenarenwet omschreven;

Overwegende dat bij de aangevallen uitspraak het door eiser ingestelde beroep blijkens het vorenoverwogene terecht ongegrond is verklaard, zodat die uitspraak moet worden bevestigd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage
rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken

10 april 1967

Voorzitter: Mr. A. G. van Galen (fgd.); **Leden:** Mr. E. J. Hoogenraad en Mr. W. Nieuwhoff Jr.; **Militaire leden:** J. Sluijter en J. Huijting, beiden kapitein ter zee van administratie.

(Regeling organisatie en bevordering schepelingen;

Voorschrift bekwaamheidseisen)

Een vliegtuigmaker-bekleder-parachutepakker eerste klasse, die van medio 1960 tot april 1963 in de Nederlandse Antillen had gediend, verzocht om met terugwerkende kracht tot korporaal te worden bevorderd, nadat hij in de gelegenheid zou zijn gesteld de daarvoor vereiste proeven van bekwaamheid af te leggen. Dit werd geweigerd.

Het Ambtenarengerecht is van oordeel, dat verweerders besluit klager niet vrij te stellen van de vakopleiding — waartoe verweerder in bijzondere gevallen bevoegd is — op een zodanige onjuiste grondslag berust, dat dit besluit moet worden nietig verklaard. Daartoe overweegt het Gerecht o.m. dat aannemelijk is dat klager reeds in 1959 een verzoek om plaatsing bij een korporaalsopleiding heeft ingediend en dat hij niet op eigen verzoek naar de N.A. is uitgezonden.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, inzake:

L., vliegtuigmaker-bekleder-parachutepakker eerste klasse der Koninklijke marine, wonende te Katwijk aan Zee, klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, bijgestaan door zijn raadsman A. J. P. Bindels, luitenant ter zee van administratie eerste klasse der Koninklijke marine, wonende te Den Helder, tegen: *de Minister van Defensie*, verweerder, voor wie als gemachtigde ter openbare terechtzitting is verschenen F. Vermeeren, kapitein-luitenant ter zee van administratie, wonende te Leiden.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE, enz.

Gezien de stukken;

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende, dat klager op 31 mei 1966 het navolgende verzoek heeft gericht tot verweerder:

Verzoek:

„of voor hem, na in de gelegenheid gesteld te zijn geweest de proeven „van bekwaamheid vereist voor bevordering tot KPLVGMRBP af te „leggen, de mogelijkheid bestaat om, indien deze proeven met gunstig „resultaat zijn afgelegd, met terugwerkende kracht te worden aangesteld „als KPLVGMRBP”.

Toelichting:

1 In juli 1959, geplaatst zijnde bij **SQ 3**, heeft verzoeker een verzoek „ingediend voor plaatsing bij de eerstvolgende opleiding KPLVGMRBP.

2 Door zijn divisiechef werd hem enige tijd later medegedeeld dat „van het in punt 1 bedoelde verzoek aantekening was gehouden. Hem „werd echter geen officiële uitslag op dit verzoek (z.g. „blauwtje³¹⁾ uit- „gereikt.

3 medio 1960 werd verzoeker plotseling uitgezonden (een detachement met **SQ 3** op de vliegbasis Leeuwarden werd hiervoor afgebroken) „naar de Nederlandse Antillen.

4 Na zijn terugkeer in Nederland in april 1963 vernam hij dat er in „de jaren 1960, 1961 en 1962 opleidingen KPLVGMRBP waren geweest. „Hierna werden geen soortgelijke opleidingen meer gegeven.

5 Verzoeker verkeert thans in de situatie dat vakgenoten, die later „dan hij in dienst traden, momenteel zijn aangesteld als KPLVGMRBP, „terwijl hij zelf in feite niet in de gelegenheid werd gesteld om de betrok- „ken opleiding te volgen.

6 Sedert zijn plaatsing bij het MVKV op 24 april 1963 heeft hij zijn „achtereenvolgende divisiechefs (3 man) en de personeelsofficier van het „MVKV verzocht deze materie voor hem aanhangig te willen maken, „evenwel zonder resultaat.

„7. Reden waarom verzoeker thans op zijn jongste plaatsing het „bovenstaande verzoek wederom naar voren brengt".

Overwegende, dat verweerder naar aanleiding van dit verzoek op 28 juli 1966 aan de commandant der zeemacht in Nederland heeft bericht als volgt:

1 Een verzoek van L. dat door hem in juli 1959 zou zijn gedaan om „plaatsing bij een korporaals-opleiding is niet bekend, en zou overigens „geen resultaat hebben opgeleverd omdat in 1959 en in 1960 geen oplei- „ding korporaal-vliegtuigmaker-bekleder-parachutepakker is gehouden.

„2. Voor plaatsing bij de opleiding van oktober 1961 kon hij ten- „gevolge van zijn verblijf buiten Nederland niet mededingen. Doch zo „dat wel mogelijk was geweest, zou hij gelet op zijn bevorderingsdatum „tot de 1e klasse van de stand van matroos (1 mei 1959), ook voor deze „opleiding niet in aanmerking zijn gekomen. De jongste vliegtuigmaker- „bekleder-parachutepakker die bij deze opleiding was geplaatst was van „de promotie 1 september 1958.

„3. L. is op zijn verzoek in aanmerking gebracht voor een 3-jarig „verblijf in de Nederlandse Antillen. Dat hij niet kon mededingen naar „de korporaals-opleiding die in mei 1962 begon is uitsluitend aan hemzelf „te wijten.

4 Er bestaat geen aanleiding verzoeker te vergunnen het voor be- „vordering tot **korporaals-vliegtuigmaker-bekleder-parachutepakker** ver- „eiste vakexamen af te leggen zonder dat hij de daarvoor bestemde op- „leiding heeft gevolgd.

5 De mogelijkheid van bevordering met terugwerkende kracht op „een datum waarop hij de geschiktheid voor bevordering niet bezat „bestaat niet".

overwegende, dat klager van het in dit schrijven neergelegde besluit, dat op 5 augustus 1966 te zijner kennis is gebracht, in beroep is gekomen bij een op 2 september 1966 ter griffie van het Gerecht ingekomen klaag- schrift en op de daarin aangevoerde gronden, zoals nader ter terecht- zitting toegelicht, het Gerecht verzocht heeft het bestreden besluit te willen vernietigen en te willen besluiten dat hij met terugwerkende kracht

vanaf 1 april 1964, althans met terugwerkende kracht, tot korporaal-vliegtuigmaker-bekleder-parachutepakkerzal worden bevorderd, met de daarmee samenhangende herplaatsing in de ranglijst;

Overwegende, dat verweerder van contra-memorie heeft gediend en hierin heeft geconcludeerd primair tot niet-ontvankelijkverklaring van het beroep en subsidiair tot ongegrondverklaring hiervan;

Overwegende, dat de fungerend voorzitter van het Gerecht nog nadere inlichtingen bij verweerder heeft ingewonnen, welke inlichtingen bij brief van 21 februari 1967 zijn verstrekt;

IN RECHTE:

Overwegende, dat klager op 8 maart 1957 een vrijwillige verbintenis als beroepsmilitair bij de Koninklijke Marine voor een duur van acht jaar heeft gesloten en is aangenomen in de kwaliteit van vliegtuigmaker-bekleder-parachutepakker der 3e klasse; dat klager achtereenvolgens per 1 mei 1958 en 1 mei 1959 tot vliegtuigmaker-bekleder-parachutepakker der tweede en der eerste klasse is bevorderd;

Overwegende, dat verweerder bij het bestreden besluit heeft geweigerd klager te vergunnen het voor bevordering tot korporaal-vliegtuigmaker-bekleder-parachutepakker vereiste vakexamen af te leggen zonder dat hij de daarvoor bestemde opleiding heeft gevolgd en voorts om klager, indien deze proeven met gunstig resultaat zijn afgelegd te bevorderen;

Overwegende, dat verweerder in zijn contra-memorie een niet-ontvankelijkverklaring van Mager in zijn beroep heeft bepleit op deze grond dat klager heeft nagelaten tijdig beroep in te stellen tegen de beslissing van verweerder van 4 juni 1962 de tot hetzelfde dienstvak als klager behorende schepeling B. tot korporaal te bevorderen;

Overwegende, dat het Gerecht verweerder in deze opvatting niet vermag te volgen; dat toch het beroep van klager er geenszins op is gericht evengenoemd besluit van 4 juni 1962 ongedaan te maken en evenmin uit de argumentatie van klager kan worden afgeleid dat hij dit besluit aanmerkt als een stilzwijgende weigering hem te bevorderen tot korporaal; dat klager in zijn klaagschrift wel de naam van B. heeft laten vallen doch slechts om aan te tonen dat de redegeving van het bestreden besluit naar zijn mening op een bepaald onderdeel niet juist was;

Overwegende, dat het Gerecht ook overigens niet gebleken acht van omstandigheden op grond waarvan klager niet in zijn beroep zou kunnen worden ontvangen;

Overwegende, dat in artikel 15 van het Koninklijk besluit van 10 juli 1951, nr. 38, houdende de Regeling organisatie en bevordering schepeelingen het navolgende is bepaald:

„1. De minister bepaalt voor welke kwaliteiten eisen van vakge-, kwaamheid en van militaire en algemene bekwaamheid zullen gelden en „stelt die eisen vast.

2 Hij bepaalt daarbij of het bezit van de vereiste vakbekwaamheid „en de militaire en algemene bekwaamheid moet blijken:

a . uit het met gunstige uitslag afleggen van een examen, waarbij hij „de eis kan stellen, dat de schepeling alvorens tot afleggen van dat examen „te worden toegelaten, een bepaalde opleiding of cursus moet hebben „doorlopen.

b . uit een getuigschrift of een verklaring, af te geven door de com- „mandant of door een commissie van onderzoek”.

Overwegende, dat ter uitvoering van het hiervoor geciteerde artikel 15 de daarin bedoelde eisen zijn opgenomen in het Voorschrift bekwaam- heidseisen bevordering schepelingen (VVKM 2);

Overwegende, dat een schepeling voor een bevordering tot korporaal- vliegtuigmaker-bekleder-parachutepakker moet voldoen aan de in artikel 18 van het VVKM 2 vermelde eisen van militaire en algemene bekwaam- heid voor de rang van korporaal en aan de in artikel 230 van dit voor- schrift opgesomde eisen van vakbekwaamheid;

Overwegende, dat de schepeling ten bewijze van het bezit van de eisen van militaire en algemene bekwaamheid alsmede van vakbekwaamheid een examen met gunstige uitslag moet afleggen;

Overwegende, dat in artikel 7, lid 1 en 2 van het W K M 2 het navolgen- de is bepaald:

1 Voor zover de Minister van marine in naar zijn oordeel bijzondere „gevallen niet anders beslist, moet een schepeling, om in aanmerking te „komen voor het afleggen van het examen van vakbekwaamheid, vereist „voor bevordering tot de rang van korporaal, de betrokken vakopleiding „hebben doorlopen.

2 Om in aanmerking te komen voor het afleggen van het examen „van militaire en algemene bekwaamheid, vereist voor bevordering tot de „rang van korporaal, moet de schepeling de kaderschool hebben door- „lopen”.

Overwegende, dat het door klager op 31 mei 1966 ingediende verzoek er in de eerste plaats op is gericht het examen van vakbekwaamheid te mogen afleggen zonder de betrokken vakopleiding te hebben doorlopen;

Overwegende, dat zoals blijkt uit artikel 7, lid 1, van het VVKM 2 verweerder in naar zijn oordeel bijzondere gevallen hiervoor toestemming kan geven;

Overwegende, dat verweerder blijkens het bestreden besluit heeft be- slist van deze discretionaire bevoegdheid geen gebruik te maken om de redenen in dit besluit genoemd;

Overwegende, dat verweerder allereerst heeft overwogen dat van een verzoek van klager dat door hem in 1959 zou zijn gedaan om plaatsing bij een korporaalsopleiding niets bekend is en verweerder hieromtrent in zijn contra-memorie nader heeft betoogd dat van het indienen van een verzoek door klager in 1959 niet blijkt uit een in klagers conduiteboekje

vermelde aantekening noch door enig document in klagers bescheiden;

overwegende, dat deze omstandigheden op zich zelf niet voldoende zijn om aan te nemen dat klager bedoeld verzoek niet zou hebben ingediend, in welk verband van belang is dat, naar klagers raadsman omweersproken heeft gesteld, ook van verzoeken waarvan wel vaststaat dat klager deze heeft gedaan, zoals het verzoek tot goedkeuring van zijn huwelijk, geen aantekening is gehouden in zijn conduiteboekje;

Overwegende, dat voorts uit het betoog van de gemachtigde van klager en uit de door hem overgelegde verklaringen, waaronder die van de Luitenant ter zee der 2e klasse oudste categorie **G.**, verschillende argumenten zijn te putten welke grond geven aan de stelling van klager in 1959 het bewiste verzoek te hebben ingediend;

Overwegende, dat verweerder kan worden toegegeven dat dit verzoek in zoverre geen resultaat zou hebben gehad dat in 1959 en 1960 geen opleidingen voor **korporaal-vliegtuigmaker-bekleder-parachutepakker** zijn gehouden, doch dat een indienen van zodanig verzoek in 1959 wel wijst op het niet te verwaarlozen feit dat klager reeds aanstonds na het behalen in het voorjaar van 1959 van zijn getuigschriften „inspectie-, „bevoegdheid vliegtuigmaker-parachutepakker" en „vliegtuigmaker-be-, „kleder" activiteiten heeft ontplooid om tot de korporaalsopleiding te worden toegelaten;

overwegende, dat verweerder vervolgens als argument voor zijn beslissing heeft aangevoerd dat klager voor plaatsing bij de opleiding van oktober 1961 tengevolge van zijn verblijf buiten Nederland niet kon mededelingen;

Overwegende hieromtrent, dat klager in oktober 1961 op Curaçao verbleef; dat zijn aanvankelijke datum van thuisvaren was bepaald op 22 oktober 1961; dat de mogelijkheid om iets eerder terug te keren ten einde een opleiding te volgen herhaaldelijk blijkt te worden gegeven en tenslotte dat door de gemachtigde van klager is gesteld, dat aan het voornemen in oktober 1961 een opleiding als bedoeld te starten geen bekendheid is gegeven op Curaçao;

Overwegende, dat verweerder voorts in liet bestreden besluit heeft betoogd dat klager, zo hij wel had kunnen mededingen naar plaatsing bij de opleiding van oktober 1961, gelet op zijn bevorderingsdatum tot de 1e klasse van de stand van matroos (1 mei 1959) ook voor deze opleiding niet in aanmerking was gekomen, aangezien de jongste vliegtuigmaker-bekleder-parachutepakker die bij deze opleiding was geplaatst van de promotie 1 september 1958 was;

Overwegende, dat klager terecht heeft opgemerkt dat het hier gestelde, zoals naderhand ook door verweerder is erkend, niet juist is, aangezien de huidige korporaals-vliegtuigmaker-bekleder-parachutepakker B., die op 1 september 1959 werd bevorderd tot vliegtuigmaker-bekleder-parachutepakker der eerste klasse (klager's bevordering tot genoemde stand

vond plaats op 1 mei 1959) wel werd vergund deze opleiding te volgen; dat verweerder voorts heeft overwogen dat klager op zijn verzoek in aanmerking is gebracht voor een 3-jarig verblijf in de Nederlandse Antillen;

Overwegende, dat klager evenwel niet op eigen verzoek naar de Nederlandse Antillen is uitgezonden doch op 21 maart 1960 door de commandant der zeemacht in Nederland is aangewezen voor uitzending naar dat gebiedsdeel voor een periode die zou eindigen op 22 oktober 1961, zij het dat wel aan klager in verband met zijn op 27 september 1961 gesloten huwelijk is vergund de duur van zijn verblijf in de Nederlandse Antillen met $1\frac{1}{2}$ jaar te verlengen;

Overwegende, dat het Gerecht op grond van al het vorenstaande van oordeel is dat het besluit klager niet vrij te stellen van de vakopleiding op een zodanige onjuiste grondslag berust dat dit besluit voor nietigverklaring in aanmerking komt;

Overwegende, dat het Gerecht het geraden acht dat verweerder zich gezien het vorenstaande opnieuw over het verzoek van klager in zijn volle omvang uitsprekt;

Overwegende, dat mitsdien moet worden beslist als volgt;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart klager in zijn beroep ontvankelijk.

Verklaart het beroep gegrond.

Verklaart het bestreden besluit nietig.

BOEKAANKONDIGING

DR. A. C. GEURTS, *Criminaliteit in wording?* Openbare les gegeven bij de aanvaarding van het ambt van lector in de criminologie en het penitentiair recht aan de Katholieke Hogeschool te Tilburg op 13 december 1967. N.V. Uitgeversmaatschappij AE. E. Kluwer, Deventer, f 2.50.

Spreker, die een relatief indeterminisme aanvaardt, stelt dat de keuze tussen het al of niet tot criminaliteit komen niet alleen relatief vrij is, doch ook subjectief. In ieder geval bestaat criminaliteit in gedragingen die een overtreding betekenen van bepaalde gevestigde gedragsregels. Dr. Geurts behandelt hoe voormelde keuze kan worden beïnvloed door buiten de persoon gelegen — exogene — factoren.

Misdadig gedrag wordt — naar een samenvatting van Kempe (in verband met een theorie van Sutherland) — aangeleerd in het deel hebben aan de gemeenschap met anderen, en wel in het bijzonder in kleine groepen waarin affectief contact bestaat. Het aanleren heeft niet alleen betrekking op de wijzen, waarop delicten worden gepleegd, maar ook op de wijzen waarop motiveringen, aandriften, rationalisaties en levenshoudingen a.h.w. naar het misdrijf toe worden gericht. Het gaat erom dat mogelijkheid tot aanleren van gevestigde normen en waarden wordt geboden. Er moet dan volgen een aanvaarding van die normen en waarden. Het gezag, t.w. van de personen en groepen in de omgeving van hem die de gedragsregels moet aanleren, en het meer abstracte gezag van de overheid, speelt hierbij een belangrijke rol.

Voor de aanvaarding van beide vormen van gezag is vertrouwen in de gezagsdragers nodig. De mate van dit vertrouwen is subjectief. Het vertrouwen wordt sterk bepaald door de zekerheid van het gezag. DR. GEURTS komt tot de volgende opstelling. Aangezien er een relatieve vrijheid is in subjectieve keuze van de mens t.a.v. het al of niet komen tot criminaliteit, wordt de resistentie tegen het komen tot criminaliteit mede bepaald door invloeden welke van buiten de persoon komen. Dit weerstandsvermogen wordt optimaal bevorderd, als de mogelijkheden tot normoriëntering, normexplicitering en normaanvaarding zo gunstig mogelijk zijn.

Nagaande in hoeverre bepaalde verschijnselen van onze tijd het weerstandsvermogen tegen het komen tot criminaliteit kunnen beïnvloeden, merkt DR. GEURTS op: Er is een andere werkelijkheid ontstaan die om andere normen vraagt. Er valt een algemene drang naar vrijheid tegenover het gezag en naar vrijheid op enkele bepaalde gebieden te signaleren. Het lijkt, dat het gezag in zijn gevestigde vorm in het algemeen niet meer als „natuurlijk” wordt geaccepteerd, maar wordt aangespoord zich waar te maken. Spreker noemt 3 vormen van gezag: in de eerste plaats ouders en verzorgers; dan het kerkelijk gezag; tenslotte het gezag, gedragen door verschillende organen in de staat, o.m. politieke en justitiele. Hij voegt

er nog aan toe het Koninklijk gezag. Overal wordt kritiek uitgesproken. De indruk dringt zich op dat de noodzakelijke basis van het gezag, nl. het vertrouwen, is komen te ontbreken.

Een duidelijke drang naar vrijheid doet zich voor op het terrein van normen en waarden betreffende de zedelijke en sexuele moraal. Vroegere opvattingen op het gebied van mode, literatuur, film, homofilie, sexuele omgang voor en buiten het huwelijk, gebruik van anticonceptionele middelen, geboortebeperking, abortus provocatus e.d. schijnen te worden doorbroken. Op deze gebieden schijnt een evolutie, misschien zelfs een revolutie, in het denken te zijn opgetreden.

Het inzicht in de werkelijke omvang van de aanvaarding van wijzigingen in opvattingen wordt verduisterd door de ruchtbaarheid welke de massa-media aan uitingen van drang tot vorenbedoelde wijzigingen geven.

DR. GEURTS besluit zijn betoog met een hypothese: de situatie met betrekking tot de opvattingen over gezag en zedelijke en sexuele moraal in onze tijd kan worden getypeerd als een partiële anomie. Een grote mate van onzekerheid wordt gewekt die de resistentie tegen criminaliteit in ongunstige zin kan beïnvloeden.

Door de werking van de massa-media ontstaat, naast een gezonde, ook, en in veel grotere mate een ongezonde onzekerheid, zowel bij het gezag als bij hen die aan het gezag zijn onderworpen en daarvan leren moeten. Deze onzekerheid moet door meer duidelijkheid van de zijde van het gezag worden weggenomen. Er moet genuanceerd en weloverwogen worden geëxperimenteerd. Sensatie door massa-media behoort te worden gekeerd. De leiders ervan hebben een duidelijke verantwoordelijkheid, behoren te zorgen voor objectiviteit, voor juiste bewijslevering.

A.F.S.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

De militaire rechter en de door hem opgelegde **straffen**

Uit een interview door de rechtbankverslaggever GER. DULLENS met mr. J. ZAAIJER, advocaat-generaal bij het Gerechtshof te 's-Gravenhage en advocaat-fiscaal bij het Hoog Militair Gerechtshof, die per 1 juni 1968 de dienst gaat verlaten, over zijn ervaringen en opvattingen over de militaire rechtspraak, nemen wij het volgende over:

„De militaire rechtspleging is heel goed, zij staat ten onrechte in een „slechte reuk. De militaire rechter oordeelt met begrip voor de militaire „toestanden en besteedt veel aandacht aan de persoon. Het zou voor de „militair een achteruitgang zijn als hij door een gewone rechtbank zou „worden berecht”.

Ook voor de strafmaat? „In het algemeen leggen de militaire rechters „eerder lagere dan hogere straffen op dan de gewone rechtbanken,” meent mr. ZAAIJER. De zaak van de soldaat die weigerde zijn lange haren te laten afknippen en daar van de krijgsraad een langdurige gevangenisstraf voor kreeg, vormt er volgens hem geen uitzondering op.¹⁾ „Het „ging niet om het haarknippen. Dat was toevallig het eerste bevel dat hij „weigerde, maar er was niets met die jongen te beginnen. Het was eigen„lijk een dienstweigeraar, die het op ontslag uit de militaire dienst toe„legde, en die krijgen als regel in combinatie met dat ontslag een straf „langer dan het restant van hun dienstdtijd, want anders gaan ze erop „vooruit. Voor het Hoog Militair Gerechtshof bleek hij tot andere ge„dachten gekomen te zijn en was er geen reden meer hem uit de dienst „te verwijderen. Dus ook niet meer om hem een langdurige gevangenis„straf te geven.”

Dat er in de militaire rechterlijke colleges ook niet juridisch geschoolde militairen zitten, vindt mr. ZAAIJER helemaal geen nadeel. „Strafrecht„spraak is niet zozeer juridisch, je hebt er mensen voor nodig die verant„woordelijkheid willen dragen en die ook een onaangename beslissing „aandurven. Anders dan voor civiele rechtspraak kan je er geen kamer„geleerden voor gebruiken.” (*Algemeen Dagblad van zaterdag 13 januari 1968*)

---

¹⁾ Vonnis en sententie zijn opgenomen in M.R.T. LX, 1967, blz. 586 e.v. (*Red.*).

Bevordering vóór veroordeling

Naar aanleiding van het naschrift in M.R.T. LX (1967) blz. 546, waarin de aandacht werd gevestigd op het feit dat een soldaat tot korporaal werd bevorderd, tussen de datum waarop hij een feitelijke insubordinatie pleegde en de datum waarop hij *terzake* werd veroordeeld, ontvingen wij van de Adjunct Opperofficier Personeel der Koninklijke Luchtmacht de volgende inlichtingen.

Bedoelde militair was op 13 januari 1967 gedetacheerd bij de luchtmacht instructie- en militaire opleidingenschool voor het volgen van de korporaalsopleiding. Daarbij werd het voorbehoud gemaakt dat onmiddellijk bericht moest worden, indien er zich feiten of omstandigheden voordeden, waardoor betrokkene naar het oordeel van zijn commandant niet meer geschikt werd geacht voor plaatsing op die cursus.

Aangezien van de vermoedelijke overtreding van artikel 117 W.M.Sr. niet werd gerapporteerd, kon het voorkomen dat betrokkene, na voor de cursus te zijn geslaagd, tot (*reserve*)korporaal werd bevorderd.

Een niet bedoeld gevolg van een samenloop van omstandigheden.

BIJDRAGEN

Rapport van de commissie militair strafrecht van de Nederlandse vereniging voor rechtspraak. houdende advies over de nota over een nieuw militair strafprocesrecht (bijlage handelingen 65/66 - 8706)

NEDERLANDSE VERENIGING VOOR RECHTSPRAAK

Commissie militair strafrecht

Aan het bestuur van de Nederlandse vereniging voor rechtspraak

De commissie¹⁾ die door U is ingesteld om advies uit te brengen over de nota over een nieuw militair strafprocesrecht (bijlage handelingen 65/66-8706)²⁾ heeft de eer het volgende te berichten:

§ 1. Inleiding

In de eerste plaats wil de commissie uiting geven aan een gevoel van teleurstelling over de inhoud van de nota. Deze lijkt gebaseerd te zijn op een conceptie, die mank gaat aan innerlijke tegenstrijdigheid. Enerzijds komt zij tot de conclusie, dat de militaire rechter zowel in oorlogstijd als in vreedetijd niet kan worden gemist, anderzijds schrikt zij zodanig voor de consequenties van die conclusie terug, dat zij aan het beginsel van de noodzakelijkheid van de militaire rechter weer zoveel afbreuk doet, dat in verschillende opzichten een gekunstelde (b.v. het vaste lid van de krijgsraad) en onpraktische (b.v. de competentieregeling) constructie is ontstaan, die bovendien het vermoeden doet rijzen, dat men zich onvoldoende rekenschap heeft gegeven van de praktijk van het strafproces in het algemeen en van het militair strafproces in het bijzonder. Ook valt op, dat

---

¹⁾ De samenstelling van de commissie is als volgt:

Jhr. Mr. Th. W. van den Bosch, Officier van Justitie, Hoofd van het Arr. parket te Zutphen, president plv. van de Arr. Krijgsraad te Arnhem, voorzitter. Mr. J. H. Bijl de Vroe, subst. Officier van Justitie te Haarlem, fiscaal plv. van de permanente krijgsraad voor de zeemacht. Mr. A. W. Baron van Imhoff, Officier van Justitie, Hoofd van het Arr. Parket te 's-Hertogenbosch, president plv. van de krijgsraad aldaar. Mr. K. N. Korteweg, president van de arr. krijgsraad te Arnhem en raadsheer plv. in het gerechtshof aldaar. Mr. P. J. C. Schipper, vice-president van de arr. rechtbank te Rotterdam en president plv. van de arr. krijgsraden te 's-Gravenhage, Arnhem en 's-Hertogenbosch, leden. Mr. H. Franken, gerechtssecretaris 1e kl. van de arr. rechtbank te R'dam, secretaris.

Aanvankelijk was Mr. H. H. A. de Graaff, lector in het militair-strafrecht te A'dam en Leiden, raadsheer plv. in het gerechtshof te Arnhem, voorzitter. Aangezien echter de Minister van Defensie hem heeft betrokken in de departementale werkzaamheden deze nota betreffende is hij op zijn verzoek van het voorzitterschap der commissie ontheven. Desalniettemin heeft hij een belangrijke bijdrage aan de discussies geleverd en heeft dit rapport in vele opzichten de invloed van het door hem te berde gebrachte ondergaan.

²⁾ Overgenomen in M.R.T. LIX, 1966, blz. 514 e.v. (*Red.*).

hoofdzaken en bijzaken niet altijd uit elkaar worden gehouden. Daarom is het te betreuren, dat deze nota als grondslag moet dienen voor de beraadslagingen over de beginselen van een nieuw militair strafprocesrecht. Desalniettemin wil de commissie gaarne trachten een positieve bijdrage aan de komende beraadslagingen over deze materie te leveren, omdat naar haar eenstemmige overtuiging een militair strafprocesrecht, gebaseerd op de door de regering gekozen alternatieven, de daarvoor gegeven motiveringen en de daaraan gegeven uitwerking in de praktijk niet optimaal zal werken en juist in bijzondere omstandigheden te kort zal schieten.

Zij zal daarbij niet ingaan op allerlei details die in de nota ter sprake worden gebracht (b.v. in hoeverre „legervolgelingen” onder de militaire rechtsmacht moeten vallen), aangezien daardoor afbreuk zou worden gedaan aan de duidelijkheid en helderheid van het definitieve schetsplan van het militair strafprocesrecht, dat het resultaat van de beraadslagingen zal moeten zijn. Deze horen veel meer thuis in het daarna op te maken bestek, dat uiteindelijk opnieuw aan de goedkeuring van de volksvertegenwoordiging zal worden onderworpen en waarin detailpunten zonder al te veel moeite zullen kunnen worden gewijzigd.

Op één punt wil de commissie uitdrukkelijk wijzen. Het militair strafprocesrecht behoeft vernieuwing omdat de wetgeving waarin het geregeld is, verouderd is en ondanks alle geknutsel daaraan, de toets der kritiek niet meer kan doorstaan. In het bijzonder niet omdat de Wet juist na de laatste partiële wijziging van 1963 te weinig rekening houdt met bijzondere omstandigheden, zoals bijvoorbeeld oorlogstijd. Maar de leden van de commissie, die allen de praktijk van het gewone en het militaire strafproces kennen, kunnen de verzekering geven dat, ondanks het ontbreken van sommige waarborgen in de Wet, de positie van hen, die aan de rechtsmacht van de militaire rechter onderworpen waren, de facto zeker niet slechter was, dan die van de verdachten, die voor de gewone strafrechter moesten terecht staan. Er is uiteraard wel eens kritiek geweest op de militaire rechter, maar in verhouding zeker niet meer dan op de gewone strafrechter. Het is daarom te betreuren, dat t.a.v. de militaire rechter een zeker negativisme blijkt te bestaan. Het is echter verheugend en opmerkelijk dat dat niet gedeeld wordt door degenen, die aan de militaire rechtsmacht onderworpen zijn. Zo wordt b.v. in het algemeen marineweekblad ernstig twijfel geuit omtrent de juistheid van de stellingen van een gewezen beroepsofficier, die tegen de militaire justitie van leer trekt en wordt reeds eerder in datzelfde weekblad de beperking of de afschaffing van de militaire rechtsmacht als een bedenkelijke achteruitgang in vergelijking met de huidige situatie gezien¹⁾. In „TWINTIG” een maandelijks uitgave

¹⁾ Afleveringen van 17 november en 13 oktober 1967 van het algemeen marine weekblad, uitgave van de militaire belangenvereniging van beroepsschepelingen bij de zeemacht.

van de vereniging voor dienstplichtige militairen (aflevering van september 1967) wordt gesteld: „dat je bepaald niet slechter af bent als je als „soldaat voor de krijgsraad moet verslijnen voor zaken die overeen „komen met gelijksoortige in de burgermaatschappij en dat bij militaire „delicten een vergelijking moeilijk te trekken is." Ook de Nederlandse Orde van Advocaten heeft herhaaldelijk blijk gegeven van haar waardering voor de taakuitoefening van de militaire rechter, waaruit men de gevolgtrekking mag maken, dat de militaire verdachte de facto niet in een slechtere positie verkeert dan de burger-verdachte. Het is daarom te hopen, dat bij de komende beraadslagingen in sterke mate rekening zal worden gehouden met de praktijk en dat aan stemmen uit de praktijk meer aandacht zal worden besteed dan tot nu toe het geval is geweest.

§ 2. Moet een afzonderlijke militaire rechter worden gehandhaafd en zo ja, in hoeverre?

Hoewel het voorlopig antwoord van de regering overeenkomt met het gevoelen van de commissie, is zij van oordeel, dat de argumentatie van het standpunt weinig bevredigend is.

In de nota wordt de onmisbaarheid van het bestaan van een afzonderlijke militaire rechter in oorlogstijd voorop gesteld. Daaruit vloeit dan de wenselijkheid voort hem ook in vreedstijd te laten bestaan, opdat hij de gelegenheid heeft zich op zijn optreden in oorlogstijd voor te bereiden. Als bijkomstig voordeel wordt dan nog genoemd de uitgebreide rechtsmacht, die het volkenrecht toekent aan de militaire rechter t.a.v. eigen militairen, die zich op vreemd grondgebied bevinden, waardoor deze minder onder vreemde rechtsmacht zullen vallen.

Als tweede reden van zijn bestaan in vreedstijd wordt dan nog de eigen aard van de militaire samenleving genoemd, die zou kunnen nopen tot een van de normale afwijkende rechtspleging.

In ieder geval zullen volgens de nota bepaalde afwijkingen noodzakelijk zijn i.v.m. de coördinatie tussen strafrechtelijke en krijgstuchtelijke afdoening, die een afzonderlijke regeling vraagt en ten slotte zal van de strafrechter een bijzonder invoelingsvermogen in de militaire verhoudingen en in de normen, welke in een militair apparaat gelden, gevraagd worden, die tot specialisatie van die rechter zullen nopen. De laatstgenoemde twee factoren behoeven er op zich zelf niet toe te leiden in vreedstijd de militaire rechter boven de gewone rechter te verkiezen, maar in combinatie met de reeds eerder genoemde motieven kunnen zij volgens de nota toch als belangrijke argumenten voor een afzonderlijke militaire justitie gelden.

Op deze manier is het wel een wankel basis waarop de nota het bestaan van een afzonderlijke militaire justitie laat rusten, vooral omdat dat alles gezien wordt als een gedeeltelijk prijsgeven van een tweetal aan de strafrechtspleging hier te lande ten grondslag liggende beginselen: de gelijkheid

van rechtsbedeling en de bijzondere formele waarborgen voor de onafhankelijkheid, onpartijdigheid en bekwaamheid van de strafrechter.

Wat de onafhankelijkheid betreft, die de nota alleen vermeldt in verband met de benoembaarheid voor het leven, is het inderdaad niet mogelijk voor een college, dat gedeeltelijk uit militairen bestaat, deze waarborg formeel te realiseren. Maar t.a.v. het Hoog Militair Gerechtshof is dat wel mogelijk. Dan krijgt men dezelfde figuur als b.v. t.a.v. de ambtenarenrechter, die toch ook beslist over de gevallen, waarbij soms grote persoonlijke belangen van een ambtenaar betrokken zijn. De formele waarborgen voor de onpartijdigheid (art. 24 R.O., de bepalingen over wraking en verschoning) kunnen voor de militaire rechter dezelfde zijn als voor de burgerrechter. Op het ogenblik gaan zij in feite verder (zie b.v. de artt. 136 t/m 138 R.L.) Van prijsgeven behoeft ten aanzien hiervan geen sprake te zijn.

Wat de bekwaamheid van de strafrechter betreft, een krijgsraad samengesteld uit rechtsgeleerden en militairen is een gespecialiseerde rechter, die juist bekwaamer geacht wordt dan de gewone rechter. Strafrechtspraak heeft niet alleen een juridische kant, de straftoemeting is een steeds belangrijker wordend facet van de taak van de strafrechter. Het is pertinent onjuist als de nota stelt (bladz. 30, 1e kolom) dat de straftoemeting bij uitstek een deel van het juridisch domein van de strafrechter is. Mogelijk wordt bedoeld een kwestie van ervaring.

Ten aanzien van het beginsel van gelijkheid van rechtsbedeling is van prijsgeve helemaal geen sprake, omdat gelijkheid van rechtsbedeling geen doel is maar middel om te geraken tot een zinvolle toepassing van het strafrecht. Eventueel kan en soms moet dat doel met andere middelen worden bereikt.

De wet op de Economische delicten b.v. bracht de berechting van die strafbare feiten weer terug bij de gewone rechterlijke macht, maar niet in de eerste plaats om daardoor de eenheid van rechtsbedeling te bevorderen, maar om zo mogelijk een nog meer afdoende repressie te verkrijgen.

Die terugbrenging kon niet zonder meer geschieden en in de memorie van toelichting op het wetsontwerp op de economische delicten werd dan ook gesteld, dat het niet moeilijk was te beredeneren, dat de berechting van vergrijpen tegen het economisch leven een aantal belangrijke bijzondere regelingen eist, zowel op het stuk van rechterlijke organisatie als van strafrecht en strafproces-recht.

Of men de strafbare feiten, die nu onder de rechtsmacht van de militaire rechter vallen ook bij de gewone rechter moet onderbrengen is een vraag van doelmatigheid, waarbij men enerzijds moet laten medewegen, dat in het geval dat de militaire rechter wordt afgeschaft toch een groot aantal bijzondere regelingen noodzakelijk zal zijn, een groter aantal, dan voor de economische delicten en anderzijds, dat men bij handhaving van een afzonderlijke militaire rechter toch in hoge mate kan aansluiten bij

het gewone strafproces-recht en de gewone rechterlijke organisatie. In het bijzonder kan, voor wat de juristen betreft, gebruik gemaakt worden van leden van de gewone rechterlijke macht, die bij de militaire justitie worden gedetacheerd of die het ambt van militair rechter als nevenfunctie uitoefenen. In § 3 zal daarop nader worden teruggekomen.

De commissie heeft een ander uitgangspunt: De aanwezigheid van een krijgsmacht tot handhaving van de belangen van de staat (vergelijk de betreffende grondwetsartikelen).

Dit is zeker in de tegenwoordige tijd een uiterst kostbare aangelegenheid, die bovendien reeds in vreedstijd grote persoonlijke offers vergt. De krijgsmacht dient in de eerste plaats te voorkomen, dat Nederland in een oorlog betrokken raakt en dient verder, waarschijnlijk in steeds belangrijker mate, ter handhaving van de internationale rechtsorde. Kan haar aanwezigheid het uitbreken van een oorlog niet voorkomen, dan zal zij de vijand daadwerkelijk moeten bestrijden, waarbij iedere militair voor de harde noodzakelijkheid komt te staan zijn plicht te blijven vervullen, ongeacht het meest directe gevaar voor lijf en leden. Wil de strijd zinvol zijn en kans op succes hebben, dan zal de krijgsmacht modern moeten zijn uitgerust, haar leden zullen een hoge graad van geoefendheid moeten bezitten en vooral bezielde moeten zijn van een geest, die hen bestand doet zijn tegen de hoge morele eisen, die aan hen worden gesteld. Dat geldt niet alleen voor het onverhoopte geval, dat de oorlog is uitgebroken, maar is ook noodzakelijk voor het bereiken van het primaire doel, het voorkomen van een oorlog, omdat het moreel van de troep van doorslaggevend beteken is ook voor de preventieve waarde van een krijgsmacht. Dit brengt met zich mede, dat voor de militair reeds in vreedstijd talrijke bijzondere normen gelden, waarvan de handhaving zo nodig moet kunnen worden afgedwongen door het opleggen van sancties.

De strafsancities zijn vastgelegd, deels in het militair strafrecht, deels in het militair tuchtrecht. Tussen strafrecht en tuchtrecht bestaat geen principieel verschil: alle strafbare feiten kunnen krijgstuuchtelijk worden afgedaan, terwijl elk krijgstuuchtelijk vergrijp, ook als het niet in enige strafwet als strafbaar omschreven staat, kan leiden tot een tot correctie daarvan gegeven dienstbevel, waarvan de niet-nakoming aan de kennisneming van de strafrechter is onderworpen (art. 114 Wetb. van Militair Strafrecht).

De wijze waarop dit geheel van strafrecht en tuchtrecht wordt toegepast, is in belangrijke mate bepalend voor de waarde van de krijgsmacht. In § 3 zal nader worden uiteengezet, dat het optimale kan worden bereikt, indien de toepassing blijft toevertrouwd aan gespecialiseerde colleges, die op gronden van doelmatigheid in organisatorisch opzicht geen deel uitmaken van de gewone rechterlijke macht, waar enerzijds juristen zitting in hebben, afkomstig uit of mede deel uitmakende van de gewone rechterlijke macht, die het militaire leven kennen en er door de uitoefening van

hun functie nog geregeld mede in aanraking komen en anderzijds militairen, die midden in het militaire leven staan, maar door geregelde deelneming aan de strafrechtspraak, daarin inzicht hebben gekregen. Dit alles is nog klemmender in oorlogstijd, waarin zich vele bijzondere problemen van volkenrecht en oorlogsrecht zullen voordoen, waarvan de gewone rechterlijke macht niet of nauwelijks op de hoogte is, maar waarmee de militaire juristen zich vertrouwd kunnen maken als deel van de voorbereiding op hun oorlogstaak.

§ 3. Hoe moet de samenstelling van de colleges zijn, die met de behandeling van strafbare feiten, begaan door militairen, zijn belast?

Alvorens die vraag te beantwoorden lijkt het raadzaam na te gaan in hoeverre wijzigingen en aanvullingen in de gewone rechterlijke colleges en in de procedure van het wetboek van strafvordering noodzakelijk zouden zijn opdat die colleges ook de behandeling van strafbare feiten, begaan door militairen, in alle opzichten en onder alle omstandigheden zo goed mogelijk kunnen vervullen. Veel van wat daarover gezegd moet worden geldt mutatis mutandis ook voor afzonderlijke colleges.

Het aantal juristen.

Geen wijziging behoeft te worden gebracht in het aantal juristen, dat aan de berechting van strafbare feiten, begaan door militairen, deelneemt.

Het overgrote deel der strafzaken wordt door een unus iudex afgedaan. In 1965 werd slechts 17,8% der gewone rechtbankzaken (zonder kinder-, economische- en belastingzaken) door de meervoudige kamer behandeld. Er is geen reden aan misdrijven begaan door militairen andere eisen te stellen. Bij kantongerechtszaken oordeelt eveneens slechts een unus. Dus de strafbare feiten begaan door militairen zullen voor liet overgrote deel kunnen worden afgedaan door een college bestaande uit één jurist als voorzitter en voor die gevallen, die niet van eenvoudige aard zijn of waarin een zwaardere gevangenisstraf dan zes maanden moet worden opgelegd, uit drie juristen, waarvan één als voorzitter, voor alle gevallen zoals hieronder nog nader zal worden toegelicht en behoudens een later te bespreken uitzondering, aangevuld met twee militaire leden. Deze mogelijkheid tot gevarieerde samenstelling heeft bovendien boven de huidige organisatie het voordeel, dat in oorlogstijd, wanneer soms zeer zware straffen moeten worden opgelegd en zeer moeilijke vragen van volkenrecht en oorlogsrecht zullen moeten worden beantwoord, de meerderheid van het college uit juristen-beroepsrechters bestaat.

Specialisatie

In de nota en ook in het voorgaande is al herhaaldelijk ter sprake gekomen, dat, indien de militaire strafzaken bij de gewone rechter zouden worden ondergebracht, specialisatie van die rechter noodzakelijk zal zijn. Dit kan op verschillende manieren plaats vinden: men kan de gewone

leden van de rechterlijke macht voor de bijzondere taak bekwamen, men kan aan de gewone rechterlijke colleges personen toevoegen, die op het gebied van de te behandelen zaken bijzondere kennis hebben en men kan zowel het een als het andere doen.

Een vrij groot aantal leden van de rechterlijke macht beschikt over militaire ervaring, daar zij reserve-officier zijn, of beroeps- of reserve-officier geweest zijn. Het lijkt aangewezen in de eerste plaats een keuze te doen uit deze categorie voor degenen die met de behandeling van strafbare feiten begaan door militairen belast zullen worden. Maar dat is niet voldoende. Omdat strafrecht en tuchtrecht zo nauw met elkander verbonden zijn, zal de strafrechter dikwijls met vragen van tuchtrecht te maken krijgen en soms zelfs tuchtrechtelijke straffen moeten opleggen. Bovendien zal hij inzicht moeten hebben in de militaire samenleving van dit moment. De gewone leden van de rechterlijke macht die reserve-officier zijn of geweest zijn hebben meestal een beperkte ervaring met de toepassing van het tuchtrecht en hun aanraking met het militaire leven ligt dikwijls vrij ver terug. Nu is de militaire samenleving bepaald geen statische en zijn de grenzen van het tuchtrechtelijk ongeoorloofde steeds in beweging. Daarom is het belangrijk, dat in colleges die militaire strafzaken behandelen, militairen zitting hebben, die recente ervaring met handhaving van de tucht hebben en op dat ogenblik midden in het militaire leven staan.

Hieruit volgt, dat het vaste lid, zoals dat in de nota wordt omschreven, niet aan de eisen, die aan een militair lid moeten worden gesteld, zal voldoen. Voordat hij lid van de krijgsraad wordt, heeft hij een aantal jaren troependienst gedaan, heeft hij rechten gestudeerd, zal hij dienst hebben gedaan in een militaire functie (die waarschijnlijk geen troependienst zal zijn) en secretaris van de krijgsraad en waarnemend griffier van een rechtbank geweest zijn. Op het moment, dat hij vast lid kan worden, heeft hij gedurende een tiental jaren geen contact met de troep meer gehad. Bovendien blijkt wel uit de nota, dat het vrijwel onmogelijk is voor een vast lid status en carrière op bevredigende wijze te regelen. Men zou ook nog, om het college geheel uit beroepsrechters te doen bestaan, kunnen overwegen, troepenofficieren, niet-juristen als vaste leden in de colleges op te nemen, zoals dat in zekere zin gebeurt bij het H.M.G. Maar daaraan kleven dezelfde soort bezwaren, zij het in mindere mate, als aan het in de nota voorgestelde vaste lid, terwijl men dan in bijzondere omstandigheden over te weinig militaire leden zou beschikken. In het huidige systeem kan een vrij groot aantal militaire leden geregeld aan de zittingen van de krijgsraad deelnemen, die dan in bijzondere omstandigheden meer kunnen worden ingeschakeld. Indien men tot benoeming van vaste militaire leden zou overgaan, die dan voor het leeuwendeel der zaken in de krijgsraad zitting zouden nemen, zouden eventuele plaatsvervangers van die militaire leden te weinig aan bod komen en te weinig ervaring opdoen.

Concentratie

Het aantal vonnissen van de krijgsraden is betrekkelijk gering (in het jaar 1967: 1384 *terzake* misdrijven en 1105 *terzake* overtredingen, overeenkomende met de produktie van één kleinere rechtbank en één klein kantongerecht). Dit brengt noodwendig met zich mede, dat als men tot specialisatie bij de gewone rechterlijke macht wil overgaan, ook concentratie noodzakelijk is. Moet men dan overgaan tot concentratie bij enkele rechtbanken en enkele kantongerechten? Gezien het geringe aantal overtredingen heeft het nauwelijks zin de kantongerechten daarbij te betrekken, zeker niet indien men de verkeersdelicten voor het grootste gedeelte aan de gewone kantonrechter zou willen overlaten, zoals de nota voorstelt.

Mobiliteit

De gewone rechterlijke colleges zijn niet mobiel, hoewel kan worden bepaald, dat buiten de zetel van het gerecht zittingen kunnen worden gehouden. De regeling voorziet er niet in dat het gehele college wordt verplaatst. Voor colleges die strafbare feiten, begaandoor militairen, behandelen is mobiliteit niet alleen in oorlogstijd, waarin de noodzaak voor zich zelf spreekt, maar ook in vreedstijd, wanneer delen van de krijgsmacht ver buiten de landsgrenzen gestationeerd kunnen worden (Korea), een vereiste.

Resumerende moeten, indien men de militaire strafzaken bij de gewone rechterlijke colleges wil onderbrengen, een aantal leden daarvan worden gespecialiseerd, moeten aan de colleges militaire leden worden toegevoegd, moet een concentratie plaats vinden bij enkele rechtbanken, met uitschakeling van de kantongerechten en moeten er maatregelen getroffen worden, dat die rechtbanken buiten hun rechtsgebied kunnen optreden en moet de mogelijkheid bestaan mobiele hulpparketten en - hulpgriffies in het leven te roepen. Daarbij komt dan nog dat een aantal bijzondere bepalingen nodig is i.v.m. de coördinatie tussen strafrechtelijke en tuchtrechtelijke afdoening en i.v.m. het optreden buiten de landsgrenzen en in bijzondere omstandigheden. Tevens moet dan bij die rechtbanken personeel worden opgeleid, dat bij mobilisatie kan worden aangeroepen.

Op grond van het bovenstaande is de commissie van oordeel, dat het laten bestaan van afzonderlijke krijgsraden verreweg de voorkeur verdient. Men kan daarbij gebruik maken van vrijwel dezelfde personen, die anders in de strafkamers van de gewone rechterlijke colleges zitting zouden hebben, maar men ondervangt de bezwaren, die het gevolg zijn van de omstandigheid, dat voor een naar verhouding klein aantal strafzaken, zoveel uitzonderingen op en veranderingen in de normale organisatie en procedure noodzakelijk zijn. Dat werkt storend op het geheel en het zal vrijwel niet te vermijden zijn, dat strafzaken begaan door militairen in verdrukking komen. Dat is in het kader van de defensie-inspanning niet verantwoord.

De organisatie van de krijgsraden zou dan als volgt kunnen zijn: Elke krijgsraad heeft een vaste president, die als beroeps- of reserve-officier militaire ervaring heeft opgedaan en die zijn rechterlijke ervaring heeft verkregen bij de zittende of staande magistratuur. Hij wordt voor het leven benoemd met een leeftijdsgrens van 60 jaar. Bij het bereiken daarvan of zoveel eerder als hij ongeschikt wordt verklaard voor de dienst te velde, heeft hij recht op en is verplicht een gelijkwaardig ambt in de gewone rechterlijke macht te aanvaarden. In principe wordt hem tevens een opdracht verstrekt als bedoeld in art. 6 van de wet van 18 december 1957, zodat hij in de gelegenheid is geregeld aan de gewone rechtspraak deel te nemen. Een enkele keer, wanneer de betrokken krijgsraad zeer weinig zaken te behandelen heeft, zal de omgekeerde figuur zich voordoen: een lid van de gewone rechterlijke macht krijgt een opdracht als bovenbedoeld om het ambt van president van de krijgsraad uit te oefenen. Naast de president krijgen dan nog enige leden van de gewone rechterlijke macht, die militaire ervaring hebben, een opdracht als bovenbedoeld. Zij kunnen als president *ply.* optreden en als leden zitting nemen voor die gevallen waarin drie juristen aan de berechting moeten deelnemen.

Bij elke krijgsraad is ten minste één vaste auditeur-militair of fiscaal, die als beroeps- of reserve-officier militaire ervaring heeft opgedaan en zijn rechterlijke ervaring heeft verkregen bij het gewone openbaar ministerie. Daarnaast worden andere leden van het gewone O.M. op grond van art. 6a van de Wet R.O. tot waarnemend auditeur-militair of fiscaal benoemd, die deze taak naast hun gewone taak uitoefenen.

In de nodige secretarissen kan worden voorzien door Officieren van het dienstvak van de militair juridische dienst en van de overeenkomstige diensten van de zee- en luchtmacht. Voor hen die dat ambiëren moet de mogelijkheid worden gecreëerd via het waarnemend en substituut griffierschap tot rechter benoemd te worden of via een stage bij het gewone O.M. tot substituut Officier van Justitie. Uit hen zullen dan later weer een deel van de benodigde functionarissen voor de militaire justitie kunnen voortkomen.

In de nota wordt gesteld, dat het scheppen van de functie van vast lid de mogelijkheid biedt een gelukkige oplossing te vinden voor het vervullen van de functie van officier-commissaris. Het wordt n.l. van groot belang geacht, dat de functie kan worden opgedragen aan een onafhankelijk magistraat, die tevens over grote kennis van het militaire leven beschikt. Een vergelijking met de rechter-commissaris gaat echter niet helemaal op, omdat de officier-commissaris niet beslist over het voorlopig arrest, zoals de rechter-commissaris over de bewaring. Daarom is er geen bezwaar de bestaande situatie te handhaven, terwijl dan de toepassing van eventuele dwangmiddelen aan de krijgsraad kan worden voorbehouden of aan de president daarvan.

In de nota wordt gesteld, dat de positie van de president impliceert dat

hij een burger status zal hebben. Het zou met de formele eis van de onafhankelijkheid niet te rijmen zijn, dat de president een militair zou zijn en uit dien hoofde een plaats in de militaire hiërarchie zou innemen. Het is dan wel merkwaardig, dat in de nota de militaire status van het vaste lid niet onverenigbaar geacht wordt met de formele eis van onafhankelijkheid. In vreedstijd is er geen bezwaar tegen een burger status van de president. In oorlogstijd is dat echter anders en in de nota wordt voorgesteld hem aan een militaire rang gelijkgestelde positie te geven, compleet met uniform en administratieve indeling. Bovendien moet de bevelhebber hem een bepaalde standplaats kunnen aanwijzen. Tot nu toe kan een president van een mobiele krijgsraad in oorlogstijd en buiten de landsgrenzen een militaire status hebben en van bezwaren daartegen is nimmer gebleken. Jarenlang zijn presidenten van krijgswaarden te velde militair geweest. Het is immers niet mogelijk de president bevoegde dienstbevelen te geven, die hem in de uitoefening van zijn taak zouden belemmeren en men zal er niet licht toe overgaan onbevoegde dienstbevelen te geven, die dat resultaat wel zouden hebben. Trouwens indien de president burger is, kunnen zeer goed onbevoegde dienstbevelen aan anderen worden gegeven, die de president het uitoefenen van zijn taak onmogelijk maken. De president is de aangewezen commandant van het militaire onderdeel, dat de krijgsraad in oorlogstijd is en het is een onmiskenbaar voordeel, dat hij als militair door het geven van dienstbevelen in en buiten de krijgsraad een vlotte gang van zaken veilig kan stellen. Een principiële kwestie is dit echter niet en hierover hoeft in dit stadium nog geen beslissing te worden genomen.

De auditeur-militair moet zich in vreedstijd meer in de krijgsmacht bewegen dan de president en daarom zou voor hem het hebben van een militaire status ook in vreedstijd voordelen hebben. Voor oorlogstijd geldt t.a.v. een militaire status voor hem hetzelfde als voor de president en is het met betrekking tot de president in de nota genoemde bezwaar van de eis van formele onafhankelijkheid op hem niet van toepassing.

Wat de samenstelling van het **H.M.G.** betreft is de commissie van oordeel, dat het recht moet spreken met drie rechtsgeleerden, waarvan één als voorzitter fungeert en een aantal militairen. Twee rechtsgeleerden kunnen het lidmaatschap uitoefenen naast hun gewone functie in de zittende magistratuur door middel van opdracht als bedoeld in art. 6 van de wet van 18 december 1957. Voor de president kan vermoedelijk beter de omgekeerde figuur gekozen worden: een opdracht om naast zijn taak als president in een burgerrechtelijk college als lid te fungeren.

Welke de klaarblijkelijke voordelen zijn van de personele unie tussen het ambt van advocaat fiscaal en procureur-generaal bij het gerechtshof te 's-Gravenhage wordt in de nota niet vermeld en is aan de commissie niet duidelijk. Dit is echter een punt, dat in dit stadium niet behoef te worden beslist.

De personele unie tussen de griffier van het H.M.G. en die van het gerechtshof te 's-Gravenhage bestaat de facto niet. Waarom het dan doelmatig is haar te handhaven ontgaat de commissie. Ook dit is een punt, dat in dit stadium niet beslist behoeft te worden.

§ 4. Hoever moet de absolute competentie van de militaire rechter zich uitstrekken?

Het voordeel de competentie van de militaire rechter te behandelen na de bespreking van de samenstelling van de militair rechterlijke colleges is, dat dan niet in abstracto over die competentie behoeft te worden gesproken, maar dat in concreto kan worden beslist hoever de competentie van een militaire rechter van bepaalde samenstelling zich moet uitstrekken. Het is gewenst in dit stadium alleen te beantwoorden in hoeverre militairen aan de rechtsmacht van de militaire rechter onderworpen dienen te worden. Dat is de hoofdzaak, al het andere heeft geen beslissende invloed op de te ontwerpen rechterlijke organisatie en op het toekomstige militair strafprocesrecht. Het Oorlogsstrafrecht b.v. is op zich zelf zeer belangrijk, maar welke rechter daarvoor competent dient te zijn kan beter beoordeeld worden, wanneer het oorlogsstrafrecht en de daarmee samenhangende vraagstukken worden herzien. Daarvoor is op zich zelf alle aanleiding, zie b.v. de onbevredigende wijze waarop de strafrechtelijke repressie van spionage geregeld is (bijlage handelingen nr. 9394, verslag van de werkzaamheden van de vaste commissie voor de inlichtingen- en veiligheidsdiensten).

Het is logisch indien er een militaire rechter is, dat de berechting van militaire delicten aan hem wordt opgedragen. Het is eveneens logisch dat de commune delicten met een militair aspect te zijner competentie staan. Minder logisch lijkt dat ten aanzien van commune delicten zonder een militair aspect. In de nota wordt gesteld, dat er grote bezwaren aan verbonden zijn de competentie van de commune en de militaire rechter ten aanzien van de commune delicten te scheiden aan de hand van het criterium of het concrete feit al dan niet militaire aspecten van betekenis vertoont. Dit zou er n.l. toe leiden, dat elk afzonderlijk vergrijp aan dat criterium zou moeten worden getoetst. Uit het oogpunt van rechtsbedeling zou dit onaanvaardbaar zijn en bovendien allerlei technische procesuele moeilijkheden opleveren. De in de nota genoemde argumenten zijn in hoofdzaak juist, maar er is nog meer. Het bovenbedoelde criterium zou moeten worden gehanteerd door het militaire O.M. (commanderend generaal en auditeur-militair of fiscaal). Overdracht aan het gewone O.M. ter verdere berechting zou ongetwijfeld vertraging opleveren. Verder is ook bij commune delicten het eerste boek van het wetboek van militair strafrecht volledig van toepassing, waarmede de gewone rechterlijke macht niet vertrouwd is, terwijl in het bijzonder het hanteren van bijkomende straffen slechts aan een gespecialiseerde rechter kan worden

toevertrouwd omdat alleen hij de draagwijdte en de noodzaak ervan kan beoordelen. Indien de commune rechter zou moeten oordelen over commune delicten begaan door militairen, zou op de strafrechtelijke procedure soms een administratiefrechtelijke moeten volgen. Aan de berechting van een dergelijk delict door de militaire rechter zullen in de opzet, zoals de commissie zich voorstelt, hetzelfde aantal juristen deelnemen als aan de berechting door een burgerrechter, die mede behoren tot de gewone rechterlijke macht of daaruit voortgekomen zijn. Wat voor bezwaren zijn er dan nog tegen berechting door die rechters? De aan die rechter of rechters toegevoegde militairen kunnen bovendien een belangrijke inbreng hebben ten aanzien van de straftoemeting, omdat zij het beste weten welke uitwerking een bepaalde straf op zijn omgeving zal hebben, een materie die de juristen van de militair rechterlijke macht uit ervaring ook beter zullen beheersen dan de gewone rechter.

De nota voelt zich toch blijkbaar niet helemaal gelukkig met de oplossing, dat alle commune delicten ter competentie van de militaire rechter zou staan en komt daarop dan ook gedeeltelijk terug. Er wordt een stelsel aangeprezen met als hoofdregel, dat de militaire rechter bevoegd is voor commune delicten, doch dat van die bevoegdheid worden uitgezonderd bepaalde scherp omschreven groepen strafbare feiten, die zelden of nooit in concreto de militaire sfeer raken. Uitgezonderd zouden volgens de nota moeten worden fiscale delicten, sociaal-economische delicten en verkeersdelicten, behalve in oorlogstijd en buiten Nederland en voorzover niet gepleegd met een als zodanig herkenbaar militair voertuig, dan wel gepleegd door een militair, die zich bevond in een marscolonne of andere als zodanig herkenbare formatie. Wat dit laatste betreft, komt de nota in strijd met haar eigen argumentatie, dat elk vergrijp aan het criterium of het al dan niet militaire aspecten heeft, zou moeten worden getoetst. Nu opeens wordt dit criterium geformaliseerd met de mogelijkheid van correcties door overdracht van een strafzaak van de **burgerlijke**- naar de militaire **rechter** en omgekeerd. Daarop zal hierna nog worden ingegaan, maar ook met deze mogelijkheid tot correctie is een dergelijke beperking van de competentie van de militaire rechter onpraktisch en onnodig. Onpraktisch, omdat het vervolgingsbeleid over militairen over twee instanties wordt verdeeld, onnodig omdat aan de berechting door de militaire rechter personen met dezelfde kwalificaties en achtergrond deelnemen als aan berechting door de burgerrechter. Daar de militaire rechter zeer veel verkeerszaken te behandelen krijgt kan hij ook in dat opzicht als een gespecialiseerde rechter beschouwd worden, nog afgezien van het feit, dat bij de aanstelling van militaire leden ook geput kan worden uit officieren, die als verkeersdeskundigen kunnen worden aangemerkt. Desnoods zou men de zeer eenvoudige commune delicten zonder militaire aspecten kunnen laten afdoen door een militaire politierechter, als hoedanig de president of een ander burger lid zou kunnen fungeren.

Ten aanzien van de sociaal economische delicten gepleegd door militairen kan gezegd worden, dat zij in normale vredesomstandigheden vrijwel niet door militairen gepleegd zullen worden en dan nog zelden een militair aspect zullen hebben, maar in bijzondere omstandigheden en zeker in oorlogstijd zeer veel en dan vrijwel altijd een militair aspect zullen hebben. De commissie is daarom van oordeel, dat ook ten aanzien van deze delicten de rechtsmacht het beste aan de militaire rechter kan worden opgedragen.

Voor door militairen gepleegde fiscale delicten kan gelden, dat zij zo weinig talrijk zullen zijn en zo zelden militaire aspecten zullen vertonen, dat besteding van de bestaande toestand geen bezwaar oplevert.

Het naast elkaar staan van een militair en een burgerlijk forum heeft in de praktijk weinig moeilijkheden opgeleverd. Het komt wel voor, dat verdachten voor de burgerlijke rechter terecht moeten staan, die inmiddels in werkelijke dienst zijn gekomen of dat verdachten voor de krijgsraad terecht moeten staan, die sedert het plegen van het delict met groot verloop zijn gezonden of de militaire dienst hebben verlaten. Soms begaat een militair een strafbaar feit terwijl nog een strafzaak bij de burgerrechter tegen hem in behandeling is, soms ook begaat de gewezen militair als burger een strafbaar feit, terwijl een krijgsraadzaak tegen hem nog niet is afgedaan. Hetzelfde kan zich voordoen, indien een burger een misdrijf en een overtreding begaat en hij zowel voor de politierechter als voor de kantonrechter moet verschijnen. De praktijk weet hiervoor oplossingen te vinden, b.v. door voeging ad informandum. Tegen een beperkte mogelijkheid tot overdracht behoeft geen bezwaar te worden gemaakt, deze kan de reeds in de praktijk gevonden oplossingen aanvullen. Indertijd is echter een dergelijke regeling t.a.v. overtredingen door minderjarigen gepleegd, door de Kamer afgewezen. Deze oplossing kan echter niet dienen tot correctie van het geformaliseerde criterium aan de hand waarvan in de opzet van de nota, wordt bepaald of verkeersdelict door de burger- of door de militaire rechter moeten worden berecht. Want of een verkeersdelict, dat normaliter aan de burgerrechter zou toevallen een militair aspect bevat, zou dan door het gewone O.M. moeten worden beoordeeld.

De huidige bepaling van art. 81 I.M.S.T. ware te handhaven, omdat anders eenzelfde zaak door twee colleges zou moeten worden behandeld, wat tot verschillende uitkomsten zou kunnen leiden. Dit en de bevoegdheid tot overdracht van zaken behoeft echter niet in dit stadium te worden beslist.

In de nota wordt bezwaar gemaakt tegen toekenning van de bevoegdheid aan de militaire rechter kennis te nemen van de civiele vordering van de beledigde partij. Als de samenstelling van de militair rechterlijke colleges zou worden zoals de commissie zich voorstelt, vervallen in ieder geval de bezwaren van niet constitutionele aard. Het argument dat toekenning

van die bevoegdheid niet nodig is omdat in verkeerszaken waarbij militaire motorvoertuigen betrokken zijn, de Staat civielrechtelijk aansprakelijk zal zijn, is onbegrijpelijk. Indien daarmee bedoeld wordt, dat het voor benadeelden niet zo moeilijk zal zijn hun vordering te realiseren, is dat een opvatting, die buiten de departementale sfeer bepaald niet onbetwist zal blijven.

§ 5. Welke rechtsmiddelen moeten er in de militaire strafrechtspleging zijn

De voorstellen van de nota omtrent de rechtsmiddelen geven de commissie geen aanleiding tot bijzondere opmerkingen. In grote lijnen kan zij daarmee accoord gaan, maar is van oordeel, dat over de details beter kan worden beslist bij het ontwerpen van het wetboek van militaire strafvordering en de militaire rechterlijke organisatie.

§ 6. Enige gevallen uit de praktijk

De bezwaren tegen een afzonderlijke militaire justitie zijn niet alleen van theoretische aard maar zijn ook gebaseerd op de veronderstelling dat de militaire rechter zwaarder straft. Hoewel het zeker niet uitgesloten is, dat in bepaalde gevallen een militaire rechter zwaarder zal straffen dan een burgerrechter, omdat eerstgenoemde door zijn specialistische kennis de ernst van het feit beter onderkent, zal in vele andere gevallen de militaire rechter milder oordelen, omdat hij juist door zijn specialistische kennis op de hoogte is met b.v. de moeilijke omstandigheden waaronder de beklaagde heeft moeten werken, de zware verantwoordelijkheid die op hem rustte of de bijzondere verleiding waaraan hij heeft bloot gestaan. Daarbij komt nog dat de mogelijkheid om een zaak krijgstuuchtelijk af te doen, enerzijds de kans biedt tot betrekkelijk zwaar straffen, zonder dat de betrokkene daarvan later nadeel ondervindt omdat hij een blanco strafblad behoudt, anderzijds die toch als een lichtere bestraffing dan onvoorwaardelijke gevangenisstraf te zien. Daarnaast heeft de militaire verdachte nog het voordeel, dat hij tot militaire detentie i.p.v. tot gevangenisstraf kan worden veroordeeld en ook dat gevangenisstraf kan worden geëxecuteerd in het depot van discipline.

Hieronder volgen enige voorbeelden waarop de zaak op een meer bevredigende wijze kon worden afgedaan dan zonder het bestaan van een gespecialiseerde rechter, met een bevoegdheid tot krijgstuuchtelijke afdoening mogelijk was geweest.

1. Een vaandrig van de technische dienst had in de maand juli 1967 zijn particuliere auto gerepareerd met Rijksmaterieel (waarde ± f 10,—) en aan een mindere opgedragen een deel van die reparaties te verrichten in diensttijd. Aan hem was tenlastegelegd diefstal, verduistering en misbruik van zijn gezag als meerdere. Betrokkene was, na enige maanden als onder-officierdienstte hebben gedaan, op grond van zijn goede prestaties in de gelegenheid gesteld vaandrig K.V.V.-er te worden bij de technische dienst.

Zijn commandant beoordeelde hem gunstig en had de overtuiging, dat het niet de bedoeling was geweest op kosten van het Rijk herstellingen aan zijn eigen auto te verrichten doch een drang een bepaalde facet van herstelling zo snel mogelijk af te werken. Op 5 september werd hij in zijn functie geschorst, omdat hij verdacht werd zich schuldig gemaakt te hebben aan feiten, die aanleiding zouden kunnen geven tot ontslag uit de dienst. Op 12 oktober legde de krijgsraad 14 dagen streng arrest op met als strafreden: Ondanks herhaalde waarschuwingen door gebrek aan onderscheidingsvermogen met betrekking tot liet ontoelaatbare van zijn handelingen, zijn auto gerepareerd met enkele rijksonderdelen van geringe waarde en hierbij een mindere tot medewerking bewogen.

II. Op 16 september 1967 begaven zich een drietal soldaten op een verboden schietterrein van het artillerie-schietkamp. Bij het manipuleren met een blindganger kwam deze tot ontploffing, waardoor één der soldaten ernstig werd gewond. Bij een onderzoek op de kamer bleek, dat de beide anderen de vorige dag munitieresten hadden medegenomen, die gedeeltelijk zeer gevaarlijk bleken te zijn. Beiden moesten terechtstaan voor diefstal en het betreden van verboden terrein, maar de krijgsraad besliste, dat de zaak voor krijgstuchtelijke afdoening in aanmerking kwam en legde ieder een straf van 14 dagen streng arrest op met als strafreden: In strijd met de hen bekende orders van blijvende aard en ondanks de ter plaatse aanwezige borden met het opschrift „verboden toegang”, zich bevonden op het schietterrein van het artillerie-schietkamp en vandaar munitieresten medegenomen naar de legerplaats.

III. Een soldaat die vroeger mess-bediende was geweest mocht op een avond wederom in de mess helpen, hoewel dat niet noodzakelijk was op grond van de bezetting van de mess en het aanwezige bedienend personeel. Het is een vertrouwensfunctie, daar gedurende de tijd, dat de mess geopend is, het niet doenlijk is controle te houden. Van de gelegenheid maakte hij gebruik een bankbiljet van DM 100,— weg te nemen. De krijgsraad verwees de zaak terug naar de commanderend officier, die hem strafte met 14 dagen verzwaaard arrest met als strafreden: Om tegenover een collega messbediende, die over ruime financiën beschikte tijdens een uitgangsavond een goed figuur te kunnen slaan, uit de bar van de Officiersmess een bedrag van DM 100,— weggenomen, in aanmerking genomen, dat hij het weggenomen bedrag binnen enkele weken weer heeft teruggestort.

22 januari 1968

Rapport van de commissie¹⁾ militair strafprocesrecht van de Nederlandse Orde van Advocaten

Algemene opmerkingen

Ondanks de schijn van het tegendeel bestaat er in ons land hierover geen principieel verschil van mening, dat bij straf- en tuchtrechtelijk optreden tegen militairen zo nauw mogelijk moet worden aangesloten bij de in onze burgermaatschappij te dien aanzien gebruikelijke procesvoering. Uitgaande van dit, ook door ons vooropgesteld beginsel van gelijkheid van rechtsbedeling, zal onze militaire strafrechtspleging in alle stadia, bij opsporing, vervolging, instructie, verdediging, berechting en executie moeten voldoen aan dezelfde beproefde normen, die aan ieder ingrijpen door Nederlandse burgerlijke strafrecht-instanties ten grondslag liggen.

Zou derhalve slechts een regeling ontworpen moeten worden voor vreedetijd binnen de landsgrenzen, dan zou daarover betrekkelijk eenvoudig overeenstemming kunnen worden bereikt. Te meer, nu de behoefte aan specialisatie zich ook op het gebied van de rechtspraak overal doet gevoelen en in dat opzicht, mede door inschakeling van al dan niet juridisch geschoolde deskundigen, in verschillende sectoren van het recht alleszins bevredigende resultaten werden verkregen. Voor wat het strafrecht betreft kan daarbij worden gewezen op de bijzondere procedures in fiscale, kinder- en sociaal-economische strafzaken, waarbij de militaire strafrechtspleging in zoverre zou kunnen worden gevoegd, dat nagenoeg al onze strafprocesrechtelijke verworvenheden daarin allengs rechtens dan wel in feite zijn overgenomen, zodat ook zij in wezen nog maar nauwelijks van het normale strafproces kan worden onderscheiden.

Daarmede is echter niet gezegd, dat dit rechtsideaal voor onze strijdkrachten ook ver buiten de landsgrenzen voldoende gewaarborgd is. Speciaal in oorlogsomstandigheden, wanneer niet meer kan worden aangeleund tegen hetgeen Nederland in dezen technisch, organisatorisch en sociaal-psychologisch te bieden heeft, rijzen hier onzekerheden, waaraan nader aandacht zal moeten worden besteed. In de Regeringsnota is hierover echter praktisch niets te vinden. En dat, terwijl juist dan de klemmende vraag aan de orde komt, hoe in iedere denkbare situatie redelijkerwijs gerekend kan worden op een militaire straf- en tuchtrechtspleging, die zoveel mogelijk beantwoordt aan de naar Nederlandse opvattingen van rechtsbedelingdaaraan te stellen eisen.

Los van alle andere bezwaren, is het voorbijgaan aan deze problematiek

---

¹⁾ De commissie is samengesteld als volgt: Mr. M. P. Plantenga, voorzitter, Mr. J. M. J. Baak (tussentijds overleden), Mr. F. N. Meijer, Mr. I. J. H. M. Nijgh, Mr. Ph. C. M. van der Ven, Mr. W. van der Meij, lid-secretaris.

het meest verontrustende van het in de nota door de Regering ingenomen standpunt. Het gaat daarbij niet alleen om rechter en openbaar ministerie, maar om een volledig geoutilleerd justitieel apparaat, dat in zijn uiteindelijke doelstelling geheel op eigen benen moet kunnen staan. De eigenlijke berechting, hoe belangrijk ook, is dan zeker niet de enige fase van het strafprocessuele complex, die met zorg moet worden geregeld. Om van een verantwoorde strafrechtspleging te kunnen spreken, zullen ook opsporing, vervolging en verdediging, instructie en executie de toets der kritiek moeten kunnen doorstaan.

Dit overwegende hebben wij gemeend, onze beschouwingen in hoofdzaak tot het eerste vraagpunt te moeten beperken. De vraagpunten 2 en 3 zullen slechts door ons worden besproken, voorzover zij daarmede rechtstreeks verband houden. Uitwerking van de vele daarbij aangeroerde detailpunten zou de aandacht maar afleiden van de alles beheersende vraag, hoe het militair-justitieel apparaat moet worden georganiseerd, opdat het ook in bijzondere omstandigheden optimaal kan functioneren. Om diezelfde reden veroorloven wij ons voor de vraagpunten 4 en 5 te verwijzen naar hetgeen daaromtrent is opgemerkt in het adres van de Nederlandse orde van advocaten, d.d. 29 augustus 1962 aan de Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, gepubliceerd in het **Advocaatenblad** van 15 september 1962, blz. 377-427, en in het **Militair-Rechtelijk Tijdschrift** 1963, blz. 1-48.

Eerste vraagpunt

Een militair-justitieel apparaat, dat er ook kwantitatief op berekend is, over de wereld verspreide strijdkrachten operationeel te kunnen blijven volgen, kan niet van de ene dag op de andere uit de grond worden gestampt. Bij onverwachte verwickelingen zullen competente functionarissen in kernformaties gereed moeten staan om à la minute te worden gedirigeerd naar elk gebied, waar moet worden opgetreden. Voorwaarde voor een dergelijke, ook door de Regering gewenste paraatheid is een efficiënte, op dynamische leest geschoeide organisatie met daartoe tijdig tevoren gevormd, ook numeriek beschikbaar kader. Strafrechtelijke vakbekwaamheid en routine zullen hier gepaard moeten gaan met militair inzicht, ervaring en invoelingsvermogen.

Naast encadrering der sleutelposities (presidium, openbaar ministerie, instructie) is die der infrastructuur hierbij minstens even belangrijk. Behalve aan griffie en parket moet daarbij vooral ook worden gedacht aan **terzake** kundig politie-, recherche- en met executie van vrijheidsstraffen belast personeel. Zonder een deugdelijke bezetting over de gehele linie is vlot en verantwoord strafrechtelijk werk eenvoudig ondenkbaar.

Van de hoogste functionarissen moet bovendien bij dit **alles**, ook in kritieke omstandigheden leiding kunnen uitgaan. Het gaat daarbij niet alleen om gezagshandhaving ten opzichte van de betrokken justitiabelen,

maar dikwijls zeker niet minder om algemene normvorming en -versterking in snel wisselende, specifiek aan tijd en plaats gebonden situaties, waarbij aan allen van hoog tot laag houvast moet worden gegeven. Vooral ook bij volkenrechtelijke vragen, waaromtrent nog veel onzekerheid bestaat, zullen praktisch bruikbare richtlijnen moeten worden aan-gegeven. Alleen dan zal ook op geïsoleerde posten het voor rechterlijke magistraten onmisbare gezag gestalte kunnen krijgen.

Dat een afzonderlijk militair-justitieel apparaat in een oorlog en bij interventies van de Verenigde Naties of in NAVO-verband als orgaan van een krijgsmacht tezamen met haar moet optrekken, spreekt vanzelf. Gelijk dit met alle andere militaire hulpdiensten mutatis mutandis het geval is, zouden de strijdkrachten anders strafrechtelijk niet tot de vereiste zelfverzorging in staat zijn.

De vraag zou kunnen worden gesteld, of deze desiderata niet even goed kunnen worden verwezenlijkt door de militaire strafrechtspraak in vredes-tijd in te lijven bij de burgerlijke rechterlijke macht. De meest voor de hand liggende vorm zou dan zijn, bij enkele burgerrechterlijke colleges een aparte Kamer met een militair-juridische bezetting in het leven te roepen. Alleen zou dan bij het vervolgingsbeleid (opportunitiebeginsel), ook al in verband met de mogelijkheid van krijgstuchtelijke afdoening, effectieve invloed van militaire zijde niet mogen worden gemist.

Wie zich echter nog eens verdiept in de bewogen geschiedenis van onze militair-rechterlijke organisatie van de laatste dertig jaar, zal met ons tot de overtuiging komen, dat bij een dergelijke opzet de overgang van vredes- naar oorlogsorganisatie zoveel voeten in de aarde zou hebben, dat dit al te grote risico's voor een doeltreffende militair-justitiële paraatheid zou meebrengen. Integratie in vredes-tijd verdraagt zich nu eenmaal niet met algehele zelfstandigheid in bijzondere omstandigheden, waarbij dan nog niet eens aan oorlog behoefte te worden gedacht.

Daar komen nog andere bedenkingen bij. Het burgerrechterlijk apparaat leidt een statisch en regionaal-beperkt bestaan. Zijn strafrechtspraak kan niet los worden gedacht van een in vaste banen lopende opsporing, instructie, verdediging, executie en reclassering. De militair-rechterlijke macht moet daarentegen zijn ingesteld op een hoge mate van flexibiliteit, mobiliteit en rechtspleging in steeds wisselende en internationale situaties, waarin veel moet worden geïmproviseerd waarin leiding gegeven moet kunnen worden aan de militaire straf- en tuchtrechtspleging in al haar facetten. Van opsporing tot en met executie zal het geheel stevig in de hand moeten worden gehouden. Hoe beter de hoogste functionarissen van het militair-justitieel apparaat daarin worden bijgestaan door een speciaal daartoe opgeleide infrastructuur, des te groter de kans, dat het ideaal van gelijkheid van rechtsbedeling in vervulling zal gaan. In praktische doelstellingen karakter zijn burgerlijke en militaire justitie derhalve slechts in zekere zin **elkaars** antipoden.

De burgerlijke rechtscolleges zijn minder geschikt, een degelijke militair-justitiële vorming te waarborgen. De doorsnee-functionaris in het burgerstrafrecht heeft geen idee van het militaire strafrecht met zijn straftechnische, tuchtrechtelijke en volkenrechtelijke aspecten, waarmede de militaire strafrechtjurist juist vertrouwd moet worden gemaakt. Het opleidingstempo ligt bij de gewone rechterlijke macht daarenboven veel lager, zodat daar de top in den regel ook later bereikt wordt dan gewenst is met het oog op het vereiste lichamelijke en geestelijke weerstandsvermogen, waaraan ook de fuctionarissen van liet militair-justitieel apparaat uiteraard moeten voldoen.

Men zou **zich** derhalve wel tweemaal mogen bedenken, alvorens met samensmelting in vreedstijd te gaan experimenteren. Voordelen daarvan zien **wij** in ieder geval niet; wel vele nadelen, zoals bij een gelijksoortige opzet in andere **landen** al wel is gebleken. Op medisch gebied, bij de intendance en bij alle andere militaire hulpdiensten werd nimmer getwijfeld aan het nut en de noodzaak van een zelfstandig militair kernapparaat in vreedstijd. Het is moeilijk in te zien, waarom dit hier anders zou zijn. Ook in dezen bergt alles, wat de paraatheid in de waagschaal zou stellen, het gevaar in zich, dat de militaire justitie in bijzondere omstandigheden niet opgewassen zou zijn tegen haar extra verantwoordelijke en delicate taak, waarmee dan juist het tegendeel zou worden bereikt van wat wij ons allen bij het militaire straf- en tuchtrecht voor ogen stellen.

Zonder een organisatorisch en in al zijn geledingen kwalitatief en kwantitatief voor zijn taak berekend justitieel apparaat is een **krijgsmacht** even kwetsbaar als elke andere gemeenschap, waarin er niet op kan worden vertrouwd, dat liet gezag zich in laatste instantie zal **kunnen** waarmaken. Het gaat daarbij, zeker niet in de laatste plaats, om het wel en wee van de strijdkrachten en om het hooghouden van hun moreel, waarvan het wel-slagen van ieder militair optreden en daarmee hun behoud vaak groten-deels afhankelijk zijn. Met onze ervaringen uit het recente verleden, toen ons militair-justitieel apparaat telkens zo goed als onvoorbereid door gecompliceerde oorlogssituaties werd overvallen, kunnen wij de ogen voor de gevolgen van een tekortschieten in realisme op dit gebied niet meer sluiten.

Tweede vraagpunt

Zijn wij het dus geheel met de Regering eens, dat en waarom een afzonderlijke militaire strafrechter in oorlogs-, zowel als in vreedstijd moet worden gehandhaafd, met haar beschouwingen over de absolute competentie kunnen wij moeilijk instemmen. Allereerst dient te worden opgemerkt, dat hier aan internationale aspecten zo goed als geheel werd voorbijgegaan en de aandacht ongemerkt vrijwel uitsluitend op de bevoegdheden van de militaire strafrechter binnen de landsgrenzen werd **geconcen-**

treerd. Evenals verder in de nota heeft dit ook hier geleid tot een betreurenswaardige vernauwing van het gezichtsveld.

De militaire justitie moet voorbereid zijn op alle mogelijke situaties, waarbij zij de strafrechtsbedeling in haar volle omvang voor haar rekening moet kunnen nemen. Verschillende precedentes, waarbij voor door militairen in den vreemde begane strafbare feiten de strafrechter van „de „Staat van verblijf" volledig werd uitgeschakeld om door die van „de „Staat van herkomst" te worden vervangen, zijn hiervoor illustratief. Het Besluit Rechtsmacht Geallieerde Militaire Gerechten (E 66) en door de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties getroffen regelingen bij interventies met hem daartoe ter beschikking gestelde formaties van verschillende nationaliteit, zijn hiervan slechts enkele voorbeelden.

Om meer dan een reden zou het derhalve van weinig realiteitszin getuigen, de militaire justitie, wier werk in vreedstijd qua omvang uit den aard der zaak toch al beperkt is, daarin nog te beknotten. Ook hier wreekt zich het *vitium* originis van de nota van de Regering, dat het beginsel van gelijkheid van rechtsbedeling daarin onvoldoende werd doordacht. Het gaat daarbij niet om gelijkheid van uiterlijke vormen, maar om gelijkheid van rechtsbeginselen. Gelijkheid van rechtsbedeling is daarom zo goed als uitsluitend afhankelijk van de instelling der betrokken functionarissen, door wie die rechtsbeginselen moeten worden gehanteerd en bij de uitoefening van hun taak in acht genomen moeten worden. Het is een misvatting te denken, dat een systeem, waarbij aan een gespecialiseerde organisatie een strafrechtelijke taak wordt toevertrouwd, ipso facto inbreuk maakt op het ideaal van gelijkheid van rechtsbedeling. Juist om te voorkomen, dat buiten de landsgrenzen en in bijzondere omstandigheden aan onze militaire justitiabelente dien aanzien te kort zou kunnen worden gedaan, dringen wij aan op strafrechtsbedeling op zo breed mogelijke basis door de militaire strafrechter en door het gehele militair-justitiële apparaat ook in volle vreedstijd.

In de praktijk is trouwens niet gebleken van enig bezwaar tegen bestendiging van de bestaande toestand. Er zou zelfs nog uitbreiding aan moeten worden gegeven. Zo zou b.v. het moreel-ondermijnende smokkelen (fiscaal delict) door militairen voortaan onder de jurisdictie van de militaire strafrechter dienen te worden gebracht. Om diezelfde redenen zullen door militairen gepleegde zwarte handel en overtredingen van in- en uitvoerverboden en van deviezen-voorschriften (sociaal-economische delicten) niet aan zijn rechtsmacht mogen worden onttrokken.

Natuurlijk hebben ook wij overwogen, of een bruikbaar criterium voor de bevoegdheid van de burgerlijke strafrechter in vreedstijd binnen de landsgrenzen zou kunnen worden gevonden in de omstandigheid, dat een bepaald geval geen enkele militair aspect vertoont. Op het eerste gezicht schijnt hiertegen geen bezwaar te bestaan. Men zij echter voorzichtig. Theoretisch lijkt dit eenvoudiger en onschuldiger dan het is. Het kan

voor de betrokken justitiabelen consequenties hebben, waarmede ook het algemeen belang niet zou zijn gediend.

Zo zijn bevoegdheidsbeslissingen bij een zodanig criterium lang niet altijd met zekerheid te voorspellen, hetgeen bij een in opzet gesplitste vervolging en instructie aanleiding kan geven tot storende complicaties. Bij de mondelinge behandeling ter zitting kunnen er ook in dit opzicht steeds onverwachts essentiële factoren opduiken, die bij opsporing, vervolging en instructie niet aan het licht zijn gekomen. In gelijke mate geldt dit voor de door de Regering geïntroduceerde, slechts schijnbaar gemakkelijk te objectiveren bevoegdheidsverdeling bij strafbare feiten op verkeers-, sociaal-economisch en fiscaal gebied. Sprekende gevallen uit de praktijk van soms in vele instanties gevoerde, in een juridisch steekspel ontvaardende analoge bevoegdheidsprocedures zouden hier als afschrikwekkend voorbeeld kunnen worden aangehaald. Zo al niet ten detrimente van de betrokkenen, zullen zij in ieder geval aan de eerbied voor het recht en het vertrouwen in de rechtspraak zelden ten goede komen.

Voor ons weegt echter het zwaarst, dat de militaire justitie bij het voorlopig arrest, zowel als bij berechting en executie meer praktische, minder schadelijke, meer aangepaste pedagogische en resocialisatiemogelijkheden ten dienste staan dan in het burgerlijke strafrecht het geval is. Voor wat het voorlopig arrest betreft denken wij hierbij aan licht, verzwaaard of streng arrest in kazerne of kampement en aan plaatsing in het Depot voor Discipline te Nieuwersluis, waarbij de funeste omgeving van het Huis van Bewaring kan worden vermeden. Dit is des te belangrijker, omdat het hier veelal jonge mensen betreft, die nog nimmer met de justitie in aanraking zijn gekomen. Door een vlottere werkwijze is de militaire justitie er bovendien in geslaagd, de voor de verdachte dikwijls zo zenuwslopende tijd van het vooronderzoek zodanig te bekorten, dat de berechting snel haar beslag kan krijgen. Dat dit vooral ook voor gedetineerden een niet te onderschatten voordeel betekent, zal wel geen betoog behoeven. En tenslotte is het gamma van hoofd- en bijkomende straffen, ook in de laagte veel uitgebreider en meer gedifferentieerd dan in het burgerlijke strafrecht. Elk strafbaar feit kan in beginsel krijgstuuchtelijk worden afgedaan met berisping, licht, verzwaaard of streng arrest, terwijl militaire detentie (Nieuwersluis) de gelegenheid biedt om de straf aanstonds dienstbaar te maken aan disciplinaire opvoeding, scholing en daarmede aan resocialisatie.

Al deze en dergelijke overwegingen — het zij hier nogmaals onderstreept — kunnen echter alleen een rol spelen bij binnenlandse situaties, waar de wetgever het in de hand heeft, een keuze tussen berechting door de burgerlijke en de militaire strafrechter mogelijk te maken. Buiten de landsgrenzen zal er, zeker in oorlogsomstandigheden, meestal geen andere mogelijkheid zijn dan de militaire justitie tot ieder strafrechtelijk optreden tegen militairen bevoegd te verklaren. In verband hiermede is vraagpunt 2

in veel van zijn onderdelen slechts van relatief belang en is liet zinvoller om in plaats daarvan op vervolmaking van het militair-justitieel apparaat aan te sturen.

Derde vraagpunt

De waarde van iedere straf- en tuchtrechtsbedeling is recht evenredig aan de kwaliteit van haar functionarissen. In een besloten geïsoleerde militaire gemeenschap ver van huis, waar de militaire justitie door hoog en laag op de vingers kan worden gekeken, wordt dit allerwege direct en indirect ervaren. Hoe zwakker de banden met het vaderland en naarmate onafhankelijke raadslieden voor advies, steun en verdediging dunner gezaaid zijn, des te hogere eisen worden er aan het beleid, het gezag en de verantwoordelijkheid van de staande en zittende **magistratuur** gesteld.

Het kan moeilijk worden gezegd, dat dit centrale aspect van de militair-justitiële problematiek in het **Regeringsstuk** voldoende aandacht gekregen heeft. Zelfs werd het vermelden van alternatieve mogelijkheden hier achterwege gelaten. In ons huidige rechtsbestel hadden er toch waarlijk nog wel andere oplossingen ter overdenking kunnen worden gegeven dan het gekunstelde, minutieus in de nota uitgewerkte stelsel.

Meer eigentijdse concepties dienen zich aan, nu ons land, door systematische scholing op **universiteitsniveau**, zich reeds meer dan 15 jaar verzekerd kan weten van een jonge generatie militaire juristen, waaruit na praktische, functioneel-gerichte vorming een **terzake** kundige bezetting voor alle militair-justitiëlesleutelposities geselecteerd en op peil gehouden kan worden. Ook numeriek is het daardoor heden ten dage niet meer ondenkbaar, zelfs bij volledige mobilisatie der Nederlandse strijdkrachten, alle leidende militair-justitiële functies met geroutineerde militaire strafrechtjuristen te bezetten. Wel zal dan alle hens aan dek moeten worden gecommandeerd om het burgerrechterlijk apparaat niet te ontwrichten. **(Kanton)rechters-** en raadsheren-plaatsvervangers zullen dan tijdelijk werk van hun beroeps-collega's moeten overnemen, temeer omdat voor het Openbaar Ministerie, waar het instituut „plaatsvervanger” vooralsnog onbekend is, van de daarvoor in artikel 6b **R.O.** aangegeven noodoplossing gebruik zal moeten worden gemaakt.

In vreedestijd is hier **natuurlijk** geen enkel probleem. Het aantal der door krijgsraden te berechten zaken is dan niet groot en bestaat bovendien voor ongeveer 40% uit overtredingen, terwijl daarbij zonder bezwaar zou kunnen worden aangesloten bij de praktijk van het burgerlijke strafrecht, waar de unus iudex een steeds groter werkterrein heeft gekregen. In oorlogsomstandigheden, wanneer er ook kwantitatief een zware wissel op de militaire justitie getrokken wordt, zal iedere personeelbesparende maatregel als een welkome verlichting worden begroet.

Voor de enkele vast aan te stellen hoge militair-justitiële functionarissen kunnen gemakkelijk gekwalificeerde krachten worden gevonden. **Ener-**

zijds is daarbij te denken aan strafrechtelijk gespecialiseerde beroeps-officieren, anderzijds aan strafrechtelijk ervaren reserve-officieren, die een krijgsraadfunctie ambiëren. Alle andere functionarissen zouden dan in vreedstijd periodiek voor kortere of langere tijd, zondig ook ad hoc bij een krijgsraad kunnen worden gedetacheerd. De militaire rechters, die al naar behoefte afwisselend als president, politierechter, bijzittend rechter en als rechter van instructie zouden moeten kunnen fungeren, zouden dan, evenals de rechters- en raadsheren-plaatsvervangers bij de burgerlijke rechterlijke macht (artikelen 51, lid 1, respectievelijk 62, lid 1 R.O.) allen voor het leven kunnen worden benoemd.

In deze gedachtengang zou de militair-rechterlijke organisatie derhalve niet anders worden dan een gespecialiseerde versie van alle bekende figuren uit het burgerlijke strafrecht. Door haar volwaardige militair-strafrechtelijke encadrering zou bij vervolging, instructie en rechtspraak het ideaal van gelijkheid van rechtsbedeling daarmee zijn bereikt. Tegelijk zouden aldus doelgericht praktische mogelijkheden worden geschapen voor toevoer en vorming van bekwaam militair geschikt kader voor een militair-justitieel oorlogsapparaat van voldoende omvang, zodat in de straf- en tuchtrechtspraak over onze militaire justitiabelen ook in de moeilijkste omstandigheden zo goed mogelijk zou zijn voorzien.

Daarmede is echter niet gezegd, dat hier afstand mag worden gedaan van het militair-deskundige element, dat niet noodzakelijkerwijs juridisch geschoold behoeft te zijn. In de eerste plaats moet hier natuurlijk weer worden gedacht aan bijzondere omstandigheden, waarin plaatselijke en psychologische situaties vaak beter kunnen worden beoordeeld door wie midden in het dynamische militaire leven een taak vervult dan door hem, die als non-combattant daarbij veelal enigszins terzijde staat. Ook in vreedstijd echter kan rechterlijke inspraak van met een troepencommando belaste officieren bij het vormen van een gefundeerd oordeel over militaire ontsporingen soms van nut zijn. Voor bureau-functionarissen is het nu eenmaal niet mogelijk, in alle opzichten goed op de hoogte te blijven van wat zich in alle onderdelen van de militaire gemeenschap met hun verschillend karakter telkens afspeelt. In de starre conceptie van de Regering met „het vaste lid" en „het wisselend lid" komt de zo gewenste differentiatie beslist niet tot haar recht.

Besluit

Wanneer wij het geheel overzien, is de vraagpuntennota van de Regering in menig opzicht een teleurstelling. Na een principiële eerste vraagstelling met logisch keuze-advies wordt de kernproblematiek geheel uit het oog verloren en worden hoofd- en bijzaken danig dooreen gemengd, waardoor het betoog nog verder aan overzichtelijkheid inboet.

Waar de militair-politieke doelstellingen ten onzent en de strategische wereldconstellatie grondig veranderd zijn, had hier een brede visie en

voorzittende blik mogen worden verwacht. Ook als ons land voor een oorlog gespaard blijft, zullen onze strijdkrachten in toenemende mate bij preventieve, controlerende en politieke interventies van de Verenigde Naties, in NAVO-verband en bij andere bondgenootschappelijke acties betrokken worden. Behoefde daarbij nog niet lang geleden bijkans uitsluitend te worden gedacht aan onze marine, daarna ook aan onze luchtmacht, voor het heden geldt dit al evenzeer voor onze landmacht, waarvan het parate gedeelte bij toekomstige conflicten in korte tijd kan worden ingezet en over grote afstanden verspreid.

Parallel aan dit alles heeft onze militaire justitie, geconfronteerd met de realiteit van haar uiteindelijke taak, de laatste decennia een dusdanig groeiproces doorgemaakt, dat haar procesrechtelijke fundament, ook na de wijzigingen van de interimwet van 4 juli 1963 Stbl. 294, haar daarvoor nog steeds veel te beperkte bewegingsvrijheid biedt. In plaats van deze feitelijke evolutie nu wettelijk te kanaliseren, gaat de Regering daar op verschillende punten dwars tegenin. Alsof de lessen uit het verleden ook in dezen niet hadden geleerd, dat de praktijk zich niet in een knellend keurslijf laat wringen! In bijzondere omstandigheden, wanneer tekortkomingen niet meer met binnenlandse hulpmiddelen opgevangen kunnen worden, zal de militaire justitie, al dan niet met een beroep op noodrecht, evenals voorheen een niet goed hanteerbaar systeem ongetwijfeld doorbreken en zich een eigen weg trachten te banen, teneinde haar onmisbare taak toch zo goed mogelijk te kunnen blijven vervullen. De belangen van de justitieabelen kunnen bij dergelijke improvisaties gemakkelijk in het gedrang komen. De beste remedie om dat te voorkomen, is een militair-justitiële regeling, waarbij al onze strafprocesrechtelijke mogelijkheden van de huidige tijd zoveel mogelijk worden benut.

In dit verband nog een enkel woord over het zo eng met het strafrecht verweven militaire tuchtrecht, dat ook processueel hoognodig eens onder de loep genomen moet worden. Hier ontbreekt de rechtsbescherming, waarmee de betrokkenen ook in een tuchtrechtelijke procedure moeten worden omringd. Zo kunnen zij, zelfs bij de behandeling van een tuchtzaak in hoogste instantie voor het Hoog Militair Gerechtshof (artikel 67 Wet op de Krijgstucht), zich niet door een raadsman laten bijstaan, terwijl zij ver buiten de landsgrenzen en in ooriogsomstandigheden, zo al niet rechtens dan toch in feite, van beroep op een onafhankelijke rechter verstoken zijn. Ook tuchtrechtelijke straffen kunnen gevoelig aankomen, waarbij onder meer te denken is aan verlaging in rang en inhouding van geldelijke militaire inkomsten. De procesrechtelijke modernisering van het militaire tuchtrecht moge daarom tegelijk met die van het militaire strafrecht ter hand worden genomen.

Niet alleen nationaal gezien kan de straf- en tuchtrechtsbedeling van onze militaire justitiabelen door gebrek aan doeltreffende voorzieningen in de verdrukking komen. Zich van hun verantwoordelijkheid bewuste

commandanten kunnen zich ook straf- en tuchtrechtelijk generlei insufficiëntie veroorloven. A fortiori zullen bevelhebbers over uit verschillende nationale contingenten samengestelde eenheden daarop bedacht zijn en niet aarzelen, eventueel maatregelen te nemen, waaraan de betrokkenen zich goed- of kwaadschiks zullen hebben te onderwerpen. Om in dergelijke bondgenootschappelijke situaties te worden gerespecteerd, zal onze militaire justitie moeten tonen, wat zij met onze vooruitstrevende straf- en tuchtrechtelijke opvattingen in de harde internationale werkelijkheid praktisch waard is. Moge zij daarbij dan tenminste procesrechtelijk kunnen beschikken over een wettelijk zowel als feitelijk goed-uitgerust apparaat, waarmede ons land eer kan inleggen.

's-Gravenhage, 9 februari 1968

STRAFRECHTSPRAAK

Arrondissementskrijgsraad te 's-Gravenhage

Vonnis van 22 november 1967

President: Mr. Dr. J. P. van Erk, *Leden:* Majoor J. A. M. Limonard en Kapitein J. L. Marcelis;

Raadsman: Mr. C. L. Wieringa.

Als vrijwilliger bij de Nationale Reserve buiten werkelijke dienst doch in de tijd dat hij voor de dienst kon worden opgeroepen, opzettelijk niet voldaan aan een wettige oproeping voor de werkelijke dienst tot het deelnemen aan een 25 uren-oefening.'

(W.M.Sr. art. 150, W.Sr. art. 24).

DE ARRONDISEMENTS-KRIJGSRAAD TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser tegen J. J. G., geboren 1 juni 1939, soldaat der Nationale Reserve, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, na op 21 juli 1966 overeenkomstig de bepalingen van het Besluit Nationale Reserve voor de tijd van 2 jaren een vrijwillig verband als soldaat, met het Rijk te hebben gesloten volgens hetwelk hij verplicht was periodiek avondoefeningen en een tweetal 25 uren-oefeningen mede te maken, op 23 juni 1967, toen hij buiten werkelijke dienst verbleef, maar krachtens voormelde verbintenis wel voor de dienst kon worden opgeroepen, opzettelijk niet heeft voldaan aan een hem tevoren toegezonden en door hem ook ontvangen wettige oproeping voor de werkelijke dienst, waarbij de Commandant Nationale Reserve Zuid-Holland hem opriep zich op 23 juni 1967 te 22.10 uur te melden in de Alexanderkazerne te 's-Gravenhage bij de Commandant 375e Peloton Nationale Reserve, teneinde deel te nemen aan een 25 uren-oefening, zijnde hij op „tijd en plaats voornoemd opzettelijk weggebleven“;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring d.d. 6 oktober 1967, opgemaakt door de Territoriale Commandant Zuid-Holland te 's-Gravenhage, blijkt dat beklaagde als vrijwillig dienend militair van de Koninklijke Landmacht, wiens dienstverband hem niet tot doorlopende werkelijke dienst verplicht, als zodanig in dienst is getreden op 21 juli 1966, welk dienstverband op 6 oktober 1967 nog niet was geëindigd, zodat beklaagde op 23 juni 1967 nog voor de werkelijke dienst kon worden opgeroepen;

---

¹⁾ Zie hierna blz. 254. De vrijwilliger der Nationale-Reserve en art. 150 W.M.Sr. (*Red*).

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij per 21 juli 1966 overeenkomstig de bepalingen van het Besluit Nationale Reserve een vrijwillig verband als soldaat had gesloten met het Rijk, volgens hetwelk hij verplicht was periodiek avondoefeningen en 25 uurs-oefeningen mede te maken; dat hij in juni 1967, terwijl hij buiten werkelijke dienst verbleef, maar krachtens de voormelde verbintenis wel voor de dienst kon worden opgeroepen, een schriftelijke oproeping voor de werkelijke dienst ontving, waarbij de Territoriale Commandant Zuid-Holland hem opriep zich op 23 juni 1967 om 22.10 uur te melden bij zijn pelotonscommandant, de commandant van 375 peloton Nationale Reserve te 's-Gravenhage in de Alexanderkazerne, teneinde deel te nemen aan een 25 uurs-oefening; dat het hem ten processe getoonde afschrift oproeping werkelijke dienst gelijkkluidend is aan de door hem ontvangen oproeping; dat hij toen opzettelijk niet aan deze oproeping heeft voldaan en zich niet ten tijde en ter plaatse voormeld heeft gemeld, omdat hij door zijn arbeid als constructiewerker-monteur verhinderd was tijdig ter plaatse te zijn waar hij door een militair voertuig zou worden afgehaald; dat hij van deze hem tevoren bekende verhindering geen telefonische of schriftelijke kennisgeving heeft gedaan aan zijn pelotonscommandant, de sergeant-majoor A. P. Haeser te Giessenburg, zoals hij gehouden was te doen;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 26 juli 1967, opgemaakt door **Hermanis** de Weerd, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee en Jan ten Hoope, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, beiden behorende tot de Brigade Koninklijke Marechaussee Dordrecht, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Antonie Petrus **Haeser**, wonende te Giessenburg,

dat hij als sergeant-majoor-vrijwilliger bij de Nationale Reserve en als commandant is ingedeeld bij het 375 Peloton Nationale Reserve; dat dit peloton behoort tot de Sectie Nationale Reserve van het Territoriale Commando Zuid-Holland te 's-Gravenhage; dat tot dit peloton ook de **vrijwilliger J. J. G.** is ingedeeld als soldaat; dat G. niet heeft deelgenomen aan een 25 uurs-oefening op 23 juni 1967; dat hij aan G. voor deze oefening tijdig een door de Commandant Nationale Reserve Zuid-Holland ondertekende oproeping om in werkelijke dienst te komen had gezonden; dat G. hem voor het niet aanwezig zijn op deze 25 uurs-oefening nimmer kennis heeft gegeven, dat hij een bepaalde aanneembare reden had om deze oefening niet te bezoeken; dat hij aan G. nimmer toestemming heeft gegeven om niet aanwezig te zijn bij deze 25 uurs-oefening;

Overwegende, dat ten processe is overgelegd en aan beklaagde getoond een afschrift oproeping in werkelijke dienst ondertekend door de Commandant Nationale Reserve Zuid-Holland, namens de Territoriale Commandant Zuid-Holland, geadresseerd aan J. J. G., registratienummer: 39.06.01.116, Westeinde 7 te A., waarbij de Territoriale Commandant

Zuid-Holland de geadresseerde oproept om in werkelijke dienst te komen op grond van artikel 6 lid 1 onder c van het Besluit Nationale Reserve en de met de geadresseerde gesloten overeenkomst tot het verrichten van werkelijke dienst, waartoe de geadresseerde zich moest melden op 23 juni 1967 om 22.10 uur in de Alexanderkazerne te Den Haag bij zijn pelotonscommandant, teneinde deel te nemen aan een 25 uren-oefening volgens de door de Chef Generale Staf gegeven richtlijnen, terwijl deze oproeping mede een alinea bevat, inhoudende dat de geadresseerde in geval van volstrekte onmogelijkheid aan deze oefening deel te nemen, hiervan onverwijld kennis diende te geven aan zijn pelotonscommandant, hetzij telefonisch, hetzij schriftelijk;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemd afschrift oproeping in werkelijke dienst slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als: „als militair opzettelijk niet voldoen aan een wettige oproeping voor de „*werkelijke* dienst”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 150 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij de bepaling van na te melden straf rekening houdt met het feit dat de „herinnering waarschuwing”, die hem in april 1967 werd uitgereikt, wel met ontslag bedreigt, maar niet inhoudt de mogelijkheid dat hij wegens overtreding van artikel 150 van het Wetboek van Militair Strafrecht zich voor de militaire rechter zal moeten verantwoorden;

(Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 50,— bij gebreke van betalingen verhaal, te vervangen door hechtenis voor de tijd van 10 dagen — Red.).

NASCHRIFT

Op dit (militaire) misdrijf is geen geldboete doch slechts gevangenisstraf, van ten hoogste twee jaren, gesteld.

Geldboete zou alleen kunnen worden opgelegd als de Krijgsraad zou

hebben overwogen dat hij niet meer dan drie maanden gevangenisstraf zou opleggen. Dan zou, met gebruikmaking van de bevoegdheid ex artikel 24 W.Sr., geldboete kunnen worden opgelegd.

Noch van die overweging, noch van de toepassing van artikel 24, blijkt uit het vonnis. W.H.V.

Arrondissementskrijgsraad te 's-Gravenhage

Vonnis van 20 september 1967

President: Mr. Dr. J. P. van Erk; Leden: Luitenant-Kolonel A. Stapelkamp en 1e Luitenant N. A. Vos.

(1) Gereden zonder geldig rijbewijs; (2) gereden zonder W.A.-verzekering.

In hoger beroep blijkt, met betrekking tot het feit (2), dat beklaagde verzekerd is geweest, in de polis van welke verzekering aangetekend stond dat de verzekering ook van kracht zou zijn als de verzekeringnemer gedurende de eerste drie maanden daarvan zonder in het bezit te zijn van een geldig rijbewijs het motorrijtuig zou gebruiken binnen een afstand van 20 km van zijn woonplaats.

Weliswaar heeft beklaagde (zonder rijbewijs) buiten die termijn gereden, doch aangezien deze beperking door de verzekeraar niet aan de benadeelde kan worden tegengeworpen, kan niet gezegd worden dat het bedoelde motorrijtuig niet overeenkomstig de wet verzekerd was.

Vrijspraak te dier zake.

(W.V.W. art. 9, W.A.M. art. 30).

DE ARRONDISSEMENTS-KRIJGSRAAD TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C.O., geboren 16 februari 1948, korporaal, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, in werkelijke dienst als soldaat van de Koninklijke Landmacht, „op of omstreeks 16 juli 1967 te Bovensmilde in de gemeente Smilde als „eigenaar en bestuurder van een tweewielig motorrijtuig daarmee heeft „gereden over de voor het openbaar rijverkeer openstaande Kanaalweg: „a. zonder dat aan hem door het daartoe bevoegd gezag was afgegeven „een alstoen geldig rijbewijs voor het besturen van zodanig motorrijtuig; „b. zonder dat ten aanzien van dat motorrijtuig een verzekering overeenkomstig de Wet Aansprakelijkheidsverzekering Motorrijtuigen van „kracht was”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, op 16 juli 1967 te Bovensmilde, gemeente Smilde, als eigenaar en bestuurder van een tweewielig motorrijtuig, gekentekend TU 61-07, daarmee heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Kanaalweg, zonder dat aan hem was afgegeven een rijbewijs, geldig voor het besturen van een dergelijk motorrijtuig en zonder dat voor dat motorrijtuig een verzekering tegen wettelijke aansprakelijkheid van kracht was;

Overwegende, dat een tweetal op elkaar aansluitende en bij elkaar behorende ambtsedige processen-verbaal van de Post Smilde van de rijkspolitie, genummerd 436 en 437, respectievelijk d.d. 28 en 27 juli 1967, beide opgemaakt door Luchien Tissingh, waclitmeester der rijkspolitie eerste klasse, behorende tot de post Smilde van de rijkspolitie, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Verbalisant:

dat hij op 16 juli 1967 omstreeks 12.00 uur zag, dat een persoon als bestuurder van en gezeten op een tweewielig motorvoertuig, solomotor, gekentekend TU 61-07, daarmee reed over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg de Kanaalweg, gelegen in Bovensmilde in de gemeente Smilde; dat hij, nadat de bestuurder op zijn vordering het motorvoertuig tot stilstand had gebracht, van de bestuurder vorderde aan hem ter inzage af te geven een aan hem afgegeven geldig rijbewijs A; dat de bestuurder daaraan niet voldeed en verklaarde, dat hij geen rijbewijs A had; dat hij tevens aan de bestuurder, tevens eigenaar, vroeg of het motorrijtuig verzekerd was; dat de bestuurder antwoordde, dat het motorrijtuig niet verzekerd was; dat de bestuurder desgevraagd opgaf te zijn genaamd: C. O., geboren 16 februari 1948 te Assen;

Overwegende, dat een schriftelijke verklaring d.d. 19 juli 1967, opgemaakt en afgegeven door de Chef van de 4e afdeling ter Provinciale Griffie van Drenthe, zakelijk inhoudt, dat aan C. O., geboren 16 februari 1948 te Assen en wonende te Assen in de provincie Drenthe, geen rijbewijs A is afgegeven;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemde schriftelijke verklaring slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen, ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

1. „Overtreding van artikel 9 eerste lid aanhef en onder 3e van de Wegenverkeerswet”;
2. „Als eigenaar en bestuurder een motorrijtuig doen deelnemen aan het

„verkeer zonder dat een verzekering overeenkomstig de Wet Aansprakelijkheidsverzekering Motorrijtuigen van kracht is“;

voorzien en strafbaar gesteld bij

1. Artikel 35 juncto artikel 9 van de Wegenverkeerswet;

2. Artikel 30 van de Wet Aansprakelijkheidsverzekering Motorrijtuigen;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het sub 2 als bewezen aangenomen en gekwalificeerde strafbare feit termen aanwezig acht beklagde de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen te ontzeggen;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

(Volgt: veroordeling ten aanzien van het sub 1 als bewezen aangenomen en gekwalificeerde strafbare feit tot betaling van een geldboete van f 25, — bij gebreke van betaling en verhaal, te vervangen door hechtenis voor de tijd van 5 dagen en ten aanzien van het sub 2 als bewezen aangenomen en gekwalificeerde strafbare feit tot hechtenis voor de tijd van 14 dagen, voorwaardelijk, met een proeftijd van I jaar en, onvoorwaardelijk, ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van 6 maanden — *Red.*).

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 28 november 1967

President: Mr. Lamers; *Leden:* Lt.-Generaals Mr. Schepers en Zegers, Mr. Fikkert, Schout-bij-Nacht Bakker en Generaal-Majoor Coopmans;

Raadman: Mr. S. C. H. Koning, advocaat te 's-Gravenhage.

(Zie het vonnis hiervoor).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen met verlenging van de proeftijd tot twee jaar;

Overwegende dat het Hof zich met het vonnis waarvan hoger beroep niet kan verenigen;

Overwegende te dien aanzien, dat uit een ten processe aanwezige copie van een polisblad van een motorrijtuigverzekering blijkt, dat op 19 september 1966 te Utrecht tussen de NV Nederlandse Maatschappij van Brandverzekering als verzekeraar en C.O., wonende te Assen als verzekeringnemer voor de duur van drie jaren werd gesloten een z.g. „Wette-,**lijke** Aansprakelijkheid" verzekering met een maximum verzekerd bedrag per gebeurtenis groot f 250.000,—, ingaande 9 september 1966 en **betrekking** hebbend op het DKW-Motorrij wiel, gekentekend TU 61-07, dat voor deze verzekering premieverrekening tot 9 september 1967 had plaatsgevonden;

Overwegende dat onder de bijzondere voorwaarden van voornoemde verzekering was opgenomen de bepaling: „De verzekering is tot 9 **decem-**,**ber** 1966 tevens van kracht indien verzekeringnemer het motorrij wiel „binnen een afstand van 20 km van zijn woonplaats bestuurt zonder in „het bezit te zijn van een geldig voor dit motorrijtuig wettelijk **voorge-**,**schreven** rijbewijs”;

Overwegende, dat beklagde blijkens het vonnis waarvan hoger beroep heeft verklaard op 16 juli 1967 op de in de telastlegging genoemde plaats met voornoemd motorrij wiel te hebben gereden zonder dat hem was afgegeven een rijbewijs geldig voor het besturen van een dergelijk motorrij wiel;

Overwegende, dat hieruit volgt, dat beklagde met genoemd motorrij wiel op die 16e juli 1967 heeft gereden buiten de termijn welke in **hoger-**genoemde bijzondere voorwaarde wordt genoemd, maar binnen de termijn, waarvoor de genoemde verzekering is gesloten en tevens binnen de termijn, waarvoor premieverrekening had plaats gevonden;

Overwegende, dat meergenoemde bijzondere voorwaarde de genoemde verzekering wel beperkt, doch dat deze beperking voorkomend in de verzekeringsovereenkomst, ingevolge artikel 11 juncto artikel 16 van de Wet Aansprakelijkheidsverzekering Motorrijtuigen, niet door de verzekeraar aan een benadeelde als in die wet bedoeld kan worden tegengeworpen, hetgeen met zich brengt, dat deze **beperking** geen afbreuk vermag te doen aan het door de verzekering gedekt zijn van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid in de zin van artikel 2 lid 1 van die wet;

Overwegende, dat uit het voorgaande volgt, dat op 16 juli 1967 voor het in de telastlegging genoemde motorrijtuig een verzekering overeenkomstig voornoemde wet van kracht was, zodat het vonnis waarvan hoger beroep, moet worden vernietigd;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd (zie vonnis — **Red.**);

Overwegende: . . . enz. ;

Overwegende, dat het Hof niet wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen beklagde in aanhef en sub b is ten laste gelegd, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de

Koninklijke Landmacht, op 16 juli 1967 te Bovensmilde, gemeente Smilde, als eigenaar en bestuurder van een tweewielig motorrijtuig, gekentekend TU 61-07, daarmee heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Kanaalweg, zonder dat aan hem was afgegeven een rijbewijs, geldig voor het besturen van een dergelijk motorrijtuig;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal van de Post Smilde van de rijkspolitie, genummerd 437, d.d. 27 juli 1967, opgemaakt door Luchien Tissingh, wachtmeester der rijkspolitie eerste klasse, behorende tot de post Smilde van de rijkspolitie, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Verbalisant:

dat hij op 16 juli 1967 omstreeks 12.00 uur zag, dat een persoon als bestuurder van en gezeten op een tweewielig motorvoertuig, soloinotor, gekentekend TU 61-07, daarmee reed over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg de Kanaalweg, gelegen in Bovensmilde in de gemeente Smilde; dat hij, nadat de bestuurder op zijn vordering het motorvoertuig tot stilstand had gebracht, van de bestuurder vorderde aan hem ter inzage af te geven een aan hem afgegeven geldig rijbewijs A; dat de bestuurder daaraan niet voldeed en verklaarde, dat hij geen rijbewijs A had; dat de bestuurder desgevraagd opgaf te zijn genaamd: C. O., geboren 16 februari 1948 te Assen;

Overwegende, dat een schriftelijke verklaring d.d. 19 juli 1967, opgemaakt en afgegeven door de Chef van de 4e afdeling ter Provinciale Griffie van Drente, zakelijk inhoudt, dat aan C. O., geboren 16 februari 1948 te Assen en wonende te Assen in de provincie Drenthe, geen rijbewijs A is afgegeven;

Overwegende, dat het Hof op grond van de inhoud van voornoemde bewijsmiddelen — de schriftelijke verklaring slechts gebezigd in verband met de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklagde in aanhef en sub a is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande dat het feit heeft plaatsgevonden op 16 juli 1967;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:
„Overtreding van artikel 9 eerste lid *aanhef en* onder 3e van de *Wegen-, verkeerswet*”,
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 35 juncto artikel 9 van de *Wegenverkeerswet*;

Overweegde, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Gezien: . . . enz.;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan hoger beroep en opnieuw rechtdoende:
Verklaart niet bewezen hetgeen beklagde in aanhef en sub b is ten
laste gelegd;

Spreekt hem daarvan vrij;

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven als bewezen aange-
nomen en gekwalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklagde tot betaling van een geldboete van *vijfentwintig
gulden* (f 25,—), met bepaling dat de geldboete bij gebreke van betaling
en verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van vijf
dagen.

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 10 januari 1968

President: Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Luitenant-Kolonel R. P. Pieters
en Majoor N. J. de Ruiter;

Raadsman: Luitenant-Kolonel T. van Besouw.

*(1) Als dienstplichtig soldaat op de openbare weg in Duitsland geweigerd
te gehoorzamen aan het bevel van een kapitein om zich naar de militaire
voertuigen te begeven en daar het tijdstip van vertrek af te wachten, welk
bevel hem gegeven werd omdat hij onder invloed van alcoholhoudende drank
verkeerde en in onordelijk tenue liep.*

*(2) Een sergeant bij de revers van zijn tenue vastgegrepen en, door het
uitsteken van een voet, laten vallen.*

Opzettelijke ongehoorzaamheden feitelijke insubordinatie.

(W.M. Sr. art. 114, 117, 121).

DE ARRONDISEMENTS-KRIJGSRAAD TE ARNHEM,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, contra
H.G.V.W., geboren 5 februari 1947, dpl. sld., beklagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig fuselier in werkelijke dienst bij de Koninklijke
„Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 5 no-
„vember 1967 te Peine en/of te Blumenhagen, althans in Duitsland,
„alwaar hij met zijn onderdeel aan een bevolen oefening deelnam,

„1e. toen zijn meerdere, de kapitein A. J. van Vuren, in verband met
„het feit, dat hij, beklagde, in zeer slordig tenue liep en in meer of min-

„dere mate onder invloed van alcoholhoudende drank verkeerde, hem het „bevel gaf, naar de voertuigen te gaan, die hem en anderen naar Peine „hadden gebracht, en daar het tijdstip van vertrek af te wachten, heeft „geweigerd of opzettelijk heeft nagelaten aan voormeld dienstbevel te „gehoorzamen door willens en wetens zich niet naar genoemde voertuigen „te begeven en onder meer te zeggen, „dat hij — genoemde meerdere — „„niet moest denken, omdat hij drie sterren had, dat hij maar alles kon „„bevelen”;

„2e. opzettelijk zijn meerdere, de sergeant G. J. Dazler, heeft vast- „gegrepen en even later met een zijner geschoeide voeten heeft geschopt, „althans doen struikelen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commis- saris zakelijk onder meer heeft verklaard:

dat hij op 5 november 1957, terwijl hij in werkelijk dienst was als fuselier bij de Koninklijke Landmacht, zich bevond in West-Duitsland, waar hij met zijn onderdeel aan een bevolen oefening deelnam; dat hij zich kan herinneren dat hij in een straat in Peine moeilijkheden heeft gekregen met twee officieren, in uniform gekleed, evenals hij beklaagde; dat hij, beklaagde behoorlijk aangeschoten was; dat het wel kan zijn, dat hij, beklaagde, tegen de kapitein van Vuren heeft gezegd, dat hij niet moest denken, omdat hij drie sterren had, dat hij maar alles kon bevelen; dat hij op voornoemde datum per taxi aankwam te **Blumenhagen**; dat hij zich nog wel kan herinneren dat er moeilijkheden ontstonden met de chauffeur over de betaling; dat hij zich ook kan herinneren, dat ser- geant G. J. Dazler zich ermee bemoeide;

ad. het sub 1 e tenlastegelgde:

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezig rapport, opgemaakt en getekend te Schalkhaar op 15 november 1967 door A. J. van Vuren, kapitein der Fuseliers, zakelijk onder meer blijkt:

dat hij op 5 november 1967 liep door een drukke straat in Peine in West-Duitsland; dat hij een tweetal fuseliers zag, waarvan een in een bijzonder slordig tenue; dat dit later bleek te zijn de fuselier W.; dat hij, getuige, de fuselier W., die op zijn benen stond te zwaaien en naar alcohol rook, naar het vervoer vroeg waarmee hij naar Peine was gekomen om te passagieren; dat hij hem vervolgens opdracht gaf daar heen te gaan en in de wagens te blijven tot het moment van afmars; dat de fuselier W. weigerde deze opdracht uit te voeren; dat hij, getuige, onder andere heeft verstaan, dat de fuselier W. zei, dat hij, getuige, niet moest denken, omdat hij drie sterren had, dat hij maar alles kon bevelen;

ad. het sub 2 e tenlastegelegde:

Overwegende, dat Gerrit Johannes Dazler, 20 jaar oud, wonende te Gouda, Uiverplein 47, dienstplichtig sergeant, bij zijn verhoor door de

Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige zakelijk onder meer heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij zich op 5 november 1967 bevond te Blumenhagen in West-Duitsland, waar zijn onderdeel aan een bevolen oefening deelnam; dat op tijd en plaats vermeld fuselier W. hem, getuige, greep bij de revers van zijn binnengevechtspak, dat hij, getuige, droeg; dat hij, getuige, zich omdraaide; dat W. zijn voet uitstak; dat hij, getuige, daardoor viel;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — **wordende** elk bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit **en/of** de feiten waarop het betrekking heeft en **wordende** genoemd rapport slechts gebezigd in verband met de inhoud van de verklaring van de beklaagde — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

„dat hij als fuselier in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, „op 5 november 1967 in Duitsland, alwaar hij met zijn onderdeel aan een „bevolen oefening deelnam,

„**1e.** te Peine, toen zijn meerdere, de **kapitein A. J. van Vuren**, in verband met het feit, dat hij, beklaagde, in zeer slordig tenue liep en in „meer of mindere mate onder invloed van alcoholhoudende drank ver„keerde, hem het bevel gaf, naar de voertuigen te gaan, die hem en ande„ren naar Peine hadden gebracht, en daar het tijdstip van vertrek af te „wachten, heeft geweigerd aan voormeld dienstbevel te gehoorzamen „door onder meer te zeggen, „dat hij — **genoemde** meerdere — niet „moest denken, omdat hij drie sterren had, dat hij maar alles kon bevelen”;

„**2e.** te Blumenhagen, opzettelijk zijn meerdere, de **sergeant G. J. Dazler**, „heeft vastgegrepen en even later met een zijner geschoeide voeten heeft „doen struikelen”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

1. „opzettelijke ongehoorzaamheid”;
2. „feitelijke insubordinatie”;

voorzien en strafbaar gesteld bij:

1. artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
2. artikel 117 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen be„klaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, **zijnde** van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde sedert 11 december 1967 voorarrest

ondergaat als verzwaard arrest in het Depot voor Discipline te Nieuwer-sluis;

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt dat de aard en de omstandig-heden van de zaak vorderen dat de beklaagde, die in arrest is, daarin behoort te blijven, waarover bij afzonderlijke dispositie is beslist;

Overwegende, dat naar het oordeel van de Krijgsraad van deze in voorarrest doorgebrachte tijd bij de uitvoering van de op te leggen mi-litaire detentie een maand in mindering behoort te worden gebracht;

overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Straf-recht ;

(Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van **2** maan-den met aftrek van 1 maand voorarrest en waarvan **3** weken voorwaar-delijk, met een proeftijd van 1 jaar en met de bijzondere voorwaarde, dat hij zich zal gedragen naar de hem door of namens het Medisch Con-sultatiebureau voor Alcoholisme „de IJsselstreek” te Deventer te geven aanwijzingen, zolang deze instelling zulks nodig **en/of** wenselijk acht en met name zich zal onderwerpen aan een alcoholontwenningsskuur indien en voorzolang zodanige kuur door de toezichthoudende vereniging **en/of**, zolang de veroordeelde in militaire dienst verblijft, door of vanwege de inspecteur van de militaire geneeskundige dienst noodzakelijk **en/of** wenselijk wordt geoordeeld, met opdracht aan voormelde instelling, gedurende die tijd **terzake** hulp en steun te verlenen, en bepaling dat beëindiging van het reclasseringscontact niet zal plaats vinden dan na daartoe verkregen goedkeuring van de betrokken reclasseringsraad — *Red.*).

NASCHRIFT

Noch in de tenlastelegging, noch in de in het vonnis vermelde bewijsmid-delen is enig verband tussen het eerste en het tweede feit gelegd. Ten aanzien van de feitelijke insubordinatie is derhalve niet anders gebleken dan dat een dienstplichtig soldaat in Duitsland, waar zijn onderdeel aan een oefening deelnam, opzettelijk zijn meerdere heeft vastgegrepen en heeft doen struiken.

Zó is er geen verband met enige dienstaangelegenheid, zodat ten rechte artikel 121 had behoren te zijn toegepast.

Anders zou het geweest zijn, als er met het eerste tenlastegelegde feit verband had bestaan, als b.v. de sergeant de beklaagde had vastgegrepen naar aanleiding van onkrijgstuchtelijk gedrag.

W.H.V.

Mobiele Krijgsraad Duitsland Landmacht Seedorf

Vonnis van 16 november 1966

President: Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Luitenant-Kolonel F. J. van der Schraaf en Majoor D. H. Abbenes;

Raadsman: 1e Luitenant M. de Lussanet de la Sablonière.

Diefstal van een dames-badpak, dat aan een lijn op de binnenplaats achter een café te drogen hing.

De Krijgsraad oordeelt dat het bewezen (en als „diefstal“ gekwalificeerde) feit een oneigenlijk krijgstuuchtelijk vergrijp oplevert.

De Krijgsraad acht voorts bijzondere aanleiding aanwezig om de zaak te behandelen als ware hij zelf de commanderende officier.

De Krijgsraad legt de straf op van 10 dagen verzuwaard arrest en omschrijft de strafreden als: „Uit baldadigheid een danzeshadpak van een waslijn „weggenomen en dit in het openbaar over zijn uniform aangetrokken en „gedragen.“

(W.K. art. 2, 58; W.Sr. art. 310).

DE MOBIELE KRIJGSRAAD DUITSLAND LANDMACHT TE SEEDORF,

ten deze zitting houdende te Seedorf, in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. J. D., geboren 5 januari 1946, dpl. sld., beklaagde.

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij dienende als dienstplichtig kanonnier bij de Koninklijke Land-,macht, op of omstreeks 15 juni 1966 te Bergen op Zoom met het oog-„merk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een dames-„badpak, toebehorende aan Sophie Landa, althans aan een ander dan „aan hem, beklaagde“;

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commis-saris zakelijk onder meer heeft verklaard:

dat hij op 15 juni 1966 omstreeks 20.00 uur in gezelschap van twee soldaten, café „De Schuur“ aan de Fluwelenhoekstraat te Bergen op Zoom heeft bezocht; dat hij zich toen aldaar naar het toilet dat aan de binnenplaats achter het café was gelegen begaf; dat hij op de binnenplaats van het café een damesbadpak aan een drooglijn zag hangen; dat hij plotseling een opwelling kreeg dat damesbadpak mee te nemen; dat hij het badpak van de waslijn pakte en dit van boven tussen zijn broekband stopte; dat hij van niemand recht of toestemming had gekregen om het badpak mede te nemen of zich toe te **eigenen**;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-verbaal No. P.

156/1966 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 19 juli 1966 getekend door D. O. Schuur, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar en behorende tot de brigade Bergen op Zoom, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van: S. Landa, geboren op 2 november 1913, wed. van J. Koevoets, wonende te Bergen op Zoom:

dat in de namiddag van 15 juni 1966 haar dochter is gaan zwemmen; dat zij daarbij een nieuw badpak aanhad, dat zij, S. Landa de dag ervoor in Maastricht voor haar zestienjarige dochter had gekocht; dat haar dochter omstreeks 18.00 uur die dag thuis kwam en zij, haar dochter, het damesbadpak te drogen hing aan een drooglijn op de binnenplaats achter haar café, „De Schuur”, te Bergen op Zoom; dat zij om 20.00 uur die dag, zag dat het betreffende badpak nog aan de drooglijn hing; dat op 15 juni 1966 omstreeks 20.10 uur er drie militairen, gekleed in uniform van de Koninklijke landmacht haar café binnenkwamen; dat, nadat deze militairen een consumptie hadden gebruikt zij naar het toilet gingen op de binnenplaats achter haar café; dat vrijwel direct daarna de militairen weggingen; dat zij in de morgenuren van 16 juni 1966 ontdekte dat het damesbadpak van haar dochter niet meer aan de drooglijn hing; dat het weggenomen nieuwe badpak, van haar dochter, haar geheel in eigendom toebehoort en dat zij aan niemand toestemming heeft gegeven dit badpak weg te nemen en zich toe te **eigenen**;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij, dienende als dienstplichtig kanonnier bij de Koninklijke landmacht, op 15 juni 1966 te Bergen op Zoom met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een damesbadpak, toebehorende aan Sophie Landa”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als: „**diefstal**”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij het onderzoek van de zaak heeft bevonden dat het hierboven bewezen verklaarde en gekwalificeerde feit, een krijgstuchtelijk vergrijp als bedoeld in artikel 2 sub 2 van de Wet op de Krijgstucht opleverde en buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan;

Overwegende, dat de Krijgsraad bijzondere aanleiding aanwezig acht de zaak verder te behandelen als ware hij de commanderende officier;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden krijgstuchtelijke straf de juiste acht, de omstandigheden waaronder het vergrijp is begaan als-

mede de persoonlijkheid en het doorgaand gedrag van de dader in aanmerking nemende;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangegenomen en gekwalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Bevindt, dat dit feit een in artikel 2, onder 2e van de Wet op de Krijgstucht omschreven feit opleverende, buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan;

Legt beklaagde de krijgstuchtelijke straf op van *tien dagen* verzuwaard arrest en omschrijft de strafreden als volgt:

„Uit baldadigheid een damesbadpak van een waslijn weggenomen en dit „in het openbaar over zijn uniform aangetrokken en gedragen“.

NASCHRIFT

Aan de beklaagde was tenlastegelegd de diefstal van een badpak. Dat feit komt in de betvezenverklaring, de kwalificatie en de omschrijving van de krijgstuchtelijke straf tot uiting. In de omschrijving van de krijgstuchtelijke straf staat echter ook (en dat heeft mitsdien mede de straf bepaald) dat beklaagde het badpak in het openbaar over zijn uniform heeft gedragen. Dit gedeelte van de krijgstuchtelijke straf hangt echter in de lucht: het is niet terug te vinden in de verklaring van beklaagde zelf tijdens zijn verhoor door de Officier-Commissaris, noch in hetgeen hij ter terechtzitting heeft gesteld.

Ik meen dat, bij toepassing van artikel 58 W.K., de Krijgsraad niet gebonden is aan de tenlastelegging en dat de Krijgsraad met name ook daarin niet vermelde omstandigheden aan de krijgstuchtelijke bestraffing ten grondslag mag leggen. Die omstandigheden dienen dan echter wel in het vonnis te worden verantwoord: zij behoren uit de bewijsmiddelen te blijken en hetzij wettig en overtuigend bewezen te worden verklaard, hetzij op door de Krijgsraad aan te voeren gronden als voldoende overtuigend te worden bevonden.

W.H.V.

Mobiele Krijgsraad Luchtmacht

Vonnis van 26 september 1967

*President: Mr. P. E. Kloots; Leden: Kolonel J. van Loggem en Luitenant-Kolonel W. Boom;
Raadsman: Kapitein J. C. W. Rhaesa.*

Als militair in dienstbetrekking in West-Duitsland, een vierwielig motorrijtuig besturende:

(1) daarmede over een Duitse openbare weg gereden terwijl hij onder drankinvloed verkeerde (overtreding van artikel 162 W.M.Sr.);

(2) na in botsing te zijn gekomen met twee geparkeerde auto's, zich door vlucht onttrokken aan de vaststelling van de identiteit van hem en van zijn auto. (Dit feit is in het Nederlandse recht niet en in het Duitse recht wél strafbaar, mitsdien: overtreding van artikel 168 W.M.Sr.);

(3) niet verzekerd geweest volgens de „Pflichtversicherungsgesetz“ (Dit feit is in het Nederlandse recht niet en in het Duitse recht wél strafbaar, mitsdien: overtreding van artikel 168 W.M.Sr.).

(W.M.Sr. art. 162, 168; W.V.W. art. 30, 26).

DE MOBIELE KRIJGSRAAD LUCHTMACHT,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A.D.R., geboren 25 februari 1946, korporaal I, beklaagde.

Gezien: . . . . enz.;

Gelet op de door en namens beklaagde gevoerde verdediging;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij in de nacht van 8 op 9 mei 1967 te Schöppingen, West-Duitsland, terwijl hij als Korporaal der 1e klasse in werkelijk militaire dienst „was bij de Koninklijke Luchtmacht en zich in militaire dienstbetrekking „in West-Duitsland bevond:

„1. als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmede heeft „gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Ber- „linerstrasse en/of de voor het openbaar verkeer openstaande wegen de „Landstrasse en de Bundesstrasse 70, terwijl hij verkeerde onder zodanige „invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank, dat hij niet in staat „moest worden geacht dat motorrijtuig naar behoren te besturen;

2 in strijd met het bepaalde in § 142 van het in West-Duitsland gel- „dende Strafgesetzbuch, na een door hem veroorzaakt verkeersongeval, „waarbij hij als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig op de voor het „openbaar verkeer openstaande weg de Berlinerstrasse in botsing was ge- „komen met twee op die weg geparkeerd staande vierwielige motorrij- „tuigen, opzettelijk zich door vlucht heeft onttrokken aan de vaststelling „van de identiteit van zijn persoon en zijn motorrijtuig en van de wijze „waarop hij bij het verkeersongeval betrokken was;

3 in strijd met het bepaalde in § 6 van het in West-Duitsland gel- „dende Pflichtversicherungsgesetz opzettelijk, althans hoogst nalatig als „bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmede heeft gereden over „de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Berlinerstrasse, ter- „wijl een voor dat motorrijtuig, ingevolge § 1 van dat Gesetz vereiste af- „gesloten verzekering tegen wettelijke aansprakelijkheid niet of niet meer „bestond“ ;

Overwegende: . . . enz. ;

Overwegende, dat de beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard :

Sinds **8** april 1964 ben ik onafgebroken in werkelijke militaire dienst en sinds 1 februari 1967 als korporaal der 1e klasse ingedeeld bij het verzorgingsquadron van de 2e Groep Geleide Wapens van de Koninklijke Luchtmacht te Schöppingen (West-Duitsland) en aldaar tewerkgesteld als helper preventieve geneeskunde bij de Militair Geneeskundige Dienst. Op **8** mei 1967, van omstreeks 19.30 uur tot omstreeks 24.00 uur, ben ik samen met o.a. de dienstplichtig soldaat Cupedo, in café „**Brüningmühlen**” in Schöppingengeweest en ik heb daar *5 glazen bier, 2 glazen wijn, 2 glazen sekt* en een *half glas cognac* gedronken. Daarna zijn we naar het KLu-kamp gereden en weer op de terugweg naar genoemd café, op 9 mei 1956 omstreeks 00.15 uur, rijdend als bestuurder van mijn vierwielig motorrijtuig, merk Ford Taunus 17 M, gekentekend NK 25 N, over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Berlinerstrasse te **Schöppingen**, hoorde ik een klap en ik zag dat ik met mijn auto in botsing was gekomen met een daar geparkeerd staande auto. Onmiddellijk hierna kwam ik toen in botsing met een tweede daar geparkeerd staande auto. Ik raakte in paniek en ik heb mij toen willens en wetens door vlucht aan de vaststelling van mijn identiteit en die van mijn motorrijtuig en van de wijze waarop ik bij dit verkeersongeval was betrokken onttrokken door zonder te stoppen door te rijden naar café „**Brüningmühlen**”. Daar zijn we gebleven tot omstreeks **02.00** uur en ik heb toen o.a. twee glazen bier, een glas wijn en twee glazen sekt gedronken. Nadat we dit café hadden verlaten heb ik als bestuurder van mijn auto daarmee gereden, met **Cupedo** als passagier naast mij, over genoemde Berlinerstrasse en de voor het openbaar verkeer openstaande wegen de Landstrasse en de **Bundesstrasse 70** te Schöppingen (West-Duitsland), terwijl ik verkeerde onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank dat ik niet meer in staat moest worden geacht mijn motorrijtuig naar behoren te besturen. Toen ik als bovenvermeld over de Berlinerstrasse reed bestond een voor mijn motorrijtuig vereiste verzekering tegen wettelijke aansprakelijkheid niet meer. Omstreeks 2 mei 1967 heb ik in een gesprek met de Adjudant-onderofficier der Koninklijke Luchtmacht P. W. J. van den Pas deze gevraagd voor mij een brief te typen voor de verzekering om de verzekering op te schorten. Deze brief bevatte tweemaal de **opshortingsdatum** van **27** april 1967, hetgeen ik had gelezen;

Overwegende, dat Albert Cupedo, oud 20 jaar, van beroep monteur, wonende te Rotterdam, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op **8** mei 1967 ben ik tezamen met de korporaal der 1e klasse A.D.R. naar café „**Brüningmühlen**” te Schöppingen (W-Dld) geweest. In de periode van omstreeks 19.30 uur tot omstreeks **24.00** uur heeft R. daar

verschillende glazen pilsbier, 2 glazen wijn en verder sekt en cognac en nog meer bier gedronken. Daarna zijn we naar het KLu-kamp gereden en terwijl wij vervolgens op **9 mei 1967** omstreeks **00.15** uur, in het vierwielige motorrijtuig, merk Ford Taunus **17 M**, gekentekend NK 25 N reden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de **Berlinerstrasse** te Schöppingen, terwijl R. die auto bestuurde en ik naast hem zat, hoorde ik een paar hevige klappen waaruit ik begreep dat wij met andere auto's in botsing waren gekomen. We zijn doorgereden zonder te stoppen en R. heeft zich toen willens en wetens door vlucht onttrokken aan de vaststelling van zijn identiteit en die van het motorrijtuig en van de wijze waarop hij bij het verkeersongeval betrokken was. Wij zijn hierna nog in café Bruningmuhlen geweest waar we ieder nog alcoholhoudende drank hebben gedronken. Hierna hebben wij gereden, terwijl R. zijn auto bestuurde en ik naast hem zat, over genoemde Berlinerstrasse en over de voor het openbaar verkeer openstaande wegen de Landstrasse en de **Bundesstrasse 70** te Schöppingen (W-Dld). Ik achtte R. toen beslist niet in staat zijn motorrijtuig naar behoren te besturen ten gevolge van het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank. Hij reed onzeker en wild en, gezien de omstandigheden, veel te hard;

Overwegende, dat Peter Wilhelmus Johannes van de Pas, oud **50** jaar, van beroep adjudant-onderofficier der Koninklijke Luchtmacht en wonende te Schöppingen (West-Duitsland), als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Omstreeks **2 mei 1967** kwam de korporaal der 1e klasse A.D.R. mij advies vragen inzake de verzekering van zijn auto, Ford Taunus **17 M**, gekentekend NK **25 N**. Hij had een nieuwe auto besteld en hij was bang voor beide verzekering te betalen. Ik heb daarop een brief voor R. getypt waarin door hem de verzekering van zijn genoemde Ford Taunus per **27 april 1967** werd opgezegd. Deze brief heb ik R. overhandigd en later heeft hij mij gezegd deze brief verstuurd te hebben;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende elk bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezenacht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden: „of" in sub 1. en „althans hoogst nalatig" en „niet of" in sub 2;

Overwegende, dat het aldus in aanhef en sub **2** en **3** bewezene niet met straf wordt bedreigd door enige ingevolge het Wetboek van Militair Strafrecht toepasselijke strafbepaling*);

Overwegende echter dat voornoemde feiten begaan zijn in West-Duitsland;

---

*) Deze overweging is in het licht van artikel 1 en 4 W.M.Sr. (Red.).

Overwegende, dat het aldus onder aanhef en sub 2 en 3 bewezenverklarde volgens de West-Duitse strafwet oplevert het strafbare feit, voorzien en strafbaar gesteld bij paragraaf 142 lid 1 van het Strafgesetzbuch, inhoudende dat strafbaar is hij die zich opzettelijk door vlucht na een verkeersongeval aan de vaststelling van de identiteit van zijn persoon, motorrijtuig of van de wijze waarop hij bij liet verkeersongeval betrokken was, onttrekt en het strafbare feit van paragraaf 1 Pflichtversicherungsgesetz, strafbaar gesteld bij paragraaf 6 lid 1 van het Pflichtversicherungsgesetz, inhoudende dat strafbaar is hij die opzettelijk of hoogst nalatig een voertuig op de openbare weg gebruikt ofschoon voor dat voertuig een wettelijke aansprakelijkheidsverzekering voor het dekken van de door het gebruik daarvan veroorzaakte schade bij gebruik op de openbare weg niet of niet meer bestaat;

overwegende, dat voornoemde Duitse strafwetten op beklagde toepasselijk zijn;

Overwegende, dat mitsdien, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die ingevolge voornoemde Duitse wetten de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten, het onder aanhef en sub 2 en 3 bewezenverklarde moet worden gekwalificeerd als:

„Als aan de rechtsmacht van de militaire rechter onderworpen persoon „buiten het koninkrijk een feit begaan, dat niet met straf wordt bedreigd „door enige ingevolge het Wetboek van Militair Strafrecht toepasselijke „strafbepaling, doch waarvoor hij ingevolge enige op hem toepasselijke wet „van het land, waar het feit begaan wordt, strafbaar is, tweemaal gepleegd”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 168 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat het maximum van de in de Duitse wet tegen voormeld in aanhef en sub 2 en 3 bewezenverklarde strafbare feiten bedreigde geldboeten DM 10.000,— bedraagt;

Overwegende, dat het onder aanhef en sub 1 bewezenverklarde moet worden gekwalificeerd als:

„Als een aan de rechtsmacht van de militaire rechter onderworpen persoon „soon als bestuurder van een motorrijtuig daarmede over enige voor het „openbaar verkeer openstaande weg rijden onder zodanige invloed van het „gebruik van alcoholhoudende drank dat hij niet in staat moet worden geacht het rijtuig naar behoren te besturen”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 162 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het in aanhef en sub 1 ten laste gelegde en bewezenverklaarde feit termen aanwezig acht om aan beklaagde de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen te ontzeggen voor de duur van *twee jaar*;

(Volgt: veroordeling t.a.v. het onder aanhef en sub 1 ten laste gelegde en bewezenverklaarde feit tot een gevangenisstraf voor de duur van 5 weken; t.a.v. het onder aanhef en sub 2 ten laste gelegde en bewezenverklaarde feit tot een hechtenis voor de duur van 3 weken en t.a.v. het onder aanhef en sub 3 ten laste gelegde en bewezenverklaarde feit tot betaling van een geldboete van *f 100*, subs. 10 dagen hechtenis. Voorts, ontzegging t.a.v. het onder aanhef en sub 1 ten laste gelegde en bewezenverklaarde feit van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de duur van 2 jaar — *Red.*).

Arrondissementskrijgsraad te 's-Hertogenbosch

Vonnis van 22 november 1967

President: Mr. W. C. Hassoldt (plv.); *Leden:* Kolonels W. de Wolf en H. J. Vermeulen;

Raadsman: Majoor W. G. Tibben.

Verduistering, door de voorzitter van de korporaalsvereniging, van contributiegelden.

Bewezenverklaring en kwalificatie, doch bevinding dat het feit, als on-eigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp, buiten strafrechtelijke behandeling had behoren te zijn afgedaan. Optredende als ware de Krijgsraad de Commanderende Officier, een krijgstuchtelijke straf opgelegd (14 dagen verzuwaard arrest) met omschrijving van de strafreden.

(W.K. art. 2, 58; W.Sr. art. 321).

DE ARRONDISEMENTS-KRIJGSRAAD TE 'S-HERTOGENBOSCH,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. D. R., geboren 9 december 1943, korporaal der 1e klasse, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij in de periode van 1 januari 1967 tot 18 mei 1967 te Soesterberg, „gemeente Soest, op verschillende tijdstippen telkens opzettelijk een „geldsbedrag, in totaal *f 620*,— toebehorende aan de Korporaalsvereni- „ging op de vliegbasis Soesterberg, althans aan een of meer anderen dan

„aan hem, beklaagde, en welke geldsbedragen hij als voorzitter van die „vereniging en in elk geval anders dan door misdrijf onder zich had, zich „wederrechtelijk heeft toegeëigend”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Van oktober 1964 tot mei 1967 ben ik voorzitter geweest van de **korporaalsvereniging** op de vliegbasis Soesterberg te Soesterberg, gemeente Soest op welke vliegbasis ik was tewerkgesteld. In **januari, februari**, maart en april 1967 heb ik van de korpsadministrateur van de vliegbasis aan contributies respectievelijk ontvangen f 102,—, f 204,—, f 122,— en f 264,— (in totaal f 692,—). De eerste twee bedragen heb ik ontvangen door middel van de korporaal der 1e klasse Th. J. M. X. X., de laatste twee zelf van de korpsadministrateur op het Wallaardt Sacrékamp. Al deze bedragen heb ik niet geboekt in het kasboek van de vereniging maar steeds onder me gehouden. In maart 1967 overhandigde de korporaal der 1e klasse T. J. den **Hartoog**, penningmeester van genoemde vereniging, mij een bedrag van f 200,— dat nog in kas was. Van januari tot mei 1967 heb ik voor de vereniging een bedrag uitgegeven van f 271,46. **Bij** een controle op 19 mei 1967 was er niets meer in kas. De bovenvermelde ontvangen bedragen — na aftrek van vermelde f 271,46, in totaal ongeveer f 620,— — heb ik geheel ten eigen bate aangewend, terwijl ik telkens, als ik dit geld van de vereniging, dat ik onder mijn beheer had, uitgaf, wist dat ik van niemand recht of toestemming had dit geld weg te nemen en mij toe te **eigenen**;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. P. 149/67, opgemaakt en gesloten te Soesterberg op 8 juli 1967 door Derk Everts, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Soesterberg, onder meer zakelijk inhoudt: als verklaring van Theodorus Johannes Maria X. X. :

Van februari 1965 tot eind **april** 1967 was ik als korporaal tewerkgesteld op het bureau bij de korpsadministrateur in het Wallaardt **Sacré**kamp. Van de korpsadministrateur ontving ik maandelijks de contributie van de leden van de korporaalsvereniging op de vliegbasis Soesterberg, welke contributie ik weer moest afdragen aan genoemde vereniging. Van deze contributie heb ik mij maandelijks — ongeveer vanaf juni 1965 — alvorens deze aan de korporaalsvereniging af te dragen, telkens een klein bedrag, variërend van f 10,— tot f 25,—, toegeëigend. Het is mogelijk dat ik ook over de maanden januari en februari 1967 mij gelden van deze contributie heb toegeëigend;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. P. 148/67, opgemaakt en gesloten te Soesterberg op 8 juli 1967 door Derk Everts, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Soesterberg, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Teun Jan den **Hartoog**:

Van oktober 1965 tot eind maart 1967 ben ik penningmeester geweest van de korporaalsvereniging van de vliegbasis Soesterberg. Toen ik eind maart 1967 voor deze functie bedankte heb ik aan de voorzitter van de vereniging, de korporaal der 1e klasse R., onder andere een geldsbedrag van ongeveer f 200,— gegeven;

als verklaring van Anthonius Joseph Marinus:

Als commandant van de vliegbasis Soesterberg te Soesterberg, gemeente Soest, heb ik de algemene leiding van de op deze basis aanwezige korporaalsvereniging. Vanaf 1964 is de korporaal der 1e klasse R. hiervan voorzitter en vanaf oktober 1965 de korporaal der 1e klasse Den **Hartoog** penningmeester. De maandelijkse contributie van de leden van deze vereniging is uitsluitend bestemd voor de vereniging, zoals voor dekking van gemaakte onkosten. Niemand heeft het recht of de toestemming gekregen of kan die krijgen om gelden, bestemd voor de vereniging weg te nemen en of zich toe te **eigenen** en deze ten eigen bate aan te wenden;

als relaas van verbalisant:

Op 29 mei 1967 heb ik bij de korpsadministrateur in het Wallaardt Sacré-kamp de afdrachtbewijzen vanaf juni 1965 t/m april 1967, uitgeschreven voor de korporaalsvereniging, in beslaggenomen. Op de afdrachtbewijzen van de maanden januari, februari, maart en april 1967 stonden respectievelijk vermeld de bedragen f 110,—, f 234,—, f 122,— en f 264,—;

Overweegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. P. 217/67, opgemaakt en gesloten te Soesterberg op 21 september 1967 door Derk Everts, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Soesterberg, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Cornelis Egbertus Jedeloo:

Tijdens het onder meer door mij op 18 mei 1967 ingestelde huishoudelijk onderzoek heeft de korporaal der 1e klasse R. een opgave verstrekt van de door hem vanaf januari 1967 tot 18 mei 1967 voor de korporaalsvereniging op de vliegbasis Soesterberg gedane uitgaven. Deze uitgaven — in totaal f 271,46 — zijn nagegaan en in orde bevonden. Tevens heb ik bevonden dat R. bij de aanvang van voormeld onderzoek geen geld van de korporaalsvereniging meer onder zich had; een bedrag van ongeveer f 620,54 was verdwenen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij in de periode van 1 januari 1967 tot 18 mei 1967 te Soesterberg, „gemeente Soest, op verschillende tijdstippen telkens opzettelijk een „geldsbedrag, in totaal ± f 620,— toebehorende aan de Korporaalsvereniging op de vliegbasis Soesterberg, en welke geldsbedragen hij als „voorzitter van die vereniging en in elk geval anders dan door misdrijf

„onder zich had, zich wederrechtelijk heeft toegeëigend”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

„Verduistering, *meermalen* gepleegd”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel **321** van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij het onderzoek van de zaak bevonden heeft, dat het hierboven bewezenverklaarde en gekwalificeerde feit, gelet op de omstandigheden waaronder dit werd gepleegd, een krijgstuchtelijk vergrijp als bedoeld in artikel 2 sub 2e van de Wet op de Krijgstucht opleverende, buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan;

Overwegende, dat de Krijgsraad bijzondere aanleiding aanwezig acht de zaak verder te behandelen als ware Hij de Commanderende Officier;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

(Volgt: bevinding dat de zaak, een **krijgstuchtelijk** vergrijp als bedoeld in artikel **2** sub **2** van de Wet op de Krijgstucht opleverende, buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan en, handelende als ware de Krijgsraad de Commanderende Officier, strafoplegging aan de beklagde van **14** dagen verzwaaard arrest terzake van:

„Als voorzitter der korporaalsvereniging, in strijd met de bepalingen „in het huishoudelijk reglement, zelf de geldmiddelen onder zijn beheer „genomen, zonder van inkomsten en uitgaven behoorlijk boek te houden” — Red.).

TUCHTRECHTSPRAAK

Commandant 47 Pantserinfanteriebrigade

Beschikking van 24 januari 1968

Uitvoerig genotiveerde tenietdoening van een straf van 2 dagen licht arrest terzake van: „Als bestuurder van een AMX-vtg op een met sneeuw „glad geworden weg op het kazerneterrein met relatief te grote snelheid „een scherpe bocht genaderd, waardoor het vtg in de bocht ging slippen.“

(W.K. art. 62, 65, 66; Vs 27-1, 3e-druk, pt 10 en biilage A).

De Luitenant-Kolonel J. ANEMAET (R.M.W.O. 4), Commandant 47 Pantserinfanteriebataljon;

Gezien het beklagschrift van de soldaat der eerste klasse P., **Charlie-cie** 47 Pantserinfanteriebataljon, houdende de wens zich te beklagen over de straf van 2 dagen licht arrest met de strafreden: „Met een AMX-vtg op „een door de sneeuw glad geworden weg op het kazerneterrein met te „grote relatieve snelheid een scherpe bocht genaderd, waardoor hij in „de bocht ging slippen“, hem opgelegd door kapitein Schoonen, Commandant **Charlie-cie** 47 Pantserinfanteriebataljon en hem op 5 januari 1968 ter kennis gebracht;

Gehoord de klager en de strafopleggers en de getuigen: dpl. sgt. A. F. J. Wassink, de kap. P. C. Kuylaars, dpl. sgt. J. J. C. W. Thomas, sgt. W. F. Damen en dpl. sgt. A. Tigchelaar;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Overwegende dat de klager heeft verklaard:

dat hij op 5 januari '68 als bestuurder van het AMX-vtg C-21 na het defilé van de beëdiging terug reed naar de parkeerplaats; dat hij de opdracht had om een tussenuite van 15 m te handhaven tot het voor hem rijdende vtg; dat hij de bocht waar de zaak uit de hand liep in de tweede versnelling naderde en ongeveer een 15 m tevoren het gaspedaal geheel had losgelaten; dat er in de tussenuite tot het vtg voor hem nauwelijks verandering is geweest; dat toen hij gedeeltelijk de bocht in was gereden hij voelde dat het vtg naar de buitenkant gleed alwaar enkele MUNGA'S geparkeerd stonden; dat de sgt Tigchelaar via de intercom zei: „Blokkeer „de linker track even“, of iets dergelijks; dat hij daarop de linker **buitenstick** eventjes heeft aangetrokken met de bedoeling het vtg recht te trekken; dat het vtg dit inderdaad deed; dat echter bij loslaten van de linker buitenstick het vtg door bleef draaien en als het ware de bocht in vloog; dat het vtg boven op een betonnen hoeksteen tot stilstand kwam met de voorkant tegen een prikkeldraad-afrastering aan die heel bleef; dat er in feite niets is beschadigd, behalve dan dat de hoeksteen ca. 10 cm is opgeschoven en iets dieper ligt dan voorheen; dat hij van mening is dat de te ver doorgevoerde zwenking van het vtg niet te wijten is aan zijn te hoge snelheid maar zoals later bleek de linker track geblokkeerd bleef;

dat bij achterwaarts verplaatsen van het vtg die linker track eerst via ca 1.50 m weer normaal vrij meedraaide.

Overwegende dat de strafoplegger heeft verklaard:

Op parkeerplaats moest een bocht naar links genomen worden. Vóór deze bocht is voertuig van klager gaan slippen; hierop is de paniecreactie gekomen van het blokkeren van de linkertrack. Of hierna de track geblokkeerd is gebleven is geen punt van overweging geweest bij de strafoplegging. Het feit dat het bewuste voertuig is gaan glijden, duidt uit de aard der zaak op een relatief te grote snelheid. De chauffeur had dit dienen te beoordelen ruim voor de bocht. Strafoplegger heeft als eerste voertuig van de vijf deelnemende voertuigen deze bocht genomen en geen slipneigingen van zijn voertuig ontdekt. Het voertuig van klager was echter bij de rechterbocht achtergebleven vanwege de verkeersopstopping op dat punt — veroorzaakt door B-cie. Heeft de achterstand waarschijnlijk willen inhalen en heeft hierbij onvoldoende op de gladheid in de bocht voor hem achtgeslagen. Tevens lijkt het mij nagenoeg onmogelijk dat een voertuig louter bij gebruik van de binnensticks gaat slippen, c.q. glijden.

overwegende dat de kap. Kuylaars heeft verklaard:

dat na het defilé hij achter de C-cie reed in zijn Munga; dat de C-21 het een na laatste vtg van de C-cie was; dat hij zichzelf afvroeg of de snelheid waarmee de C-21 de haakse linkerbocht op de parkeerplaats naderde niet te groot was; dat hij vrijwel op het zelfde moment de C-21 zag glijden en toen als het ware rondtollen; dat de rg van de neus van het vtg na de slip een hoek van ca 135° maakte met de rg van de neus voor de bocht; dat hij niet kan aangeven hoeveel km/u de snelheid was.

Overwegende dat de sgt Tigchelaar verklaarde dat hij op 5 jan. '68 na het defilé als wagencommandant in de C-21 op weg naar de parkeerplaats met een snelheid van ca. 15 km/u in elk geval in de tweede versnelling de linker bocht naderde; dat zijn chauffeur iets inhield daar het voorgaande vtg al enigszins moeilijk door die bocht kwam; dat in die bocht hij merkte dat het vtg niet meer reed maar slipte; er was een duidelijke afwijking tussen lengteas en beweegrg; dat hij „linksⁿ of iets dergelijks brulde; dat het vtg naar links zwenkte en boven op een betonblok tot stilstand kwam; dat bij wegrijden de linker track nog steeds geblokkeerd was; dat de weg wat schuin afloopt; de bocht geheel verkeerd ligt;

Overwegende, dat de sgt Wassink verklaarde dat hij na het defilé op 5 jan. 1968 als wagencommandant van het vtg onmiddellijk achter de C-21 reed; dat hij de C-21 in de bewuste bocht naar buiten zag driften en toen dat de linker track stilstond, waardoor het vtg eigenlijk gewoon de bocht nam; dat tot zijn verbazing echter de C-21 door draaide en aan de bocht binnenkant op een betonblok tot stilstand kwam.

Overwegende dat de sgt Thomas verklaarde dat hij gezien heeft dat bij het achterwaarts verplaatsen van de C-21 de linkertrack aanvankelijk ± 1.50 m nog blokkeerde en daarna pas ging draaien.

Overwegende dat de sgt Damen, G-onh gp. heeft verklaard, dat de 21C- bij het achterwaarts verplaatsen na de zwenking inderdaad een geblokkeerde linker track had; dat de besturingsremmen bij zijn onh gp naderhand zijn bijgesteld.

Overwegende dat klager voordien nog geen straflijst had; hij zijn dienst naar behoren verricht en dat hij een gunstige indruk maakt en zeer zeker geen draufgänger is.

Overwegende dat het aannemelijk is, dat de ch van de C-21 de bocht in de tweede versnelling genaderd is; dat ch. gas heeft weggenomen bij nadering van de bocht; dat geen van de getuigen een opgave van de snelheid in km/u kon geven; dat de tussruimten tussen de in colonne rijdende vtgn vrijwel constant is gebleven ergo de snelheden van de vtgn vrijwel gelijk; dat het wegdek inderdaad met aangereden sneeuw bedekt was; dat die sneeuwlaag na ieder gepasseerd vtg meer en meer verijst; dat het gaan slippen van de C-21 geen gevolg is van zijn te hoge snelheid, daar alle vtgn vrijwel gelijke snelheid hadden; dat het gebruik van de buitenstick als reactie op de slip, die mede veroorzaakt werd door de zeer verkeerd liggende bocht, in principe niet fout is; dat anders de buitensticks bijna nooit gebruikt worden; het zeer wel mogelijk is, dat, door zelfbekrachtiging of blijven hangen van de evenaarrollen in combinatie met wat stof of remvoering-slijpsel, blokkering optreedt; dat de klager bij niet handelen zeer zeker de geparkeerde Munga's zou hebben geramd.

Beschikkende op het beklag: Doet de strafoplegging teniet;

Bepaalt dat van deze beschikking een afschrift zal worden uitgereikt aan klager en voorts afschriften zullen worden gezonden aan de strafoplegger en aan de Bevelhebber der Laldstrijdkrachten.

NASCHRIFT

De beklagbeschikking houdt wél in de datum waarop de gestrafte het beklagschrift heeft ingediend, doch vermeldt niét de datum waarop de oplegging van de straf ter kennis van de gestrafte is gebracht (Vs 27-1, 3e druk, pt 10 en bijlage A); vermelding van deze datum is wenselijk voor de beoordeling van de ontvankelijkheid van het beklag.

A.F.S.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

10 januari 1968

(MAW 1967/K 11)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); Leden: Mr. E. H. Nuver en Mr. W. H. Schipper.

(Besluit beoordeling officieren landmacht, art. 14 lid 2).

Verweerder had een bezwaarschrift van een officier, gericht tegen een hem uitgereikte kennisgeving, niet in behandeling genomen, omdat naar de mening van verweerder de voorgeschreven termijn van indiening daarvan was overschreden.

*De Raad acht het beroep echter **tijdig** ingesteld, van oordeel zijnde dat de termijn van 30 dagen begint te lopen ná de dag van ontvangst der kennisgeving en dat als dag van indiening van het bezwaarschrift moet gelden de dag waarop het ter post is bezorgd (en niet de dag van ontvangst).*

Volgt nietigverklaring van het bestreden besluit met bepaling dat verweerder het bezwaarschrift nader in behandeling zal nemen.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake: C., wonendete D., klager, ter openbare terechtzitting niet verschenen, tegen: *de Minister van Defensie*, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden N. van Duuren, referendaris bij verweerders ministerie, wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken gehoord bovengenoemde gemachtigde;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat op 23 mei 1967 aan klager, majoor der artillerie, een kennisgeving d.d. 20 april 1967 is uitgereikt als bedoeld in artikel 13 van het „Besluit beoordeling officieren landmacht“ (verder aan te halen als: het Beoordelingsbesluit), betreffende een beoordeling over hem d.d. 6 februari 1967;

Overwegende dat klager naar aanleiding van deze kennisgeving bij verweerder beroep heeft ingesteld bij een bezwaarschrift d.d. 22 juni 1967, als aan te tekenen brief op deze datum op het postkantoor te D. ter verzending aangeboden en op 23 juni 1967 bij het Ministerie van defensie ingekomen;

Overwegende dat verweerder vervolgens op 5 september 1967 aan klager heeft geschreven, voorzover te dezen van belang, als volgt:

„Naar aanleiding van het door u ingediende bezwaarschrift d.d. 22 juni 1967, deel ik u het volgende mede.

„De dezerzijdse kennisgeving (ex artikel 13 van het besluit beoordeling „officieren landmacht“) d.d. 20 april 1967, nr P. . . , waarbij u **bepaalde**

„waarderingen uit uw beoordeling van 6 februari 1967 ter kennis zijn ge-
„bracht en waartegen u thans bezwaren inbrengt, werd . . . op 23 mei
„1967 aan u uitgereikt. U kon ingevolge het gestelde in artikel 14, tweede
„lid van vorengenoemd besluit, binnen 30 dagen, gerekend vanaf laatst-
„genoemde datum — derhalve uiterlijk 21 juni 1967 — bezwaren tegen
„bedoelde waarderingen rechtstreeks bij mij kenbaar maken. Aangezien
„uw bezwaarschrift, gedagtekend 22 juni 1967, eerst op 23 juni is inge-
„komen, is genoemde termijn door u overschreden, waarbij mij van over-
„macht als bedoeld in artikel 14, derde lid van meergenoemd besluit,
„niet is gebleken. Mitsdien kan uw bezwaarschrift door mij niet nader in
„behandeling worden genomen.”;

Overwegende dat Mr. J. Schuurmans, advocaat te 's-Gravenhage, als gemachtigde van klager, van het in deze brief vervatte besluit bij de Raad in beroep is gekomen, in hoofdzaak aanvoerende:

dat **hij** van mening is dat de termijn voor het indienen van zijn beklag expireerde op 22 juni 1967 te 24.00 uur, zodat voor hem als laatste dag voor het indienen van zijn beklag open stond die 22ste juni 1967; dat hij op 22 juni 1967 aangetekend zijn beklag heeft ingezonden; dat hij mitsdien van mening is dat door hem de genoemde termijn niet is overschreden en dat ten onrechte zijn bezwaarschrift niet in behandeling is genomen; op grond waarvan hij heeft verzocht de onderwerpelijke beslissing nietig te verklaren c.q. te vernietigen en te willen bepalen dat verweerder het bezwaarschrift alsnog in behandeling zal behoren te nemen;

Overwegende dat verweerder daarna een contra-memorïe heeft ingediend, waarbij de Raad is verzocht het beroep van klager ongegrond te verklaren; waartoe in hoofdzaak het volgende is aangevoerd:

„Deze kennisgeving heeft hem — blijkens het bericht van ontvangst „resp. uitreiking van een kennisgeving en blijkens de brief van de inspec- „teur der artillerie van 17 augustus 1967, nr. . . . — op 23 mei 1967 be- „reikt. Klager kon derhalve ingevolge het gestelde in artikel 14, tweede lid „van meergenoemd Besluit binnen 30 dagen, gerekend vanaf 23 mei 1967 „(de dag van ontvangst van de kennisgeving) bezwaren tegen genoemde „waarderingen kenbaar maken. Zijn bezwaarschrift had derhalve uiterlijk „21 juni 1967 de ondergetekende moeten hebben bereikt.

„Dit bezwaarschrift — gedagtekend 22 juni 1967 — is evenwel blijkens „het poststempel op de „Kennisgeving van aankomst van aangetekende „„stukken³¹ van het districtspostkantoor te 's-Gravenhage op 23 juni 1967 „op genoemd postkantoor aangekomen. Het bezwaarschrift is tevens op „laatstgenoemde datum, derhalve op 23 juni 1967, op dit ministerie ont- „vangen. De in artikel 14, tweede lid van het Besluit beoordeling offi- „cieren landmacht bedoelde beroepstermijn is derhalve door hem met „twee dagen overschreden. Teneinde liet verschil in interpretatie met be- „trekking tot het tweede lid van artikel 14 van meergenoemd Besluit „zoals dat kennelijk tussen klager en ondergetekende bestaat, in het juiste

„kader te kunnen plaatsen, stelt de ondergetekende er prijs op het navolgende op te merken.

„In veel voorschriften op het gebied van het administratief recht zowel als op andere terreinen, komen bepalingen omtrent beroepstermijnen voor. Veel uniformiteit is daarin niet te onderkennen. De verschillen betreffen:

„a. de dag of het tijdstip waarop de beroepstermijn een aanvang neemt;

„b. wat onder „indiening" moet worden verstaan;

c . het aantal dagen, of een andere tijdeenheid waarin de beroepstermijn wordt uitgedrukt.

„Met betrekking tot a komt in diverse wetten en dergelijke onder meer voor: „binnen . . . dagen te rekenen van de dagtekening van de verzending der beslissing", „binnen . . . dagen na de dag, waarop het besluit medegedeeld, uitgereikt of verzonden of de handeling verricht is", „binnen . . . dagen na de verzending", „binnen . . . na de dagtekening van de mededeling der bestreden beslissing", „binnen . . . nadat het afschrift der uitspraak ter post is bezorgd" en „binnen . . . dagen na ontvangst^w.

„Laatstgenoemde redactie is gekozen voor het indienen van bezwaarschriften ingevolge de Besluiten beoordeling officieren landmacht en luchtmacht (artikel 14, tweede lid) en de Voorschriften betreffende het indienen van bezwaarschriften ter zake van beoordelingen, voorkomen- de in conduiterapporten, opgemaakt over officieren en onderofficieren der zeemacht (artikel 3, tweede lid). Deze redactie heeft naar de mening van de ondergetekende het voordeel van de eenvoud. De beroepstermijn vangt immers aan op de dag waarop de belanghebbende inzage kan nemen van het stuk, zodat het treffen van afzonderlijke voorzieningen voor geval de belanghebbende niet redelijkerwijs op korte termijn van de beslissing heeft kunnen kennisnemen wordt voorkomen.

„Wat betreft b zij opgemerkt dat hier de vraag aan de orde is of het beroep tijdig is ingesteld wanneer het beroepschrift binnen de beroepstermijn is verzonden (of ter post bezorgd) doch niet binnen die termijn bij de beroepsinstantie is ontvangen, danwel of hier is vereist dat het voor het eind van de beroepstermijn de beroepsinstantie moet hebben bereikt. De ondergetekende is van mening dat alleen dan ter post bezorgen als indienen moet worden beschouwd indien de wet dit duidelijk aangeeft (artikel 59, eerste en tweede lid der Beroepswet b.v.) of indien de wet duidelijke aanwijzingen in die richting bevat (artikel 35, derde en vierde' (bedoeld is: vierde en vijfde) „lid der Ambtenarenwet 1929 b.v.). De ondergetekende meent dat, buiten de hierboven aangegeven situaties, het de algemeen heersende opvatting is dat het in elk geval niet voldoende is dat het beroepschrift binnen de beroepstermijn is verzonden. De ondergetekende is van mening dat alsdan van *indienen* van het

„bezwaarschrift *bij het beroepsorgaan* eerst sprake is op het tijdstip waar-
„op het bezwaarschrift *ter beschikking van het beroepsorgaan* is gekomen.

„Met betrekking tot c verdient aandacht dat het vaststellen van een
„periode een arbitraire aangelegenheid is. De periode, eenmaal in een al-
„gemeen verbindend voorschrift opgenomen, bindt evenwel de admini-
„stratie.

„Indien nu klager stelt van mening te zijn dat de termijn voor het in-
„dienen van zijn beklag expireerde op 22 juni 1967 te 24.00 uur, dan moet
„de ondergetekende terugtellende aannemen dat klager als uitgangspunt
„neemt dat de beroepstermijn eerst een aanvang nam op de dag na die
„waarop de kennisgeving door hem werd ontvangen. De ondergetekende
„meent, mede in het licht van de vergelijkenderwijze met betrekking tot a
„genoemde redacties, dat deze interpretatie onjuist is.

„Indien klager vervolgens stelt dat hij zijn beklag op 22 juni 1967 aan-
„getekend heeft ingezonden, dan moet ondergetekende aannemen dat
„klager het tijdstip van ter post bezorging aanmerkt als het tijdstip van
„indiening. De ondergetekende meent, mede in het licht van hetgeen met
„betrekking tot b is aangegeven, dat deze interpretatie onjuist is.

„Uitsluitend ter afronding merkt de ondergetekende op dat de onder-
„getekende het bezwaarschrift slechts in behandeling zou hebben kunnen
„nemen, indien hij de termijn van 30 dagen bij de beslissingbuiten be-
„schouwing zou hebben gelaten. De ondergetekende moge hierbij de aan-
„dacht vragen voor het met betrekking tot c gestelde en daaraan toevoe-
„gen dat hier, waar het om een declaratieve beschikking gaat, de onderge-
„tekende geen ruimte voor een dergelijk beleid overblijft. De onderge-
„tekende, gebonden door algemeen verbindende voorschriften, treedt
„hier slechts op als „la bouche de la loi". Een in behandeling nemen van
„het bezwaarschrift zou betekend hebben een willekeurige bevoordeling
„van klager. Willekeurig ten opzichte van de officieren — overigens klein
„in aantal — wier bezwaarschrift in het verleden niet in behandeling
„werd genomen omdat zij de termijn, zij het dan ruimer tot aanmerkelijk
„ruimer, hadden overschreden.

„Tenslotte merkt de ondergetekende op dat overmacht als bedoeld in
„artikel 14, derde lid van het Besluit beoordeling officieren landmacht
„noch gesteld noch gebleken is.

„De ondergetekende is dan ook van mening dat het beroep, dat klager
„thans bij Uw Raad instelt, ongegrond is.";

IN RECHTE:

Overwegende dat in het onderhavige geding moet worden beslist of
verweerders voormeld, in administratief beroep genomen, besluit d.d.
5 september 1967 kan worden aangetast op een der gronden, in artikel 58
lid 1 der Ambtenarenwet 1929 juncto artikel 2 der Militaire Ambtenaren-
wet 1931 omschreven ;

Overwegende dat de termijn voor een beroep als dat, hetwelk klager bij

verweerder heeft ingesteld, in artikel 14 lid 2 van het Beoordelingsbesluit is bepaald, en wel als volgt:

„Het beroep moet worden ingesteld bij wege van een rechtstreeks bij de „minister in te dienen bezwaarschrift, en wel binnen dertig dagen na ont- „vangst van de kennisgeving bedoeld in artikel 13.”;

Overwegende dat deze termijn van dertig dagen naar 's Raads oordeel niet een aanvang neemt op de dag waarop de belanghebbende inzage kan nemen van bedoelde kennisgeving, zoals verweerder in zijn contra-memor~~ie~~ heeft gesteld, maar op de dag na die van ontvangst der kennisgeving; dat immers moet worden aangenomen dat vorenweergegeven bepaling het oog heeft op volle dagen na deze ontvangst; dat derhalve in het onderhavige geval de hierbedoelde beroepstermijn een aanvang heeft genomen op 24 mei 1967;

Overwegende ten aanzien van het einde van de beroepstermijn, dat twijfel mogelijk is omtrent de beantwoording van de vraag welk tijdstip als het beslissende moet worden aangemerkt, en wel met name of dit is het tijdstip waarop het bezwaarschrift op verweerders ministerie is ontvangen, dan wel het tijdstip waarop het bezwaarschrift, indien het per post is verzonden, ter post is bezorgd; dat de Raad, mede in aanmerking nemend dat het te dezen een fatale termijn betreft, de voorkeur geeft aan laatstvermeld tijdstip, als zijnde de voor de belanghebbende gunstigste opvatting; dat hiervoor ook kan pleiten, dat voor de toepassing der Ambtenarenwet 1929 in artikel 35 lid 4 dezer wet is voorgeschreven dat bij twijfel of enig door middel van de post verzonden geschrift tijdig is ingediend, de dag van verzending wordt beschouwd als de dag waarop het geschrift is ontvangen; dat dit voorschrift weliswaar het oog heeft op geschriften in een procedure krachtens de Ambtenarenwet 1929 en derhalve niet geldt voor een bezwaarschrift als het onderhavige, in een procedure volgens het Beoordelingsbesluit, maar dit niet wegneemt dat aan genoemd voorschrift bij de uitlegging van een niet geheel duidelijke procedurebepaling in een ambtenarenrechtelijke regeling, als in dit besluit vervat, wel enige betekenis mag worden gehecht; dat mitsdien in het onderhavige geval moet worden aangenomen dat het bezwaarschrift is ingediend op 22 juni 1967, toen het als aan te tekenen brief ten postkantore te Nunspeet werd aangeboden;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt dat, nu de beroepstermijn liep van 24 mei tot en met 22 juni 1967, het bij verweerder ingestelde beroep als tijdig moet worden aangemerkt;

Overwegende dat het bestreden besluit derhalve, als strijdig met artikel 14 lid 2 van het Beoordelingsbesluit, voor nietigverklaring in aanmerking komt;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het bestreden besluit nietig;

Bepaalt dat verweerder klagers bezwaarschrift alsnog nader in behandeling zal nemen.

Spaarraad

23 oktober 1967

Een ambtenaar had enige onroerende goederen geërfd, welke hij hypothecair had verbonden als zekerheid voor een lening, welke hij ter betaling van de successierechten had aangegaan.

Anders dan het bevoegd gezag is de Spaarraad van oordeel, dat deze lening heeft gestrekt ter verwerving van genoemde onroerende goederen, hebbende betrokkene het enige middel aangewend dat hem de duurzame eigendom van die goederen kon verzekeren.

DE SPAARRAAD,

bedoeld in artikel 11 van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren;

Beslissende op het bezwaarschrift d.d. . . . van Y. tegen een besluit van het College van Curatoren der Technische Hogeschool te Delft d.d. . . .;

In aanmerking nemende, dat adressant op 29 december 1964 toekenning van spaarpremie heeft verzocht wegens door hem in 1964 verrichte periodieke betalingen, betrekking hebbende op aflossingen op een hypothecaire lening, waarvoor aan adressant in eigendom toebehorende onroerende goederen hypothecair zijn verbonden; dat deze spaarpremie hem aanvankelijk werd toegekend, doch dat dit besluit na adressants verzoek om toekenning van spaarpremie over dezelfde, in 1965 verrichte, periodieke betalingen bij het thans bestreden besluit werd ingetrokken, aangezien de onderhavige hypotheek werd gevestigd op een reeds onbelast aan hem toebehorend onroerend goed en de onderhavige lening, die werd afgesloten om successierechten bij de vererving van het verbonden onroerend goed te kunnen voldoen, derhalve niet werd aangegaan ter verwerving van het onderhavige onroerend goed, daar de successierechten geen voorwaarde voor eigendomsverkrijging waren, doch een gevolg daarvan; dat adressant tegen laatstbedoeld besluit een bezwaarschrift indient, dat in fotocopie hierna is opgenomen en geacht moet worden deel uit te maken van dit besluit:

Overwegende, dat in het onderhavige twistgeding partijen verdeeld zijn omtrent de vraag, of in het onderhavige geval moet worden aangenomen, dat de door adressant op 1 april 1964 afgesloten lening, waarvoor door hem kort tevoren geërfde onroerende goederen hypothecair werden verbonden, heeft gestrekt ter verwerving van die goederen; dat ten aanzien van dit punt nu uit de door adressant overgelegde stukken blijkt, dat adressant op 3 maart 1964 een aanslag ter zake van successierechten op de nalatenschap van zijn zuster heeft ontvangen, groot f 44696,31, te betalen voor 3 april 1964; dat adressant ten overstaan van dezelfde notaris, die de onderhavige nalatenschap heeft afgewikkeld op 1 april 1964 een akte van hypotheekstelling heeft getekend, waarbij hij enige uit die

nalatenschap verkregen onroerende goederen hypothecair heeft verbonden ter zake van een lening van f 45000,—; dat de Spaarraad uit de gelijktijdigheid van deze stukken, de gelijkheid in de bedragen en de identiteit van de met adressants zaken belaste notaris, voldoende bewezen acht, dat adressant de onderhavige lening heeft aangegaan om de verschuldigde successierechten te kunnen voldoen;

dat het College van Curatoren zijn afwijzing op adressants verzoek om toekenning van spaarpremie te dezer zake heeft gebaseerd enerzijds op het feit, dat adressant op het moment van afsluiting van de onderhavige lening reeds eigenaar was van de alstoen onbelaste onroerende goederen en anderzijds op grond van de overweging dat de voldoening van successierechten voor adressant geen voorwaarde van eigendomsverkrijging waren, doch een gevolg daarvan;

dat de Spaarraad het College van Curatoren in deze overwegingen echter niet kan volgen; dat immers de omstandigheid, dat adressant op het moment van het afsluiten van de onderhavige hypothecaire lening reeds eigenaar was van de onderhavige onroerende goederen moeilijk de genomen beslissing kan motiveren, aangezien immers slechts de eigenaar bevoegd is zijn onroerende goederen met hypotheek te bezwaren; dat voornoemd argument tot weigering van spaarpremie slechts dan doorslaggevend zou zijn, indien de met hypotheek belaste goederen tevoren gedurende aanzienlijke tijd onbelast eigendom van de adressant zouden zijn geweest, hetgeen blijkens het vorenstaande echter niet het geval was;

dat de tweede overweging van genoemd College de Spaarraad evenmin juist voorkomt, aangezien zij naar 's Raads oordeel voorbijziet aan de voor adressant aanwezige feitelijke situatie; dat adressant immers als gerechtigde tot de nalatenschap inderdaad door aanvaarding van die nalatenschap eigenaar is kunnen worden van de daarin aanwezige onroerende goederen, doch dat hij bij de beslissing omtrent die aanvaarding de voldoening van successierechten mede in zijn overwegingen heeft moeten betrekken; dat hij immers, indien hij de verschuldigde successierechten niet uit eigen middelen kan voldoen — hetgeen in casu klaarblijkelijk het geval is geweest —, voor de keuze staat het verschuldigde bedrag uit een lening te financieren dan wel hetzij de nalatenschap te verwerpen, hetzij de successierechten niet te voldoen, in welk geval deze op de nalatenschap zullen worden verhaald; dat adressant door het kiezen van eerstgenoemde mogelijkheid het enige middel heeft aangewend, dat hem de duurzame eigendom van de desbetreffende onroerende goederen heeft kunnen verzekeren, zodat moeilijk kan worden volgehouden, dat de meergenoemde lening niet heeft gestrekt ter verwerving van de onderhavige onroerende zaken;

dat mitsdien ten onrechte tot intrekking van de voor adressant aanvankelijk gunstige beschikking is overgegaan en adressant inderdaad ter zake van de onderhavige periodieke betalingen aanspraak op spaar-

premie heeft; dat deze aanspraken, gezien adressants pensioensgrondslag op 1 december 1964 (J 7195,—) en het jaarlijks afgeloste bedrag (f 900,—), moeten worden gesteld op 25% van 5% van f 7195,— ofwel f 89,95.

Gelet op de bepalingen van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren ;
BESLUIT:

aan Y. voornoemd ter zake als in dit besluit omschreven aanspraak toe te kennen op een spaarpremie van f 89,95.

Spaarraad

5 december 1967

Een ambtenaar had in 1962 voor een zeer lage prijs een onbewoonbaar verklaarde woning gekocht en deze woning in 1965 hypothecair verbonden als zekerheid voor een lening, aangegaan ter financiering van noodzakelijke voorzieningen, welke de woning weer voor bewoning geschikt hebben gemaakt.

Anders dan het bevoegd gezag is de Spaarraad van oordeel, dat kier premie kan worden toegekend, omdat feitelijk van een geheel nieuwe woning moet worden gesproken.

DE SPAARRAAD,

bedoeld in artikel 11 van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren;

Beschikkende op het bezwaarschrift d.d. . . . van X. te R. tegen een besluit van de Directeur van de Postcheque- en Girodienst d.d. . . .;

In aanmerking nemende, dat adressant in januari 1967 toekenning van spaarpremie heeft verzocht wegens in 1966 verrichte periodieke betalingen. betrekking hebbende op aflossingen op een lening, ter zake waarvan het hem in eigendom toebehorende woonhuis hypothecair is verbonden; dat deze spaarpremie bij voornoemd besluit voor wat de vorenomschreven periodieke betaling betreft werd geweigerd, aangezien de onderhavige onroerende zaak hypothecair werd verbonden op 1 november 1965, doch reeds op 31 juli 1962 in eigendom werd verkregen, zodat de onderhavige hypothecaire lening niet meer geacht kan worden te hebben gestrekt ter verwerving van die zaak; dat adressant tegen dit besluit een bezwaarschrift indient, waarin hij erkent, dat de onderhavige hypothecaire lening eerst veel later is aangegaan doch daaraan toevoegt, dat de lening zou hebben gestrekt ter financiering van de verbetering van het meerbedoelde pand; dat deze verbetering echter noodzakelijk was, daar de woning op het moment van aankoop onbewoonbaar was verklaard; dat hij de onderhavige lening eerst heeft aangegaan, toen de woning werd ontruimd; dat hij vraagt hem te dezer zake alsnog spaarpremie toe te kennen;

Overwegende, dat ingevolge artikel 6, lid 1, aanhef en onder c, in samenhang met artikel 7, lid 1 onder b, in samenhang met a, van de

Premiespaarregeling Rijksambtenaren voorzover hier van belang aan te halen, de belanghebbende aanspraak heeft op een spaarpremie, indien hij periodieke betalingen heeft verricht betreffende op aflossingen op een lening ter verwerving van een aan de belanghebbende toebehorende onroerende zaak, waarvoor een aan de belanghebbende toebehorende onroerende zaak hypothecair is verbonden; dat het onderhavige adresant in eigendom toebehorende pand ter zake van de lening, waarop de eerderbedoelde aflossingen werden verricht, hypothecair werd verbonden op 1 november 1965 zijnde het tijdstip, waarop die lening werd aangegaan; dat het onderhavige pand door adresant in eigendom werd verkregen op 31 juli 1962, waardoor tussen de datum van aankoop en de datum van hypotheekstelling van het pand meer dan drie jaren zijn verstreken; dat formeel nu wel zou moeten worden aangenomen, dat de onderhavige hypothecaire lening is aangegaan ter financiering van de verbetering van het pand welke bestedingswijze niet tot toekenning van spaarpremie zou kunnen leiden, doch dat in feite adresant niet anders heeft gedaan dan het kopen van een woning, die niet geschikt was voor directe bewoning door hem en zijn gezin; dat hij deze woning die in feite reeds onbewoonbaar was verklaard en die hij in feite dan ook heeft kunnen kopen voor de uiterst geringe prijs van f 4000,— door het aanbrengen van de voor een woning noodzakelijke voorzieningen welke een bedrag van f 12.000,— hebben geleverd, weer voor bewoning geschikt heeft gemaakt, zodat naar het oordeel van de Spaarraad de te dier zake gemaakte kosten, evengoed geacht kunnen worden te hebben gestrekt ter verwerving van diezelfde woning;

dat hiertoe temeer aanleiding bestaat, nu een hypotheeknemer bereid is gevonden deze woning, die op zichzelf slechts een uiterst geringe waarde vertegenwoordigde, te accepteren als zekerheid voor een lening, die drie maal de aanschafwaarde van die woning bedraagt, op grond waarvan — mede gezien de overwaarde, die bij het accepteren van hypothecaire zekerheid pleegt te worden aangehouden — de conclusie gerechtvaardigd lijkt, dat in het onderhavige geval feitelijk van een geheel nieuwe woning zou dienen te worden gesproken;

dat op grond van deze overwegingen de aflossingen op de vorenge-noemde hypothecaire lening zijn aan te merken als een besteding in de zin van vorenaangehaald artikel 7, eerste lid, onder b, van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren en te dier zake dan ook aanspraak op spaarpremie kan worden toegekend; dat deze spaarpremie in verband met adressants jaarwedde bij een vorig verzoek om toekenning van spaarpremie, namelijk in 1963: f 7116,— en op 1 december 1966: f 8230,— op grond van het bepaalde in artikel 6, vierde lid, onder a — 2, van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren kan gesteld worden op 25% van het in 1966 afgeloste bedrag en wel tot het voor adresant in verband met zijn jaarwedde op 1 december 1966 (f 8230,—) maximaal voor premietoeken-

ning in aanmerking komende bedrag van f 411,50 verminderd met aan adressant reeds uit anderen hoofde toegekende spaarpremie over een bedrag van f 76,32;

Gelet op de bepalingen van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren;
BESLUIT:

aan X. voornoemd ter zake van de hierboven bedoelde in 1966 verrichte periodieke betalingen aanspraak toe te kennen op een spaarpremie van f 83,80.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

De vrijwilliger van de Nationale Reserve en artikel 150 WMS

Dat ook de vrijwilliger der natres in aanraking kan komen met het militair straf- en tuchtrecht is niet alleen een theoretische kwestie, zoals uit het vonnis van de arrondissementskrijgsraad te 's-Gravenhage van 22 november 1967 (blz. 218 hiervoor) moge blijken. Daar het hier een vonnis betreft steunend op de artikelen 150 juncto 60 WMS — belangrijk i.v.m. de oproepen voor werkelijke dienst om aan zgn oefenavonden natres deel te nemen — menen wij hierbij enige aantekeningen te moeten maken.

In art. 150 WMS wordt strafbaar gesteld het niet voldoen aan een wettige oproeping voor werkelijke dienst. De bedreigde straf is, bij opzet, in tijd van vrede maximaal twee jaren gev. straf. Is opzet niet bewezen dan kan ten hoogste negen maanden gev. straf opgelegd worden.

In het tweede lid van artikel 60 WMS wordt gesproken over „alle andere vrijwilligers bij de krijgsmacht . . . , zo vaak en zolang zij in werkelijke dienst zijn, alsmede wanneer zij buiten werkelijke dienst in het tijdvak „gedurende hetwelk zij voor die dienst kunnen worden opgeroepen, een der feiten plegen omschreven in de artikelen 108, 110 en 150 van dit „Wetboek”. Helaas rept de wet hier niet over de bron van dit vrijwillige dienstverband, te weten de overeenkomst en de wet. De reservist van de Nationale Reserve wordt vrijwilliger door een overeenkomstl). Door een leemte in de redactie van de verbandakte is de vrijwilliger bij het aangaan van zijn verbintenis doorgaans niet volledig op de hoogte van zijn verplichtingen. De vrijwilliger zal zelf moeten onderzoeken wat zijn verplichtingen zijn, of voorlichting terzake aan zijn commandant dienen te verzoeken. De tekst van de akte is door de minister vastgesteld (art. 5, punt 6, besluit natres) en vermeldt o.m.:

„(de vrijwilliger) verklaart zich te onderwerpen aan alle dienstvoor- „schriften voor de Koninklijke Landmacht gemaakt of nog te maken, „voor zover die te zijnen aanzien van toepassing zullen zijn;”. Men kan nu wel het adagium „een ieder wordt geacht de wet te kennen” hanteren, doch het lijkt eleganter indien zijn uit de wet voortvloeiende verplichtingen, met wettelijke sanctie, in de verbandakte zouden zijn opgenomen. Zulks zou kunnen geschieden door art. 6 besluit natres en art. 150 WMS in de tekst te verwerken.

Nu volgens de tekst van art. 60 WMS vaststaat, dat de vrijwilliger der Nationale Reserve bij het plegen van een der feiten in de artikelen 108, 110 en 150 WMS „militair” in de zin van de militaire strafwetgeving is, moet worden nagegaan wat een „wettige oproeping voor werkelijkedienst” is.

---

¹⁾ Men zie hiervoor ook het artikel van A. Kok over de rechtspositie van de vrijwilliger der nationale reserve in het M.R.T. LIX, blz. 257 e.v.

Artikel 6, 1e lid, besluit *natres* luidt:

De vrijwilliger is verplicht tot het verrichten van werkelijke dienst binnen het Rijk van Europa, indien hij daartoe wordt opgeroepen:

- a. in geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden;
- b. voorzover en voor zolang dit nodig is tot het ondergaan van straf of voor het onderzoek omtrent een strafbaar feit of een krijgstuchtelijk vergrijp, waarvan hij verdacht of beklaagd wordt;
- c. tot het onderhouden en verhogen van zijn geoefendheid voor ten hoogste 100 uren per kalenderjaar, zulks volgens een door of namens de Minister vastgesteld oefenschema.

Daar de Nationale Reserve primair bestemd is om onder bijzondere omstandigheden militaire dienst te verrichten behoeft het hiervoren onder a genoemde geen nadere toelichting.

Omdat de in art. 60, 2e lid, **WMS** bedoelde vrijwilliger, dus ook de vrijwilliger *natres*, ex art. 62, 3e lid, **WMS** geacht wordt in werkelijke dienst te zijn zolang hij als verdachte of beklaagde in een militaire strafzaak bij enig onderzoek tegenwoordig is en ex art. 62, 5e lid, **WMS** straf ondergaat is liet hiertoe niet noodzakelijk hem in werkelijke dienst te roepen.

Tot het ondergaan van een krijgstuchtelijke straf of voor het onderzoek omtrent een krijgstuchtelijk vergrijp, waarvan hij verdacht wordt, dient de vrijwilliger wel in werkelijke dienst te worden geroepen. Art. 6, 1e lid onder b, besluit *natres* schept deze mogelijkheid, daarbij steunend op art. 47 WK. Een apart model (6) van zo'n oproep is opgenomen in een ministeriële beschikking van 16 augustus 1958, Directie Militair Personeel, Afdeling dienstplichtzaken, Nr. 13.114 (La0 nr. 58103).

Om zijn onder *a* genoemde primaire taak te kunnen vervullen zal de vrijwilliger geoefend behoren te zijn en deze geoefendheid moeten onderhouden. Hiertoe kan hij krachtens het onder c genoemde worden opgeroepen. Geven wij aan het woordje „wettige” in art. 150 **WMS** een materiële betekenis, dus zeggen wij dat wij hier te maken hebben met een iedere vrijwilliger bindende rechtsregel, dan kan gesteld worden, dat in het vorengenoemde vonnis sprake is van een „wettige” oproeping voor de „werkelijke dienst”. Immers betrokkene was, zeven maal en steeds zonder hieraan gehoor te geven, opgeroepen om aan een oefenavond deel te nemen. In de tenlastelegging zal dan ook steeds het element der wettigheid van de gedane oproeping(en) voorkomen).

Op grond van het onderzoek door de militaire rechter zal uitgemaakt moeten worden of het feit al dan niet opzettelijk gepleegd is in verband met de verschillende strafmaxima. In het onderhavige geval was opzet zeker

---

¹⁾ Zie ook: Mr. D. B. A. Franken en mr. R. J. Brunner, *het wetboek van militair strafrecht*, 's-Gravenhage 1948, blz. 350 e.v.

aan te nemen, daar beklaagde *terzake* een briefje aan zijn commandant schreef waaruit zijn onwil om te verschijnen duidelijk sprak.

Rest de vraag te beantwoorden of nu altijd, en in het bijzonder t.a.v. de vrijwilliger der Nationale Reserve, het niet voldoen aan een wettige oproep voor werkelijke dienst moet resulteren in het aanhangig maken van een dergelijk geval bij de arrondissementenkrijgsraad. In dit verband moet gewezen worden op art. 2, 2e lid, WK waardoor de tot straffen bevoegde meerdere een en ander zelf krijgstuchtelijk kan afdoen. Daar het opleggen van licht arrest, verzwaard arrest, streng arrest of plaatsing in een tuchtklasse voor intermitterend dienenden, om voor de hand liggende redenen, nauwelijks hanteerbaar is, rest de tot straffen bevoegde meerdere uit het arsenaal der krijgstuchtelijke straffen de berisping (mondeling of schriftelijk) en — praktisch wel uitvoerbaar (indien kazernes of militaire inrichtingen in de nabijheid van de woonplaats van de vrijwilliger aanwezig zijn) doch i.v.m. het karakter der Nationale Reserve niet aan te bevelen — de strafdienst (ten minste 1 en ten hoogste 2 uur per dag, gedurende ten hoogste 8 dagen). Van geval tot geval zal de betrokken commandant der Nationale Reserve de meest geëigende weg moeten kiezen en slechts in uiterste noodzaak de zaak naar de militaire rechter behoren te verwijzen. Voldoet de vrijwilliger niet aan de uit zijn verbandakte voortvloeiende verplichtingen dan geeft art. 5, 3e lid onder b (met een opzegtermijn van 6 maanden en niet voordat twee jaren sinds het bekrachtigen der verbintenis zijn verstreken) of f (onmiddellijk ingaand) besluit nationale reserve 1958, nog de mogelijkheid voor ontslag.

A. Kok, res. Eerste-Luitenant SD Inf.

BIJDRAGEN

Worstelend Tuchtrecht

door

Mr. J. H. GILLEBAARD

Majoor van de Militair Juridische Dienst

Verdoezeling

Ons militair tuchtrecht biedt een boeiend schouwspel. Het worstelt met een ontwikkeling die andere delen van ons militair strafrecht al geheel hebben verwerkt. Het zwoegt nog op de verandering die onze krijgsmacht de laatste eeuwen heeft ondergaan, op haar groei van particuliere instelling naar nationale.

Het ondervindt daarbij extra remmingen. Enerzijds spelen een rol verschijnselen aan elk leger eigen. Maar anderzijds dankt het zijn zwoegen aan een verdoezeling van zijn karakter.

Tweeslachtig?

Want wat is ons militair tuchtrecht anders dan strafrecht? Vielen niet in oorsprong beide geheel samen? Vervullen zij niet dezelfde rol? In dienst van hetzelfde nationaal belang?

Helaas, de wetgever van 1902 kon deze mening nog niet delen. Daarvoor was men in die dagen te zeer onder de indruk van de verschillen die men tussen beide waarnam. Te zeer leek nog in dit opzicht het leger maatschappij op zichzelf. Aldus zag men bovendien tussen militair tuchtrecht en andere vormen van tuchtrecht zo veel overeenkomst, dat men veronderstelde dat er, náást het strafrecht, zou bestaan hét verschijnsel „tuchtrecht“. Zo kon de regering ertoe komen het militair tuchtrecht te bestempelen als „dubbelslachtig“. Diende dit recht enerzijds het algemeen belang, anderzijds zou het dienen kringbelangen. Wat dit betreft zou het zelfs op één lijn staan met het tuchtrecht in strikt privaatrechtelijke kringen als gezin en **kerkgenootschap**.¹⁾

De Wet

Van deze onzuiverheid nu vinden wij vooral in het Reglement Krijgstucht de neerslag. En juist dit reglement krijgt elke man in zijn ransel, en elke tuchtrechter in de hand, al bijna een halve eeuw lang.

---

¹⁾ Memorie van Antwoord Eerste Kamer. Zie H. v. d. Hoeven, Mil. Straf- en Tuchtrecht, dl. III blz. 61.

Zo raakte de regering ook tot de zienswijze dat samenloop van krijgstuchtelijke en strafrechtelijke berechting van één feit niet zou opleveren een tweemaal rechten in dezelfde zaak. Zie b.v. v. d. Hoeven III **blz.** 51.

Maar bezien wij eerst de wet. Want ook hier heeft de geschetste onzuiverheid tot voor kort uitdrukking gevonden. Zij het deels bij vergissing. Tot 1965 namelijk heeft artikel 2 Wet Krijgstucht in de leden 4 en 5 een aantal strafbare feiten bestempeld tot vergrijp tegen de krijgstucht zonder hiervoor te eisen dat zij behalve particuliere belangen ook moesten schaden een militair belang.

Voor wat betreft de in lid 4 genoemde diefstal en verduistering gebeurde dit per ongeluk. Het oorspronkelijke ontwerp immers had alleen op het oog diefstal en verduistering aan boord van marineschepen. Later wilde het ook omvatten soortgelijke misdragingen binnen landmachteenheden. Hiertoe schrapte men de woorden „aan boord”, niet beseffend dat nu nodig zou worden de eis van strijd met de militaire orde.¹⁾

Doch het weglaten van deze eis in lid 5 geschiedde met opzet. De wetgever ging ervan uit dat de hier genoemde schendingen van de openbare orde zoals straatschenderij, dronkenschap, aanstootgevend gezang en burengerucht, indien bedreven door een militair, „van nature geacht worden te zijn in strijd met de militaire tucht en orde”.²⁾ De vraag lijkt echter gewettigd of wij hier niet veeleer staan voor een overblijfsel van de aloude vrees van burgerijen voor overlast van krijgsvolk.

Hoe dit zij, de wet is nu gezuiverd. Sinds drie jaar eist artikel 2 voor elke krijgstuchtelijke bestraffing dat moet zijn begaan een strijdigheid met de militaire orde. Geschonden moet dus zijn een militair belang. Zo loopt dan nu het artikel in de pas met het stelsel van onze wetgeving als geheel. Dat immers als grondslag voor de bevoegdheid van de militaire meerdere, en als grondslag voor de plichten van de militair, aanwijst *het dienstbelang*.

Het Reglement

Wie nu zou verwachten dat deze grondgedachte van ons recht ook uit het reglement ons klaar en zuiver tegemoetklinkt, hij komt teleurgesteld uit. Weliswaar laat zich dat rechtsbeginsel letterlijk lezen. Zeker tot viermaal toe.³⁾ Maar zijn stem gaat weer teloor. In vijf malen tegenspraak elders,⁴⁾ waar het reglement nader uitwerking geeft aan de tweeslachtigheidsopvatting van 1902 en belangen wil beschermen *van privaatrechtelijke aard*.

Zo lezen wij dat krijgstuchtelijk verboden zouden zijn de navolgende gedragingen.

---

1) v. d. Hoeven III blz. 90 en 91.

2) v. d. Hoeven III blz. 92 en 95.

3) Regl. Krijgst. art. 1, 9, 10 en 11.

4) Regl. Krijgst. art. 1, 1a, 8, 22 en 23.

I. Schending van *belangen van burgers*:

min voegzaam gedrag	vechten met burgers
onbehoorlijk gedrag	inbreuk maken op andermans eigendomsrecht
onordelijk gedrag	baldadigheden plegen
onzedelijk gedrag	„de" rust of orde verstoren
onhulpvaardigheid	„de" veiligheid in gevaar brengen
onmenslievendheid	buitensporigheden
godslasteringen	zich te buiten gaan aan alcoholhoudende dranken
vloeken	grof spelen
zweren	grove verteringen maken
onzedelijke taal	schulden maken.
liederlijke uitdrukkingen	
twisten met burgers	

II. Schending van *belangen van militairen*:

gedrag strijdig met de waardigheid van „de militaire stand".

Stuk voor stuk derhalve onwettige bepalingen en daarom onverbindend. En dat is maar goed ook, want zo ruim als zij nu luiden, zouden zij de militair elk privé-leven ontnemen. Zij zouden de Staat aanstellen tot meester zelfs van zijn echtelijk bed. En zij zouden hem tegenover een burger een zeer nadelige positie bezorgen. Want dezelfde schending van private belangen, die de burger straffeloos kan begaan, zou de militair in de cel kunnen brengen.

Er is slechts één moeilijkheid. Zolang wij ze nog in het reglement handhaven, stichten deze bepalingen verwarring. Want zij worden gehanteerd niet door rechtsgeleerden, maar door soldaten. En wat een militair in een dienstvoorschrift ziet staan, daarvan is hij niet al van te voren geneigd de ongeldigheid aan te nemen.

Korpsgeest

Bovendien spelen nog andere verwickelingen een rol. Elk rechtgeaard commandant stookt het vuur van de *korpsgeest*. Want hiermee staat zijn eenheid of valt zij. Die commandant kweekt met opzet *apartheid*. Ook bouwt hij aan 's mans *zelfsrespect* en aan de faam van de eenheid. Aldus kan het gebeuren dat puur zedelijke normen in zijdelingse dienst geraken van een militair belang van hoge orde, dat commandanten ertoe neigen hun volle gewicht in te brengen in de handhaving van die normen, dat de verbondenheid met de nationale rechtsorde op de achtergrond raakt en dat de mening postvat als zou naleving van deze niet-militaire normen zelfs met krijgstuuchtelijke straffen kunnen worden afgedwongen.

Standseer?

Een nevenverwikkeling vormt die van de *vermeende standseer*. Zoals

wij zagen veronderstelt het reglement het bestaan van een „waardigheid „van de militaire stand“. Wij danken de term aan de pen van professor VAN DER HOEVEN anno 1897.¹⁾ Wij mogen aannemen dat zij op de toenmalige verhoudingen toepasselijk was. Zeventig jaren zijn echter verstreken. Sindsdien werd de krijgsmacht in haar samenstelling nationaal. Een militaire stand bestaat niet meer. Ons rest alleen de term. Echter koppelde van der Hoeven deze aan „elk min voegzaam gedrag”.¹⁾ Aldus bracht hij, zodra een militair een burger overlast aandeed, tegelijk de standseer in het geding. Zo kregen particuliere belangen niet alleen openlijk en rechtstreeks, maar ook nog eens zijdelings en in militaire vermomming, de bescherming van de militaire organisatie.

De korte afstand

Tenslotte speelt de verwikkeling van „de korte afstand“. De bestraffing in eerste aanleg geschiedt vrijwel steeds in de compagnie. De tuchtrechter kent er zijn mensen persoonlijk. Hij draagt voor hun wel en wee verantwoordelijkheid. De te straffen vergrijpen tonen in vreedstijd geen schokkende aard. Dit leidt ertoe dat buiten oorlogsomstandigheden het vergeldingskarakter van de straf op de achtergrond raakt en zijn uitwerking op de dader op de voorgrond. Zelfs heeft zodoende de mening kunnen postvatten als zou in het tuchtrecht de straf uitsluitend opvoedend en afschrikkend van aard zijn. En niets uitstaande hebben met vergelding. Dit heeft op háár beurt de opvatting versterkt als zou ons militair tuchtrecht in wezen nog iets anders zijn dan alleen strafrecht. Deze mening, jarenlang onderwezen aan de KMA, vinden wij nog heden uitgedragen in een militair „voorschrift”.²⁾

De opvoedingsgedachte intussen draagt het hare bij tot de neiging van commandanten in vreedstijd, vooral wanneer zij werken met jeugdige dienstplichtigen, de grenzen van de staatsbemoeiing niet al te engte nemen.

Bekennen plicht?

Uit de invloed van én korte afstand, én korpsgeestverlangens, én onzuiver inzicht in het karakter van ons tuchtrecht, laat zich verklaren het ontstaan van de mening dat hier, in tegenstelling tot het strafrecht in engere zin, niet zou gelden onze nationale bekentenisvrijheid. Ook deze mening staat als de gangbare in de militaire voorschriften te lezen.³⁾ Terwille van „het groepsbelang” zou waarheidspreken militaire plicht zijn, ook wanneer men daarmee zijn eigen bestraffing teweegbrengt.

De opvatting is verouderd. Dat groepsbelang werd nationaal. De krijgs-

---

¹⁾ v. d. Hoeven III blz. 31. Letterlijk overgenomen in art. 1 Regl. Krijgst. 1922.

²⁾ J. H. v. Wermeskerken. *Handl. Mil. Recht.* VS 3105 dl. II, 3e dr. 1951, blz. 16. Dezelfde mening in A. F. Steffen. *Wet Krijgst.* VS 3101 4e dr. 1950, blz. 12.

³⁾ v. Wermeskerken VS 3105 II blz. 15. *Handl. Mil. Tuchtr.* VS 3108, 1952, blz. 124.

macht kent geen eigen belangen meer. Haar tuchtrecht maakt nu deel uit van het nationale strafrecht. Het zal dan ook naar *zijn* beginselen zich hebben te richten. Het zal *dezelfde grenzen van staatsingrijpen* behoren in acht te nemen. En evenals in het militair strafrecht in engere zin de ambtelijke meldingsplicht van 132 Wetboek Militair Strafrecht goeddeels kan worden doorkruist door het nationaal bekentenisvrijheidsbeginsel), zo kan zij dat ook in het tuchtrecht.

Het tegendeel trouwens leidt tot een verboden gevolg. Want niet zelden verkeren tuchtrechters, laat staan verdachten, in twijfel over de vraag of de te straffen misdrijving al dan niet een wettelijk omschreven strafbaar feit oplevert. En mag nu tijdens het verhoor onzeker zijn of op de dader bekentenis rust? En bevoegdheid bestaat bij de rechter tot het geven van een dienstbevel tot bekennen, zodat de eerste uit vrees voor straf ertoe komt een recht prijs te geven waarvan achteraf zal blijken dat de wet het hem toch had toegekend? Een gang van zaken die artikel 29 Strafvordering nu juist uitdrukkelijk verbiedt.

Een vergissing

Een opmerking dient nog gemaakt. Verwarring heeft gewekt artikel 139 Wetboek Militair Strafrecht. Want dit bedreigt straf onder meer tegen de militair die, met het oogmerk zichzelf voor bestraffing te vrijwaren, een stuk of aangelegenheid onthoudt aan de kennisneming van de bevoegde meerdere. Dit schijnt te pleiten tegen een bekentenisvrijheid voor militairen. Hoezeer de bepaling ook strijdt met de aangrenzende artikelen 132 en 145 in hetzelfde wetboek, hoezeer zij strijdt met het overmachtsbeginsel van 40 Strafrecht, en hoezeer ook met de regeling van de bekentenisvrijheid in onze hele strafwetgeving, zij staat er toch maar. Welnu, zij had er ook nooit moeten staan. Zij dankt het leven aan een pure vergissing. Het „onthouden” en dit „oogmerk” zijn nimmer bedoeld geweest elkaar te treffen in één combinatie. Elk droeg tot bestemming alle overige samenvoegmogelijkheden die het artikel biedt, maar uitgerekend niet deze.²⁾ Bovendien heeft de wetgever in heel het artikel uitsluitend willen strafbaar stellen misbruik van macht begaan door meerderen met betrekking tot ondergeschikten.²⁾

Wij deden beter het abusief te schrappen, om verdere verwarring te voorkomen.

---

¹⁾ Neergelegd allereerst in 40 Strafrecht. Nader uitgewerkt in het jongere 29 Strafvordering. Alsook in de artikelen 100, 106, 160, 219, 227 en 284 van dit wetboek. Voorts in 137 en 189 strafrecht. Alsook in 145 Militair Strafrecht. En reeds anno 1814 in de artikelen 63 en 164 Rechtspleging Landmacht en 61 en 169 Rechtspleging Zee-macht.

²⁾ Memorie van Toelichting. v. d. Hoeven III blz. 314 en 316.

Zwijgen?

De wetenschap onderscheidt vrijheid tot zwijgen van die tot onwaarheid spreken. Sommigen houden alleen de eerste voor geoorloofd. De vraag rijst of wij dit verschil moeten maken. Want dikwijls houdt zwijgen bekennen in, vooral in het militaire verband, waar zozeer de korte afstand zijn werking heeft, waar mannen dag en nacht met elkaar optrekken, waar men kent de mens en de omstandigheden. Willen wij hier de bekentenisvrijheid werkelijke betekenis geven, dan zullen wij ook het spreken van onwaarheid moeten dulden. Groot nadeel hoeven wij niet te vrezen, want diezelfde kennis van mens en omstandigheden zorgt waar nodig voor de gewenste terughoudendheid in het afgaan op een gegeven verklaring.

Bovendien telt in het militaire nog mee dat de dader tegenover een meerdere staat. Dit kan hem eerder brengen tot een onwaarheid, omdat hij het soms moeilijker vindt tegenover een aandringende meerdere op zijn zwijgrecht te staan.

En tenslotte, vormt niet de gehele regeling van de bekentenisvrijheid een erkenning van een *noodtoestand*? En breekt niet ook in de krijgsmacht nood de wet?

Stap terug

De rechtspraak intussen heeft er moeite mee. Voor de krijgstuchtelijk verdachte acht zij bekennen plicht. Wie niet bekend is opnieuw strafbaar. „Een behoorlijke huishouding kan anders niet bestaan”. Aldus het HMG een halve eeuw geleden.¹⁾ Van het tegendeel kent schrijver alleen mondelinge beslissingen van lagere tuchtrechters. Een schriftelijke werd tot heden voorzover hij weet niet openbaar.

Met een merkwaardige uitspraak van het HMG zitten wij sinds 1965. Tot dan toe huldigde het Hof de opvatting dat de strafrechtelijk verdachte vrij was niet alleen tot zwijgen, maar ook tot liegen.²⁾ Het Hof is nu *om*. Het algemeen erkend rechtsbeginsel dat niemand kan worden gedwongen aan eigen veroordeling mee te werken „*geeft de beklaagde niet de vrijheid „een verklaring af te leggen welke met de waarheid in strijd is.*”³⁾ Het Hof doet hiermee een stap terug, waar eerder een pas voorwaarts nodig zou zijn, om de achterstand bij de nationale ontwikkeling in te lopen. De daad lijkt nu aan de wetgever.

---

¹⁾ HMG 24 mei 1918. MRT XIV blz. 170. Bevestigd in HMG 22 nov. 1955. MRT 1956 blz. 118.

²⁾ HMG 22 mei 1928. MRT XXIV blz. 254.

HMG 20 mei 1950. MRT 1950 blz. 623.

³⁾ HMG 23 febr. 1965. MRT 1966 blz. 84.

Grensstenen

Ook voor het overige worstelt de rechtspraak met de vraag waar precies de grensstenen staan van de staatsdwang. Vooral de laatste dertien jaren tonen soms ouderwetse opvattingen. Hoewel de rij eindigt met een verheugend moderne.

En toch, ook zestig jaar geleden wist men de grenzen. Men nam ze zelfs strikt. Op een vrije middag in 1904 verstoort een dronken milicien de vredige rust in de kazerne. Zijn sergeant-majoor stuurt hem naar bed om zijn roes uit te slapen. De man weigert, komt in de cel en voor de krijgsraad. Deze spreekt hem vrij, overeenkomstig de eis. Want de order „ga „naar bed" betreft „*geen militaire dienstverrichting nodig voor de militaire „dienst of de goede gang van zaken.*”¹⁾

Ook het HMG stelt paal en perk. In 1918 verklaart het dat „*toestanden „en gedragingen van zuiver huishoudelijke of familierechtelijke aard tegen „onderzoek door meerderen behoren te zijn gevrijwaard.*”²⁾ In 1955 vernietigt het Hof een straf die de Chef Generale Staf na beklag had gehandhaafd. De strafreden hield in: „voor een officier onvoldoende besef „getoond van op hem rustende morele verplichtingen.” Het Hof stelt vast: „*Geen krijgstuchtelijke straf mag worden opgelegd met het doel de „nakoming te verkrijgen van een uitsluitend morele verplichting.*”³⁾

Gezwicht

Maar negen maanden later krijgt het Hof het toch te kwaad met de tekst van het krijgstuchtreglement. Een korporaal koopt op afbetaling een regenjas. Hij staakt voortijdig betaling. De verkoper roept de Minister te hulp en krijgt bij hem gehoor. De korporaal ontvangt bevel, indien hij de schuld ontkent, de Minister te melden waarom(!). Aldus in het nauw, ontkent hij de koop met een onwaarheid. De krijgsraad spreekt vrij van „onjuiste ambtelijke mededeling”. Zo ook, terecht, het Hof. Maar dan zwicht het voor artikel 22 van het reglement, dat schulden maken verbiedt. En tegen zijn eerderbeschreven uitspraken in beslist nu het Hof: „*het maken van schulden door een militair is derhalve*” (nl. *vanwege dat verbod(!)) „een vergrijp tegen de krijgstucht.*”⁴⁾

De jongste HMG-beslissing op dit stuk kan evenmin bevrediging schenken. Want zij verplicht onder bedreiging van straf „*elke militair „door wiens toedoen iemand is gewond, deze binnen enkele dagen persoonlijk „te bezoeken. Althans te trachten zulks te doen.*” De waardigheid van de

---

1) Het Roes-vonnis van 1904. Krijgsr. 1e Mil. Arr. den Haag. 30 aug. 1904. MRT I blz. 23.

2) HMG 24 mei 1918. MRT XIV blz. 170.

3) HMG 15 feb. 1955. MRT 1955 blz. 480. De Bereidverklaringsbeschikking.

4) HMG 22 nov. 1955. MRT 1956 blz. 118.

militaire stand zou dit vorderen.¹⁾ De tijd van VAN DER HOEVEN speelt ons nog heden parten!

Een luidruchtig luitenant kan hiervan meepraten. Een klagende buurman bezorgt hem voor zijn geluidshinder veertien dagen licht arrest, na beklag gehandhaafd op tien, vanwege de gehavende waardigheid van de militaire „stand”,²⁾ die aldus reeds menig privaat belang heeft gediend, van burgers die voor precies dezelfde gedraging straffeloos blijven. Militaire belangen daarentegen heeft zij geschaad. Want het schaadt de korpsgeest, het schaadt het moreel, te moeten ervaren dat men als militair minder rechten zou hebben dan een burger.

Niet gezwicht

Gelukkig voelt menig tuchtrechter dit zo aan, en blijft die schade uitzondering.³⁾ Maar dit neemt niet weg dat het reglement er nog steeds opdracht toe geeft. En dat het de natie een onjuiste indruk verschaft van hoe het in zijn strijdkrachten nu werkelijk toegaat.

Het is daarom een goed ding dat wij ons overzicht van de rechtspraak kunnen besluiten met de *Zwembadbeschikking* 1967 van Commandant Eerste Legerkorps.⁴⁾ Hierin haalt deze tuchtrechter een streep door veertien dagen licht arrest van een kanonnier die buiten dienstverband in een openbaar zwembad tegen de zin van de badmeester een meisje (tegen háár zin?) te water had geduwd. Hij vindt „*redelijkerwijze geen „militair dienstbelang betrokken, zodat het feit niet in strijd kan zijn met „de militaire orde.”*” Zelfs bevindt de LKC met zoveel woorden de bepalingen van artikel 8 lid 4 en 22 lid *d* van het Reglement Krijgstucht, voorzover zij te ruim zijn gesteld, onverbindend, omdat zij strijden met de wet en zijn stelsel.

Reeds nu

Maar het is niet genoeg. De Kroon zelf zou de slotsom moeten trekken. Niet wachten tot het tuchtrecht in zijn geheel eens kan worden herzien, maar reeds nu schorsen die paar onjuiste en schadelijke regels.⁵⁾

---

¹⁾ HMG 8 sep. 1964. MRT 1965 blz. 188.

²⁾ C-CDML 22 jun. 1967. MRT 1967 blz. 556.

³⁾ Controle door steller van drieduizend strafopleggingen toonde slechts vijf bestrafte feiten die naar zijn mening de militaire orde onverschillig moesten laten. Zesmaal bleek bestraft het onwaarheid spreken als verdachte.

Opm.: godslastering, vloeken of liederlijke taal heeft steller nimmer bestraft gezien.

⁴⁾ C-I LK 14 sep. 1967. MRT 1967 blz. 599.

⁵⁾ **Regl. Krijgst.** van art. 1 de woorden: „het nalaten van elk min voegzaam en met „de waardigheid van de militaire stand strijdig gedrag”;

van art. 8 lid (4);

van art. 22 de leden b, c en d;

van art. 23 lid (1).

*Zij zou daarmee dienen de krijgsmacht. Haar goede geest nog versterken.
Zij zou tevens dienen de natie.
Want burgerij en krijgsvolk staan niet meer tegenover elkaar. Zij zijn één!*

**Het verdrag ter bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele
vrijheden en het Nederlandse militaire tuchtrecht.**

door

MR. S. VAN DER PLOEG
Luitenant-Kolonel M.J.D.

Het verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden¹⁾ werd op 4 november 1950 gesloten te Rome (Tractaten-blad 1951, nr. 154). Dit verdrag is op 3 september 1953 in werking getreden, nadat het door 10 staten was geratificeerd.

De eerste Titel van dit verdrag verzekert een aantal rechten en vrijheden, zoals

- het recht op leven (artikel 2);
- het verbod van foltering (artikel 3);
- het verbod van slavernij en dwangarbeid (artikel 4);
- het recht op **persoonlijke** vrijheid en veiligheid (artikel 5);
- het recht op eerlijke en openbare behandeling bij een strafvervolgning (artikel 6);
- de Regel nullum, crimen, **nulla poena sine praevia lege poenali** (artikel 7);
- het recht op eerbiediging van het privé leven, het gezinsleven, huis en briefwisseling (artikel 8);
- het recht op vrijheid van gedachten, geweten en godsdienst (artikel 9);
- het recht op vrijheid van meningsuitingen (artikel 10);
- het recht op vrijheid van vergadering en vereniging (artikel 11);
- het recht om te huwen (artikel 12);

Deze rechten en fundamentele vrijheden worden zo belangrijk geacht, dat het verdrag in duidelijke bewoordingen, telkens waar dat nodig is, aangeeft dat en op welke wijze deze rechten en vrijheden gewaarborgd worden.

Dit blijkt duidelijk uit artikel 1, doch onder meer ook uit artikel 13, 14, 15, 17 en 18, evenals uit de bepalingen van Titel II, III en IV, welke handelen over de Europese Commissie voor de rechten van de mens en het Europese Hof voor de rechten van de mens; Commissie en Hof zijn

---

¹⁾ Voor de volledige tekst van het verdrag zie Nederlandse wetgeving, AE. E. Kluwer, Deventer.

De voor dit onderwerp van belang zijnde artikelen zijn aan het slot van deze bijdrage opgenomen.

ingesteld teneinde de nakoming van de verplichtingen, welke voor tie Hoge VerdragsluitendePartijen uit dit verdrag voortvloeien, te verzekert n (artikel 19). Ook de artikelen 57 en 60 (Titel 5) dienen ter verzekering van de in het verdrag genoemde rechten en fundamentele vrijheden.

Enige tijd geleden is in het Nederlandse tijdschrift voor internationaal recht een interessante studie verschenen van Mr. M. J. VAN EMDE BOAS over de invloed van de Europese Conventie tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden in de Nederlandse rechtsorde (Ned. Tijdschrift voor Internationaal recht, Jrg. XIII (1966) aflevering 4 en Jrg. XIV (1967) aflevering 1).

De belangwekkende beschouwingen van genoemde auteur, met name over de werking van het verdrag, waren voor mij aanleiding de vraag te stellen in hoeverre de bepalingen in de wet op de krijgstucht met betrekking tot de krijgstuchtelijke afdoening van strafbare feiten en de in die wet voorkomende vrijheidsstraffen, welke kunnen worden opgelegd door een tot straffen bevoegde meerdere, overeenstemmen met de bepalingen van het verdrag van Rome tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (hierna te noemen Conventie).

De hieronder volgende beschouwingen worden met enige schroom naar voren gebracht, omdat ik mij (helaas) niet kan meten met de vele voortreffelijke, op het internationale recht gespecialiseerde juristen. Dat ik mij desondanks even op dit terrein waag, vindt zijn grond alleen daarin, dat het Nederlandse militaire tuchtrecht vandaag een bijzondere belangstelling geniet en een goed militair tuchtrecht voor de krijgsmacht en haar leden een gewichtige zaak is.

De krijgstuchtelijke afdoening van strafbare feiten vindt **zijn** wettelijke basis in artikel 2 (2e) van de wet op de krijgstucht (krijgstuchtelijke vergrijpen zijn . . . de strafbare feiten, waarvan de militaire rechter kennis kan nemen, voor zover zij onbestaanbaar zijn met de militaire tucht of orde, doch tevens van zo lichte aard, dat de zaak buiten strafrechterlijke behandeling kan worden afgedaan). Deze groep strafbare feiten, dat wil dus zeggen alle in enige strafwet omschreven feiten, welke voldoen aan de eisen: onbestaanbaar met de militaire tucht of orde en tevens van lichte aard, kunnen als krijgstuchtelijk vergrijp worden afgedaan.

Deze afdoening geschiedt volgens de regels, daarvoor gegeven in de wet op de krijgstucht (art. 37 e.v.) Indien wij nu deze gang van zaken vergelijken met de **terzake** van belang **zijnde** bepalingen in de Conventie, kan de vraag worden gesteld of de wet op de krijgstucht wel in overeenstemming is met de Conventie.

Artikel 6 van de Conventie, voorzover hier van belang, schrijft voor, dat bij het bepalen van de gegrondheid van een tegen hem ingestelde strafvervolgung, een ieder het recht heeft op een eerlijke en openbare behandeling van zijn zaak, binnen een redelijke termijn, door een **onaf-**

hankelijke – en onpartijdige rechterlijke instantie, welke bij de wet is ingesteld.

Verder schrijft dit artikel voor, dat ieder, die wegens een strafbaar feit wordt vervolgd, voor onschuldig wordt gehouden totdat zijn schuld volgens de wet bewezen wordt en tevens het recht heeft zichzelf te verdedigen of de bijstand te hebben van een raadsman naar zijn keuze (bij gebrek aan voldoende middelen kosteloze bijstand door een toegevoegd advocaat), indien het belang van de rechtspraak dit eist.

Het is duidelijk, dat in de wet op de krijgstucht bij de krijgstuchtelijke afdoening van strafbare feiten geen ruimte bestaat voor een onafhankelijke en onpartijdige rechter, immers de tot straffen bevoegde meerdere behandelt de zaak; evenmin geschiedt deze afdoening in een openbare behandeling, immers de afdoening vindt plaats op het bureau van de Commandant. Ook heeft de verdachte geen recht op een raadsman.

De conclusie zou derhalve moeten luiden, dat afdoening van strafbare feiten buiten een rechter om, zonder openbare terechtzitting en zonder recht op bijstand van een raadsman in strijd is met artikel 6 van de Conventie.

Het andere ter zake belangrijke artikel uit de Conventie is artikel 5.

Dit artikel garandeert het recht op persoonlijke vrijheid en veiligheid en bepaalt vervolgens: „Niemand mag van zijn vrijheid worden beroofd, „behalve in de navolgende gevallen en langs wettelijke weg:

„a. Indien hij op rechtmatige wijze wordt gevangen gehouden na „veroordeling door een daartoe bevoegde rechter . . .”.

Richten we nu weer het oog op de wet op de krijgstucht, dan vermelden de artikelen 3 tot en met 5 de krijgstuchtelijke straffen. De straffen in dit verband van bijzonder belang zijn het streng arrest en het verzwaard arrest, omdat deze straffen een duidelijk vrijheidsbenemend karakter hebben. Dit blijkt onder meer uit de artikelen 9 en 10 van de wet op de krijgstucht, waar staat voorgeschreven op welke wijze deze straffen moeten worden ondergaan. Tenslotte is in verband met artikel 5 van de Conventie nog van belang het gestelde in artikel 39 e.v. van de wet op de krijgstucht, regelende, welke militaire autoriteiten bevoegd zijn krijgstuchtelijke straffen op te leggen.

Ook hier zou de conclusie moeten luiden, dat de wet op de krijgstucht niet in overeenstemming is met de Conventie, omdat artikel 5 van de Conventie geen ruimte laat voor het opleggen van een vrijheidsstraf buiten de rechter om.

Naarstig zoeken naar enige bepaling, welke zou kunnen duiden op een mogelijkheid, dat de Conventie eventueel uitzonderingen toelaat op de zojuist besproken artikelen 5 en 6, heeft geen enkel resultaat opgeleverd. Integendeel, verschillende artikelen van de Conventie maken het duidelijk, dat de in de Conventie opgenomen rechten en vrijheden behoren te gelden

voor ieder, die ressorteert onder de rechtsmacht van een van de Hoge Verdragsluitende Partijen.

Artikel 1 van de Conventie spreekt in dit verband een zeer duidelijke taal: „De Hoge Verdragsluitende Partijen verzekeren een ieder, die „ressorteert onder haar rechtsmacht de rechten en vrijheden, welke zijn „vastgelegd in de eerste titel van dit verdrag”.

Maar ook artikel 14 kan deze opvatting ondersteunen: „het genot van „de rechten en vrijheden, welke in dit verdrag zijn vermeld, is verzekerd „zonder enig onderscheid op welke grond ook, zoals geslacht, ras, Meur, „taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of maat- „schappelijke afkomst, het behoren tot een nationale minderheid, ver- „mogen, geboorte of andere status.” (cursivering van mij). Hieruit zou kunnen worden opgemaakt, dat de militaire status geen reden kan zijn om afwijkingen op de Conventie te rechtvaardigen.

Ook uit artikel 15 van de Conventie, regelende de toegestane afwijkingen op de Conventie in tijd van oorlog of ingeval van enige andere noodtoestand, kan — zij het a contrario — worden afgeleid, dat de Conventie ook in militaribus behoort te gelden.

Artikel 17 van de Conventie kan mijns inziens eveneens als bewijs voor deze stelling dienen. Dit artikel zegt immers: „Geen der bepalingen van dit „verdrag mag worden uitgelegd als zou zij voor een Staat, een groep of een „persoon het recht inhouden enige activiteit aan de dag te leggen of enige „daad te verrichten, welke ten doel heeft de rechten of vrijheden, welke in „dit verdrag zijn vermeld, te vernietigen of deze rechten en vrijheden meer „te beperken, dan bij dit verdrag is voorzien” (cursivering van mij).

Behalve dus de duidelijke tekst van de artikelen 5 en 6 van de conventie geven ook de hierboven weergegeven andere artikelen grond voor de stelling dat de Nederlandse wetgever de wet op de krijgstucht in overeenstemming behoort te brengen met de Conventie.

VAN EMDE BOAS merkt in zijn bovengenoemde studie op, dat de Nederlandse wetgever na de tot standkoming van het verdrag doende is geweest de wetgeving, waar nodig, in overeenstemming te brengen met de bepalingen uit de Conventie. Hij noemt hierbij — onder meer — de vreemdelingenwetgeving, welke reeds is aangepast benevens een aantal onderwerpen, die in de toekomst aan de orde zullen komen (Nederlands tijdschrift voor internationaal recht, Jrg. XIII (1966) Afl. 4. blz. 360e.v.). Naar mijn mening behoort daarbij ook de wet op de krijgstucht te worden vermeld.

Een ander belangrijk punt in dit verband mag niet onvermeld blijven. Artikel 65 (lid 1) van de grondwet („bepalingen van overeenkomsten, welke naar haar inhoud een ieder kunnen verbinden, hebben deze verbindende kracht, nadat zij zijn bekend gemaakt”) heeft ten doel tot uitdrukking te brengen dat de inhoud van verdragen „directe werking” hebben, indien dit uit de betreffende bepalingen blijkt. Met andere woor-

den het is niet nodig dat deze verdragsbepalingen eerst in de nationale wetgeving moeten worden opgenomen om rechtskracht te verkrijgen.

Aangezien de Hoge Raad (Ned. Jur. 1956, no. 240) heeft beslist, dat de verdragstekst beslissend is voor de al dan niet „directe werking“, mag worden aangenomen, dat de bepalingen van de Conventie, met name de voor dit onderwerp belangrijke artikelen 6 en 7, deze „directe werking“ hebben. Dit zou kunnen betekenen dat het Hoog Militair Gerechtshof, eindbeslissing nemende in een beklagzaak, waarin de klager, die gestraft is met een krijgstuchtelijke straf van streng arrest, en zich beroept op artikel 5 van de Conventie, deze bepaling van de Conventie behoort te interpreteren en tot de conclusie komende dat deze bepaling rechtstreekse werking heeft, de aan klager opgelegde straf behoort te vernietigen. Onbekendheid met de Conventie is waarschijnlijk de oorzaak dat een dergelijke zaak zich — naar mijn weten — nog nimmer heeft voorgedaan. Indien de opvatting juist is, dat de wet op de krijgstucht behoort te worden aangepast aan de Conventie, is het van belang te onderzoeken, hoe deze aanpassing kan worden gerealiseerd, zonder dat de belangen van de krijgsmacht en die van de individuele militair in het gedrang komen.

Ten aanzien van de krijgstuchtelijke afdoening van strafbare feiten is wel eens de stelling uitgesproken, dat de Commanderende Generaal, die beslist tot krijgstuchtelijke afdoening, eigenlijk het strafbare feit seponereert, zodat de krijgstuchtelijke afdoening van de gewraakte gedraging, derhalve geen enkel strafrechterlijk aspect bezit. In deze opvatting zou men kunnen zeggen, er bestaat dus geen strijd op dit punt tussen de Conventie en de wet op de krijgstucht. Naar mijn mening kan deze redenering geen stand houden. De gewraakte gedraging immers kan toch bestraft worden, zij het in het krijgstuchtelijke vlak. Bij deze afdoening gelden echter geheel andere regels, die er toe kunnen leiden, dat de verdachte tóch gestraft wordt voor de gedraging, die strafrechtelijk is geseponereerd. Dit druist mijns inziens in tegen de duidelijke tekst van artikel 6, eerste lid van de Conventie. De bedoeling van dit artikel is immers de individu de waarborg te geven, dat een onafhankelijke rechter de gewraakte gedraging zal onderzoeken. Door de bovengeschetste procedure van seponeren en vervolgens de gedraging krijgstuchtelijk af doen, ontbreekt de mogelijkheid van de rechterlijke vrijspraak.

Een mijns inziens veel betere oplossing ware te vinden in een regeling, waarbij de militaire verdachte, indien de Commanderende Generaal van mening is, dat de zaak van dien aard is, dat krijgstuchtelijke afdoening de voorkeur verdient, het recht krijgt een verwijzing naar de militaire rechter te bewerkstelligen. Ik meen dat een dergelijk in de wet verankerd recht tegemoet komt aan het in artikel 6, lid 1 van de Conventie aan een ieder gewaarborgde recht op een eerlijke en openbare behandeling door een onafhankelijke en onpartijdige rechter met betrekking tot het bepalen van de gegrondheid van een tegen hem ingestelde strafvervolgning.

Ten aanzien van de in artikel 5 van de Conventie voorkomende waarborg (vrijheidsberoving alléén bij rechtmatige gevangenhouding ná veroordeling door de daartoe bevoegde *rechter*) is mijns inziens een ingrijpender wijziging van de wet op de krijgstucht noodzakelijk. Aangezien de tot straffen bevoegde meerderen, vermeld in artikel 39 e.v. van de wet op de krijgstucht niet als rechter in de zin van artikel 5 van de Conventie kunnen worden aangemerkt, kan *terzake* van de bestaande vrijheidsstraffen in het militaire tuchtrecht in twee richtingen naar een oplossing worden gezocht. De eerste is om de strafopleggers de wettelijke verplichting op te leggen — indien zij voornemens zijn een vrijheidsstraf op te leggen — *terzake* eerst het fiat te vragen aan de militaire rechter. Deze oplossing komt niet tegemoet aan de in het tuchtrecht belangrijke noodzaak van snelle afdoening. Deze oplossing zal bovendien administratief omslachtig zijn en daardoor niet aantrekkelijk.

Een tweede mogelijkheid is voor het militaire tuchtrecht de vrijheidsstraffen af te schaffen. Deze oplossing is radicaal, geeft *nimmer* moeilijkheden in verband met de conventie en is bovendien — naar mijn opvatting — de sleutel om het militaire tuchtrecht een evenwichtige plaats te geven in het militaire bestel.

Het is mijn diepe overtuiging, dat *krijgstuchtelijke* bestraffing behoort te geschieden voor *lichte* vergrijpen. Dit is ook het normale beeld in de praktijk. Onder lichte vergrijpen zijn wellicht ook te verstaan lichte *strafbare* feiten met een militair aspect. Zijn echter de vergrijpen niet meer van lichte aard, dan heeft de krijgsmacht er recht op dat deze vergrijpen ook adequaat bestraft *kunnen* worden, terwijl de militaire verdachte de waarborgen moet hebben, die verankerd liggen in de ook voor hem geldende Conventie. Aan beide eisen kan worden voldaan, als deze ernstige vergrijpen, óók de ernstige eigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen, door de militaire rechter kunnen worden behandeld. De verwezenlijking van deze mogelijkheid is een kwestie van wetstechniek en behoeft geen grote moeilijkheden op te leveren.

Tot slot zou ik nog een opmerking willen maken over artikel 64 van de Conventie, waarin vermeld staat dat iedere Staat, ten tijde van de ondertekening van het verdrag of van de nederlegging van zijn oorkonde van bekrachtiging, een voorbehoud kan maken met *betrekking* tot een *bepaalde* bepaling van de Conventie, voor zover een wet, welke op dat tijdstip op zijn grondgebied van kracht, *niet in overeenstemming is met de bepaling*.

Ten aanzien van artikel 2 en de artikelen 5 e.v. van de wet op de krijgstucht is een dergelijk voorbehoud niet gemaakt. Aangezien niet valt aan te nemen dat de Staat der Nederlanden van mening is dat deze artikelen in overeenstemming zijn met de artikelen 5 en 6 van de Conventie, mag worden verondersteld dat het *maken* van een dergelijk voorbehoud gewoon vergeten is. Gezien de uit andere hoofde gebleken Nederlandse bereidheid de nationale wetgeving af te stemmen op de Conventie, zal

naar mijn stellige overtuiging ook ten aanzien van de wet op de krijgsmacht naar een goede oplossing worden gezocht en zal deze ook worden gevonden.

**VERDRAG TOT BESCHERMING VAN DE RECHTEN VAN DE MENS
EN DE FUNDAMENTELE VRIJHEDEN**

Art. 1 De Hoge Verdragsluitende Partijen verzekeren een ieder, die ressorteert onder haar rechtsmacht, de rechten en vrijheden welke zijn vastgesteld in de Eerste Titel van dit Verdrag.

Art. 5-1. Een ieder heeft recht op persoonlijke vrijheid en veiligheid. Niemand mag van zijn vrijheid worden beroofd, behalve in de navolgende gevallen en langs wettelijke weg:

a. Indien hij op rechtmatige wijze wordt gevangen gehouden na veroordeling door een daartoe bevoegde rechter;

b. Indien hij op rechtmatige wijze is gearresteerd of gevangen wordt gehouden, wegens weigering een overeenkomstige wet door een rechter gegeven bevel op te volgen of ten einde de nakoming van een door de wet voorgeschreven verplichting te verzekeren;

c. Indien hij op rechtmatige wijze is gearresteerd of gevangen gehouden teneinde voor de bevoegde rechterlijke instantie te worden geleid, wanneer redelijke termen aanwezig zijn om te vermoeden, dat hij een strafbaar feit heeft begaan of indien er redelijke gronden zijn om aan te nemen, dat het noodzakelijk is hem te beletten een strafbaar feit te begaan of te ontvluchten nadat hij dit heeft begaan;

d. In het geval van rechtmatige gevangenhouding van een minderjarige met het doel in te grijpen in zijn opvoeding of in het geval van zijn rechtmatige gevangenhouding, teneinde hem voor het bevoegde gezag te geleiden;

e. In het geval van rechtmatige gevangenhouding van personen, die een besmettelijke ziekte zouden kunnen verspreiden, van geesteszieken, van verslaafden aan alcohol of verdovende middelen en of voor landlopers;

f. In het geval van rechtmatige gevangenhouding of arrestatie van personen teneinde hen te beletten op onrechtmatige wijze het land binnen te komen, of indien tegen hen een uitwijzings- of uitleveringsprocedure hangende is;

-2. Iedere gearresteerde moet onverwijld en in een taal, welke hij verstaat, op de hoogte worden gebracht van de redenen van zijn arrestatie en van alle beschuldigingen welke tegen hem zijn ingebracht.

-3. Een ieder die gearresteerd is of gevangen wordt gehouden, overeenkomstig lid 1 (c) van dit artikel, moet onmiddellijk voor

een rechter worden geleid of voor een andere autoriteit die door de wet bevoegd verklaard is om rechterlijke macht uit te oefenen, en heeft het recht binnen een redelijke termijn berecht te worden of hangende het proces in vrijheid te worden gesteld. De invrijheidstelling kan afhankelijk worden gesteld van een waarborg voor de verschijning van betrokkene in rechte.

-4. Een ieder, die door arrestatie of gevangenhouding van zijn vrijheid is beroofd, heeft het recht voorziening te vragen bij de rechter opdat deze op korte termijn beslist over de wettigheid van zijn gevangenhouding en zijn invrijheidstelling beveelt, indien de gevangenhouding onrechtmatig is.

-5. Een ieder die het slachtoffer is geweest van een arrestatie of een gevangenhouding in strijd met de bepalingen van dit artikel, heeft recht op schadeloosstelling.

Art. **6-1**. Bij het vaststellen van zijn burgerlijke rechten en verplichtingen of bij het bepalen van de gegrondheid van een tegen hem ingestelde strafvervolging, heeft een ieder recht op een eerlijke en openbare behandeling van zijn zaak, binnen een redelijke termijn, door een onafhankelijk en onpartijdige rechterlijke instantie welke bij de wet is ingesteld. Het vonnis moet in het openbaar worden gewezen maar de toegang tot de rechtzaal kan aan de pers en het publiek worden ontzegd, gedurende het gehele proces of een deel daarvan, in het belang van de goede zeden, van de openbare orde of 's lands veiligheid in een democratische samenleving, wanneer de belangen van minderjarigen of de bescherming van het privé leven van partijen bij het proces dit eisen of, in die mate als door de rechter onder bepaalde omstandigheden strikt noodzakelijk worden geoordeeld, wanneer openbaarmaking de belangen van de rechtspraak zou schaden.

-2. Een ieder, die wegens een strafbaar feit wordt vervolgd wordt voor onschuldig gehouden totdat zijn schuld volgens de wet bewezen wordt.

-3. Een ieder, die wegens een strafbaar feit wordt vervolgd heeft tenminste de volgende rechten:

a. onverwijld in een taal welke hij verstaat, en in bijzonderheden, op de hoogte te worden gesteld van de aard en de reden van de tegen hem ingebrachte beschuldiging;

b. te beschikken over voldoende tijd en faciliteiten welke nodig zijn voor de voorbereiding van zijn verdediging;

c. zich zelf te verdedigen of de bijstand te hebben van een raadsman naar zijn keuze, of, indien hij niet over voldoende middelen beschikt om een raadsman te bekostigen, kosteloos door een toegevoegd advocaat te kunnen worden bijgestaan, indien het belang van de rechtspraak dit eist;

d. de getuigen à charge te ondervragen of doen ondervragen en het oproepen en het ondervragen van de getuigen à décharge te doen geschieden op dezelfde voorwaarden als het geval is met de getuigen à charge;

e. zich kosteloos te doen bijstaan door een tolk, indien hij de taal, welke ter zitting wordt gebezigd, niet verstaat of niet spreekt.

Art. 14. Het genot van de rechten en vrijheden, welke in dit Verdrag zijn vermeld, is verzekerd zonder enig onderscheid op welke grond ook, zoals geslacht, kleur, ras, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of maatschappelijke afkomst, het behoren tot een nationale minderheid, vermogen, geboorte of andere status.

Art. 15.-1. In tijd van oorlog of in geval van enige andere algemene noodtoestand, welke het bestaan van het volk bedreigt, kan iedere Hoge Verdragsluitende Partij maatregelen nemen welke afwijken van zijn verplichtingen, ingevolge dit Verdrag, mits deze maatregelen niet verder gaan dan de toestand vereist, en niet in strijd zijn met andere verplichtingen welke voortvloeien uit het internationale recht.

-2. De voorgaande bepaling wettigt geen enkele afwijking van artikel 2, behalve in geval van dood als gevolg van geoorloofde oorlogshandelingen, noch van de artikelen 4, eerste lid, en 7.

-3. Elke Hoge Verdragsluitende Partij welke gebruik maakt van dit recht van afwijking houdt de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa volledig op de hoogte van de genomen maatregelen en van de beweegredenen welke deze hebben ingegeven. Zij moet de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa eveneens verwittigen van de datum waarop deze maatregelen hebben opgehouden van kracht te zijn en de bepalingen van het Verdrag opnieuw volledig worden toegepast.

Art. 18. De beperkingen welke, volgens dit Verdrag, op bovengenoemde rechten en vrijheden zijn toegestaan, mogen slechts worden toegepast met het doel waarvoor daartoe de bevoegdheid is gegeven.

Art. 64.-1. Iedere Staat kan, ten tijde van de ondertekening van dit Verdrag of van de nederlegging van zijn oorkonde van bekrachtiging, een voorbehoud maken met betrekking tot een bepaalde bepaling van dit Verdrag, voorzover een wet welke op dat tijdstip op zijn grondgebied van kracht is, niet in overeenstemming is met deze bepaling. Voorbehouden van algemene aard zijn niet toegestaan krachtens dit artikel.

STRAFRECHTSPRAAK

Permanente Krijgsraad Nederland voor de Zeemacht te 's-Gravenhage

Vonnis van 12 oktober 1967

President: Mr. A. J. Veldman (plv.); *Leden:* J. F. Jongepier, Kapitein ter zee (A) en A. J. Knegtman, Luitenant-Kolonel der mariniers;
Raadsman: J. van Schoor, Lt. t. Zee 1e. kl. (A).

Ten laste gelegd diefstal, gepleegd in een zaal van de marinekazerne te Amsterdam, waarbij beklaagde gebruik heeft gemaakt van gelegenheid, hem door zijn ambt geschonken.

De Krijgsraad acht deze verzwarende omstandigheid niet bewezen omdat beklaagde, toen hij het feit pleegde, weliswaar „leerling” van de wacht was, doch deze functie niet medebracht dat hij meer dan enig ander militair ter plaatse in de gelegenheid was om zich toegang te verschaffen tot de zaal waarin de benadeelde gelegerd was.

6 weken gevangenisstraf waarvan 2 weken voorwaardelijk.

(W.Sr. art. 44, 310).

DE PERMANENTE KRIJGSRAAD NEDERLAND VOOR DE ZEEMACHT TE S'-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal bij de Krijgsraad, eiser, tegen J. C. M., geboren 14 september 1946, matroos der 3e klasse, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Gezien de dagvaarding d.d. 17 augustus 1967 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Amsterdam dienende als zeemilicien matroos der 3e klasse „bij de zeemacht op of omstreeks 21 mei 1967 te ongeveer 15.00 uur in „zaal 109 van de marinekazerne Amsterdam, met het oogmerk van weder„rechtelijke toeëigening heeft weggenomen een elektrisch scheerapparaat, „merk Ronson met bijbehorend wit snoer en 4 of 6 pakjes sigaretten van „het merk „Benson en Hedges”, alles toebehorende aan K. B. Glentworth, „althans aan een ander of aan anderen dan aan hem, beklaagde, hebbende „hij, beklaagde, bij het begaan van dit strafbaar feit gebruik gemaakt „van de gelegenheid hem door zijn ambt geschonken”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe zakelijk gerelateerd heeft verklaard:

J. C. M., oud 20 jaar, als beklaagde:

dat hij op 21 mei 1967 te omstreeks 15.00 uur te Amsterdam, terwijl hij diende als zeemilicien matroos der 3e klasse bij de zeemacht, in zaal 109 van de marinekazerne Amsterdam uit een openstaand kastje, dat zich bevond op het einde van die zaal aan de linkerkant bij het raam, heeft weggenomen een blauw-wit gekleurd enkelkops elektrisch scheerapparaat, merk Ronson, met bijbehorend wit snoer en vier pakjes sigaretten van het

merk Benson and Hedges; dat hij het scheerapparaat uit een zwart etui haalde, welke hij in die kast heeft laten liggen; dat het zijn bedoeling was dat scheerapparaat met bijbehorend wit snoer voor zich zelf te gaan gebruiken omdat hij zelf geen elektrisch scheerapparaat bezat; dat hij die sigaretten wegnam met de bedoeling om daar eens ooit iemand een plezier mee te kunnen doen; dat dat scheerapparaat met bijbehorend wit snoer en die vier pakjes sigaretten hem niet toebehoorden en dat hij van niemand het recht had gekregen deze goederen weg te nemen en dat hij daartoe ook van niemand toestemming had gekregen;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een door F. Bonthond en J. Holtrop, respectievelijk adjudant- en majoor-rechercheur bij de Koninklijke Marine, beiden onbezoldigd ambtenaar van het korps rijkspolitie, d.d. 30 mei '67 op ambtseed opgemaakt en getekend proces-verbaal, houdende ondermeer de verklaring van K. B. Glentworth, oud 28 jaar, luidende zakelijk gerelateerd:

dat hij in de nacht van 19 op 20 mei 1967 sliep op zaal 109 van de marinekazerne Amsterdam te Amsterdam; dat hij in een op die zaal staande kast bij het raam een elektrisch scheerapparaat bewaarde, enkelkops, merk Ronson, kleur lichtblauw, met wit snoer, geborgen in een zwart etui met klemsluiting en 6 pakjes ongebanderolde sigaretten, merk Benson and Hedges; dat hij die kast niet afsloot; dat hij op 21 mei 1967 te omstreeks 17.00 uur constateerde, dat het scheerapparaat met snoer en die 6 pakjes sigaretten verdwenen waren; dat dat elektrisch scheerapparaat met snoer en die 6 pakjes sigaretten zijn eigendom waren en dat hij aan niemand het recht of de toestemming heeft gegeven tot wegneming en toeëigening;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen hetgeen hem is ten laste gelegd met dien verstande, dat hij te Amsterdam dienende als zeemilicien matroos der 3e klasse bij de zeemacht op of omstreeks 21 mei 1967 te ongeveer 15.00 uur in zaal 109 van de marinekazerne Amsterdam, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een elektrisch scheerapparaat, merk Ronson met bijbehorend wit snoer en 4 pakjes sigaretten van het merk "Benson en Hedges", alles toebehorende aan K. B. Glentworth, althans aan een ander of aan anderen dan aan hem, beklagde;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet bewezen acht, dat beklagde bij het begaan van dit strafbaar feit gebruik gemaakt heeft van de gelegenheid, hem door zijn ambt geschonken; dat toch beklagde, toen hij het feit pleegde, leerling van de wacht was, doch dat deze functie niet medebracht, dat hij meer dan enig ander militair geplaatst in de marinekazerne te Amsterdam, in de gelegenheid was om zich toegang te verschaffen tot de zaal, die aan de benadeelde Glentworth met andere muzikanten van het Royal Mariner Corps tijdelijk als slaapverblijf was toegewezen en daaruit iets weg te nemen;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gekwalificeerd als:
„diefstal”;

overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklaagde een gevangenisstraf voor de tijd van *zes weken* passend is;

dat er termen aanwezig zijn een gedeelte van deze gevangenisstraf, groot *twee weken*, voorwaardelijk niet ten uitvoer te leggen waartegen het militair belang zich niet verzet; . . . enz. — (*Red.*).

NASCHRIFT

Behalve de overweging dar een leerling van de wacht niet in een (ambtelijke) positie verkeert welke het hem gemakkelijker maakt dan andere militairen om op een slaapzaal ener kazerne diefstal te plegen, rijst de vraag of deze strafverzwarende omstandigheid wel deugdelijk, d.w.z. feitelijk omschreven, was ten laste gelegd. De tenlastelegging geeft namelijk in het geheel niet aan, hoe gebruik werd gemaakt van welke gelegenheid, en welk ambt hem die gelegenheid had geschonken.

W.H.V.

Permanente Krijgsraad Nederland voor de Zeemacht te 's-Gravenhage

Vonnis van 14 september 1967

President: Mr. A. J. Veldman (plv.); *Leden:* J. F. Jongepier, Kapitein ter zee (A) en A. J. Knegtmans, Luitenant-Kolonel der mariniers;
Raadsman: Ltz. S. D. 3e kl. K. M. R. Mr. J. W. Termijtelen.

Ten laste gelegd primair: diefstal van een rijwiel; subsidiair: het wederrechtelijk gebruiken van een rijwiel in de gemeente Tegelen.

Het subsidiaire bewezen verklaard, zijnde een overtreding van artikel 113 van de Algemene Politie Verordening Tegelen. De Krijgsraad overweegt dat dit artikel een ander belang regelt dan artikel 37 W.V.W., namelijk be-teugeling van baldadigheid, waar artikel 37 W.V.W. geschreven is in het belang van de verkeersveiligheid.

(W.Sr. art. 77(c), 310; A.P.V. Tegelen art. 113).

DE PERMANENTE KRIJGSRAAD NEDERLAND VOOR DE ZEEMACHT TE
'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. W. J. L., geboren 22 januari 1950, matroos 3e klasse, beklaagde.

Gezien: . . . . enz.

Gezien de dagvaarding d.d. 15 augustus 1967, zoals die ter terecht-zitting is gewijzigd aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 2 januari 1967 te ongeveer 00.50 uur te **Tegelen**

„met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen
„een rijwiel, toebehorende aan de moeder van N. H. M. Thijssen, althans
„aan een ander of aan anderen dan aan hem, beklaagde;

„of, zo het vorenstaande niet tot zijn veroordeling mocht leiden:

„dat hij op of omstreeks 2 januari 1967 te ongeveer 00.50 uur te Tegelen
„anders dan bij vergissing en zonder toestemming van de rechthebbende,
„N. H. M. Thijssen, een rijwiel, toebehorende aan de moeder van genoemde
„Thijssen, althans aan een ander of aan anderen dan aan hem, beklaagde,
„heeft gebruikt en daarmee over de Broeklaan en de Nassaustraat heeft
„gereden” ;

Gezien: . . . . enz.;

Gezien de schriftuur van de eiser door de Fiscaal overgelegden gehoord
de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot: be-
wezenverklaring van het de beklaagde ten laste gelegde, behoudens dat
voor herenrijwiel worde gelezen rijwiel, alsmede zijn schuld eraan; kwali-
ficatie daarvan als: „diefstal” en veroordeling deswege tot een geldboete
van f 40,— subsidair acht dagen arrest;

Gelet: . . . . enz.;

Overwegende, dat niet bewezen is dat beklaagde het hem tenlastegelegde
heeft begaan, weshalve hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, ten aanzien van het de beklaagde subsidair ten laste ge-
legde, dat ten processe zakelijk gerelateerd heeft verklaard:

H. W. J. L., oud 17 jaar, als beklaagde;

dat hij op 2 januari 1967 te ongeveer 00.50 uur te Tegelen een rijwiel
heeft weggenomen, hetwelk tegen de voorgevel van perceel Broeklaan 34
was geplaatst; dat dat rijwiel hem niet toebehoorde; dat hij met genoemd
rijwiel heeft gereden over de Broeklaan en de Nassaustraat te Tegelen;
dat hij van de rechthebbende geen toestemming had om dat rijwiel te
gebruiken en daarmee over genoemde straten te rijden; dat het ook niet
zo is, dat hij dat rijwiel bij vergissing heeft gebruikt en daarop heeft gere-
den; dat hij niet wist van wie dat rijwiel was; dat hij, toen hij met die
fiets op de Nassaustraat reed, door iemand van die fiets werd getrokken
en naar het politiebureau werd gebracht;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een door
P. H. Thijssen, agent van politie te Tegelen, d.d. 13 januari 1967 op ambts-
eed opgemaakt en getekend procesverbaal, houdende onder meer de ver-
klaring van N. H. M. Thijssen, oud 17 jaar, luidende zakelijk gerelateerd:

dat hij op 2 januari 1967 te omstreeks 0.50 uur met zijn vrienden liep
over de Arienstraat te Tegelen in de richting van de Broeklaan te Tegelen;
dat hij over de Broeklaan te Tegelen een wielrijder zag rijden, die nog een
tweede persoon op diens rijwiel vervoerde; dat hij op een gegeven moment
zag, dat de persoon, die achterop dat rijwiel zat, er vanaf sprong en regel-
recht naar zijn rijwiel toe liep; dat hij dit rijwiel kort tevoren tegen de
voorgevel van perceel Broeklaan 34 had geplaatst; dat hij zag, dat die

persoon zijn rijwiel wegnam en vlug wegreed in de richting van de **Mauritsstraat**; dat hij met zijn vrienden een achtervolging instelde en deze persoon op de Nassaustraat te Tegelen staande hield alwaar hij die persoon, die zich H. L. noemde, overnam en overbracht naar het politiebureau te Tegelen; dat hij die persoon geen toestemming of vergunning heeft gegeven om dit rijwiel, hetwelk eigendom is van zijn moeder, weg te nemen en zich toe te eigenen; dat hij deze persoon evenmin heeft gerechtigd dit rijwiel op de weg te gebruiken; dat deze persoon bleek genaamd te zijn H. W. J. L., geboren te Tegelen op 22 januari 1950, van beroep matroos;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen met beklagdes schuld eraan hetgeen hem subsidiair is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gekwalificeerd als:
„Overtreding van artikel 113 van de Algemene Politie Verordening „Tegelen“;

Overwegende, dat beklagde het hem ten laste gelegde feit heeft begaan op 2 januari 1967 terwijl hij eerst op 22 januari 1968 de leeftijd van 18 jaar bereikt, zodat derhalve op hem van toepassing zijn de bepalingen van het Kinderstrafrecht; dat echter, daar beklagde wel reeds de leeftijd van 16 jaar heeft bereikt, de **Krijgsraad** in casu van oordeel is dat met toepassing van artikel 77c van het Wetboek van Strafrecht ten aanzien van beklagde recht gedaan behoort te worden naar de bepalingen geldende ten aanzien van personen boven de leeftijd van 18 jaar;

Overwegende, dat de raadsman heeft aangevoerd, dat artikel 113 van de Algemene Politie Verordening (A.P.V.) Tegelen niet verbindend zou zijn omdat in artikel 37 van de Wegenverkeerswet de rijkswetgever deze materie uitputtend heeft geregeld, zodat, nu onder laatstgemeld artikel niet valt het opzettelijk wederrechtelijk gebruiken van aan een ander toebehorende andere voertuigen dan motorrijtuigen, de gemeentelijke wetgever zich van het regelen van deze materie dient te onthouden;

Overwegende, dat dit betoog faalt;

overwegende, dat blijkens de memorie van toelichting op artikel 37 van de Wegenverkeerswet dit artikel is voorgesteld naar aanleiding van het hand over hand toenemende euvel, dat personen wederrechtelijk zich tijdelijk in het bezit stellen van motorrijtuigen met de bedoeling daarmee te gaan rijden, waardoor in niet geringe mate de veiligheid van het verkeer in gevaar wordt gebracht, omdat juist dergelijke personen dikwijls onbekwaam zijn te rijden en veelal tot roekeloosheid geneigd zijn;

Overwegende, dat artikel 37 van de Wegenverkeerswet derhalve de strekking heeft de verkeersveiligheid te bevorderen, waarop ook de plaatsing van dit artikel in de wet — onmiddellijk na artikel 36, dat zich keert tegen het door een bestuurder van een motorrijtuig veroorzaken van dood of lichamelijk letsel door schuld — wijst;

Overwegende, dat echter artikel 113 van de Algemene Politie Verordening **Tegelen** kennelijk een geheel andere strekking heeft, te weten het tegengaan van een vorm van baldadigheid, bestaande in het, anders dan bij vergissing, zonder toestemming van de rechthebbende een voertuig op een weg gebruiken;

Overwegende, dat gelet op deze strekking derhalve niet kan worden gezegd, dat de Algemene Politie Verordening **Tegelen** in artikel 113 een onderwerp heeft geregeld, dat uitsluitend tot de bevoegdheid van de rijks-wetgever behoort;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklagde een geldboete van *veertig gulden* bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door arrest passend is;

Gezien: . . . . enz.;

(Volgt: veroordeling tot een geldboete van *f* 40,— bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door? arrest — *Red.*.)

Arrondissementskrijgsraad te 's-Gravenhage

Vonnis van 26 juli 1967

President: Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Kolonel P. W. van Schendel en Kapitein C. Beljaars;

Raadman: 1e Luitenant A. F. Rijntjes.

Met verzuwaard arrest gestraft zijnde zijn onderdeel ongeoorloofd verlaten en zich de volgende dag — circa 28 uur na zijn verwijdering — bij de Koninklijke Marechaussee gemeld.

KRIJGSRAAD: twee maanden gevangenisstraf, waarvan één maand voorwaardelijk en drie maanden strafklasse.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF (zie *sententie achter het vonnis*): twee maanden militaire detentie en drie maanden strafklasse, deze bijkomende straf voorwaardelijk, zulks op grond van gewijzigde instelling van beklagde zoals die (onder meer) blijkt uit inlichtingen van de Commandant van het Depot voor Discipline te Nieuwersluis.

(W.M.Sr. art. 26, 97).

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. H. J. H., geboren 29 maart 1947, dpl. huzaar, beklagde.

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, in werkelijke dienst als dienstplichtig huzaar van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij het Schooleskadron van het 103e Ver-

„kenningsbataljon en gelegerd in de Prins Willem 111-kazerne te Amersfoort, aldaar op of omstreeks 23 juni 1967 te ongeveer 18.00 uur, terwijl hij was gestraft met verzaard arrest, eigendunkelijk opgemeld onderdeel heeft verlaten en naar elders is vertrokken, waarna hij sindsdien opzettelijk ongeoorloofd langer dan een dag en niet langer dan 30 dagen te Amersfoort van opgemeld onderdeel afwezig is geweest en gebleven, totdat hij zich op of omstreeks 24 juni 1967 te ongeveer 22.30 uur te Zwolle heeft gemeld bij de Koninklijke Marechaussee, aldaar onderdak kreeg en op of omstreeks 25 juni 1967 te ongeveer 10.30 uur werd opgehaald door personeel van zijn onderdeel”;

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij het Schooleskadron van 103 Verkenningsbataljon en gelegerd in de Prins Willem 111-kazernete Amersfoort, aldaar op 23 juni 1967 omstreeks 18.00 uur, nadat hij die dag was gestraft met veertien dagen verzaard arrest, welke straf hij toen onderging, eigendunkelijk zijn voormeld onderdeel en genoemde kazerne heeft verlaten en naar Nijmegen is vertrokken; dat hij sindsdien willens en wetens ongeoorloofd van zijn genoemd onderdeel te Amersfoort afwezig is gebleven tot hij zich op 24 juni 1967 omstreeks 22.30 uur te Zwolle bij de Koninklijke Marechaussee heeft gemeld, alwaar hem onderdak werd verschaft; dat hij op 25 juni 1967 omstreeks 10.30 uur aldaar door een onderofficier van zijn onderdeel werd opgehaald;

Overwegende, dat blijkens genoemde justitiële verklaring beklagde van 23 juni 1967 18.00 uur tot 24 juni 1967 22.30 uur onafgebroken zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd, afwezig is geweest van zijn onderdeel Schooleskadron 103 Verkenningsbataljon, gelegerd in de Prins Willem III kazerne te Amersfoort en dat hij zich persoonlijk heeft teruggemeld bij de Koninklijke Marechaussee te Zwolle;

Overwegende, dat blijkens een door de waarnemend eskadronscommandant van het Schooleskadron 103 Verkenningsbataljon voor eensluidend getekend afschrift van beklagdes straflijst, beklagde op 23 juni 1967 is gestraft met veertien dagen verzaard arrest, welke straf hem diezelfde dag is aangezegd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemde justitiële verklaring en afschrift straflijst slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als.

„opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede tenminste een dag en niet langer dan dertig dagen durende, waarbij de schuldige het „*misdrijf pleegt* terwijl hij is dienstdoende”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 97 juncto artikel 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht juncto artikel 56 van de Wet op de Krijgstucht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklagde op 25 juni 1967 in voorlopig arrest is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen, dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het gepleegde feit beklagdes onderwerping aan een gestrengere krijgstucht noodzakelijk acht;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

(Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 2 maanden met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, te weten vanaf 30 juni 1967, waarvan 1 maand voorwaardelijk, met een proeftijd van 1 jaar; voorts (onvoorwaardelijk) plaatsing in een strafklasse voor de tijd van 3 maanden — Red.).

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 21 september 1967

President: Mr. Lamers; Leden: Lt.-Generaal Mr. Schepers, Schout-bij-Nacht Bakker, Generaal-Majoor Coopmans, Mr. Prins (plv.) en Lt.-Generaal Cox (plv.).

Raadsmans: Majoor W. G. Tibben.

(Zie het vonnis, hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende de beklagde zal veroordelen tot militaire detentie voor de tijd van een maand met aftrek van een maand voorarrest met plaatsing in een strafklasse voor de tijd van drie maanden;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep, het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid

behoudens ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde straffen en de daarop betrekking hebbende overwegingen;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting van het Hof nog heeft verklaard, zakelijk weergegeven, dat hij zich destijds niet goed bij de militaire dienst kon neerleggen en ten opzichte van die dienst een negatieve houding had aangenomen; dat hij meent zich thans beter daarin te kunnen schikken en dat hij nu vast van plan is zijn dienst verder goed en naar behoren te verrichten;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig, door de commandant van het Depot voor Discipline te Nieuwersluis ondertekend omtrent beklaagde uitgebracht tussentijds gedragsrapport, gedateerd 7 september 1967, zakelijk onder meer inhoudt als korte beschouwing van genoemde commandant:

Betrokkene verblijft alhier voor de tweede maal. De eerste maal van 17 april tot 24 mei 1967. Toen hij op 30 juni 1967 voor de tweede maal arriveerde was hij erg gesloten en zat kennelijk met zichzelf in de knoop en onderging de gehele militaire dienst als een druk.

Na zijn verschijning (ten tweede male dus) voor de Krijgsraad is hij veranderd en tot andere inzichten gekomen. Hij is spontaner toegankelijk en open en er is beter met hem te praten. Hij is thans voor rede vatbaar. De hem opgedragen diensten verricht hij gewillig en hij maakt een veel prettiger indruk. Hij is een jongen met een goed verstand, die thans een positief standpunt schijnt ingenomen te hebben.

Overwegende, dat het als bewezen aangenomen strafbare feit ernstig is en gelet op de omstandigheden waaronder dit feit werd gepleegd het opleggen van vrijheidsstraf aan beklaagde, alsmede zijn onderwerping aan een gestrengere krijgstucht rechtvaardigen; dat het Hof evenwel beklaagdes hogergenoemde voornemens wil aanvaarden en hem in de gelegenheid wil stellen deze voornemens waar te maken; dat het Hof in verband daarmee na te noemen straf en bijkomende straf passend oordeelt en termen aanwezig acht de bijkomende straf voorwaardelijk op te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet;

Overwegende, dat beklaagde sedert 25 juli 1967 in voorlopig arrest verblijft, van welk arrest bij de tenuitvoerlegging van de na te noemen hoofdstraf een gedeelte groot twee maanden in mindering dient te worden gebracht;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep vervat en die overneemt met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, — met uitzondering van de artikelen 10 van het Wetboek van Militair Strafrecht en 10 van het Wetboek van Strafrecht — alsmede van de artikelen 11 van het Wetboek van Militair Strafrecht en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, doch alleen ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde straffen en de daarop betrekking hebbende overwegingen;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende:

Veroordeelt beklaagde tot een militaire detentie voor de tijd van *twee maanden*;

Bepaalt, dat bij de tenuitvoerlegging van deze straf van het ondergane voorarrest een gedeelte groot twee maanden in mindering zal worden gebracht;

Beveelt beklaagdes plaatsing in een strafklasse voor de tijd van *drie maanden*;

Bepaalt, dat deze bijkomende straf niet zal worden tenuitvoergelegd tenzij het Hof later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelde zich voor het einde van een proeftijd van *één jaar en zes maanden* heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit dan wel zich op andere wijze heeft misdragen; met bepaling dat deze proeftijd eerder zal eindigen indien veroordeelde voor het einde van deze proeftijd uit de militaire dienst met groot verlof huiswaarts zal worden gezonden en wel — in dat geval — met de datum van huiswaartzending;

Heft op het bestaande arrest;

Bepaalt, dat beklaagde onmiddellijk in vrijheid zal worden gesteld;

Bevestigt het vonnis voor het overige met overneming der gronden.

Arrondissementskrijgsraad te 's-Gravenhage

Vonnis van 26 juli 1967

President: Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Kolonel P. W. van Schendel en Kapitein C. Beljaars;

Raadsman: Mr. M. Tholen.

Feitelijke aanranding van de eerbaarheid door een meisje met kracht tegen de grond te drukken en haar mond dicht te houden en vervolgens haar vrouwelijkheid te betasten, waartegen zij zich vruchteloos verweerde.

Gevangenisstraf van 1 maand, in hoger beroep vervangen door 3 maanden, voorwaardelijk (zie sententie achter het vonnis).

(W.Sr. art. 246).

DE ARRONDISSEMENTS-KRIJGSRAAD TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J.P.J.K., geboren 6 maart 1947, dpl. soldaat, beklaagde.

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, in werkelijke dienst als diensplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, in of omstreeks de nacht van 17 op 18 mei 1967 te „ongeveer middernacht te B., Maria X. door geweld heeft gedwongen „te dulden dat hij opzettelijk ontuchtig en oneerbaar zijn hand door een „broekspijp van haar directoir bracht en haar geslachtsdeel bevoelde en „een zijner vingers daarin stak, doordat hij alstoen aldaar bovenomschreven ontuchtige handelingen pleegde ondanks hevig verzet van genoemd „meisje, waarbij hij, gebruik makende van zijn grotere lichaamskracht, „geheel of gedeeltelijk bovenop haar ging liggen en haar zodoende in „bedwang hield en tevens met een hand haar mond stevig dicht probeerde „te houden om haar het schreeuwen te beletten”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, in de nacht van 17 op 18 mei 1967 omstreeks 24.00 uur te B. op het terrein achter een particulier huis aan de Sint Servatiusstraat een hem toen onbekend meisje van omstreeks 18 jaar, waarvan hem later bleek dat zij Maria X. is genaamd, door aanwending van zijn grotere lichaamskracht heeft gedwongen te dulden dat hij gedeeltelijk bovenop haar liggend een zijner handen door de pijp van haar directoir bracht en haar blote geslachtsdeel bevoelde; dat hij deze handelingen pleegde ondanks verzet van dat meisje, waarbij zij onder hem uit probeerde te komen en enige malen om hulp riep; dat hij haar echter enige tijd in bedwang hield; dat direct daarop een marechaussee ter plaatse verscheen;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 7 juni 1967 nr. 633/67 en daar op aansluitend ambtsedig proces-verbaal nr. 693/67 d.d. 5 juli 1967, beide opgemaakt door Johannes Wilhelmus Leonardus van Galen, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee en Bernhard Heuveling, marechaussee der 1e klasse, behorende tot de Brigade Koninklijke Marechaussee A., zakelijk inhoudt als verklaring van:

Maria X.:

dat zij op 17 mei 1967 omstreeks 23.45 uur liep over een weg in B. nabij een viaduct; dat haar toen drie militairen tegemoet kwamen; dat een van die militairen zich in haar richting begaf en haar tegenhield en haar stevig om de schouders pakte en een zoen gaf; dat, toen zij trachtte door te lopen, hij haar stevig vasthield en meeliiep; dat toen zij nabij een zijingang van een woning kwamen, hij haar met kracht die zijingang in-trok; dat zij zich zoveel mogelijk schrap hield omdat zij die gang niet in wilde; dat zij tegen zijn kracht niet was opgewassen; dat hij haar in het gangetje met de rug tegen de muur van dat perceel drukte en haar zoende; dat zij zich zo veel mogelijk bleef verweren; dat hij haar plotseling optilde en haar verder dat gangetje in droeg, waar een boot stond; dat hij toen

op een grasveldje achter die woning haar als het ware tegen de grond gooide, zodat zij op de rug kwam te liggen; dat hij onmiddellijk dwars op haar ging liggen; dat zij probeerde om onder hem uit te komen en op te staan; dat het haar door de kracht die hij met zijn lichaam op haar uitoefende, niet lukte om onder hem vandaan te komen; dat zij toen voelde dat hij met een zijner handen onder haar rok ging; dat zij toen gilte: „Help, Help”, dat hij onmiddellijk zijn andere hand op haar mond hield kennelijk om haar het schreeuwen te beletten hetgeen hem dan ook lukte; dat zij direct daarop voelde dat hij zijn hand door het broekspijpje van haar directoirtje stak en vervolgens haar geslachtsdeel bevoelde; dat zij ook voelde dat hij met een vinger in haar geslachtsdeel ging en deze er diep instak; dat zij nog steeds pogingen aanwendend om onder hem uit te komen, haar hoofd zo draaide dat zijn hand van haar mond afging; dat zij weer „help, help” riep; dat hij direct daarop zijn hand weer met kracht op haar mond hield; terwijl hij haar, met een vinger in haar geslachtsdeel houdend, krachtig daarin kneep; dat zij radeloos was en hem kneep en sloeg op zijn rug en zij, waar zij maar knijpen en slaan kon; dat hij tenslotte zijn hand terugtrok terwijl zijn kracht verslaptte; dat zij zich hierdoor kon bevrijden en opstond en in de richting van de weg liep; dat zij toen in het gangetje twee marechaussees tegen kwam; dat zij van de handelingen van de militair helemaal niet gediend was en zich daartegen met alle mogelijke kracht heeft verzet; dat hij echter zo sterk was dat er voor haar niets aan te doen was omdat ten opzichte van hem haar kracht te kort schoot;

Tweede verbalisant:

dat hij op 17 mei 1967 omstreeks 23.45 uur zich tezamen met de marechaussee 2e klasse C. M. J. Vervoort op patrouille bevond in de omgeving van het spoorwegviaduct te B.; dat hij toen een meisje zag passeren; dat hij toen zag dat een militair haar kennelijk tegenhield; dat hij hen gevolgd is; dat hij toen zag dat het meisje en de militair bij de in/uitrit van perceel St. Servatiusstraat 1 te B. tussen twee woningen verdwenen; dat hij toen hij ter plaatse kwam uit deze inrit hulpgeroep hoorde; dat hij de inrit inliep; dat toen de militair en het meisje uit het donkere gedeelte daarachter in zijn richting liepen; dat het meisje meedeelde dat zij door de militair was lastig gevallen; dat het meisje genaamd was Maria X. en de militair J. P. J. K.;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:
„feitelijke aanranding van de eerbaarheid”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 246 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of

omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan mede gelet op de persoon des daders;

(Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van 1 maand — *Red.*).

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van **28** november **1967**

President: Mr. Lamers; *Leden:* Lt.-Generaal Mr. Schepers, Lt.-Generaal Zegers, Mr. Fikkert, Schout-bij-Nacht Bakker, Generaal-Majoor Coopmans.

Raadsman: Mr. H. de Waard.

(Zie het vonnis, hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van zes maanden, waarvan twee maanden voorwaardelijk, proeftijd 3 jaar, met in-arreststelling bij de uitspraak.

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis waarvan hoger beroep niet kan verenigen, zodat dit moet worden vernietigd;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd: (*zie vonnis — Red.*);
Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende dat het Hof uit het vonnis, waarvan hoger beroep overneemt de overwegingen inhoudend de bewijsmiddelen met dien verstande, dat het Hof uit de overweging weergevend onder meer de verklaring van Maria X., schrapte de in die overweging en verklaring voorkomende woorden „kennelijk om haar het schreeuwen te beletten, hetgeen hem dan ook „lukte“;

Overwegende, dat het Hof op grond van bovenvermelde bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:
„*feitelijke aanranding der eerbaarheid*“.

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel **246** van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of

omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan mede gelet op de persoon des daders en op de inhoud van het omtrent hem door de Katholieke Reclasseringsverenigingsafdeling Zwolle d.d. 18 oktober 1967 uitgebrachte voorlichtingsrapport;

Overwegende dat het militair belang zich niet verzet tegen een voorwaardelijke veroordeling;

Gezien: . . . . enz.;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan hoger beroep, en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gekwalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar.

Veroordeelt beklagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van drie maanden.

Beveelt dat deze gevangenisstraf niet zal worden ondergaan, tenzij het Hof later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich voor het einde van een proeftijd van drie jaar heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit of zich op andere wijze heeft misdragen of niet heeft nageleefd de door het Hof gestelde bijzondere voorwaarde, dat veroordeelde zolang na te noemen instelling zulks noodzakelijk oordeelt, zich zal gedragen naar de aanwijzingen hem te geven door of namens de Katholieke Reclasseringsvereniging, afdeling Zwolle;

Bepaalt, dat beëindiging van het reclasseringscontact niet zal plaatsvinden dan na daartoe verkregen goedkeuring van de reclasseringsraad;

Verleent opdracht aan deze reclasseringsinstelling overeenkomstig artikel 14d alinea 2 van het Wetboek van Strafrecht.

Arrondissementskrijgsraad te 's-Gravenhage

Vonnis van 2 augustus 1967

President: Mr. Dr. J. P. van Erk, *Leden:* Lt.-Kolonel W. N. C. Swaving en 1e Luitenant G. J. Garritsen;

Raadvrouw: Mevr. Mr. J. F. M. van Opstal-Charbo.

Tenlastegelegd:

primair: tezamen en in vereniging een drietal autobanden toebehorende aan het rijk, weggenomen door verbreking van een raam en binnendringen in een garage (niet bewezen); subsidiair: medeplichtigheid door, nadat de hoofddader het raam had geopend en was binnengeklommen, de banden aan te nemen (bewezen); meer subsidiair: als korporaal opzettelijk toegelaten dat de hoofddader, soldaat, een misdrijf pleegde (niet onderzocht).

Kwalificatie met vermelding van de strafverzwarende omstandigheid dat een militair opzettelijk met een militair van mindere rang aan het misdrijf deelneemt.

(Bevestigd bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 17 oktober 1967).

(W.M.Sr. art. 25, 48, 143; W.Sr. art. 24, 48, 310, 311).

DE ARRONDISEMENTS-KRIJGSRAAD TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A.C.R.M., geboren 2 juli 1946, dpl. korporaal, beklaagde.

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, in werkelijke dienst als dienstplichtigkorporaal van de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 12 juni 1967 te Ermelo:

PRIMAIR:

„tezamen en in vereniging met dienstplichtigsoldaat J. uit een magazijn „in een garage op het terrein van de Generaal Spoorkazerne aldaar met „het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen drie „autobuitenbanden, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, in elk „geval aan anderen of een ander dan aan beklaagde en genoemde J. of „één hunner — bij welke diefstal voornoemde J. zich de toegang tot „die garage verschafte door met een schroevendraaier een raam te openen „en daardoor naar binnen te klimmen;

SUBSIDIAIR:

„— indien **terzake** van het vorenstaande geen veroordeling mocht „volgen — toen dienstplichtig soldaat J. uit een magazijn in een garage „op het terrein van de Generaal Spoorkazerne aldaar met het oogmerk „van wederrechtelijke toeëigening wegnam drie autobuitenbanden, toe- „behorende aan de Staat der Nederlanden — in elk geval aan anderen „of een ander dan aan beklaagde en genoemde J. of één hunner — bij „welke diefstal voornoemde J. zich de toegang tot die garage verschafte „door met een schroevendraaier een raam te openen en daardoor naar „binnen te klimmen, opzettelijk behulpzaam is geweest bij het plegen van „die diefstal door alstoen aldaar opzettelijk die banden, die hem door J. „werden aangereikt, van deze aan te nemen en tegen de buitenmuur van „die garage te plaatsen;

MEER SUBSIDIAIR:

„— indien **terzake** van het primair en subsidiair gestelde geen veroor- „deling mocht volgen — toen hij er getuige van was, dat dienstplichtig „soldaat J. **alstoen** aldaar uit een magazijn in een garage op het terrein „van de Generaal Spoorkazerne met het oogmerk van wederrechtelijke „toeëigening wegnam drie autobuitenbanden, toebehorende aan de Staat „der Nederlanden — in elk geval aan anderen of aan een ander dan aan „genoemde J. — waarbij deze zich de toegang tot die garage verschafte

„door met een schroevendraaier een raam te openen en daardoor naar „binnen te klimmen, opzettelijk heeft toegelaten, dat die mindere dat „misdrijf pleegde en opzettelijk heeft nagelaten tegen de dader enige „maatregel van geweld naar vermogen aan te wenden, hebbende hij als „toen aldaar in het geheel niets ondernomen”;

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklagde het hem primair ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard ten aanzien van het hem subsidiair ten laste gelegde:

dat hij in de avond van 12 juni 1967, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig korporaal van de Koninklijke Landmacht, op het terrein van de Generaal Spookkazerne te Ermelo, toen de dienstplichtig soldaat der eerste klasse J. aldaar uit een magazijn in een garage drie autobuitenbanden wegnam, waarvan hij begreep dat die niet aan J. toebehoorden, deze daarbij heeft geholpen door buiten het gebouw staande die banden van J. die in het gebouw stond, door een geopend raam aan te pakken en ze tegen de muur van de garage te plaatsen;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 24 juni 1967, opgemaakt door Marten Hop, wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, Brigade Ermelo, zakelijk inhoudt als verklaring van:

J., dienstplichtig soldaat der eerste klasse:

dat hij in de avond van 12 juni 1967 met de korporaal M. naar garage V in de Generaal Spookkazerne te Ermelo is gegaan om wat lasdraadjes te halen; dat hij met behulp van een schroevendraaier een raam van deze garage heeft geopend door de schroevendraaier tussen het kozijn en het raam te plaatsen waarna hij de schroevendraaier als hefboompje gebruikte en het raam open sprong; dat hij door het geopende raam naar binnen is geklommen in de garage; dat toen hij aldaar langs het bandenmagazijn kwam het plotseling bij hem op kwam om drie nieuwe buitenbanden bestemd voor een Volkswagen Combi die daar lagen, weg te nemen; dat de korporaal M. buiten stond; dat hij de banden wegnam; dat de korporaal M. de banden een voor een van hem aanpakte en tegen de muur van de garage plaatste; dat hij de banden heeft meegenomen naar een schuur in Bergambacht welke hij had ingericht als garage;

Willem Pleiter: sergeant-majoor:

dat hij als commandant van de bataljons-onderhoudsgroep van het 41 Pantser Infanterie Bataljon in de Generaal Spookkazerne te Ermelo, op 14 juni 1967 zag dat drie nieuwe buitenbanden voor een Volkswagen-Combi, die opgeslagen waren in een met harmonicagaas afgescheiden magazijn gedeelte van de garage V (84) in genoemde kazerne, daar niet meer lagen; dat de sergeant Koppelaar, die het magazijn beheert die banden niet had uitgegeven;

Cornelis Verhulsdonk, majoor:

dat hij S4 is van het 41 Pantser Infanterie Bataljon; dat op 14 juni 1967 de sergeant-majoor Pleiter, commandant bataljons-onderhoudsgroep van het bataljon, hem meldde dat uit het magazijn van garage 84 van de Generaal Spookazerne te Ermelo drie nieuwe buitenbanden waren weggenomen; dat sergeant-majoor Pleiter bij onderzoek was gebleken dat die banden niet door het onderdeel in gebruik waren genomen of ingeleverd; dat de weggenomen banden in eigendom toebehoorden aan het Rijk; dat hij in zijn functie van S4 in deze het Rijk vertegenwoordigende aan niemand recht of toestemming heeft gegeven om die autobanden weg te nemen en zich toe te eigenen;

Verbalisant:

dat hij op 20 juni 1967 vergezeld van de sergeant 1e klasse A. Oostdijk, werkzaam in garage 84 van de Generaal Spookazerne te Ermelo, een onderzoek heeft ingesteld in een schuur te Bergambacht, die door de soldaat 1e klasse J. als garageruimte was ingericht; dat hij aldaar onder meer drie nieuwe autobuitenbanden heeft aangetroffen en in beslag genomen; dat de sergeant 1e klasse Oostdijk verklaarde dat deze buitenbanden dezelfde waren als die welke kort tevoren uit de garage 84 van de Generaal Spookazerne te Ermelo waren ontvreemd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde **SUBSIDIAR** is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als: „medeplichtigheid aan diefstal, waarbij de schuldige zich de toegang „tot de plaats des *misdrijfs* heeft verschaft door middel van inklimming, „waarbij een militair opzettelijk met een militair van mindere rang aan „het misdrijf deelneemt”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 311 junctis artikel 310 en artikel 48 van het Wetboek van Strafrecht juncto artikel 48 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat nu het subsidiair tenlastegelegde bewezen is, een onderzoek naar het meer subsidiair tenlastegelegde achterwege behoort te blijven;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van het gepleegde

feit ongeschikt acht in de door hem beklede rang van korporaal te blijven dienen;

(Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboetel) van *f* 150. —, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 30 dagen; voorts verlaging tot de stand van soldaat der laagste klasse — *Red*).

NASCHRIFT

Nu de Auditeur-Militair het misdrijf van het door een meerdere toelaten dat een mindere een misdrijf pleegt — dat heel andere belangen dient dan het primaire en het subsidiaire, namelijk de militaire dienstplichten, tegenover het eigendomsrecht van het primaire en het subsidiaire feit — uitdrukkelijk als (meer) subsidiair heeft ten laste gelegd, moest de Krijgsraad het wel niet-onderzocht laten toen hij een „hogergeplaatst” feit voor bewezen had verklaard. Toch zou een zelfstandige tenlastelegging van dit militaire misdrijf zeker te overwegen zijn geweest.

Men kan met de uiteindelijk genomen beslissing echter vrede hebben, nu het militaire belang verantwoord is en zijn plaats gevonden heeft in de strafverzwarende omstandigheid van artikel 48 van het Militaire strafwetboek.

Dit gebeuren bewijst, hoe moeilijk het is om een scheidslijn te trekken tussen militaire en commune misdrijven.

W.H.V.

Arrondissementskrijgsraad te 's-Gravenhage

Vonnis van 22 november 1967

President: Mr. Dr. J. P. van Erk, *Leden:* Majoor J. A. M. Limonard en Kapitein J. L. Marcelis;
Raadsman: Mr. D. Huisman.

Ten laste gelegd meermalen opzettelijk en wederrechtelijk een militair motorrijtuig te hebben gebruikt, terwijl hem voor de betreffende reizen vervoerbewijzen voor de trein waren ter hand gesteld.

De Krijgsraad acht niet bewezen dat beklagde opzettelijk wederrechtelijk heeft gehandeld.

De Krijgsraad bevindt dat beklagde zich aan een met de zaak samenhangend krijgstuchtelijk vergrijp heeft schuldig gemaakt, t.w. dat hij zijn commandant voor het gebruik van de auto geen toestemming heeft gevraagd. Afdoening door de Krijgsraad door bevestiging van de aan beklagde terzake reeds opgelegde krijgstuchtelijke straf met strafreden.

(W.K. art. 58).

---

¹⁾ Artikel 24 W.Sr. is door de Krijgsraad niet aangehaald.

DE ARRONDISEMENTS-KRIJGSRAAD TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. R., geboren 21 oktober 1943, sergeant eerste klasse, beklaagde.

Gezien: . . enz.;

overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, in werkelijke dienst als beroeps-sergeant der eerste klasse van „de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 25, 26, 27 en 28 juli 1967 — „in elk geval op of omstreeks een of meer van genoemde data — telkens „in de provincie Noord-Brabant en telkens opzettelijk en wederrechtelijk „een motorrijtuig (Dodge, gekentekend KO 55-72), bij de krijgsmacht in „gebruik, heeft gebruikt op openbare wegen tussen Roosendaal en Don- „gen, door alstoen aldaar, alhoewel hem voor dergelijke reizen vervoer- „bewijzen voor de trein waren ter hand gesteld, opzettelijk zonder nood- „zaak en zonder toestemming van enige bevoegde autoriteit als bestuur- „der van dat motorrijtuig daarmee over die wegen op genoemd traject te „rijden“;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproten en wel met name niet bewezen acht, dat beklaagde opzettelijk wederrechtelijk heeft gehandeld;

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt, dat beklaagde zich aan een met de zaak samenhangend krijgstuchtelijk vergrijp heeft schuldig gemaakt, te weten, dat hij zijn commandant geen toestemming heeft gevraagd om gebruik te maken van een militair voertuig voor het reizen tussen standplaats en plaats van tewerkstelling, terwijl hem voor deze reizen vrij vervoeren waren verstrekt;

Overwegende, dat beklaagde terzake van dit krijgstuchtelijk vergrijp reeds op 16 augustus 1967 door zijn compagniescommandant is gestraft met de krijgstuchtelijke straf van 10 dagen licht arrest, welke straf de Krijgsraad juist acht;

Overwegende, dat de Krijgsraad hierin bijzondere aanleiding aanwezig acht de zaak verder te behandelen als ware hij de commanderende officier;

Verklaart niet bewezen hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd en spreekt hem mitsdien daarvan vrij;

Bevindt dat beklaagde zich heeft schuldig gemaakt aan een krijgstuchtelijk vergrijp;

Handelende als ware hij de commanderende officier, bevestigt de aan beklaagde terzake opgelegde krijgstuchtelijke straf en de daarbij behorende strafreden.

Arrondissementskrijgsraad te 's-Hertogenbosh

Vonnis van 10 januari 1968

President: Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonels P. V. H. J. Hamburg en P. A. Hoyer.

Als militair (reserve-sergeant kort-verband-vrijwilliger met groot verlof in het tijdvak gedurende hetwelk hij voor de militaire dienst kon worden opgeroepen) opzettelijk een meerdere door een hem toegezonden geschrift beledigen:

„Bah, ellendingen, ik kots van jullie, jij en je Commandant, vertel hem „maar wat voor minderwaardige wezens ik jullie vind.“

(W.M.Sr. art. 60 (2), 108; W.Sr. art. 24).

ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE 'S-HERTOGENBOSCH,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen K.K., geboren 19 februari 1944, kvv-sergeant, beklaagde.

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 5 september 1967 te Delfzijl of te Osnabruck „(West-Duitsland), als reserve-sergeant Kort-Verband-Vrijwilliger met „groot verlof, in het tijdvak gedurende hetwelk hij voor de militaire dienst „kon worden opgeroepen, opzettelijk beledigende, uitscheldende of be- „schimpende zijn militaire meerdere, de Adjudant-onderofficier der Ko- „ninklijke Luchtmacht, Dirk van Hattem, door een aan hem toegezon- „den en door hem ontvangen brief heeft toegevoegd o.m. de woorden: „„. . . . je bent een manneke, dat geestelijk onvolgroeidis . . . .” en „Bah, „„ellendingen, ik kots van jullie, jij en je Commandant, vertel hem maar „„, wat voor minderwaardige wezens ik jullie vind”;

Overwegende, dat beklaagde wordt ten laste gelegd een der feiten, omschreven in artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht, te hebben gepleegd;

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende verklaring d.d. 17 november 1967, opgemaakt door het waarnemend hoofd van het bureau Personeelsmobilisatie van de Dienst Opperofficier Personeel der Koninklijke Luchtmacht van het Ministerie van Defensie te 's-Gravenhage, van 30 juli 1963 tot 30 juli 1967 als reserve-sergeant (KVV) bij de Koninklijke Luchtmacht heeft gediend en ten tijde dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan als dienstplichtig sergeant in het tijdvak verkeerde gedurende hetwelk hij voor werkelijke dienst kon worden opgeroepen;

overwegende, dat de beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Van 30 juli 1963 tot 30 juli 1967 ben ik onafgebroken in werkelijke

militaire dienst geweest als reserve-militair der Koninklijke Luchtmacht. Op 30 juli 1967 ben ik als dienstplichtig sergeant met groot verlof huiswaarts gezonden. Als zodanig kan ik nog in militaire dienst worden opgeroepen tot 1984.

Op 5 september 1967 heb ik aan mijn militaire meerdere, de Adjudant-Onderofficier der Koninklijke Luchtmacht D. van Hattem, op wie ik mij enkele dagen tevoren erg boos had gemaakt een brief geschreven, waarin ik hem onder meer de woorden heb toegevoegd: „ . . . . je bent een manneke, dat geestelijk onvolgroeid is . . . .” en „Bah, ellendelingen, ik kots van jullie, jij en je Commandant, vertel hem maar wat voor minderwaardige wezens ik jullie vind”. Deze brief en deze woorden waren gericht aan genoemde adjudant en het was mijn bedoeling hem daarmee te beledigen, te kwetsen en te grieven. Ik heb die brief op 5 september 1967 in Delfzijl gepost, na hem in een gefrankeerde enveloppe te hebben gestopt, en hem geadresseerd te hebben aan genoemde adjudant te Iburg. Later vernam ik, dat die adjudant deze brief op 7 of 8 september 1967 in Osnabruck heeft ontvangen;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal nr. P. 60/67, opgemaakt en gesloten te Borgholzhausen op 21 september 1967 door Martinus Weinands, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee behorende tot de brigade 1 GGW, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van **Dirk van Hattem**:

Op 3 september 1967 heb ik in de luchtmachtkazerne te Iburg (W.Dld.) onenigheid gehad met K. die ik tot mei 1966 als sergeant had meegemaakt en die in juli 1967 met groot verlof was gezonden. Op 7 of 8 september 1967 ontving ik te Osnabruck (W.Dld.) een enveloppe met Nederlandse postzegel, voorzien van het poststempel Delfzijl, aan mij gericht. Nadat ik die enveloppe had geopend, trof ik daarin een brief aan van genoemde sergeant-met-groot-verlof K.. In die brief stond o.m.: „ . . . . je bent een manneke, dat geestelijk onvolgroeid is . . . .” en „Bah, ellendelingen, ik kots van jullie, jij en je Commandant, vertel hem maar wat voor minderwaardige wezens ik jullie vind”. Hierdoor voelde ik mij beledigd en gegriefd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op 5 september 1967 te Delfzijl, als reserve-sergeant Kort-Verband-Vrijwilliger met groot verlof, in het tijdvak gedurende hetwelk hij voor de militaire dienst kon worden opgeroepen, opzettelijk beledigende zijn militaire meerdere, de Adjudant-onderofficier der Koninklijke Luchtmacht, Dirk van Hattem, door een aan hem toegezonden en door hem ontvangen brief heeft toegevoegd o.m. de woorden: „ . . . . je bent een manneke, dat geestelijk onvolgroeid is . . . .” en „Bah, ellendelingen,

„„ik kots van jullie, jij en je Commandant, vertel hem maar wat voor min-
„derwaardige wezens ik jullie vind“;”

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:
„als militair opzettelijk een meerdere door een *toegezonden* geschrift
„beledigen“,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 108, eerste lid, van het Wetboek
van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen be-
klaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is
aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of om-
standigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden op-
heffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming
acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder
het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende dat de Krijgsraad ten deze bij toepassing van vrijheids-
straf als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou
hebben opgelegd;

(Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van *f* 150,—, bij
gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd
van 15 dagen — Red.).

TUCITRECHTSPRAAK

Hoog Militair Gerechtshof

Beschikking van 26 maart 1968

President: Mr. Lamers; *Leden:* Mr. J. Fikkert, Schout-bij-Nacht Bakker, Generaal-Majoor Coopmans, Generaal-Majoor b.d. Wartena (plv.) en Luitenant-Generaal b.d. Valk (plv.).

Het nakomen van het gestelde in artikel 46 W.K. door de strafoplegger (het horen van de verdachte) is van zulk essentieel belang als waarborg voor de juiste uitoefening van de strafbevoegdheid, dat bij niet-inachtneming van dit voorschrift de opgelegde straf niet kan worden gehandhaafd.

Een kapitein, klager, was door zijn B.C. „op rapport” ontboden naar aanleiding van een door de kapitein op emotionele wijze met deze gevoerd telefoongesprek betreffende een door de B.C. afgewezen schriftelijk verzoek van de kapitein.

De B.C. strafte de kapitein deswege, echter zónder dat hij deze in de gelegenheid had gesteld feiten en omstandigheden onder de aandacht van de B.C. te kunnen brengen, die van belang waren voor de beslissing van de vraag of de kapitein al dan niet krijgstuuchtelijk moest worden gecorrigeerd en zo ja, welke straf dan de meest passende zou zijn geweest.

In dit geval kon niet gezegd worden, dat de kapitein, klager, is gehoord overeenkomstig het bepaalde bij art. 46 W.K., alvorens te worden gestraft.

Vernietiging van de beschikking van de beklagmeerdere en tenietdoening van de oorspronkelijke opgelegde straf en de daarbij behorende omschrijving der strafreden.

(W.K. art. 37, 46; R.K. art. 29 (2 en 3); Vs 27 — 1, ptn 3 en 10).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 10 december 1967 waarbij de kapitein H. nrr. . . ., Commandant van de Ondersteuningscompagnie van het . . . Pantserinfanteriebataljon 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant van de . . . Pantserinfanteriebrigade over de straf van drie dagen licht arrest, hem opgelegd door de commandant van hogerge-noemd bataljon wegens:

„Na eerder bij herhaling door zijn bataljonscommandant te zijn ge-wezen op zijn ontoelaatbare reacties, nadat hij geattendeerd was op „noodzakelijk geachte verbeteringen wederom, naar aanleiding van de „afwijzing van een verzoek, op onkrijgstuuchtelijke wijze gereageerd onder „andere de woorden bezigend, „dat hij om overplaatsing zou vragen”;

bij welke beschikking, op 8 december 1967 genomen en op dezelfde dag aan klager uitgereikt, de opgelegde straf werd gehandhaafd en de

omschrijving der strafreden werd gewijzigd, zó dat deze kwam te luiden:
„Na eerder op ontoelaatbare wijze zijn misnoegen te hebben getoond,
„waarvoor hij later aan zijn bataljonscommandant zijn excuses heeft
„aangeboden wederom zich onvergenoegd betoond naar aanleiding van
„de reden van een afwijzing van een verzoek om twee dagen buitenge-
„woon verlof, door onder meer de woorden te bezigen: „Ik zal hieruit
„„mijn consequenties trekken en overweeg een verzoek tot overplaatsing
„„in te dienen“;”

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager en als getuige onder ede, de Luitenant-Kolonel D.,
strafoplegger;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Krijgsmacht;

Overwegende, dat klager onder meer als grief tegen zijn bestraffing
heeft aangevoerd, dat hij, alvorens de straf hem door de eerste strafop-
legger werd aangezegd, geen gelegenheid heeft gehad zich te verweren;

Overwegende, dat uit het gehouden onderzoek is komen vast te staan:

dat klager op 30 november 1967 of 1 december 1967 zijn bataljons-
commandant, de Luitenant-Kolonel D. voornoemd, heeft opgebeld naar
aanleiding van het feit, dat laatstgenoemde een schriftelijk gedaan ver-
zoek van hem, klager, had afgewezen; dat tijdens het daarop volgende te-
lefoongesprek, dat omstreeks tien minuten duurde, klager zich emotioneel
heeft geuit en onder meer te kennen heeft gegeven uit de afwijzing van
zijn verzoek zijn consequenties te zullen trekken en het indienen van een
verzoek tot overplaatsing te zullen overwegen; dat de Luitenant-Kolonel
D. daarop, alvorens het gesprek te beëindigen aan klager heeft gezegd,
dat hij thans een dergelijk verzoek van hem verwachtte en dat hij zijner-
zijds ook maatregelen zou treffen; dat de Luitenant-Kolonel D. op 2
december 1967 klager bij zich „op rapport” heeft ontboden; dat de over-
ste, nadat klager zich op laatstgenoemde dag bij hem had gemeld, deze
heeft gezegd niet uitvoerig te willen terugkomen op het gevoerde — hoger-
omschreven — telefoongesprek; voorts aan klager heeft uiteengezet,
waarom hij diens telefonische reactie op de afwijzing van het ingediende
verzoek onjuist vond en daarop klager — zonder deze eerst gelegenheid
te geven het woord te voeren — de straf en de omschrijving der strafreden,
waarvan beklag, heeft aangezegd;

Overwegende, dat uit het voorgaande volgt, dat klager, nadat hem
duidelijk was geworden dat de strafoplegger overwoog hem krijgstuch-
telijk te straffen — zijnde zulks het geval vanaf het moment, dat hem ter
kennis was gekomen, dat hij bij de overste „op rapport” was ontboden —
en vóórdat de straf waarvan beklag hem werd aangezegd, geen feiten en
omstandigheden onder de aandacht van de strafoplegger heeft kunnen
brengen, die van belang zouden kunnen zijn voor de beslissing van de
vraag of klager al dan niet krijgstuchtelijk moest worden gecorrigeerd en
zo ja, welke straf dan de meest passende zou zijn geweest;

Overwegende, dat deswege naar 's-Hof mening in dit geval niet gezegd kan worden, dat klager overeenkomstig het bepaalde bij artikel 46 van de wet op de krijgstucht is gehoord, alvorens te worden gestraft;

Overwegende, dat het nakomen van genoemde bepaling door de strafoplegger van zulk een essentieel belang is als waarborg voor een juiste uitoefening van de strafbevoegdheid, dat bij niet-inachtneming van dit voorschrift de opgelegde straf niet kan worden gehandhaafd;

Krachtens 's-Hofs Provisionele Instructie de eindbeslissing nemende op het beklag;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Doet te niet de opgelegde straf en de daarbij behorende omschrijving der strafreden;

Bepaalt, dat de strafoplegging, waarvan beklag, in klagers straflijst zal worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de beklagmeerdere, de Advocaat-Fiscaal voor de Krijgsmachten desverlangd aan de Minister van Defensie.

NASCHRIFT

*Vóór de wijzigingswet van 4 juli 1963, Stb. 295, luidde art. 66 (1) W.K.: „Wordt het beklag geheel gegrond bevonden, dan wordt de op-
„legging der straf nietig verklaard“. Sedert deze wijziging luidt art. 66
(1): „De in artikel 61 genoemde meerdere doet de straf **teniet** indien
„hij van oordeel is dat de krijgstuchtelijke bestraffing behoort te wor-
„den ongedaan gemaakt“, terwijl in art. 58 P.I.H.M.G. hetzelfde is be-
paald met betrekking tot het Hof. De W.K. en de P.Z.H.M.G. kennen
in deze niet het begrip nietig.*

*Het Vs 27-1 stelt in pt 3a: „het niet voldoen aan deze bepaling
„maakt de strafoplegging nietig“. Duidelijkheidshalve ware daaraan
toe te voegen: **d.w.z.** dat de bestraffing óngedaan behoort te worden
gemaakt, hetzij op grond van art. 50, 70 W.K., hetzij in geval van
beklag.*

*In de betreffendemodel-beklagbeschikking (bijlage C) ware eveneens
de terminologie der wet te bezigen: „O., dat derhalve de bestraffing,
„waarvan beklag, behoort te worden ongedaan gemaakt“; doet de straf
teniet.*

A. F. S.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage rechtsprekende
in militaire ambtenarenzaken

19 juni 1967

Voorzitter: Mr. A. G. van Galen (fgd); *Leden:* Mr. Dr. F. A. Helmstrijd en Mr. D. J. van Gilse; *Militaire leden:* L. M. Kamp, Generaal-Majoor der Kon. Luchtmacht b.d. en H. van der Vloodt, Brigade-Generaal der Artillerie b.d.

(Wet voor het reserve-personeel der Krijgsmacht).

Na een uitspraak van de C.R.v.B. is voor klager, reserve-kapitein der Koninklijke luchtmacht, alsnog tot 1 mei 1964 de mogelijkheid om bevorderd te worden opengesteld. Toen klager per 1 mei 1962 voor bevordering werd voorbijgegaan, gaf hij de wens te kennen met toepassing van art. 76 onder 12e der Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht ontslagen te worden, hetgeen m.i.v. 1 juli 1963 geëffectueerd is. Inmiddels had hij verzocht het hem aangedane onrecht met betrekking tot zijn bevorderingsgang te herstellen.

Het Ambtenarengerecht verwerpt klagers standpunt dat de voormelde uitspraak van de C.R.v.B. niet getrouwelijk ten uitvoer zou zijn gelegd, en heeft ook niet de overtuiging kunnen verkrijgen dat t.a.v. de bevorderingsgang van klager onzorgvuldig zou zijn gehandeld. Evenmin is gebleken van onbehoorlijke voorlichting, op grond waarvan klager zijn verzoek om ontslag zou hebben ingediend.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, inzake:

C., wonende te G., klager, voor wie als gemachtigde ter openbare terechtzitting is verschenen Mr. J. Schuurmans, advocaat en procureur te 's-Gravenhage, wonende aldaar, tegen *Hare Majesteit de Koningin*, verweerster, vertegenwoordigd door de Minister van Defensie te 's-Gravenhage, voor wie als gemachtigde ter openbare terechtzitting is verschenen H. I. Tros, Majoor der Koninklijke Luchtmacht, wonende te Voorburg.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE:

Gezien de stukken;

Gehoord de gemachtigde van klager, alsmede de gemachtigde van de vertegenwoordiger van verweerster;

Gelet ook overigens op de behandeling der zaak ter openbare terechtzitting van 29 mei 1967.

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende, dat namens de Minister van Defensie bij brief van 7 januari 1964 aan klager het navolgende is bericht:

„Naar aanleiding van uw aan Hare Majesteit de Koningin gerichte
„rekest d.d. 9 september 1963, deel ik u mede, dat Hare Majesteit de
„Koningin mij bij Kabinetsrescript van 3 december 1963, nr. 35, heeft
„gemachtigd u mede te delen, dat Zij heeft goedgekeurd dat de laatste
„alinea van uw aan Hare Majesteit de Koningin gerichte rekest d.d. 1 mei
„1963 wordt geacht te zijn gewijzigd in de door u in uw rekest van 9
„september 1963 aangegeven vorm. Met betrekking tot het door u gewij-
„zigde rekest d.d. 1 mei 1963 deel ik u mede, dat Hare Majesteit de Ko-
„ningin mij bij vorenaangehaald Kabinetsrescript tevens heeft gemach-
„tigd u namens Haar mede te delen, dat u geen onrecht is aangedaan ten
„aanzien van uw bevorderingsgang. Voorts heeft Hare Majesteit de
„Koningin mij gemachtigd u met de redenen, welke tot vorenvermelde
„beslissing hebben geleid, in kennis te stellen. Op 1 juni 1952 bent u voor
„de eerste maal voor bevordering tot de rang van reserve-majoor voor-
„bijgegaan; vervolgens heeft Hare Majesteit de Koningin bij Kabinets-
„rescript van 1 november 1958, nr. 20, machtiging verleend u mede te
„delen, dat Zij niet voornemens was u in de toekomst nog voor bevorde-
„ring in beschouwing te nemen.

„Gezien de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep d.d. 20 sep-
„tember 1960 met betrekking tot een door u bij dat college ingesteld
„beroep en gelet op de nadien door de inspecteur van de militair genees-
„kundige dienst verstrekte inlichtingen, heeft de toenmalige Staatssecre-
„taris van Defensie Hare Majesteit de Koningin bij zijn rapport van 4
„februari 1961, nr. . . . . , in overweging gegeven goed te keuren, dat U
„alsnog in de gelegenheid zou worden gesteld van uw eventuele geschikt-
„heid voor de naasthogere rang de bewijzen te leveren.

„Bij Kabinetsrescript van 16 februari 1961, nr. 30, heeft Hare Majesteit
„de Koningin machtiging verleend u mede te delen, dat het Kabinetsres-
„cript van 1 november 1958, nr. 20, houdende uw definitieve passering
„voor bevordering, was ingetrokken en voorts dat u bij de eerstvolgende
„maal, dat een bevordering tot reserve-majoor aan de orde zou zijn,
„alsdan zou worden geacht daarvoor voor de eerste maal in beschouwing
„te worden genomen. De inhoud van het Kabinetsrescript van 16 februari
„1961, nr. 30, is bij schrijven van 21 maart 1961, nr. . . . . , medegedeeld
„aan de chef van de luchtmachtstaf met verzoek de beslissing van Hare
„Majesteit de Koningin te uwer kennis te brengen. Door een omissie
„is de inhoud van de brief van 21 maart 1961 eerst op 23 mei 1961 aan u
„ter kennis gebracht, hetgeen echter van geen enkele invloed is geweest
„op uw bevorderingsgang. Bij de bevordering tot reserve-majoor, welke
„per 1 mei 1961 bij de Koninklijke luchtmacht heeft plaats gevonden, kon
„u niet bij Hare Majesteit de Koningin voor een zodanige bevordering
„worden voorgedragen, zodat u, gelet op de inhoud van het Kabinetsre-
„script van 16 februari 1961, nr. 30, werd geacht op 1 mei 1961 voor de
„eerste maal voor bevordering te zijn voorbijgegaan.

„Bij schrijven van 9 juni 1961, nr. . . . , bent u in kennis gesteld „met uw passering voor bevordering en werd u tevens medegedeeld, dat „uw bevorderingsmogelijkheid open stond tot 1 mei 1964. Vervolgens „is bij schrijven van 27 juni 1961, nr. . . . , door de toenmalige Staats- „secretaris van Defensie aan de Vice-admiraal b.d. H. C. W. Moorman, „naar aanleiding van een door laatstgenoemde van u ontvangen brief „medegedeeld, dat als regel geldt, dat een reserve-kapitein voor een bevor- „dering tot reserve-majoor in aanmerking kan worden gebracht indien „hij bij *twee* achtereenvolgende periodieke beoordelingen in alle opzich- „ten met tenminste goed is gewaardeerd. Voorts is de heer Moorman bij „laatstgenoemde brief medegedeeld, dat twee beoordelingen ten aanzien „van u waren uitgebracht, waarvan de laatste beoordeling u wèl, de eerste „u niet in aanmerking kon doen komen om tot reserve-majoorte worden „bevorderd. U diende de derde beoordeling af te wachten. Zodra die be- „oordeling zou zijn ontvangen zou *conform de dan geldende regeling* „worden gehandeld.

„In dit verband deel ik u mede, dat een periodieke beoordeling als „hiervoren bedoeld tot 1 september 1961 ingevolge het „Voorschrift „„betreffende de beoordeling van de officieren bij de Koninklijke Land- „„macht" in de regel een tijdvak van *twee* jaren diende te omvatten. „Uit het vorenstaande volgt dat, alvorens een reserve-kapitein in aan- „merking kon komen voor een bevordering tot reserve-majoor, hij over „een tijdvak van *vier* jaren in alle opzichten met tenminste goed moest zijn „beoordeeld. Met ingang van 1 september 1961 werd vorengenoemd „beoordelingsvoorschrift echter vervangen door het „Beoordelingsvoor- „„schrift officieren landmacht" en het „Beoordelingsvoorschrift offi- „„cieren luchtmacht". Ingevolge de bepalingen van laatstgenoemde „beoordelingsvoorschrift werden de periodieke beoordelingen in den „vervolg uitgebracht over een tijdvak van *een* jaar, zulks voor wat u „betreft voor de eerste maal in februari 1962. Het vorenstaande had tot „gevolg, dat bij de bevordering tot reserve-majoor per 1 mei 1962 om- „trent u weliswaar werd beschikt over *twee* periodieke beoordelingen, „waarbij u in alle opzichten met tenminste goed werd gewaardeerd, „doch dat deze beoordelingen slechts een tijdvak van drie in stede van „*vier* jaren, als hiervoren uiteengezet, omvatten. Voorts deel ik u mede, „dat bij de bevordering tot reserve-majoor bij de Koninklijke luchtmacht „per 1 mei 1962 de volgende norm werd gesteld:

1 De omtrent de officieren in de rang van kapitein uitgebrachte „beoordelingen en aanwezige ambtsberichten dienen de garantie op te „leveren, dat de betrokken officier behoort tot de meest geschikten van „zijn ranggenoten en dat hij als majoor in staat zal zijn op bevredigende „wijze verschillende functies in zijn categorie, waaraan de rang van majoor „is verbonden, te vervullen.

2 Als beginsel wordt ervan uitgegaan, dat een zodanige garantie

„slechts dan aanwezig is, indien de betreffende officier gedurende een tijd
„van tenminste vier achtereenvolgende jaren in alle opzichten goed is
„beoordeeld en de aanwezige ambtsberichten ten aanzien van hem gedu-
„rende deze periode gunstig luiden, daarbij de vervulde functies en de
„daaraan verbonden organieke rang mede in beschouwing nemende.

„Vermits u, zoals ik hiervoren reeds heb vermeld, op 1 mei 1962 slechts
„over een tijdvak van drie jaren met tenminste goed werd beoordeeld, kon
„u niet voor een bevordering tot reserve-majoor per 1 mei 1962 bij Hare
„Majesteit de Koningin in aanmerking worden gebracht.

.....
„Conform uw eerder uitgesproken verlangen hebt u vervolgens op 20
„december 1962 aan Hare Majesteit de Koningin verzocht u in aanmerking
„te brengen voor een eervol ontslag uit de militaire dienst ter zake van
„het feit, dat u voor bevordering werd voorbijgegaan en daarvoor niet
„meer in aanmerking kwam, zulks ingaande 1 mei 1963. Vervolgens hebt
„u bij uw rekest d.d. 12 februari 1963 verzocht bedoeld ontslag eerst te
„doen ingaan op 1 juli 1963. Bij rapport van 8 april 1963, nr. . . . . ,
„is Hare Majesteit de Koningin in overweging gegeven te bepalen, dat
„u blijvend voor bevordering bent voorbijgegaan en U vervolgens in-
„gaande 1 juli 1963, op uw daartoe gedaan verzoek, een eervol ontslag uit
„de militaire dienst te verlenen. Het heeft Hare Majesteit de Koningin
„behaagd bij Haar besluit van 22 april 1963, nr. 1, bedoelde voorstellen
„te bekrachtigen.

„Ik merk hierbij op, dat indien Hare Majesteit de Koningin in overwe-
„ging zou zijn gegeven u alsnog te rekenen van 1 mei 1962 dan wel 1
„juli 1963 voor een bevordering tot reserve-majoor in aanmerking te
„brengen, zulks tevens zou inhouden dat het aan u op 1 juli 1963 op uw
„verzoek verleende ontslag ter zake van het feit, dat u voor bevordering
„bent voorbijgegaan en daarvoor niet meer in aanmerking komt, zou
„dienen te worden ingetrokken, aangezien zowel de redenen als de basis
„voor dit ontslag dan zouden zijn komen te vervallen. In dit verband deel
„ik u mede, dat de laatstelijke d.d. 22 februari 1963 omtrent u uitgebrachte
„beoordeling een beletsel zou vormen u in aanmerking te brengen voor
„een eventuele bevordering tot reserve-majoor. Slechts de omstandigheid
„dat door u eervol ontslag uit de militaire dienst was verzocht, is voor mij
„aanleiding geweest u geen kennisgeving als bedoeld in artikel 13 van het
„„Beoordelingsvoorschrift officieren luchtmacht", betreffende uw laatste
„beoordeling, toe te zenden.

„Tenslotte deel ik u mede, dat u in dit schrijven tevens de afdoening
„dient te zien van uw aan mij gerichte rekestten d.d. 1 mei 1963 en 9
„september 1963. Uit het vorenstaande is mijns inziens duidelijk gebleken
„dat u geen onrecht is aangedaan ten aanzien van uw bevorderingsgang
„dan wel ten aanzien van het u verleende eervol ontslag uit de militaire
„dienst.";

Overwegende, dat Mr. J. Schuurmans voornoemd namens klager op 4 februari 1964 een voorlopig klaagschrift ter griffie van het Gerecht heeft ingediend hetwelk hij op 21 september 1965 heeft doen volgen door een definitief klaagschrift, dat besluit als volgt:

„Redenen, waarom requestrant Uw Gerecht moge verzoeken in deze „zaak uitspraak te willen doen en te willen bepalen dat ten aanzien van „requestrant's bevorderingsgang onzorgvuldig is gehandeld, dat daarbij „voorts sprake is geweest van discriminatie door af te wijken van het „vaste beleid en voorts dat daarbij de voorgaande uitspraak van de Cen- „trale Raad van Beroep niet getrouwelijk is ten uitvoergelegd, voorts „te willen uitspraak doen dat het desbetreffende onrecht behoort te „worden hersteld en dat mitsdien de beslissing waarvan beroep niet in „stand kan blijven, behoort te worden vernietigd en herzien, met de „bepaling dat terzake van requestrant's verzoek een nieuwe beslissing „zal behoren te worden genomen.”;

Overwegende, dat de vertegenwoordiger van verweerster van contra-memorieding heeft gediend en op de daarin aangevoerde gronden het Gerecht verzocht heeft het beroep van klager ongegrond te verklaren;

Overwegende, dat de gemachtigde van klager bij brieven van 22 december 1965 en 4 oktober 1966 heeft verzocht de behandeling van de zaak aan te houden;

IN RECHTE:

Overwegende, dat voor het Gerecht op grond van de gedingstukken en het verhandelde te zijner terechtzitting het navolgende is komen vast te staan:

dat klager, toentertijd reserve-kapitein der Koninklijke Luchtmacht, op 16 december 1958 van de Minister van Defensie een brief heeft ontvangen, waarin hem is bericht dat bij de bevordering tot reserve-majoor welke per 1 november 1958 had plaatsgevonden de keus niet op klager was gevallen en dat klager, thans meer dan drie jaren voor bevordering voorbijgegaan, blijvend voor bevordering voorbij was gegaan; dat klager naar aanleiding van dit schrijven een rekest tot verweerster heeft gericht houdende het verzoek hem alsnog een proeftijd van één jaar toe te staan alvorens het definitieve besluit te nemen voor blijvend voorbijgaan voor bevordering; dat dit verzoek is afgewezen bij een besluit van verweerster, waarvan klager op 26 augustus 1959 in kennis is gesteld en waarin onder meer is overwogen dat de door klager in zijn rekest aangevoerde omstandigheden bij het beschouwen van de door hem geleverde dienstprestaties niet als directe oorzaak daarvan aangemerkt konden worden; dat klager van dit besluit in beroep is gekomen en dat de Centrale Raad van Beroep bij uitspraak van 20 september 1960 gewezen onder nr. 1960/B41¹⁾ het besluit nietig heeft verklaard; dat de Centrale Raad in deze

---

¹⁾ M.R.T. 1967, blz. 179.

uitspraak onder meer heeft overwogen dat de gronden van het besluit moeten doen aannemen dat de bezwaren van klager niet goed zijn begrepen, daar in het besluit slechts sprake is van klagers fysieke gesteldheid maar hij bedoeld heeft primair een beroep te doen op zijn psychische gesteldheid; voorts dat in de sedert 1951 omtrent klager uitgebrachte beoordelingen alsmede in het advies van de chef van de luchtmachtstaf van 23 februari 1959 de psychische gesteldheid van klager tot uiting is gekomen en tenslotte dat verweerster, door geen acht te slaan op hetgeen was gesteld omtrent klagers psychische gesteldheid, daarmede in strijd heeft gehandeld met het tot de algemeen verbindende voorschriften te rekenen algemeen beginsel van behoorlijk bestuur, dat een besluit met de nodige zorgvuldigheid moet worden voorbereid; dat de Minister van Defensie na de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep op 18 oktober 1960 aan de Inspecteur van de militair geneeskundigedienst heeft verzocht bij de door klager in zijn beroepschrift genoemde artsen te doen nagaan of naar hun mening de psychische toestand van klager in de jaren 1952 en volgende zodanig was dat geen gefundeerd oordeel kon worden uitgesproken omtrent diens geschiktheid en bekwaamheid voor de naasthogere rang en of deze artsen de huidige psychische toestand van klager een beletsel achtten om omtrent zijn kwaliteiten een oordeel uit te spreken; dat de Inspecteur van de militair geneeskundige dienst bij brief van 17 november 1960 heeft bericht dat de bedoelde artsen eerst na 1956 geen beletselen aanwezig achtten om de geschiktheid van klager voor de naasthogere rang op de normale wijze te bezien;

dat de Minister van Defensie hierop bij schrijven van 4 februari 1961 aan verweerster heeft verzocht goed te keuren dat klager alsnog in de gelegenheid zou worden gesteld van zijn eventuele geschiktheid voor de naasthogere rang bewijzen te leveren en aan klager in antwoord op zijn rekest van 21 januari 1959 mede te delen dat hij bij de eerstvolgende maal dat een bevordering tot reserve-majoor aan de orde zou zijn daarvoor alsdan zou worden geacht voor de eerste maal in beschouwing te zijn genomen; dat verweerster met dat voorstel heeft ingestemd, waarna de Minister van Defensie bij brief van 21 maart 1961 de Chef van de Luchtmachtstaf heeft verzocht klager van het vorenstaande in kennis te stellen; dat dit schrijven op 23 mei 1961 aan klager is uitgereikt; dat klager zich inmiddels bij brief van 8 mei 1961 tot de Vice-admiraal b.d. H. C. W. Moorman had gewend, aangezien tot dat tijdstip bericht was uitgebleven en dat laatstgenoemde zich om nadere inlichtingen heeft gewend tot de toenmalige Staatssecretaris van Defensie; dat deze laatste aan de heer Noorman bij brief van 27 juni 1961 heeft bericht als volgt:

„In antwoord op Uw brief van 15 mei 1961 moge ik U mededelen, dat „de Reserve-kapitein C. door de Centrale Raad van Beroep in zoverre in „het gelijk is gesteld dat hij opnieuw voor bevordering in beschouwing „diende te worden genomen nà 1 januari 1957, zulks omdat medisch

„werd vastgesteld dat vóór die datum psychische stoornissen voor de „Heer C. een hinderpaal waren om zijn werk te verrichten.

„Als regel geldt dat een reserve-kapitein voor een bevordering tot „reserve-majoor in aanmerking kan worden gebracht indien **hij** bij twee „achtereenvolgende periodieke beoordelingen in alle opzichten met ten- „minste goed is gewaardeerd. Thans zijn twee beoordelingen ten aanzien „van de Reserve-kapitein C. uitgebracht, waarvan de laatste beoordeling „hem **wèl**, de eerste hem niet in aanmerking kon doen komen om tot „majoor te worden bevorderd. Betrokkene zal nu de derde beoordeling „moeten afwachten. Zodra deze beoordeling is ontvangen zal conform de „dan geldende regeling worden gehandeld.

„Door een ommissie bij de Luchtmachtstaf heeft een nader bericht „aan de Heer C. deze niet bereikt, hetgeen voor het overige de **behande-** „**ling** en de voortgang in deze zaak noch heeft vertraagd, noch heeft „veranderd." ;

dat namens de Minister van Defensie bij brief van **9 juni 1961** aan klager onder meer is medegedeeld dat klager per **1 mei 1961** in beschouwing was genomen voor bevordering tot reserve-majoor, doch dat de keus voor een zodanige bevordering niet op hem was gevallen en voorts dat de bevorderingsmogelijkheid van klager tot **1 mei 1964** voor hem openstond; dat klager van dit besluit niet in beroep is gekomen; dat klager per **1 mei 1962** wederom voorbij is gegaan voor bevordering, welk besluit eveneens door klager niet in rechte is aangevochten; dat Mager zich op **1 mei 1962** andermaal tot de Vice-admiraal b.d. **Moorman** heeft gewend met de navolgende brief:

„In verband met het feit dat ik, niettegenstaande de jongstleden over „mij uitgebrachte beoordeling, toch wederom voor bevordering ben **ge-** „**passeerd** moge ik dringend Uwe hulp inroepen. Volgens mij is het nu „wel duidelijk dat een bevordering tot de naasthogere rang niet meer „voor **mij** is weggelegd. Mede gezien mijn leeftijd zou nu nog de **mogelijk-** „**heid** aanwezig kunnen zijn een betrekking in de burgermaatschappij te „zoeken mits mij op grond van het gestelde in artikel **76** onder **12°** der „Wet voor het reservepersoneel ontslag zou worden verleend. Dit impli- „**ceert** dat ik in het genot van wachtgeld gesteld kan worden zodat niet „al te veel financieel nadeel ontstaat.

„Ik moge Uwe Excellentie daarom ook verzoeken mij wel in deze „kwestie te adviseren en **zonodig** Uwe invloed aan te wenden opdat ik, „na een daartoe gericht verzoek op wachtgeld gesteld kan worden." ;

dat de heer **Moorman** zich naar aanleiding van deze brief schriftelijk tot het Departement van Defensie heeft gewend met de mededeling dat klager met ontslag wilde indien dit verleend kon worden ex artikel **76** sub **12** van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht en met het verzoek te mogen vernemen wat hij klager zou kunnen antwoorden;

dat de Hoofddirecteur Personeel van het Departement van Defensie

na inlichtingen te hebben ingewonnen bij de Bevelhebber van de Luchtmacht aan de Vice-admiraal b.d. Moorman bij brief van 3 augustus 1962 heeft bericht als volgt:

„In antwoord op Uw desbetreffend verzoek van 14 mei 1962 heb ik de eer U te berichten, dat het ministeriële beleid er in het algemeen op is gericht een officier niet eerder bij Hare Majesteit de Koningin voor een definitieve passering in aanmerking te brengen dan nadat drie jaren zijn verstreken sedert hij voor de eerste maal voor bevordering moest worden voorbijgegaan. Het vorenstaande houdt in dat een officier derhalve eerst dan kan worden geacht te verkeren in het geval omschreven in artikel 76, onder 12°, der Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht en met toepassing van dit artikel voor een eervol ontslag in aanmerking kan komen, nadat Hare Majesteit de Koningin bij kabinetsrescript haar beslissing heeft kenbaar gemaakt, dat hij voor bevordering is voorbijgegaan en daarvoor niet meer in aanmerking komt.

„De Reserve-kapitein C., van de dienstgroep van reserve-officieren van de Koninklijke Luchtmacht, zou — gelet op de hiervoren omschreven beleidslijn — eerst in 1964, zijnde drie jaren nadat hij voor de eerste maal voor bevordering tot reserve-majoor is geacht in beschouwing te zijn genomen en daarvoor is voorbijgegaan, in de termen kunnen vallen om bij Hare Majesteit de Koningin voor een definitieve passering te worden voorgedragen.

„Gezien de door mij ontvangen ambtsberichten en de omtrent be-langhebbende aanwezige gegevens is het vrijwel uitgesloten dat de Reserve-kapitein C. in de toekomst alsnog geschikt voor bevordering zal blijken zodat liet mij uit dien hoofde niet bezwaarlijk voorkomt in dit bijzondere geval — een rekest om eervol ontslag met toepassing van bovenaangehaald wets-artikel met een gunstig advies aan Hare Majesteit de Koningin aan te bieden.”;

dat klager vervolgens op 20 december 1962 tot verweerster een rekest heeft gezonden van de navolgende inhoud:

„Dat hij bij de op de eerste november negentienhonderdtweënzestig bekend geworden bevorderingen wederom niet hiervoor in aanmerking is gekomen; dat hij verwijst naar de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep nr. 1960/B4 d.d. 20 september 1960, waarbij hij alsnog in de gelegenheid moest worden gesteld om zijn geschiktheid voor de naast-hogere rang te bewijzen; dat hij, toen per 1 mei 1961 en 1 mei 1962 wederom bevorderingen bekend waren gemaakt en, niettegenstaande gunstige beoordelingen niet de keuze op hem gevallen was, de hulp heeft ingeroepen van Zijne Excellentie de Vice-Admiraal Moorman, oud staatssecretaris en zijn voormalige kampcommandant tijdens de Japanse krijgsgevangenschap; dat hem in een schrijven van de Vice-Admiraal Moorman d.d. 9 augustus 1962 werd medegedeeld, dat na overleg met de Hoofddirecteur Personeel van het Departement van

„Defensie hem gebleken is, dat het vrijwel uitgesloten moet worden geacht, „dat hij alsnog voor bevordering in aanmerking kan komen en dat een „rekest zijnerzijds om eervol ontslag met toepassing van artikel 76 onder „12e der Wet voor het Reserve-personeel der krijgsmacht met gunstig „advies aan Uwe Majesteit door de Minister van Defensie zal worden aan- „geboden; dat hij gaarne van het zeer gewaardeerde advies van de voor- „malige Staatssecretaris Moorman gebruik wil maken, doch mede in „verband met het aanvaarden van een andere betrekking niet eerder „op wachtgeld gesteld zou willen worden dan met ingang van 1 mei 1963; „Redenen, waarom requestant zich tot Uwe Majesteit wendt met het „eerbiedig verzoek hem met ingang van 1 mei 1963 eervol ontslag te ver- „lenen met toepassing van artikel 76 onder 12e der Wet voor het Reserve- „personeel der krijgsmacht.";

dat klager bij rekest van 12 februari 1963 verzocht heeft het door hem gevraagde ontslag te doen ingaan op 1 juli 1963, inplaats van op 1 mei 1963; dat klager hierop bij Koninklijkbesluit van 22 april 1963 met ingang van 1 juli 1963 eervol ontslag uit de militaire dienst is verleend met toepassing van het bepaalde in de artikelen 76, onder 12e en 78 van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht; dat klager op 1 mei 1963 rekesten heeft gericht tot verweerster en tot de Minister van Defensie en daarin met name aan verweerster heeft verzocht het hem aangedane onrecht ten aanzien van zijn bevorderinggang te herstellen in die zin dat hij alsnog te rekenen van 1 mei 1962 dan wel op datum van ingang van zijn ontslag per 1 juli 1963 tot de naasthogere rang wordt bevorderd; dat klager op 9 september 1963 aanvullende rekesten heeft gezonden aan verweerster en aan de Minister van Defensie, in welke verzoekschriften hij nader met name heeft verzocht:

aan verweerster: om het hem aangedane onrecht te herstellen of te doen herstellen op de wijze, welke door verweerster juist wordt geoordeeld en aan de Minister van Defensie: om het hem gedane onrecht te herstellen, hetzij door hem bij verweerster voor te dragen voor bevordering tot de naasthogere rang met terugwerkende kracht en met ingang van die datum, welke naar recht en billijkheid juist worden geacht, hetzij op een andere ten deze relevante wijze indien zulks door omstandigheden nodig zou blijken;

dat naar aanleiding van deze rekesten het door klager aangevallen besluit is genomen, waarvan hem op 7 januari 1964 mededeling is gedaan;

Overwegende, dat klager het Gerecht in zijn aanvullende klaagschrift allereerst heeft doen verzoeken te bepalen, dat ten aanzien van zijn bevorderinggang onzorgvuldig is gehandeld, dat daarbij sprake is geweest van discriminatie door af te wijken van het vaste beleid en voorts dat daarbij de voorgaande uitspraak van de Centrale Raad van Beroep niet getrouwelijk is ten uitvoer gelegd;

Overwegende, dienaangaande allereerst dat de Centrale Raad van Be-

roep in bedoelde uitspraak van 20 september 1960 heeft nietig verklaard het afwijzend besluit van verweerster op het verzoek van klager van 21 januari 1959 om hem niet per 1 november 1958 maar per 1 november 1959 voor een eventuele definitieve passering te bezien en wel, zoals hiervoor is overwogen, op deze grond dat dit besluit niet met de nodige zorgvuldigheid was voorbereid; dat, gelijk in die uitspraak ook is overwogen, verweerster tengevolge van de uitspraak alsnog de gelegenheid verkreeg op het rekest van klager van 21 januari 1959 te beslissen; dat het Gerecht zich geheel verenigt met het navolgende deel van het betoog van de gemachtigde van de Minister van Defensie ter terechtzitting van 29 mei 1967;

„Na de bewuste uitspraak van 20 september 1960 heeft de Minister op 18 oktober 1960 informatie ingewonnen bij de Inspecteur der Militaire Geneeskundige Dienst. Uit diens antwoord van 17 november bleek dat er na 1956 geen stringente redenen bestonden die een goed gefundeerd oordeel verhinderden. Na deze datum bestonden er derhalve geen beletselen meer om klager op zijn geschiktheid voor bevordering tot de naasthogere rang te bezien. De Minister was derhalve gerechtigd om uitgaande van de gebruikelijke beoordelingsperiode van 4 jaar, zijn advies te baseren op de beoordelingen die omtrent klager over de jaren 1957, 1958, 1959 en 1960 waren uitgebracht. Op grond van deze beoordelingen, die alle in rechte onaantastbaar waren, zou klager niet alleen per 1 mei 1961 voor bevordering kunnen worden bezien, maar zelfs definitief voor bevordering kunnen worden voorbijgegaan.

„Mijnheer de Voorzitter, de Minister heeft dit niet willen doen. Hij is aanzienlijk verder gegaan door aan Hare Majesteit voor te stellen aan klager een volledige nieuwe kans te geven en hem per 1 mei 1961 voor de eerste maal voor bevordering in beschouwing te nemen. Indien klager voor deze bevordering zou worden voorbijgegaan zou hij derhalve nog een extra-periode van 3 jaren krijgen, tot 1 mei 1964 dus, om alsnog zijn geschiktheid voor de naasthogere rang te bewijzen.”;

Overwegende, dat het Gerecht mitsdien verwerpt klagers standpunt dat de meergenoemde uitspraak van de Centrale Raad niet getrouwelijk ten uitvoer zou zijn gelegd;

Overwegende, voorts omtrent de bevorderingsgang van klager dat klager kennelijk vermeent dat hij per 1 mei 1962 tot de naasthogere rang bevorderd had dienen te worden;

Overwegende, dat klager tegen het besluit hem per 1 mei 1962 voor bevordering te passeren geen beroep heeft ingesteld; dat het thans aangevallen besluit in feite dan ook inhoudt een weigering om terug te komen op een in rechte onaantastbaar geworden beslissing; dat een zodanige weigering in het algemeen niet met vrucht kan worden aangevochten als zijnde in strijd met enig algemeen verbindend voorschrift en het Gerecht ook in het onderhavige geval niet gebleken acht van omstandigheden, om anders te oordelen; dat het Gerecht, gelet op hetgeen in het hiervoor weergegeven

schrijven aan klager d.d. 7 januari 1964 is gereleveerd en op de gronden ontwikkeld in de contra-memorie, overigens niet de overtuiging heeft kunnen verkrijgen dat ten aanzien van de bevorderingsgang van klager in 1962 onzorgvuldig zou zijn gehandeld en dat daarbij sprake zou zijn geweest van discriminatie, althans in voor klager ongunstige zin, doordat afgeweken zou zijn van het vaste beleid;

Overwegende, dat klager tenslotte heeft doen aanvoeren dat het rekest om ontslag is ingediend op grond van een onbehoorlijke voorlichting; dat het Gerecht evenwel niet acht aangetoond en ook overigens niet acht gebleken dat klager op enigerlei wijze onjuist zou zijn voorgelicht door bevoegde autoriteiten; dat het Gerecht in dit verband opmerkt dat de lezing, welke klager in zijn rekest van 1 mei 1963, nader aangevuld bij rekest van 9 september 1963 heeft gegeven van zijn contact met de Vice-admiraal b.d. **Moorman** in mei 1962 en hetgeen daarop is gevolgd onjuist is; dat klager ook in het aanvullend klaagschrift nog heeft gesteld dat hij door de aan hem namens de Hoofddirecteur personeel gedane mededelingen er toe werd gebracht ontslag te vragen uit de militaire dienst; dat klager hiermede wederom een vertekend beeld geeft van de situatie, daar immers het initiatief tot het verkrijgen van ontslag van klager is uitgegaan en wel door bij brief van 1 mei 1962 aan de heer **Moorman** te verzoeken zijn invloed aan te wenden, opdat klager na een daartoe gericht verzoek ontslagen zou kunnen worden, onder toekenning van wachtgeld, op grond van het bepaalde in artikel 76 onder 12 van de Wet op het **reservepersoneel** der krijgsmacht; dat eerst daarna de Hoofddirecteur personeel aan de heer **Moorman** heeft bericht (brief van 3 augustus 1962) een eventueel rekest van klager om eervol ontslag met toepassing van genoemd wets-artikel met gunstig advies aan verweerster aan te willen bieden;

Overwegende, dat het Gerecht ook overigens niet gebleken acht dat het door klager aangevochten besluit met vrucht in rechte kan worden aangetast;

Overwegende, dat het beroep, ook in zoverre daarbij herstel van onrecht is gevorderd, mitsdien ongegrond moet worden verklaard;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het beroep ongegrond.

K.B. van 5 januari 1968, no. 47

(Wet beroep administratieve beschikkingen)

Hetgeen de klaagster ter zake van het niet in acht nemen van de termijn voor het indienen van een verzoek om toelating in Nederland, heeft aangevoerd, vermag niet te leiden tot het oordeel, dat de minister bij afweging

van de betrokken belangen niet in redelijkheid tot de bestreden beschikking heeft kunnen komen (Zie noot onder het arrest).

(B.A.B. art.4; Wet R. v. St. art. 60).

Wij JULIANA, enz.

Beschikkende op het verzoek van E. R. te Malang om voorziening op grond van de Wet beroep administratieve beschikkingen tegen de beschikking van Onze Minister van Justitie van 11 maart 1966, no. 58/34324-Jnd., waarbij het verzoek van de klaagster om toestemming tot vestiging in Nederland buiten behandeling is gelaten;

De Raad van State, Afdeling voor de Geschillen van Bestuur, gehoord, advies van 14 nov. 1967, no. 206/B.A.B. (1966), welk advies, met toepassing van art. 60 van de Wet op de Raad van State, is uitgebracht zonder behandeling van de zaak in een openbare vergadering en zonder toepassing van de artikelen 34 en 36 van laatstgenoemde wet;

Op de voordracht van Onze Minister van Justitie van 28 dec. 1967, Hoofdafdeling Vreemdelingenzaken en Grensbewaking, nr. A. J. Z. 2338/E-1310-37;

O. dat Onze Minister van Justitie bij zijn evengenoemde beschikking voor zover te dezen van belang heeft overwogen:

dat in 1963 in Indonesië op de ruimst mogelijke schaal bekend werd gemaakt, dat ingevolge het besluit van de Nederlandse Regering de speciale regelingen, welke indertijd waren getroffen voor de overtocht naar Nederland binnenkort zullen worden beëindigd en dat deze regelingen waaronder de verstrekking van Rijksvoorschotten en faciliteiten na aankomst in Nederland nog uitsluitend van toepassing zullen zijn voor onder meer niet-Nederlanders, die uiterlijk op 31 maart 1964 een eerste verzoek of een hernieuwd verzoek om toestemming tot vestiging in Nederland hebben ingediend, op welk verzoek gunstig is beschikt; dat met name onder de aandacht van de belanghebbenden is gebracht, dat deze verzoeken door aanvragers persoonlijk opgesteld en ondertekend, uiterlijk op 31 maart 1964 de Nederlandse ambassade te Djakarta dienden te hebben bereikt; dat het verzoek van de betrokkene na 31 maart 1964 is ingediend;

dat de klaagster in haar adres aanvoert:

dat haar sedert 1949 daterende verlangens naar Nederland terug te keren haar ertoe hebben gebracht in 1960 een verzoek om toestemming tot vestiging in Nederland in te dienen; dat zij op dit verzoek echter nimmer antwoord heeft ontvangen; dat zij vervolgens in 1961 andermaal een zodanig verzoek heeft gedaan, waarop zij in 1962 van de Nederlandse consul te Singapore een afwijzing ontving; dat zij, bevreesd voor onverantwoordelijke handelingen van linkse extremisten als gevolg van de Nieuw-Guinea-kwestie, van de in 1963 geboden gelegenheid geen gebruik heeft durven maken, aangezien geruchten de ronde deden, dat alle brie-

ven naar en van Nederland werden gecensureerd; dat zij met een groepje vrouwen nogal ver buiten de stad woont en zich weinig kan verweren, indien er iets zou gebeuren; dat zij pas in 1965 te weten kwam, dat zij na de afwijzing in 1962 opnieuw een verzoek om toestemming tot vestiging in Nederland had kunnen indienen; dat zij weet van anderen, die nimmer moeite hebben gedaan, doch thans veilig en wel met hun gezinnen in Nederland of Amerika vertoeven; dat zij een hard werkende vrouw is en haar naaste verwanten in Nederland heeft wonen;

O. dat bij de behandeling van Hoofdstuk IV van de Rijksbegroting voor het dienstjaar 1964 in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Onze Minister van Justitie bij brief van 30 dec. 1963 aan de Voorzitter dier Kamer heeft bericht, dat de Regering heeft besloten het overbrengen van niet-Nederlanders uit Indonesië en de opvang van deze personen in Nederland door middel van Rijksvoorschotten te beëindigen en deze speciale regelingen uitsluitend nog van toepassing te doen zijn op onder meer niet-Nederlanders die uiterlijk op 31 maart 1964 een eerste verzoek of een hernieuwd verzoek om toestemming tot vestiging in Nederland hebben ingediend, op welk verzoek gunstig is beschikt;

dat daarbij o.m. werd medegedeeld, dat het stellen van een eindtermijn uiterst wenselijk is gebleken, opdat de betrokkenen precies weten, waar zij aan toe zijn;

dat voornoemd besluit eind 1963 in Indonesië door middel van radio en pers werd bekendgemaakt;

dat de klaagster het onderwerpelijke verzoek om toelating heeft ingediend bij schrijven van 25 mei 1965;

dat hetgeen de klaagster ter zake van het niet in acht nemen van voormelde termijn heeft aangevoerd niet vermag te leiden tot het oordeel, dat Onze Minister bij afweging van de betrokken belangen niet in redelijkheid tot de bestreden beschikking heeft kunnen komen;

dat de bestreden beschikking evenmin in aanmerking komt om te worden vernietigd met toepassing van een der overige in art. 4, eerste lid, van de Wet beroep administratieve beschikkingen genoemde gronden;

Gezien de Wet beroep administratieve beschikkingen;

Hebben goedgevonden en verstaan;

het verzoek om voorziening ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Justitie is belast met de uitvoering van dit besluit.

NOOT.

Men lette er vooral op, dat blijkens de aanhef van het K.B. art. 60 van de Wet op de Raad van State is toegepast: de afdeling Contentieux droeg de uitspraak voor zonder openbare vergadering, zonder oproeping van de belanghebbenden om memoriën en bewijsstukken in te dienen (art. 34) en zonder ter-inzagelegging van de stukken (art. 36). St. (Overgenomen uit „Administratieve en Rechterlijke Beslissingen" 1968).

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Militair Rechtelijke Vereniging.

Op 23 maart 1968 werd in den Haag een buitengewone huishoudelijke vergadering gehouden welke, hoewel de opkomst numeriek niet groot was, door de geanimeerde stemming ter vergadering goede hoop gaf voor de voorgenomen hernieuwde activiteit van de Vereniging, die enige jaren van geringe activiteit doormaakte.

De voorzitter, Mr. D. J. VAN GILSE en de secretaris, Mr. Ca. L. M. SCHAEPMAN, traden af. In hun plaats werden in het bestuur gekozen Mr. E. DÖBKEN en Mr. C. MANTE. In het nieuwe bestuur zal Mr. Dr. W. KASTEN het praesidium waarnemen en Mr. E. DÖBKEN het secretariaat.

Uit de vergadering kwam de suggestie naar voren, nauwer contact te leggen met het Militair Rechtelijk Tijdschrift en met de Internationale Vereniging van Militair Strafrecht en Oorlogsrecht. Verwacht mag worden dat de leden op laatstbedoeld terrein voorstellen zullen geworden.

Het adres van het secretariaat der Vereniging is thans:

Mr. E. DÖBKEN, Saffierhorst 90, Den Haag.

W.H.V.

Militair Juridisch Brevet

Bij beschikking van 16 februari 1968 heeft de Chef van de Luchtmachtstaf het militair juridisch brevet toegekend aan de Majoor der Koninklijke Luchtmacht Mr. H. H. VERBUNT.

Redactiecommissie

Bij beschikking van de Minister van Defensie van 27 mei 1968, Ministerie van Defensie, Marine, afd. int. en adm. nr. 761535/49489 is Mr. O. VAN DER BIJ, Kolonel der Kon. Luchtmacht, met ingang van 1 mei 1968 op zijn verzoek ontheven van het lidmaatschap van de redactiecommissie van het Militair Rechtelijk Tijdschrift, zulks onder dankzegging van de door hem in die commissie bewezen diensten, en is Mr. C. MANTE, Luitenant-Kolonel der Kon. Luchtmacht, benoemd tot lid van de redactiecommissie.

MILITAIR JUSTITIËLE STATISTIEK

Overzicht over de jaren 1966 en 1967

De Directeur-Generaal van de Statistiek deed de Redactie, ter opneming in het M.R.T., toekomen het hierna volgende zevental overzichten betreffende de militaire rechtspraak in 1967 met daarnaast, ter vergelijking, de overeenkomstige gegevens over 1966 met betrekking tot:

1. de omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof naar de aard der delicten (staat 1);

2. de aantallen personen wier beroepen in de loop van 1967 door het Hoog Militair Gerechtshof zijn afgedaan naar de aard der vonnissen (staat 2);

3. de omvang van de werkzaamheden van de Krijgsraden naar de aard der delicten (staat 3);

4. de personen: officieren, onderofficieren en manschappen, wier beroepen in de loop van 1967 door het Hoog Militair Gerechtshof zijn afgedaan en de personen: officieren, onderofficieren en manschappen wier zaken in de loop van 1967 bij eindvonnis zijn afgedaan door de Krijgsraden voor de Zeemacht, de Krijgsraden voor de Landmacht en de Krijgsraad voor de Luchtmacht, en door de Auditeur-Militair (Fiscaal) zijn afgedaan door sepot, instemming met krijgstuchtelijke afdoening en betaalde transacties (staat 4);

5. de personen: officieren, onderofficieren en manschappen, en aard der delicten berecht door de Krijgsraden voor de Zeemacht, door de Krijgsraden voor de Landmacht en door de Krijgsraad voor de Luchtmacht, naar de aard der vonnissen (staat 5);

6. de misdrijven door het Hoog Militair Gerechtshof en door de Krijgsraden berecht, naar de aard der delicten (staat 6);

7. de krijgstuchtelijke afdoening (opgelegde hoofdstraffen en bijkomende straffen) bij de Koninklijke Marine, bij de Koninklijke Landmacht en bij de Koninklijke Luchtmacht van militaire misdrijven en militaire overtredingen en van commune misdrijven en commune overtredingen (staat 7).

Staat 1. Omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof 1966-1967

	Aard der delicten							
	Militaire delicten				Commune delicten			
	Misdrifven		Overtredingen		Misdrifven		Overtredingen	
	1966	1967	1966	1967	1966	1967	1966	1967
A. Onafgedane beroepen op 1 januari	3	11	—	1	13	18	17	4
B. Beroepen in de loop van het jaar: aangebracht	29	23	4	5	³⁾ 77	⁵⁾ 74	²⁾ 29	39
ingetrokken	4	1	1	—	4	5	1	6
C. Beroepen in de loop van het jaar afgedaan door het H.M.G.	¹⁾ 18	30	²⁾ 4	6	64	78	⁴⁾ 42	⁵⁾ 32
D. Beroepen op 31 december nog on- afgedaan	11	3	1	—	18	8	4	6

¹⁾ Hieronder 1 aangebracht als algemeen misdrijf en afgedaan als militair misdrijf.

²⁾ Hieronder 2 aangebracht als commune overtreding en afgedaan als militaire overtreding.

³⁾ Hieronder 1 als noot 1) en 3 aangebracht als algemeen misdrijf en afgedaan als commune overtreding.

⁴⁾ Hieronder 3 aangebracht als algemeen misdrijf en afgedaan als commune overtreding.

⁵⁾ Hieronder 1 als noot 4.

Staat 2. Personen vermeld in staat 1 rubriek C naar aard der vonnissen; 1966-1967

		Bevesti- ging	Veroordeling				Totaal	
			Onvoor- waar- delijk	Voor- waar- delijk	Ged. on- voorw. ged. voorw.	Vrij- spraak		
Militaire delicten	Misdrifven	1966	5	11	—	2	—	18
		1967	6	17	2	3	1	¹⁾ 30
	Overtredingen	1966	—	3	—	—	1	4
		1967	—	3	—	1	1	¹⁾ 6
Communedelicten	Misdrifven	1966	15	19	—	27	2	²⁾ 64
		1967	16	30	5	23	1	³⁾ 78
	Overtredingen	1966	15	13	—	7	3	42
		1967	8	13	—	5	4	⁴⁾ 32

¹⁾ Hieronder 1 oplegging van een krijgstucltelijke straf.

²⁾ Hieronder 1 nietigverklaring van de inleidende dagvaarding.

³⁾ Hieronder 1 terugverwijzing naar de commanderende Officier en 2 als noot 1).

⁴⁾ Hieronder 2 niet-ontvankelijk verklaringen van het beroep.

Staat 3. Omvang van de werkzaamheden van de Krijgsraden: 1966-1967

Krijgsraden voor de Zeemacht Krijgsraden voor de Landmacht Krijgsraden voor de Luchtmacht	Aard der delicten								
	Militaire delicten				Commune delicten				
	Misdrijven		Overtredingen		Misdrijven		Overtredingen		
	1966	1967	1966	1967	1966	1967	1966	1967	
A. Onafgedane zaken op 1 januari	a.	19	51	34	15	72	40	187	195
	b.	131	132	12	46	129	196	441	473
	c.	13	25	22	9	41	25	232	293
	Totaal	163	208	68	70	242	261	860	961
B. Zaken in de loop van het jaar ingeschreven	a.	1 016	953	333	100	560	538	3 473	3 369
	b.	1 760	1 729	952	855	1 275	1 378	11 150	11 278
	c.	344	290	522	630	225	276	2 927	2 754
	Totaal	3 120	2 972	1 807	1 585	2 060	2 192	17 550	17 401
C. Zaken in de loop van het jaar afgedaan.									
1. door de rechter	a.	36	32	—	2	138	169	23	45
	b.	344	390	23	63	535	596	746	778
	c.	49	59	16	24	125	138	133	193
	Totaal	429	481	39	89	798	903	902	1 016
2. door de auditeur-militair	a.	948	946	352	76	454	316	3 442	3 221
	b.	1 415	1 270	895	792	673	718	10 372	10 655
	c.	283	233	519	569	116	118	2 733	2 602
	Totaal	2 646	2 449	1 766	1 437	1 243	1 152	16 547	16 478
waarvan:									
a. sepot	a.	11	6	50	10	104	90	244	258
	b.	248	240	279	165	214	267	1 506	1 089
	c.	28	35	83	106	63	81	303	157
	Totaal	287	281	412	281	381	438	2 053	1 504
b. instemming met krijgstuhtelijke afdoening	a.	914	938	7	2	234	196	81	63
	b.	911	708	175	152	236	175	394	203
	c.	214	155	47	68	29	13	31	15
	Totaal	2 039	1 801	229	222	499	384	506	281
c. betaalde transacties	a.			295	64			3 074	2 864
	b.			303	417			8 150	9 156
	c.			352	379			2 361	2 401
	Totaal			950	860			13 585	14 421
D. Zaken op 31 december nog onafgedaan	a.	51	26	15	37	40	93	195	298
	b.	132	201	46	46	196	260	473	318
	c.	25	23	9	46	25	45	293	252
	Totaal	208	250	70	129	261	398	961	868

Staat 4. Personen op wie de in staat 1 en 3 achter rubriek C, sub 1 vermelde eindvonnissen betrekking hebben: 1966-1967

Instantie en aard der delicten	1966		1967	
	Officieren	Onder-officieren en manschappen	Officieren	Onder-officieren en manschappen
A. Hoog Militair Gerechtshof				
Militaire delicten	1	17	1	29
{ Misdrijven		4	—	6
{ Overtredingen				
Commune delicten	5	59	3	75
{ Misdrijven		6	36	2
{ Overtredingen				
B. Krijgsraden voor de Zeemacht				
Militaire delicten	2	34	1	31
{ Misdrijven		2	2	2
{ Overtredingen				
Commune delicten	4	134	3	166
{ Misdrijven		2	21	3
{ Overtredingen				
C. Krijgsraden voor de Landmacht				
Militaire delicten	—	344	—	390
{ Misdrijven		23	3	60
{ Overtredingen				
Commune delicten	13	522	6	590
{ Misdrijven		13	733	17
{ Overtredingen				
D. Krijgsraad voor de Luchtmacht				
Militaire delicten	—	—	4	55
{ Misdrijven		40	24	
{ Overtredingen				
Commune delicten	6	119	8	130
{ Misdrijven		8	125	19
{ Overtredingen				

Staat 5. Personen vermeld in staat 4 rubrieken B, C en D, naar aard der vonnissen; 1966-1967

Instantie en aard der delicten	Veroordeling			Vrijpraak	Onbevoegdverklaring van de rechter	Nietigverklaring van de dagvaarding	Terugverwijzing naar Comm. officier	Oplegging van een krijgstraf
	Voorwaardelijk		ged. onv. ged. voorw.					
	Onvoorwaardelijk	Voorwaardelijk						
A. Krijgsraden voor de Zeemacht								
Militaire delicten	Misdrijven	23	—	12	—	—	1	—
	1967	24	1	6	—	—	—	1
Overtreddingen	1966	—	—	—	—	—	—	—
	1967	2	—	—	—	—	—	—
Commune delicten	Misdrijven	61	4	68	3	—	1	1
	1967	83	1	79	5	—	—	1
Overtreddingen	1966	20	—	2	1	—	—	—
	1967	33	—	4	6	—	—	2
B. Krijgsraden voor de Landmacht								
Militaire delicten	Misdrijven	267	13	30	14	—	13	7
	1967	255	9	65	13	—	6	42
Overtreddingen	1966	23	—	—	—	—	—	—
	1967	34	2	6	1	—	1	19
Commune delicten	Misdrijven	299	19	163	37	—	9	7
	1967	331	32	196	23	1	5	8
Overtreddingen	1966	646	5	41	51	—	1	2
	1967	637	7	73	60	—	—	1
C. Krijgsraad voor de Luchtmacht								
Militaire delicten	Misdrijven	29	5	11	1	—	—	3
	1967	24	4	23	4	—	—	4
Overtreddingen	1966	15	—	—	1	—	—	—
	1967	15	—	—	9	—	—	—
Commune delicten	Misdrijven	61	7	51	6	—	—	—
	1967	56	11	66	4	—	—	1
Overtreddingen	1966	124	—	—	9	—	—	—
	1967	188	—	—	4	—	—	—

Staat 6. Misdrijven door het Hoog Militair Gerechtshof en de Krijgsraden berecht, naar aard der delicten; 1966-1967¹⁾

Aard der delicten	1966				1967			
	Totaal	waarvan		Totaal	waarvan		Totaal	waarvan
		onvoor- waar- delijk	voor- waar- delijk		onvoor- waar- delijk	voor- waar- delijk		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
A. Wetboek van Strafrecht (Tweede Boek)								
Titel								
I Misdrijven tegen de veiligheid van den staat (art. 92 t/m 107)	1	1	—	—	—	—	—	—
II Misdrijven tegen de koninklijke waardigheid (art. 108 t/m 114)	4	4	—	—	—	—	—	—
V Misdrijven tegen de openbare orde (art. 131 t/m 151)	9	3	—	6	13	6	—	7
VII Misdrijven waardoor de algemene veiligheid van personen of goederen wordt in gevaar gebracht (art. 157 t/m 176)	1	—	—	1	4	4	—	—
VIII Misdrijven tegen het openbaar gezag (art. 177 t/m 206)	28	16	2	10	30	15	5	10
IX Meineed (art. 207)	—	—	—	—	2	2	—	—
XII Valsheid in geschriften (art. 225 t/m 235)	9	7	—	2	10	4	3	3
XIV Misdrijven tegen de zeden (art. 239 t/m 254)	55	19	12	24	86	20	13	53
XVI Belediging (art. 261 t/m 271)	7	7	—	—	15	15	—	—
XVIII Misdrijven tegen de persoonlijke vrijheid (art. 274 t/m 286)	3	1	—	2	7	3	—	4
XIX Misdrijven tegen het leven gericht (art. 287 t/m 299)	1	—	—	1	2	2	—	—
XX Mishandeling (art. 300 t/m 306)	83	54	—	29	88	57	2	29
XXI Veroorzaken van de dood of van lichamelijk letsel door schuld (art. 307 t/m 309)	14	6	—	8	18	8	—	10
XXII Diefstal en stroperij (art. 310 t/m 316)	279	100	18	161	345	165	31	149
XXIV Verduistering (art. 321 t/m 325)	56	29	4	23	91	42	9	40
XXV Bedrog (art. 326 t/m 339)	7	2	—	5	14	4	3	7
XXXVII Vernietiging of beschadiging van goederen (art. 350 t/m 354)	32	18	2	12	41	22	3	16
XXXVIII Ambtsmisdrijven (art. 355 t/m 380)	4	—	—	4	6	4	—	2
XXX Begunstiging (art. 416 t/m 420)	20	11	2	7	26	13	2	11
Misdrijven Wetboek van Strafrecht	613	278	40	295	798	386	71	341

B. Bijzondere Wetten		337	234	13	90	358	225	20	113
Wegenverkeerswet		—	—	—	—	1	—	—	1
Telegraaf- en Telefoonwet		—	—	—	—	1	—	—	—
Vuurwapenwet		—	—	—	—	1	—	—	—
Misdrijven Bijzondere wetten		337	234	13	90	360	226	20	114
C. Wetboek van Militair Strafrecht (Tweede Boek)									
Titel									
III Misdrijven waardoor de militair zich aan zijn dienstverplichting onttrekt (art. 96 t/m 107)	139	106	5	28	168	117	6	45	
IV Misdrijven tegen de ondergeschiktheid (art. 108 t/m 128)	269	234	6	29	238	185	15	38	
V Schending van verschillende dienstplichten (art. 129 t/m 150)	43	36	3	4	48	34	6	8	
VI Diefstal, verduistering en heling (art. 151 t/m 158)	3	1	—	2	3	3	—	—	
VIII Verkeersmisdrijven (art. 162 t/m 164)	35	26	—	9	55	36	1	18	
Misdrijven Wetboek van Militair Strafrecht	489	403	14	72	512	375	28	109	
Totaal rubrieken A, B en C	1 439	915	67	457	1 670	987	119	564	
Aantal dubbelstellingen ²⁾	365	198	18	149	439	217	38	184	
Aantal veroordelingen	1 074	717	49	308	1 231	770	81	380	

¹⁾ Uitsluitend de onherroepelijk geworden uitspraken.

²⁾ Personen, ter zake van meer dan één strafbaar feit veroordeeld (begrepen in A, B en C).

Staat 7. Krijgstuchtelijke afdoening 1966-1967

	Koninklijke Marine				Koninklijk adm.				Koninklijke Luchtvaart				Totaal			
	Militaire		Commune		Militaire		Commune		Militaire		Commune		Militaire		Commune	
	Misdrijven	Over-tredingen	Misdrijven	Over-tredingen	Misdrijven	Over-tredingen	Misdrijven	Over-tredingen	Misdrijven	Over-tredingen	Misdrijven	Over-tredingen	Misdrijven	Over-tredingen	Misdrijven	Over-tredingen
Hoofdstraffer																
Berisping	5	—	—	1	3	35	—	—	1	2	—	—	9	17	—	3
1986	11	2	—	1	4	28	—	—	—	—	—	2	16	8	—	3
1987	20	1	4	2	4	3	—	—	—	—	—	—	74	4	—	4
1986	33	—	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	34	1	—	5
1987																3
Verplichting, om 2 uur vóór het avondappél in de kaserne of Ct kwartier te zijn en te blijven ..	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
1966																
1967																
Licht arrest	269	18	31	86	139	203	—	—	—	28	45	—	383	192	70	244
1966	270	1	41	69	56	28	—	—	—	23	45	—	362	102	69	199
1967	373	3	84	26	570	131	26	229	206	27	7	6	1 149	161	297	261
Verzwaard arrest	336	1	75	23	644	83	11	147	184	16	4	5	1 164	100	260	175
1966	196	—	49	10	408	13	67	21	66	1	5	—	670	14	121	31
1967	137	—	50	10	331	10	45	6	37	2	—	—	505	12	95	17
Streng arrest	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1966	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1967	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Verlaging	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1966																
1967																
Plaatsing in de tuchtclassse	83	12	169	64	1120	315	—	—	305	75	14	22	2304	—	498	578
1966	33	4	167	62	1058	258	—	—	249	63	4	20	2100	—	429	425
1967																
Bijkomende straf																
Inhouding van geldelijke militaire inkomsten	41	1	9	—	20	10	—	—	—	—	—	—	62	2	13	8
1966	41	—	11	—	42	4	—	—	—	—	—	—	84	—	13	1
1967																

1) Hieronder respectievelijk 191, 4, 23 en 21 tevens strafdienst.

2) Hieronder respectievelijk 193, 36 en 20 tevens strafdienst.

BIJDRAGEN

Twee merkwaardige delictsvormen in het militaire strafrecht

door

MR. W. H. VERMEER

In het Wetboek van Militair Strafrecht (W.M.Sr.) komen twee merkwaardige vormen van geprivilegieerde delicten voor, namelijk in artikel 121 en in artikel 150. Het merkwaardige schuilt in de hier door de Wetgever toegepaste constructies.

De normale constructie van een geprivilegieerde delictsvorm (evenals trouwens van een gekwalificeerde delictsvorm) is dat die geprivilegieerde vorm één (of meer) element(en) méér heeft dan de grondvorm. Het klassieke voorbeeld is artikel 291 van het Wetboek van Strafrecht. In het voorafgaande artikel wordt „moord” omschreven; artikel 291 omschrijft eveneens moord maar voegt daaraan toe dat, wanneer die moord gepleegd wordt door een moeder ten aanzien van haar kind, en zulks bij of kort na de geboorte en ter uitvoering van een onder de werking van vrees voor de ontdekking van haar bevalling genomen besluit, een andere (mindere) straf als maximum geldt.

Bij de artikelen 121 en 150 (laatste lid) geldt, dat het bijzondere delict niet alle elementen van het gronddelict vertoont, maar één element minder. De verleiding bestaat dan ook, de misdrijven van de artikelen 121 en 150 (laatste lid) als de grondvorm te beschouwen en de andere (de daaraan voorafgaande) delictsvormen als de gekwalificeerde. Dat zou echter niet stroken met de systematiek van de wetgever, die de generale vorm voorop pleegt te stellen en de speciale vorm(en) te laten volgen. Bovendien is de constructie van deze delicten zodanig, dat juist het ontbreken van het bepaalde element als een speciaal, en als het ware negatief, element is vermeld. Zelfs is het bij artikel 121 zo, dat in de grondvorm het bewuste element, waarvan de afwezigheid de geprivilegieerde vorm oplevert, in het geheel niet is vermeld.

Om het concreter en daarmee duidelijker uit te drukken: in artikel 117 W.M.Sr. wordt, als „feitelijke insubordinatie”, strafbaar gesteld het als militair opzettelijk een meerdere feitelijk aanranden (waarna het artikel de verschillende vormen, waarin dit aanranden kan geschieden, vermeldt). Aangenomen moet worden dat mede een element van dit misdrijf is, dat het „in dienst” wordt gepleegd; het bijzondere van het misdrijf van artikel 121 is namelijk dat de straf verminderd wordt als de feitelijke insubordinatie wordt gepleegd „buiten dienst”. Het element

---

Overgenomen uit het liber amicorum, aangeboden op 5 april 1968, aan Mr. D. SANDERS, oud-officier van administratie der Kon. Marine, advocaat en procureur te Zwolle, bij het bereiken van diens 70-jarige leeftijd. (Red.).

„in dienst" wordt echter niet genoemd, maar kennelijk stilzwijgend in de grondvorm van artikel 117 (en in de gekwalificeerde vormen van de artikelen 118—120) verondersteld, anders zou er geen afzonderlijke vorm „buiten dienst" kunnen bestaan.

Dat deze geprivilegieerde vorm van artikel 121 zich kan voordoen niet alleen bij de grondvorm, maar bovendien bij elk van de daarbij behorende gekwalificeerde vormen, is m.i. geen merkwaardigheid: het ontbreken van een bepaald element, namelijk „in dienst" of het toegevoegd zijn van een bepaald (negatief) element, namelijk „buiten „dienst", kan zich, behalve ten aanzien van de grondvorm, ook voordoen bij elk van de gekwalificeerde vormen. Als immers de grondvorm van het misdrijf van feitelijke insubordinatie bestaat uit het als militair (in dienst!) opzettelijk een meerdere feitelijk aanranden en de gekwalificeerde vormen uit het als militair (in dienst) opzettelijk een meerdere feitelijk aanranden: met voorbedachten rade, of door twee verenigde personen, of met lichamelijk letsel van de meerdere als gevolg, of met de dood van de meerdere als gevolg, of in tijd van oorlog, of aan boord van een oorlogsvaartuig waar geen onmiddellijke hulp te verkrijgen is, of zelfs een cumulatie van meer dan één van die gekwalificeerde vormen, dan is het duidelijk dat niet alleen de grondvorm maar ook elk der gekwalificeerde vormen zowel „in" als „buiten' dienst kan worden gepleegd.

Het merkwaardige van de onderhavige wetsconstructie is dan ook niet dat er óók geprivilegieerde-gekwaliceerdemisdrijfsvormen bestaan, maar is gelegen in het feit dat het element, bij het ontbreken waarvan de geprivilegieerde vorm (vormen) ontstaat (ontstaan) in de grondvorm en in de gekwalificeerde vormen niet in de wet vermeld, doch verborgen is.

Het element „in dienst gepleegd" is een begrip dat voorkomt in de verklaringstitel. Artikel 76 W.M.Sr. zegt dat onder feiten, in dienst gepleegd, mede worden begrepen feiten, gepleegd **terzake** van **dienstaangelegenheden**. De omstandigheid „in dienst gepleegd" geldt in het algemeen als **strafverzwarende** omstandigheid van de grondvormen van een aantal misdrijven. Ik noem, als voorbeeld, de verschillende vormen van belediging en bedreiging van een meerdere, zoals **omschreven** in de artikelen 108—111 W.M.Sr., welke artikelen elk een tweede lid bevatten, **inhoudende** dat de straf verhoogd wordt „indien het feit in dienst „wordt gepleegd". Daar, waar „in dienst" een element van een militair misdrijf is, wordt het uitdrukkelijk vermeld. Behalve uit deze **strafverzwaringen** blijkt dat bijvoorbeeld uit artikel 112, dat het duel („twee-„gevecht^m) strafbaar stelt. Daarbij is het „**terzake** van een **dienstaange-„legenheid**" uitdrukkelijk als element vermeld, zonder hetwelk derhalve dit wetsartikel niet overtreden is.

In de artikelen 117—120 geldt het „in dienst" gepleegd zijn echter

evenzeer als element, hoewel het daar n i e t is vermeld. Deze omstandigheid, dit crypto-element, roept vragen van formeelrechtelijke aard op bij de strafvervolging. De eerste vraag is: wat moet de steller van de dagvaarding doen als hij meent dat artikel **121** overtreden is; de tweede: wat moet de Rechter doen als hij meent dat artikel **121** overtreden is, terwijl het element „buiten dienst" niet in de tenlastelegging voorkomt?

Ik zou met de tweede vraag willen beginnen, omdat de beantwoording daarvan de weg kan wijzen naar de beantwoording van de eerste vraag.

In een uitvoerig gedocumenteerd artikel (T.v.S., deel LXXI, blz. **171** e.v.) heeft Prof. Mr. CH. J. ENSCHEDE de problematiek rondom de *lex specialis* en de *lex generalis* beschreven en hoewel hij in dat artikel de nadruk heeft gelegd op de *verschillende* vormen van specialiteit in de eigenlijke zin (waarbij ontslag van rechtsvervolging moet volgen wanneer de generale vorm is ten laste gelegd, terwijl de speciale vorm be-*wezen* is) bespreekt hij daarin ook de geprivilegieerde *delictsvorm*. Niet-tegenstaande naar het in Nederland geldende systeem van de strafvervolging het Openbaar Ministerie kan bepalen wat wel en wat niet aan het oordeel van de Rechter zal worden onderworpen, dient de Rechter — en ENSCHEDE beroept zich daarbij o.a. op NOYON-LANGEMEYER en 's JACOB — de geprivilegieerde strafbepaling toe te passen, zodra hij overtuigd is dat het in werkelijkheid voorgevallene (in tegenstelling met het tenlastegelegde) daaronder valt. Hier kan de Rechter dus de tenlastelegging aanvullen met het privilegeïerende element, ook al is dit in de tenlastelegging niet vermeld (t.a.p. blz. 180; zie ook blz. 183). Als eenvoudige moord is ten laste gelegd en het blijkt, dat in werkelijkheid de zgn. „kindermoord" van artikel **291 W.Sr.** is gepleegd, voegt de Rechter de *elementen* van „kindermoord" toe en kwalificeert dienovereenkomstig.

Als derhalve in de tenlastelegging terzake van een der vormen van feitelijke insubordinatie over het element „in dienst gepleegd" niets vermeld is, terwijl het onderzoek ter terechtzitting zou moeten leiden tot bewezen verklaring van een „buiten dienst" gepleegde feitelijke insubordinatie, dan zal de Rechter die geprivilegieerde vorm moeten toepassen en dienovereenkomstig moeten schuldigverklaren en kwalificeren.

Dat betekent — en *daarmee* kam ik bij de eerste vraag — dat de steller van de tenlastelegging in het algemeen kan volstaan met dit crypto-element „in dienst gepleegd" en het openlijke (negatieve) element „buiten dienst gepleegd" niet in de dagvaarding te vermelden, het aan de Rechter overlatende, naar bevind van zaken volgens de grondvorm of volgens de geprivilegieerde vorm recht te doen. Elegant is dit nochtans niet; eleganter en royaler is het, als in de tenlastelegging duidelijk verantwoord wordt, wat de steller (al dan niet alternatief) aan het oordeel van de Rechter wenst te onderwerpen. Daarom zou ik het

verkiezen als de tenlasteleggingen **terzake** van feitelijke insubordinatie (en van de gekwalificeerde vormen daarvan) steeds een feitelijke omschrijving zouden bevatten van de (alle) omstandigheden, waaronder het feit werd begaan en wel zodanige omstandigheden dat zij voor de Rechter voldoende zijn om zijn keus tussen „in” en „buiten” dienst te maken. Daarmede doet men recht weidervaren aan het weliswaar verborgen maar niettemin wezenlijke element van artikel 117 e.v. (in dienst gepleegd) en daarmede wordt tevens een ingebouwd alternatief bereikt. Immers, als die omstandigheden niet „in dienst” opleveren (hetgeen in de kwalificatie niet tot uitdrukking komt) dan moeten zij tot de conclusie van „buiten dienst” leiden, hetgeen dan in de kwalificatie teruggevonden zal moeten worden.

De steller van de dagvaarding behoeft dan ook niet de aanval te duchten op zijn bolwerk dat hij, en niemand anders, de grenzen van de rechtsstrijd bepaalt; hij behoeft met name niet te duchten dat de Rechter noodgedwongen buiten de tenlastelegging òm gaat en daarin elementen van het geprivilegieerde delict interpoleert.

De praktijk der jurisprudentie met betrekking tot artikel 121 W.M.Sr. is wisselend en onzeker. Ik noem uit de (betrekkelijk) recente, gepubliceerde, jurisprudentie de volgende gevallen van dat artikel. Hoewel het zal blijken dat daaronder enkele gevallen zijn die ten rechte niet onder artikel 121 hadden behoren te vallen, maar onder de (al dan niet gekwalificeerde) grondvorm, zijn er ook een aantal gevallen, welke op grond van niet-gedifferentieerde dagvaardingen onder de grondvorm zijn gekwalificeerd, terwijl zij ten rechte onder artikel 121 hadden behoren te vallen:

(1) M.R.T. XXXII (1936/37) blz. 82.

Ten laste gelegd was dat een tweetal mariniers in de nacht op de openbare weg te Soerabaja opzettelijk een korporaal-telegrafist mondeling hadden beledigd en vervolgens in vereniging die korporaal hadden aangerand . . . enz.

De eerste Rechter (Zeerijksraad te Soerabaja) had gekwalificeerd als „muitelij, gepleegd buiten dienst, enig lichamelijke letsel tengevolge „hebbende”. Dit vonnis werd door het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlands Indië (sententie van 15 november 1935) bevestigd.

Hier waren de omstandigheden, welke het verschil tussen „in” en „buiten” dienst moesten aangeven, vermeld, namelijk: in de nacht op de openbare weg, zodat zij op zichzelf geen grond gaven tot het aannemen van een dienstaangelegenheid, **terzake** waarvan de aanranding plaats vond. Uit de verklaringen ter terechtzitting blijkt de juistheid ervan: de beide mariniers hadden een huurauto aangehouden met de bedoeling om de **inzittende** daaruit te verwijderen en die huurauto zelf in gebruik te nemen. Dat die inzittende bleek een meerdere te zijn, heeft hen niet weerhouden. Een **goed voorbeeld** dus van „buiten dienst”.

(2) **M.R.T. XXXII (1936/37)** blz. 381.

Dit vonnis van de Zeekrijgsraad te Soerabaja (van 3 juni 1936) toont een minder deugdelijke tenlastelegging. Vermeld is slechts (kort weergegeven) dat een matroos 's avonds opzettelijk een korporaal-monteur heeft beledigd en hem vervolgens feitelijk heeft aangerand.

Gekwalificeerd werd als „feitelijke insubordinatie, zijnde het feit buiten dienst gepleegd”.

Ter terechtzitting bleek dat de matroos in een toestand van dronkenschap in een café zonder enige aanleiding de korporaal had uitgescholden en vervolgens had aangegrepen. Die omstandigheden waren echter in de tenlastelegging niet vermeld.

(3) **M.R.T. XLII (1949)** blz. 429.

De tenlastelegging bij dit vonnis: van de Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten (te Colombo) van 8 december 1944, vermeldt in het kort de omstandigheden: een korporaal had 's avonds in een hotel te Irincomalee (Ceylon) opzettelijk een sergeant een vuistslag tegen het hoofd toegediend.

Gekwalificeerd werd als „feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog, buiten dienst gepleegd”.

Ter terechtzitting was gebleken dat tussen de korporaal en de sergeant een woordenwisseling was ontstaan die in een handgemeen was uitgelopen.

(4) **M.R.T. XLIII (1950)** blz. 185.

De tenlastelegging bij het hier afgedrukte vonnis van de Krijgsraad bij de Zeemacht in het Oosten te Batavia (van 11 maart 1949) vermeldde slechts dat een chauffeur en een hofmeester in de avond van 18 oktober 1948 te **Soerabaja** tezamen en in vereniging een sergeant van de Mariniers hebben geslagen, gestompt en geschopt. Omstandigheden, waaronder dit voorval plaats vond, zijn niet vermeld.

Ten processe bleek dat de chauffeur en de hofmeester in een café waren gezeten; dat één hunner een tik op zijn schouder voelde; dat hij meende dat die hem gegeven was door de naast hem zittende sergeant; dat hij die sergeant heeft aangevallen en, vechtende, buiten de deur van het café is aangeland, waar de andere zich in het gevecht mengde.

Noch in eerste aanleg, noch in hoger beroep (sententie van het Hoog Militair Gerechtshof te Batavia van 24 juni 1949) komt het element „buiten dienst gepleegd” voor, hetgeen m.i. onjuist is.

(5) **M.R.T. XLVI (1953)** blz. 310.

Tenlastegelegd was dat een soldaat eerst opzettelijk ongehoorzaam was geweest **terzake** van enige hem **door** een sergeant gegeven dienstbevelen en vervolgens die sergeant, toen deze hem vastgreep, enige stompen tegen het hoofd had gegeven.

De Krijgsraad te Velde Oost (vonnis van 10 oktober 1952) kwalificeerde, zonder aan te geven waarop het bezigen van de geprivilegieerde

vorm werd gebaseerd, als „feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog „meermalen buiten dienst gepleegd“.

Toch was dit een bijna klassiek voorbeeld, óók in de tenlastelegging, van een (in dienst) **gepleegde** feitelijke insubordinatie, immers naar aanleiding van het optreden van de meerdere toen de soldaat ongehoorzaam bleef aan de hem gegeven dienstbevelen.

(6) **M.R.T. XLVI** (1953) blz. 382.

Dit betrof een geval dat opmerkelijke gelijkenis vertoont met het vorige: een soldaat was opzettelijk ongehoorzaam geweest aan een dienstbevel, hem gegeven door een luitenant-kolonel en toen die soldaat trachtte te vluchten en de officier hem had beetgegrepen om dat te beletten, had hij zich met geweld tegen die meerdere verzet.

De Krijgsraad te Velde Oost (vonnis van 27 november 1952) kwalificeerde als „feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog, buiten dienst „gepleegd“.

Ook hier geen motivering, waarom — m.i. ten onrechte — de vorm van artikel 121 **W.M.Sr.** werd toegepast.

(7) **M.R.T. LI** (1958) blz. 96.

De tenlastelegging voor dit geval noemde de bijzondere omstandigheden: toen een sergeant een café wilde verlaten, had een soldaat hem de doortocht belet en hem **vervolgens** geslagen.

De Krijgsraad te Velde Oost (vonnis van 7 maart 1957) kwalificeerde als „feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog, buiten dienst **gepleegd“**.

Ten processe was nog gebleken dat er voor de soldaat geen enkele reden was geweest, deze sergeant aan te randen; de soldaat had slechts de sergeant zozeer willen provoceren, dat deze hem zou slaan.

(8) **M.R.T. LII** (1959) blz. 524.

Ten laste was gelegd dat een sergeant-majoor op 8 september 1957, in het kamp Sennelager in Duitsland, een kapitein in het gelaat heeft geslagen en tegen het been heeft geschopt.

De Krijgsraad te Velde **Oost** kwalificeerde als „feitelijke **insubordinatie**, gepleegd in tijd van oorlog, buiten dienst“.

Ten processe was slechts gebleken dat de sergeant-majoor ruzie had gekregen en dat hij deze toen, in en buiten de tent waarin de kapitein gelegerd was, heeft geslagen en geschopt.

Hoewel het niet blijkt, duidt het feit dat de sergeant-majoor zich tijdens oefening in de tent bevond, waarin de kapitein gelegerd was, er op dat er wel enig verband moet zijn geweest met **dienstaangelegenheden**.

Recenter **jurisprudentie terzake** is niet gepubliceerd; is mij althans niet bekend; bovenstaand overzicht duidt er echter wel op dat de jurisprudentie op dit stuk weinig vast is.

Niet minder merkwaardig is de tweede, door **mij** bedoelde, geprivilegieerde delictsvorm, namelijk die welke voorkomt in artikel 150 (laatste lid) **W.M.Sr.**

Was het merkwaardige aspect van artikel 121 **W.M.Sr.** dat het, door de geprivilegieerde vorm, een verborgen element van de grondvorm aan het licht brengt, het merkwaardige van artikel 150 is dat het materiële recht hier knipoogt naar het formele recht: voor de geprivilegieerde vorm ligt het accent op het bewijs. De in het eerste lid van dat artikel omschreven grondvorm en de in het tweede lid omschreven gekwalificeerde vorm bevatten beide het element „opzettelijk”. De geprivilegieerde vorm ontstaat, naar de bewoordingen van het laatste lid, als niet blijkt dat het feit opzettelijk is gepleegd.

Hoewel ook hier sprake is van wat men zou kunnen noemen een negatief element, behoeven bij dit delict geen moeilijkheden te ontstaan voor de steller van de tenlastelegging. Hij kan steeds opzet ten laste leggen en heeft daarmee automatisch het alternatief inbegrepen: blijkt ter terechtzitting het opzet niet, dan valt het bewezenverklaarde vanzelf onder het laatste lid.

Merkwaardig is, dat hoewel de Wetgever het de steller van de dagvaarding hier zoveel gemakkelijker heeft gemaakt dan bij artikel 121, in de praktijk de dagvaardingen *terzake* van dit delict méér plegen te geven dan eigenlijk nodig is. Meestal namelijk wordt opzet en schuld alternatief ten laste gelegd.

Dat brengt ons **op** een ander aspect van dit wetsartikel. Want, hoewel naar de letter van de Wet het niet voldoen aan een wettige oproep altijd strafbaar is — hetzij wegens opzet, hetzij wegens het ontbreken van opzet — moet in de eerste plaats als begrenzing van de strafbaarheid gelden de afwezigheid van alle schuld. Het zou in strijd zijn met de beginselen van **ons** strafrecht om een volkomen geobjectiveerd delict te introduceren. Maar zelfs zal m.i. de grens niet lager mogen liggen dan normaal geldt ten aanzien van de culpose delicten, waar met zovele waarden van „schuld” (of een synoniem) gesproken wordt, en waaronder algemeen „grove schuld” wordt verstaan.

Een andere bijzonderheid is nog, dat de grondvorm (maximaal 2 jaren gevangenisstraf) een gekwalificeerde vorm kent (73 jaar gevangenisstraf), maar dat er maar één straf is gesteld op de (gezamenlijke) geprivilegieerde vorm van deze twee, namelijk maximaal 9 maanden gevangenisstraf. Toch moet het in de kwalificatie wel uitkomen of de geprivilegieerde vorm ontleend is aan de grondvorm of aan de gekwalificeerde vorm.

Alvorens ook van dit wetsartikel een kort jurisprudentie-overzicht te geven, vermeld ik eerst in geparafraseerde vorm de wetstekst.

Het eerste lid van artikel 150 stelt strafbaar de militair (volgens artikel 60 **W.M.Sr.** geldt de dienstplichtige buiten werkelijke dienst, in het

tijdvak gedurende welke hij voor de dienst kan worden opgeroepen, ten aanzien van artikel 150 als militair) die opzettelijk niet voldoet aan een wettige oproeping voor de werkelijke dienst; het tweede lid verhoogt de straf als het feit begaan is in tijd van oorlog; het derde lid verlaagt de straf als niet blijkt dat het feit opzettelijk is gepleegd:

(1) **M.R.T. XXXII (1936/37) blz. 157.**

De Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch bevond, bij vonnis van 17 december 1935, een militair schuldig aan het „als militair „niet voldoen aan een wettige oproeping voor de werkelijke dienst“.

De tenlastelegging was hier speciaal op het derde lid toegesneden en vermeldde noch opzet, noch schuld. Er stond slechts dat de man „. . . „niet heeft voldaan. . .“. Ook de kwalificatie wees op het derde lid van artikel 150.

Het Hoog Militair Gerechtshof overwoog in zijn sententie van 14 februari 1936, dat niet de overtuiging was bekomen dat de man de aan hem gezonden kennisgeving had ontvangen zodat, nu hij zich ook niet op andere wijze ervan op de hoogte had kunnen stellen dat hij in werkelijke dienst moest opkomen, hem geen verwijt kon treffen. Vrijspraak.

(2) **M.R.T. XXIX (1933/34) blz. 465.**

De Zeekrijgsraad overwoog dat opzet niet, doch onachtzaamheid wel was bewezen en kwalificeerde (gelijkluidend aan de hierboven onder (1) vermelde kwalificatie) volgens het derde lid van artikel 150.

In de tenlastelegging was alternatief vermeld „opzettelijk, althans uit „onachtzaamheid of nalatigheid“.

(3) **M.R.T. XLVI (1953) blz. 18.**

De tenlastelegging vermeldde „opzettelijk, althans uit onachtzaam- „heid of nalatigheid“, waarvan de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage in zijn vonnis van 27 maart 1952 de woorden „opzettelijk althans“ niet bewezen verklaarde. Kwalificeerde gelijkluidend aan die sub (1).

(4) **M.R.T. XLIX (1956) blz. 321.**

Ook hier een alternatieve tenlastelegging, waarvan het opzet voor niet bewezen werd verklaard. De kwalificatie, welke de Krijgsraad te Velde Oost (vonnis van 1 december 1955) bezigde, wijkt af van de tot dan gebruikelijke, namelijk: „als militair niet voldoen aan een wettige „oproeping voor de werkelijke dienst, niet opzettelijk gepleegd, ge- „pleegd in tijd van oorlog“.

(5) **M.R.T. LI (1958) blz. 40.**

Van de alternatieve tenlastelegging wordt door de Krijgsraad te Velde Zuid (vonnis van 16 januari 1957) het opzet niet bewezen verklaard. De kwalificatie luidt hier: „als militair niet voldoen aan een „wettige oproeping voor de werkelijke dienst terwijl niet blijkt dat het „feit opzettelijk is gepleegd“.

Nogmaals enige opmerkingen over „De grenzen van het militaire tuchtrecht“

door

P. KOOISTRA, Luitenant-Kolonel der Infanterie

De discussie over „De grenzen van het militaire tuchtrecht“ tussen Int-kol. Mr. S. VAN DER PLOEG en Mr. A. F. STEFFEN, kol. MJD b.d., gevoerd in het MRT EXI, blz. 129 e.v. betreft de praktische toepassing van het tuchtrecht en is daarom van praktisch nut.

Mr. STEFFEN baseert zich op de Wet, Mr. VAN DER PLOEG steunt een modern inzicht in het tuchtrecht.

Laatstgenoemde is — dunkt mij — in strijd met zichzelf als hij als zijn laatste woord stelt:

„Met de Legerkorpscommandant ben ik van mening dat de grenzen „van het tuchtrecht worden bepaald door de Wet en niet door de Kroon „of de Minister, tenzij de Wet zelf deze bevoegdheid delegeert (quod „non).“

Mr. STEFFEN is in zijn repliek voor mij overtuigend het juridisch gelijk aan zijn zijde te hebben binnen het kader van de huidige Wet en RK. De Wetgever delegeerde blijkens de geschiedenis van de Wet op de Krijgstucht de grenzen van het militaire tuchtrecht aan de Kroon. (art. 73 W.K.).

Mr. VAN DER PLOEG is in zijn dupliek voor mij overtuigend als wijziger van de idee dat de in voorbereiding zijnde voorstellen tot herziening van het huidige straf- en tuchtrecht spoedig tot Wet dienen te worden.

Wat de Minister van Defensie ervan zal zeggen is — daar het HMG niet in de gelegenheid is geweest als onpartijdige rechter te oordelen — aan de hand van deze tuchtrechtelijke zaak niet van diens lippen te lezen.

Wel is uit diens opdracht tot toetsing aan de krijgstucht van onderstaande zaak af te leiden dat de praktijk van het Ministerie van Defensie nog niet conform de inzichten van de regeringsnota voor een nieuw strafprocesrecht is.

Ten bewijze hiervan diene een uittreksel van een brief van het Ministerie van Defensie, Directie Juridische Zaken, afd. Personeelsrechtelijke Zaken.

's-Gravenhage, ... 1968.

onderwerp: *vordering tl.v. de korporaal der eerste klasse*

Hierbij doe ik U in afschrift toekomen een bij dit ministerie ingekomen brief met 1 bijlage van firma „A“ te „B“ d.d. . . . . november 1967, naar de inhoud waarvan ik U korthedshalve verwijs.

Ik verzoek U de korporaal der eerste klasse X nr. . . . te doen horen

omtrent de vraag of hij de verschuldigheid van de vordering ad. f. . . erkent.

In het bevestigende geval verzoek ik U ter voldoening van deze vordering met ingang van 1 april 1968 een bedrag ad. f 25,— per maand op zijn bezoldiging te doen korten en te doen overmaken aan voornoemde firma door overschrijving op postrekening nr. . . . onder vermelding van: „schuld „X”."

Mocht betrokkene de verschuldigheid van de vordering ontkennen, dan dient hij **zulks** grondig te motiveren.

Uw antwoord dienaangaande zie ik tegemoet.

Een afschrift van deze brief, bestemd voor de met de uitvoering belaste administrateur, treft U hierbij aan.

Tenslotte verzoek ik u, indien betrokkene bedoelde schuld erkent — het gedrag van deze beroepsmilitair, vermits hij wederom niet heeft voldaan aan de op hem rustende verplichtingen van geldelijke aard, aan de krijgstucht te toetsen.

De Minister van Defensie
voor deze

Het Hoofd van de Afdeling Personeelsrechtelijke Zaken.

Hieruit blijkt, dunkt mij, dat indien C-1 LK **terzake** van het in discussie zijnde geval het juridisch gelijk aan zijn zijde zou hebben — en met hem Mr. van der Ploeg — deze autoriteit dan afwijkt van de door de Minister van Defensie gevolgde procedure een (tot straffen bevoegde) onderdeelcommandant op te dragen privé gedragingen van een (beroeps-)militair

- buiten enig militair verband gepleegd,
- in een niet militaire inrichting of sfeer,
- jegens niet militairen,

doch wel uitdrukkelijk genoemd als krijgstuchtelijk vergrijp in art. 22(c) RK, aan de krijgstucht te toetsen.

STRAFRECHTSPRAAK

Hoog Militair Gerechtshof

Vonnis d.d. 28 november 1967

President: Mr. Lamers; *Leden:* Luitenant-Generaal Mr. Schepers, Luitenant-Generaal **Zegers**, Mr. Fikkert, Schout-bij-Nacht Bakker en Generaal-Majoor Coopmans;

Raadsman: 1e Luitenant J. Korbee.

Primair tenlastegelegd: als militair opzettelijk wederrechtelijk een militair motorrijtuig als passagier gebruikt; subsidiair: het medeplegen van het opzettelijk wederrechtelijk gebruiken van een militair motorrijtuig.

Het bewezen verklaarde is geen strafbaar feit, met name niet een overtreding van artikel 164 W.M.Sr. omdat bij de totstandkoming van dit artikel aansluiting is gezocht bij artikel 37 W.V.W. zodat aan het woord „gebruiken“ geen andere of ruimere betekenis dient te worden toegekend dan in artikel 37 voornoemd, nl. in de zin van „als bestuurder gebruiken“.

Wat het subsidiaire betreft: het als passagier mederijden na tevoren het plan gemaakt te hebben om het militaire motorrijtuig opzettelijk en wederrechtelijk door de ander te laten besturen is niet aan te merken als een gedraging welke oplevert het medeplegen van het in artikel 164 W.M.Sr. bedoelde gebruik.

Het primair en subsidiair tenlastegelegde en bewezen verklaarde levert een (eigenlijk) krijgstuchtelijk vergrijp op.

Bewezenverklaring, vrijspraak, krijgstuchtelijke strafoplegging door het Hof (10 dagen verzuwaard arrest) met omschrijving van de strafredenen.

(W.M.Sr. art. 164; W.Sr. art. 47; W.V.W. art. 37).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

in de zaak van de Advocaat-Fiscaal bij het Gerechtshof, tegen W. H. C. D., geboren 3 maart 1947, dpl. sold., appellant.

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen en de zaak krijgstuchtelijk zal **afdoen** als in prima;

Overwegende, dat het beroepen vonnis niet in stand kan blijven, omdat het Hof komt tot een andere beslissing dan die, waartoe de Krijgsraad is gekomen, zodat dat vonnis moet worden vernietigd en opnieuw recht behoort te worden gedaan;

Overwegende, dat aan beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Land-

„macht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 23 april 1967 te Garderen, in elk geval in Nederland, opzettelijk wederrechtelijk een militair voertuig, jeep, in gebruik bij de Koninklijke Landmacht, heeft gebruikt door alstoen aldaar opzettelijk als passagier mede te rijden over diverse voor het militair verkeer openstaande rijwegen in de legerplaats „de Wittenberg" aldaar, althans zo op het voorgaande geen veroordeling kan of mocht volgen, terzake dat hij alstoen aldaar, na tezamen met H. het plan daartoe te hebben opge- maakt, met deze H. opzettelijk wederrechtelijk als passagier is mede- gereden in een opzettelijk en wederrechtelijk door H. bestuurde aan de Staat der Nederlanden en bij de Krijgsmacht in gebruik zijnde jeep”;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige justitiële verklaring op 31 juli 1967 opgemaakt en getekend door de waarnemend commandant 11e Bevoorradingscompagnie te Garderen, zakelijk onder meer blijkt, dat W. H. C. D. op die datum sedert 20 september 1966 in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht als dienstplichtige;

Ten aanzien van het primair tenlastegelegde:

Overwegende, dat, nu het hier tenlastegelegde in het met het woord „door' ingeleide gedeelte een feitelijke omschrijving inhoudt van de aan beklagde verweten gedraging, aan de term „gebruikt" slechts kwalificatieve betekenis kan worden gehecht, zodat die term bij de beslissing omtrent hetgeen als bewezen is aan te nemen buiten beschouwing kan blijven;

Overwegende, dat het Hof uit het beroepen vonnis overneemt de inhoud van de daarin weergegeven bewijsmiddelen, op grond waarvan het Hof wettig en overtuigend bewezen acht:

„dat beklagde als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht op 23 april 1967 te Garderen opzettelijk wederrechtelijk in een militair voertuig, jeep, in gebruik bij de Koninklijke Landmacht, als passagier heeft medegereden over diverse voor het militaire verkeer openstaande rijwegen in de legerplaats „De Wittenberg" aldaar”;

Overwegende aangaande de strafbaarheid van dit bewezenverklaarde, dat bij de tenlastelegging daarvan blijkbaar is bedoeld aan beklagde het plegen van het in artikel 164 van het Wetboek van Militair Strafrecht omschreven misdrijf te verwijten;

dat blijkens de geschiedenis van de totstandkoming van dat artikel aansluiting is gezocht bij de Wegenverkeerswet en de Luchtvaartwet en met name bij artikel 37 der eerstgenoemde wet; dat daarbij wel is opgemerkt, dat voormeld artikel 164 in zoverre van evengenoemd artikel 37 zou verschillen, dat het opzettelijke wederrechtelijke gebruik van een motorrijtuig ook strafbaar wordt gesteld als het niet op een weg (sc. in de zin van de Wegenverkeerswet en de uitvoeringsregelingen daarvan) plaats vindt en dat het eveneens strafbaar wordt gesteld op het op der-

gelijke wijze gebruik maken van een luchtvaartuig, alsmede van een vaartuig (omdat het gebruik van bij de krijgsmacht in gebruik zijnde vaartuigen aspecten kan vertonen, die zich niet zo gemakkelijk bij civiele vaartuigen kunnen voordoen), doch dat uit niets blijkt, dat de wetgever — welke met artikel 164 van het Wetboek van Militair Strafrecht een bepaling wilde geven, in hoofdzaak soortgelijk aan die, vervat in artikel 37 van de Wegenverkeerswet en daarvan slechts afwijkend voorzover zulks op grond van voormelde motieven nodig was — ook aan het in artikel 164 voorkomende woord „gebruikt' een andere of ruimere betekenis heeft willen toekennen dan die, welke aan dat eveneens in artikel 37 voorkomende woord moet worden gehecht; dat nu in artikel 37 van de Wegenverkeerswet de term „gebruiken^w is gebezigd in de zin van „als bestuurder gebruiken"; dat dan ook mede op grond van het voorgaande moet worden aangenomen, dat die ook in artikel 164 van het Wetboek van Militair Strafrecht gebezigde term in geheel dezelfde zin moet worden opgevat, terwijl voorts ook de plaatsing van dat artikel 164 in Titel VIII van Boek II van het Wetboek van Militair Strafrecht, handelende over „Verkeersmisdrijven", noopt tot het aanvaarden van die uitlegging, immers die plaatsing er duidelijk op wijst, dat de strafbaarstelling van het bedoelde gebruik strekt tot bevordering van de verkeersveiligheid te land, in de lucht en te water, doch niet tot het weren van iedere vorm van „furtum usus";

Overwegende, dat derhalve het als voormeld bewezenverklaarde niet valt onder artikel 164 van het Wetboek van Militair Strafrecht, zodat — nu dit evenmin bij enige andere wettelijke bepaling strafbaar is gesteld — beklagde daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Ten aanzien van het subsidiair tenlastegelegde:

overwegende, dat het Hof uit het beroepen vonnis ook ie dezer plaatse overneemt de inhoud van de daarin weergegeven bewijsmiddelen;

Overwegende, dat beklagde ter terechtzitting van het Hof alsmede heeft verklaard, zakelijk weergegeven:

Voordat ik op 23 april 1967 te Garderen als passagier ben medegereden in de door H. bestuurde jeep, hebben H. en ik samen het plan gemaakt tot het doen van een en ander.

Overwegende, dat het Hof op grond van de bewijsmiddelen, als voren aangeduid en vorenvermeld, wettig en overtuigend bewezen acht dat beklagde als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht op 23 april 1967 te Garderen, na tezamen met H. het plan daartoe te hebben opgemaakt, met deze H. opzettelijk wederrechtelijk als passagier is medegereden in een opzettelijk wederrechtelijk door H. bestuurde, bij de krijgsmacht in gebruik zijnde, jeep;

Overwegende, dat ook dit bewezenverklaarde feit — bij de tenlastelegging waarvan blijkbaar bedoeld is aan beklagde het medeplegen van

het in artikel 164 van het Wetboek van Militair Strafrecht omschreven misdrijf te verwijten — niet strafbaar is;

Overwegende namelijk, dat wel is waar in bedoeld artikel 164 — naar hierboven ten aanzien van het primair tenlastegelegde is overwogen — „gebruiken^v is gebezigd in de betekenis van „als bestuurder ge-„bruiken”, en zulks niet behoeft uit te sluiten, dat een inzittende van een motorrijtuig, terwijl een ander dat motorrijtuig bestuurt, blijkens zijn gedragingen bij dit besturen zo nauw betrokken is, dat hij gezegd kan worden het in voormeld artikel omschreven misdrijf mede te plegen in de zin van artikel 47 van het Wetboek van Strafrecht, doch dat het door beklagde opzettelijk wederrechtelijk als passagier mederijden in een opzettelijk wederrechtelijk door H. bestuurde jeep, terwijl hij samen met H. tevoren het plan daartoe had gemaakt, niet is aan te merken als een gedraging welke oplevert het medeplegen van het in artikel 164 van het Wetboek van Militair Strafrecht omschreven misdrijf;

Overwegende, dat, waar het hier bewezenverklaardedus niet valt onder laatstvermeld artikel, juncto artikel 47 van het Wetboek van Strafrecht, en evenmin bij enige andere wettelijke bepaling strafbaar is gesteld, beklagde ook hiervan moet worden vrijgesproken, evenals van hetgeen beklagde subsidiair meer of anders is tenlastegelegd dan is bewezenverklaard, welk een en ander het Hof niet bewezen oordeelt;

Overwegende, dat het Hof echter heeft bevonden, dat hetgeen hierboven van het primair en subsidiair tenlastegelegde is bewezenverklaard, oplevert een in artikel 2, onder 1e. van de Wet op de Krijgstucht omschreven krijgstuchtelijk vergrijp, terwijl het Hof bijzondere aanleiding aanwezig acht de zaak verder te behandelen als ware het de commanderende officier;

Overwegende, dat na te melden krijgstuchtelijke straf in overeenstemming is met de ernst van het gepleegde vergrijp, de omstandigheden, waaronder dit is begaan, en de persoon en het doorgaand gedrag van de dader, gelijk van een en ander ter terechtzitting is gebleken;

Gezien de artikelen 2 en 58 van de Wet op de Krijgstucht, 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan hoger beroep en opnieuw rechtdoende:

Verklaart bewezen hetgeen hierboven als bewezen is aangenomen en verklaart zulks niet te zijn een in enige strafwet omschreven feit;

Spreekt beklagde daarvan vrij.

Verklaart niet bewezen hetgeen beklagde meer of anders is tenlastegelegd dan hierboven als bewezen is aangenomen en spreekt beklagde ook daarvan vrij;

Bevindt, dat hetgeen van het primair en subsidiair tenlastegelegde bewezen verklaard is, oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp, als bedoeld in artikel 2, onder 1e., van de Wet op de Krijgstucht;

Legt beklaagde een krijgstuuchtelijke straf van tien dagen verzuwaard arrest op, met omschrijving van de strafreden als volgt:

„Ter uitvoering van een met een ander gemaakt plan, als passagier „medegereden in een door die ander bestuurde militaire jeep, terwijl hij „wist dat het rijden met die jeep zonder de vereiste toestemming plaats „vond”.

Bepaalt, dat voornoemde straf en omschrijving der strafreden in de straflijst van beklaagde zullen worden ingeschreven.

Arrondissementskrijgsraad te 's-Gravenhage

Vonnis van 26 juli 1967

President: Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Kolonel P. W. van Schendel, Kapitein C. Beljaars;

Raadsman: Mr. M. Thoolen.

Als bestuurder van een auto geen voorrang verleend aan een andere auto die, op een kruispunt, van rechts die kruising opreed, waardoor een inzittende van die andere auto verwondingen opliep.

KRIJGSRAAD: f 100 boete wegens overtreding mt. 36 W.V.W.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF (zie sententie achter het vonnis):
 „Overtreding van de gedragsregel, vastgesteld bij artikel 41 van het „Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens.”
 f 75 boete.

(W.V.W. art. 36, R.V. & V. art. 41).

DE ARRONDISSEMENTS-KRIJGSRAAD TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, tegen J. A. A. M., M., geboren 21 mei 1945, sergeant, beklaagde.

Gezien: . . . enz.

overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, in werkelijke dienst als beroeps-sergeant van de Koninklijke „Landmacht, op of omstreeks 16 mei 1967 te ongeveer 21.20 uur te „Amsterdam als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, rijdende „over de voor het openbaar rijverkeer openstaande weg Eerste Hel- „mersstraat, op de kruising van die weg met de voor het openbaar rij- „verkeer openstaande weg Jan Pieter Heijestraat hoogst onoplettend en „onoordeelkundig geen voorrang heeft verleend aan de bestuurder van „een andere auto, die over laatstgenoemde weg (voor hem, beklaagde, „van rechts komende) die kruising opreed, waardoor een botsing tus- „sen beide auto's is gevolgd en de in die andere auto gezeten Adriana „N. Bardelmeijer daaruit werd geslingerd en verschillende kneuzingen „opliep, waaruit tijdelijk verhindering in de uitoefening van haar be-

„roepsbezigheden als verpleegster ontstond gedurende geruime tijd, „hetgeen derhalve aan zijn, beklaagdes, schuld is te wijten“;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als beroepssergeant van de Koninklijke Landmacht, op 16 mei 1967 omstreeks 21.20 uur te Amsterdam als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, Volkswagenbusje, gekentekend TV 64-09, daarmee reed over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Eerste Helmersstraat komende uit de richting Pieter Langendijkstraat en gaande in de richting Nicolaas Beetsstraat; dat hij gekomen bij de kruising van deze weg met de eveneens voor het openbaar verkeer openstaande weg Jan Pieter Heijestraat, deze kruising is opgereden zonder daarbij de doorgang voor zich langs vrij te laten voor de bestuurder van een auto, Opel Kadett, die voor hem van rechts over de Jan Pieter Heijestraat gelijktijdig met hem genoemde kruising naderde, komende uit de richting Overtoom; dat dien-tengevolge de door hem bestuurde auto in botsing is gekomen met voornoemde Opel, tengevolge van welke botsing de in die Opel gezeten A. N. Bardelmeijer daaruit werd geslingerd en letsel opliep; dat genoemde Opel was gekentekend EN 40-21 en werd bestuurd door H. G. Bardelmeijer; dat hij deze Opel pas zag toen hij op de kruising was; dat hij deze Opel voorrang moest verlenen;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 13 juni 1967, opgemaakt door Sietze Sietsma, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, Brigade Amsterdam, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Hendrik Gijsbertus Bardelmeijer:

dat hij op 16 mei 1967 omstreeks 21.20 uur als bestuurder van het vierwielig motorvoertuig, Opel, gekentekend EN 40-21, reed over de Jan Pieter Heijestraat te Amsterdam, komende uit de richting Overtoom en gaande in de richting Jacob van Lennepkade; dat hij gekomen op het kruispunt van wegen Jan Pieter Heijestraat — Eerste Helmersstraat plotseling een Volkswagenbusje zag, dat gezien zijn rijrichting van links uit de Eerste Helmersstraat kwam; dat hij voordat hij kon remmen in botsing kwam met dat Volkswagenbusje;

Adriana Neeltje Bardelmeijer, verpleegster:

dat zij zich op 16 mei 1967 omstreeks 21.20 uur rechts naast de bestuurder Bardelmeijer bevond in het vierwielig motorrijtuig Opel, gekentekend EN 40-21; dat zij reden over de Jan Pieter Heijestraat te Amsterdam, komende uit de richting Overtoom; dat zij gekomen op het kruispunt van wegen Jan Pieter Heijestraat — Eerste Helmersstraat een Volkswagenbusje zag naderen; dat voordat de bestuurder van de auto waarin zij was gezeten tijd had om te remmen, de voorzijde van dat Volkswagenbusje in botsing kwam met de linkerzijde van hun auto; dat zij toen uit de auto is geslingerd en op het wegdek kwam en ver-

schillende kneuzingen over het gehele lichaam opliep;

Verbalisant:

dat de Eerste Helmersstraat en Jan Pieter Heijestraat te Amsterdam voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande wegen zijn, van gelijke rangorde;

Overwegende, dat een schriftelijke geneeskundige verklaring d.d. 18 mei 1967 betreffende A. N. Bardelmeijer, geboren 22 maart 1920, opgemaakt en getekend door de arts C. A. Schagen v. d. Leeuwen te Alphen a/d Rijn, onder meer inhoudt als verklaring van genoemde arts:

dat hij op 17 mei 1967 bij betrokkene heeft waargenomen kneuzingen aan weke delen, rechter elleboog, pols, linker bovenarm, stuitstreek en rechter onderbeen; dat bij benadering niet valt te zeggen hoe lang betrokkene tengevolge van dit letsel verhinderd zal zijn in de uitoefening harer beroepsbezigheden;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemde geneeskundige verklaring slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

„aan zijn schuld bij gelegenheid van een botsing met een door de „schuldige bestuurd motorrijtuig te wijten zijn dat een ander zodanig „lichamelijk letsel bekomt waaruit tijdelijke verhinderd in de uitoefening zijner beroepsbezigheden ontstaat, terwijl dat letsel door de botsing is veroorzaakt“,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 36 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het gepleegde feit termen aanwezig acht beklaagde de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen te ontzeggen;

(Volgt: Veroordeling tot betaling van een geldboete van f 100,—, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 20 dagen en ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van 3 maanden — *Red.*).

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 3 oktober 1967

President: Mr. Lamers; **Leden:** Lt.-Generaal Mr. Schepers, Schout-bij-Nacht Bakker, Generaal-Majoor Coopmans, Mr. Prins (plv.) en Lt.-Generaal Cox (plv.).

(Zie het vonnis, hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis, waarvan hoger beroep, niet kan verenigen, zodat dit moet worden vernietigd;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd: (*zie het vonnis — Red.*);

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk weergegeven onder meer heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als beroepssergeant van de Koninklijke Landmacht, op 16 mei 1967 omstreeks 21.20 uur te Amsterdam als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, **Volkswagen**-busje, gekentekend TV 64-09, daarmee reed over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Eerste Helmersstraat komende uit de richting Pieter Langendijkstraat en gaande in de richting Nicolaas Beetsstraat; dat hij gekomen bij de kruising van deze weg met de eveneens voor het openbaar verkeer openstaande weg Jan Pieter Heijestraat, deze kruising is opgereden zonder daarbij de doorgang voor zich langs vrij te laten voor de bestuurder van een auto, **Opel Kadett**, die voor hem van rechts over de Jan Pieter Heijestraat genoemde kruising naderde, komende uit de richting Overtoom; dat dientengevolge de door hem bestuurde auto in botsing is gekomen met voornoemde **Opel**; dat genoemde **Opel** was gekentekend EN 40-21 en werd bestuurd door H. G. Bardelmeijer; dat hij deze **Opel** pas zag toen hij op de kruising was; dat hij deze **Opel** voorrang moest verlenen;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 13 juni 1967, opgemaakt door Sietze Sietsma, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, Brigade Amsterdam, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Hendrik Gijsbertus Bardelmeijer:

dat hij op 16 mei 1967 omstreeks 21.20 uur als bestuurder van het vierwielig motorvoertuig, **Opel**, gekentekend EN 40-21, reed over de Jan Pieter Heijestraat te Amsterdam, komende uit de richting Overtoom en gaande in de richting **Jacob** van Lennepkade; dat hij gekomen

op het kruispunt van wegen Jan Pieter Heijestraat — Eerste Helmersstraat plotseling een Volkswagenbusje zag, dat gezien zijn rijrichting van links uit de Eerste Helmersstraat kwam; dat hij voordat hij kon remmen in botsing kwam met dat Volkswagenbusje;

Verbalisant:

dat de Eerste Helmersstraat en Jan Pieter Heijestraat te Amsterdam voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande wegen zijn, van gelijke rangorde;

Overwegende, dat het Hof op grond van de inhoud van voornoemde bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij, in werkelijke dienst als beroeps-sergeant van de Koninklijke Landmacht, op 16 mei 1967 te ongeveer 21.20 uur te Amsterdam als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, rijdende over de voor het openbaar rijverkeer openstaande weg Eerste Helmersstraat, op de kruising van die weg met de voor het openbaar rijverkeer openstaande weg Jan Pieter Heijestraat onoplettend geen voorrang heeft verleend aan de bestuurder van een andere auto, die over laatstgenoemde weg (voor hem, beklagde, van rechts komende) die kruising opreed waardoor een botsing tussen beide auto's is gevolgd”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

„Overtreding van de gedragsregel, vastgesteld bij artikel 41 van het Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 41 juncto 139 van het Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van de beklagde;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan hoger beroep, en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklagde schuldig aan het hiervoor als bewezen aangenomen en gekwalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt hem terzake tot betaling van een geldboete van **vijfzeventig gulden** met bepaling, dat die geldboete bij gebreke van betaling en verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van **vijftien dagen**;

Verklaart niet bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor bewezen is verklaard; spreekt hem daarvan vrij.

Arrondissementskrijgsraad te 's-Gravenhage

Vonnis van 22 september 1965

President: Mr. Dr. J. P. van Erk; **Leden:** Kolonel J. C. de Bruin en
Majoor G. W. Baron van Dedem;
Raadsman: Mr. J. J. Koeleman.

Als bestuurder van een auto linksaf geslagen zonder de doorgang vrij te laten voor een tegemoetrijdende bromfietser, die daardoor valt en een been breekt.

KRIJGSRAAD: *overtreding van artikel 28 W.V.R.; f 20 boete.*

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF (*zie sententie achter het vonnis*): *vrij-spraak wegens gebrek aan bewijs.*

(W.V.W. art. 36, W.V.R. art. 25).

DE ARRONDISEMENTS-KRIJGSRAAD TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. K. B., geboren 19 februari 1930, sergeant-majoor, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als beroepssergeant-majoor bij de Koninklijke „Landmacht, op of omstreeks 24 mei 1965 circa 22.15 uur te Noord- „wijkerhout als bestuurder van een vierwielige personenauto Renault „EK 90-04, daarmee rijdende over de voor het openbaar verkeer open- „staande weg de Dorpsstraat, komende uit de richting Haarlem en „gaande in de richting Noordwijk, gekomen bij de splitsing van voor- „noemde weg met de, voor hem, beklaagde links gelegen eveneens voor „het openbaar verkeer openstaande weg de Havenstraat, naar links van „richting willende veranderen hoogst onvoorzichtig en onnadenkend „deze richtingverandering is gaan uitvoeren zonder daarbij de door- „gang naast zich vrij te laten voor de uit de richting Noordwijk hem „tegemoetkomende bromfietser J. Verdegaal, die rechtdoor wilde rij- „den in de richting Haarlem, met het aan deze grove onvoorzichtigheid, „mitsdien aan zijn, beklaagdes schuld te wijten gevolg dat op de split- „sing voornoemd een aanrijding tussen de Renault en de bromfiets „plaats vond, waardoor genoemde Verdegaal tegen de grond werd ge- „slingerd en zijn linkeronderbeen op twee plaatsen brak, zomede enige „gaten in zijn hoofd opliep, waardoor hij, gedurende enige maanden „ziek, althans verhinderd is geweest in de uitoefening zijner beroeps-

„bezigheden, welk letsel door de aanrijding werd veroorzaakt”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als beroepssergeant-majoor bij de Koninklijke Landmacht, op 24 mei 1965 omstreeks 22.15 uur te Noordwijkerhout als bestuurder van een vierwielige personenauto Renault gekentekend EK 90-04, daarmee reed over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Dorpsstraat, komende uit de richting Haarlem en gaande in de richting Noordwijk; dat hij ongeveer 50 meter voor de splitsing van genoemde weg met de voor hem links gelegen, eveneens voor het openbaar verkeer openstaande weg de Havenstraat, heeft voorgesorteerd om bij die splitsing naar links van richting te veranderen; dat hij tijdens dit voorsorteren uit tegenovergestelde richting op de Dorpsstraat een voertuig met één koplamp verlicht, zag naderen; dat hij zag dat dit een bromfiets was; dat hij bij het einde van de **voorsortermanoeuvre** langzaam is blijven rijden; dat hij, omdat hij dacht dat de bromfietser, voor hem — beklagde — gezien, rechts wilde passeren, vlak voordat hij stopte nog een ruk naar links aan zijn stuur heeft gegeven; dat de bromfietser echter bleef doorrijden om kennelijk zijn — beklagdes — wagen, vanuit zijn — beklagdes — positie gezien, normaal links te passeren; dat de bromfietser dientengevolge tegen de linkerzijde van zijn — beklagdes — voorbumper opbotste, waardoor de bestuurder van die bromfiets van zijn voertuig werd geslingerd en een eind verder op het wegdek werd gesmakt en letsel bekwam; dat de bestuurder van de bromfiets J. Verdegaal was geheten;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal, opgemaakt door Dirk van der Linden, wachtmeester der Rijkspolitie, groep Noordwijkerhout, en gesloten d.d. 4 juli 1965, zakelijk inhoudt als verklaring van:

1. *Paulus Johannes Verdegaal:*

dat hij op 24 mei 1965 omstreeks 22.15 uur als bestuurder van een tweewielig rijwiel met hulpmotor reed over de Dorpsstraat te Noordwijkerhout, komende uit de richting Noordwijk en rijdend in de richting van de Langevelderweg te Noordwijkerhout, met een snelheid van omstreeks 30 km per uur; dat hij de kruising Dorpsstraat—Havenstraat moest passeren; dat hij, voor deze kruising rijdend, uit tegengestelde richting een personenauto aan zag komen rijden; dat hij zag dat deze auto op het midden van de rijbaan ging rijden en dat ook de linker richtingaanwijzer van de auto ontstoken werd; dat hij, denkend dat de auto voor hem zou stoppen, aangezien hij rechtdoorgaand verkeer was, doorreed; dat de personenauto echter niet voor hem stopte; dat de bestuurder van die auto wel zijn wagen heeft afgeremd, doch niet geheel tot stilstand heeft gebracht; dat de wagen langzaam bleef doorrijden in linksafgaande richting; dat hijzelf rechtdoor is blijven rijden

en niet naar links of rechts is uitgeweken, dat hij, toen hij de auto ongeveer half voorbij was, voelde dat deze auto tegen de linkerachterzijde van zijn bromfiets reed; dat het gevolg was dat de bromfiets naar de rechterkant weggedrukt werd en dat hijzelf ongeveer 9 meter verder op het wegdek terecht kwam en twee gaten in zijn hoofd bekwam, terwijl zijn linkeronderbeen op twee plaatsen brak;

2. *Verbalisant:*

dat de Dorpsstraat en Havenstraat te Noordwijkerhout voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande wegen zijn;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten: „dat hij, dienende als beroepssergeant-majoor bij de Koninklijke Land-„macht, op 24 mei 1965 circa 22.15 uur te Noordwijkerhout als be-„stuurder van een vierwielige personenauto, Renault EK 90-04, daar-„mee rijdende over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de „Dorpsstraat, komende uit de richting Haarlem en gaande in de rich-„ting Noordwijk, gekomen bij de splitsing van voornoemde weg met „de, voor hem, beklagde links gelegen eveneens voor het openbaar „verkeer openstaande weg de Havenstraat, naar links van richting wil-„lende veranderen, deze richtingverandering is gaan uitvoeren zonder „daarbij de doorgang naast zich vrij te laten voor de uit de richting „Noordwijk hem tegemoetkomende bromfietser J. Verdegaal, die recht-„door wilde rijden in de richting Haarlem, met het gevolg dat op de „splitsing voornoemd een aanrijding tussen de Renault en de bromfiets „plaats vond, waardoor genoemde Verdegaal tegen de grond werd ge-„slingerd en zijn linkeronderbeen op twee plaatsen brak, zomede enige „gaten in zijn hoofd opliep”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

„Overtreding van artikel 28 eerste lid van het Wegenverkeersreglement”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 124 juncto artikel 28 eerste lid, aanhef en onder b van het Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten **d** omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van de dader;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij de bepaling van de strafmaat

rekening houdt met de onvoorzichtige wijze van rijden van de bromfietser;

(Volgt: Veroordeling tot betaling van een geldboete van f 20,—, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 4 dagen — *Red.*).

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 1 februari 1966

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Lt.-Generaal Mr. Schepers en *Zegers*, Mr. Fikkert, Schout-bij-Nacht Bakker en Generaal-Majoor Coopmans;

Raadsman: Mr. J. J. Koeleman.

(*Zie het vonnis, hiervóór.*)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot een geldboete van *vijftig gulden* subsidiair *tien dagen* hechtenis;

overwegende, dat het Hof zich met het vonnis, waarvan hoger beroep, niet kan verenigen, zodat dit moet worden vernietigd, omdat de Krijgsraad het in voornoemd vonnis aangeduid gedeelte van het tenlastegelegde als bewezen aannemend met vrijspraak van hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, een ander feit als bewezen heeft aangenomen, nl. het feit, voorzien in het eerste lid van artikel 28 van het Wegenverkeersreglement, dan in overeenstemming is met de kennelijke bedoeling van de steller van de dagvaarding, te weten telastlegging van het feit voorzien in het tweede lid van artikel 36 van de Wegenverkeerswet, daarmede tredend buiten de grenzen van de telastlegging;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd: (*zie vonnis — Red.*);

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat het Hof niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Gezien artikel 193 van de Rechtspleging bij de Land- en de Luchtmacht juncto artikel 75 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER **BEROEP** IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan hoger beroep, en opnieuw recht-
doende;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklagde is
ten laste gelegd;

Spreekt hem daarvan vrij.

Arrondissementskrijgsraad te 's-Gravenhage

Vonnis van 15 november 1967

President: Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kolonel W. H. Verbeek
en Majoor D. van Esseveldt;

Raadsman: Mr. G. Smelt.

*Als bestuurder van een auto een parkeerplaats met een bocht naar links willende verlaten en, wegens belemmerd uitzicht wegens een circa 2 meter hoge heg zeer langzaam voorwaarts gaande, toen de voorkant van de auto circa 25 cm. op de weg gekomen was, van links aangere-
den door een over die weg naderende bromfietser, waarvan de bestuur-
ster kwam te vallen en vervolgens circa 3 weken wegens een hersen-
schudding moest worden verpleegd.*

KRIJGSRAAD: f 40 boete wegens lichamelijk letsel (tijdelijke ziekte)
door een botsing veroorzaakt;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF (zie *sententie achter het vonnis*):
f 40 boete wegens zwaar lichamelijk letsel door een botsing veroor-
zaakt.

(W.V.W. art. 36).

DE ARRONDISEMENTS-KRIJGSRAAD TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
H. P. W. X., geboren 14 september 1944, dpl. vaandrig, beklagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig vaandrig bij de Koninklijke
„Landmacht, op of omstreeks 28 augustus 1967 circa 11.20 uur te
„Schoondijke, als bestuurder van een vierwielige personenauto **Chevro-**
„let MS 61-74, die geparkeerd had gestaan op de parkeerplaats gele-
„gen naast pand 113 aan de voor het openbaar verkeer openstaande
„weg Tragel West, hoogst onvoorzichtig en onnadenkend met dit voer-
„tuig met een bocht naar links de Tragel West is opgereden, alhoewel
„een haag hem het uitzicht naar links op die weg benam, met het aan
„deze grove onvoorzichtigheid, mitsdien aan zijn beklagdes schuld te
„wijten gevolg, dat de door hem bestuurde auto bij het oprijden van de
„Tragel West in botsing kwam met een daarlangs van links uit de rich-

„ting Schoondijke naderende bromfietsster M. E. Tellier geheten, die „door deze botsing tegen de grond werd geslingerd en daarbij een „zware hersenschudding opliep, tengevolge waarvan zij 4 tot 6 weken „ziek is geweest”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als vaandrig van de Koninklijke Landmacht, op 28 augustus 1967 omstreeks 11.20 uur te Schoondijke als bestuurder van een vierwielige personenauto Chevrolet, gekentekend MS 61-74, van de parkeerruimte gelegen naast het pand 113 aan de voor het openbaar verkeer openstaande weg Tragel West, met die auto is weggereden met de bedoeling genoemde weg met een bocht naar links op te rijden; dat het uitzicht op die weg in die richting hem werd benomen door een omstreeks 2 meter hoge haag op ongeveer anderhalve meter afstand links naast de auto; dat hij daarom zeer langzaam voorwaarts die parkeerruimte afreed, teneinde zodra hij bemerkte, dat er verkeer naderde, te kunnen stoppen; dat, juist op het moment dat de voorzijde van de auto de rijbaan van de weg had bereikt, terwijl het uitzicht naar links nog grotendeels hem benomen werd, plotseling voor hem gezien van links een door een meisje bestuurde bromfiets kwam aanrijden, die hij vrijwel gelijktijdig hoorde en zag; dat hij meteen abrupt remde; dat de bromfietsster meteen daarop voor de auto langs reed en daarbij met de auto in aanraking kwam; dat zij daarna, na een halve slag met de bromfiets linksom te zijn gedraaid, op ongeveer 10 meter afstand van de auto ten val kwam; dat hij de auto direct op de handrem heeft gezet en naar het slachtoffer is gegaan; dat de bromfietsbestuurster, naar hem later bleek M. E. Tellier genaamd, buiten kennis was en nadat doktershulp was verleend, naar het ziekenhuis te Oostburg is overgebracht, waar zij omstreeks 3 weken is verpleegd; dat hij na het ongeval heeft geconstateerd, dat de auto met de voorzijde omstreeks 25 centimeter over de rijbaan stak; dat het weggrijden van de parkeerplaats, gezien het beperkte uitzicht naar links, riskant was;

overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 27 oktober 1967 opgemaakt door Frederik Johan Laban, wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, Brigade Breda, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Elisabeth Catharina Maria Y., echtgenote van H. P. W..X. :

dat zij op 26 augustus 1967 omstreeks 11.30 uur naast haar man in de auto, merk Chevrolet, gekentekend MS 61-74, gezeten was, op de parkeerplaats naast perceel Tragel-West 113 te Schoondijke; dat haar man de auto bestuurde, dat naast de parkeerplaats een heg van ongeveer 1,50 meter hoogte was; dat zij vanaf de parkeerplaats naar links de Tragel-West wilden oprijden in de richting Schoondijke; dat het gevaarlijk is om van de parkeerplaats de weg op te rijden, daar door de

heg het uitzicht wordt belemmerd en langs de Tragel-West noch een trottoir, noch een rijwielpad aanwezig is; dat haar man langzaam de weg opreed; dat hij plotseling remde; dat de auto tot stilstand kwam; dat zij zag, dat aan de andere kant van de Tragel-West een meisje onder een bromfiets lag; dat de auto omstreeks 50 centimeter op de weg stond; dat zij aan de beschadigingen van de auto kon zien, dat het meisje, vermoedelijk met de trapper van haar bromfiets, tegen de voorzijde van hun auto was gereden;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. **13 september 1967** opgemaakt door **J. A. Coijmans**, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, en **J. C. Meertens**, marechaussee der eerste klasse, beiden behorende tot de Brigade Koninklijke Marechaussee Terneuzen, zakelijk inhoudt als verklaring van:

1. Maria Elisabeth Tellier:

dat zij op 28 augustus **1967** met haar bromfiets over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg de Tragel-West in de gemeente Schoondijke heeft gereden met een matige snelheid; dat zij weer bijkwam in het ziekenhuis te Oostburg;

2. Verbalisanten:

dat de Tragel-West te Schoondijke een voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg is;

Overwegende, dat blijkens een geneeskundige verklaring d.d. **9 september 1967** opgemaakt door **F. B. Heberlein**, chirurg te Oostburg, deze op 28 augustus **1967** omstreeks **13.00** uur in het ziekenhuis te Oostburg geneeskundige hulp heeft verleend aan Maria Elisabeth Tellier en daarbij bij deze een hersenschudding heeft waargenomen en dat hij de duur van de tijdelijke ziekte of verhindering in de uitoefening van haar beroepsbezigheden op 4 tot **6** weken schat;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemde geneeskundige verklaring slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

„Aan zijn schuld bij gelegenheid van een botsing met een door de „schuldige bestuurd motorrijtuig te wijten zijn, dat een ander zodanig „lichamelijk letsel bekomt, waaruit tijdelijke ziekte ontstaat, terwijl dat „letsel door de botsing is veroorzaakt“,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel **36** van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of

omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

(Volgt: Veroordeling tot betaling van een geldboete van f 40,—, subs. 8 dagen hechtenis — *Red.*).

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 13 februari 1968

President: Mr. Lamers; **Leden:** Mr. Fikkert, Schout-bij-Nacht Bakker, Generaals-Majoor Coopmans, **Wartena** (plv.) en Lagerwerff (plv.); **Raadman:** Mr. G. Smelt, advocaat te 's-Gravenhage.

(*Zie het vonnis hiervóór.*)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis, waarvan hoger beroep, niet kan verenigen, zodat dit moet worden vernietigd;

Overwegende, dat aan de beklaagde is ten laste gelegd: (. . . enz.; **Zie vonnis — Red.**).

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk onder meer heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als vaandrig van de Koninklijke Landmacht, op 28 augustus 1967 omstreeks 11.20 uur te Schoondijke als bestuurder van een vierwielige personenauto Chevrolet, gekentekend MS 61-74, van de parkeerruimte gelegen naast het pand 113 aan de voor het openbaar verkeer openstaande weg Trangel West, met die auto is weggereden met de bedoeling genoemde weg met een bocht naar links op te rijden; dat het uitzicht op die weg in die richting hem werd benomen door een omstreeks 2 meter hoge haag op ongeveer anderhalve meter afstand links naast de auto; dat hij daarom zeer langzaam voorwaarts die parkeerruimte afreed, teneinde zodra hij bemerkte, dat er verkeer naderde, te kunnen stoppen; dat, juist op het moment dat de voorzijde van de auto de rijbaan van de weg had bereikt, terwijl het uitzicht naar links nog grotendeels hem benomen werd, plotseling voor hem gezien van links een door een meisje bestuurde bromfiets kwam aanrijden, die hij vrijwel gelijktijdig hoorde en zag; dat

hij meteen abrupt remde; dat de bromfietsster meteen daarop voor de auto langs reed en daarbij met de auto in aanraking kwam; dat zij daarna, na een halve slag met de bromfiets linksom te zijn gedraaid, op ongeveer 10 meter afstand van de auto ten val kwam; dat hij de auto direct op de handrem heeft gezet en naar het slachtoffer is gegaan; dat de bromfietsbestuurster, naar hem later bleek M. E. Tellier genaamd, buiten kennis was en nadat doktershulp was verleend, naar het ziekenhuis te Oostburg is overgebracht; dat hij weet, dat M. E. Tellier voornoemd omstreeks vijf weken haar werkzaamheden niet heeft kunnen verrichten; dat hij na het ongeval heeft geconstateerd, dat de auto met de voorzijde omstreeks 25 centimeter over de rijbaan stak; dat het wegrijden van de parkeerplaats, gezien het beperkte uitzicht naar links, riskant was;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 27 oktober 1967 opgemaakt door Frederik Johan Laban, wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee brigade Breda, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Elisabeth Catharina Maria Y., echtgenote van H. P. W. X.:

dat zij op 26 augustus 1967 omstreeks 11.30 uur naast haar man in de auto, merk Chevrolet, gekentekend MS 61-74, gezeten was, op de parkeerplaats naast perceel Trangel-West 113 te Schoondijke; dat haar man de auto bestuurde, dat naast de parkeerplaats een heg van ongeveer 1,50 meter hoogte was; dat zij vanaf de parkeerplaats naar links de Trangel-West wilden oprijden in de richting Schoondijke; dat het gevaarlijk is om van de parkeerplaats de weg op te rijden, daar door de heg het uitzicht wordt belemmerd en langs de Trangel-West noch een trottoir, noch een rijwielpad aanwezig is; dat haar man langzaam de weg opreed; dat hij plotseling remde; dat de auto tot stilstand kwam; dat zij zag, dat aan de andere kant van de Trangel-West een meisje onder een bromfiets lag; dat de auto omstreeks 50 centimeter op de weg stond; dat zij aan de beschadigingen van de auto kon zien, dat het meisje tegen de voorzijde van hun auto was gereden;

overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 13 september 1967 opgemaakt door J. A. Cooijmans, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, en J. C. Meertens, marechaussee der eerste klasse, beiden behorende tot de Brigade Koninklijke Marechaussee Terneuzen, zakelijk inhoudt als verklaring van:

1. *Maria Elisabeth Tellier:*

dat zij op 28 augustus 1967 met haar bromfiets over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg de Trangel-West in de gemeente Schoondijke heeft gereden met een matige snelheid; dat zij weer bijkwam in het ziekenhuis te Oostburg;

2. *Verbalisanten:*

dat de Trangel-West te Schoondijke een voor het openbaar rij- en

ander verkeer openstaande weg is;

Overwegende, dat blijkens een geneeskundige verklaring d.d. 9 september 1967 opgemaakt door F. B. Heberlein, chirurg te Oostburg, deze op 28 augustus 1967 omstreeks 13.00 uur in het ziekenhuis te Oostburg geneeskundige hulp heeft verleend aan Maria Elisabeth Tellier en daarbij bij deze een hersenschudding heeft waargenomen en dat hij de duur van de tijdelijke ziekte of verhindering in de uitoefening van haar beroepsbezigheden op 4 tot 6 weken schat;

Overwegende, dat het Hof op grond van bovenstaande bewijsmiddelen, wordende genoemde geneeskundige verklaring slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen, wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

„dat hij, dienende als dienstplichtig vaandrig bij de Koninklijke „Landmacht, op 28 augustus 1967 circa 11.20 uur te Schoondijke, als „bestuurder van een vierwielige personenauto Chevrolet MS 61-74, die „geparkeerd had gestaan op de parkeerplaats gelegen naast pand 113 „aan de voor het openbaar verkeer openstaande weg Tragel West, „hoogst onvoorzichtig met dit voertuig de Tragel West is opgereden, al- „hoewel een haag hem het uitzicht naar links op die weg benam, met „het aan deze grove onvoorzichtigheid, mitsdien aan zijn, beklagdes, „schuld te wijten gevolg, dat de door hem bestuurde auto bij het oprij- „den van de Tragel West in botsing kwam met een daarlangs van links „uit de richting Schoondijke naderende bromfietsster M. E. Tellier ge- „heten, die door deze botsing tegen de grond werd geslingerd en daar- „bij een zware hersenschudding opliep”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

„Aan zijn schuld bij gelegenheid van een botsing met een door de „schuldige bestuurd motorrijtuig te wijten zijn, dat een ander zwaar „lichamelijk letsel bekommt, terwijl dat letsel door de botsing is veroor- „zaakt”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 36 lid 2 van de Wegenverkeerswet;

overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Gezien: . . . enz.;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan hoger beroep en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gekwalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklagde tot betaling van een geldboete van *veertig gulden*, met bepaling dat die geldboete bij gebreke van betaling en verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van *acht dagen*;

Verklaart niet bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven bewezen is verklaard; spreekt hem daarvan vrij.

Arrondissementskrijgsraad te 's-Gravenhage

Vonnis van 13 december 1967

President: Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Kapitein T. Vrijdag en Kapitein L. C. Dellelijn.

Toen de bestuurder van een personenauto de beklagde, die een rijwiel bestuurde, erop opmerkzaam had gemaakt dat zijn licht niet brandde, de zijspiegel van die auto afgetrokken, de ruitenwisser verbogen en de bestuurder beledigd door hem uit te schelden voor „brillejood”.

Geldboete van f 75,—.

(W.Sr. art. 266, 350).

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen T. H. A. S. geboren 30 maart 1946, dpl. sld., beklagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 19 augustus 1967 te Soest opzettelijk en wederrechtelijk op de openbare weg Burgemeester Grothestraat de linkerbuitenspiegel als ook een der ruitenwissers van de personenauto, toebehorende aan R. Roes, heeft verbogen en wat de spiegel betreft stuk getrokken, althans beschadigd, als ook opzettelijk genoemde Roes in het openbaar heeft beledigd door hem **alstoen** en aldaar uit te schelden voor **brillejood**”;

Overwegende: . . . enz.:

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, in de avond van 19 augustus 1967 te Soest op de openbare weg de Burgemeester Grothestraat bij een onenigheid met een autobestuurder de linkerbuitenspiegel van diens auto heeft vastgepakt en deze is blijven vasthouden, toen deze auto daarop achteruitreed; dat hij hierdoor die spiegel heeft verbogen; dat hij van niemand

recht of toestemming had om deze spiegel te beschadigen; dat hij ook van die auto een ruitenwisser naar voren heeft gezet: dat die autobestuurder bleek genaamd Roes; dat hij toen ook onder meer tegen die bestuurder heeft gezegd dat hij diens brilleglazen even andersom op diens kop zou zetten;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard :
Rudolf Roes:

dat hij op 19 augustus 1967 omstreeks 22.45 uur als bestuurder van een auto deze auto aan het einde van de uitrit van het Oranjehotel, Burgemeester Grothestraat 70-72 te Soest tot stilstand bracht, teneinde het verkeer over het rijwielpad, gelegen tussen het voetpad en de rijbaan voorrang te verlenen; dat hij zag, dat een persoon, naar hem later bleek, beklaagde, als bestuurder van een rijwiel, dat geen verlichting voerde, aankwam; dat hij door het geopende portierraam tegen die man, terwijl deze aan kwam fietsen, zei: „Uw licht brandt niet“; dat beklaagde daarop van diens fiets sprong, naar zijn auto toe kwam, zijn fiets voor de auto legde en zei: „Wat, brandde mijn licht niet? kom er maar eens „uit“; dat beklaagde daarbij pogingen deed het linker portier van de auto te openen; dat hij het portierraam grotendeels dicht draaide en het portier aan de binnenkant afsloot; dat hij de stellige indruk kreeg dat de beklaagde onder alcoholinvloed was en daardoor vechtlustig; dat hij kalmerend tegen beklaagde zei, dat deze maar naar huis moest gaan; dat beklaagde bleef eisen dat hij uit de auto moest komen en aan de op het linkerportier gemonteerde buitenspiegel van de auto begon te rukken, daarbij zeggende: „Kom eruit, anders breek ik de spiegel af“; dat door dat rukken van beklaagde de spiegel verbogen is en los kwam te zitten; dat beklaagde vervolgens een van de ruitenwissers van de auto pakte en in de voorste stand bracht en daarna doorboog, waarbij hij dreigde de ruitenwissers te zullen vernielen als hij niet uit de auto kwam; dat hij toen achteruit en vervolgens weer vooruit naar de andere uitrit is gereden; dat hij is uitgestapt in afwachting van de komst van de politie, die hij inmiddels had laten waarschuwen; dat beklaagde riep of hij op de politie wachtte en toen hij dit beaamde, zei, dat hij dan ook zou wachten; dat beklaagde toen begon te dreigen en te schelden, waarbij hij enige malen tegen hem zei: „Ik sla je „alsnog in elkaar, brillejood, en ik sla je brilleglazen achterstevoren“; dat na enige minuten de politie arriveerde; dat hij heeft geconstateerd, dat de linkerbuitenspiegelaan het portier bengelde en dat de ruitenwisser door beklaagde was verbogen; dat hij voor deze beschadigingen beklaagde geen recht of vergunning had gegeven;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 11 september 1967, opgemaakt door **Jozeph Hendrikus Maassen**, opperwachtmeester der **Koninklijke** Marechaussee en Nicolaas Adrianus Commandeur, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, beiden behorende tot de Brigade Amersfoort, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Verbalisanten:

dat **zij** op 19 augustus 1967 omstreeks 23.00 uur, naar aanleiding van een telefonisch bericht van hoofdagent **Herens** van de gemeentepolitie te Soest, dat aldaar een onder invloed van alcoholhoudende drank verkerende militair was aangehouden, die een burger zou hebben bedreigd, bij onderzoek te omstreeks **23.20** uur in een der cellen van het politiebureau te Soest een persoon aantreffen, die later genaamd bleek: T. H. A. S., geboren 30 maart 1946 te Soest; dat S. op hen een verwilderde indruk maakte en zich vechtlustig gedroeg; dat **zij** hem hoorden schreeuwen en schelden; dat zij, terwijl zij S. in hun dienstvoertuig hadden doen plaats nemen, teneinde hem over te brengen naar de Brigade der Koninklijke Marechaussee te Amersfoort, hoorden dat S., terwijl hij in de richting van de aangever, Rudolf Roes, die zich op dat moment nabij het voertuig bevond, keek, zei: „Daar heb je hem weer die schele, godverdomme, „laat me eruit dan zal ik hem effe pakke die brillejood“;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat de Krijgsraad de woorden geuit door beklagde tijdens zijn overbrenging door de **Koninklijke** Marechaussee, zoals omschreven in het genoemde proces-verbaal, hoewel geuit na de gebeurtenissen op de Burgemeester Grothestraat te Soest, mede laat medewerken aan het bewijs, aangezien deze woorden — met name het woord „brillejood“ — doen blijken hoe en in welke bewoordingen beklagde in de toestand waarin hij zich toen bevond over de getuige R. Roes dacht;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

I. „Opzettelijken wederrechtelijk eenig goed dat geheel of ten deele aan „een ander toebehoort beschadigen“;

2. „Eenvoudige belediging,“
voorzien strafbaar gesteld bij

1. Artikel 350 van het Wetboek van Strafrecht;

2. Artikel 266 van het Wetboek van Strafrecht;

overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, **zijnde** van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

(Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 75,—, subs. 15 dagen hechtenis — *Red.*).

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 15 januari 1968

President: Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Kolonel C. G. Langelaar en Lt.-Kolonel P. Ridder;

Raadsman: Mr. J. S. G. Dorhout.

Opzettelijk-e ongehoorzaamheid aan het bevel om, in verband met een bevolen dienstreis, onmiddellijk (te 06.00 uur) op te staan.

Drie weken militaire detentie, onmiddellijke inbewaringstelling en aftrek van het voorarrest vanaf de dag der uitspraak.

(W.M.Sr. art. 114).

DE ARRONDISEMENTS-KRIJGSRAADTE ARNHEM,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad, eiser, tegen J.B., geboren 11 oktober 1946, dpl. soldaat, beklaagde.

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 20 november 1967 te Wezep, althans in Nederland, toen zijn meerdere, de „sergeant F. D. Reins, in verband met een bevolen dienstreis, aan hem, „beklaagde, te 06.00 uur die dag, het bevel gaf onmiddellijk op te staan, „heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten aan voormeld „dienstbevel te gehoorzamen, door willens en wetens, ondanks voormeld „bevel, toch in bed te blijven liggen“;

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

dat hij zich op 20 november 1967, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, bevond in de legeringskamer in de Prinses Margrietkazerne te Wezep; dat om ongeveer 06.00 uur sergeant F. D. Reins bij zijn, beklaagdes, bed kwam en hem, beklaagde, opdracht gaf om op te staan door te zeggen: „Eruit“; dat hij, beklaagde, toen gevraagd heeft, waarvoor dat nodig was; dat hij, beklaagde, onder geleide van de sergeant moest terugreizen van Wezep naar Arnhem; dat hij, beklaagde, in bed is blijven liggen;

Overwegende, dat getuige Reins, Fokko Dethmer, oud 22 jaar, wonende te Vlagtwedde, reserve-sergeant K.V.V. ingedeeld bij de 107 Kipauto-

compagnie, bij zijn verhoor door de Officier-Commissariszakelijk onder meer heeft verklaard:

dat hij op 20 november 1967 onder meer soldaat B. van Wezep per eerste reisgelegenheid moest terugbrengen naar Arnhem; dat hij op 20 november 1967 omstreeks 05.45 uur in de Margrietkazerne te Wezep is gegaan naar de kamer, waar onder meer de soldaat B. was gelegerd; dat hij deze soldaat te bed aantrof; dat hij hem opdracht heeft gegeven om onmiddellijk op te staan door te zeggen: „Eruit“; dat B. toen zei: „Ik „kom er niet uit““;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als dienstplichtigsoldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke „Landmacht op 20 november 1967 te Wezep, toen zijn meerdere, de ser- „gant F. D. Reins, in verband met een bevolen dienstreis, aan hem, „beklaagde, te 06.00 uur die dag, het bevel gaf onmiddellijk op te staan, „heeft geweigerd aan voormeld dienstbevel te gehoorzamen, door willens „en wetens, ondanks voormeld bevel toch in bed te blijven liggen““;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als: „opzettelijke ongehoorzaamheid“,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt, dat de zaak van dien aard is, dat beklagde, die op vrije voeten is, onder verzekerde bewaring behoort te worden gesteld, waarover bij afzonderlijke dispositie is beslist;

Overwegende, dat naar het oordeel van de Krijgsraad de in voorarrest doorgebrachte tijd bij de uitvoering van de op te leggen militaire detentie geheel in mindering behoort te worden gebracht, zijnde vanaf heden tot de dag van de tenuitvoerlegging van dit vonnis;

(Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 3 weken met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, te weten vanaf 15 januari 1968. — Red.).

Mobiele Krijgsraad Luchtmacht

Vonnis van 6 februari 1968

President: Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonel J. van Loggem en Luitenant-Kolonel W. Boom;

Raadsman: Kapitein C. Dorenbos.

Als militair zich opzettelijk voor een bepaalde soort van dienstverplichtingen ongeschikt maken: toen hem was opgedragen de dienst van plantonwacht te verrichten, zich zo bedronken dat hij deze dienst niet kon vervullen.

(W.M.Sr. art. 101, 131).

DE MOBIELE KRIJGSRAAD LUCHMACHI,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad, eiser, tegen C. J. J. A., geboren 3 april 1947, dpl. soldaat, beklaagde.

Gezien: . . . . enz. ;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 11 september 1967 te Stolzenau (W.-Dld.) „terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was „bij de Koninklijke Luchtmacht, nadat hem was opgedragen in de nacht van 11 op 12 september 1967 dienst van plantonwacht te verrichten op de „stelling Borstel, zich opzettelijk voor de vervulling van de dienstver- „plichtingen van plantonwacht op de stelling Borstel ongeschikt heeft „gemaakt door zich zodanig te bedrinken dat hij genoemde dienstver- „plichtingen niet kon vervullen“;

Overwegende: . . . . enz. ;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Sinds 20 september 1966 ben ik onafgebroken als dienstplichtigsoldaat in werkelijke militaire dienst bij de Koninklijke Luchtmacht. Op 11 september 1967, omstreeks 17.00 uur, hoorde ik van mijn groepscommandant, de sergeant Weustink, dat ik op 12 september 1967 van 00.00 uur tot 08.00 uur wachtdienst moet verrichten op de stelling Borstel. Omstreeks 19.30 uur ben ik naar café „Weserlust“ in Stolzenau (W.-Dld.) gegaan en ik heb daar tot omstreeks 23.15 uur, toen de soldaat van Heesewijk, die toen wachtcommandant zou zijn op de stelling Borstel, mij kwam ophalen, ongeveer 10 glazen bier en een aantal glazen jenever gedronken terwijl ik wist dat ik hierna mijn wachtdienst niet naar behoren zou kunnen verrichten, ik voelde toen duidelijk dat ik te veel gedronken had en het drong tot me door dat ik niet in staat was mijn wachtdienst naar behoren te vervullen. Op Borstel aangekomen voelde ik mij niet in staat wachtdienst te verrichten en ben ik naar bed gegaan. De korporaal Dijkstra heeft mijn dienst toen overgenomen;

Overwegende, dat Dirk Dijkstra, oud 20 jaar, metaalbewerker, wonende te Leeuwarden, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 11 september 1967, omstreeks 23.15 uur, ben ik met de **aflossings**-wagen van het KLu. kamp te Stolzenau (W.-Dld.) naar de stelling Borstel gereden. Onderweg stapte bij café Weserlust te Stolzenau de dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Luchtmacht A. in de auto. Ik wist dat hij op de stelling Borstel op 12 september 1967 van 00.00 uur tot 08.00 uur wachtdienst moest verrichten. Ik bemerkte, toen hij instapte, dat hij veel te veel alcoholhoudende drank had gedronken om nog in staat te zijn zijn wachtdienst te vervullen. Hij was erg luidruchtig en sprak wartaal. Aangekomen bij de stelling Borstel heb ik hem naar bed gestuurd en ik heb toen zijn wachtdienst overgenomen;

Overwegende, dat een aan beklagde vertoonde en voorgehouden verklaring, opgemaakt en ondertekend door de groepscommandant, sergeant M. J. **Weustink**, van het Verzorgingsquadron **Det.**, d.d. 2 januari 1968, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van relatant:

Op 11 september 1967 te ± 17.00 uur heb ik aan de dienstplichtig soldaat A. opdracht gegeven zich op die dag te 23.15 uur op de wacht te melden teneinde nachtdienst te verrichten op de stelling Borstel;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — **wordende** genoemde verklaring van sgt. **Weustink** slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden: „of omstreeks”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als: „als militair zich opzettelijk voor een bepaalde soort van **dienstverplichtingen** ongeschikt maken”.

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 131, eerste lid, van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, **zijnde** van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

(Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de duur van 3 weken — Red.).

NASCHRIFT

Het wil mij voorkomen dat beklagde zich niet voor een bepaalde soort van dienstverplichtingen ongeschikt heeft gemaakt, doch (tijdelijk) voor alle dienstverplichtingen, hetgeen volgens artikel 101 W.M.Sr. in tijd van vrede eerst strafbaar is wanneer die ongeschiktheid tenminste 24 uur heeft geduurd. Ik meen dat hier van een (eigenlijk) krijgstuuchtelijk vergrijp sprake is.

W.H.V.

TUCHTRECHTSPRAAK

Commandant **13e Pantserinfanteriebrigadetreinenbataljon**

Beschikking van 23 februari 1968

Uitvoerig gemotiveerde tenietdoening van een krijgstuchtelijke strafoplegging wegens het níet bewezen zijn dat klager het hem door de strafoplegger verweten en door klager aanvankelijk tegenover deze beaamde feit, — dat hij gepoogd had te 16.30 uur met een eigen vervoermiddel de kazerne te verlaten —, had gepleegd, ondanks de order, waarop op het daaraanvoorafgaand appel van 16.25 uur bij herhaling was geweest, dat zulks niet vóór 16.45 uur geoorloofd was.

De luitenant-kolonel, N. A. GROEN, Commandant van het 13e Pantserinfanteriebrigadetreinenbataljon;

Gezien het beklagschrift van de reserve-korporaal (TS) W., mr. . . ., van de 13e Herstelcompagnie, houdende de op 29 januari 1968 kenbaar gemaakte wens, zich te beklagen over de straf van vijf dagen verzuwaard arrest met de strafreden:

„Ondanks de geldende orders de kazerne niet voor 16.45 uur te verlaten gepoogd om de kazerne te 16.30 uur met een eigen vervoermiddel te verlaten. Bij de bepaling van de straf is in aanmerking genomen „dat op het appel van 16.25 uur nogmaals op het tijdstip van vertrek is „gewezen.“, hem opgelegd door de majoor J. K. Koster, commandant van de 13e Herstelcompagnie en hem op 26 januari 1968 ter kennis gebracht;

Gehoord de klager en de strafoplegger, en als getuigen:

1. de aooi *Rijnsoever*. A. F. van, rnr . . ., van 13 Herstelcompagnie, rapporteur;
2. de sergeant der eerste klasse *Hazendonk*. M. N. P., mr . . ., van 13 Herstelcompagnie;
3. de eerste luitenant *Gasteren*. A. H. van, rnr . . ., van 13 Herstelcompagnie;
4. de reserve-korporaal (TS) *Bos*. W. P., rnr . . ., van 13 Herstelcompagnie;
5. de dienstplichtig soldaat *Roosen*. J. G. L., mr . . . van de Pantserondersteuningscompagnie — 17 Pantserinfanteriebataljon;
6. de dienstplichtig soldaat *Palmen*. F. M., rnr . . ., van de Pantserondersteuningscompagnie — 17 Pantserinfanteriebataljon;
7. de aoo *Gurp*. M. C. van, rnr . . ., van 13 Herstelcompagnie;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden, waarvan afschrift van het oorspronkelijke rapport als bijlage hierbij gaat;

overwegende, dat klager heeft verklaard:

Op vrijdag, 26 januari 1968 ben ik onmiddellijk na het appel van

16.15 uur, om ca 16.30 uur naar mijn auto gehold, die op $\pm$ 60 meter van de appelplaats bij gebouw 158 stond. Daarin zat al de kpl *Hofman*, die eerder weg mocht, omdat het centurion-peloton waartoe hij behoort, eerder mocht inrukken. Hij had mijn wagen, een blauwe Opel, al gestart. Ik ben toen via de Zwaluwenlaan en de Parellelweg naar de hoofdboort gereden met een snelheid van 20 à 25 km per uur. Bij de wacht aangekomen zette ik mijn wagen ongeveer midden voor het wachtgebouw $\approx$ 10 meter van de poort. Net was toen ca 16.35 uur. Ik had de motor al afgezet om te wachten tot ik de legerplaats te 16.45 uur zou mogen verlaten, toen een auto, een witte Taunus, dwars voor mijn wagen werd geplaatst, waaruit aoo Van Rijnsoever en de sergeant Hazendonk stapten. De adjudant was zeer geagiteerd en gaf mij na enig heen- en weer gepraat de opdracht voor hem uit te rijden naar gebouw 158. Daartoe keerde ik mijn auto achteruit op het pleintje naast het wachtgebouw waar de telefooncel staat en ben vervolgens voor de adjudant uitgereden naar gebouw 158. Daarna ben ik de adjudant gevolgd naar het bureau van de CC, alwaar mij door de Majoor Koster de straf, waarvan beklag, werd opgelegd. De regelingen omtrent het vertrek met bewegingsvrijheid ken ik niet zo goed omdat ik pas op 15 januari 1968 in de legerplaats ben gekomen. Wel heb ik de Elt. v. Gasteren na het appel duidelijk horen zeggen: „Niemand mag voor „kwart voor vijf de poort verlaten“. Ik weet pertinent zeker, dat hij niet gezegd heeft: „Niemand mag voor kwart voor vijf hiervandaan ver- „trekken.“ Aangekomen op het bureau van de majoor Koster begon de majoor direct te schrijven, las daarna de strafreden voor en vroeg mij toen of ik daarmee akkoord ging, waarop ik toen „ja” antwoordde. Daarna legde hij mij vijf dagen verzwaard arrest op. Ik heb toen maar „ja” gezegd, omdat ik op dat moment onder de indruk was, door de snelheid waarmee alies in zijn werk ging. Ik ontken ten stelligste, dat ik mijn moeder heb gebeld op zaterdagavond. Wel heb ik mijn meisje opgebeld in Doetinchem. Ik kreeg toen haar tante aan de lijn. Ik heb mijn moeder niet gebeld, omdat de verstandhouding tussen ons en met mijn vader niet goed is. De verhouding tussen mijn vader en moeder laat ook te wensen over. Voorts blijf ik ontkennen dat ik de bedoeling heb gehad het kamp vóór 16.45 uur te verlaten. Ik wilde alleen maar een zo gunstig mogelijke plaats innemen voor het vertrek, omdat ik de voorafgaande week had gemerkt, dat het anders wel 15 à 20 minuten kan duren eer je weg komt.

Overwegende, dat de strafoplegger heeft verklaard:

Op vrijdag, 26 januari 1968 heeft de 1e Int Van Gasteren. A. H., als plv CC van mijn compagnie in mijn bijzijn op het appel van 16.20 uur tweemaal bekend gemaakt, dat het voor hen, die op eigen gelegenheid met bewegingsvrijheid vertrekken, verboden is de legerplaats voor 16.45 uur te verlaten. Te ca 16.35 uur kwam de aoo Van Rijnsoever bij mij

in gezelschap van de res. kpls (TS) W. en **Hofman**. Van Rijnsoever vertelde mij dat deze kpls gepoogd hadden de legerplaats te ca 16.30 uur te verlaten per eigen auto van W. Ik heb toen onmiddellijk rapport gehouden, in bijzijn van de 1e Int Van Gasteren, waarbij de kpl W. toegaf „fout te zijn geweest" en de bedoeling te hebben gehad de kazerne voor 16.45 uur te verlaten. De kpl Hofman, medepassagier van W., heeft de woorden van W. noch bevestigd noch ontkend, doch wekte op mij de indruk, dat hij het wel eens was met de bekentenis van W. Direct daarop heb ik beide kpls de op de straflijst vermelde straf d.d. 26.01.68 aangezegd. Na het voorlezen van de strafreden hebben beide kpls beaamd, dat de feitelijke inhoud daarvan juist was. Op maandagmorgen 29 januari 1968 te ca 08.30 uur kwamen beide kpls bij mij met het verzoek de strafreden nogmaals voor te lezen omdat ze zich niet meer de juiste inhoud daarvan konden herinneren. Onmiddellijk daarop gaven zij mij mondeling te kennen, dat ze in beklag wensten te gaan. Ik heb hen gezegd, dat ze daartoe het volste recht hadden, hen alle hulp daarbij toegezegd en hen een voorbeeld van een beklag gegeven. Nadat ik inmiddels het desbetreffende rapport van de aoo Van Rijnsoever had ontvangen, kwamen beide kpls op diezelfde maandag te ca 14.30 uur op eigen verzoek opnieuw bij mij, met de schriftelijke beklagen en vroegen mij toen om hen compensatie te geven, omdat ze de beklagschriften in de voor **TS'n** bestemde studietijd hadden moeten schrijven. Deze verzoeken heb ik niet ingewilligd.

Overwegende, dat getuige 1 heeft verklaard:

Aan het rapport, dat ik over de kpls **Hofman** en W. heb opgemaakt d.d. 29 januari 1968 en dat U mij zojuist hebt getoond, heb ik niets toe te voegen. Ik sta volledig in voor de juistheid van de daarin genoemde feiten.

Overwegende, dat getuige 2 heeft verklaard:

Op vrijdag, 26 januari 1968 te $\pm$ 16.30 uur riep de aoo Van **Rijnsoever** mij om snel in zijn wagen te stappen. Ik wist, dat ik hem moest assisteren bij de controle aan de hoofdpoot op het te vroeg vertrekken met bewegingsvrijheid. Tijdens het instappen zei hij dat hij de achtervolging op een blauwe **Opel** ging inzetten, waarin een persoon van onze cie vermoedelijk zou pogen te vroeg de legerplaats te verlaten. Deze **Opel** bevond zich toen reeds 300 à 400 meter van ons af, bijna op de hoek van de Zwaluwenlaan en de Parallelweg. De adjudant achtervolgde de **Opel** met hoge snelheid ($\pm$ 80 km/u) en haalde ze ter hoogte van de sportvelden in, alwaar toen een andere wagen tussen de **Opel** en ons kwam. Daardoor konden wij pas bij de uitgang bij die **Opel** komen. Eerst toen wist ik, dat de kpl W. de bestuurder was en kpl **Hofman** medepassagier. Ik had de indruk, dat W. een poging deed de kazerne voortijdig te verlaten, maar ik zou geen enkel feit kunnen noemen waarop die indruk is gebaseerd. De **Opel** stond stil voor het

wachtgebouw op hetzelfde moment, dat wij voor hen kwamen. De afstand tot de poort bedroeg toen $\pm$ 10 meter.

Overwegende, dat getuige 3 heeft verklaard:

Op vrijdag, 26 januari 1968 hield ik te 16.15 uur appel over de 13e Herstelcie, in mijn functie van officier van de week van de cie. Na het appel heb ik tot tweemaal toe gezegd: „Zij die met eigen vervoer rijden, „vertrekken niet vóór kwart voor vijf hier vandaan.” Met „hier” heb ik bedoeld, de plaats waar appel werd gehouden, zijnde in de Vinkstraat voor de gebouwen 156 en 157. Dit appel was afgelopen te ca. 16.25 uur. De regeling voor vertrek is niet aangebracht op een publikatiebord, doch wordt iedere week mondeling bekend gemaakt. Het is normaal, dat de mensen met eigen vervoer na het inrukken alvast naar hun voertuigen **d** hun legeringsgebouw gaan. Dat is dus al voor 16.45 uur. Toen ik op het compagniesbureau kwam om te zien of ik de majoor Koster nog van dienst kon zijn, was hij juist bezig de kpls Hofman en W. te horen. Ik hoorde toen de majoor Koster zeggen: „Jullie weten wel wat „hiervan de gevolgen zijn.” of woorden van gelijke strekking. W. zei toen: „Ja majoor, we zijn fout geweest” en Hofman beaamde dit naar mijn mening door „ja” te knikken. Ik hoorde voorts de majoor vragen: „Hebben jullie hierop nog iets te zeggen?” Dit werd door beide kpls ontkennend beantwoord. De majoor las daarna de strafreden en de straf voor. W. heeft steeds het woord gevoerd. Hofman knikte alleen maar. W. is naar mijn mening geen figuur die gauw overdonderd wordt. Ik weet uit ervaring, dat de majoor Koster altijd de zaken rustig bekijkt en afhandelt en nooit zal trachten iemand te overdonderen of te intimideren.

Overwegende, dat getuige 4 heeft verklaard:

Op vrijdag, 26 januari 1968 ben ik onmiddellijk na het appel van 16.25 uur te $\pm$ 16.30 uur in mijn auto gestapt en via de Zwaluwenlaan en Parallelweg in de richting van de hoofdingang gereden. Op de Parallelweg ter hoogte van de sportvelden werd ik ingehaald door een auto bestuurd door de kpl W. en even daarna door een auto bestuurd door de aoo Van Rijnsoever. De onderlinge afstand tussen deze voertuigen bedroeg toen 100 à 150 meter. Ik reed zelf precies 20 km/u, hetgeen ik zo precies weet omdat ik mijn auto in de 2e versnelling altijd op handgas zet wat precies 20 km/u oplevert. De kpl W. zal tijdens het inhalen 25 à 30 km/u gereden hebben. Ik kwam te 16.35 uur bij de hoofdboort aan en ben toen rechtsaf de Bosstraat ingereden. Ik heb nog gezien, dat de kpl W. linksaf sloeg en zijn auto stil zette voor het wachtgebouw. Kort daarna kwam de aoo Van Rijnsoever ook op deze plaats aan en zette zijn auto dwars voor die van kpl W. Ik heb nog nooit een bepaling gelezen of gehoord, dat men niet voor het wachtgebouw mag stoppen, doch ik doe het uit mezelf nooit, omdat ik vind, dat die ruimte vrij moet blijven. Ik ben sinds 19 september 1967 werk-

zaam in de legerplaats Oirschot. Ik kan mij niet herinneren of de Int Van Gasteren toen gezegd heeft „eigen vervoer mag niet voor kwart „voor vijf hiervandaan vertrekken" of „. . . de poort uit". Ik voelde me toen in ieder geval niet schuldig aan een overtreding, aangezien op alle voorafgaande vrijdagen de mensen van 13 Herstelcie met eigen vervoer reeds vóór kwart voor vijf nabij de uitgang voor vertrek gereed stonden.

Overwegende, dat getuige 5 heeft verklaard:

Op vrijdag, 26 januari 1968 stond ik aan de hoofdpoot op wacht als portier, belast met de controle op uitgaande voertuigen. Ik had opdracht niemand voor 16.45 uur de poort uit te laten. Tussen 15.30 en 16.45 uur zag ik van de Parallelweg een auto naderen, ik meen een Opel, met kort daarachter een andere, ik denk een Taunus, die luid claxonnerend aankwam. De Opel stopte voor het wachtgebouw op $\pm$ 20 meter van de post. Vrijwel tegelijkertijd werd de Taunus dwars voor de Opel geplaatst. Hieruit sprong een aoo, wie weet ik niet. Of de bestuurder van de Opel, waarin 2 korporaals zaten, van plan was de poort vroegtijdig te verlaten kan ik bevestigen noch ontkennen. De Opel reed bij aankomst $\pm$ 25 km/u.

Overwegende, dat getuige 6 heeft verklaard:

Op vrijdag, 26 januari 1968 stond ik aan de kleine poort bij de hoofdingang als portier, belast met de controle op uitgaande voetgangers. Tussen 16.30 en 16.45 uur, ik denk om $\pm$ 16.35 uur zag ik een blauwe Opel naderen uit de Parallelweg waarin twee korporaals zaten, waarachter een Taunus (witte) reed, bestuurd door een aoo, die luid claxonneerde. De snelheid van de Opel was $\pm$ 25 km/u. Hij stopte voor het wachtgebouw, geheel aan de rechterkant van de weg op 10 à 15 meter van het hek. Direct daarna werd de Taunus er dwars voor geplaatst en stapte er een aoo uit. Ik zou niet met zekerheid durven zeggen of de bestuurder van de Opel, een kpl, van plan was geweest de legerplaats te verlaten of niet. Naar mijn mening zou die kpl, indien hij van plan was geweest de lpl uit te rijden, niet zo'n grote bocht naar links gemaakt hebben en in de richting van het trottoir voor het wachtgebouw zijn gereden. Om $\pm$ 16.40 uur kwam er een majoor aangelopen, die vroeg hoeveel bussen er al uitgereden waren. Toen ik zei, dat het er twee waren geweest, gaf hij na $\pm$ 5 minuten aan de mensen met eigen vervoermiddelen het sein, dat ze de lpl mochten verlaten.

Overwegende, dat getuige 7 heeft verklaard:

Op vrijdag, 26 januari 1968 was ik juist van plan mij met de aftredende OKP naar de eetzaal te begeven vanuit de achteringang van het wachtgebouw nabij de telefooncel, toen ik een luid geclaxonneer hoorde van een snel langs de Parallelweg naderende auto. Hierdoor werd mijn aandacht getrokken en zag ik een andere wagen, die achteraf bleek bestuurd te worden door de kpl (TS) W. eveneens met een vrij hoge snelheid van de Parallelweg linksaf slaan naar de hoofdingang. Vervolgens

zag ik, dat de achtereenvolgende auto, die naar mij later bleek bestuurd werd door de aooi Van Rijnsoever, dwars voor de wagen van W. werd geplaatst. Vrijwel direct daarna reed W. met hoge snelheid achteruit in de richting van de Bosstraat en parkeerde zijn auto aan de rechterzijde van die weg nog vóór het pleintje waarop de telefooncel staat, gezien in de richting van de hoofdingang. Onmiddellijk daarna kwamen de inzittenden van beide auto's naar elkaar toe. Daar ik zag, dat de aooi Van Rijnsoever de zaak verder afhandelde ben ik er niet bijgebleven, doch heb mij naar de eetzaal begeven.

overwegende, dat:

— mij uit eigen waarneming is gebleken, dat de afstand tussen de Vinkstraat hoek Zwaluwenlaan (ongeveer de plaats waar de klager zijn voertuig had geparkeerd) en de hoofdingang 1200 meter bedraagt en derhalve bij een snelheid van 20 km/uur in 3,6 minuten kan worden afgelegd, hetgeen ten naastenbij overeenkomt met de tijdsverschillen volgende uit de afgelegde verklaringen

— ook de uit de verklaringen blijkende verschillen in afstand en snelheid van het achtereenvolgende voertuig van Van Rijnsoever t.o.v. het voertuig van klager niet het bewijs opleveren, dat klager met hoge snelheid in de richting van de uitgang moet hebben gereden

— getuige Van Gasteren, de officier van de week, verklaart dat aan de „eigen vervoerders" wordt toegestaan zich al voor 16.45 uur van de appelplaats te verwijderen en zich naar hun voertuigen te begeven.

— het kennelijk usance is, dat „eigen vervoerders" zich na het appel reeds vóór 16.45 uur in de omgeving van de uitgang opstellen en hier-tegen althans tevoren nooit bezwaar is gemaakt

— ook de op 26 januari 1968 van kracht zijnde schriftelijke orders geen grond opleveren voor het constateren van een vergrijp; ik citeer:

a. Diensten en regelingen m.b.t. legerplaats Oirschot, hoofdstuk XVI pt 2 b: „Eerst na dit appèl . . . dienen de met eigen middel van vervoer „vertrekkende militairen uit te treden, welke nadien op het tijdstip van „vertrek bus vanuit de legerplaats, in de gelegenheid worden gesteld de „legerplaats te verlaten."

b. Kazerne-order nr. 10 d.d. 23 januari 1968: „Tijdstip van vertrek „der bussen op 26 januari 1968: 13 Herstelcie te 16.30 uur. Zij die „met eigen middel van vervoer naar huis vertrekken, mogen de leger-„plaats niet eerder verlaten dan nà gehouden onderdeelappèl."

c. Oefenprogramma van 13 Herstelcie van de 4e oefenweek 1968: „Vrijdag 26.01.68:

„16.25 nam. appel voor gebouw 156/157 en inspectie door de CC,

„16.30 Vertrek busreizigers; eerst inrukken Cent. pel.,

„17.00 Vertrek met eigen vervoer".

— nergens het tijdstip van 16.45 uur als juiste vertrektijd schriftelijke bevestiging vindt, doch uit de orders, in hun onderling verband

gezien, veeleer moet worden opgemaakt, dat het verlaten van de legerplaats onmiddellijk na **16.30** uur zou zijn toegestaan

— uit de getuigenverklaringen niet is komen vast te staan, dat klager inderdaad gepoogd heeft de kazerne vóór **16.45** uur te verlaten,

— zijn verweer, dat hij slechts een gunstige positie in de rij van voor vertrek opgestelde voertuigen wilde innemen, aannemelijk klinkt

— het verwijt, dat hij zijn voertuig niet voor het wachtgebouw mocht zetten, hem niet kan worden aangerekend, aangezien in „Diensten en „regelingen m.b.t. legerplaats Oirschot" in punt 4c van hoofdstuk XX slechts staat vermeld: „Buiten parkeerplaatsen, parkeerstroken mag niet „langer worden geparkeerd voor langer dan **15** minuten"

— weliswaar in de instructie voor de wachtcommandant in hoofdstuk V van diezelfde „Diensten en regelingen, etc" is opgenomen: „Ziet toe „dat geen auto's worden geparkeerd in de omgeving van het wachtge- „bouw", doch klager niet geacht mag worden deze bepaling te kennen

— klager niet is gestraft voor een eventueel te vroeg verlaten van de appelplaats, noch voor te snel rijden, noch voor fout parkeren, zodat e.e.a. alleen reeds daarom buiten beschouwing dient te blijven

— weliswaar klager toegeeft onmiddellijk na het voorlezen van de strafreden accoord te zijn gegaan met de inhoud daarvan, doch dat het evenzeer aannemelijk is dat dit geen weloverwogen antwoord is geweest, gezien de snelheid waarmee en de omstandigheden waaronder zich e.e.a. heeft afgespeeld;

overwegende, dat:

a) uit de getuigenverklaringen niet het bewijs kan worden geleverd, dat het bestrafte feit is gepleegd;

b) overige vermeende vergrijpen buiten beschouwing dienen te blijven, aangezien deze niet in de strafreden zijn opgenomen;

c) klagers bezwaar tegen de omschrijving van de strafreden derhalve terecht is, aangezien er niet de geringste aanwijzing bestaat, dat klager inderdaad gepoogd zou hebben de kazerne voor **16.45** uur te verlaten, dan alleen klager's aanvankelijke bekentenis;

d) derhalve de straf op onvoldoende feiten steunt.

Beschikkende op het beklag: Doet de strafoplegging **teniet**;

Bepaalt dat van deze beschikking een uittreksel zal worden uitgereikt aan klager en voorts afschriften zullen worden gezonden aan de strafoplegger en aan de Bevelhebber der Landstrijdkrachten.

NASCHRIFT

Evenals talrijke andere beklagbeschikkingen van beklagmeederen, welke in de loop der jaren in dit tijdschrift gepubliceerd zijn, geeft ook bovenstaande beschikking blijk van gróte zorgvuldigheid en objectiviteit, waarmede de beklagmeerdere het onderzoek in de aan zijn oordeel

onderworpen zaak heeft gehouden en daarin een beslissing heeft genomen.

De strafoplegger, — die blijkens de jurisprudentie bevoegd was om de van een krijgstuuchtelijk vergrijp verdachte onderhebbende te bestraffen, indien hij op grond van bewijsmiddelen: eigen **waarneming**, verklaringen van de verdachte, verklaringen van een getuige, verklaringen van een deskundige, schriftelijke bescheiden, (welke bewijsmiddelen niet met name in de Wet op de krijgstuuch genoemd zijn, noch daarin omschreven zijn), de **overtuiging**¹⁾ gekregen had, dat de verdachte het hem verweten vergrijp had gepleegd, — had, zonder verder onderzoek, blijkens zijn verklaring **afgelegd** ten overstaan van de beklagmeerdere, zijn overtuiging kennelijk gebaseerd op de beaming (bekentenis?) van klager en de verklaring van getuige, adj. ond. off. Van Rijnsoever.

Nadat de gestrafte, na beklag, op aanvaardbare wijze op zijn beaming was teruggekomen, viel dat bewijsmiddel weg. Na verhoor van een zevental getuigen, onder wie adj. ond. off. Van Rijnsoever, alsmede kennisneming van de inhoud van enige bescheiden, kwam de beklagmeerdere tot de bevinding dat het vergrijp waarvan klager verdacht werd, niet door deze gepleegd was (slotoverweging onder a).

Het valt op dat de beklagmeerdere in zijn beschikking verwijst naar een afschrift van het oorspronkelijke rapport, dat als bijlage bij de beschikking was gevoegd. Daar de rapporteur daarover ook als getuige was gehoord en daarbij de inhoud van zijn rapport heeft bevestigd, komt het ons voor dat het aanbeveling had verdiend indien de beklagmeerdere óf de verklaring van de rapporteur, dan wel de inhoud van het door deze bevestigde rapport in de beschikking had opgenomen, waarvan zij (het) een ónverbrekelijk deel uitmaakt. Het gevaar bestaat voorts dat dit zoek raakt; wij troffen het niet aan bij het door ons toegezonden afschrift.

De vraag kan worden gesteld of het noodzakelijk was de volledige inhoud van hetgeen getuigen verklaard hebben in de beschikking op te nemen? De W.K., noch het R.K., noch het Vs 27 - 1, 3e druk, geven daarover bepaalde aanwijzingen. De jurisprudentie van het H.M.G. leert o.i. echter dat een beklagmeerdere zich in zijn beschikking tot het meer zakelijke gedeelte ener verklaring met betrekking tot het aan klager verweten vergrijp dient te beperken. Op grond daarvan wil het ons voorkomen dat de beklagmeerdere zich in deze enige beperking had kunnen opleggen.

De beklagmeerdere zou o.i. zelfs hebben kunnen volstaan met de overweging, dat uit het door hem gehouden onderzoek niet was gebleken, dat klager het hem verweten vergrijp had gepleegd, en dat deze zijn aanvankelijke „beaming“ op aanvaardbare wijze had weersproken.

---

1) Besch. H. M. G. van 10 april 1918, M. R. T. XIV blz. 86

Tot een dergelijke overweging was reden in verband met de geringe ernst van het aan klager verweten vergrijp.

Uit de beschikking blijkt niet van „overige vermeende vergrijpen”, weshalve de overweging onder b aan het slot **daarvan** overbodig is, zijnde deze niet **terzake** dienende.

Hoewel wij, noch van de inhoud van het rapport van de aooi **Van Rijnsoever**, noch van diens verklaring hebben kunnen kennismaken, hebben wij de indruk gekregen, dat bij deze het vermoeden heeft bestaan dat de soldaat **W.** wel eens het plan zou kunnen hebben de kazerne voortijdig te verlaten. Daarom achten wij het niet ondienstig te verwijzen naar de aanwijzingen in art. 7 Regl. Kr.: „In het algemeen „behooren militairen, . . . en zich zoveel mogelijk er op toe te leggen, „elkanders fouten te verbeteren en elkanders misstappen te voorkomen.” (v.g.l. ook art. 46, 52 W. Sr.).

A. F. S.

Inspecteur van de Verbindingsdienst

Beschikking van 4 april 1968

Klager, dpl. soldaat, was wegens recalcitrant en onhandelbaar gedrag gestraft met plaatsing in een tuchtklasse voor de tijd van 4 maanden. De strafoplegger verklaarde bij het onderzoek op het beklag dat hij klager bij het ondergaan van het voorlopig arrest anders had gezien dan daarvoor, nl. niet als een onhandelbaar mens, doch als iemand die kennelijk verkeerd was aangepakt. De strafoplegger had zich niet ten volle vergewist van de omstandigheden, waaronder klager het **onkrijgstuchtelijk** gedrag had begaan.

Wijziging van de opgelegde straf in 10 dagen streng arrest, welke dient te worden geacht geheel te zijn ondergaan door het in arrest houden, ondergaan als streng arrest, in afwachting van de beslissing op het beklag.

(W.K. art. 20, 65).

De Generaal-Majoor T. DE **RUG**, Inspecteur van de Verbindingsdienst;

Gezien het beklagschrift van de dpl. soldaat **M. A.**, rnr . . ., behorende tot de G-Instructiecompagnie, 2e Instructiebataljon van het Verbindingsdienst Opleidingscentrum houdende de op 21 maart 1968 kenbaar gemaakte wens, zich te beklagen over de straf van plaatsing in een tuchtklasse voor de tijd van 4 maanden met de strafreden „zich „vanaf zijn opkomst in werkelijke dienst recalcitrant en onhandelbaar „getoond, in de aanvang door middel van lijdelijk verzet, doch daarna

„door de weigering bevolen lessen te volgen en opgedragen diensten te „verrichten. Bij de bepaling van de straf en de strafmaat is mede in „aanmerking genomen, dat betrokkene zich al eerder door middel van „onwettige afwezigheid (6 dagen) aan de dienst had onttrokken.“, hem opgelegd door de kolonel van de Verbindingsdienst . . . . ., Commandant van het Verbindingsdienst Opleidingscentrum en hem op 19 maart 1968 ter kennis gebracht;

Gehoord de klager en de strafoplegger;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Overwegende dat de klager heeft verklaard dat hij drie jaar verloofd is geweest met een meisje dat hem plotseling heeft verlaten en daarna met een ander is getrouwd; dat hij in het voorjaar van 1967 tijdens zijn studie voor de hoofdakte van onderwijzer aan de Chr. Kweekschool te Dordrecht deze school heeft verlaten, omdat de Directeur, waarmee hij overigens goed kan opschieten, hem in verband met zijn studie, trachtte af te houden van zijn journalistieke hobby (jeugdbladen en Vrij Nederland); dat hij daarna met goed gevolg het Staatsexamen voor bedoelde hoofdakte heeft afgelegd; dat hij daarna in de landbouw heeft gewerkt omdat hij voor een landbouwproject wilde worden uitgezonden naar een ontwikkelingsland, aangezien dat één van de hedendaagse problemen is, waarin hij zich intens heeft verdiept; dat een daartoe strekkend verzoek door het Ministerie van Buitenlandse Zaken is afgewezen op grond van het ontbreken van diploma's; dat hij door een en ander een gevoel kreeg dat „niets hem meer kon schelen" en in deze toestand op moest komen voor militaire dienst, een zaak waarover hij, hoewel geenszins dienstweigeraar, zo zijn eigen opvattingen had; dat hij, na een week te laat te zijn opgekomen, naar het Hospitaal te Utrecht werd verwezen, waar hij na een verblijf van 6 weken enigszins op zijn verhaal kwam omdat hij daar de gelegenheid kreeg „zijn hart „uit te storten"; dat hij, na terugkeer in het VOC, terugviel in zijn onevenwichtige toestand, onkrijgstuchtelijk optrad (waarbij zij aangetekend dat hij de militaire verhoudingen nauwelijks kende), zijn eerste straf onderging en gedurende het ondergaan van deze straf als gevolg van de prettige wijze waarop hij werd behandeld, een andere visie kreeg op „de militair"; dat hij, na het beëindigen van de straf, op zijn kamer met applaus werd ontvangen, welke „heldenverering bij hem volkomen negatief werkte en hij op dat moment liever in eenzaamheid in zijn cel zat dan op de kamer; dat hij in een onderhoud, dat zijn CC met hem kwam houden o.a. te horen kreeg „dat we Nieuwersluis ook nog achter „de hand hebben" en deze wijze van machtsuitoefening hem op dat moment zeer onprettig aandeed; dat hij daarom de volgende dag, ten-einde weer in de cel te kunnen komen, geweigerd heeft een les bij te wonen;

Overwegende, dat de strafoplegger heeft verklaard dat hij Mager

reeds bij het ondergaan van het voorlopig arrest anders had gezien nl. niet als een „onhandelbaar” mens doch als iemand die kennelijk verkeerd was aangepakt;

overwegende, dat Mager, als gevolg van de gang van zaken in zijn particuliere leven, weliswaar in een toestand verkeerde, waarin hij met zichzelf geen raad wist, doch desondanks geacht moet worden de ernst van zijn weigering, zij het een indirecte weigering om een les bij te wonen, te kunnen beseffen; dat hij in zijn verdere optreden getoond heeft een alleszins redelijke persoon te zijn en zeker niet als onhandelbaar kan worden beschouwd; dat hij door zijn compagniescommandant op, in het onderhavige geval, onjuiste wijze is tegemoet getreden; dat de strafoplegger zich, bij het bepalen van de strafreden en de strafmaat niet ten volle heeft vergewist van de omstandigheden, waaronder het strafbare feit werd gepleegd;

Beschikkende op het beklag:

Wijzig de opgelegde straf in: 10 dagen streng arrest, welke straf moet worden geacht geheel te zijn ondergaan door het in arrest houden, ondergaan als streng arrest, in afwachting van de straf, waarvan beklag;

Wijzig de omschrijving der strafreden, zodat deze komt te luiden:

„Zich recalcitrant en balorig getoond door geen gevolg te geven aan „een opdracht een les te volgen. Bij het bepalen van de straf is enerzijds „rekening gehouden met het feit dat hij juist voor een soortgelijke zaak „was gestraft, anderzijds met het feit dat persoonlijke moeilijkheden hem „uit zijn evenwicht hadden gebracht”.

Bepaalt dat van deze beschikking een uittreksel zal worden uitgereikt aan klager en voorts afschriften zullen worden gezonden aan de strafoplegger en aan de Bevelhebber der Landstrijdkrachten.

ADMINISTRATIEVE RECHTSpraak

Centrale Raad van Beroep

7 februari 1968

(M.A.W. 1967/B 11)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); Leden: Mr. E. H. Nuver en Mr. W. H. Schipper.

(Besluit militaire medailles, LaO nr 55239 Codenummer 53/16).

Een opperwachtmeester-instructeur was begin 1963 bij sententie van het H.M.G. veroordeeld tot 14 dagen militaire detentie wegens opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog. In verband hiermede werd hem in 1967 medegedeeld, dat hij niet de zilveren medaille voor eerlijke en trouwe dienst zou ontvangen doch eerst wanneer hij sinds genoemde sententie gedurende zes jaren aan de gestelde voorwaarden had voldaan.

De Raad acht gedaagdes interpretatie van het Besluit militaire medailles en de ter uitvoering daarvan gegeven beschikking niet juist en is van oordeel dat § 4 lid 2 van deze beschikking i.c. van toepassing is, inhoudende dat de medaille in gevallen als deze slechts wordt toegekend wanneer de betrokkene gedurende de laatste twee jaren doorslaande bewijzen van verbeterd gedrag en goede plichtsbetrachting heeft gegeven. Dit moet alsnog door gedaagde onderzocht worden.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake: A., wonende te B., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr. C. L. Wieringa, advocaat te Utrecht, tegen: *de Minister van Defensie*, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Mr. J. J. F. Kruijt, vaandrig der Koninklijke landmacht, wonende te Leiden.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende, dat gedaagde ten aanzien van eiser een besluit heeft genomen, vervat in een brief d.d. 2 maart 1967 aan de commandant van . . ., welke brief luidt als volgt:

„Naar aanleiding van de door u teruggezonden nota voor inlichtingen, als bedoeld in paragraaf 2 van de uitvoeringsbepalingen, behorende bij het „Besluit militaire medailles”, inzake de toekenning van „de zilveren medaille aan de opperwachtmeester-instructeur A., van „het wapen der . . .”, deel ik u het volgende mede.

„Aangezien belanghebbende, bij sententie van het Hoog Militair

„Gerechtshof op 26 februari 1963, is veroordeeld wegens een handeling „(opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog), welke in „strijd is met het begrip „trouw" en gelet op het bepaalde in de be- „schikking van 9 mei 1923, IIIe afdeling, nr. 4 (zie legerorder 1923, „nr 212, opgenomen in Recueil militaire en legerorders, zevende BU, „1e deel), zal de toekenning van de zilveren medaille voor eerlijke en „trouwe dienst niet op 19 mei 1967 kunnen geschieden, doch eerst „nadat vanaf de datum, waarop de sententie is gegeven, opnieuw ge- „durende zes jaren van voldoende eerlijkheid is gebleken, te weten op „26 februari 1969.

„Ik verzoek u betrokkene met deze beslissing in kennis te stellen, „c.q. te doen stellen. Een nota, als bedoeld in de eerste alinea van deze „brief, zal u te zijner tijd worden toegezonden.";

Overwegende, dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, recht- sprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 17 juli 1967 — waarnaar hierbij wordt verwezen — het door eiser tegen **evenge- noemd** besluit ingestelde beroep ongegrond heeft verklaard;

Overwegende, dat namens eiser door Mr. C. L. Wieringa voornoemd, bij de Raad tegen genoemde uitspraak hoger beroep is ingesteld, zijnde op de bij beroepschrift aangevoerde gronden in hoofdzaak verzocht die uitspraak te vernietigen en te verstaan dat eiser met ingang van 19 mei 1967 recht heeft op toekenning van de zilveren medaille voor eerlijke en trouwe dienst;

Overwegende, dat op verzoek van 's Raads fungerend-voorzitter door de griffier van het Hoog Militair Gerechtshof bij brief van 20 december 1967 aan de Raad is toegezonden een afschrift van de in ge- daagdes bovenvermelde brief van 2 maart 1967 genoemde sententie van dat Hof;

IN RECHTE:

Overwegende, dat voor het onderhavige geding van belang is het „Besluit militaire medailles", vastgesteld bij Koninklijk besluit van 25 januari 1951, Stb. **30**, zoals dit nadien is gewijzigd;

Overwegende, dat artikel 1 van dit „Besluit militaire **medailles**" (ver- der te noemen: het Besluit) bepaalt, dat aan de daar bedoelde militai- ren „na het volbrengen van een eerlijke en trouwe dienst" van twaalf jaren een bronzen, van vierentwintig jaren een zilveren en van zesent- dertig jaren een gouden medaille wordt toegekend; dat in deze bepa- ling aan de woorden „een eerlijke en trouwe dienst" zijn toegevoegd de woorden „als hieronder nader aangeduid" en deze laatste woorden zowel betrekking kunnen hebben op de daarna in dezelfde bepaling voorkomende evenvennelde perioden als op een verder in het Besluit te geven nadere definitie van „eerlijke en trouwe dienst"; dat, hoe dit ook zij, een nadere aanduiding van „eerlijke en trouwe dienst" kennelijk is gegeven in het eerste lid van artikel 2 **van** het Besluit, welk lid als

volgt luidt:

„Voor de toekenning van de in artikel 1 bedoelde medailles worden „voorts vereist, zodanig goed gedrag en zodanig goede **plichtsbetrach-** „**ting** gedurende de diensttijd, als onder eerlijke en trouwe dienst be- „hoort te worden verstaan"; dat weliswaar het woord „voorts" in deze bepaling aanleiding zou kunnen geven tot de mening, dat bedoeld is „gedrag" en „**plichtsbetrachting**" als elementen, min of meer onafhankelijk van en in elk geval staande naast „eerlijke en trouwe dienst", aan te merken; dat zulks echter — afgezien van het op zichzelf weinig logische van een dergelijke gedachtengang — niet kan worden aanvaard, gegeven reeds de woorden „als onder eerlijke en trouwe dienst behoort „te worden verstaan";

overwegende, dat gedaagde zich in dit geding op het standpunt heeft gesteld dat, indien gedurende de diensttijd, c.q. gedurende de sinds toekenning van een (vorige) medaille verlopen diensttijd, van een militair zich iets heeft voorgedaan, onverenigbaar met „eerlijke en trouwe „dienst", zodanige militair daarna in beginsel in het geheel niet meer voor toekenning van een medaille als hierbedoeld in aanmerking kan komen; dat dit standpunt naar gedaagdes oordeel ook steun vindt in paragraaf 4 lid 1 van de door hem „ter uitvoering" van het Besluit — **ingevolge** het Besluit is gedaagde met de uitvoering daarvan belast — gegeven beschikking, waarvan de tekst laatstelijk is vastgesteld op 3 september 1955 (hierna te noemen: de beschikking); welke bepaling luidt als volgt:

„In verband met het bepaalde in artikel 2 van het „Besluit militaire „„medailles" worden de medailles voor trouwe dienst slechts dan toe- „gekend, indien werkelijk kan worden verklaard, dat de militairen, die „daarop recht verkrijgen, eerlijk en trouw hebben gediend";

Overwegende, dat van de zijde van eiser is gesteld, dat op hem van toepassing is het bepaalde in lid 2 van evengenoemde paragraaf, welk lid als volgt luidt:

„Mocht het gedrag en (of) de plichtsbetrachting van een militair ge- „durende zijn diensttijd of gedurende het tijdvak, verlopen sedert hem „een medaille voor trouwe dienst is toegekend, veel te wensen hebben „overgelaten, dan wordt hem de medaille voor trouwe dienst, waarop „hij uit hoofde van diensttijd recht verkrijgt, slechts toegekend, wan- „neer hij gedurende de laatste twee jaren doorslaande bewijzen van ver- „beterd gedrag en (of) goede plichtsbetrachting heeft gegeven.";

Overwegende, dat van de kant van gedaagde niet is ontkend, dat het gedrag en de plichtsbetrachting van eiser gedurende de bedoelde twee jaren (en ook overigens, afgezien van het gebeuren, waarop voormelde sententie van het Hoog Militair Gerechtshof betrekking heeft) goed zijn geweest, doch is gesteld dat, gelet op gedaagdes vorenvermelde standpunt, de zojuist geciteerde bepaling in casu niet voor toepassing in aan-

merking komt, daar deze slechts betrekking zou hebben op gevallen waarin, hoewel gedrag en plichtsbetrachting veel te wensen hebben overgelaten, toch aan het criterium „eerlijke en trouwe dienst" **zou** zijn voldaan; dat gedaagde daaraan heeft toegevoegd dat hij, om naar zijn oordeel te harde consequenties van dit zijn standpunt te matigen, voor gevallen als het onderhavige de beleidslijn volgt, dat een betrokken militair alsnog voor een medaille als **hierbedoeld** in aanmerking wordt gebracht indien na het met het begrip „eerlijke en trouwe dienst" strijdige gebeuren zes jaren van eerlijke en trouwe dienst zijn verlopen;

Overwegende, dat de vraag rijst of, indien de vorenweergegeven opvatting van gedaagde omtrent de betekenis van artikel 2 lid 1 van het Besluit (en dientengevolge van paragraaf 4 lid 1 van de beschikking) juist is, het hem dan vrij staat evengenoemde beleidslijn te volgen; dat de Raad het antwoord op deze vraag echter in het midden kan laten, aangezien hij gedaagdes bedoelde opvatting niet kan delen;

Overwegende te dien aanzien, dat in de eerste plaats — gelijk reeds hiervoor is opgemerkt — de Raad niet kan aanvaarden dat de begrippen „gedrag" en „plichtsbetrachting"⁷ te dezen een voor het begrip „eerlijke en trouwe dienst" onafhankelijk karakter zouden dragen, zoals voor gedaagdes opvatting vereist; dat voorts het tweede lid van artikel 2 van het Besluit luidt als volgt:

„Is de toekenning van een medaille, in verband met berispelijk gedrag „of onvoldoende plichtsbetrachting van de betrokken militair, uitgesteld „tot een later tijdstip dan waarop het recht daarop op normale wijze zou „zijn verkregen, dan behoeft de toekenning van een medaille (medailles), „waarop eventueel nog recht bestaat, niet evenredig later plaats te **heb** „ben.""; dat deze bepaling rekening houdt met de mogelijkheid van uitstel van toekenning van een medaille in verband met „berispelijk gedrag of onvoldoende plichtsbetrachting" en — nu uit het Besluit het tegendeel niet blijkt — naar 's Raads oordeel moet worden aangenomen dat hier over dezelfde begrippen „gedrag"⁷ en „plichtsbetrachting" wordt gehandeld als in het eerste lid van dat artikel 2, **hiervóór** geciteerd; dat deze bepaling mitsdien onverenigbaar is met gedaagdes standpunt omtrent dit eerste lid van artikel 2 van het Besluit, op welk standpunt van uitstel van toekenning ener medaille geen sprake zou kunnen zijn; dat verder nog opmerking verdient, dat lid 5 van artikel 9 van het Besluit — eiser heeft hierop ter 's Raads terechtzitting gewezen — bepaalt dat de diensttijd, voorafgaande aan verlaging, opgelegd als krijgstuuchtelijke straf dan wel bij rechterlijk gewijsde bevolen, bij het verlenen van de onderhavige medailles niet in rekening wordt gebracht, doch dat, wanneer de betrokken militair zich gedurende de laatstverlopen zes jaren onberispelijk heeft gedragen en indien „Onze Minister van Oorlog", gelet op de aard van het vergrijp, daartoe aanleiding mocht vinden, bedoelde diensttijd alsnog in rekening kan worden gebracht; dat ook deze

bepaling — volgens welke dus in elk geval de dienstdtijd ná de betrokken verlaging in **beginsel** steeds blijft meetellen — zich naar 's Raads oordeel niet laat rijmen met de stelling dat elk vergrijp tegen de norm van „eerlijke en trouwe dienst" het recht op een medaille voorgoed verloren zou doen gaan;

Overwegende, dat, naar uit het voorgaande blijkt, de Raad van oordeel is dat de te dezen relevante bepalingen van artikel 2 van het Besluit (welke niet uitmunten door duidelijkheid) aldus moeten worden verstaan, dat voor de toekenning der onderhavige medailles een goed gedrag en een goede plichtsbetrachting gedurende de dienstdtijd vereist zijn, en wel in die mate dat — met deze beide elementen als de essentiële bouwstenen voor dat begrip — van „eerlijke en trouwe dienst" kan worden gesproken; bij ontbreken van welk goed gedrag en welke goede plichtsbetrachting — en dan dus ook van „eerlijke en trouwe „dienst"^w — uitstel van toekenning mogelijk is;

overwegende, dat de Raad wil aanvaarden dat gedaagde — aan wie, gelijk hiervoor is vermeld, de uitvoering van het Besluit is opgedragen — omtrent evenvermelde mogelijkheid tot uitstel bevoegdelijk nadere regelen heeft gesteld in de beschikking, en met name in paragraaf 4, lid 2 en lid 3; dat het vorenweergegeven eerste lid van deze paragraaf, verwijzend naar het bepaalde in artikel 2 van het Besluit, slechts de betekenis kan hebben vast te leggen dat voor toekenning der medailles werkelijk gesproken moet kunnen worden van „eerlijke en trouwe „dienst", **zonder** dat daarbij aan dit begrip een andere inhoud mag zijn gegeven dan in artikel 2 van het Besluit is neergelegd;

Overwegende nu, dat eiser bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 26 februari 1963 is veroordeeld tot militaire detentie voor de tijd van veertien dagen wegens een strafbaar feit, door dat Hof gekwalificeerd als „opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van „oorlog, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek „van Militair Strafrecht"; dat bij deze sententie bewezen is verklaard, met eisers schuld daaraan, „dat hij als opperwachtmeester in **werke-, lijke dienst** bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de „**zin** der wet, op of omstreeks 21 mei 1962, derhalve in tijd van oorlog, „te of nabij . . .", althans in Duitsland, alwaar hij met zijn onderdeel aan „een bevolen oefening deelnam, toen zijn meerdere kornet J. D. **Beintema**, hem beklaagde, tijdens een afdelingstest achtereenvolgens de be-, velen gaf om een veelhoek gedeeltelijk uit te zetten en een aanvang te „maken met de meetwerkzaamheden opzettelijk heeft nagelaten aan „voormelde hem door die meerdere gegeven dienstbevelen te **gehoor-, zamen** door **willens** en wetens voormelde bevolen werkzaamheden niet „of niet geheel uit te voeren;"; dat bij die sententie werd vernietigd een vonnis d.d. 20 december 1962 van de Krijgsraad te Velde „Oost"^w te **Arnhem**, bij welk vonnis deze Krijgsraad als zijn oordeel had te kennen

gegeven dat eisers onderhavige gedraging niet van zo ernstige aard was geweest dat daarmee gesproken kon worden van niet-uitvoering van het gegeven bevel, doch anderzijds de Krijgsraad de door eiser gevolgde gedragslijn niet geheel juist had kunnen achten en eisers aan dat gebeuren ten grondslag liggende „passiviteit” had aangemerkt als een tekort aan plichtsbetrachting, onverenigbaar met de militaire tucht en opleverende een krijgstuuchtelijk vergrijp in de zin van artikel 2 onder 1e van de Wet op de Krijgstucht; weshalve de Krijgsraad eiser van het hem tenlastegelegde had vrijgesproken en de zaak naar eisers commanderende officier ter verdere behandeling had verwezen;

overwegende, dat gedaagde zich bij het bestreden besluit op het standpunt heeft gesteld dat de onderhavige handeling (opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog) van eiser in strijd is met het begrip „trouw^w”; zijnde overigens niet gebleken van enig gebeuren hetwelk naar gedaagdes oordeel te dezen de kenschetsing van eisers dienst als „eerlijke en trouwe dienst” in de weg zou staan; dat hierbij worde opgemerkt dat — naar ook door gedaagdes gemachtigde ter 's Raads terechtzitting is verklaard — het hier bij gedaagde gaat uitsluitend om het begrip „trouw^w”, zodat op gedaagdes standpunt ten onrechte in het bestreden besluit is gesteld dat alvorens tot toekenning van de zilveren medaille kan worden overgegaan, opnieuw gedurende zes jaren na 26 februari 1963 alleen van voldoende „eerlijkheid” moet zijn gebleken;

Overwegende, dat de Raad in het midden kan laten wat er zij van de vraag, of een feit als waarvoor eiser is veroordeeld, gepleegd onder omstandigheden zoals die uit de gedingstukken naar voren komen, en gezien in het verband van eisers voor het overige zeer goede staat van dienst, zou moeten worden geacht een belemmering te vormen voor „eerlijke en trouwe dienst” bij een andere opvatting van dit begrip dan de Raad, blijkens het voorgaande, heeft omtrent de betekenis daarvan in het Besluit; dat naar 's Raads oordeel dit feit betrekking heeft op het gedrag en de plichtsbetrachting van eiser gedurende de te dezen relevante diensttijd en om die reden in 's Raads opvatting een rol speelt bij de beantwoording van de vraag of „eerlijke en trouwe dienst” aanwezig is geweest; dat de Raad mét eiser van oordeel is dat, inzonderheid gelet op de sententie van het Hoog Militair Gerechtshof, tengevolge van dat feit moet worden gezegd dat eisers gedrag en plichtsbetrachting gedurende het te dezen relevante tijdvak veel te wensen hebben overgelaten, als bedoeld in **vorenweergegeven** lid 2 van paragraaf 4 der beschikking; dat, naar uit het voorafgaande volgt, laatstgenoemde bepaling te dezen dan ook van toepassing is; **merkende** de Raad daarbij op, dat het bepaalde in lid 3 van bedoelde paragraaf — de enige andere bepaling der beschikking welke over uitstel van toekenning van medailles handelt — buiten beschouwing moet blijven, reeds omdat het onder-

havige feit zich niet heeft voorgedaan gedurende het jaar, aan 19 mei 1967 voorafgaande; dat derhalve van beslissend belang is of eiser gedurende de laatste twee jaren, aan 19 mei 1967 voorafgaande, **doorslaande** bewijzen van verbeterd gedrag en goede plichtsbetrachting heeft gegeven; dat de Raad niet voldoende gegevens ter beschikking staan om met zekerheid aan te nemen dat dergelijke bewijzen gegeven zijn, doch daarbij — gelijk reeds hiervoor is geschied — wil opmerken, dat door eiser is gesteld en door gedaagde niet is ontkend, dat eiser gedurende bedoelde twee jaren blijk heeft gegeven van een goed gedrag en een goede plichtsbetrachting; dat gedaagde echter naar 's Raads oordeel nog in de gelegenheid moet worden gesteld zich een oordeel te vormen omtrent de beantwoording van de vraag of deze plichtsbetrachting en dit gedrag doorslaande bewijzen als vorenbedoeld opleveren;

Overwegende, dat uit het voorgaande tevens de conclusie volgt, dat het stellen van de termijn van zes jaren, in het bestreden besluit bedoeld, zich niet verdraagt met de te dezen relevante algemeen verbindende voorschriften, **vervat** in het Besluit en de beschikking; waarbij nog zij opgemerkt dat de Raad de mening van de eerste rechter aangaande het in het bestreden besluit ten onrechte vermelden van de ministeriële kennisgeving van 9 mei 1923, **IIIe** afdeling, nr. 44, deelt;

Overwegende, dat op grond van het voorafgaande de aangevallen uitspraak niet in stand kan blijven en het bestreden besluit moet worden nietig verklaard;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep;

Verklaart het bestreden besluit nietig.

Centrale Raad van Beroep

6 maart 1968

(M.A.W. 1967/B 13-16)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); **Leden:** Mr. E. H. Nuver en Mr. W. H. Schipper.

(R.M.A.K.L./Klu, art. 3; V.R.B.K.L. 1949, par. 41;

Landmachtmededeling nr. 059-66, code nr 55.14/33).

Een viertal onderofficieren van de Kon. Marechaussee maakte bezwaar tegen de per 1 jan. 1967 verhoogde inhouding op hun wedde wegens genot van woning. Deze verhoogde inhouding berustte op een, bij Min. beschikking aangebrachte, wijziging per 1 januari 1967 van paragraaf 41 van de VRBKL 1949, welke regeling — steunend op art. 3 van het RMAKL/Klu — krachtens het K.B. van 29 juni 1965, Stb. 331, nadien gewijzigd, tot 1 januari 1968 gehandhaafdbleef.

Gedaagde was, naar de Raad aanneemt, bevoegd tot laatstgenoemde datum wijzigingen in de VRBKL 1949 aan te brengen, waarbij opmerking verdient dat genoemd Koninklijk Besluit een algemene maatregel van besfuur is en derhalve geen mindere rechtskracht heeft dan het RMAKL/Klu.

De Raad is niet bevoegd vermelde Min. beschikking, een regeling van wetgevende raad (waarover georganiseerd overleg is gevoerd), te toetsen aan de vraag of zij met zorgvuldigheid is tot stand gekomen dan wel of zij billijk is.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake: *A.*, wonende te Apeldoorn, *B.*, wonende te Nieuwenhagen, *C.*, wonende te Badhoevedorp (gemeente Haarlemmermeer) en *D.*, wonende te Arnhem, eisers in hoger beroep, van wie *C.* en *D.* in persoon ter openbare terechtzitting zijn verschenen, bijgestaan door hun raadsman Mr. W. W. Vermeer, advocaat te Amsterdam, zijnde deze op die zitting als gemachtigde opgetreden voor *A.* en *B.*, tegen: de *Minister van Defensie*, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden F. J. E. Sartorius, kapitein der militaire administratie, wonende te Voorburg.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord de bovengenoemde verschenen personen;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende, dat Mr. W. H. Vermeer, voornoemd, namens eisers hoger beroep heeft ingesteld tegen de te hunnen aanzien gewezen uitspraak d.d. 24 juli 1967 van het ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, naar welke uitspraak hierbij wordt verwezen, bij welke uitspraak ongegrond zijn verklaard de door eisers bij dat gerecht ingestelde beroepen, zoals deze beroepen zijn omschreven in de van eisers afkomstige klaagschriften, in voormelde uitspraak volledig weergegeven; dat bij het beroepschrift, op de daarin aangevoerde gronden is verzocht die uitspraak te vernietigen en alsnog de oorspronkelijke vordering toe te wijzen;

IN RECHTE:

Overwegende, dat de Raad zich verenigt met en mitsdien overneemt de gronden, waarop de aangevallen uitspraak rust¹⁾;

Overwegende, dat de Raad hieraan, zulks naar aanleiding van hetgeen namens eisers in hoger beroep is gesteld, nog wil toevoegen:

dat aan de woorden „blijven gehandhaafd”, voorkomende in het in de aangevallen uitspraak genoemde Koninklijk besluit van 29 juni 1965, Stb. 331 (nadien slechts met betrekking tot de daarin genoemde datum

---

¹⁾ Hierna opgenomen op blz. 378.

1 januari 1967 gewijzigd) naar 's Raads oordeel niet een zodanig beperkte betekenis behoeft te worden toegekend, dat aan de hier aan de orde zijnde beschikking van gedaagde van 23 december 1966 (nr. P 121.701/6B) rechtskracht ontzegd zou moeten worden;

dat de Raad wil aannemen, dat het de bedoeling van dat Koninklijk besluit is geweest gedaagde ook de bevoegdheid te geven wijzigingen aan te brengen in door hem vastgestelde regelen als de onderhavige; dat daaraan niet afdoet, dat wat bij de onderhavige beschikking geregeld is, ook bij algemene maatregel van bestuur geregeld had kunnen worden; dat voorts het bedoelde Koninklijk besluit (evenals de Koninklijke besluiten waarbij het wat bovenbedoelde datum 1 januari 1967 betreft is gewijzigd) een algemene maatregel van bestuur is en mitsdien als zodanig geen mindere rechtskracht heeft dan het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht en der Koninklijke luchtmacht; dat bij genoemde Koninklijke besluiten derhalve mocht worden afgeweken van dit Reglement, en met name ook ter zijde mochten worden gesteld de beperkingen, welke artikel 3 van dat Reglement stelt ten aanzien van gedaagdes daargegeven bevoegdheid om van de bepalingen van dat Reglement af te wijken — óók de beperking gelegen in de woorden „in tijd van oorlog in de zin van het Wetboek van „Militair Strafrecht“; dat daarbij wel de vraag kan worden gesteld of **terzake** van de onderhavige Koninklijke besluiten geen georganiseerd overleg, als bedoeld in artikel 105 e.v. van het genoemde Reglement (met name gelet op artikel 111 daarvan) had moeten worden gevoerd;

dat de Raad echter, in het bijzonder gezien het feit dat **terzake** van gedaagdes onderhavige beschikking zelf dergelijk overleg wel is gevoerd — en **zulks** ook behoort te geschieden met betrekking tot andere rechtspositievoorschriften welke gedaagde op grond van zijn onderhavige bevoegdheid tot stand brengt — van oordeel is, dat het niet gevoerd zijn van georganiseerd overleg **terzake** van de onderhavige Koninklijke besluiten niet behoeft te leiden tot de conclusie, dat deze besluiten deswege onverbindend geacht zouden moeten worden; dat hierbij opmerking verdient, dat een beschikking van gedaagde d.d. 6 januari 1966, van gelijke inhoud als de onderhavige beschikking, door het ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire **ambtenarenzaken**, blijkens zijn uitspraak van 4 juli 1966 — waartegen geen hoger beroep is ingesteld — als niet rechtsgeldig tot stand gekomen en als rechtskracht **missend** is aangemerkt juist omdat **terzake** van die beschikking geen georganiseerd overleg gevoerd was; dat voorts de Raad zich niet kan verenigen met het namens eisers naar voren gebrachte standpunt, dat uit het feit dat gedaagdes thans aan de orde zijnde beschikking dezelfde inhoud heeft als de evenvermelde onverbindend **gemaakte** beschikking — terwijl die inhoud in het georganiseerd overleg aanzienlijke bestrijding ondervond — zou blijken dat die eerstgenoem-

de beschikking niet met de nodige zorgvuldigheid is tot stand gebracht; dat van de zijde van gedaagde met grote nadruk is staande gehouden, dat **terzake** wel een grote zorgvuldigheid in acht is genomen; dat, wat hiervan overigens zij, de Raad niet bevoegd is een ministeriële beschikking als de hierbedoelde, van wetgevende aard, te toetsen aan de vraag of zij met een zorgvuldigheid als hierbedoeld tot stand is gebracht; dat de Raad eveneens de bevoegdheid mist om een dergelijke beschikking op haar innerlijke waarde of billijkheid te beoordelen; dat in casu ook geen algemeen rechtsbeginsel of algemeen beginsel van het behoorlijk bestuur ertoe leidt aan te nemen, dat het gedaagde niet zou hebben vrij gestaan ten aanzien van eisers te handelen zoals hij deed, steunende dat handelen op een algemeen verbindend voorschrift, te weten gedaagdes onderhavige beschikking;

Overwegende, dat op grond van het voorgaande moet worden beslist als volgt:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

De rechtsoverwegingen van de aangevallen uitspraak luiden als volgt:

Overwegende, dat de klagers bezwaar hebben gemaakt tegen de hoogte van het bedrag waarop de inhouding op hun bezoldiging over januari 1967 wegens genot van woning is vastgesteld;

Overwegende, dat klagers erkennen en ook het Gerecht aanneemt dat die vaststelling is geschied in overeenstemming met het bepaalde in paragraaf 41 (Inhouding wegens genot van woning) van de Beschikking van de Minister van Oorlog van 14 mei 1949, Staf van de **Adjutant-Generaal**, Afdeling A 1, bureau 4, nr 584 (**VRBKL 1949**), zoals die paragraaf met ingang van 1 januari 1967 is komen te luiden;

Overwegende, dat de **VRBKL 1949** door de toenmalige Minister van Oorlog is vastgesteld met gebruikmaking van het bepaalde in artikel 3 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht, welk artikel als volgt luidt:

„In tijd van oorlog in de zin van het Wetboek van Militair **Straf**-, recht, mag, bij bepaalde noodzakelijkheid, door of op last van **Onze** „Minister tijdelijk van de bepalingen van dit besluit worden **afgewe-** „ken.”;

Overwegende, dat bij Koninklijk besluit van 29 juni 1965 is bepaald — in verband met het feit dat, na het inwerkingtreden met ingang van 1 juli 1965 van de Rijkswet van 4 juli 1963 (Stb. **295**), geen tijd van oorlog in de zin van het Wetboek van Militair Strafrecht meer aanwezig is — dat alle regelingen, die uitsluitend krachtens artikel 3 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht, zijn tot stand gebracht en die van kracht zijn op de dag vóór die van inwerkingtreden van de Rijkswet

van 4 juli 1963 (Stb. 295) gehandhaafd blijven tot een — zo nodig voor ieder der hier in het geding zijnde regelingen **afzonderlijk** — nader door Ons te bepalen tijdstip, doch uiterlijk tot 1 januari 1967; dat deze datum „1 januari 1967” bij Koninklijk besluit van 10 februari 1967 (Stb. 116) is vervangen door de datum „1 januari 1968”;

Overwegende, dat mitsdien, bij gebreke van enig nader bepaald tijdstip, ook de **VRBKL** 1949 tot 1 januari 1968 gehandhaafd blijft en naar het Gerecht aanneemt ook de bevoegdheid van verweerder om tot genoemde datum wijzigingen in die regeling aan te brengen;

Overwegende, dat het Gerecht, mede gelet op het voorgaande, geen enkele aanleiding heeft om de rechtskracht van het bepaalde in paragraaf 41 van de **VRBKL** 1949, zoals die paragraaf met ingang van 1 januari 1967 is komen te luiden, in twijfel te trekken;

Overwegende, dat aan het Gerecht niet is kunnen blijken dat de bestreden besluiten strijdig zijn met de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften, zodat de daartegen ingestelde beroepen ongegrond dienen te worden verklaard.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Leesbaarheid

Door de Amerikaanse psycholoog R. Flesch werd in de jaren veertig een onderzoek ingesteld naar de factoren welke de „leesbaarheid“ van een geschrift bepalen ¹⁾. Nu zullen velen geroepen zijn hun gedachten door middel van geschreven taal over te brengen. De ervaring leert dat zich hier wel eens moeilijkheden kunnen voordoen, aan de lezerszijde. Een nadere kennisname van dit onderzoek kan wellicht nuttig zijn.

Flesch concludeerde dat er drie hoofdfactoren zijn te onderscheiden. En wel:

a. Reading ease; het leesgemak. Het wordt bepaald door de lengte van de zinnen en woorden. Een lange zin vereist meer inspanning bij het lezen dan een korte. Evenzo het lange woord.

b. **Human** interest; het menselijk element. De mate waarin de lezer zich betrokken voelt bij het stuk.

c. Level of abstraction; het abstracte niveau waarop het stuk geschreven is.

Voor elk van deze factoren ontwikkelde Flesch een „meetinstrument“. Uiteraard is de „aflingsschaal“ hiervan gebonden aan de taal. Zijn bevindingen zijn geijkt op het Engels, of beter, het Amerikaans.

De Nederlander R. H. M. Brouwer bewerkte de schaal van de eerste factor, het leesgemak, voor het Nederlands ²⁾. Correcties voor de twee overige factoren zijn nog in bewerking.

Door de psychologische dienst van de AKU werd in 1965, o.l.v. drs. F. C. van der Werff, een geprogrammeerde cursus ontworpen. „Hoe „maak ik mijn geschriften leesbaar“?, waarin de ideeën van Flesch en Brouwer, ook wat betreft de factoren „menselijk element“ en „abstractie niveau“, zijn verwerkt. Deze cursus is in „zelfstudie-vorm“ bij de boekhandel verkrijgbaar ³⁾. Het werkje kan worden aanbevolen voor functionarissen die met de geschreven taal hun gedachten moeten overbrengen naar lezers met een lager opleidingsniveau. Aan dit werkje wordt het volgende ontleend.

Het leesgemak van een stuk geschreven tekst wordt bepaald door:

- a. het gemiddeld aantal woorden per zin (W) en
- b. het gemiddeld aantal lettergrepen per woord (L).

Hierbij gelden de volgende regels:

1. Een zin wordt beëindigd door een punt, een dubbele punt, een puntkomma, een uitroepeteken of een vraagteken.

2. Het gedeelte van een zin dat tussen haakjes of aanhalingstekens staat, wordt beschouwd als een nieuwe zin; echter alleen indien het aan het begin of aan het einde van de oorspronkelijke zin staat.

3. Afkortingen en tekens worden beschouwd zoals zij worden uitgesproken. A.u.b. geldt voor drie woorden. Is de afkorting een zelf-

standig woord geworden, dan telt het voor één woord. Bijvoorbeeld NATO, SER.

4. Ook getallen worden bekeken zoals zij worden uitgesproken. Fl. 100,— zijn dus twee woorden, elk van twee lettergrepen.

5. Samengestelde woorden, waarin een verbindingsstreepje, gelden voor twee woorden. Bijvoorbeeld MULO-opleiding.

In onderstaande tabel geeft Van der Werff de voor het Nederlands aangepaste schaal.

Tabel voor de bepaling van het leesgemak.

Opleidings-niveau	Maximale gemiddelde zinslengte (W)	Maximale gemiddelde woordlengte (L)
LO; LTS; UTS	10.0	1.48
MULO	15.0	1.57
VHMO	22.0	1.72
Universiteit Hogeschool	26.0	1.96

De langste zin van een stuk mag ongeveer het dubbele van de gemiddelde zinslengte hebben. In een vaktechnisch stuk tellen de vaktermen en getallen niet mee voor de gemiddelde woordlengte. Voor de gemiddelde zinslengte tellen ze voor één woord.

Leesbaarheid is niet alleen een object van studie voor de psychologie. Ook de rechtswetenschappen hebben hiervoor belangstelling. Iedere Nederlander wordt geacht de wet te kennen. Voor ons allen een forse opgave. Dit rechtsbeginsel, dat is **af** te leiden uit art. 2 van de „Wet „houdende algemene bepalingen voor de wetgeving van het Koninkrijk”, kent gelukkig een aantal *verschoningsgronden*. Aan de andere kant echter rust op de wetgever de plicht dat de wet ook „ken”-baar is voor de Nederlander. Dit houdt, behalve de vormgeving en de bekendstelling, ondermeer ook in dat de wet leesbaar is.

De wetgevingstechniek, als zelfstandig geheel van de rechtswetenschappen, heeft deze materie tot object van studie. Uit de „Inleiding „tot de **Wetgevingstechniek**” van dr. J. Groenendaal volgen hier enige citaten ⁴⁾.

blz. 61 „De wetgevingstechniek mag **op** het gebied van woordkeus en „zinsbouw als algemeen beginsel stellen, dat de wetgever zich bedient „van de landstaal en deze zonder grammaticale fouten en **spellingfouten** gebruikt. Deze eis sluit allereerst uit, dat de wetgever zich bedient „van streektalen, dialecten, enz. *Daarmee zou hij immers slechts voor „een beperkte groep burgers duidelijk zijn*”. (Cursivering **dz**).

blz. 68 „Aan de andere kant is het echter in de praktijk zeker niet „zo, dat de wetten voor de gehele bevolking begrijpelijk zijn . . . In zo-

„verre richt de wet zich dus wel tot bepaalde bevolkingsgroepen, . . .
„Het is dus nu de vraag, of dit laatste juist is, gezien het feit, dat de
„wetgeving toch in beginsel tot de gehele bevolking is gericht”.

Deze mogelijkheid wordt ontkend, maar. . .

blz. 69 „Zijn (de wetgever) ideaal moet blijven: het bereiken van zo-
„veel mogelijk personen”.

blz. 74 „Op het gebied van de zinsbouw geldt als een eerste waar-
„schuwing, die uit alle geschriften over wetgevingstechniek opklinkt: de
„wetgever mag zijn zinnen niet te lang maken. Wel een bewijs, hoezeer
„op dit gebied in de wetgeving, vooral uit vroeger tijd, maar ook nog
„uit het heden, wordt gezondigd. Hoe langer de zin, hoe meer van het
„geheugen van de lezer wordt gevergd. Met het toenemen van de lengte
„vermindert dus de begrijpelijkheid, de toegankelijkheid. Nu is het na-
„tuurlijk niet mogelijk aan te geven, hoe lang een zin ten hoogste mag
„zijn. Wat voor de ene lezer te lang is om zonder meer begrepen te
„worden, is dat niet voor een andere. Aangezien grote korthed op dit
„gebied echter nooit schadelijk is, kan de wetgevingstechniek zonder
„voorbehoud de eis stellen, dat *de zinnen van een wet zo kort mogelijk*
„*moeten zijn*”. (Cursivering dzz.).

Enige voorbeelden.

1. Met ingang van 1 januari 1967 heeft Nederland een nieuwe verkeerswetgeving⁵⁾. In de pers aangekondigd als een voor ieder begrijpelijk stuk werk. Hoe staat het met het leesgemak? In de artikelen 7-21 zijn de algemene verplichtingen opgenomen. Gedragsregels waaraan alle weggebruikers zich dienen te houden, of althans waarvan zij kennis moeten hebben; met andere woorden voor vrijwel *alle* Nederlanders nu immers ook de voetgangers in de zin van de wet weggebruikers zijn. Het gemiddeld aantal woorden per zin, over deze artikelen berekend, bedraagt 22. Het gemiddeld aantal lettergrepen per woord 1,84, zal, gezien het groot aantal „vaktechnische” termen (motorrijtuig, voetganger, weggebruiker etc.) hier buiten beschouwing blijven. Naar de tabel van v. d. Werff zijn deze artikelen afgestemd op het VHMO-niveau en hoger (ongeveer 10% der Nederlandse bevolking). De Nota van Toelichting geeft bij genoemde artikelen een $W = 20$ ($L = 1,89$). Het behoeft dan ook geen verbazing te wekken dat vrij snel na de inwerking-treding van het Reglement van de verkeersbondzijde een handleiding uitkomt⁶⁾. De punten 4 tot en met 16 van deze handleiding, die de artikelen 7-21 behandelen, geven $W = 9$ ($L = 1,72$). Deze handleiding richt zich, wat het leesgemak betreft, tot alle Nederlanders.

2. De Wetgever in de Bijbel, die ook gedragsregels voor „een ieder” vastlegt, blijkt een juistere kijk op het leesgemak te hebben. Met mijn excuses dat het Oude Testament nu kwantitatief wordt benaderd, kan worden geconstateerd dat de Tien Geboden minder woorden per zin (en lettergrepen per woord) bevatten. (Ex. 20 : 2-17 geeft $W = 14$ en $L = 1,51$;

Deut. 5 : 6-21 geeft $W = 16$ en $L = 1,49$. Dit voor wat betreft de Statenvertaling. Bij de nieuwe vertaling is W resp. 16 en 21 en L resp. 1,40 en 1,42).

3. Ook in de Koninklijke marine zijn reglementen en voorschriften waarin door de wetgever voor „een ieder" gedragsregels voor de dagelijkse gang van zaken zijn vastgelegd. De beginselen der krijgstucht staan omschreven in hoofdstuk I van het Reglement betreffende de Krijgstucht (**R.Kr.**). Een analyse van het leesgemak geeft hier, berekend over de artikelen 1-10 een $W = 27$ en $L = 1,85$. Naar Van der Werff's maatstaven een stuk proza van academicus voor academici. En toch is het **R.Kr.**, zoals blijkt uit de Kamerstukken, bedoeld voor **alle** militairen⁷⁾. Trouwens de Algemene Baksorder schrijft in artikel 2 voor: „. . . Teneinde met de inhoud van dat reglement vertrouwd te **ge**-, raken, zullen alle militairen der Zeemacht dat reglement herhaalde „malen aandachtig lezen en overdenken". Terzijde: de baksorder, welke toch juist is geschreven voor de aan de bak geplaatsten, heeft, berekend over de artikelen 1-10 een $W = 39$ en $L = 1,66$.

Evenals voor het verkeersreglement, bestaan er ook handleidingen bij het **R.Kr.**⁸⁾. Echter komt het leesgemak, naar Van der Werff's schaal gemeten, nog steeds op het **VHMO** niveau.

Nabeschuwing.

Geschreven taal is een communicatiemiddel. Met een zender en een ontvanger. Wil het bericht goed overkomen, dan moet aan een aantal voorwaarden zijn voldaan. Zo moet bijvoorbeeld de zender zijn afgestemd op de goede golflengte. Inzicht in het leesgemak van de ontvanger kan een juiste afstemming bevorderen. Dat het de wetgever niet mogelijk is voor alle wetten zijn taalgebruik volledig af te stemmen op **alle bevolkingsgroepen**, wordt onderkend. Geeft hij echter gedragsregels welke van belang zijn voor het dagelijks leven, dan moet toch wel als eis worden gesteld dat „de frequentie" niet te hoog ligt.

In de defensiebegroting 1968 is o.a. te lezen dat de noodzaak van een herziening van het tuchtrecht wordt bestudeerd. Mocht het tot een herziening van het **R.Kr.** komen, zo is te verwachten dat de samenstellers zich, behalve op andere sociaal wetenschappelijke inzichten, ook op deze psychologische bijdrage over de leesbaarheid zullen oriënteren.

C. M. A. Hartman, KLTZSD

-
- 1) R. Flesch. A new readability yardstick; *Journal of applied psychology* 1948, vol. 32, p. 221-233. Voor kritieken, toepassingen, commentaren, zie verder
Journal of applied psychology 1951, vol. 35, p. 333-337
idem 1952, vol. 36, p. 53-57, 161-163, 225-227
idem 1953, vol. 37, p. 105-118
  - 2) R. H. M. Brouwer. Onderzoek naar leesbaarheid van Nederlandse Proza; *Paedagogische Studiën* 1963, vol. 40, p. 454-464.

- 3) Drs. F. C. van der Werff. Hoe maak ik mijn geschriften leesbaar? Een geprogrammeerde tekst; Universitaire Pers Rotterdam, 1966, ± f 10,-. Verder: Drs. F. C. van der Werff. Hoe maak ik mijn geschriften leesbaar? Ervaringen bij het programmeren van een AKU-cursus; Tijdschrift G. I. oktober 1965, p. 103-107.
- 4) Dr. J. Groenendaal. Inleiding tot de Wetgevingstechniek; Alphen aan de Rijn, 1956.
- 5) Reglement verkeersregels en verkeerstekens. Stb. 181 (1966).
- 6) Regels en tekens voor alle weggebruikers. Uitgave van het verbond voor Veilig Verkeer en de Kon. Ned. Toeristenbond ANWB 1967.
- 7) Mr. H. van der Hoeven. Militair Straf- en Tuchtrecht. Verzameling van ontwerpen etc. Den Haag 1904. Deel III p. 15 e.v.
- 8) Handleiding bij het „Reglement betreffende de Krijgstucht” Min. van Def. 180763 nr. 220.143/V. Steekproef van alinea's geeft $W = 21$ en $L = 1,74$. Handboek voor de Marinier. Besch. Min. v. Marine van 210158 nr. 497500/409288. Steekproef van alinea's van de toelichtingen bij de art. 1-10 R. Kr. geeft $W = 23$ en $L = 1,74$.
N.B. Verder mag hier verwezen worden naar een recente publikatie.
J. Hoogteyling. Toetsing van schoolboeken en examen opgaven. Opgenomen in Paedagogische Studiën 1967, vol. 44, p. 366-399. Hierin is o.m. een zeer uitgebreide literatuur-opgave verwerkt.

(Overgenomen uit Mededelingenblad van het Koninklijk Instituut voor de Marine, januari 1968, Nr. 8).

Artikel 3 RMAKL/KLu

Bij K.B. van 17 januari 1968 (Stbl. 43) is in het Besluit van 29 juni 1965 (Stbl. 331) de datum „1 januari 1968” vervangen door „1 januari „1969”, met bepaling dat dit besluit zal terugwerken tot 31 januari 1967.

Beide Besluiten hebben betrekking op artikel 3 R.M.A.K.L.K.Lu, hetwelk in tijd van oorlog in de zin van het Wetboek van Militair Strafrecht en bij bepaalde noodzakelijkheid de Minister de bevoegdheid verleent om tijdelijk van de bepalingen van dat Reglement af te wijken. Toen per 1 juli 1965 een artikel 71a W.M.Sr. werd ingevoegd, verviel uit de kwalificatie van het Woog Militair Gerechtshof de tot dan gebruikelijke toevoegingen „in tijd van oorlog gepleegd”. Kennelijk heeft de Kroon dit opgevat als een wijziging in het begrip „tijd van oorlog in „de zin van het Wetboek van Militair Strafrecht”, want bij K.B. van 29 juni 1965 is bepaald dat alle regelingen, die op 1 juli 1965 van kracht waren op grond van artikel 3 R.M.A.K.L.K.Lu gehandhaafd zouden blijven tot uiterlijk 1 januari 1967. Bij Besluit van 10 februari 1967 is die datum vervangen door „1 januari 1968” en bij het in de aanhef bedoelde Besluit door „1 januari 1969”.

In een recente uitspraak (6 maart 1968, blz. 375 hiervóór) heeft de Centrale Raad van Beroep overwogen „dat de Raad wil aannemen dat „het de bedoeling van dat Koninklijk Besluit is geweest gedaagde (de „Minister) ook de bevoegdheid te geven, wijzigingen aan te brengen in „de door hem vastgestelde regelingen als de onderhavige”. W. H. V.

BIJDRAGEN

Enige opmerkingen betreffende de voorgestelde herziening
van de militaire justitie

door

Mr. H. A. VAN EE

Als stuk no. 8706 van de zitting 1965 — 1966 van de Tweede Kamer der Staten-Generaal hebben de Ministers van Justitie en Defensie ingediend een nota met vraagpunten aangaande een nieuw militair strafprocesrecht. De nota werd bij begeleidend schrijven van 16 augustus 1966 aan de voorzitter van de Tweede Kamer aangeboden.

Bij doorlezing van de nota met de bijbehorende vraagpunten blijkt dat de inhoud ervan veel verder gaat dan het opschrift zou doen vermoeden en niet alleen handelt over de herziening van het militaire strafprocesrecht, doch mede in beschouwing neemt de absolute competentie van de militaire rechter, de organisatie van de militair rechterlijke macht en de positie van het militair openbaar ministerie. De vraagpunten omvatten aldus het gebied van de militaire strafvordering en van de militair rechterlijke organisatie. Het zou dan ook aanbeveling verdienen de ingediende bescheiden te omschrijven als een nota betreffende de militaire justitie.

In de nota wordt door ondergetekenden vooropgesteld dat de vraagpunten beogen:

niet slechts het gesprek met de Tweede Kamer over de militaire justitie op gang te brengen, doch bovendien aan wetenschap en praktijk de mogelijkheid te verschaffen tot het leveren van een bijdrage tot de meningsvorming ten aanzien van dit onderwerp aan de hand van een reeks concreet geformuleerde en onderling samenhangende alternatieven.

Reeds Mr. A. BERKHOUT heeft in het Nederlands Juristenblad van 1966 — blz. 1165 e.v. — ten aanzien hiervan opgemerkt dat het te betreuren valt, dat beide ministers klaarblijkelijk voorbij zijn gegaan aan datgene wat door wetenschap en praktijk in de vorm van een uitvoerige literatuur al reeds als bijdrage tot de meningsvorming is geleverd.

Inderdaad hebben reeds sinds mei 1903 in het Militair Rechterlijk Tijdschrift de praktijk en de wetenschap door middel van jurisprudentie en beschouwingen hun visie op het militair straf- en tuchtrecht openbaar gemaakt, waarbij dikwijls werd aangedrongen op de vernieuwing van de reeds zo lang verouderde militaire wetgeving.¹⁾

In juni 1955 schreef de toenmalige Minister van Oorlog en van Marine hierover:

---

¹⁾ De partiële herziening van 1963 bevat ongetwijfeld belangrijke verbeteringen met betrekking tot de rechtspositie van de militaire verdachte/beklaagde.

Gedurende een reeks van jaren was het Militair Rechtelijk Tijdschrift voor een ieder, die met het militaire straf- en tuchtrecht in aanraking kwam, van onschatbare waarde als bron van de zo nodige gegevens omtrent de jurisprudentie, doch het tijdschrift heeft ook door waardevolle artikelen van velerlei hand bijgedragen tot het wekken en levendig houden van de belangstelling voor het militaire recht en het administratieve recht, voor zover dit laatste de militair betrof.

Het is dubbel te betreuren dat deze „bron van onschatbare waarde" niet in de nota aan de leden van de Tweede Kamer wordt gepresenteerd. Vooral ook omdat de redactie van het Militair Rechtelijk Tijdschrift juist in verband met de toekomst van het militaire recht en de militaire rechter een uitvoerige enquête heeft gehouden in het raam waarvan waardevolle reacties zijn binnengekomen.

De uitkomst van deze enquête bijeengebracht in een 115 bladzijden tellende afzonderlijke en overzichtelijke uitgave van 1958, gevende de inzichten van de lezers van het tijdschrift over de hoofdbeginselen, van welke bij het ontwerpen van een nieuw Wetboek van Militaire Strafvordering moet worden uitgegaan verdiende in een nota als de onderwerpelijk alleszins vermelding tot juiste voorlichting van onze volksvertegenwoordiging.

Ditzelfde geldt voor het adres dat de Algemene Raad van de Orde van Advocaten op 29 augustus 1962 omtrent dit onderwerp deed uitgaan aan de leden van de Tweede Kamer — bijlage van het Advocatenblad van 15 september 1962; tekst ook in Militair Rechtelijk Tijdschrift, deel LVI van 1963, blz. 2 e.v. — en het advies van de Commissie Militair Strafrecht van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak — M.R.T. LVII, 1964 —, welk advies de Minister van Justitie werd aangeboden bij schrijven van 19 juni 1964.

Of conformeren de ondertekenaars van de nota door het niet vermelden van bovengenoemde stukken zich aan de opvatting van Prof. Mr. L. H. C. HULSMAN — lid van de commissie Doornbos, welke commissie belast is geweest met het opstellen van de vraagpunten — zoals die is weergegeven in het tijdschrift „Ter Elfder Ure"?

In dat tijdschrift betoogt HULSMAN (jaargang 1966, blz. 271):

De „glamour", het gezag en de macht die een militaire rang kan verschaffen oefenen op sommige mensen een wonderlijke aantrekkingskracht uit. Het zijn niet alleen aalmoezeniers die de militaire distinctieven boven de pij prefereren, er zijn ook rechters en advocaten, die het kolonelsuniform boven de toga verkiezen, en vervolgens als waarschuwend voorbeeld van deze mentaliteit de hierboven vermelde geschriften van de Orde van Advocaten en de Vereniging van Rechtspraak noemt — en deze alleen op grond daarvan reeds terzijde schuift — om daarna de inschakeling van de Nederlandse Studentenraad te bepleiten.

Desalniettemin hebben alle bij de militaire rechtspraak betrokken

deskundigen — rechters, advocaten en militairen — zich reeds uitvoerig over de toekomst van die rechtspraak uitgelaten en het komt de objectiviteit van de nota niet ten goede, dat de Tweede Kamer daarvan door de betrokken ministers niet op de hoogte wordt gesteld en de door deze deskundigen naar voren gebrachte argumenten vrijwel geheel genegeerd worden.

Ongetwijfeld is het eerste vraagpunt: in hoeverre moet een afzonderlijke militaire rechter worden gehandhaafd? het belangrijkste. Immers, bij de beantwoording van die vraag komen een aantal principiële punten aan de orde, die een nadere beschouwing ten volle verdienen. Zulk een kritische nadere beschouwing heeft BERKHOUT reeds geleverd — Nederlands Juristenblad, jaargang 1966, blz. 1165 e.v. en jaargang 1967, blz. 105 e.v. —. Hij deed dit naar aanleiding van de volgende in de nota voorkomende passages die, van eminent belang als ze zijn, hier nogmaals in de herinnering dienen te worden teruggeroepen.

Beide ministers stellen in hun toelichting op vraagpunt 1 onder andere:

Aan de strafrechtspleging hier te lande liggen bepaalde, voor dit vraagpunt belangrijke beginselen ten grondslag. In de eerste plaats wordt zij beheerst door het beginsel van de gelijkheid van rechtsbedeling. De gewone rechterlijke macht is bevoegd tot de berechting van strafbare feiten van iedere burger. Ook het strafprocesrecht is voor alle burgers gelijk.

In de tweede plaats kent ons staatsbestel bijzondere formele waarborgen voor de onafhankelijkheid, onpartijdigheid en bekwaamheid van de strafrechters. De met rechtspraak belaste rechterlijke macht vormt een korps, dat los staat van welk ander overheidsorgaan ook en welks leden voor het leven worden benoemd, jurist zijn en hun **hoofdwerkzaamheid** vinden in het rechtersberoep. De gelijkheid van rechtsbedeling en de berechting door een rechterlijke macht met de bovenomschreven kenmerken vormen tezamen een van de belangrijkste rechtsgoederen, die de burger bezit.

Het bestaan van een afzonderlijke militaire rechter betekent, dat er van dit rechtsgoed iets is prijsgegeven. In het verband van dit vraagpunt is nl. het bestaan van een afzonderlijke militaire rechter een verkorte uitdrukking voor de situatie, dat strafbare feiten van militairen worden berecht door een rechterlijk orgaan, dat geen deel uitmaakt van de gewone rechterlijke macht en waarin ook militairen als rechter optreden, terwijl de berechting plaats vindt volgens regelen, aangepast aan de behoeften van deze bijzondere rechtspraak en derhalve niet identiek met die van het commune strafprocesrecht.

BERKHOUT heeft mijns inziens overtuigend aangetoond dat de beginselen waarop beide ministers zich beroepen, namelijk dat van „gelijkheid van rechtsbedeling” en dat van deelneming aan de rechtspraak

van uitsluitend voor het leven benoemde rechtsgeleerde rechters van professie, noch feitelijk, noch in theorie bestaan.

Hij wijst daarbij o.a. op het bestaan van rechters-plaatsvervanger, die niet rechter van beroep zijn. Ten aanzien daarvan worde opgemerkt, dat het mij in de praktijk inderdaad ontgaat waarom b.v. een marineofficier-jurist benoemd tot rechter-plaatsvervanger bij de rechtbank te 's-Gravenhage en tevens lid van de Krijgsraad voor de Zeemacht aldaar, wèl als onafhankelijk en onpartijdig rechter wordt beschouwd als hij optreedt in zijn eerste functie en niet als zodanig te beschouwen zou zijn als hij deelneemt aan de beraadslagingen in de krijgsraad. In raadkamer immers zal hij in beide functies even onbevangen zijn mening kunnen geven als welke andere rechter dan ook.

Uit het door de ministers in de nota betoogde kan men afleiden dat zij als ideaal zien — althans in 1966 zagen — de burgerrechtelijke macht zoals die thans is: losgemaakt uit de maatschappij door benoeming voor het leven en de rechtspraak uitoefenende als beroep.

Alvorens men echter in militaribus tot verwezenlijking van dat ideaal overgaat houde men in het oog, dat in het huidige tijdsbestel de waardering van de door de ministers genoemde burgerrechtelijke macht niet altijd zo gunstig is als men uit de nota zou opmaken.

Ook HULSMAN is blijkens een rede dit jaar gehouden voor het landelijk juridisch studiecongres niet onverdeeld gelukkig met de vorm waarin de tegenwoordige rechterlijke macht is gegoten. Hij bepleit de magistraten in ruimere mate kennis te doen maken met de maatschappij aangezien hij meent, dat er een kloof is ontstaan tussen de maatschappelijke werkelijkheid en de justitie. Hij is dan ook voorstander van het betrekken van kenners van de gedragswetenschappen — b.v. psychologen en sociologen, derhalve niet-juristen — bij de rechtspraak aangezien de justitie, naar zijn oordeel, tamelijk geïsoleerd schijnt te staan — vide Nieuwe Rotterdamse Courant van 23 maart 1967 —.

Ook BELINFANTE suggereerde recentelijk om in sommige gevallen deelneming van lekenrechters in de rechtbanken mogelijk te maken — vide Gooi- en Eemlander van 14 maart 1967 —. Mr. N. E. ALGRA bepleit eveneens opneming van niet-juristen in de strafkamers van de rechtbanken — vide Nieuwsblad van het Noorden van 15 maart 1967 —.

Als HULSMAN tenslotte een hem voorgelegde vraag van de Leidse studentenvereniging Sanctus Augustinus beantwoordt met:

Er bestaat in Nederland geen klassejustitie in de eigenlijke betekenis van het woord. Wel is onze rechterlijke macht zodanig gerecruteerd en gevormd dat haar „invoelingsvermogen” ten aanzien van sommige „klassen^m groter is dan ten aanzien van andere. De regentenkaste is een uitstervende zaak. De regentenmentaliteit is springlevend — vide de Volkskrant van 17 maart 1967 — en in zijn inaugurele oratie bij de

aanvaarding van het ambt van hoogleraar aan de Economische Hogeschool te Rotterdam stelt, dat de toeschatting van competentie dient plaats te vinden aan het orgaan, dat het best daartoe „bewaterkuigd" is, zomede betoogt, dat het doel van een door de rechter op te leggen straf behoort te zijn de delinquent „tot de orde te roepen" — in het slechtste geval door de drang van het leed, in het geval van de „normale mens" door een symbool van afkeuring en in het beste geval door een appel aan de verantwoordelijkheid — dan is dit alles m.i. een aansporing te meer om, als een militair een strafbaar feit begaat hem tot de orde te doen roepen door rechters die recentelijk de — militaire — maatschappelijke werkelijkheid kennen en daarvan niet geïsoleerd zijn, ja, zelfs daaruit voortkomen, te weten door de militaire rechters zoals die thans bestaan: actieve militairen, wel of niet jurist, als bijzitter van een juridisch en rechterlijk geschoolde president.

Aldus is een binding met de zich snel ontwikkelende maatschappij het best gegarandeerd en zijn de bezwaren, ten rechte of ten onrechte, tegen de huidige burgerrechterlijke macht ingebracht, voor nu en immer voor wat betreft de militaire rechter terzijde gesteld.

Immers, het toepassen van het strafrecht is niet alleen het uitwerken van rechtsregels doch bovenal het beoordelen of veroordelen van een mens in nood, hetgeen slechts met warme menselijkheid rechtvaardig kan geschieden. Kennis is zowel voor de rechter als de militair veel, doch karakter is meer!

Geheel kan ik mij daarom aansluiten bij HULSMAN als hij tot slot van zijn eerdergenoemde oratie tegen de studenten van de Rotterdamse I-Iogeschool zegt:

Juist in het strafrecht is een wetenschappelijke vorming alleen echter nimmer voldoende. Strafrecht kan slechts menselijk blijven indien het „geschiedt" vanuit een eerbiedigende en onbevooroordeelde houding tegenover de medemens en van uit het besef van onze menselijke solidariteit. Deze levenshouding valt uiteraard niet te leren.

Illustratief voor hetgeen hierboven werd betoogd is ook de rede gehouden door de voorzitter van de Nederlandse Juristenvereniging Mr. C. H. BEEKHUIS, op vrijdag 23 juni 1967 in het gebouw Odeon te Zwolle — Nederlands Juristenblad, 1967, blz. 701 e.v. —.

In de eerste plaats achtte BEEKHUIS het uiten van de wens, dat de strafrechters een gespecialiseerde rechter dient te zijn volkomen verklarbaar.

De verschillende colleges buiten beschouwing gelaten waar het anders toegaat, zo vervolgde hij, komt het herhaaldelijk voor, dat voor de strafkamer worden aangewezen raadsheren en rechters, die toevallig daarvoor aan de beurt zijn, zonder dat voldoende wordt gelet op geschiktheid en belangstelling voor strafzaken.

Juist bij de aanwijzing tot strafrechter dient op de laatste punten te

worden gelet, benevens op het feit of betrokkene ook als mens voor dit werk geschikt is.

Een aangewezen die de capaciteiten bezit welke ik noemde zal zich uit zichzelf zo nodig alsnog gaan verdiepen in de bij-wetenschappen die voor een goede vervulling van het ambt van strafrechter van belang zijn.

Ten aanzien van de militaire rechter betoogt **BEKHUIS**:

Ik wil in dit verband ook enkele woorden wijden aan de militaire rechter, omdat in discussie is, of deze een gespecialiseerde rechter moet blijven. Zonder dat ik mij verder over de voor- en nadelen hiervan zal uitlaten, merk ik wel op, dat een afzonderlijke militaire rechter ook in mijn standpunt past. De militairen vormen een groep, waarvan de leden aan verschillende eigen normen zijn onderworpen, welke normen niet voor niet-militairen gelden. Die normen zijn ook van invloed bij de beoordeling van commune strafbare feiten. Dat deze feiten worden be-recht door rechters die, anders dan de gewone rechter, met die specifieke normen op de hoogte zijn, acht ik volkomen acceptabel, en zelfs gewenst.

Zoals uit het hierboven geciteerde gedeelte van de nota blijkt beschouwen de beide ministers de gelijkheid van rechtsbedeling en de berechting door beroepsrechters aan wie bijzondere eisen worden gesteld voor wat betreft de onafhankelijkheid, de onpartijdigheid en de bekwaamheid tezamen als één van de belangrijkste rechtsgoederen die de burger bezit.

Het bestaan van een afzonderlijke militaire rechter, aldus vervolgen beide bewindslieden, betekent dat er van dit rechtsgoed iets is prijsgegeven.

Het kan welhaast niet anders, dan dat de beide ministers met deze formulering uitdrukking willen geven van hun opvatting, dat de militair derhalve over minder rechtsgoed kan beschikken dan de burger of, eenvoudiger gezegd, dat de militair er wat de rechtsbescherming betreft slechter aan toe is dan de burger.

Wederom valt het te betreuren dat beide bewindslieden, die uit hoofde van hun hoge ambt zeer wel op de hoogte zijn van de regelen in het militaire strafprocesrecht geldende, niet ertoe gekomen zijn de Tweede Kamer een wat uitvoeriger informatie met betrekking tot dit zeer belangrijke punt te verschaffen.

Immers, bij elke wetswijziging dient primair te staan het belang van de justiciabele, in casu de militair, tot de grenzen die door het algemeen belang — de doelstelling der wet — worden bepaald.

De militair is, zoals **BERKHOUT** het uitdrukt, een staatsburger, maar dan een staatsburger op wien buitengewone, zware plichten en lasten worden opgelegd, die andere staatsburgers niet behoeven te dragen, en er is dus zeker reden om hem *wel* anders te behandelen en hem een gespecialiseerde, dus militaire, rechter toe te kennen, die niet alleen de

belangen van krijgsmacht en staat, maar óók die van de militaire justiciabelen kan dienen.

In verband met dit alles lijkt het mij alleszins wenselijk de in bedoelde nota verzuimde gelegenheid om de Tweede Kamer terzake voor te lichten te herstellen door de rechtspositie van de militaire verdachte/beklaagde in beschouwing te nemen zoals deze zich in de verschillende fasen van het onderzoek en de berechting manifesteert. Uiteraard dient dit te geschieden op grondslag van de thans bestaande wettelijke bepalingen, voorschriften en gebruiken de militaire strafprocedure betreffende.

Bij het navolgend overzicht werd uitgegaan van de gang van zaken bij de zeemacht. In grote trekken zal dit echter nauwelijks verschillen van de proces-praktijk bij land- en luchtmacht.

a Opsporing

Processen-verbaal tegen militairen kunnen zowel door de politie als door de koninklijke marechaussee worden opgemaakt. Als extra komt daarbij nog de plicht van de commandant om een nader onderzoek te doen instellen naar alle strafbare feiten, die te zijner kennis komen — art. 6 RZ; VVKM 142 pt 6211 —. Deze laatste bepaling dient m.i. gezien te worden als een maatregel tot handhaving van de rechtsorde aan boord van een schip of bij een militaire inrichting. In de praktijk maakt de commandant van deze bevoegdheid dan ook vrijwel alleen gebruik bij het constateren van hetzij militaire misdrijven, hetzij commune misdrijven — vnl. diefstal — begaan bij de onder zijn bevel staande militaire eenheid. Meestal schakelt hij daarbij een opsporingsinstantie in en — zo dat niet mogelijk is — dan pas wordt het onderzoek opgedragen aan een commissie van huishoudelijk onderzoek — VVKM 142 pt 6216 —. Voor wat betreft de opsporing kan men zeggen, dat de militaire verdachte derhalve in een ongeveer gelijke positie verkeert als zijn burgercollega.

b Dwangmiddelen

Voorzover het opsporingsonderzoek tegen een militair wordt uitgevoerd door een opsporingsambtenaar kan deze zich bedienen van de dwangmiddelen genoemd in het Wetboek van Strafvordering — staande houden, aanhouden enz. — zo daartoe aanleiding bestaat.

Ten aanzien van de in bedoeld wetboek genoemde voorlopige hechtenis liggen de zaken echter anders. De militaire rechtsplegingen kennen immers een uitvoerige arrestregeling, toe te passen door elke militaire meerdere. In deze regeling speelt, althans in de eerste fase, de militaire commandant een belangrijke rol.

Zoals in het Wetboek van Strafvordering is bepaald kan de **burger**-verdachte in bepaalde gevallen zijn vrijheid worden benomen door de officier van justitie of een hulpofficier van justitie. Deze autoriteiten vaardigen zogenaamde bevelen tot inverzekeringstelling uit, welke bevelen voor ten hoogste twee dagen van kracht zijn en éénmaal met een termijn van twee dagen verlengd kunnen worden — artt. 57 en 58 WvSv —. Daarna kan de rechter-commissaris een bevel tot bewaring verlenen voor ten hoogste zes dagen. Ook dit bevel kan éénmaal voor gelijke termijn worden verlengd. Nadat de verdachte aldus maximaal zestien dagen „heeft gezeten" kan de rechtbank de vrijheidsbeneming continueren voor een termijn van dertig dagen, telkens **zodrig** met eenzelfde tijdsduur te verlengen.

Ten aanzien van militaire verdachten daarentegen is iedere meerdere bevoegd een mindere voorlopig arrest aan te zeggen. Dit arrest mag niet langer dan één dag duren en dient binnen die tijd onderworpen te worden aan het oordeel van de commandant. Pas indien zulks niet mogelijk is mag een andere commandant het arrest maximaal drie keer met vierentwintig uur verlengen. Daarna kan de commandant het arrest in bepaalde gevallen handhaven voor onbepaalde tijd. Met dien verstande echter, dat hij verplicht is elk geval waarin het arrest langer dan vier dagen heeft geduurd rechtstreeks aan de bevoegde vlootvoogd te rapporteren, en dat de verdachte, zodra het arrest langer dan veertien dagen heeft geduurd de bevoegde krijgsraad kan verzoeken tot een zogenaamde termijnstelling over te gaan. Binnen de alsdan door die krijgsraad te stellen termijn moet òf de verwijzing naar de militaire rechter hebben plaatsgevonden òf het arrest zijn opgeheven. Indien bij de verwijzing een arrest gehandhaafd wordt, is dat arrest gedurende ten hoogste veertien dagen van kracht en moet daarna door de krijgsraad telkens voor perioden van dertig dagen worden verlengd.

De controle op de juistheid van het voorlopig arrest wordt derhalve na vier dagen door de vlootvoogd en na veertien dagen door de rechter uitgeoefend. Een regeling die — aangepast aan de specifiek militaire procesvorm — weinig verschilt met die betrekking **hebbende** op een burgerverdachte.

Ook de gronden waarop een vrijheidsbeneming kan plaats vinden zijn voor de burger en militaire verdachte vrijwel gelijk.

Terzake van de in artikel 64 van het Wetboek van Strafvordering genoemde strafbare feiten — belangrijkste: misdrijven waarop gevangenisstraf van vier jaar of meer is gesteld — en **terzake** van militaire misdrijven kan de militaire verdachte behalve in de in genoemd artikel vermelde gevallen ook van zijn vrijheid worden benomen „in verband met „de handhaving van de krijgstuicht onder andere militairen". Het laat zich echter voorshands aanzien, dat deze uitbreiding van arrestgronden van weinig praktische betekenis zal zijn.

Voor de praktijk is echter wel belangrijk de wijze waarop de voorlopige vrijheidsbeneming wordt ten uitvoer gelegd.

Ten aanzien van de burgerverdachte is de zaak vrij eenvoudig: voorlopige hechtenis wordt ten uitvoer gelegd in de huizen van bewaring. In deze huizen worden uiteraard voorlopig gehechten van allerlei slag en stand ondergebracht. Dat dit samenbrengen van ver uiteenlopende groepen delinquenten een zeer nadelige invloed kan hebben op de voorlopig gehechte spreekt wel voor zichzelf.

Ten aanzien van de militaire verdachte echter is een ruime mogelijkheid aanwezig om de wijze waarop een voorlopig arrest wordt ondergaan te differentiëren.

Immers, voor wat betreft de vrijheidsbeperking zijn er drie gradaties: het arrest kan worden ondergaan in de vorm van streng, verzawaard of licht arrest.

Voorlopig arrest in de vorm van licht arrest zou bijvoorbeeld al voldoende kunnen zijn om bij passagiers- of afwezigheidsdelictenherhaling te voorkomen. Naargelang de zwaarte van het begane feit, de omstandigheden enz. is reeds tijdens het vooronderzoek een differentiatie van de voorlopig toe te passen vrijheidsbeneming mogelijk. Dat hiermede het belang van de nog niet veroordeelde verdachte ten zeerste gediend kan zijn is wel duidelijk.

Van groot belang is ook dat het voorlopig arrest in de vorm van streng of verzawaard arrest kan worden ondergaan in het Depot voor Discipline te Nieuwersluis. In dit depot verkeert de arrestant in zijn eigen milieu, behoudt zijn eigen militaire kleding en doet militaire dienst. Tevens valt hij onder de zorgen van een staf, omvattende praktische, geestelijke, medische en opvoedkundige elementen, die reeds geheel is ingespeeld op de speciale problematiek van de militaire delinquent.

De gang van zaken in de praktijk is meestal zo, dat de arrestant, na aanvankelijk b.v. streng arrest te hebben ondergaan bij zijn eigen commandant of in een provoosthuis, wordt overgebracht naar **Nieuwersluis**, waarbij dan vaak tevens het streng arrest wordt omgezet in verzawaard arrest. Dit heeft in feite tot gevolg, dat de voorlopig arrestant aan geen andere vrijheidsbeperking is onderworpen, dan dat hij in Nieuwersluis zijn militaire dienst moet verrichten.

De meestal als denigrerend aangevoeld **wordende** maatregelen zoals die in de huizen van bewaring worden toegepast — inlevering kleding bij badmeester, verstrekking gevangeniskleren, geestdodende arbeid enz. — worden niet op de militair toegepast terwijl de arrestant niet in contact wordt gebracht met allerlei ongewenste, veelal a-sociale, elementen die normaliter de huizen van bewaring bevolken als **beroeps-** of gewoonte-, vermogens- of zedendelinquenten.

Samenvattend kan men stellen, dat aan vrijwel alle bezwaren **aan-**

gevoerd tegen het ondergaan van voorlopige hechtenis in de huizen van bewaring, zoals die o.a. zijn neergelegd in het rapport van Dr. R. **RIJKSEN** — het zgn. groene boek: Meningingen van gedetineerden over de strafrechtspleging — op bovenstaande wijze wordt tegemoetgekomen. Kortom: ten aanzien van militaire verdachten is voor wat betreft de voorlopige vrijheidsbeneming veel meer differentiatie mogelijk terwijl ook het in civilibus aan deze dwangmaatregel verbonden onterend karakter vrijwel geheel wordt vermeden.

c Beslissingen omtrent het afdoen van strafbare feiten

Ten aanzien van strafbare feiten gepleegd door burgerverdachten zal de officier van justitie beslissen of tot verdere vervolging zal worden overgegaan, dan wel of de zaak zal worden geseponerd — voorwaardelijk sepot daaronder begrepen —.

De militaire justitie kent deze mogelijkheid eveneens. Zo werden b.v. in het jaar **1966** bij de krijgsmacht in totaal **3133** strafbare feiten geseponerd, te weten **287** militaire misdrijven, **412** militaire overtredingen, **381** gewone misdrijven en **2057** gewone overtredingen — statistiek, Militair Rechtelijk Tijdschrift LX, **1967**, Mz. **379** —.

Naast de mogelijkheid tot seponeren kent de militaire justitie echter ook de mogelijkheid strafbare feiten krijgstuchtelijk te laten afdoen d.w.z. door de tuchtrechter — meestal de commandant — te doen straffen met de in de Wet op de Krijgstucht genoemde krijgstuchtelijke straffen.

Deze mogelijkheid is in de praktijk van veel belang aangezien ten gevolge van de krijgstuchtelijke afdoening het strafblad van de militair schoon wordt gehouden en hij niet voor de rechter behoeft terecht te staan.

Bij de krijgsmacht werden in **1966** in totaal **3768** strafbare feiten krijgstuchtelijk afgedaan — in **1965: 3584** —, en wel **2304** militaire misdrijven — in **1965: 2314** —, **388** militaire overtredingen — in **1965: 136** —, **498** gewone misdrijven — in **1965: 526** — en **578** gewone overtredingen — in **1965: 608** —.

Het aantal militairen van zee-, land- en luchtmacht dat tengevolge van de mogelijkheid tot krijgstuchtelijke afdoening van strafbare feiten aan een veroordelend vonnis van de rechter ontkomt is derhalve groter dan het aantal militairen dat door sepot een berechting ontloopt, waarmee het belang voor de strafrechtspraak maar vooral voor de militaire justiciabele van deze mogelijkheid van afdoening wel is aangetoond.

Ten behoeve van hen, die zich bezig houden met de beoordeling van de vraag of de straf van streng arrest in de krijgstucht moet worden afgeschaft, worde nog opgemerkt, dat in **1966** ter zake van strafbare feiten aan **836** — in **1965: 825** — militairen deze straf werd opgelegd

waardoor, althans mede waardoor een strafrechtelijke vervolging werd voorkomen.

Al met al kan men zonder enige terughoudendheid stellen, dat de mogelijkheid strafbare feiten krijgstuuchtelijk af te doen voor een zeer groot deel ten faveure van de militaire justiciabele strekt.

d De raadsman

Een mijns inziens zeer belangrijke verworvenheid van de militaire verdachte is, dat hij zich altijd kosteloos kan doen bijstaan door een raadsman, waarbij hij de keus heeft tussen een burgeradvocaat of een officier.

Uit het feit dat althans bij de zeemacht verreweg de meeste militaire beklaagden uitdrukkelijk verzoeken om de toevoeging van een marine-officier als raadsman — zelfs ook in verkeerszaken — blijkt wel, dat het vertrouwen van de militair in zijn officier vele malen groter is dan men bij het lezen van meergenoemd artikel van HULSMAN in „Ter elf-„der ure” zou vermoeden. HULSMAN omschrijft de officieren als een kleine groep die geheel geïndoctrineerd is in — en voor een belangrijk deel trouw is gebleven aan — de autoritair-militaire „filosofie” (en) die alle sleutelposities tot beheersing van de militaire samenleving in handen (heeft).

Voegt men naast het veelvuldig als raadsman optreden van officieren nog het feit, dat vele commandanten in het belang van hun ondergeschikten een strafvervolging trachten te voorkomen door krijgstuuchtelijke bestraffing en het feit, dat men in de praktijk meer te doen heeft met commandanten die te licht straffer? dan met hen, die te zware straffen opleggen, dan moet het toch wel duidelijk zijn dat HULSMAN's visie op dit deel van de militaire maatschappij heel sterk gekleurd **c.q.** verkleurd is.

Zoals bekend zal zijn is de burgerverdachte er voor wat betreft een raadsman aanmerkelijk slechter aan toe. Hij krijgt immers slechts kosteloos een raadsman toegevoegd als zijn geldelijk onvermogen voldoende gestaafd wordt geoordeeld. In overeenkomstige positie zouden militairen dit onvermogen veelal niet voldoende kunnen aantonen. Gaat een deel van de rechtspraak over militairen naar de burgerrechter dan zal de militaire verdachte zich telkenmale op eigen kosten van juridische bijstand moeten voorzien.

Buitendien ontvangen militaire verdachten die voor de krijgsraad of voor de officier-commissaris moeten verschijnen vervoerbewijzen ten einde zich op rijkskosten naar de plaats van zitting of van verhoor te begeven. Dit is een m.i. doordachte regeling omdat het rijk de militairen opcommandeert „qua patet orbis” en daarom ook terecht de zorg overneemt voor het te allen tijde kunnen verschijnen daar ter plaatse,

waar de militair in persoon zijn belangen moet kunnen verdedigen. Ook het verschijnen voor de militaire rechter is voor de militair dienst. waar de militaire rechter is voor de militaire dienst.

Belangrijk is in dit verband, dat de militaire rechtspraak geen verstekprocedure kent en de militair derhalve verplicht is — behoudens enige uitzonderingen — zich ter terechtzitting uit te spreken omtrent de tegen hem uitgebrachte beschuldigingen. Het zou een vreemde zaak zijn als de militaire overheid, die de man voor dienst buiten bereik van de rechter zendt, hem niet in de gelegenheid zou stellen te verschijnen. Dit alles heeft tot gevolg, dat iedere militaire verdachte of beklagde te allen tijde in staat is zich ter terechtzitting te verdedigen.

e Voorlichting rechter; behandeling speciale delinquenten

De burgerstrafrechter kan, om zich een oordeel te vormen omtrent de persoon en het milieu van de verdachte, een zogenaamd voorlichtingsrapport aan de reclasseringsinstellingen vragen. De militaire rechter heeft dezelfde bevoegdheid.

Daarenboven echter beschikt de militaire rechter toch al over een vrij uitgebreid arsenaal van gegevens aangaande de delinquent. Bij iedere strafzaak wordt hem immers voorgelegd een lijst van alle tijdens de militaire diensttijd van betrokkene over hem opgemaakte beoordelingen benevens een lijst bevattende alle hem opgelegde krijgstuuchtelijke straffen. Meestal blijkt uit beide geschriften wel duidelijk wat voor vlees men in de kuip heeft.

Bovendien zijn er nog de psychiatrische rapporten op snelle wijze uitgebracht door militaire psychiaters die over veel gegevens — inkeuring en eventuele behandeling tijdens de diensttijd — kunnen beschikken.

Veel belangrijker is echter dat er tussen medische, administratieve en justitiële autoriteiten een nauwe vorm van samenwerking mogelijk is. Zo wordt vaak voorlopig arrest van niet-aangepaste militairen voorkomen door isolering van betrokkenen bij de sociaal medische dienst van de marine te Leiden. Bovendien kan in dit kader een behandeling — c.q. afkeuring — gecombineerd worden met de voorlichting aan de justitie.

Een gemeenschappelijk beleid erop gericht — naast de noodzakelijke bestraffing — om tot herstel van lichamelijk of psychisch min of meer gestoorde delinquenten te geraken door behandeling of een reclasseringsplan te verwezenlijken via afkeuring, ontslag en bemiddeling bij het zoeken naar werk is in dit verband meermalen te realiseren.

In de praktijk is het ongetwijfeld aan dit teamwork van medische, administratieve en justitiële instanties te danken dat herhaling wordt voorkomen en aan een te sterke stress op de man in militaire dienst een einde wordt gemaakt.

f De straffen

Naast de straffen die de burgerstrafrechter tot zijn beschikking heeft zoals gevangenisstraf, geldboete enz. kan de militaire strafrechter nog gebruik maken van de straf van militaire detentie.

Deze typisch militaire straf kan opgelegd worden in alle gevallen waarin gevangenisstraf of hechtenis kan worden uitgesproken. Derhalve zowel voor militaire als niet-militaire delicten.

Het primaire doel van de militaire detentie is te voorkomen dat militairen terzake van soms vrij geringe vergrijpen veroordeeld, direct al in een algemene gevangenis worden opgesloten. De militaire detentie is dan ook een lichtere vorm van vrijheidsbeneming dan de gevangenisstraf. In later jaren is men ook gaan streven om door middel van de militaire detentie de veroordeelde in militair opzicht te verbeteren.

De militaire rechter tenslotte heeft ook de bevoegdheid om zelf, als ware hij tuchtrechter, krijgstuuchtelijke straffen op te leggen ter zake van strafbare feiten. Van deze strafoplegging is hoger beroep bij het Hoog Militair Gerechtshof mogelijk. De militaire rechter kan bovendien bepaalde zaken terugverwijzen naar de commanderende officier ter verdere afdoening.

Ik meen op grond van het bovenstaande te mogen stellen, dat dit alles de militaire rechter, meer dan zijn burger-ambtgenoot, de gelegenheid geeft de op te leggen straf naar de aard van het feit, de persoon van de dader en de omstandigheden waaronder het feit werd gepleegd te differentiëren.

g Hoger beroep

Bij de behandeling van een strafzaak in hoger beroep voor het Hoog Militair Gerechtshof geniet de militair eveneens vrij vervoer om ter zitting te kunnen verschijnen en wordt hem eveneens op zijn verzoek kosteloos een raadsman toegevoegd.

h De executie

De wijze en het tijdstip waarop de opgelegde straffen worden geëxecuteerd zijn beide uitermate belangrijk zowel voor de veroordeelde zelf als voor de militaire organisatie.

Executie van vrijheidsstraffen betekent een behoorlijke ingreep in de persoonlijke levenssfeer van de delinquent en zijn gezin, terwijl hij daardoor ook gedurende korte of lange tijd niet meer in staat zal zijn zijn diensten als militair te vervullen, hetgeen vooral bij kleinere eenheden van de krijgsmacht tot moeilijkheden zou kunnen leiden.

Vandaar, dat bij deze executie van vrijheidsstraffen een coördinatie tussen de commandant en het executerende orgaan ten zeerste gewenst

is. Vaak verzoeken commandanten een bepaalde executie uit te stellen omdat het b.v. een seiner betreft aan boord van een schip, bestemd om deel te nemen aan een Nato-oefening, die nu juist de enige is, die reeds vroeger een soortgelijke oefening heeft medegemaakt en daarom moeilijk te missen is.

Van de zijde van de veroordeelde zelf komen, meestal via de commandant, vaak verzoeken binnen om rekening te willen houden met persoonlijke omstandigheden of met het volgen van bepaalde opleidingen of cursussen enz. Bovendien moet altijd met het vaarprogramma van de schepen rekening worden gehouden.

Alleen door een nauwe samenwerking op dit gebied door alle daarbij betrokkenen wordt het mogelijk een executie op een niet onnodig krenkende wijze te realiseren, waarbij het belang van de veroordeelde zelf centraal staat.

Zeer belangrijk voor de militaire veroordeelde is het, dat alle vrijheidsstraffen, zowel gevangenisstraf, hechtenis — beide voor niet langer dan zes maanden opgelegd — en militaire detentie worden ondergaan in het Depot voor Discipline te Nieuwersluis. Dus: in eigen omgeving, in eigen kleding en met eigen militaire werkzaamheden zonder contact met „echte^v criminelen.

Ook hierbij geldt, dat vele in het rapport RIJKSEN genoemde bezwaren tegen het executeren van een vrijheidsstraf in een gewone gevangenis aldus niet op de militaire veroordeelden van toepassing zijn.

Dat ook de veroordeelden zelf dit zo zien komt aardig naar voren in een interview — Haagsche Courant van 1 augustus 1967 — met een oud-marine delinquent, die tevens de bijkomende straf van ontslag uit de militaire dienst kreeg en derhalve als burger niet in aanmerking kwam om zijn straf in Nieuwersluis uit te zitten. Deze veroordeelde zei:

Het ontslag kostte me een jaar gevangenisstraf en dat was méér dan vrijheidsberoving. Elke dag heb ik moeten vechten tegen mezelf. Je wordt door je medegevangenen zo gauw overgehaald tot andere misdaden. Wat dat betreft kun je beter een jaar Nieuwersluis krijgen.

Gaarne wil ik nog wijzen op het bestaan van de Stichting maatschappelijke begeleiding militairen. Deze Stichting oefent, zo een ondertoezichtstelling bij een voorwaardelijke veroordeling als bijzondere voorwaarde is opgelegd, namens de reclasseringsinstellingen dit toezicht uit. Zij doet dit door middel van militaire toezichthouders voornamelijk officieren en onderofficieren.

Vanzelfsprekend werkt de Stichting nauw samen met de administratieve militaire overheid en kan adviseren inzake overplaatsing, uitzending enz. Uit de rapporten van de toezichthouders blijkt, dat zij zich nauwgezet en met veel belangstelling van hun taak kwijten. De resultaten van hun bemoeienissen blijken in de praktijk zeer gunstig te liggen.

Dank zij de medewerking van de directeuren van verschillende reclasseringsverenigingen is het ook mogelijk dat — vooral jeugdige — militairen terstond zonder een uitvoerig, soms veel tijd vegend voorlichtingsrapport, onder toezicht gesteld worden, doch slechts voor de tijd dat zij in militaire dienst vertoeven.

Vooraf bij de categorie van zeer jeugdige beroepsschepelingen bij de zeemacht is zulk een toezicht vaak zeer gewenst om de veelal in militaire dienst optredende aanpassingsstoornissen het hoofd te kunnen bieden. Ditzelfde geldt uiteraard ook voor de dienstplichtigen die gedwongen in een voor hen vreemde militaire gemeenschap worden geplaatst.

Op deze wijze is het mogelijk geworden een wat oudere militair te plaatsen naast een jongere, die het moeilijk heeft en ook deze vorm van hulp en steun blijkt in de praktijk goed te werken.

i Militaire aspecten

Bij de behandeling van de verkeersdelicten gaan de opstellers van de nota ervan uit, dat een eventueel militair aspect van de zaak reeds tevoren te onderkennen zou zijn. Veel hangt hierbij natuurlijk af van hetgeen men onder de term „militair aspect" verstaat, doch als men deze uitdrukking moet opvatten als „militair belang", dan leert de praktijk, dat vaak pas veel later het aanwezig zijn van zulk een militair belang blijkt.

Men stelle zich — om maar eens een verkeersdelict bij de kop te pakken — een geval van het misdrijf van artikel 26 van de Wegenverkeerswet — het onder invloed een motorrijtuig besturen — voor. Een delict met een belangrijke sociale achtergrond.

Meestal blijkt de militaire rechter reeds uit de aan hem overgelegde straffen- en conduitestaat dat betrokkene wel eens meer (te) veel dronk. In de praktijk blijkt vaak de oorzaak van het drinken te liggen ofwel in het gezin — waar moeilijkheden zijn ontstaan — ofwel in de werking van betrokkene, i.c. de militaire dienst — daar kan hij b.v. slecht opschieten met zijn chef —, terwijl meestal deze beide oorzaken samen aanleiding tot het delict hebben gegeven.

Door zijn samenwerking met de militaire overheid kan de militaire rechter b.v. de dienst sociale zaken inschakelen teneinde de gezinsmoeilijkheden tot een oplossing te brengen terwijl anderzijds de militaire overheid zelve maatregelen kan treffen om aan een eventueel ontstane minder wenselijke situatie een einde te maken. Zo kan vaak de oorzaak tot de misstap worden weggenomen, hetgeen uit een oogpunt van criminele politiek bijzonder belangrijk is. Van even groot belang is het, dat de militaire overheid hem wenselijk voorkomende maatregelen kan treffen indien blijkt, dat de delinquent zich bij een militaire inrichting aan drank te buiten is gegaan. Ook hierdoor kan herhaling worden voor-

Ook bij diefstal en zedendelicten zijn deze militaire aspecten soms te onderkennen. Voor zover gezinsmoeilijkheden ook hierbij een rol hebben gespeeld kan de dienst voor sociale zaken steun verlenen, terwijl de in het militaire vlak liggende oorzaak van het handelen door de militaire overheid kan worden geneutraliseerd.

Of al deze maatregelen — voornamelijk genomen ten faveure van de militaire delinquent — nog mogelijk zullen zijn als de vervolging en de berechting van deze delicten naar de burgerjustitie overgaat is een vraag, welke hierna summier zal worden gezien.

Op grond van bovenstaande — geenszins uitputtende beschouwing — meen ik dat het voor de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal zeker zin heeft na te gaan of het wel juist is — zoals beide ministers het in de nota doen voorkomen — dat de militair in het militaire strafproces zoveel minder verworven rechten heeft dan de burgerverdachte.

Men vergeete daarbij niet, dat de militair in het algemeen zeer sterk gebonden is door de hem van overheidswege opgedragen diensten en de hem van overheidswege geordonneerde verblijfplaats.

Het belang van dit laatste kan worden verduidelijkt door ervan uit te gaan dat morgen aan de dag niet de militaire rechter zijn jurisdictie uitoefent, doch de burgerstrafrechter de behandeling van de door militair gepleegde delicten overneemt — zoals beide ministers nu al ten aanzien van de verkeersdelicten voorstellen —, en dan te zien wat de praktische consequenties hiervan zijn.

Onmiddellijk ontstaat dan al het probleem van de dagvaarding. Waar bevindt de verdachte zich? Uit de praktijk is wel gebleken, dat de gegevens hieromtrent verstrekt door de militaire verdachte vrij summier zijn en in vele gevallen nog onjuist in het proces-verbaal worden vermeld. Soms leest men hierover helemaal niets.

Voortdurend wordt dan ook ten militaire parkette aan de hand van de gegevens in het proces-verbaal nagegaan of de verdachte werkelijk militair is en zo ja, waar hij geplaatst is en waar het betrokken schip zich bevindt. Pas als dit alles geschied is zou de officier van justitie tot dagvaarding kunnen overgaan.

Het in persoon betekenen van de dagvaarding als de verdachte zich bevindt aan boord van een schip, deel uitmakende van een smaldeel dat voor langere tijd in zee is zal moeilijk te realiseren zijn, om maar niet te spreken van de gevallen waarin de verdachte zich bevindt aan boord van een schip dat naar de Nederlandse Antillen is vertrokken of dat hijzelf voor een langdurig verblijf naar de overzeese rijkdelen is uitgezonden.

Natuurlijk zou een dagvaarding bij gerechtelijk schrijven aan het huisadres van betrokkene mogelijk zijn. Helaas pleegt voor de varende marineman het huisadres alleen te zijn een plaats waar men zich slechts

voor kortere perioden bevindt. Voor deze marineman blijft het een open vraag of hij ooit tijdig van zulk een dagvaarding kennis zal krijgen.

Zo ja, dan rijst de vraag of verlof om te verschijnen mogelijk is — bij een smaldeel of schip op zee is dit al zo buiten schuld van de verdachte uitgesloten — en daarna de vraag, of verdachte — b.v. als dienstplichtige — over zoveel contanten beschikt om b.v. van zijn woonplaats Den Helder naar de rechtbank in Maastricht te reizen.

Of deze militair vervolgens in de gelegenheid is en financieel in staat is zich tijdig van een raadsman te voorzien is een nog moeilijker vraag. Toch is dit laatste voor hem uitermate belangrijk omdat er aan een eenvoudige verkeersovertreding voor hem zeer grote financiële gevolgen kunnen vastzitten.

De praktijk leert dat in de enkele gevallen dat een militair der zee-macht bij vergissing door de burgerstrafrechter werd gevonnist, dit een verstekprocedure is geweest, waarbij betrokkene geen gelegenheid heeft gehad tegenspraak te voeren.

Als dan later de veroordeelde van het vonnis kennis krijgt en in de gevallen dat hoger beroep niet mogelijk is verzet wil instellen doen zich wederom dezelfde moeilijkheden voor. Bij hoger beroep geldt uiteraard hetzelfde. In dit laatste geval is dan de militaire delinquent — buiten zijn schuld! — van een instantie beroofd.

Ingewikkelder wordt de zaak als een gerechtelijk vooronderzoek wordt gelast. Telkenmale zal men om de man op te roepen moeten weten waar de verdachte zich bevindt en telkenmale zal verdachte zelf moeten zorgen voor verlof en voldoende geldmiddelen om te kunnen verschijnen, terwijl de kosten voor rechtsbijstand evenredig stijgen.

Bij een militair parket worden deze moeilijkheden door hechte samenwerking met de militaire commandanten en de militaire personeelsorganen, zomede door het zich via bepaalde lijnen op de hoogte stellen en blijven van de — **confidentiële** — scheepsbewegingen vrijwel geruisloos opgelost. Dat echter zulk een noodzakelijke samenwerking tijd en moeite kost spreekt wel vanzelf. Aan militaire strafzaken zit nu eenmaal meer arbeid dan men op grond van het feit zelve zou verwachten. Het voor ogen staande doel: een rechtvaardige rechtsbedeling voor de militaire verdachte maakt deze inspanning noodzakelijk en illustreert bovendien het belang van een nauwe samenwerking tussen de militaire overheid en de militaire justitie.

Bovenomschreven moeilijkheden in verband met de verblijfplaats van een militair doen zich ook voor bij het grote aantal verkeersovertredingen dat bij transactie wordt afgedaan. Ook bij het aanbieden van een transactie zal men de verdachte moeten weten te vinden. Een onderzoek daarnaar dient — naar cijfers van 1966 — ongeveer 17.579 maal te geschieden. Bereikt het transactieaanbod de man niet of niet

tijdig, dan heeft dit tot gevolg dat hij niet binnen de vastgestelde termijn betaalt en deswege ter terechtzitting zal worden gedagvaard.

Voor de zeemacht komt daar nog bij, dat uit de statistieken blijkt dat minder dan 1% van het totaal aantal ingeschreven overtredingen ter terechtzitting wordt behandeld. Bij de landmacht is dat percentage ongeveer 62%.

Het lage percentage van ter terechtzitting behandelde overtredingen bij de zeemacht is voornamelijk het gevolg van het gevoerde verwijzingsbeleid waarbij transactie regel en berechting door de militaire rechter als uitzondering wordt beschouwd. Ook het feit, dat de transacties via de commandant en de officier van administratie worden geïnd — waarbij laatstgenoemde niet zelden een voorbetaling op de bezoldiging verstrekt — leidt ertoe dat niet-tijdige betaling — een belangrijke reden om een overtreding ter zitting te brengen — bij de zeemacht vrijwel niet voorkomt. Bovendien krijgt de verdachte altijd inzage van het tegen hem opgemaakte proces-verbaal.

Of bij berechting door de burgerrechter dit lage percentage voor de ter terechtzitting behandelde overtredingen zich zal kunnen handhaven is wederom een open vraag. Te verwachten is echter dat het aantal dagvaardingen ter zake van overtredingen alsdan sterk zal stijgen, waardoor nog meer marinemensen zich voor de moeilijkheden als hierboven geschetst, zullen zien geplaatst.

Uiteraard doen zich dezelfde moeilijkheden voor als de officier van justitie de opgelegde straffen gaat executeren.

Hoe het met transactie, berechting en executie van overtredingen zal moeten gaan als de verdachte zich inmiddels in de Nederlandse Antillen bevindt is eveneens een nog niet opgelost probleem.

Tegen de hierboven door mij geschetste vraagstellingen en verwickelingen kan men in tweeërlei opzicht bezwaar maken.

In de eerste plaats kan men stellen, dat de gang van zaken hoofdzakelijk betrekking heeft op de marine met zijn varende schepen. In de tweede plaats kan men aanvoeren, dat al de genoemde verworvenheden van de militaire verdachte ook naar de burgerjustitie kunnen worden overgebracht.

Wat het eerste bezwaar betreft: inderdaad gelden de door mij geuite bedenkingen tegen een overgang van berechting van militairen naar de burgerrechter in de eerste plaats de zeemacht. Bij de zeemacht **immers** kent men geen verschil in organisatie tussen vreedstijd en oorlogstijd. Als de ministers ervan uitgaan, dat de verkeersdelicten in oorlogstijd door de militaire rechter berecht moeten worden geldt dat evenzeer voor tijd van vrede. Bovendien moet de militaire rechter zich in vredes-tijd voorbereiden op zijn taak in tijd van oorlog, zoals in de nota bij het eerste vraagpunt terecht wordt gesteld. Dit geldt mede voor de verkeersdelicten.

Ook echter ten aanzien van de militairen van land- en luchtmacht doen zich reeds thans dezelfde moeilijkheden voor. Men denke slechts aan de Nederlandse troepen in Duitsland en Suriname of aan een eventueel te vormen vredesmacht ten behoeve van de Verenigde Naties e.d. Buitendien komen er steeds meer overplaatsingen en verplaatsingen van troepen voor die in principe dezelfde moeilijkheden veroorzaken.

Aan het tweede bezwaar kan worden tegemoet gekomen indien de burgerjustitie de militaire verdachte de hem toekomende verworvenheden kan verschaffen. Vanzelfsprekend kan men de militairen in het Wetboek van Strafvordering een uitzonderingspositie toebedelen — overeenkomstig de uitzonderlijke verplichtingen door de overheid op hem gelegd — teneinde zijn rechtspositie te garanderen. Deze regelen, de militaire verdachte betreffende, zullen alsdan door alle rechtbanken, kantonrechters en officieren van justitie moeten worden toegepast. **Of** dit de meest efficiënte oplossing is blijft de vraag, vooral omdat er nu eenmaal een „goed bewerktuigde" militaire rechter bestaat.

Men overschatte echter de bereidheid om de door militairen verkregen rechten te handhaven niet: reeds is getracht de militaire verdachte zijn vrij vervoer te ontnemen onder het motto: waarom moet de militaire verdachte meer rechten hebben dan de burger? Men vergat daarbij echter dat de burgerverdachte niet ter terechtzitting behoeft te verschijnen en dat de burgerverdachte ook niet door de overheid overal wordt tewerkgesteld. Dat deze lasten worden opgeheven door het verstrekken van vrij vervoer lijkt mij zeer te loven.

Bovenstaande opmerkingen ten aanzien van de rechtspositie van de militaire verdachten zijn geenszins uitputtend. In de praktijk zal men ongetwijfeld nog meer — onverwachte — consequenties kunnen ontdekken van het overgaan van de rechtsmacht van de militaire rechter naar de burgerrechter.

Het is daarom zaak dat de militaire justiciabelen, de militairen zelf dus, zich terdege rekenschap dienen te geven van de gevolgen voor henzelf van zulk een overgang. Vooral ook omdat m.i. uit de nota blijkt, dat de bewindslieden van justitie en defensie zich die gevolgen niet geheel hebben gerealiseerd. Toch zijn zij voor betrokkenen zeer belangrijk.

Met **HULSMAN** ben ik dan ook van mening, dat de grote onverschilligheid van velen — ook militairen — tegenover de problematiek van de militaire strafrechtspleging grote gevaren met zich meebrengt. Niet alleen ten aanzien van de voorgenomen herziening, doch mede ten aanzien van de rechtspositie van de militaire verdachte. **HULSMAN** bepleit inspraak van jongerenorganisaties en noemt als voorbeeld de Nederlandse Studentenraad.

Veel belangrijker echter lijkt mij een nauwgezette bestudering van dit probleem door de direct hierbij betrokkenen. Ik denk hierbij in het bijzonder aan de militaire belangenverenigingen van de **krijgsmacht-**

onderdelen. Het zou warme aanbeveling verdienen deze verenigingen te betrekken bij dit voor hun leden zo uitermate belangrijke facet van de rechtspositie van de militair.

Het is dan ook een zeer verheugend verschijnsel dat de Vereniging beroepsschepelingen zeemacht zich reeds in positieve zin met deze problematiek heeft beziggehouden — zie Marineblad 1967, blz. 900 e.v. —.

Mogen daarbij de Ministers van Justitie en Defensie het voorbeeld geven door te trachten de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal een zo volledig mogelijke voorlichting te geven met betrekking tot dit Meine facet van het zo grote en belangrijke vraagstuk van de rechtsbedeling voor militairen.

Men bedenke daarbij dat de eerste militaire rechter — tijdens de kruistochten — niet alleen is opgetreden omdat het zo nodig was te oordelen over de militaire aspecten van bepaalde delicten, maar vooral omdat de gewone plaatselijke rechter niet in staat was om snel en goed recht te doen.

Dit laatste is m.i. nog steeds de belangrijkste bestaansreden van de militaire rechter. Men zal er bij alle wijzigingen of herzieningen van de militaire rechtspleging terdege rekening mee moeten houden.

Een doorwrochte beschouwing hieromtrent heb ik echter in de nota van de beide ministers vrijwel geheel gemist.

(Overgenomen uit het Marineblad, Orgaan van de Vereniging van Marine-officieren, 1967, blz. 1109-1129).

Een kanttekening bij het artikel „Het verdrag ter bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en het Nederlandse militaire tuchtrecht”

door

Mr. H. DONKER, kapitein-luitenant ter zee

In zijn artikel: „Het verdrag ter bescherming van de rechten van de „mens en de fundamentele vrijheden en het Nederlandse militaire tucht-„recht¹⁾ concludeert Mr. S. VAN DER PLOEG, Lt.-Kol. M.J.D., tot een strijdigheid tussen het Nederlandse militaire tuchtrecht en dit verdrag. Deze is dan gebaseerd op de artt. 5 en 6 van het verdrag en de Nederlandse wet.

Alvorens de tekst van deze artikelen te beschouwen, loont het wellicht de moeite een blik te werpen op de behandeling in het parlement van de wet, waarbij bedoeld verdrag werd goedgekeurd.

---

¹⁾ MRT deel LXI mei/juni 1968, afl. 5, pag. 265 e.v.

In het Voorlopig Verslag op dit wetsontwerp¹⁾ komen twee opmerkingen voor, welke, in verband met de hierop door de Regering gegeven antwoorden, van belang zijn. Vele leden spraken er hun teleurstelling over uit, dat dit wetsontwerp zo laat werd ingediend. „Gaarne zouden „zij van de Regering vernemen, welke de oorzaken zijn geweest van „deze vertraging. Vele leden meenden, dat het voor Nederland een „erezaak had moeten zijn hierin voorop te gaan, terwijl nu al 10 lan- „den tot de ratificatie zijn overgegaan". (pag. 2 van het voorlopig verslag, linker kolom onderaan).

Onder het hoofd: „Het verdrag en de Nationale Wetgeving" wordt in het voorlopig verslag het volgende vermeld.

„Vele leden achtten het van groot belang te weten, in hoeverre de „inhoud van het Verdrag afwijkt van de Grondwet en de verdere wet- „geving, b.v. de eedswetten van 17 juli 1911 (Stb. 215) en 28 april „1916 (Stb. 174). De leden, hier aan het woord, meenden geen strijd „te kunnen ontdekken, maar zouden deze mening graag door de Rege- „ring bevestigd zien. Mocht de Regering echter oordelen, dat hier „en daar wel verschil bestaat met de geldende wetgeving, dan zou dit „naar hun oordeel nauwkeurig en tot in bijzonderheden moeten worden „aangegeven, zodat de Kamer precies weet, waar zij aan toe is, wan- „neer zij dit Verdrag aanvaardt", en verder, „verscheidene leden waren „eveneens van mening, dat de goedkeuring van het Verdrag met het „daarbij behorende Protocol niet zal leiden tot veranderingen van enige „betekenis in onze wetgeving. Zij hadden een uiteenzetting te dezer „zake in de Memorie van Toelichting gemist en zouden ook gaarne „vernemen of naar het oordeel van de Regering goedkeuring van het „Verdrag wijzigingen in onze nationale wetgeving noodzakelijk maakt, „en zo ja, op welke punten" (pag. 2 van het voorlopig verslag, rechterkolom).

Op deze duidelijke vragen antwoordde de Regering in de Memorie van Antwoord als volgt²⁾:

„Ook ondergetekenden betreuen het, dat verschillende omstandig- „heden de indiening van het wetsontwerp tot goedkeuring van het on- „derhavige Verdrag en het additioneel Protocol hebben vertraagd. De „voornaamste oorzaak van deze vertraging is gelegen in het feit, dat al- „vorens tot indiening van het wetsontwerp kon worden overgegaan een „uitvoerig interdepartementaal overleg diende plaats te vinden betref- „fende een aantal vraagstukken, die met de toepassing van het Verdrag „samenhangen (M.v.A. pag. 2 rechterkolom).

V.w.b. het onderwerp „Het Verdrag en de Nationale Wetgeving" vermeldt de M.v.A. het volgende:

¹⁾ Bijlage Hand. II, zitting 1953-1954, 3043, no. 5.

²⁾ Bijlage Hand. II, zitting 1953-1954, 3043 no. 6.

„Naar aanleiding van de beschouwingen van vele leden en verscheiden andere leden, merken de ondergetekenden op, dat, naar hun oordeel de inhoud van het Verdrag niet afwijkt van de Grondwet of van enige andere wetgeving. Zij kunnen dus geheel het aanvankelijke oordeel dier leden bevestigen” (M.v.A. pag 3 rechterkolom).

Hier wordt klare taal gesproken. Noch parlement), noch Regering zagen strijdigheid tussen de Wet op de Krijgstucht, die toch zeker onder „enige andere wetgeving” valt, en het Verdrag, tenzij men aanneemt, dat zowel de „vele leden” als de Regering onzorgvuldig te werk zijn gegaan, doch dit gaat mij te ver.

Bezien wij thans de tekst van artikel 5 van het Verdrag. Voorzover hier van belang luidt deze:

„(1) Een ieder heeft recht op persoonlijke vrijheid en veiligheid. Niemand mag van zijn vrijheid worden beroofd, behalve in de volgende gevallen en langs wettelijke weg:

„a) indien hij op rechtmatige wijze wordt gevangen gehouden na veroordeling door een daartoe bevoegde rechter;

„b) . . .

„c) indien hij op rechtmatige wijze is gearresteerd of gevangen gehouden teneinde voor de bevoegde rechterlijke instanties te worden geleid . . .

„(2) . . .

„(3) Een ieder, die gearresteerd is of gevangen wordt gehouden overeenkomstig lid 1 (c) van dit artikel, moet onmiddellijk voor een rechter worden geleid of voor een andere autoriteit die door de wet bevoegd verklaard is om rechterlijke macht uit te oefenen”.

De tekst van artikel 5 spreekt in het eerste lid onder a) van: „een daartoe bevoegde rechter”, in de authentieke Engelse en Franse teksten: „a competent court”, „un tribunal compétent”.

Verder gaat het Verdrag niet. Met name wordt niet aangegeven aan welke voorwaarden een functionaris moet voldoen, wil hij „een daartoe bevoegde rechter” zijn. Dit wordt overgelaten aan de nationale wetgever. De Nederlandse wetgever heeft dit voor wat betreft de hantering van het militaire tuchtrecht gedaan en heeft bepaalde officieren aangewezen als tuchtrechter.

Het derde lid spreekt van: „rechter. . . of voor een andere autoriteit die door de wet bevoegd is verklaard om rechterlijke macht uit te oefenen”, „a judge or other officer authorised by law to exercise judicial power”, „un juge ou un autre magistrat habilité par la loi à exercer des fonctions judiciaires”. Hier wordt uitdrukkelijk verwezen naar de nationale wetgeving, in ons geval de Wet op de Krijgstucht. Aan het

---

1) Bij de mondelinge behandeling is dit onderwerp niet meer ter sprake gekomen, evenmin als in de Eerste Kamer.

feit dat deze uitdrukkelijke verwijzing wel in het derde lid voorkomt, doch niet in het eerste, mag niet de conclusie worden verbonden, dat in het eerste lid iets anders zou zijn bedoeld. Het eerste lid handelt immers over een veroordeling. Deze kan slechts worden uitgesproken door een daartoe bevoegde (straf- of tucht)rechter. Het derde lid spreekt over gevangenhouding na arrestatie. Deze kan ook worden gelast door ambtenaren, die geen rechterlijke functie uitoefenen, uit de aard der zaak onder de in de wet gestelde voorwaarden (vgl. voor Nederland de bevoegdheden van politieambtenaren en officier van justitie).

VAN DER PLOEG poneert de stelling, dat de Wet op de Krijgstucht niet in overeenstemming is met het Verdrag, omdat artikel 5 van het Verdrag geen ruimte laat voor het opleggen van een vrijheidsstraf buiten de rechter om.

Mijn conclusie is, dat artikel 5 het aan de nationale wetgever overlaat te bepalen, welke rechter bevoegd is¹⁾ en dat de tot straffen bevoegde meerdere, die zijn bevoegdheden ontleent aan de nationale wet, als rechter in de zin van artikel 5 van het Verdrag moet worden beschouwd. Derhalve valt aan de tekst van artikel 5 geen argument te ontleen, hetwelk leidt tot de conclusie, dat de Wet op de Krijgstucht in strijd is met het Verdrag.

Kennelijk wordt deze opvatting gedeeld door alle staten, welke het Verdrag hebben geratificeerd. Immers, geen hunner heeft voor de toepassing van het militaire tuchtrecht een voorbehoud op artikel 5 gemaakt, terwijl alle de krijgstuchtelijke arreststraffen kennen.²⁾

Een tweede bezwaar tegen de Wet op de Krijgstucht in verband met het Verdrag stoelt, naar de mening van VAN DER PLOEG op de afdoening van de z.g. oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen, bezien tegen de achtergrond van artikel 6 van het Verdrag.

Het gaat om strafbare feiten, waarvan de militaire rechter kennis kan nemen, voor zover zij onbestaanbaar zijn met de militaire tucht of orde, doch tevens van zo lichte aard dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan. De auteur legt het zwaartepunt op de woorden „strafbare feiten” en concludeert, dat de behandeling van deze

¹⁾ Evenzo Mr. M. J. van EMDE BOAS in „the impact of the European Convention of „Human Rights and Fundamental Freedoms on the legal order of the Netherlands”, Nederlands Tijdschrift voor Internationaal Recht. Jrg. XIII (1966) aflevering 4, pag. 349. „It should not, however, be overlooked that the task of designating a judge other „authority to exercise the functions provided for in this Article (5) belongs to legislature of the country concerned. For municipal courts can, as a rule, derive their „absolute and relative competence only from domestic law”.

²⁾ Dat de Duitse regeling enigszins afwijkend is van de overige (voorafgaande instemming van een burgerrechter) vindt zijn oorzaak niet in het Verdrag, doch in de recente Duitse geschiedenis. Trouwens, voor een buitengaats verkerend schip der Duitse Marine is deze voorafgaande instemming niet vereist en wordt volstaan met een kennisgeving achteraf.

feiten volgens de regels, gegeven in de Wet op de Krijgstucht niet voldoet aan de regels, gegeven in artikel 6 van het Verdrag.¹⁾

Schrijver geeft zijn bezwaren als volgt weer:

„Het is duidelijk, dat in de Wet op de Krijgstucht bij de **krijgstuchtelijke** afdoening van strafbare feiten geen ruimte bestaat voor een **onafhankelijke** en onpartijdige rechter, *immers* de tot straffen bevoegde „meerdere behandelt de zaak: evenmin geschiedt deze afdoening in een „openbare behandeling, immers de afdoening vindt plaats op het bureau „van de commandant. Ook heeft de verdachte geen recht op een **raadsman**” (cursivering van mij).

Hierboven is reeds uiteengezet, dat de tot straffen bevoegde meerdere, ook volgens het Verdrag in deze bevoegd is. V.w.b. de onafhankelijkheid en de onpartijdigheid van de strafoplegger moge worden verwezen naar artikel 37 van de Wet op de Krijgstucht, luidende:

„Bij de bepaling van de soort en van de mate van krijgstuchtelijke „straf is de strafoplegger verplicht *rechtvaardigheid* naast gestrengheid „te betrachten en zowel de omstandigheden waaronder het vergrijp be- „gaan is, als de persoonlijkheid en het doorgaand gedrag van de dader „in aanmerking te nemen. **Hij beslist naar eigen inzicht en geweten**”.

Uit de (door mij) gecursiveerde gedeelten blijkt, dat de wet zelve aan de strafoplegger opdraagt onpartijdig en onafhankelijk te handelen, m.a.w. uit de wet valt geen strijdigheid met het Verdrag te concluderen op dit punt.²⁾

V.w.b. de openbare behandeling en de bijstand door een raadsman moet worden toegegeven, dat het erop lijkt, alsof de Wet op de Krijgstucht in strijd is met het Verdrag. Is dit echter wel zo? Daar de procedures bij de Koninklijke Land- en Luchtmacht mij niet bekend zijn moet ik mij in deze beperken tot de Koninklijke Marine. In het „Voorschrift „betreffende de toepassing van het militaire straf- en tuchtrecht en be- „treffende andere justitiële aangelegenheden” bepaalt punt 3127, dat bij de behandeling van een rapport door de commandant aanwezig moeten zijn de eerste officier, de officier van de wacht, de betrokken **divisie**chef, de chef der equipage en de onderofficier van politie. Van een „geheime procedure” is dus geen sprake. Van een weerloosheid van gerapporteerde evenmin, daar de divisiechef tot taak heeft de rapporten te onderzoeken, **o.m.** op de juistheid ervan. Deze procedure is niet in een wet voorgeschreven, doch in een **ministeriële** beschikking. Ook op deze wijze kan echter worden voldaan aan het Verdrag. Dit vereist im-

---

1) Voor de tekst van artikel 6 moge worden verwezen naar MRT deel LXI mei/juni 1968, afl. 5, pag. 272.

2) Mocht er, hetgeen ik afwijs, twijfel bestaan op dit punt aan de integriteit van de strafoplegger, dan moet de opheffing hiervan niet worden gezocht in een wetswijziging. Het zou dan zaak zijn het beleid t.a.v. de benoeming van commanderende officieren onder de loupe te nemen.

mers niet een regeling in een wet in formele zin, doch volstaat met het stellen van eisen, waaraan Verdragspartijen moeten voldoen, het aan partijen overlatend op welke wijze zij aan hun verplichting voldoen.

VAN DER PLOEG stelt voor aan gerapporteerde de bevoegdheid te geven te kiezen tussen behandeling van het rapport door zijn commandant of door de rechter. Niet vergeten mag worden, dat het gaat om zeer lichte vergrijpen en dat krijgstuuchtelijke afdoening het strafblad niet bezoedelt in tegenstelling tot behandeling door een (straf)rechter.

Hoewel er naar mijn mening geen bezwaar bestaat tegen de door VAN DER PLOEG gesuggereerde wetswijziging, moet deze meer van theoretisch dan van praktisch belang worden gezien.

Het is goed, dat wij er ons op bezinnen of onze regelingen op het gebied van het militaire tuchtrecht nog wel juist zijn en ik ben er VAN DER PLOEG dankbaar voor, dat hij het in aanhef genoemde Verdrag in deze bezinning heeft betrokken. Het zal echter duidelijk zijn, dat ik zijn conclusie, dat onze wet strijdig is met het Verdrag, niet onderschrijf.

Het militaire tuchtrecht wordt de laatste tijd nogal eens aangevallen. Vaak wordt hierbij dan gekeken naar de letter van de wet c.q. reglement. De conclusie is dan dat het militaire tuchtrecht een ernstige zieke is, die slechts door drastisch chirurgisch ingrijpen het leven kan behouden. Misschien is in het algemeen niet meer dan enige plastische chirurgie vereist. Bij alle kritiek wordt te kort gedaan aan al die militairen, die de geest van wet en reglement begrijpen en hiervan een levende en in de praktijk aanvaardbare werkelijkheid maken. Nu ik mij door het artikel van VAN DER PLOEG gedwongen voelde de regelingen op het gebied van het militaire tuchtrecht te bezien tegen de achtergrond van het hier besproken Verdrag schenkt het mij voldoening te constateren, dat deze regelingen de toets dezer kritiek, ook naar de letter, kunnen doorstaan.

Het Verdrag van Rome en het Nederlandse militaire tuchtrecht

door

MR. F. KALSHOVEN.

In zijn bijdrage „Het verdrag ter bescherming van de rechten van de „mens en de fundamentele vrijheden en het Nederlandse militaire tuchtrecht”¹⁾ komt Mr. S. VAN DER PLOEG, Luitenant-Kolonel M.J.D., tot de slotsom dat het Nederlandse militaire tuchtrecht op twee punten in strijd is met het Verdrag van Rome van 1950:

---

¹⁾ M.R.T. LXI, 1968, p. 265.

1. omdat de procedure van art. 37 e.v. W.K., die immers niet alleen voor de afdoening van eigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen toepasselijk is maar ook voor de krijgstuchtelijke afdoening van strafbare feiten, in dat laatste geval blijft beneden de maat van art. 6 van het Verdrag;

2. omdat de oplegging van de krijgstuchtelijke straffen van streng arrest en vermaard arrest door een tot straffen bevoegde meerdere in strijd is met art. 5 van het Verdrag.

Bij beide stellingen lijkt een enkele kanttekening op haar plaats.

Mr. VAN DER PLOEG grondt zijn eerste stelling op de volgende overwegingen:

— de tot straffen bevoegde meerdere van de verdachte is niet een onafhankelijke en onpartijdige rechterlijke instantie zoals in art. 6(1) wordt verlangd;

— afdoening van de zaak op het bureau van die meerdere is geen openbare behandeling van de zaak zoals voorgeschreven in dat zelfde artikellid;

— de verdachte heeft geen recht op een raadsman, een recht dat aan verdachten in strafzaken toekomt krachtens art. 6(3, c).

Terzake hiervan kan men in de eerste plaats de vraag opwerpen of het hele art. 6 van het Verdrag van Rome hier wel toepasselijk is. Voor zover hier van belang, wordt de werkingssfeer van dat artikel begrensd door de woorden: „bij het bepalen van de gegrondheid van een tegen „hem ingestelde strafvervolging". Is hier sprake van een strafvervolging?

Procesrechtelijke overwegingen zijn ten deze niet doorslaggevend. In zover komt ook geen beslissende betekenis toe aan het antwoord op de vraag of goedkeuring door de venvijzingsautoriteit van het feit van de krijgstuchtelijke afdoening al dan niet het karakter heeft van een sepot — een vraag die Mr. VAN DER PLOEG ontkennend beantwoordt omdat anders de bedoeling van art. 6 zou worden gefrustreerd, welke bedoeling z.i. is „de individu de waarborg te geven, dat een onafhankelijke „rechter de gewraakte gedraging zal onderzoeken".¹⁾ Bij deze omschrijving van de bedoeling moet overigens wel in het oog worden gehouden, dat art. 6 niet spreekt van een „gewraakte gedraging" maar van een „ingestelde *strafvervolging*", d.i. van een *strafrechtelijk* gewraakte gedraging.

Daarmee komen wij op het materieelrechtelijke aspect. Mr. J. H. GILLEBAARD betoogt in zijn bijdrage „Worstelend Tuchtrecht"²⁾, dat het tuchtrecht van de nationaal geworden krijgsmacht nu deel uitmaakt van

¹⁾ p. 269; de schr. voegt daaraan toe: „Door de bovengeschetste procedure van *seponeren* en vervolgens de gedraging krijgstuchtelijk afdoen, ontbreekt de mogelijkheid van de *rechterlijke* vrijspraak." Maar komt daarvoor dan niet de mogelijkheid van ongestraft laten door de tot straffen bevoegde meerdere in de plaats?

²⁾ M.R.T. LXI, 1968, p. 257.

het nationale strafrecht.) Evenwel kan hiermee toch niet zijn bedoeld, dat de Wet op de Krijgstucht zich zou hebben ontwikkeld tot een strafwet (en b.v. zou zijn begrepen onder „de Nederlandse strafwet” waarvan wordt gesproken in de beginartikelen van het Wetboek van Strafrecht). Met andere woorden: waar in art. 2 W.K. een omschrijving wordt gegeven van de krijgstuchtelijke vergrijpen, worden daarmee geen strafbare feiten omschreven in de zin van de Nederlandse strafwetgeving.²⁾

Het belang van deze overweging wordt duidelijk, als kennis wordt genomen van het standpunt ingenomen door de Europese Commissie voor de rechten van de mens inzake een klacht van een Duitse burgerambtenaar, die met toepassing van de Reichsdienststrafordnung disciplinair was gestraft en zich o.m. beriep op schending van art. 6. Zijn beroep werd door de Commissie niet-ontvankelijk verklaard, nadat de Commissie o.m. had overwogen dat „the Applicant was not a person „„charged with a criminal offence” within the meaning of paragraphs „(2) and (3) of Article 6, the provisions of these paragraphs only applying to persons charged with offences *under the ordinary penal code* „and not to civil servants charged with disciplinary offences” (etc.).³⁾ In een recent Duits werk over de materieelrechtelijke aspecten van het Verdrag van Rome wordt dit standpunt als volgt weergegeven: „Nach „Auffassung der Kommission umfasst der Begriff der „strafrechtlichen „„Anklagen” *nur das Strafrecht im engeren und eigentlichen Sinne*, „nicht aber dienstrechtliche Vorwürfe, die in einem Disziplinarverfahren geklart werden.”⁴⁾

Is hiermee nu het laatste woord gezegd over de vraag of de krijgstuchtelijke afdoening van strafbare feiten al dan niet wordt beheerst door art. 6 van het Verdrag? Het komt mij voor van niet. Immers, in de aan de Europese Commissie voorgelegde zaak ging het om een disciplinair recht dat weliswaar tot „straffen” leidde (en de straf in het gegeven geval loog er niet om: bekrachtiging van eerder opgelegde ambtelijke terugstelling, korting met 1/5 van een inmiddels ingegaan pensioen) maar dat overigens veeleer, net als b.v. het Nederlandse ambtenaren-

---

1) p. 261. Hij verbindt hieraan de gevolgtrekking, dat het tuchtrecht zich dan ook naar de beginselen van het strafrecht zal hebben te richten en dezelfde grenzen van staatsingrijpen zal hebben in acht te nemen.

2) Zelfs zou wellicht verdedigbaar zijn dat bij krijgstuchtelijke afdoening van een strafbaar feit de strafrechtelijke norm uitdrukkelijk buiten toepassing blijft: de gedraging wordt niet gestraft *omdat* zij ergens in de Nederlandse strafwet is strafbaar gesteld, maar *ondanks* dat feit, en *omdat* zij de krijgstuchtnorm heeft geschonden.

3) Beslissing van 29 mei 1961, zaak nr. 734/60; Collection of Decisions of the European Commission of Human Rights, 6, 1961, p. 29; het citaat is op p. 33; cursivering van mij.

4) K. J. Partsch, *Die Rechte und Freiheiten der europäischen Menschenrechtskonvention*, Berlin, 1960, p. 146. Cursivering van mij.

tuchtrecht, het karakter vertoonde van administratief recht. De tegenstelling tot de „ordinary penal code" was dus zo veel scherper, dat de conclusie waartoe de Commissie kwam met behoedzaamheid moet worden gehanteerd en zeker niet klakkeloos mag worden overgebracht op de relatie militair tuchtrecht - strafrecht.

Het lijkt mij, dat de zaak nog enigszins open is. Eensdeels is er de uitspraak van de Europese Commissie voor de rechten van de mens, die een niet te onderschatten argument levert voor de stelling dat art. 6 ten deze in het geheel niet toepasselijk is. Anderzijds blijft verdedigbaar dat de krijgstuchtwet, zeker in zijn toepassing op elders in de wetgeving strafbaar gestelde gedragingen, zo na verwant is aan de strafwet dat voor de toepassing van art. 6 de krijgstuchtelijke afdoening van strafbare feiten zou moeten worden beschouwd als een „criminal charge" in de zin van dat artikel.

Wat hiervan ook zij, er kan een ander argument worden aangevoerd tegen de eerste stelling van Mr. VAN DER PLOEG. Dit argument komt het duidelijkst naar voren indien men zich een ogenblik indenkt, dat een Nederlandse militair een klacht zou indienen bij de Commissie wegens het feit van de krijgstuchtelijke afdoening van een strafbaar feit waarvan hij werd verdacht.¹⁾ Alsdan zou de ontvankelijkheid van de klacht o.a. afhangen van de vraag of, in de woorden van art. 26 van het Verdrag, „all domestic remedies have been exhausted, according to the generally recognised rules of international law".

Welnu, aan deze voorwaarde zou onze militair alleen voldoen indien hij eerst de beklagprocedure van de Wet op de Krijgstucht ten einde toe zou hebben vervolgd en derhalve tenslotte de eindbeslissing van het H.M.G. zou hebben ingeroepen (art. 67 W.K.). Maar dan zou de Commissie niet anders kunnen doen dan constateren, dat de tegen de klager ingebrachte beschuldiging in ieder geval — en in het midden latend de aard van de lagere instanties — uiteindelijk in haar geheel was onderzocht en afgedaan door een bij de wet ingestelde, onafhankelijke en onpartijdige rechterlijke instantie zoals bedoeld in art. 6 van het Verdrag! En ook overigens zou haar geen fundamentele strijd met de normen van art. 6 blijken: de klager zou de gelegenheid hebben gehad zich in persoon te verweren tegen de aanklacht (art. 56 Provisionele Instructie voor het H.M.G.; verdediging door een raadsman is in art. 6 slechts een alternatief, geen afzonderlijk vereiste) en de beslissing zou in het openbaar zijn uitgesproken (art. 59 P.I.; de mogelijk niet-openbare behandeling van de zaak zou kunnen worden verdedigd met een beroep op „the interest of morals, public order or national security in a democratic society").

---

¹⁾ Hij zou dit kunnen doen, omdat Nederland het individuele klachtrecht heeft aanvaard door het afleggen van een verklaring zoals bedoeld in art. 25(1) van het Verdrag.

Het zelfde zou overigens aan het licht komen indien de militair zijn klacht over schending van art. 6 zou willen geldend maken op het nationale vlak: zo hij dit deed bij gelegenheid van het inroepen van de eindbeslissing van het H.M.G., zou dit Hof de klacht moeten afwijzen op de overweging dat, wat er ook zij van de lagere instanties, de klager nu in ieder geval voor een deugdelijk rechtscollege stond. Zou hij zich tot een andere rechter wenden met zijn klacht (de burgerlijke rechter bijvoorbeeld, wegens onrechtmatige overheidsdaad?) dan zou die eveneens ongetwijfeld zijn klacht afweren met de argumentatie, dat hij tenslotte voor een echte rechter had gestaan resp. had kunnen staan. Zo blijkt het hele bezwaar tegen de krijgstuuchtelijke afdoening van strafbare feiten „in laatste instantie” niet houdbaar.

Maar moet dan niet de eerste instantie al deugen? Mr. VAN DER PLOEG vindt dat blijkbaar zelf niet nodig: hij stelt immers als oplossing voor, aan de militaire verdachte het recht toe te kennen een verwijzing naar de militaire rechter te bewerkstelligen, „indien de Commanderende „Generaal van mening is, dat de zaak van dien aard is, dat krijgstuuchtelijke afdoening de voorkeur verdient”) — maar gewoonlijk komt de Commanderende Generaal eerst aan de zaak te pas nadat de verdachte door zijn commandant is gestraft, resp. ongestraft gelaten. Zijn systeem komt er op neer, dat voor de rechtsweg commandant - tot straffen bevoegde meerdere van de commandant - H.M.G. in de plaats komt de weg: commandant - krijgsraad - H.M.G. Of dat een zinvolle verbetering van het bestaande systeem is, laat ik in het midden. Principieel meer in overeenstemming met de gedachten van Mr. VAN DER PLOEG zou een systeem zijn, waarbij de verdachte al in eerste aanleg zijn voorkeur zou kunnen kenbaar maken voor behandeling van zijn zaak door de militaire rechter.

Evenwel: een dergelijke verandering van de wetgeving wordt in ieder geval niet geëist door het Verdrag van Rome. Weliswaar spreekt het Verdrag niet zelf met zoveel woorden uit dat het karakter van de laatste instantie beslissend is voor de vraag of art. 6 is nageleefd, maar dit kan in de eerste plaats tot zekere hoogte worden afgeleid uit het aangehaalde art. 26 van het Verdrag, en verder ligt dit ook wel enigszins in de rede: zo lang een verdachte de mogelijkheid bezit zijn zaak te onderwerpen aan het oordeel van een onafhankelijke en onpartijdige rechter in al die gevallen waarin hij daarbij belang heeft, kan niet worden gezegd dat hem de rechten van art. 6 worden onthouden.)

Mijn slotsom ten aanzien van de eerste stelling van Mr. VAN DER

¹⁾ p. 269.

²⁾ Dezelfde opvatting wordt, met een beroep op de tekst van het artikel en een paar uitspraken van Duitse nationale rechters, verkondigd door Partsch, *op. cit.*; hij schrijft (p. 150): in art. 6 „... ist nämlich nur gesagt, dass der Angeklagte in jedem Falle einen „Anspruch auf eine richterliche Entscheidung habe, was nicht ausschliesst, dass eine

PLOEG is: dat zeer te betwijfelen valt of art. 6 van het Verdrag van Rome van toepassing is op de krijgstuchtelijke afdoening van strafbare feiten en dat, zelfs als men dit in het midden laat, in ieder geval niet gesproken kan worden van strijd met art. 6 nu de eindbeslissing van het H.M.G. — die de verdachte kan inroepen in alle gevallen waarin hij daarbij belang heeft — voldoet aan de maatstaven van dat artikel.

Na het voorgaande kan ik kort zijn over de tweede stelling, behelzende dat oplegging van de krijgstuchtelijke straffen van streng arrest en verzuwaard arrest door een tot straffen bevoegde meerdere in strijd is met art. 5 van het Verdrag. In de eerste plaats zijn de straffen geregeld bij de wet en voldoen zij aldus aan een eerste vereiste van art. 5(1). Voorts geldt ook hier, dat in alle gevallen waarin dat voor de gestrafte de moeite waard schijnt, de eindbeslissing van het H.M.G. kan worden ingeroepen, zodat in ieder geval uiteindelijk een ontwijfelbaar „competent court“ over de vrijheidsberoving kan oordelen. Weliswaar gebeurt dit dan pas nadat de straf al is uitgezeten, maar de wet zelf (i.c. de P.I.) bevat een goedmakingsregelingen wezenlijk is het in ieder geval zo, dat het recht van de militair om niet zonder mogelijkheid van rechterlijke controle van zijn vrijheid te worden beroofd, voldoende is gewaarborgd.

Ten overvloede: heel goed zou kunnen worden betoogd dat de bij de wet tot straffen bevoegd verklaarde meerdere, zijn bevoegdheid ten deze uitoefenende, fungeert als tuchtrechterlijke instantie en in zover als „competent court“: art. 5 verlangt in (1) onder (a) niets meer dan dat er een krachtens nationaal recht bevoegde autoriteit zij die een rechterlijke functie uitoefent.

Nog meer ten overvloede: zelfs zou kunnen worden betoogd dat de meergenoemde krijgstuchtelijke straffen helemaal geen vrijheidsberoving in de zin van art. 5 opleveren, zijnde het ondergaan van deze straffen immers een vorm van verrichten van de militaire dienst, welke dienst in art. 4 van het Verdrag al uitdrukkelijk in een uitzonderingspositie is geplaatst ten opzichte van de verboden „forced or compulsory labour“. Maar voor de kracht van dit laatste betoog zou ik niet mijn hand in het vuur willen steken!

Met geen van beide stellingen van Mr. VAN DER PLOEG kan ik derhalve meegaan. Strijd met het Verdrag van Rome leveren de door hem behandelde facetten van het militaire tuchtrecht niet op. Hiermee wil overigens niet gezegd zijn, dat de bestaande regelingen feilloos goed zouden zijn: het kan best wezen dat andere oplossingen de voorkeur zouden moeten verdienen, b.v. omdat zij de belangen van de individuele militair nog beter zouden beschermen dan nu het geval is. Dat Mr. VAN DER PLOEG in deze richting denkt, kan een bewijs opleveren

---

„Strafe zunächst durch eine nichtrichterliche Behörde ausgesprochen wird, wenn es dem „Betroffenen nur offen steht, eine gerichtliche Entscheidung herbeizuführen“.

van de door Mr. M. J. VAN EMDE BOAS¹⁾) vermelde katalytische werking van het Verdrag van Rome, waarover hij immers schrijft dat „. . . the „very existence of the Convention gives considerable impetus to the „willingness of the legislative authorities to review and reconsider „existing legislation in the light of changing concepts of human rights „and in order to keep pace with the development of international law.”

Bij zo'n eventuele herwaardering ook van het bestaande tuchtrecht kan dan overigens een richtlijn worden gevonden in de eigen woorden van Mr. VAN DER PLOEG, waar deze schrijft dat „. . . een *goed* militair „tuchtrecht voor de krijgsmacht en haar leden een gewichtige zaak „is”.²⁾ Bij die uitspraak zou ik tenslotte willen aantekenen, dat „goed” in dit verband niet alleen moet betekenen ethisch hoogstaand of overeenstemmend met overige wettelijke regelingen en het internationale recht, maar zeker ook: doelmatig.

Leiden, 10 juli 1968.

---

¹⁾ *The Impact of the European Convention of Human Rights and Fundamental Freedoms on the Legal Order of the Netherlands, Part II*, N.T.I.R. XIV, 1967, p. 30.

²⁾ M.R.T. LXI, 1968, p. 266. Cursivering van mij.

STRAFRECHTSPRAAK

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 13 juni 1967

President: Mr. J. L. M. Elders (plv.); *Leden:* Kolonel A. H. Soomers en Lt.-Kolonel A. J. Oosters.

Ten lastegelegd: (1) opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid van 8 tot 24 mei 1967; (2) idem van 28 tot 29 mei 1967.

Het tweede feit is geen strafbaar feit doch een krijgstuchtelijk vergrijp, tussen hetwelk en het strafbare feit zodanige samenhang bestaat dat de Krijgsraad het bij de bepaling van de straf in aanmerking neemt.

14 Dagen militaire detentie met aftrek van 14 dagen voorarrest.

(W.M.Sr. art. 97, W.K. artikel 60).

DE ARRONDISSEMENTS-KRIJGSRAAD TE ARNHEM,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J.W.M.M., geboren 26 oktober 1946, dpl. soldaat, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beltlaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was „bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, „1e. op of omstreeks 8 mei 1967 na een hem verleend verlof of bewe- „gingsvrijheid en/of na ziek thuis te zijn geweest, niet naar zijn onder- „deel te Ede, althans in Nederland, is teruggekeerd en daarvan sindsdien „opzettelijk dan wel met zijn schuld daaraan ongeoorloofd afwezig is „geweest en gebleven, totdat hij op of omstreeks 24 mei 1967 bij zijn „onderdeel is teruggekeerd;

„2e. op of omstreeks 28 mei 1967, na een hem verleende bewegingsvrij- „heid, niet naar zijn onderdeel te Ede, althans in Nederland, is terugge- „keerd en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd is afwezig geweest „en gebleven, totdat hij op of omstreeks 29 mei 1967 bij zijn onderdeel „is teruggekeerd“;

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk onder meer heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, op 8 mei 1967, nadat hij ziek thuis was geweest, niet naar zijn onderdeel te Ede is teruggekeerd en dat hij daarvan sindsdien ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 24 mei 1967 naar zijn onderdeel is teruggekeerd; dat hij op 23 mei 1967 zijn verblijfplaats heeft doen mededelen aan de Koninklijke Marechaussee; dat hij op die dag door de Koninklijke Marechaussee is opgehaald; dat

hij op 28 mei 1967, na een hem verleende bewegingsvrijheid, niet naar zijn onderdeel te Ede is teruggekeerd en daarvan sindsdien ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven totdat hij op 29 mei 1967 om 21.00 uur bij zijn onderdeel is teruggekeerd; dat hij wist dat hij niet gerechtigd was afwezig te blijven van zijn onderdeel;

ad sub. 1:

Overwegende, dat voornoemde Justitiële Verklaring onder meer zakelijk inhoudt, dat J.W.M.M., van 8 mei 1967 tot 23 mei 1967 onafgebroken zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd afwezig is geweest van zijn onderdeel, gelegerd te Ossendrecht respectievelijk Ede;

ad sub. 2:

Overwegende, dat blijkens een ten processe aanwezig Proces-Verbaal van Huishoudelijk Onderzoek, opgemaakt en gesloten op 31 mei 1967 te Ede, door Jan Siegers, rnr.: 30.08.18.182, kapitein van de Verbindingsdienst, en Eduard D. Grootes, rnr.: 15.03.23.008, kapitein van de Verbindingsdienst, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van: Johannes H. Henzen; rnr.: 28.04.07.281, korporaal der eerste klasse van de Verbindingsdienst:

dat hem, toen hij op 29 mei 1967 te circa 19.00 uur de dienst van sergeant van de week van zijn voorganger overnam, door deze werd medegedeeld dat M. nog niet was teruggekeerd van bewegingsvrijheid; dat M. op 28 mei 1967 per laatste reisgelegenheid had moeten terugkeren; dat M. zich op 29 mei 1967 te circa 21.00 uur bij hem, getuige heeft teruggemeld;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

„dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij „de Koninklijke Landmacht,

„1e. op 8 mei 1967 na ziek thuis te zijn geweest, niet naar zijn onderdeel „in Nederland is teruggekeerd en daarvan sindsdien opzettelijk afwezig „is geweest en gebleven tot omstreeks 24 mei 1967;

„2e. op 28 mei 1967, na een hem verleende bewegingsvrijheid, niet „naar zijn onderdeel te Ede, is teruggekeerd en daarvan sindsdien opzet- „telijk ongeoorloofd is afwezig geweest en gebleven, totdat hij op 29 mei „1967 bij zijn onderdeel is teruggekeerd”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

1. „opzettelijk ongeoorloofde afwezigheid in *tijd van* vrede, tenminste „*één* dag en niet langer dan dertig dagen durende”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 97 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat het sub. 2 bewezen verklaarde niet een strafbaar feit volgens de wet oplevert, doch een krijgstuchtelijk vergrijp als omschreven in artikel 2, sub. 1 van de Wet op de Krijgstucht;

Overwegende, dat vorenbedoeld krijgstuchtelijk vergrijp evenals het hierboven gekwalificeerde strafbare feit als op zich zelve staande handelingen moeten worden beschouwd, doch dat tussen deze beide samenhang bestaat, zodat de Krijgsraad daarvan gelijktijdig kennis neemt en bij de bepaling van de straf het krijgstuchtelijke vergrijp mede in aanmerking neemt;

Overwegende, dat beklaagde voorlopig arrest heeft ondergaan van 30 mei 1967 tot 1 juni 1967 in de vorm van streng arrest en van 1 juni 1967 tot 16 juni 1967 in de vorm van verzwaaard arrest in het Depot voor Discipline te Nieuwersluis;

Overwegende, dat naar het oordeel van de Krijgsraad van het ondergane voorlopig arrest van de op te leggen vrijheidsstraf veertien dagen in mindering dienen te worden gebracht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

(Volgt: veroordeling tot militaire detentie voor de tijd van 14 dagen met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, tot een duur van 14 dagen — *Red.*).

Mobiele Krijgsraad Luchtmacht

Vonnis van 2 april 1968

President: Mr. P. E. Kloots; **Leden:** Kolonel P. A. Hoyer en Lt.-Kolonel H. W. J. Teunissen,

Raadsman: Majoor J. B. W. M. de Koning.

(1) Opzettelijk wederrechtelijk enig motorrijtuig gebruiken dat bij de Krijgsmacht in gebruik is (in Duitsland met een militaire Volkswagen gereden);

(2) Opzettelijke ongehoorzaamheid: bij terugkeer in het kamp geen gevolg gegeven aan het stopteken, gegeven door de schildwacht (militair met „SCHILDWACHT-band” om de linker-bovenarm) aan de poort.

Geldboete, met gebruikmaking van artikel 24 W.Sr.

(W.M.Sr. art. 69, 114, 128, 164; W.Sr. art. 24).

DE MOBIELE KRIJGSRAAD LUCHTMACHT,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen D. O., dpl. soldaat (thans met groot verlof), beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„1. dat hij op 25 december 1967 te Handorf (W.Dld) en te Munster (W.Dld), terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire „dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, opzettelijk wederrechtelijk „als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, dat bij de Krijgsmacht „in gebruik was, daarmee heeft gereden over meerdere voor het open- „baar en militair verkeer openstaande wegen;

„2. dat hij op 25 december 1967 te Handorf (W.Dld), terwijl hij als „dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke „Luchtmacht, nadat de soldaat J. H. Middelveld, die, deel uitmakende „van de wacht van het Luchtmachtkamp te Handorf, als schildwacht „op post was gesteld bij de ingang van dat kamp, althans belast was „met poortdienst bij de ingang van dat kamp hem door middel van een „duidelijk stopteken had opgedragen het door hem, beklaagde, bestuur- „de militaire motorrijtuig waarmee hij de ingang van dat kamp nader- „de tot stilstand te brengen, teneinde controle op het gebruik van dat „motorrijtuig te kunnen uitoefenen, heeft geweigerd, althans opzettelijk „heeft nagelaten, aan dat dienstbevel te gehoorzamen, en is doorgere- „den“;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 25 december 1967, terwijl ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, bevond ik mij te omstreeks 02.30 uur op het parkeerterrein van het kamp van de 1e Groep Geleide Wapens te Handorf (W.Dld), alwaar ik een vierwielig motorrijtuig, dat bij de krijgsmacht in gebruik was, een Volkswagen 1200, gekentekend LM 61-25, zag staan. Ik kwam op de gedachte met deze Volkswagen een eindje te gaan rijden. Vervolgens ben ik, nadat ik de soldaat Van Beek had opgehaald, als bestuurder van deze auto daarmee weggereden en ik heb daarmee gereden over meerdere voor het openbaar en militair verkeer openstaande wegen, onder andere over de Pantzerstrasse en Bundesstrasse 51 te Handorf en over de Bundesstrasse 51 en de Warendorferstrasse te Munster, terwijl ik wist dat ik daartoe van niemand recht of toestemming had. Daarna ben ik weer in de richting van voormeld kamp te Handorf gereden. Vlak bij de poort gekomen zag ik een soldaat staan die voorzien was van een rode band van schildwacht, naar mij later bleek J. H. Middelveld genaamd. Deze opende de poort en ik zag dat hij met zijn linkerhand een stopteken

gaf. Ik gaf echter vol gas en ben zo snel mogelijk naar voormeld parkeerterrein gereden. Dat stopteken was voor mij duidelijk te zien en ik begreep dat Middelveld controle op het motorvoertuig wilde uitoefenen, doch ik gaf willens en wetens geen gehoor aan dit bevel, hoewel ik wist dat de soldaat Middelveld toen als schildwacht mijn militaire meerdere was;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal nr. P. 4/68, opgemaakt en gesloten te Borgholzhausen op 16 januari 1968 door Johannes Cornelis van den Broek, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Borgholzhausen, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van *Johannes Josephus Maria van Beek*:

Op 25 december 1967 heb ik van ongeveer 02.30 uur tot 03.25 uur gereden in een militaire Volkswagen, gekentekend LM 61-25. De soldaat D. O. heeft daarmee als bestuurder gereden onder meer over de Pantzerstrasse te Handorf en de Bundesstrasse 51 te Munster. Teruggekomen bij het Kamp zag ik dat de schildwacht die bij de poort stond een stopteken gaf. D. O. gaf echter vol gas en reed het kamp op;

als verklaring van *Julius Marinus Johannes Heijkoop*:

Als commandant van het Verzorgings-Squadron van de 1e Groep Geleide Wapens te Handorf ben ik belast met het beheer over alle bij dit onderdeel ingedeelde motorrijtuigen, waaronder het vierwielig motorrijtuig, merk Volkswagen, gekentekend LM 61-25, dat toebehoort aan de Staat der Nederlanden. Ik heb de soldaat D. O. geen recht of toestemming gegeven dit motorrijtuig op 25 december 1967 te gebruiken door daarmee naar Handorf en Munster te rijden;

als verklaring van *Johan Hendrik Middelveld*:

Op 25 december 1967, te omstreeks 03.45 uur, terwijl ik schildwacht was aan de poort van het Luchtmachtkamp te Handorf, zag ik een auto van buiten af de poort naderen. Ik opende de rechter helft van het hek en gaf de bestuurder van die auto een stopteken, dat bedoeld was als een bevel om het door hem bestuurde motorrijtuig tot stilstand te brengen teneinde controle op het gebruik van dat motorrijtuig te kunnen uitoefenen. Ik hield de linkerhand opgeheven voor mij uit. Ik was gekleed in uniform der Koninklijke Luchtmacht en droeg om de linker bovenarm een rode band met het opschrift in zwarte letters „Schild-,wacht'. De auto was toen ongeveer nog 10 meter van mij vandaan en reed langzaam. Plotseling trok die auto snel op en reed het terrein van het kamp op. Ik zag dat het een militaire Volkswagen was, gekentekend LM 61-25;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende elk bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste

gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

„1. dat hij op 25 december 1967 te Handorf (W.Dld) en te Münster „(W.Dld) terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire „dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, opzettelijk wederrechtelijk „als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, dat bij de Krijgsmacht in „gebruik was, daarmede heeft gereden over meerdere voor het open- „baar en militair verkeer openstaande wegen;

„2. dat hij op 25 december 1967 te Handorf (W.Dld) terwijl hij als „dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Konink- „lijke Luchtmacht, nadat de soldaat J. H. Middelveld, die, deel uitma- „kende van de wacht van het Luchtmachtkamp te Handorf, als schild- „wacht op post was gesteld bij de ingang van dat kamp, hem door mid- „del van een duidelijk stopteken had opgedragen het door hem, be- „klaagde, bestuurde militaire motorrijtuig waarmede hij de ingang van „dat kamp naderde tot stilstand te brengen, teneinde controle op het „gebruik van dat motorrijtuig te kunnen uitoefenen, opzettelijk heeft „nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen en is doorgereden”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

1. „*Als aan de militaire rechtsmacht onderworpen persoon opzette- „lijk wederrechtelijk enig motorrijtuig gebruiken, dat bij de krijgsmacht „in gebruik is*”;

2. „*Opzettelijke ongehoorzaamheid*”;

1. voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 164 van het Wetboek van Militair strafrecht;

2. voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij toepassing van vrijheidsstraf als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou hebben opgelegd;

Gezien: . . . enz.;

(Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 150,—, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 15 dagen — *Red.*).

TUCHTRECHTSpraak

Hoog Militair Gerechtshof

Beschikking van 28 mei 1968

President: Mr. Lamers; *Leden:* Mr. Fikkert, Schout-bij-Nacht Bakker, Generaal-Majoor Coopmans, Luitenant-Generaal b.d. Valk (plv.) en Luitenant-Generaal Cox (plv.).

Tenietdoening van een strafwegens de geringe importantie van de krijgstuuchtelijke misdraging.

Een sergeant der 1e klasse was gestraft terzake van: „Zich vervoegd „bij de commandant van een ander onderdeel teneinde te informeren „naar mogelijke vacatures, om zodoende zijn persoonlijke belangen te „behartigen, zonder daartoe op de voorgeschreven wijze de wens te „hebben kenbaar gemaakt, en zonder te zijn ontboden“.

Het H.M.G. doet de straf teniet, daar de sergeant zich niet uit eigen initiatief bij de commandant van het ander onderdeel had vervoegd, doch nadat de toegevoegd kapitein van vorenbedoelde commandant, die hij op het kazerneterrein ontmoet en gesproken had, een nader gesprek met die commandant had voorgesteld, hetwelk die kapitein had toegezegd bij die commandant te zullen inleiden, in welke omstandigheid het Haf aanleiding vindt de gedraging van de sergeant niet van dien aard te beoordelen, dat deze als een krijgstuuchtelijke misdraging moet worden aangemerkt.)

(P. I. H. M. G. art. 58; W. K. art. 2; R. K. art. 14, derde lid; Vs 2 - 1499 Bepal. betr. div. onderwerpen v. alg. belang voor de K.L., hoofdst. II art. 2, 3).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring gedagtekend 9 april 1968, waarbij W., sergeant der 1e klasse rnr . . ., dienende bij Staf Staf en Verzorgingscompagnie van het 17e Pantserinfanteriebataljon 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de Commandant van voornoemd bataljon over de straf van twee dagen licht arrest hem opgelegd door zijn compagniescommandant wegens:

„Niet langs de geëigende hiërarchieke weg een onderhoud met de „commandant van een ander onderdeel aangevraagd en zonder ontbo- „den te zijn, zich bij die commandant vervoegd, ter informatie naar een „mogelijke vacature in diens onderdeel“;

---

¹⁾ Men leze b.v. ook besch. H.M.G. van 17 mei 1955, M.R.T. XLVIII, 1955, blz. 568-574, en M.R.T. IV, blz. 8 laatste alinea.

bij welke beschikking — op 4 april **1968** genomen en op 5 april **1968** ter kennis van klager gebracht — de opgelegde straf werd gehandhaafd en de omschrijving der strafreden werd gewijzigd, zo dat deze kwam te luiden:

„Zich vervoegd bij de commandant van een ander onderdeel ten-
„einde te informeren naar mogelijke vacatures, om zodoende zijn per-
„soonlijke belangen te behartigen, zonder daartoe op de voorgeschre-
„ven wijze de wens te hebben kenbaar gemaakt, en zonder te zijn ont-
„boden^v;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden, onder meer bestaande uit een schriftelijke verklaring, gedagtekend 2 april 1968, ondertekend door kapitein A. C. Temminck, kapitein, toegevoegd aan het kazerne-commando van de Legerplaats Oirschot en door klager ter zitting van het Hof overgelegd;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Krijgsmacht;

Overwegende, dat klager heeft verklaard van mening te zijn ten onrechte te zijn gestraft en zich dan ook bezwaard te gevoelen zowel over de straf als over de strafreden, zoals deze bij voornoemde beschikking werd gewijzigd;

overwegende, dat bij het gehouden onderzoek is komen vast te staan:

dat klager op 27 maart **1968** bij zijn in de Legerplaats Oirschot gelegerde compagnie de functie vervulde van sergeant B.O.S., terwijl hem ook was opgedragen in de bataljons-rustkamer werkzaamheden te verrichten, volgens klager als registrar P.S.U.; dat klager toen van mening was al de hem opgedragen werkzaamheden niet naar behoren te kunnen verrichten en daarom overwoog overplaatsing naar een ander onderdeel aan te vragen; dat klager, die met zijn compagniescommandant over zijn voornemen nog niet had gesproken, alvorens een verzoek tot overplaatsing in te dienen, wilde informeren of bij de Vaste Kampstaf van voornoemde legerplaats een functie vacant was, teneinde indien zulks het geval was dit in zijn verzoek tot overplaatsing te kunnen vermelden; dat klager — op voornoemde dag te omstreeks **10.05** uur op het terrein van de legerplaats de kapitein Temminck, hogergenoemd, tegenkomend — aan deze kapitein heeft gevraagd of er nog vacatures waren bij het kazernecommando van de legerplaats; dat de kapitein Temminck in het op deze vraag volgend gesprek klager heeft gezegd in de namiddag van deze dag even bij hem, Temminck, terug te komen, opdat zij tezamen over het gevraagde zouden kunnen praten met de majoor Vroemen, de commandant van de Vaste Kampstaf van voornoemde legerplaats; dat klager die dag te omstreeks **14.30** uur zich heeft begeven naar het gebouw van de Vaste Kampstaf in de legerplaats en zich bij de kapitein Temminck heeft gemeld, zonder daartoe tevoren de toestemming van zijn compagniescommandant te hebben

gevraagd en na de sergeant-majoor **A. R. Plaschek**, onder wiens supervisie hij toen werkzaam was, te hebben gezegd, waarheen hij zich ging begeven; dat de kapitein **Temminck** klager bij de majoor **Vroemen** in diens bureau heeft binnengeleid; dat klager daarop een omstreeks vijftien minuten durend onderhoud met genoemde majoor heeft gehad;

Overwegende, dat in het derde lid van artikel **14** van het Reglement betreffende de Krijgstucht onder meer is neergelegd de bevoegdheid van elke militair om mondeling zijn belangen voor te dragen of verzoeken te doen aan zijn meerderen mits hij zulks doet overeenkomstig in de reglementen op de Inwendige Dienst vastgestelde bepalingen;

Overwegende, dat het in casu toepasselijke reglement op de inwendige dienst is het voorschrift **VS 2-1499** getiteld: „Bepalingen betreffende diverse onderwerpen van algemeen belang voor de Koninklijke „Landmacht“, dat dit voorschrift in het eerste lid van artikel **2** van hoofdstuk **II** voorschrijft, dat de militair zijn verlangen om mondeling zijn belangen voor te dragen of een verzoek te richten tot zijn compagniescommandant of een hogere militaire chef schriftelijk kenbaar dient te maken, terwijl het eerste lid van artikel **3** van ditzelfde hoofdstuk bepaalt, dat bedoeld schriftelijk verzoek bij de compagniescommandant wordt ingediend;

overwegende, dat in het algemeen het inwinnen van informaties kan voorafgaan aan, althans niet behoeft in te houden, het voordragen van belangen of het doen van een verzoek als bedoeld in hogervermeld reglement en voorschrift; dat klager dan ook door inlichtingen te vragen aan de kapitein **Temminck** tijdens een gesprek bij een ontmoeting zoals hij heeft gedaan, niet heeft gehandeld in strijd met genoemd reglement en voorschrift ook daarom al niet, omdat de kapitein **Temminck** niet gezegd kan worden van klager te zijn de compagniescommandant of een hogere militaire chef; dat het evenwel voor elke militair — en zeker voor een onderofficier als klager — duidelijk moet zijn, dat het inwinnen van informaties bij de commandant van een ander onderdeel dan het onderdeel (de compagnie) waartoe die militair behoort (in casu bij de Commandant van de Vaste **Kampstaf** van de legerplaats) in diens kwaliteit op diens bureau en tijdens de diensturen — zoals door klager gedaan — zonder tevoren verkregen toestemming daartoe van de compagniescommandant en de commandant van dat andere onderdeel, strijdig is met de militaire orde en dan ook uitmaakt een krijgstuhtelijk vergrijp als bedoeld in artikel **2** van de Wet op de Krijgstucht;

Overwegende, dat bij het gehouden onderzoek is komen vast te staan, dat klager voor het bij de commandant van de Vaste **Kampstaf** tijdens de diensturen inwinnen van informaties geen toestemming heeft gevraagd en verkregen van zijn compagniescommandant, hetgeen ook in de omschrijving der strafreden, zoals gewijzigd bij voornoemde beschikking, is neergelegd;

Overwegende evenwel, dat eveneens bij dat onderzoek is komen vast te staan, dat klager zulks heeft gedaan, nadat de kapitein Temminck, toegevoegd officier aan voornoemde commandant Vaste Kampstaf, een nader gesprek met die commandant had voorgesteld, hetwelk enige uren later zou moeten plaatsvinden en hetwelk de kapitein had toegezegd, bij die commandant te zullen inleiden;

Overwegende, dat het Hof in deze omstandigheid waaruit blijkt, dat klager niet op eigen initiatief zich bij de commandant van de Vaste Kampstaf heeft vervoegd, aanleiding vindt klagers gedraging te beoordelen als niet van dien aard, dat deze als een krijgstuchtelijke misdraging moet worden aangemerkt, zodat het beklag als gegrond moet worden beschouwd;

Krachtens 's-Hofs Provisionele Instructie de eindbeslissing nemende op het beklag;

Vernietigt de beschikking, waarvan beklag;

Doet te niet de opgelegde straf met de daarbij behorende omschrijving der strafreden;

Bepaalt, dat de vermelding daarvan op klagers straflijst onleesbaar zal worden gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de beklagmeerdere, de Advocaat-Fiscaal voor de Krijgsmacht en desverlangd aan de Minister van Defensie.

Commandant 41 Vbd Bataljon

Beschikking van 9 maart 1968

(Zie de beschikking ex art. 50 W.K. hierná)

Tenietdoening van een straf, opgelegd wegens ongehoorzaamheid van een korporaal, naar aanleiding van een aan deze verleend pardon door de sergeant-majoor, officier van de week, tegen wie de ongehoorzaamheid was gepleegd, nadat de strafoplegging na beklag was gewijzigd.

C - 41 Vbd Bataljon wijzigt na beklag de strafen en de omschrijving der strafreden, zodat deze kwam te luiden: „De opdracht van de officier van de week om zo spoedig mogelijk naar de kapper te gaan uit „onachtzaamheid pas na ongeveer twee dagen uitgevoerd nadat hem er „nog eens nadrukkelijk op was gewezen.”

C - Achtergebied 1 LK doet met toepassing van art. 50 W.K. deze beschikking teniet, daar bedoelde officier van de week bij het door of vanwege hem gehouden onderzoek had verklaard: „Ik heb de korporaal gezegd: „Als je nou niet om half twee geknipt bent, dan zal ik je

„„,onaangenaamhedenbezorgen." Desondanks heb ik toch die ochtend „de CC ingelicht. Daarbij heb ik verzuimd te melden, dat ik de korporaal tot half twee nog de lengte had gegeven." De korporaal had voor half twee aan de herhaalde opdracht voldaan.

(W. K. art. 66 (2)).

De Lnt-Kol. W. G. Klaij, C-41 Vbdat;

Gezien het beklagschrift van dpl. kpl. . . . , G. rnr . . . van de Ststvgcie van 41 Vbdat., houdende op 5 maart 1968 kenbaar gemaakte wens, zich te beklagen over de straf van 4 dagen verzuwaard arrest met de strafreden: „De opdracht van de officier van de week om zo spoedig mogelijk naar de kapper te gaan pas na ongeveer twee dagen uitgevoerd", hem opgelegd door Kap. . . . , C-Ststvgcie van 41 Vbdat., en hem op 29 februari 1968 ter kennis gebracht;

Gehoord de klager, de strafoplegger en als getuige SMMB B.

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Overwegende, dat de klager heeft verklaard dat hij dinsdagmorgen, 27 februari, op de weekkamer van SMMB Den Boer te horen kreeg dat hij zijn haar moest laten knippen; dat hij SMMB Den Boer niet heeft horen zeggen „zo spoedig mogelijk", misschien omdat er nog al wat lieden op de weekkamer waren op dat moment; dat klager de mening was toegedaan dat wanneer zo'n order gegeven wordt, dat dan altijd de bedoeling is dat vóór het met verlof gaan de hardos netjes is geknipt; dat vervolgens op donderdagmorgen SMMB Den Boer als off. v.d. week van de cie de reveille controleerde en klager ziende zei, dat als de Sgt.-Majoor klager om half twee nog met dat haar zou zien, hij klager onmiddellijk naar de CC zou meenemen om deze hardos te tonen; dat klager toen om kwart voor tien zich door de kapper heeft laten knippen; dat hij ook niet om 13.30 uur bij de CC moest komen, doch dat hij wel omstreeks half 5 op ciesrapport moest verschijnen, enigszins tot klagers verbazing omdat hij aangenomen had dat de zaak al in het reine was; dat hij deze mening ook bij de CC naar voren bracht, doch zonder resultaat; dat Mager meent dat waar hij „zo spoedig mogelijk" niet heeft gehoord en waar zijn straflijst bepaald niet duidt op doorgaand recalcitrant gedrag, een straf van 4 dagen verzuwaard arrest, aanvangend op een donderdag dus inclusief het gehele weekeinde, hem, klager, naar verhouding wel zeer zwaar toeschijnt, redenen waarom klager meent zijn wens te mogen beklagen, naar voren te moeten brengen;

Overwegende, dat strafoplegger heeft verklaard dat hij op donderdag 29 februari toen de off. v.d. week van de compagnie hem het voorgeschreven dagelijks rapport uitbracht, o.m. vernam dat klager op dinsdag daaraan voorafgaand opdracht had gekregen zijn haren met de meeste spoed te laten knippen en dat SMMB Den Boer tijdens de reveille op

donderdagmorgen klager weer aangetroffen had met de kennelijk nog niet geknipte hardos; dat strafoplegger klager op ciersrapport deed verschijnen waar klager met geknipt haar verscheen en waar klager zei dat hij SMMB Den Boer niet had horen zeggen „met de meeste spoed” en dat hij, klager, van mening was dat het knippen toch nog wel vroeg genoeg was omdat hij dit had laten doen vóór het appel van 13.30 uur aangezien SMMB Den Boer dit tijdstip als uiterste limiet had gesteld. Dat strafoplegger overigens van mening was dat „zo spoedig mogelijk” wat anders was dan „binnen twee dagen” en dat klager ontoelaatbaar had getalmd met de uitvoering van een dienstopdracht — ja deze opdracht pas had uitgevoerd na een dreigement terwijl op dinsdag en woensdag gelegenheid genoeg was geweest; dat hij hiervoor een straf van 4 dagen verzwaaard arrest gepast achtte;

Overwegende, dat getuige SMMB Den Boer, dd off. v. d. week van de Ststzvcie heeft verklaard dat hij wel degelijk op de weekkamer van de cie luid en duidelijk zijn opdracht zo spoedig mogelijk de haren te doen knippen heeft uitgesproken; dat klager op die opdracht reageerde met: „Ik vind het nog niet zo erg” of woorden van deze strekking; dat getuige persisteerde in zijn opdracht; dat getuige klager dinsdag en woensdag niet had gezien doch dat hij donderdagmorgen bij het uitvoeren van zijn opdracht de reveille te controleren klager tegenkwam met nog steeds dezelfde hardos; dat getuige weer tegen klager zei, dat wanneer hij om half twee niet geknipt op het appel zou staan, getuige hem gelijk naar de kapitein zou brengen; dat getuige woensdag de kapitein niet had gezien omdat de kapitein toen de gehele dag op de schietbaan was zodat getuige op donderdagmorgen rapport uitbracht over de dagelijkse gang van zaken, waarbij hij o.m. de haren van klager vermeldde; dat hij daarbij niet zijn ultimatum van half twee te berde bracht; dat klager om half twee netjes geknipt op het appel stond;

Overwegende, dat het feit zoals in de strafreden staat vermeld zich inderdaad heeft afgespeeld; dat klagers opvatting dat dit soort opdrachten vóór het met verlof gaan dient te worden uitgevoerd te veel ruimte geeft om opdrachten uit te voeren naar de inzichten van degene die de opdracht krijgt, hetgeen in strijd is met de krijgstucht; dat echter klager redelijkerwijs kon aannemen, toen hij de tweede maal de opdracht kreeg met daarbij een tijdslimiet gesteld, dat wanneer hij zich aan die tijdslimiet hield dat dan de zaak „gezond” zou zijn; dat het element „on-,achtzaamheid” aanwezig is, doch zeer zeker niet het element „onwil”, zodat de strafreden moet worden aangevuld in die zin dat de „onacht-,zaamheid” is vermeld, dat de ernst van het feit, gezien in verband met de persoon des daders een straf van 4 dagen verzwaaard arrest, waarin bovendien een weekeinde valt, te zwaar moet worden geacht;

Beschikkende op het beklag:

Wijzigt de opgelegde straf in: 2 dagen licht arrest, welke straf moet

worden geacht geheel te zijn ondergaan door het ondergaan van **4** dagen verwaard arrest van de straf waarvan beklag;

Wijzigt de omschrijving der strafreden, zodat deze komt te luiden:

„De opdracht van de officier van de week om zo spoedig mogelijk „naar de kapper te gaan uit onachtzaamheid pas na ongeveer twee da-
„gen uitgevoerd nadat hij er nog eens nadrukkelijk op was geweest.”;

Bepaalt dat van deze beschikking een afschrift zal worden uitgereikt aan klager en voorts afschriften zullen worden gezonden aan de straf-
oplegger en aan de Bevelhebber der Landstrijdkrachten.

Commandant Achtergebied Eerste Legerkorps

Beschikking ex art. 50 Wet op de Krijgstucht van 20 mei **1968**

(Zie de beschikking hiervóór).

De Brigade-Generaal. . . , Commandant Achtergebied Eerste Leger-
korps;

1. Gezien de beschikking op beklag van C - **41** Vbdat van **9** maart **1968** houdende wijziging van strafoplegging aan de korporaal **G.**, rnr . . . van Ststvzgie **41** Vbdat in twee dagen licht arrest wegens:

„De opdracht van de officier van de week om zo spoedig mogelijk „naar de kapper te gaan uit onachtzaamheid pas na ongeveer twee da-
„gen uitgevoerd nadat hij er nog eens nadrukkelijk op was geweest”;

2. Gehoord de getuige sergeant-majoor **B.**, die verklaarde:

„Ik heb de kpl **G.** gezegd: „Als je nou niet om half twee geknipt
„, bent, dan zal ik je onaangenaamheden bezorgen”. Desondanks heb
„ik toch die ochtend de cc ingelicht. Daarbij heb ik verzuimd te mel-
„den dat ik **G.** tot half twee nog de lengte had gegeven.”

3. Overwegende,

a. dat een commandant aan bevoegd genomen beslissingen van zijn officieren of onderofficieren niet onder alle omstandigheden gebonden is;

b. dat hij echter alleen dan die beslissingen behoort te doorkruisen wanneer het dienstbelang dit bepaald vordert;

4. overwegende,

a. dat gestrafte heeft mogen vertrouwen dat de officier van de week hem niet behoefde te rapporteren en dit ook niet zou doen, wanneer hij zorgde voor half twee alsnog geknipt te zijn;

b. dat het vertrouwen van een militair op het dienstwoord van een meerdere een dienstbelang vormt van aanmerkelijk groter gewicht dan het onverwijld orde stellen op de haardracht;

5. Bevindt dat derhalve het dienstbelang vordert dat deze onregelmatig uitgelokte strafoplegging wordt ongedaan gemaakt;

6. Doet de strafoplegging teniet;

7. Bepaalt dat van deze beschikking afschrift zal worden gezonden aan beklagmeerdere, eerste strafoplegger, gestrafte en aan de Bevelhebber der Landstrijdkrachten.

NASCHRIFT

In hoever is een voor de krijgstucht verantwoordelijke tot straffenbevoegde meerdere gebonden aan beslissingen inzake misdragingen door een onderhebbende waartegen een onderhebbende meerdere een beslissing heeft genomen?

In bovenstaande zaak pleegde de korporaal, die met een te lange haardos in de compagnie rondliep en daarmee bleef rondlopen, nadat een sergeant-majoor, officier van de week, hem had opgedrúgen zijn haren „zo spoedig mogelijk" te laten knippen, en die daarover tegen deze opmerkte „Ik vind het nog niet zo erg" en die na twee dagen nog niet aan de hem gegeven opdracht had voldaan, een niet te veronachtzamen krijgstuchtelijk vergrijp (art. 11, 25 R.K.).

Naar aanleiding van de twee dagen later herháalde opdracht van de sergeant-majoor „Als je niet voor half twee je haar geknipt hebt, zal ik je bij de CC brengen" doet zich de vraag voor „Is de bevoegdheid van de CC om de korporaal terzake van diens aanvankelijke ongehoorzaamheid krijgstuchtelijk te corrigeren vervallen, nadat de hem onderhebbende sergeant-majoor deze alsnog gelegenheid had gegeven de „opdracht uit te voeren?"

De voor de tucht in zijn compagnie verantwoordelijke CC, die door de verzwijging van de alsnog gegeven gelegenheid door de officier van de week niet over alle feiten en omstandigheden die op de zaak betrekking hadden, beschikte, en op het beroep van de korporaal op de hem door de sergeant-majoor gegeven gelegenheid de opdracht alsnog uit te voeren niet verder was ingegaan, was blijkens de door hem genomen beslissing van oordeel, dat het dienstbelang: het nauwgezet opvolgen van het bevel van de sergeant-majoor, een gevoelige correctie van de ongehoorzame korporaal eiste.

De beklagmeerdere was eveneens van mening dat een correctie van de korporaal op haar plaats was, al was aan de door de sergeant-majoor onder dreiging gegeven gelegenheid de opdracht uit te voeren, alsnog voldaan; hij nam dit bij zijn beslissing op het beklag in aanmerking.

De beklagmeerdere, die naar aanleiding van het beklag de opgelegde straf van 4 dagen verzuwaard arrest, waarin het weekeinde viel, te zwaár oordeelde, en deze wijzigde in 2 dagen licht arrest, deed de gestrafte echter in zoverre tekort, dat hij geen overweging heeft gewijd inzake „het zoveel mogelijk herstellen van het door deze geleden nadeel, „noch daarover een beslissing heeft genomen, zoals bedoeld in art. 66,

laatste lid **W.K.** en ook is voorgeschreven in het **Vs 27-2 Toepassing militair straf- en tuchtrecht, pnt 10, onder j.1)** De beklagmeerdere zou hierin aanleiding hebben kunnen vinden de korporaal bepaalde faciliteiten te verlenen, b.v. extra verlof.

En **C - Achtergebied I LK**, die de strafoplegging heeft teniet gedaan, heeft daarin, in analogie met het gestelde in art. 66 l.l. **W.K.**, géén aanleiding gevonden op gronden van redelijkheid en billijkheid het door de gestrafte geleden nadeel zoveel mogelijk te herstellen, althans daaraan een overweging te wijden.

C - Achtergebied I LK overweegt in pt 3 van zijn beschikking dat een commandant niet onder alle omstandigheden gebonden is aan bevoegd genomen beslissingen van zijn officieren en onderofficieren. Deze overweging komt er op neer, dat een commandant in het algemeen aan bevoegd genomen beslissingen van zijn officieren en onderofficieren zou zijn gebonden. Deze overweging is in de praktijk niét houdbaar. Een commandant (beschikkende over eigen gegevens en eigen inzicht) die gebonden zou zijn aan b.v. een door een onderhebbende officier of onderofficier opgegeven autoroute, een gepland vliegtuigtraject, een uitgezette koers, een opgegeven doel, en daarin alléén wijziging zou mogen brengen als zulks „beslist noodzakelijk” zou zijn, zou de verantwoordelijkheid voor zijn commando niet kunnen dragen. (Het in dit punt overwogene betreft voorts een ander onderwerp dan een opdracht niet uitvoeren!)

Anders dan **C - I Achtergebied I LK** menen wij dat een commandant niét gebonden is aan (bevoegd) genomen beslissingen van zijn officieren en onderofficieren. Wel kan hij daarmee bij zijn verdere beleid rekening houden.

Wij gronden onze zienswijze méde op artikel 70 van de Wet op de Krijgstucht, luidende: „Iedere meerdere is verplicht zoveel mogelijk er „voor te waken, dat de onder zijn bevelen gestelden een rechtvaardig, „verstandig en gepast gebruik maken van de hun bij deze wet toegekende „de bevoegdheden.”

„Dit artikel is”, aldus het Antwoord van de Regering naar aanleiding van het Verslag der Tweede Kamer, „de uitdrukking van het algemeen „hiërarchisch, dus ook militair beginsel, dat elke meerdere zich heeft te „overtuigen van de behoorlijke plichtsvervulling van elke onder zijn bevel gestelde mindere”. Zie ook art. 50 **W.K.**, dat daarvan een uitvloeisel is.

Indien een meerdere niet een rechtvaardig, verstandig of gepast ge-

---

1) V.g.l. ook ptn 3424,4352 Voorschrift Justitiële Zaken van de Kon. Marine (VVKM 142) en als voorbeelden besch. Commandant Zeemacht in Nederland van 19 maart 1964, 12 april 1965 en 7 mei 1965, resp. opgenomen in **M.R.T. LX**, 1967, blz. 45 e.v., 106 e.v. en 245 e.v.

bruik heeft gemaakt van zijn bevoegdheid (waaronder zijn bevoegdheid heeft overschreden), zal zijn commandant op grond van art. 70 W.K. al datgene behoren te doen dat nodig is tot herstel van het niet rechtvaardig, niet verstandig of niet gepast gebruik daarvan.

De overweging in pnt 4a: „dat de gestrafte heeft mogen vertrouwen „dat de officier van de week hem niet behoefde te rapporteren en dit „ook niet zou doen, wanneer hij zorgde voor half twee alsnog geknipt „te zijn” is een juxtapositie. Deze is verwarring wekkend. Het tegenover elkaar plaatsen van het vertrouwen op het dienstwoord van een meerdere, i.c. van de sergeant-majoor enerzijds en het zo spoedig mogelijk orde stellen op het knippen van de haardos door de korporaal, klager, anderzijds, suggereert een keuze-conflict voor de strafoplegger. Er is echter geen sprake van het ene of van het andere. Het ene, het beschaamde vertrouwen, is in dit geval althans, een omstandigheid, die de straf en de strafreden wegens het andere, het talmen om naar de kapper te gaan, in gunstige zin zal beïnvloeden.

Een meerdere bezit niet meer bevoegdheden dan die welke de richtige uitvoering van zijn opdracht of de voorschriften meebrengt, (art. 27, 28 R.K.) of die de wet hem uitdrukkelijk toekent, zoals b.v. de bevoegdheid tot het opleggen van voorlopig arrest of het aanwenden van geweld. Op de sergeant-majoor, d.d. officier van de week, rust de plicht zijn bevindingen gedurende de wekdienst zonder voorbehoud aan zijn CC te rapporteren, d.w.z. óók de aanvankelijke ongehoorzaamheid van de korporaal, welke een niet onbelangrijke schending der krijgstucht vormde, mét vermelding dat hij de korporaal alsnog tot half twee respijt had gegeven tot nakoming van zijn bevel. Aldus handelende zou de sergeant-majoor juist gehandeld hebben. Het door de sergeant-majoor aan de korporaal verleende respijt was geen „onderonsje” tussen de sergeant-majoor en de korporaal. Het lag aan het beleid van de CC of hij het woord van de sergeant-majoor gestand zou doen. De sergeant-majoor zou dan zijn dienstplicht en zijn dienstwoord hebben nagekomen; hij kon de korporaal recht in de ogen zien. De korporaal kon zich weliswaar bij de CC erop beroepen dat de sergeant-majoor hem respijt had verleend tot half twee; dit nam echter de aanvankelijke ongehoorzaamheid niet weg. Maar de CC was bevoegd of en in hoeverre hij het woord van de sergeant-majoor zou eerbiedigen; dit hing of van feitelijke omstandigheden: het prestige van de sergeant-majoor, de ernst van het vergrijp en de omstandigheden als bedoeld in art. 37 W.K.

De overweging in pnt 4b: dat het vertrouwen op het dienstwoord van een meerdere een dienstbelang vormt van aanmerkelijk gróter gewicht dan het onverwijld orde stellen op de haardracht is niét juist. Het dienstbelang „bevelen van een meerdere stipt opvolgen”, zoals is bepaald in art. 11 R.K., ongeacht het onderwerp van het bevel én het

dienstbelang „het mogen vertrouwen op een toezegging van een **meer-** „dere in dienstangelegenheden", ongeacht het onderwerp daarvan, zijn volkomen **ónvergelijkbare** grootheden,

Op grond van het vorenstaande zijn wij de mening toegedaan dat de lagere meerdere de hogere verantwoordelijke meerdere niet kan binden, tenzij de wet anders **bepaalt**.¹⁾ De hogere commandant beschikt in het algemeen ook over meerdere gegevens enz. Maar de hogere commandant kan wel in de beslissing van de lagere meerdere aanleiding vinden, zoals ook de beklagmeerdere deed, daarmede bij zijn beleid rekening te houden. De hogere verantwoordelijke commandant behoort alles naar waarde te beoordelen. Wat het zwaarste is, moet hij ook het zwaarste laten wegen.

Zo liet C - Achtergebied I LK bij zijn beslissing het door de sergeant-majoor aan de korporaal gegeven gelegenheid alsnog voor half twee de opdracht uit te voeren, ondanks de tekortkoming van de korporaal, zelfs zo zwaar wegen — zij het op gronden die wij niet delen — dat hij meende de strafoplegging te moeten tenietdoen, terwijl de beklagmeerdere de **gehoorzaamheidsplicht** van de korporaal, ondanks de hem gegeven gelegenheid alsnog voor half twee de opdracht uit te voeren, waarmede hij bij zijn beslissing rekening hield, het belangrijkste achtte (art. 70 W.K., art. 11, 27 en 28 R.K.).

Meerderen dienen over een zekere mate van zelfstandigheid te beschikken inzake de tuchthandhaving. Maar zij behoren zich er voor te hoeden om zich op de zetel van de tot straffenbevoegde verantwoordelijke commandant te plaatsen door een te zelfstandig gebruik van hun bevoegdheid tot het nemen van maatregelen.

De sergeant-majoor, die zijn CC maar ten **déle** had gerapporteerd handelde daardoor bepaald onjuist. Was hij bevreesd dat deze niet met zijn beleid zou instemmen? Was hij te slap opgetreden? 's Mans beleid zou aanleiding kunnen geven tot opneming van een aantekening daarvan in zijn **beoordelingslijst**, terwijl het als officiervan de week niet volledig uitbrengen van het verslag van zijn dienst aan de CC, tot toetsing aan de krijgstucht.

A. F. S.

---

¹⁾ B.v. geen bevoegdheid tot het opleggen van een zwaardere straf na beklag; geen bevoegdheid tot het toevoegen van nieuwe feiten aan een strafreden na beklag.

ADMINISTRATIEVE RECHTSpraak

Centrale Raad van Beroep

1 mei 1968

(M.A.W. 1967/B 21)

Voorzitter: A. Blom (fgd.); Leden: Mr. B. S. Tigchelaar en Mr. W. H. Schipper.

(Ambtenarenwet 1929, artikel 88 lid 2; R.M.A.K.L./Klu, artikel 19 lid 1 aanhef en onder c).

Een sergeant der 1ste klasse van Poolse afkomst was ontslagen, omdat hij uit hoofde van ziekten of gebreken ongeschikt werd geacht voor het vervullen van de militaire dienst.

De Raad handhaaft dit besluit, aannemende dat de afwijzing van eisers verzoek om een herhaald geneeskundig onderzoek en eveneens de te zijnen aanzien uitgesproken ongeschiktverklaring voor de militaire dienst in rechte onaantastbaar is geworden. Niet is aannemelijk dat het niet-reageren van eiser op genoemde afwijzing een gevolg is geweest van taalmoeilijkheden, maar veeleer wel dat hij in die ongeschiktverklaring heeft willen berusten.

Het verzoek van eisers raadsman om schorsing van de behandeling wordt afgewezen, nadat de Raad reeds vóór de terechtzitting bij een beschikking ex. artikel 88 lid 2 der Ambtenarenwet 1929 had bevestigd de beschikking van de fungerend-voorzitter tot afwijzing van het namens eiser gedane verzoek getuigen op te roepen.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake: P., wonende te Tegelen, eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, hiertoe ambtshalve opgeroepen, bijgestaan door zijn raadsman J. W. Offermans, wonende te Heesch, tegen: de Minister van Defensie, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden de tijdelijkvaandrig der intendance Mr. L. M. Vreeburg, wonende te Nijmegen.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen, alsook als getuige, vanwege eiser medegebracht, diens echtgenote M. D., wonende te Tegelen;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende, dat aan eiser op 26 april 1967 een op 11 april 1967 gedagtekende „ontslagbrief" is uitgereikt, luidende:

„De Minister van Defensie

„Gelet op het bepaalde in artikel 19, eerste lid onder c, van het

„Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht
„en der Koninklijke Luchtmacht;

„Overwegende, dat de sergeant der 1ste klasse P. rnr. . . ., van het
„wapen der infanterie blijkens de beschikking van de inspecteur van
„de militair geneeskundige dienst d.d. 16 januari 1967 uit hoofde van
„ziekten of gebreken ongeschikt wordt geacht voor het vervullen van
„de militaire dienst;

„Verleent bij deze, met toepassing van artikel 19, eerste lid onder c,
„van genoemd reglement, met ingang van 1 augustus 1967 een eervol
„ontslag aan de sergeant der 1ste klasse P.";

Overwegende, dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, recht-
sprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 25 septem-
ber 1967 — waarnaar hierbij wordt verwezen — het door eiser tegen
het in voormelde brief vervatte besluit ingestelde beroep ongegrond
heeft verklaard, onder afwijzing tevens van een namens hem gedaan
verzoek tot schorsing van de behandeling van dit beroep;

Overwegende, dat eiser van deze uitspraak bij de Raad in hoger be-
roep is gekomen en bij het beroepschrift op de hierin aangevoerde
gronden heeft verzocht die uitspraak te vernietigen en het ontslag uit
de militaire dienst ongegrond te verklaren;

Overwegende, dat eisers gemachtigde J. W. Offermans voornoemd
bij brief van 28 maart 1968 aan 's Raads voorzitter heeft verzocht ter
's Raads terechtzitting van 10 april 1968 negen in die brief genoemde
personen te doen oproepen ten einde als getuige te worden gehoord,
welk verzoek 's Raads fungerend-voorzitter heeft afgewezen, waarna
eisers gemachtigde hiertegen bij de Raad beroep heeft ingesteld en de
Raad voorts bij beschikking van 8 april 1968 deze afwijzende beschik-
king heeft bevestigd;

IN RECHTE:

Overweden, dat het bestreden ontslagbesluit is genomen op grond,
dat eiser blijkens een beschikking van de Inspecteur van de Militair-Ge-
neeskundige Dienst d.d. 16 januari 1967 uit hoofde van ziekten of ge-
breken ongeschikt werd geacht voor het vervullen van de militaire
dienst;

Overwegende, dat op grond van de gedingstukken en van het ter
's Raads terechtzitting verhandelde vaststaat:

dat eiser op 12 oktober 1966 is onderworpen aan een onderzoek
door een commissie van geneeskundigen, en deze commissie hem on-
geschikt heeft geoordeeld voor de verdere vervulling van de militaire
dienst en de graad van arbeidsongeschiktheid heeft bepaald op 45—
55%;

dat eiser op 16 januari 1967 op het Ministerie van Defensie een on-
derhoud heeft gehad met een ambtenaar, die hem in kennis heeft ge-
steld met de ongeschiktverklaring, hem heeft medegedeeld dat hij op

grond daarvan uit de militaire dienst zou worden ontslagen, en hem heeft ingelicht over het pensioen dat hij deswege zou ontvangen;

dat hem toen tevens een brief is overhandigd van de Inspecteur van de Militair-Geneeskundige Dienst d.d. 16 januari 1967, luidende:

„Ik deel U mede, dat U wegens gebreken ongeschikt is bevonden voor het vervullen van de militaire dienst. De hierop betrekking **heb-** bende bescheiden zijn aan de Minister van Defensie verzonden. In- dien U tegen deze ongeschiktverklaring bezwaren heeft, kan U, in- gevolge het gestelde in artikel 13, 2e lid van het Koninklijk besluit van 31 oktober 1966, Stb. 449, binnen 30 dagen na de dagtekening van dit schrijven rechtstreeks een herhaald geneeskundig onderzoek aanvragen aan de Minister van Defensie (afd. P en W) onder opgave van redenen en met vermelding van datum en nummer van dit schrijven.”;

dat eiser, na overleg met zijn toenmalige raadsman, aan gedaagde een door deze raadsman opgestelde brief heeft verzonden d.d. 1 februari 1967, waarin hij heeft verzocht in aanmerking te mogen komen voor een herhaald geneeskundig onderzoek als in genoemde bepaling bedoeld, en wel onder vermelding van de volgende redenen:

„dat hij het niet eens kan zijn met de beslissing en voorwaarden, die hem schriftelijk bij schrijven van 16 januari 1967 en mon- deling bij zijn bezoek op maandag 16 jan. 1967, bij monde van de „Hr. W., door de Inspecteur van de Militair-Geneeskundige Dienst, zijn medegedeeld.; dat hij van mening is, dat hij bij dieristverlating inge- volge ongeschiktheid welke hij heeft opgedaan **in en door de dienst**, een tegemoetkoming mag verwachten die zodanig is dat het voor hem geen nadelige financiële gevolgen heeft, de nadelige lichamelijke ge- volgen kunnen mogelijk niet worden gecompenseerd.”;

dat gedaagde hierop onder dagtekening 16 maart 1967 het volgende heeft geantwoord:

„In Uw hogeraangehaald schrijven wordt door U verzocht om op grond van het gestelde in artikel 13, 2de lid van het Besluit procedure geneeskundig onderzoek militairen aan een herhaald militair **genees-** kundig onderzoek te worden onderworpen. Op een zodanig onder- zoek bestaat echter alleen aanspraak indien U zich met de **ongeschikt-** verklaring als zodanig niet kunt verenigen, m.a.w. indien U van me- ning bent wèl geschikt te zijn voor de verdere uitoefening van de **mili-** taire dienst.

„Aangezien Uw verzoek een zodanige strekking niet bevat, is het niet voor inwilliging vatbaar. Op Uw ontslag uit de militaire dienst zal dan ook orde worden gesteld. Voor wat betreft Uw pensioenaanspraken, zult U te zijner tijd nader worden geïnformeerd.”;

dat eiser deze brief heeft besproken met zijn toenmalige raadsman en deze van mening was dat eiser zich bij de ongeschiktverklaring maar

moest neerleggen, hetgeen hij toen ook heeft gedaan; dat eiser inmiddels — na 1 februari 1967 — door tussenkomst van zijn militaire commandant een brief van verweerder had ontvangen d.d. 24 februari 1967, welke brief in de aangevallen uitspraak geheel is weergegeven, waarbij hem is medegedeeld dat hij voor een eervol ontslag uit de militaire dienst in aanmerking kwam en dat de ontslagdatum in beginsel was gesteld op 1 augustus 1967;

Overwegende, dat van de kant van eiser in het onderhavige geding is aangevoerd, dat hij ook reeds op 1 februari 1967 niet alleen bezwaar had tegen de financiële gevolgen van het hem te verlenen ontslag wegens ongeschiktheid voor de militaire dienst, maar ook tegen de ongeschiktverklaring zelve; dat dit echter uit zijn vorenvermelde brief van 1 februari 1967 niet, althans niet duidelijk, blijkt en dat het dan op zijn weg zou hebben gelegen na ontvangst van vorenvermelde brief van 16 maart 1967 met bekwame spoed tegen de inhoud van deze brief bij gedaagde bezwaar te maken of hiertegen beroep in te stellen ingevolge de bepalingen der Militaire Ambtenarenwet 1931 juncto de Ambtenarenwet 1929;

dat, nu eiser noch het een noch het ander heeft gedaan, maar in de bij laatstgenoemde brief vervatte afwijzing van zijn verzoek om een herhaald geneeskundig onderzoek heeft berust, deze afwijzing in rechte onaantastbaar is geworden en eveneens de te zijnen aanzien uitgesproken ongeschiktverklaring voor de militaire dienst; dat eiser weliswaar heeft aangevoerd dat hij, die van Poolse afkomst is, de Nederlandse taal mondeling noch schriftelijk voldoende beheerst om de ambtelijke brieven en termen te begrijpen en dat dit ook geldt voor zijn echtgenote, die in Duitsland is geboren uit Nederlandse ouders en slechts twee jaar schoolondenvijs heeft gevolgd in Nederland;

dat evenwel de Raad, na eiser en zijn echtgenote te hebben gehoord, in aanmerking nemend dat zij reeds sedert 1947 in Nederland wonen en ook in hun gezin zich van de Nederlandse taal bedienen, en voorts dat eiser op 16 januari 1967 met een ambtenaar van gedaagdes ministerie een onderhoud heeft gehad en toen door deze ambtenaar is ingelicht, en dat eiser en zijn echtgenote tevens de bijstand hebben gehad van hun toenmalige raadsman, zijnde een bestuurslid van een bond van militaire ambtenaren, niet aannemelijk oordeelt dat de omstandigheid, dat eiser op meergenoemde brief van gedaagde d.d. 16 maart 1967 niet heeft gereageerd, berust op een verschoonbaar misverstand zijnerzijds; dat veeleer moet worden aangenomen, dat hij toen in de ongeschiktverklaring voor de militaire dienst heeft willen berusten, zij het wellicht niet in de financiële gevolgen daarvan, welke echter in dit geding niet aan de orde zijn;

Overwegende, dat uit het vorenoverwogene volgt, dat het aan eiser bij gedaagdes bestreden besluit verleende ontslag in overeenstemming

is met het bepaalde in artikel 19 lid 1, aanhef en onder c, van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht en der Koninklijke luchtmacht, zoals dit artikel luidt tengevolge van de daarin bij Koninklijk besluit van 31 oktober 1966 Stb. 453 aangebrachte wijzigingen, volgens welke bepaling een militair als eiser was als zodanig door of namens gedaagde eervol uit de militaire dienst wordt ontslagen, wanneer hij uit hoofde van ziekten of gebreken ongeschikt wordt geacht voor het vervullen van de militaire dienst; dat hierbij nog kan worden opgemerkt, dat blijkens een brief van het hoofd van de eerste onderafdeling van de afdeling pensioenen en wachtgelden van gedaagdes ministerie alsnog te rekenen van 1 augustus 1967 voorlopig voor één jaar rekening wordt gehouden met een graad van eisers arbeidsongeschiktheid van 80% of meer;

Overwegende, dat ook overigens niet is gebleken, dat het bestreden besluit kan worden aangetast op een der gronden, omschreven in artikel 58 lid 1 der Ambtenarenwet 1929, zodat het door eiser ingestelde beroep bij de aangevallen uitspraak terecht ongegrond is verklaard;

Overwegende, dat eisers raadsman ook ter 's Raads terechtzitting heeft verzocht om schorsing van de behandeling van het onderhavige beroep, maar de Raad geen termen aanwezig oordeelt dit verzoek in te willigen, daar er geen samenhangend strafrechtelijk of krijgstuchtelijk onderzoek aanhangig is als bedoeld in artikel 9 der Militaire Ambtenarenwet 1931, en de Raad het ook niet nodig acht in te gaan op het namens eiser gedaan verzoek getuigen te horen en een proces-verbaal inzake een aan eiser overkomen ongeval op te vragen, zijnde deze verzoeken voor het onderhavige geding overigens irrelevant;

overwegende, dat uit het vorenstaande volgt dat de aangevallen uitspraak moet worden bevestigd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

Centrale Raad van Beroep

15 mei 1968

(M.A.W. 1967/B 23).

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); **Leden:** Mr. E. H. Nuver en Mr. W. H. Schipper.

(Bevorderingsvoorschrift landmacht 1958, artikelen 15, 16, 18 en 21).

Een sergeant-majoor-elektronisch monteur wenste — eventueel tijdelijk — bevorderd te worden tot adjudant-onderofficier-elektronisch monteur. Dit werd geweigerd.

Dal in deel II van het Bevorderingsvoorschrift landmacht 1958 bij bevorderingen als de onderhavige staat vermeld „bij vac”, wil niet zegge%dat bij het bestaan van een vacature bevordering moet plaats vinden, maar dat zulk een bevordering slechts mag plaats hebben indien er een vacature bestaat. In de artikelen 15 en 18 is steun voor deze uitleg te vinden.

Het door gedaagde te dezen gevoerde beleid, dat niet in strijd komt met genoemd voorschrift, heeft de Raad te eerbiedigen.

Aan art. 21 van dat voorschrift kan eiser geen aanspraak op een tijdelijke bevordering ontlenen. Met name vervult hij niet een functie welke het bekleden van de rang van adjudant-onderofficier „vordert”.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake: C., wonende te 's-Gravenhage, eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr. J. Schuurmans, advocaat te 's-Gravenhage, tegen: *de Minister van Defensie*, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden de tijdelijk-vaandrig der intendance, Mr. L. M. Vreeburg, wonende te Nijmegen.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende, dat eiser, sergeant-majoor-elektronisch-monteur, behorende tot het regiment Verbindingstroepen, zich bij een rekest d.d. 20 januari 1967 tot gedaagde heeft gewend met het verzoek, het daaraan te willen doen leiden dat hij wordt bevorderd, c.q. tijdelijk bevorderd tot adjudant-onderofficier-elektronisch-monteur;

Overwegende, dat gedaagde hierop bij brief d.d. 12 april 1967 het volgende heeft geantwoord:

„Naar aanleiding van uw verzoek d.d. 20 januari 1967 om — met „toepassing van artikel 21 van het Bevorderingsvoorschrift landmacht „1958 — definitief of tijdelijk tot adjudant-onderofficier-elektronisch-monteur te worden bevorderd, deel ik u het volgende mede.

„De sergeant-majours van de verschillende wapens en dienstvakken, „die tot de anciënniteitsgroep 1961 behoren, van welke groep ook u „deel uitmaakt, zijn voorlopig nog niet aan de beurt om voor een definitieve bevordering tot adjudant-onderofficier in beschouwing te worden genomen. Voor wat een tijdelijke bevordering tot adjudant-onderofficier-elektronisch monteur, in verband met de door u beklede functie, betreft, merk ik op, dat de veelal toevallige omstandigheid, dat een „militair met de waarneming van een functie, waaraan een hogere rang „is verbonden, is belast, zich veelvuldig en in nagenoeg alle catego-

„rieën voordoet. Indien bedoelde omstandigheid als uitgangspunt zou worden aanvaard om de betrokken functionarissen tijdelijk te bevorderen, zou deze gedragslijn onbillijk zijn ten opzichte van hun collega's, die soortgelijke bekwaamheden bezitten, doch om verschillende redenen niet met de waarneming van die functie zijn belast. Aangezien het vervullen van de door u uitgeoefende functie overigens niet verdient, dat u de rang van adjudant-onderofficier bekleedt, en u niet in een van de omstandigheden als bedoeld in de artikelen 21 en 22 van het Bevorderingsvoorschrift landmacht 1958 verkeert, zijn er geen termen aanwezig u voor een tijdelijke bevordering tot adjudant-onderofficier-elektronisch monteur in aanmerking te brengen.

„Gezien het vorenstaande is uw in aanhef bedoeld verzoek niet voor inwilliging vatbaar, weshalve ik het hierbij afwijs. Ik teken hierbij aan, dat ik van de bestaande bepalingen niet kan afwijken. Dit zou uit het oogpunt van een goed personeelsbeleid niet alleen niet juist zijn, maar ook niet billijk ten opzichte van militairen, die in soortgelijke of dezelfde omstandigheden als u verkeren en hebben verkeerd.”;

Overwegende, dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 2 oktober 1967 — waarnaar hierbij wordt verwezen — het door eiser tegen het in voormelde brief vervatte besluit gerichte beroep ongegrond heeft verklaard;

Overwegende, dat eiser van deze uitspraak bij de Raad in hoger beroep is gekomen en bij het beroepschrift op de daarin aangevoerde gronden heeft verzocht die uitspraak alsmede voormeld bestreden besluit te vernietigen, c.q. nietig te verklaren, en te bepalen dat hij alsnog behoort te worden bevorderd, c.q. tijdelijk bevorderd, zoals bedoeld in zijn vorengenoemd rekest d.d. 20 januari 1967;

IN RECHTE:

Overwegende, dat ingevolge deel II onder C 3b van het „Bevorderingsvoorschrift landmacht 1958” (verder aan te duiden als: het Bevorderingsvoorschrift) bij de categorie elektronisch-monteurs, behorende tot de groep technisch personeel, de bevordering van sergeant-majoor tot adjudant-onderofficier geschiedt „bij vac”;

Overwegende, dat eiser uit deze aanduiding afleidt dat bij het ontstaan van een vacature bevordering moet plaats vinden;

Overwegende, dat de Raad deze opvatting niet kan delen, maar met gedaagde van oordeel is dat met voormelde aanduiding slechts is voorgeschreven, dat een bevordering als de onderhavige slechts mag plaats hebben indien er een vacature bestaat;

Overwegende, dat toch het bepaalde in deel II van het Bevorderingsvoorschrift, welk deel slechts schematische aanduidingen bevat, moet worden gelezen in samenhang met deel I van ditzelfde Voorschrift en hierin onder het opschrift „Vacatures” van artikel 15 is voorgeschreven

dat, behoudens bij periodieke bevordering — hiervan is te dezen geen sprake — bevordering niet plaats vindt indien het in de organisaties van de Koninklijke landmacht voor elke rang of klasse afzonderlijk aangegeven aantal plaatsen zulks niet toelaat; dat deze negatief geredigeerde bepaling aan eisers opvatting geen steun biedt; dat bovendien in artikel 18 van genoemd deel I, voorzover te dezen van belang, is bepaald, dat de bevordering geschiedt aan de hand van een kandidatenlijst, welke per categorie per rang wordt aangelegd en bijgehouden door gedaagde, en waarop de naam van de militair die voldoet aan de terzake voor bevordering gestelde eisen wordt geplaatst op voorstel van de inspecteurs van de wapens en dienstvakken, met dien verstande dat zodanig voorstel niet wordt ingediend dan na aanvraag van gedaagde; dat met name dit laatste, in het vijfde lid van genoemd artikel 18 opgenomen, voorschrijft tengevolge heeft, dat het aan het beleid van gedaagde is overgelaten te bepalen, wanneer tot een bevordering als de onderhavige zal worden overgegaan; dat hierbij nog kan worden opgemerkt, dat volgens artikel 2 van meergenoemd deel I voor bevordering tot adjudant-onderofficier geen bijzondere eisen worden gesteld, tenzij in deel II anders is bepaald (hetgeen ten aanzien van de rang van adjudant-onderofficier-elektronisch-monteur niet het geval is), zodat, nu voor de categorie elektronisch-monteurs geen bepaald aantal adjudanten-onderofficieren is voorgeschreven, het aldaar wegvallen van een adjudant-onderofficier niet automatisch het ontstaan van een vacature tengevolge behoeft te hebben en het geenszins vreemd is dat bij deze categorie (evenals bij andere categorieën) sergeanten-majours dezelfde werkzaamheden verrichten als adjudanten-onderofficieren;

Overwegende, dat het beleid van gedaagde is gericht op zoveel mogelijk gelijke bevorderingsmogelijkheden voor militairen van alle categorieën en gedaagde daarom bepaalde jaargroepen van alle categorieën tegelijk in beschouwing neemt op een tijdstip, hetwelk hij — met toepassing van vorengenoemd artikel 18 lid 5 — daartoe geschikt acht; dat het voeren van dit beleid weliswaar niet in het **Bevorderingsvoorschrift** is voorgeschreven en dit Voorschrift het voeren van een ander beleid mogelijk doet zijn, maar dat beleid ook niet in strijd is met dit Voorschrift; dat de Raad met name niet vermag in te zien dat het door gedaagde gevoerde beleid bepaaldelijk in strijd zou zijn met de vanwege eiser genoemde artikelen 16, 18 lid 3, en 21 van deel I van dat Voorschrift;

Overwegende, dat de Raad het door gedaagde binnen de kring van diens bevoegdheid gevoerde beleid heeft te eerbiedigen, en daarom niet tot de slotsom kan komen dat eiser op grond van het Bevorderingsvoorschrift aanspraak had op een (definitieve) bevordering tot adjudant-onderofficier;

Overwegende, dat eiser ook niet aan artikel 21 van het Bevorderings-

voorschrift aanspraak kan ontlenen op een tijdelijke bevordering tot deze rang, en met name niet kan worden gezegd dat hij een functie vervult welke het bekleden van de rang van adjudant-onderofficier ,vordertⁿ, zoals in lid 1 onder a van dit artikel is gesteld; dat de omstandigheid dat deze bepaling slechts zelden toepasselijk is, geenszins dwingt tot een ruimere uitleg ervan, te minder nu een tijdelijke bevordering in het raam van het Bevorderingsvoorschrift tot de uitzonderingen dient te behoren; dat artikel 21 van het Bevorderingsvoorschrift bovendien aan de militair op een tijdelijke bevordering geen aanspraak geeft, maar **terzake** aan de tot bevordering bevoegde autoriteit alleen een bevoegdheid verleent;

overwegende, dat ook overigens niet is gebleken dat gedaagdes bestreden besluit kan worden aangetast op een der gronden, omschreven in artikel 58 lid 1 der Ambtenarenwet 1929, zodat eisers daartegen gericht beroep bij de aangevallen uitspraak terecht ongegrond is verklaard en die uitspraak moet worden bevestigd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

K.B. van 30 januari 1968 no. 66

Wet gewetensbezwaren militaire dienst art. 2

Uit het proces-verbaal is niet kunnen blijken, dat de Commissie, bedoeld in art. 5 der wet, op de ernst van de godsdienstige bezwaren van de appellant is ingegaan.

De bestreden beslissing wordt vernietigd.

Wij JULIANA, enz.;

Beschikkende op het beroep, ingesteld door X te Heemstede tegen de beslissing van Onze Minister van Defensie van 7 april 1967, Afdeling dienstplichtzaken, Bureau gewetensbezwaren, no. 47.10.29.418, waarbij is afgewezen zijn verzoek tot erkenning van zijn bezwaren tegen de vervulling van militaire dienst van welke aard ook als ernstige gewetensbezwaren in de zin van art. 2 van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst;

De Raad van State, Afdeling voor de Geschillen van Bestuur, gehoord, advies van 20 dec. 1967, no. 8024/VIII;

Op de voordracht van de Staatssecretaris van Defensie (KL) van 16 jan. 1968, afd. dienstplichtzaken, bureau gewetensbezwaren, no. 47.10.29.418;

O. dat de evenvermelde beslissing van Onze Minister steunt op de overwegingen, dat, hoewel de verzoeker blijkens zijn toelichting duidelijk stelt oorlogsgeweld af te keuren, waarbij hij zich in hoofdzaak be-

roept op de praktische boodschap van Christus, naar de unanieme opvatting van de commissie van advies de indruk is verkregen, dat de bezwaren meer van sociologische aard zijn dan dat zij uit het geweten zijn voortgekomen; dat deze indruk onder meer is verkregen, doordat de verzoeker de noodzaak voor de overheid tot het handhaven van orde en recht erkent en hij het verschil tussen geweld tot het aanwenden van onrecht en geweld tot het keren van onrecht inziet, doch desniettemin volhoudt te geloven, dat er andere middelen zijn om onrecht te keren en orde te handhaven; dat het oordeel van de commissie van advies, dat de verzoeker niet voldoende heeft kunnen waarmaken, dat hij in een gewetensconflict geraakt bij de beoordeling van de onderwerpelijke materie, moet worden onderschreven; dat een en ander niet kan leiden tot de conclusie, dat de verzoeker de bezwaren heeft, welke de wet beoogt voor erkenning in aanmerking te brengen;

dat de appellant in beroep aanvoert, dat hij op 28 sept. 1966 een beroep heeft gedaan op de Wet gewetensbezwaren militaire dienst; dat bij de onderwerpelijke beslissing van Onze Minister van Defensie van 7 april 1967 zijn verzoek om erkenning is afgewezen; dat hij in beroep komt, omdat art. 7 van voornoemde wet niet in acht is genomen; dat hij zijn beroep instelt zonder nadere motivering, omdat de tijd daarvoor te kort is; dat hij zich evenwel het recht voorbehoudt om zijn bezwaren nader schriftelijk toe te lichten; dat hij verzoekt de bestreden beslissing van Onze Minister van Defensie van 7 april 1967 te vernietigen en het daarheen te leiden, dat zijn bezwaren alsnog worden erkend als ernstige gewetenbezwaren in de zin der wet;

O. dat ingevolge het bepaalde in art. 7, eerste lid, der Wet gewetensbezwaren militaire dienst tegen een in overeenstemming met het advies der commissie, bedoeld in art. 5 der wet, genomen afwijzende beslissing als hier in het geding bij Ons voorziening kan worden gevraagd,

a. ter zake dat de afwijzing haar grond vindt in een verkeerde toepassing of schending der wet,

b. ter zake dat het onderzoek naar de gewetensbezwaren door de commissie, dan wel de verslaggeving hierover gebreken vertoont, die op de beslissing van invloed kunnen zijn geweest, en

c. ter zake dat de beslissing tot afwijzing van het verzoek onvoldoende is gemotiveerd;

dat ingevolge het bepaalde in art. 2 der Wet gewetensbezwaren militaire dienst ernstige gewetensbezwaren in de zin der wet zijn de onoverkomelijke gewetensbezwaren tegen de vervulling van militaire dienst van hem, wiens godsdienstige of zedelijke overtuiging hem deelneming aan elk oorlogsgeweld verbiedt;

dat de appellant als redenen van zijn verzoek om erkenning zijner bezwaren als ernstige gewetensbezwaren in de zin der wet heeft aangevoerd: dat het militaire wapengeweld in strijd is met de praktische

boodschap van het Evangelie en als zodanig moreel niet verantwoord is; dat met kwade middelen geen enkel goed doel bereikt kan worden en dat hij bovendien gelooft, dat oorlogsgeweld nimmer het enige middel is om een conflict op te lossen; dat een mens te allen tijde verantwoordelijk is voor zijn daden en dat voor deze volledige eigen verantwoordelijkheid in het leger geen plaats is; dat hij zich gaarne dienstbaar wil maken aan de wereldvrede door te werken in de ontwikkelingslanden;

dat ter zitting van de commissie van advies inzake gewetensbezwaren militaire dienst, blijktens het hiervan overgelegde proces-verbaal, aan de appellant een aantal vragen is gesteld over optreden met geweld tegen onrecht;

dat de appellant bij de beantwoording van deze vragen, evenals in zijn toelichting, onder meer heeft gezegd, dat het gebruik van geweld onder alle omstandigheden, derhalve ook indien het gaat om kering van onrecht, onrechtmatig is en dat er wel andere middelen kunnen worden gevonden om het onrecht te keren;

dat de appellant, toen hem aan het slot van het gesprek met de commissie werd gevraagd, of hij aan het onderhoud nog iets had toe te voegen, heeft geantwoord, dat zijns inziens van het grootste belang zijn de Bijbelse bezwaren, die hij in zijn toelichting op zijn verzoek naar voren heeft gebracht en waarop zijn bezwaren om aan elke vorm van geweld deel te nemen primair zijn gebaseerd;

dat uit het proces-verbaal niet is kunnen blijken, dat de commissie op de ernst van deze godsdienstige bezwaren, waarop de appellant zich in de eerste plaats beroept, is ingegaan;

dat zulks, gezien ook de reeds in het verzoek om erkenning aangevoerde motieven, naar Ons oordeel moeten worden aangemerkt als een gebrek in het onderzoek, althans in de verslaggeving hierover, dat op de afwijzende beslissing van Onze Minister van Defensie van invloed kan zijn geweest;

dat uit het voorgaande voortvloeit, dat de bestreden beslissing op grond van het bepaalde in art. 7, eerste lid, onder **b**, der wet moet worden vernietigd;

Gezien de Wet gewetensbezwaren militaire dienst;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met gegrondverklaring van het beroep, de bestreden beslissing van Onze Minister van Defensie van 7 april 1967 te vernietigen.

Onze Minister van Defensie is belast met de uitvoering van dit besluit.

(Overgenomen uit Administratieve en Rechterlijke beslissingen 1968).

VRAGENBUS

De schout-bij-nacht van administratie b.d. J. M. TINGA te 's-Gravenhage vraagt onder verwijzing naar de beschikking van het Hoog Militair Gerechtshof van 26 maart 1968 (M.R.T. LXI, 1968, blz. 296 e.v.) en onder aanhaling van art. 56 P.I.H.M.G., of de handelwijze van het Hof, die in die beschikking een strafoplegger in een beklagzaak als getuige onder éde heeft gehoord, juist is?

Antwoord.

Artikel 56 van de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof, welke bepaling bij de wetwijziging van 4 juli 1963, Stb. 295, in de plaats is gekomen van artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht, onderscheidt met name verschillende personen, die het Hof in een beklagzaak in persoon kan ondervragen of door een commissaris kan doen ondervragen, t.w.:

- a. de klager, d.i. de krijgstuhtelijk gestrafte;
- b. de beklagmeerdere, d.i. de in art. 61 W.K. genoemde meerdere;
- c. de strafoplegger, d.i. de in art. 39 t/m 43 W.K. bedoelde meerdere;
- d. de door de beklagmeerdere opgegeven getuigen en deskundigen;
- e. de door de strafoplegger opgegeven getuigen en deskundigen;
- f. de door de klager opgegeven getuigen en deskundigen;
- g. mitsgaders de door het Hof ambtshalve opgeroepen getuigen en deskundigen.

Ingevolge art. 56 P.I.H.M.G. worden de met name onder d, e, f en g genoemde groepen getuigen en deskundigen zo mogelijk onder ede ondervraagd. Art. 284, tweede lid, van het Wetboek van Strafvordering is van overeenkomstige toepassing.

Daar art. 56 P.I.H.M.G., naast de klager, de strafoplegger en de beklagmeerdere, *afzonderlijk* vermeldt getuigen en deskundigen, die zo mogelijk onder ede gehoord worden, wil het ons voorkomen dat de onder a, b en c genoemde personen t.w. klager, strafoplegger en beklagmeerdere niét onder ede ondervraagd worden.

Het zou te vér gaan, indien van klager geëist zou worden door het afleggen van verklaringen onder ede aan zijn bestraffing te moeten meewerken, hoewel het voor een militair krijgstuhtelijke plicht is, aldus een beschikking van het H.M.G. van 25 november 1921 (M.R.T. XVII, blz. 471 e.v.), een hem door zijn meerdere in de dienst of terzake van een dienstaangelegenheid gestelde vraag naar waarheid te beantwoorden, zelfs al zou hij daardoor erkennen, zich aan een krijgstuhtelijk vergrijp te hebben schuldig gemaakt, (tenzij hij daardoor met de strafrechter in aanraking zou kunnen komen).

Strafoplegger evenals **beklagmeerdere** staan in een zéér bijzondere

positie tot de beklagzaak, waarom de wetgever het niet dienstig geoordeeld heeft deze onder ede te doen ondervragen.

Strafoplegger en beklagmeerdere treden op in hoedanigheid van *tuchtrechter* in de aan hun oordeel onderworpen krijgstuchtelijke zaak. Zij zijn op grond daarvan in het afleggen ener verklaring niet vrij, uit mogelijke vrees dat de wijze waarop zij hun taak vervuld hebben, hun beleid wel eens in verband zou kunnen worden gebracht met een over hen uit te brengen beoordeling over hun wijze van tuchthandhaving.

Strafoplegger en beklagmeerdere zullen in het algemeen ook geen getuigen of deskundigen zijn met betrekking tot het (de) in een strafreden omschreven feit(en). Niettemin kunnen hun getuigenissen, verklaringen welke zij kunnen afleggen omtrent personen of zaken, niet te veronachtzamen inlichtingen aan het Hof verstrekken.

Op deze gronden werden de hier bedoelde personen blijkens de jurisprudentie van het Hof over het vervallen artikel 68, tweede lid, W.K., waarvoor art. 56 P.I.H.M.G. in de plaats is gekomen, niét onder ede door het Hof gehoord.

Het vervallen art. 68, tweede lid, W.K. dat niet een uitvoerige onderscheiding van te ondervragen personen maakte, zoals thans art. 56 P.I.H.M.G., luidde: „De getuigen worden, zo mogelijk, onder ede gehoord, met inachtneming van de bepaling van artikel 284, tweede lid, „van het Wetboek van Strafvordering.” Blijkens talrijke beschikkingen van het H.M.G. over art. 68 W.K. werden klager, strafoplegger en beklagmeerdere niét onder ede ondervraagd. Beschikkingen van het H.M.G. krachtens art. 68 W.K. genomen, bevatten dan ook stevast de formule: „*Gehoord klager, (c.q.) strafoplegger, (c.q.) beklagmeerdere, en als getuigen onder ede*”. . . enz. De wetswijziging van 1963, Stb. 295, heeft o.i. het systeem der wet op het stuk van beëdiging van de te ondervragen getuigen gehandhaafd, terwijl deskundigen thans ook onder ede ondervraagd worden.

Op grond van vorenstaande overwegingen menen wij dat de handelwijze van het Hof in de door de schout-bij-nacht TINGA aangehaalde beschikking *niét* in overeenstemming is met het gestelde in art. 56 P.I.H.M.G.; (evenmin is het onder éde ondervragen van een strafoplegger c.q. een beklagmeerdere door een raadsheer-commissaris enz. daar mede in overeenstemming).')

A. F. S.

---

¹⁾ De jurisprudentie in deze is wisselvallig; v.g.l. b.v. besch. H.M.G. van 1 febr. 1966, 26 juli 1966, 14 febr. 1967 26 maart 1968, resp. M.R.T. LIX (1966) blz. 164, 495, LX (1967) blz. 242, LXI (1968) blz. 296 met b.v. 's Hof's besch. 12 nov. 1963, M.R.T. LVII (1964) blz. 132 alsmede besch. van oudere data b.v. van 23 okt 1923, 16 sept. 1924, 24 okt 1924, M.R.T. XX resp. blz. 91, 447, 451, enz.

BOEKAANKONDIGING

Mr. D. SANDERS, „*De Praktijk van het Medisch Tuchtrecht*“; *AE. E.* Kluwer, Deventer; 251 blz.; f 19,50.

Mr. SANDERS is vanaf de inwerkingtreding van de Medische Tucht-wet verbonden geweest aan een medisch tuchtcollege in eerste aanleg, eerst als secretaris en later als voorzitter. Hij is dan ook bij uitstek deskundig en aangewezen om over dit onderwerp te schrijven. Hij heeft met dit boek een belangrijke bijdrage geleverd aan een facet van (tucht-)rechtspraak, waarvan in het algemeen niet veel bekend is en waarover weinig literatuur bestaat: behalve het boek van DE GAAY FORTMAN (1947) en de bundel „25 jaar medisch tuchtrecht“ (verschenen in 1955) bestaan er slechts losse opmerkingen en mededelingen in tijdschriften.

Schrijver geeft een helder overzicht van de partijen in het proces en de rechtsprekende instanties; van de maatregelen, die toegepast kunnen worden en de rechtsmiddelen, die daartegen open staan; van de jurisprudentie, van de onvolkomenheden in de bestaande wetgeving en van de verbeteringen, in een nieuwe wetgeving aan te brengen. Bovenal is het boek dienstbaar aan de praktijk, voor jurist en arts.

Het zal voor de schrijver geen eenvoudige opgave zijn geweest, in zijn boek de handleiding voor de praktijk te verwerken, om het met name zowel voor de medicus als voor de jurist duidelijk leesbaar en overzichtelijk te maken. Aan deze eis is echter voor de jurist zeker voldaan en ik vermoed, dat het voor de medicus niet anders zal zijn. Voor een niet onbelangrijk deel zal dat toegerekend kunnen worden aan de levendige stijl van het boek, die zich reeds onmiddellijk in de „Inlei-„ding“^w duidelijk manifesteert.

Een jurisprudentie-overzicht en een trefwoordenregister besluiten het boek.

W. H. V.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

De grenzen van het militaire tuchtrecht

De kapitein der geneeskundige troepen T. VRIJDAG te Putten schrijft:

Met belangstelling heb ik in het Militair Rechtelijk Tijdschrift, aflevering 3 van maart 1968, gevolgd de bijdragen van Lt.-Kol. Mr. S. VAN DER PLOEG en Mr. A. F. STEFFEN, getiteld „De grenzen van het militaire tuchtrecht“, inzake het geval van de kanonnier die in het zwembad te 't Harde een meisje in het water duwde.

Mag ik, als een van de troepenofficieren die in de praktijk regelmatig de consequenties moet opvangen van klimaatsverbeteringsmaatregelen en beklagbeschikkingen als deze een kort commentaar leveren?

Met Mr. STEFFEN ben ik het niet eens met het commentaar van Mr. S. VAN DER PLOEG. Integendeel er is grondige reden voor bezorgdheid. De argumenten van Mr. STEFFEN winnen het in kracht en duidelijkheid sterk van die van Mr. VAN DER PLOEG. Na het gebeurde vraag ik mij nu het volgende af:

1) Wat is nu het resultaat van deze beslissing van de toenmalige C - 1 LK?

Nu men inderdaad het standpunt van deze autoriteit inzake de grenzen van het militair tuchtrecht kent, kan men van alles verwachten. Deze beslissing heeft niet alleen mogelijke rechtsvorming tot gevolg, meer nog onzekerheid, want modern tuchtrecht staat nergens omschreven. Daarom meen ik dat niet te beoordelen is of de beslissing al of niet te maken heeft met modern tuchtrecht. Wel is zij m.i. in strijd met wet, reglement en toelichting daarop en daarom niet bevorderlijk voor de tucht.

In dit geval: moet nu de betreffende jongedame eerst een Macht bij de justitie indienen om tot vervolging van de militair te geraken? En wordt de zaak dan toch weer niet naar de krijgsraad verwezen, gelet op de militaire status van de overtreder?

2) De beslissing valt m.i. te betreuren, omdat de strafoplegger en de beklagmeerdere hun beslissing konden doen steunen op wet, reglement en toelichting daarop.

Wie staan er nu in hun hemd?: De rapporteur en alle tussenliggende commandanten die de zaak behandeld hebben.

Wie lacht in zijn vuistje?: De betreffende kanonnier.

3) Wat had men gedaan als de bewuste soldaat een meisje uit het water had gered in plaats van erin geduwd?

Zou de affaire dan ook buiten de militaire sfeer gelegen hebben? Volgens de redenering van Mr. VAN DER PLOEG wel. Gaarne zou ik dan de reactie van C - 1 LK willen zien, indien de betrokken commandant hem, naar aanleiding van zijn verzoek om het gedrag van deze militair

te willen toetsen aan het waarderingssysteem, mededeelt, dat hieraan geen gevolg kan worden gegeven, omdat het dienstbelang niet is geraakt!

Mr. **VAN** DER PLOEG noemt het in het water duwen van het meisje een „kleine baldadigheid“, ook na hetgeen zich al eerder had voorgedaan.

En wanneer ze nu toevallig eens niet had kunnen zwemmen? Zouden de ouders het hiermede eens zijn? Indien het mijn dochter overkwam, in geen geval!

Putten, 4 juli 1968.

BIJDRAGEN

Op zoek naar een nieuwe grondslag voor het militaire tuchtrecht.

door

L. KAIJEN, luitenant ter zee van administratie der 1e klasse

Inleiding.

Het Reglement betreffende de krijgstucht mag zich in een groeiende, zij het niet steeds welwillende belangstelling verheugen. Naast ongeordende kritiek, welke doorgaans blijft steken in het weergeven van sterk subjectief getinte onlustgevoelens, is echter tevens meer en meer sprake van een serieus zoeken naar een nieuwe inhoud van het begrip krijgstucht. Van verschillende zijden is er reeds op gewezen dat het noodzakelijk is, dat de praktijk tijdig zijn stem in het koor der zoekenden mengt. Deze bijdrage wil een poging zijn aan deze roep gehoor te geven.

Omdat, zoals Mr. S. VAN DER PLOEG in de Militaire Spectator van april 1967¹⁾ reeds opmerkte, allereerst een nieuwe centrale grondslag voor de militaire gedrags- en tuchtregels zal moeten worden gevonden alvorens een discussie over de regels zelf vruchtbaar kan zijn, zal deze bijdrage zich bezighouden met de vraag welk beginsel de plaats zal moeten innemen van het toch wel algemeen verouderd geachte adagium: De ondergeschiktheid is de ziel van de militaire dienst.

Functioneel loyaliteitsbeginsel als alternatief.

Het Reglement betreffende de krijgstucht is (en behoort dat ook te zijn) van toepassing zowel in oorlogs- als vreedstijd en in alle denkbare situaties die tussen deze twee uitersten kunnen voorkomen. Het is niet zo gewaagd te veronderstellen dat het reglement — ware thans sprake van oorlogsomstandigheden — nog wel in ruime mate aanvaarding, of op zijn minst berusting zou ontmoeten. Het is anderzijds duidelijk dat het in vreedstijd anno 1968 hoofdzakelijk weerstanden vermag op te wekken.

Het zou al te gemakkelijk zijn dit verschijnsel uitsluitend toe te schrijven aan de weinig militair gezinde tendensen, welke heden ten dage „in” zijn. Er is minstens evenveel reden om te veronderstellen dat andere, meer reële en zakelijke overwegingen een rol spelen; overwegingen die verband houden met de bewustwording dat de huidige tuchtregels een sterk verouderde taal spreken. Onder verouderde taal kunnen we dan gevoeglijk zowel het taalgebruik als de inhoud van het reglement verstaan. Teveel gaat het reglement voorbij aan de omstandigheid dat oorlogstijd aan de militair nu eenmaal geheel andere eisen stelt en bovenal een geheel andere mentale instelling vereist dan vreedstijd. Enigermate zwart-wit kan

---

1) „Modern Tuchtrecht” door Mr. S. van der Ploeg.

gezegd worden dat in oorlogstijd *vernietiging* (van de vijand) centraal staat en in vreedetijd *instandhouding* (van de vrede enerzijds; van kostbaar materieel anderzijds) de voornaamste plaats inneemt.

In het karakter van deze tegenstelling ligt besloten dat het adagium: „De ondergeschiktheid is de ziel van de militaire dienst” in oorlogstijd een hard maar zinvol dwangmiddel kan zijn, doch in vreedetijd een te weinig aansprekende uitdrukking is. In vreedetijd is immers de met het ondergeschiktheidsbeginsel onverenigbare dialoog tussen leiders en uitvoerders een dwingend vereiste voor een zo doelmatig mogelijk beheer van personeel en materieel. Hoewel militaire oefeningen niet in de schaduw kunnen staan van werkelijke oorlogsomstandigheden, behoeft men zich slechts het verschil tussen oefenperiodes en normale vredesdienst voor de geest te halen om zich te realiseren hoezeer de verschillende eisen en omstandigheden en daarmee samenhangend, de mentale verschijningsvormen van de militair uiteenlopen.

Beslist opmerkelijk is in dit verband de veerkracht waarmee de vredesmilitair zich onder gefingeerde of werkelijke gevechtshandelingen omschakelt naar de vechtmilitair. Niet zelden is zelfs de militair, die in geval van ernst zonder dralen zijn gevechtstaak verricht, juist de vredesmilitair, die onder normale omstandigheden het juk van de krijgstucht sterk overdreven vindt. Ik geloof dan ook niet zo bijster sterk in het reglement als middel om in vreedetijd de door sommigen hooggeprezen gevechtsbereidheid aan te kweken. Mits de militair in vreedetijd is toegerust met vakkennis en zelfvertrouwen alsmede met de wetenschap dat hij zich immer ten dienste van het geheel behoort te stellen, zullen de oorlogsomstandigheden zelf — zij het wellicht dan **zonodig** met dwang — wel de noodzakelijke gevechtsbereidheid afdwingen.

Men onderschatte daarbij vooral niet de positieve invloed van de man naast hem, die uit groepsbesef of uit lijfsbehoud niet zal nalaten een zwakke broeder tot de van hem verlangde activiteit te stimuleren. Het is daarom niet zo gewaagd te veronderstellen dat de huidige tuchtregels in oorlogstijd een geheel andere toepassing zouden vinden, dan nu — in vreedetijd — het geval is. Zeker: ondanks de grotendeels onveranderlijke normen, vindt de praktische toepassing momenteel wel een weg om starheid te ontvluchten. De **toepassingsflexibiliteit** is echter sterk — te sterk — afhankelijk van de goede wil van de tuchthandhavers.

Het reglement dicteert onveranderlijk volgzzaamheid en gedweeheid, ook onder omstandigheden dat tijd en aanleiding aanwezig zijn om vrijelijk van gedachten te wisselen. Het ondergeschiktheidsbeginsel kent geen „van gedachten wisselen”, het kent slechts de — in een voortdurend besef van ondergeschiktheidaangehoorde — monoloog. Het ontbreken van de mogelijkheid tot dialoog in daartoe geschikte tijden, bestempelt het on-

dergeschiktheidsbeginselin vreedestijd tot ondoelmatig. Het onvermijdelijke gevolg hiervan is dat in de toekomstige tuchtregels geen plaats meer behoort te *zijn* voor de oude, te eenzijdige en te enge afstemming op de relatie meerdere - mindere.

Het betekent tevens het einde van een onjuiste voorstelling van zaken! Onjuist, omdat de handleiding voor de eenvoudige militair, die het reglement wil zijn, die militair thans nog „wijs” wil maken dat het begrip ondergeschiktheid(en dus ook de relatie meerdere-mindere) onveranderlijk dezelfde inhoud heeft. Een der eerste dingen die de jeugdige militair ontdekt is immers, dat het begrip ondergeschiktheid in de praktijk een andere inhoud heeft naarmate het verschil in rang en stand groter of kleiner is. De beginselen der krijgstucht voor zichzelf repeterend, zal hij geneigd zijn te interpreteren: De ondergeschiktheid is de ziel van de militaire dienst . . . maar sommigen zijn meer ondergeschikt dan anderen!

Dit alles wil overigens niet zeggen dat ik de mening zou zijn toegedaan, dat de hiërarchische opbouw van de krijgsmacht zonder zin of inhoud is. Integendeel. Wel gaat in het reglement de hiërarchie mank aan een te individueel, te persoonlijk gerichte structuur; de hiërarchie helt teveel over naar een hiërarchie terwille van de hiërarchie. Onvoldoende komt in het reglement tot uiting dat de hiërarchie geen doel op zichzelf vormt, doch middel is voor een goede functionering van de krijgsmacht. Naar mijn mening behoort de taak van de krijgsmacht een meer centrale plaats in het samenstel van gedrags- en tuchtregels in te nemen. In deze opvatting ligt het voor de hand dat de ziel van de militaire dienst niet primair moet worden gezocht in de personele relatie tussen meerdere en mindere, doch in de functionele relatie tussen de militair en de taak van de krijgsmacht. Dit houdt in dat de grondregel van de daaromheen gesitueerde gedrags- en tuchtregels op een hoofdzakelijk functionele basis behoort te komen rusten.

De formulering van deze vervangende grondregel is geen gemakkelijke opgave en zal ongetwijfeld minder bondig kunnen luiden dan het ondergeschiktheidsbeginsel. Ik wil het echter niet laten bij een vage aanduiding van hetgeen ik ter vervanging aanprij, doch trachten — in het besef dat volmaaktheid illusoir is — wat meer concrete gestalte te geven aan wat ik zou willen noemen:

het functionele loyaliteitsbeginsel.

Een proef hiervan moge als volgt luiden:

„De taken, welke op de krijgsmacht rusten, kunnen slechts op de juiste „wijze worden vervuld als elke militair — ook zonder voorafgaand bevel „of voorschrift — op plichtsgetrouwe, loyale en gezagsgetrouwe wijze, in

„voortdurende bereidheid tot constructieve samenwerking), zijn deel „aan het geheel van die taken bijdraagt.

„**DAAROM DIENT ELKE MILITAIR STEEDS TE HANDELEN IN OVEREENSTEMMING MET DE VERANTWOORDELIJKHEID DIE HIJ VOOR ZIJN TAKEN EN PLICHTEN HEEFT EN DE MEDEVERANTWOORDELIJKHEID DIE HIJ VOOR DE TAKEN EN PLICHTEN VAN ANDEREN DRAAGT**”.

Toelichting.

Ik ben mij ervan bewust dat een nadere toelichting op dit beginsel niet mag ontbreken.

Bij het samenstellen van de zojuist genoemde formule heb ik de volgende grondgedachten als richtsnoer genomen:

1. De hiërarchische verhoudingen behoren meer te worden gericht op de gezamenlijke getrouwheid aan de taak/de functie dan op de feodale getrouwheid aan de persoon van de meerdere.

2. Het hiërarchische eenrichtingsverkeer van het ondergeschiktheidsbeginsel behoort plaats te maken voor een grotere wederkerigheid in de verhouding meerdere - mindere, via de gezamenlijk te verrichten taken.

3. De uit het ondergeschiktheidsbeginsel voortvloeiende, te starre gehoorzaamheidsplicht behoort te worden vervangen door een proportionele, functionele discipline, die onder alle omstandigheden een wezenlijke inhoud heeft.

Voor zover dit nog niet uit het voorgaande is gebleken, wil ik trachten te motiveren waarom mijn keus op deze grondgedachten is gevallen.

ad I. Omtrent de keuze van de eerste hoofdlijn kan ik na het voorafgaande tamelijk kort zijn. Ik heb reeds gesproken over de redenen waarom het ondergeschiktheidsbeginsel moet wijken voor een ander, meer functioneel gericht beginsel.

In de reeds genoemde functionele relatie tussen de militair en de taak van de krijgsmacht dient naar mijn mening de loyaliteit van de militair centraal te staan. Wel te verstaan: loyaliteit in de betekenis van „getrouwheid aan de functie waarin men is gesteld” (Van Dale 1965). Aan deze elementen ontleent de formule zijn naam: „Het functionele „loyaliteitsbeginsel”.

---

¹⁾ Graag maak ik gebruik van de door de Minister van Defensie uitgesproken woorden tijdens de behandeling van de defensiebegroting 1965. De minister zei daarbij onder meer: „Met de toename van de zelfstandigheid verandert langzamerhand de oude „opvatting, dat de ondergeschiktheid de ziel is van de militaire dienst. Dit verschuift „langzamerhand in de richting van de opvatting, dat de samenwerking in de geest van „de commandant of in de geest van de opdracht de ziel is van de militaire dienst”.

Het terzijde zetten van het ondergeschiktheidsbeginsel impliceert geenszins het verwerpen van de hiërarchie; de hiërarchie behoort zijn onmisbare plaats in de structuur van de krijgsmacht in te blijven nemen. Met het verwerpen van het ondergeschiktheidsbeginsel krijgt de hiërarchie echter — vrijwel automatisch — een andere dimensie en wel (in plaats van een personele) een typisch functionele. Uit deze verschuiving vloeit naar mijn mening de eerste hoofdlijn voort. Het gezamenlijke bindingspunt van de meerdere en de mindere is niet langer het uiterlijk van het uniform, doch de gezamenlijke taak, die in de verhouding meerdere - mindere de functie heeft van een objectiverende en relativerende reagens.

ad 2. Afgezien van de hierboven genoemde accentverlegging, komt het mij bovendien voor, dat niet de volledige druk van de hiërarchie op het genus „ondergeschikte" behoort te rusten. De ondergeschikte behoort meer zekerheid te hebben dat de meerdere zijn gezag eveneens steeds in dienst van het geheel stelt. Hoewel in het huidige tuchtrecht regels ter bestrijding van gezagsmisbruik voorkomen, schiet het tekort in het geven van regels voor gezagsgebruik.

Een nogal eens gehoorde klacht is dat de krijgstucht teveel een eenrichtingsverkeer instelt, als gevolg waarvan de mindere te snel verantwoordelijk wordt gesteld voor feiten welke ogenschijnlijk voor rekening van de mindere komen, doch waarvan de meer verborgen oorzaak is terug te brengen tot een falend beleid of een falende meerdere. De regelmaat waarin hij, die luisteren wil, deze en soortgelijke klachten verneemt, wijst erop dat zij niet geheel uit de lucht zijn gegrepen. Hoewel tal van voorbeelden zouden zijn te noemen, wil ik het bij één willekeurig gekozen voorbeeld laten: Het wil meer dan eens voorkomen dat een discussie met een mindere wordt afgesloten met de woorden: „Je hebt geen verantwoording voor je meerdere". Soms wordt deze uitdrukking gebruikt om een door de betreffende mindere geconstateerd vergrijp van een meerdere aan zijn verdere bemoeiingen te onttrekken, soms ook spruit een dergelijke opmerking eenvoudig voort uit een gebrek aan overtuigingskracht om een discussie toch in „het voordeel" van de meerdere te beslechten, in andere gevallen wordt zij met de beste bedoelingen geplaatst en wil dan slechts betekenen dat de meerdere geen verantwoording *behoeft* af te leggen aan de mindere. Het laatste is — al blijft de woordkeuze minder gelukkig — ongetwijfeld juist. Dit neemt niet weg (en dat wordt door de tuchtregele in te geringe mate aangemoedigd) dat een goede chef, als de tijd en de omstandigheden dat toelaten, er niet voor zal terugschrieken zijn mensen deelgenoot te maken van zijn beweegredenen, al was het slechts om hun inzicht te verbeteren en hun belangstelling aan te wakkeren.

Het is dus niet zo verwonderlijk dat de mindere de uitdrukking „Je hebt geen verantwoording voor je meerdere" een dooddoener vindt, die hem met wrevel vervult. De vraag, die zich ten aanzien van het geschetste gevoel van onbehagen met enige klem voordoet, is, of voldoende evenwicht bestaat tussen de plichten en rechten van de mindere enerzijds en van de meerdere anderzijds.

Ik meen dat op dit punt verbetering nodig en mogelijk is. Met name zie ik in de uitvoering van een nieuw tuchtbeginsel de behoefte aan meer concrete richtlijnen voor de meerdere **terzake** van praktisch leiderschap en praktische personeelszorg. Indien de mindere van een krijgstuchtelijk vergrijp wordt beticht, werkt het huidige reglement te veel bestraffing van het verschijnsel in de hand en stimuleert te weinig een kritische beschouwing van de eventuele grondoorzaken. Het is ook op dit punt dat de tuchtregels voor een beter evenwicht zouden kunnen zorgen. Meer nadruk zou kunnen komen te liggen op de stelregel dat onkrijgstuchtelijk gedrag van de militair aan strafwaardigheid inboet naarmate de grondoorzaak van dit gedrag meer is terug te brengen tot een falend beleid van **zijn** meerdere. Ten nauwste hiermede verbonden is de wenselijkheid om zorgvuldigheid in personeelsbeheer en -begeleiding te stimuleren. De in de tweede hoofdlijn genoemde wederkerigheid beoogt hiervoor een waarborg te scheppen. Daarnaast wil deze hoofdlijn ruimte scheppen voor een grotere bereidheid tot samenwerking op elk niveau. De te grote **starheid** van het ondergeschiktheidsbeginsel heb ik in het voorafgaande reeds belicht.

ad 3. Hoofdlijn 3 beoogt een formule te creëren, welke deze starheid mist en in staat is met wisselende omstandigheden (oorlog - vrede) in fase te blijven.

Reeds eerder heb ik opgemerkt dat de taak van de krijgsmacht afhankelijk van de omstandigheden een wisselend karakter heeft. Het blijft om het even of men dit een taakverschuiving of een accentverschuiving wil noemen. Het feit blijft bestaan dat oorlogstijd aan de militair andere eisen stelt dan vreedstijd. De tuchtregels zullen daar rekening mee moeten houden. Het moet niet nodig zijn — zoals nu het geval is — de in vreedstijd verroeste regels op te poetsen zodra de omstandigheden dreigender worden. Anderzijds zal moeten worden voorkomen, dat voor ernstige omstandigheden bestemde regels in normale tijden kunstmatig in leven moeten worden gehouden. Met andere woorden, de functionele tuchtregels zullen als een schip op het water met het wisselende getij op en neer moeten gaan. Deze automatische terugkoppeling op de feitelijke omstandigheden van het moment is door mij bedoeld als ik in de derde hoofdlijn spreek van „proportionele discipline".

Naschrift.

Ik vlei mij niet met de gedachte dat bovenstaande uiteenzetting de onmiddellijke instemming van de belangstellende lezer zal verwerven. Een tegenwerping zou kunnen zijn dat de taak van de krijgsmacht niet alle facetten van de militaire samenleving bestrijkt, die tot nu toe wel door de militaire tucht werden bestreken. In het functionele loyaliteitsbeginsel wordt echter niet zonder reden gesproken van een meervoudigheid van taken, hetgeen er op wijst dat ik die taken niet te eng wil zien. Zeker wil ik daaronder ook begrijpen de mentale voorwaarden welke nodig zijn om de krijgsmacht daadwerkelijk in de strijd met succes haar primaire taak, n.l. gewapenderhand optreden, te laten vervullen. Het voldoen aan deze voorwaarden (het aankweken van orde, regelmaat, zelfbeheersing, discipline etc.) beschouw ik zeker als te behoren tot de taken van de **krijgsmacht**. Zo zal onbehoorlijk en onwillevend gedrag buiten dienst van een als zodanig herkenbare militair onveranderd met de krijgstucht in strijd blijven. Ik ben er dan ook niet beducht voor dat onmisbaar tuchtterrein zal worden prijsgegeven. Wel zal uit de tuchtregels moeten blijken wat het verband is tussen het gebod of verbod en het nieuwe tuchtbeginsel. Dit laatste acht ik geen nadeel, doch veeleer een belangrijk rechtspositioneel voordeel.

Een groot winstpunt van de nieuwe formule acht ik de erkenning van een verhoudingsgewijze zelfstandigheid en eigen verantwoordelijkheid van elke militair. De formule rekent af met onmondigheid en onzelfstandigheid en erkent dat elke militair „iemand” is. Daar tegenover staat, dat in overeenstemming met de verhoudingsgewijze zelfstandigheid, ook zelfstandig bepaalde plichten moeten worden opgebracht. Als elementaire plichten (en daarmee kan mijns inziens worden volstaan) zijn in het functionele loyaliteitsbeginsel genoemd:

- getrouwheid aan het eigen plichtsgevoel
- getrouwheid aan taak en functie
- getrouwheid aan gezag en overheid
- getrouwheid aan de collegialiteit

In enkele bewoordingen, zou ik de positieve kenmerken van de nieuwe formule als volgt willen aanduiden:

De formule is van toepassing op elke militair en schept als zodanig een waarborg voor wederkerigheid in de toepassing.

De formule erkent dat elke taak — groot of klein, belangrijk of minder belangrijk — een eigen inhoud binnen het geheel heeft.

De formule heeft zowel in oorlogstijd als in vreedstijd een wezenlijke inhoud.

De formule blijft daardoor steeds actueel en krijgt nimmer een kunstmatig etiket.

De formule doet een dwingend beroep op de eigen verantwoordelijkheid van de militair binnen het geheel.

De formule verwerpt passiviteit en dwingt tot een actief en loyaal deelgenootschap.

De formule houdt reëel rekening met de mogelijkheid het betere (specialistische)inzicht van de mindere te beschermen tegen het (in het kader van het geheel) eventuele onjuiste inzicht van de meerdere.

De formule dwingt de meerdere tot meer zorgvuldigheid in zijn optreden jegens de mindere. Hij heeft niet langer a priori gelijk; zijn gezagsuitoefening wordt mede getoetst aan het belang van het totale verband.

De formule tilt het begrip „ongehoorzaamheid" boven het persoonlijke en daardoor subjectieve vlak uit en maakt het tot een objectief en „waar-,„devast" begrip.

Een korte beschouwing over de nota met vraagpunten, welke door de ministers Samkalden en De Jong bij de Tweede Kamer werd ingediend op 16 augustus 1966.

door

MR. TH. H. C. M. PONSIOEN

Op 11 januari 1951 werd een commissie ingesteld onder voorzitterschap van Mr. J. Doornbos, oud-president van het H.M.G. Deze commissie kreeg als opdracht de herziening van het militair strafrecht voor te bereiden. In 1958 werden de wetsontwerpen ingediend, die tot de herzieningswetten van 4 juli 1963 hebben geleid. In de memorie van Toelichting werd door de regering medegedeeld, dat ook het militaire strafprocesrecht dringend algehele herziening behoeft, hetgeen door de hiertoe ingestelde bijzondere commissie uit de Tweede Kamer werd beaamd. De regering gaf daarom aan genoemde commissie Doornbos de opdracht een daartoe strekkend wetsontwerp voor te bereiden.

De bijzondere commissie uit de Tweede Kamer gaf de regering als haar wens te kennen, dat deze de Kamer een aantal vraagpunten zou voorleggen, waardoor een aantal beginsel-uitspraken van de volksvertegenwoordiging zouden worden verkregen. Deze commissie kwam in 1965 weliswaar hierop terug, maar de ministers meenden de vraagpunten-procedure toch te moeten laten doorgaan.

Die vraagpunten luiden aldus:

1. In hoeverre moet een afzonderlijke militaire rechter worden gehandhaafd?
2. Hoever moet de absolute competentie van de militaire rechter zich uitstrekken?
3. Hoe moet de organisatie van de Krijgsraden zijn?
4. Welke rechtsmiddelen moeten er in de militaire strafrechtspleging zijn?
5. Hoe dient het Hoog Militair Gerechtshof te zijn samengesteld?

Op het eerste vraagpunt antwoorden de ministers, dat een afzonderlijke militaire rechter zowel in oorlogstijd als in vreedstijd dient te worden gehandhaafd. Het argument hiervoor is, dat de noodzaak van een militaire rechter in oorlogstijd eist, dat in vreedstijd deze rechter reeds kan „oefenen” om goed op zijn taak voorbereid te zijn. Eventuele bezwaren zouden volgens de ministers kunnen worden weggenomen door de organisatie van de militaire rechter en het militair strafprocesrecht zoveel mogelijk aan te passen aan het commune strafprocesrecht en de organisatie van de gewone rechterlijke macht. De gebruikte argumentatie is niet bepaald overtuigend, zo er althans van argumentatie gesproken kan worden. Het valt te betreuren, dat in een drie kolommen tellende toelichting geen steekhoudende argumenten te vinden zijn, die een ieder kunnen overtuigen van de noodzaak om de militaire rechter te handhaven in vreedstijd.

Het tweede vraagpunt betreft het probleem, hoever de absolute competentie van de militaire rechter zich moet uitstrekken.

Ten aanzien van de huidige competentie, die de militaire rechter heeft over militairen en bepaalde categorieën burgers, zijn de voorgestelde veranderingen waarschijnlijk direct aansluitend op wat de wetgever aanvankelijk voor ogen heeft gestaan. **Zij** zijn niet van veel belang te noemen: ze vormen een nuancering van het reeds bestaande.

Een stap in de goede richting is zeer zeker het voorstel om bepaalde scherp omschreven groepen strafbare feiten te onttrekken aan de rechtsmacht van de militaire rechter, zoals dat reeds gebeurd is t.a.v. de fiscale delicten. Als nieuwe groepen worden nu voorgesteld de sociaal-economische delicten, die een sterke specialisatie vereisen, alsmede de verkeersdelicten onder de beperking, dat de militaire rechter wel uitsluitend bevoegd zal zijn voor delicten, die gepleegd worden met zuiver militaire vervoermiddelen of delicten, gepleegd door een militair, die zich in een marscolonne bevindt. Deze beperking is zeer zeker vereist, aangezien bedoelde delicten immers zeer dikwijls een speciaal militair karakter vertonen, zoals b.v. die welke in open terrein plaats vinden.

Teleurstellend is de behandeling van de situatie, dat er naast een com-

mune strafrechter een militaire strafrechter is. Terwijl Prof. Mr. D. van Eck in januari 1964 (M.R.T. '64 blz. 1) reeds wees op de zo onvolledige regeling van de deelneming wordt in de toelichting op het onderhavige vraagpunt voorgesteld, deze regeling nog uit te breiden tot de samenloop. Het wordt zelfs wenselijk geacht om de mogelijkheid van overdracht van militaire rechter naar commune rechter en omgekeerd verder te verruimen. De mogelijke consequenties hiervan worden niet besproken, met name niet die, welke voortvloeien uit de verkoppeling van toepasselijkheid van materieel strafrecht en militaire jurisdictie.

De regering is van mening, dat het geen aanbeveling verdient, dat de militaire rechter kennis neemt van de civiele vordering van de beledigde partij in een strafprocedure, zoals dat in artikel 332 Sv. is geregeld. Naar mijn mening zou het zeer zeker wél aanbeveling verdienen, aangezien het voordelig is voor de gelaedeerde én omdat het past in het streven commuun en militair strafrecht/strafprocesrecht aan elkaar aan te passen. De bezwaren zijn voor mij niet doorslaggevend; met name niet het bezwaar, dat de militaire rechter geen ervaring zou hebben met het burgerlijk recht. In hoeverre heeft de burgerlijke strafrechter dit wel? Strafkamer en Burgerlijke Kamer staan immers ook los van elkaar; bovendien ligt het in de bedoeling van de ministers een president voor de Krijgsraad te betrekken uit de leden van de gewone rechterlijke macht.

Vraagpunt drie betreft de organisatie van de Krijgsraden.

Mr. A. Berkhout heeft in het N.J.B. 1967, blz. 105 e.v. reeds de algemene beschouwingen van de nota over de samenstelling van de Krijgsraad bekritiseerd. De argumentering van de regering om te komen tot een krijgsraad, die bestaat uit twee vaste leden, waarvan één militair jurist en één wisselend militair lid, is niet sterk. In deze argumentering evenwel komt de wens naar voren om zowel de onafhankelijkheid als de deskundigheid van de militaire rechter te waarborgen: een lofwaardig streven. De opzet van de nota is deze, dat naast een burger-rechtsgeleerde als president tenminste één van de twee leden der Krijgsraad vast lid moet zijn; dat deze militair-jurist moet zijn; dat hij niet in een functionele ondergeschiktheidsverhouding mag worden gesteld en dat zijn benoeming zal moeten geschieden door de Kroon. Het andere lid der Krijgsraad zal wisselend lid zijn en de speciaal vereiste militaire deskundigheid moeten vertegenwoordigen op het terrein, waarop geprocedeerd wordt. Deze opzet lijkt mij een goede waarborg voor de onafhankelijkheid en deskundigheid van de militaire rechter. Discussabel blijft echter de vraag of het wisselend lid niet ook vast lid zou moeten worden. De nota spreekt er niet over.

De instelling onder bepaalde omstandigheden van een enkelvoudige kamer van de Krijgsraad, zoals de regering voorstelt, is inderdaad **prak-**

tisch en doelmatig. Overwegende bezwaren zullen hiertegen naar mijn mening nauwelijks aangevoerd kunnen worden.

Ten aanzien van de vervolging wordt als belangrijke wijziging voorgesteld, dat een zaak ter terechtzitting aanhangig gemaakt kan worden, indien hetzij de openbare aanklager, hetzij de commandant, hiertoe bevoegd, dit wenst. Hierdoor zou de bestaande verhouding tussen militaire overheid en Openbaar Ministerie in een beter evenwicht gebracht worden en het Openbaar Ministerie ruimere bevoegdheden krijgen, hetgeen reeds in 1963 door de Algemene Orde van Advocaten in een advies werd bepleit (M.R.T. 1963 blz. 2 e.v.).

Wat betreft de relatie Krijgsraad-krijgsmachtdeel zoeken de ministers aansluiting bij de bestaande regeling: Er zou een zekere binding moeten zijn tussen Krijgsraad en krijgsmachtdeel, met dien verstande, dat concentratie van zeemachtzaken bij één van de Krijgsraden en van luchtmachtzaken bij een ander mogelijk is. Doelmatigheid en binding met een krijgsmachtdeel zouden op deze wijze volgens de nota goede gestalte kunnen krijgen. Als argument voor deze oplossing wordt o.m. gebruikt, dat de militaire rechter, die in oorlogstijd militairen van diverse krijgsmachtdelen moet berechten, beter op zijn taak voorbereid zal zijn, wanneer hij reeds in vreedstijd met de verschillende krijgsmachtdelen in aanraking is gekomen.

De ministers kozen bovengenoemde opzet uit een groep van drie mogelijkheden, zoals die in de Toelichting worden genoemd n.l. 1) afzonderlijke Krijgsraden voor elk onderdeel, 2) algemene geïntegreerde Krijgsraden en 3) algemene Krijgsraden met een zekere binding. De Toelichting beziet deze drie mogelijkheden te weinig in al hun facetten. Het doelmatigheidsaspect van elke mogelijkheid b.v. wordt nauwelijks belicht evenmin als de vraag in hoeverre geografische spreiding van belang is. De nota is in deze bijna axiomatisch. (Mr. A. Berkhout in N.J.B. 1967 blz. 107) De Algemene Raad der Nederlandsche Orde van Advocaten pleitte in 1963 voor één geïntegreerde, in verschillende Kamers onderverdeelde Krijgsraad en zou derhalve dus voor de tweede mogelijkheid gekozen hebben. (M.R.T. 1963 blz. 29) Of de opstellers van deze nota van dit advies kennis genomen hebben, is een vraag; in elk geval zijn in deze nota geen argumenten te vinden, die tegen het advies van de Algemene Raad ingaan.

De Nota is er naar mijn mening niet in geslaagd de gekozen oplossing voor de relatie Krijgsraad-krijgsmachtdeel als de meest juiste te motiveren.

Welke rechtsmiddelen er moeten zijn, wordt besproken in het vierde vraagpunt. In het N.J.B. 1960, blz. 473 schreef Mr. A. F. Steffen, onder verwijzing naar een rede van de president van het H.M.G. op 17 oktober 1939, over de reeds jarenlang gevoelde noodzaak om de rechtsmiddelen

cassatie, revisie en cassatie in het belang der wet op te nemen in het militair strafprocesrecht. Volgens de redactie van het M.R.T. zou in 1939 zelfs meer dan tien jaar reeds een desbetreffend ontwerp klaar gelegen hebben. Ook de Nederlandsche Orde van Advocaten onderschreef in 1963 de noodzakelijkheid genoemde rechtsmiddelen in te voeren. Het voorstel van de regering om deze rechtsmiddelen, alsmede het hoger beroep, dat in deze lijn past, nu dan eindelijk in te voeren, kan daarom toegejuicht worden.

De afschaffing, welke wordt voorgesteld t.a.v. het fiat executie, en de voorgestelde invoering van een bijzonder beroep zou ik buiten mijn beschouwing willen laten. (Zie M.R.T. 1967 blz. 7 e.v. Mr. J. Zaaijer; R.M.Th. 1956 blz. 684 Mr. A. F. Steffen)

In het vijfde vraagpunt komt aan de orde, hoe het Hoog Militair Gerechtshof dient te zijn samengesteld.

Bij de huidige samenstelling van dit College zijn enkele reële leemten te ontdekken. Zo bestaat voor de leden van het H.M.G. niet de benoeming voor het leven, welke algemeen als een belangrijke waarborg voor de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht wordt beschouwd, terwijl de redactie van de artikelen van de P.I. toelaat, dat door het H.M.G. gevonnist wordt in een samenstelling, welke niet strookt met de bedoeling van de wetgever, zoals in de loop der jaren reeds door enkele schrijvers is opgemerkt. (Mr. H. H. A. de Graaff in N.J.B. 1962 blz. 509 en Mr. A. F. Steffen in R.M.Th. 1956 blz. 676 e.v.)

De Nota stelt voor deze leemten op te vullen. Vooral opmerkelijk is de aanpak om te komen tot een juiste verhouding in de samenstelling van het H.M.G. Het uitgangspunt, dat het College uit zes personen moet bestaan, wordt verlaten; het wordt gereserveerd voor meer speciale gevallen en dan zal het zesde lid altijd nog een rechtsgeleerd raadsheer moeten zijn. Volgens het voorstel zal de normale samenstelling zijn: twee rechtsgeleerden en drie militairen, waarmee een einde zal komen aan de situatie, dat vier militairen en slechts één rechtsgeleerde vonnis zullen kunnen wijzen.

Het geheel van deze nota overziende, mogen wij stellen, dat hier en daar juiste wijzigingen in het militair strafprocesrecht worden voorgesteld. Bepaalde punten blijven dubieus van aard, waarbij het te betreuren is, dat de nota dikwijls axiomatisch, zonder een breedvoerige argumentering te werk is gegaan.

Een vraagpuntenprocedure, welke vooraf zou moeten gaan aan een definitief wijzigingsontwerp, stelt daarbij een indrukwekkend vraagteken achter het tijdstip, waarop een nieuw militair strafprocesrecht zijn beslag zal krijgen.

Militair tuchtrecht in de branding

door

MR. W. H. VERMEER

„De ondergeschiktheid is de ziel van de militaire dienst“
Reglement betreffende de Krijgstucht, artikel 2(1).

Luid is tegenwoordig de roep dat het Reglement betreffende de Krijgstucht herschreven moet worden; dat het naar inhoud en taal verouderd is; dat het de moderne mensen niet meer aanspreekt.

De boosdoener in het Reglement Krijgstucht is wel het hierboven geciteerde eerste lid van artikel 2. Het woord „ondergeschiktheid“ kan men niet meer verteren; men acht dat uit de tijd. Daarvoor moet een ander begrip komen. Individueel verantwoordelijkheidsbesef, „teamgeest“ en doel-gerichtheid moeten in de plaats komen van het verouderde en aanstootgevende ondergeschiktheidsbegrip.

Nu heb ik er geen bezwaar tegen om in artikel 2 R.K. voor het woord „ondergeschiktheid“ een andere term te substitueren, mits de inhoud van het artikel maar hetzelfde blijft. Want ik ben er van overtuigd dat — uiteindelijk — de ondergeschiktheid de ziel van de militaire dienst is en moet blijven. Geen krijgsmacht kan bestaan zonder ondergeschiktheid, zonder hiërarchie, omdat uiteindelijk de bevelen van de commandant, via de hiërarchie ladder, moeten worden opgevolgd. Anders wordt het een janboel. Met goede wil en verantwoordelijkheidsbesef alléén komt men er niet.

De mei-revolutie van de Parijse studenten en de bezetting van de Sorbonne door die studenten heeft dit overduidelijk bewezen. De bezetters waren intellectuelen, beziel met goede wil en verantwoordelijkheidsbesef. Maar natuurlijk was er geen plaats voor ondergeschiktheid: dat is niet meer van deze tijd. Iedereen streefde met goede wil en verantwoordelijkheidsbesef naar orde, maar het resultaat was bedroevend. Toen eindelijk — medio juni 1968 — de Sorbonne ontruimd werd, bleek dat verantwoordelijkheidsbesef en goede wil (zonder ondergeschiktheid.) was uitgelopen in volslagen anarchie.

Ik ontken allermint dat verantwoordelijkheidsbesef een waarde is van hoge orde. Wet mag echter niet in de plaats komen van ondergeschiktheid. Verantwoordelijkheidsbesef behoort weliswaar steeds aanwezig te zijn, maar daar waar dat besef tekort schiet of waar de verschillende verantwoordelijkheidsopvattingen van de individuen dreigen te divergeren, moet de ondergeschiktheid regelend en zo nodig beslissend optreden. De ondergeschiktheid behoort de ziel, de kern, het essentiële van de militaire dienst te blijven.

Dit alles is natuurlijk niets nieuws en niets bijzonders; ieder weet het. Het werd nog eens vermeld omdat de roep om herschrijving van het artikel deze eenvoudige waarheid, waarvan het bewijs overal te vinden is, op de achtergrond dreigt te plaats.

Persoonlijk vind ik het geciteerde artikel niet onjuist geredigeerd: ik geloof dat het kort en krachtig en met juiste beeldspraak uitdrukt wat de kern van de zaak is. Als ik al enige wijziging nodig zou achten, dan zou het zijn dat met dit eerste lid van artikel 2 het Reglement zou aanvangen. Dan zou het grondbeginsel voorop staan, want naar mijn mening is de rest van het Reglement uitwerking van dit kardinale thema. Ik vind dat de militair, speciaal de **jeudige** militair, van stonde af aan moet weten wát de ziel, de kern van de dienst is en daar moeten geen doekjes omheen gewonden worden. Want of men nu dit, voor onverteerbaar verklaarde, grondbeginsel met meer of met minder succes achter andere termen verstoppt: het water van de zee wast niet af dat geen krijgsmacht — nóch die van Mao Tse-Tung, nóch die van Amerika — kan bestaan zonder het duidelijke principe van de ondergeschiktheid.

En als artikel 2(1) tóch herschreven moet worden, dan zal een primaire eis van waarachtigheid met zich meebrengen dat het beginsel niet verhuld wordt. Verhulling zou onontkoombaar tot teleurstelling (en erger) leiden. Zo zou ik er geen bezwaar tegen hebben als artikel 2(1) bijvoorbeeld zou komen te luiden: „De gehoorzaamheidsplicht is de kern van „de krijgsmacht” of „De hiërarchie is de essentie van de militaire dienst”. Maar wel zou ik er bezwaar tegen hebben als het beginsel van ondergeschiktheid, van gehoorzaamheidsplicht en hiërarchie, onvermeld bleef of door vaagheden bedekt werd.

STRAFRECHTSPRAAK

Arrondissementskrijgsraad te 's-Hertogenbosch

Vonnis van 13 maart 1968

President: Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonel L. Keijser en Luitenant-Kolonel J. J. Cramer;
Raadsman: Majoor W. G. Tibben.

Poging tot doodslag en rijden onder invloed van alcoholhoudende drank. Voorts na een verkeersongeval zich aan identificatie onttrekken door te vluchten, alles gepleegd in Stolzenau, West-Duitsland (Beklaagde had, als bestuurder van een auto, in een straat te Stolzenau, vooruit en achteruit rijdende en telkens de straat overstekende, gepoogd voetgangers op de trottoirs aan te rijden, waarbij hij één persoon, die niet tijdig kon weggkomen, geraakt heeft).

Het zich door vlucht onttrekken aan identificatie, in Duitsland gepleegd, is een feit dat volgens de Nederlandse strafwet niet strafbaar is; toepassing van artikel 168 W.M.Sr.

9 Maanden gevangenisstraf waarvan 3 maanden voorwaardelijk; ontzegging van de rijbevoegdheid voor de duur van 2 jaren; f 25, — boete voor het derde feit.

(W.M.Sr. art. 162, 168; W.V.W. art. 26, 30.)

DE ARRONDISEMENTS-KRIJGSRAAD TE 'S-HERTOGENBOSCH,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen B.M.B.N., geb. 28 mei 1946, sergeant, beklagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op 10 november 1967 te Stolzenau (West-Duitsland), terwijl hij „als vrijwilliger, wiens dienstverband hem tot doorlopende werkelijke „dienst verplicht, in de rang van sergeant in werkelijke militaire dienst „was bij de Koninklijke Luchtmacht en zich in militaire dienstbetrekking „in West-Duitsland bevond;

„1. ter uitvoering van zijn voornemen opzettelijk één of meer perso- „nen van het leven te beroven, althans opzettelijk aan één of meer per- „sonen zwaar lichamelijk letsel toe te brengen, opzettelijk met dat voor- „nemen achtereenvolgens meermalen met aanmerkelijke snelheid met „een door hem bestuurd vierwielig motorrijtuig is ingereden op één of „meer personen, zich bevindende op één der voetpaden, althans buiten „de rijbaan, van de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de „Lange Strasse, met name op Klaus Dieter Gessat, Horst Dieckmann,

„Alfred Hofmann, Karl-Dieter Drubber, Gunther Fette en Alfred Prasse, „althans op één of meer van dezen, zijnde de verdere uitvoering van zijn „voorgenomen misdrijf/misdrijven niet voltooid alleen tengevolge van de „van zijn wil onafhankelijke omstandigheid, dat genoemde Gessat, „Dieckmann, Hofmann, Drubber en Prasse er ieder voor zich in slaagden door tijdig weg te springen of te vluchten, aan een aanrijding met „zijn, beklaagdes, motorrijtuig te ontkomen, en genoemde Fette, hoewel „hij werd aangereden, niet werd gedood, noch zwaar lichamenlijk letsel „heeft opgelopen;

„althans, indien terzake van het vorenstaande geen veroordeling mocht „volgen:

„opzettelijk mishandelend Gunther Fette met een door hem, beklaagde, „bestuurd vierwielig motorrijtuig heeft aangereden, waardoor Fette „voornoemd werd gewond en pijn heeft ondervonden;

„althans, indien ook t.a.v. het vorenstaande geen veroordeling mocht „volgen:

„als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmede hoogst „roekeloos, onvoorzichtig en onoplettend slingerend heeft gereden over „de rijbaan van de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Lange „Strasse en over een of meer langs die rijbaan gelegen verhoogde voetpaden, waarbij hij is aangereden tegen een op één dier voetpaden lopende voetganger, genaamd Gunther Fette, met het aan genoemde wijze „van rijden en zijn, beklaagdes, schuld daaraan te wijten gevolg, dat „genoemde Fette daarbij zodanig lichamenlijk letsel heeft opgelopen, „dat daaruit voor hem een tijdelijke ziekte en/of verhindering in de uitoefening van zijn beroepsbezigheden als zeeman is ontstaan;

2 als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmede heeft „gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Lange „Strasse, terwijl hij verkeerde onder zodanige invloed van het gebruik „van alcoholhoudende drank, dat hij niet in staat moest worden geacht „dat motorrijtuig naar behoren te besturen;

3 na twee verkeersongevallen, resp. op de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Lange Strasse en de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Windmühlenstrasse, waarbij resp. een persoon, soon werd aangereden en gewond, en schade werd toegebracht aan een muur met hekwerk, zich opzettelijk aan de vaststelling van de identiteit van zijn persoon en van zijn motorrijtuig alsmede aan de vaststelling van de wijze, waarop hij bij genoemde ongevallen was betrokken, door vlucht heeft onttrokken, hoewel naar de gegeven omstandigheden aannemelijk was, dat zijn gedrag tot het ontstaan van het ongeval had bijgedragen;”

Overwegende, dat in de aanhef van het tenlastegelegde achter het woord bevond een „;” is geplaatst,

dat in het sub 1 ten laste gelegde meermalen het woord „Gunther”

voorkomt, en dat in het sub 1, 2 en 3 tenlastegelegde meermalen de woorden „Lange Strasse” voorkomen,

welke kennelijk als schrijffouten dienen te worden beschouwd en:

de „;” moet worden vervangen door een „, ”,

het woord „Gunther” telkens dient te worden gelezen als „Günter” en de woorden „Lange Strasse” telkens als „Langestrasse”,

wordende beklaagde hierdoor niet in zijn verdediging benadeeld;

overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Sinds 1 september 1963 ben ik onafgebroken als vrijwilliger met een dienstverband dat mij tot doorlopende werkelijke dienst verplicht in werkelijke militaire dienst bij de Koninklijke Luchtmacht en van 13 februari 1967 als zodanig in de rang van sergeant ingedeeld bij het Verzorgings Squadron van de 5e Groep Geleide Wapens te Stolzenau (W.-Dld.) in de functie van welzijnszorgonderofficier.

Op 10 november 1967, van omstreeks 15.00 uur tot omstreeks 20.45 uur, ben ik, met enige onderbrekingen, in de onderofficiersmess van het KLu-kamp te Stolzenau geweest en ik heb in deze periode ongeveer 15 glazen bier gedronken. Daarna ben ik met mijn auto, merk Volkswagen Karmann Ghia, zeeblauw gekleurd met een wit dak, gekentekend MT 40-N, naar café „Erika” (Schönherr) gereden. Van omstreeks 21.10 uur tot omstreeks 21.25 uur ben ik in dit café geweest en ik heb gedurende deze tijd ongeveer 4 glazen bier gedronken. Hierna ben ik tot omstreeks 23.15 uur bij een zekere Schubert, wonende Am Markt te Stolzenau, geweest waar ik ongeveer 5 glazen bier heb gedronken. Toen ik bij Schubert wegging voelde ik mij erg dronken en ik heb toen als bestuurder van mijn auto daarmee gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Langestrasse, terwijl ik ten gevolge van het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank zeker niet in staat was mijn motorvoertuig naar behoren te besturen. Aldus daar rijdend in de richting Uchte, zag ik voor café „Erika” een aantal mensen, waaronder enkele sergeanten van de Koninklijke Luchtmacht, o.a. Philippart, staan. Ik stopte en de sergeanten stapten in. Toen kwam een Duitser naar ons toe, die tegen het raampje van mijn auto sloeg. Er kwamen toen meer mensen rondom mijn auto staan en ik merkte dat er tegen mijn auto werd geslagen en geschopt. Na enige malen vooruit en achteruit gereden te zijn om ruimte te maken ben ik weggereden als bestuurder van die auto in de richting Uchte/KLu-kamp. Philippart en ik hebben toen gesproken over „die rotmoffen”. In plaats van rechtdoor naar het kamp te rijden ben ik een zijstraat ingereden en zo ongeveer 80 meter verder opnieuw op de Langestrasse terechtgekomen. Ik reed daar toen in de tweede versnelling met een snelheid van ongeveer 60 à 70 km per uur en er bevonden zich toen daar mensen op straat. Op een gegeven moment, in een bocht naar links, waardoor

ik op de Windmuhlenstrasse kwam, — ik reed toen ongeveer 60 km per uur — zag ik dat ik deze bocht niet zou halen en ik heb toen geremd en scherp naar links gestuurd. De auto gleed echter naar rechts en kwam met een klap tegen een stenen muurtje met traliewerk (behorend bij perceel 2 aan de Windmuhlenstrasse). Door deze klap zal het stenen muurtje wel beschadigd zijn. Philippart zei dat het rechterportier ontzet was. Ik ben toen doorgereden en heb mij aldus willens en wetens aan de vaststelling van de identiteit van mijn persoon en van mijn motorrijtuig alsmede aan de vaststelling van de wijze waarop ik bij genoemd ongeval was betrokken door vlucht onttrokken hoewel naar de gegeven omstandigheden aanneemelijk was dat mijn gedrag tot het ontstaan van het ongeval had bijgedragen. Ik moet nog wel een keer gekeerd zijn en later in de Langestrasse nogmaals, want op een gegeven moment, rijdend in de Langestrasse in de richting Uchte, ben ik een keer geheel rechts en een keer geheel links van de Langestrasse gaan rijden. Toen ik in het KLu-kamp terug was ben ik naar de onderofficiersmess gegaan;

Overwegende, dat Johannes Wilhelmus H. Philippart, oud 20 jaar, sergeant bij de Koninklijke Luchtmacht, wonende te Leeuwarden, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 10 november 1967, omstreeks 21.00 uur, ben ik samen met onder andere de sergeant A. J. Eilander naar café „Erika” (ook wel Schönherr genaamd) gereden. De sergeant Broerse reed mee met de sergeant N. in diens auto, een Karmann Ghia, gekentekend MT 40-N, naar genoemd café. In het café zijn we aan de bar gaan staan. N. maakte toen op mij een „aangeschoten” indruk. Hij sprak druk en verward. Ik herinner me dat hij enige glazen bier heeft gedronken. Tussen 23.00 uur en 23.30 uur heb ik het café verlaten. Nadat ik al ongeveer 500 meter had gelopen ben ik teruggekeerd en weer bij café „Erika” gekomen zag ik daar op de Langestrasse de auto van N. staan. Hijzelf zat achter het stuur. Broerse en ik zijn bij hem ingestapt. Bij die auto stonden toen een aantal Duitsers en ik hoorde dat deze tegen de auto van N. schopten. We zijn toen weggereden in de richting Uchte. Nadat we even hadden gereden remde N. en hij zei: „Die kutmoffen, ik rijd ze allemaal dood”. Hij was erg opgewonden en nogal „aangeschoten”; hij verkeerde in een doldrieste bui. Hij reed met hoge snelheid weer in de richting van genoemd café. Op een gegeven moment sloeg hij, toen wij de Langestrasse een eind waren ingereden, een zijstraat in en kwam toen via een omweg weer op de Langestrasse uit, ongeveer tussen café „Erika” en café „Zur Börse”. Hij reed vervolgens de Langestrasse in, richting Uchte, en ik zag toen voor „Zur „Börse” een aantal personen staan. Vlak voor „Zur Börse” reed N. willens en wetens het, gezien onze rijrichting, linker trottoir van de Langestrasse op, waar genoemde personen stonden. N. riep toen: „Die vuile kutmoffen, ik rijd ze allemaal dood”. Hij reed met aanmerkelijke snelheid op

hen in. Deze personen stoven de ingang van het café in. Als ze daar waren blijven staan zouden ze zeker zijn aangereden en gezien die snelheid had N. ze wel dood kunnen rijden. Ik herinner mij dat wij in een bocht naar links, de Windmuhlenstrasse inrijdend — met een snelheid van 60 à 70 km per uur — begonnen te slippen en van het wegdek raakten. De Volkswagen reed toen tegen een stenen muurtje met traliewerk aan. Gezien de klap die ik hoorde moet het muurtje wel beschadigd zijn. N. reed door zonder te stoppen. Ik zag dat er een opening was tussen het rechterportier en de carrosserie en zei dit tegen N.;

Overwegende, dat Ate Jille Eilander, oud 21 jaar, assistent-accountant, wonende te Emmeloord, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 10 november 1967, omstreeks 23.00 uur, verliet ik café „Erika” (Schönherr) aan de Langestrasse te Stolzenau (W.-Dld.) waar ik die avond was geweest tezamen met onder andere de sergeanten Broerse en Philippart. N. was in de loop van de avond weggegaan. Toen ik buiten was kwam juist N. aanrijden als bestuurder van zijn auto, merk Karmann Ghia, gekentekend MT 40-N. N. stopte en na Philippart zijn Broerse en ik bij hem ingestapt. Enkele Duitsers die bij de auto waren gekomen schopten tegen de auto. Ik hoorde N. zeggen: „die vuile rotmoffen” en ook woorden waaruit ik opmaakte dat hij van plan was op de personen, die intussen uit café „Erika” gekomen waren, in te rijden. Hij reed in op personen die op het noordertrottoir van de Langestrasse stonden. N. is toen als een dolleman met zijn auto in de Langestrasse te keer gegaan. Hij reed daarbij nu eens links dan weer rechts het trottoir op, telkens daar waar mensen stonden. N. reed recht op hen in en als zij niet waren weggesprongen waren ze zeker door de Volkswagen aangereden. N. reed nu eens vooruit, dan weer achteruit op hen in. N. is nog een keer in de Langestrasse gekeerd.

Overwegende, dat Horst Dieckmann, oud 29 jaar, metaalbewerker, wonende te Misburg (W.-Dld.), door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 10 november 1967, omstreeks 23.00 uur, bevond ik mij in café „Schönherr” (ook wel genaamd „Erika”) aan de Langestrasse te Stolzenau (W.-Dld.). Na afloop van een vechtpartij waarbij Nederlandse militairen waren betrokken ging ik naar buiten en ik zag toen daar dat 3 militairen die tevoren dit café hadden verlaten, in een vierwielig motorrijtuig, merk Volkswagen Karmann Ghia, naar mij later bleek gekentekend MT 40-N, stapten. Ik stak de straat over en ben toen over het noordertrottoir van de Langestrasse in de richting Uchte gelopen tezamen met G. Fette en K. D. Gessat. Terwijl we daar liepen riep iemand: „Hij wil „ons omverrijden”. Ik keek om en zag uit de richting Nienburg genoemde Volkswagen aan komen rijden. Vlak bij ons gekomen reed de Volkswagen het trottoir op, waar wij liepen, en ik was er toen van overtuigd dat

hij ons wilde overrijden. Alleen omdat ik onmiddellijk opzij sprong evenals de anderen die bij mij waren werd ik niet overreden. Ik ben de straat overgestoken en zag dat de Volkswagen nu eens naar links en dan weer naar rechts reed, waarbij hij steeds daar het trottoir opreed waar mensen liepen. Enige minuten hierna zag ik dat genoemde Volkswagen inreed op K. D. Drubber en A. Prasse, die toen op het noordertrottoir van genoemde Langestrassen liepen. Ik zag dat Prasse Drubber aan de arm wetrok. Als Prasse dit niet had gedaan, en ook zelf niet was weggesprongen, had de Volkswagen hen zeker aangereden. Het viel mij op dat de Volkswagen een paar maal het trottoir opreed, remde, achteruit reed en weer verder reed. Hij is toen wel een keer of vijf op mij ingereden. Hij reed de Langestrassen door, keerde en kwam weer terug. Op een gegeven moment zag ik dat deze Volkswagen het noordertrottoir van de Langestrassen opreed in de richting van Fette die daar liep en vervolgens genoemde Fette aanreed. Fette viel over de voorkap van de Volkswagen heen en kwam op de grond terecht. De Volkswagen reed hierna gewoon door zonder dat de bestuurder, naar ik later vernam de sergeant van de Koninklijke Luchtmacht N., zich iets van Fette aantrok. Ik heb gezien dat de Volkswagen tweemaal over het trottoir reed vlak voor café „Zur Börse” aan genoemde Langestrassen, eenmaal komend uit de richting Nienburg en eenmaal komend uit de richting Uchte, en daarbij inreed op de mensen die voor dat café stonden;

Overwegende, dat Alfred Prasse, oud 23 jaar, chauffeur, wonende te Stolzenau (W.-Dld.), door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 10 november 1967, omstreeks 23.00 uur, verliet ik tezamen met Karl Dieter Drubber het café „Bürgerstuben”, gelegen aan de zuidzijde van de Langestrassen, tussen café „Schönherr” („Erika”) en café „Zur Börse”. We zijn toen de Langestrassen overgestoken en liepen over het noordertrottoir van genoemde Strassen in de richting Nienburg toen ik uit deze richting een vierwielig motorrijtuig, merk Karmann Ghia, naar mij later bleek gekentekend MT 40-N en bestuurd door de sergeant van de Koninklijke Luchtmacht N., aan zag komen rijden. Toen deze auto vlak bij ons was reed hij plotseling het trottoir op, waar wij liepen. Ik pakte Drubber bij de arm, trok hem met kracht ter zijde en sprong ook zelf opzij. De auto reed toen met een snelheid van 40 à 50 km per uur op zeer korte afstand aan ons voorbij en als ik toen niet was weggesprongen en Drubber niet opzij had getrokken waren wij zeker door deze auto aangereden. Ik keek om en zag toen dat de auto de straat overstak en het zuidertrottoir van de Langestrassen opreed, recht op de zich daar bevindende mensen in. Ook deze moesten opzij springen om niet overreden te worden. De auto reed verder in de richting Uchte en kwam na gekeerd te zijn weer terug. Ik was intussen met Drubber overgestoken en bevond mij met een aantal personen voor de ingang van café „Zur Börse” op het

zuidelijk trottoir van de Langestrasse. Met een snelheid van ongeveer 50 km per uur reed meergenoemde auto dit trottoir op en wij sprongen toen opzij. Als wij dat niet gedaan hadden waren wij zeker door deze auto aangereden. Bij degenen die weg moesten springen was ook **Alfred Hofmann**. De auto is toen drie of vier maal heen en weer door de **Lange-**strasse gereden, van de ene naar de andere kant, steeds het trottoir op waar mensen stonden die weg moesten springen. Telkens wanneer hij op mensen inreed gaf de bestuurder van deze auto gas en de snelheid was dan wel 50 km per uur. Er was volgens mij geen enkele reden om zo te rijden en hij reed op mij en de anderen, als bovenvermeld, in om ons te overrijden;

Overwegende, dat **Alfred Hofmann**, oud 61 jaar, benzinepomphouder, wonende te Stolzenau (W.-Dld.), door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 10 november 1967, omstreeks 23.00 uur, bevond ik mij in café „Zur Börse" aan de Langestrasse te Stolzenau toen **K. D. Gessat** het café binnenkwam en iets zei over iemand die met zijn auto in de Langestrasse „amok" maakte. Even daarna kwam **G. Fette** het café binnen. Ik zag dat hij aan zijn gezicht bloedde en dat zijn kleding gescheurd en bebloed was. Ik ging naar buiten en zag daar toen op de Langestrasse een auto, merk **Karmann Ghia**, blauwachtig van kleur, met vol gas schuin naar links recht op mij af rijden. De auto reed het trottoir op en alleen door het feit dat ik op dat moment snel de ingang van het café binnensprong voorkwam ik dat ik door deze auto werd aangereden. Er was geen enkele reden om zo te rijden en volgens mij reed de bestuurder toen opzettelijk op mij en de mensen die bij mij stonden in.

Overwegende, dat **Sybrandus Matheus Welman**, oud 19 jaar, sergeant bij de Koninklijke Luchtmacht, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 10 november 1967, omstreeks 23.45 uur, bevond ik mij in de onderofficiersmess van het KLu-kamp te Stolzenau (W.-Dld.) toen daar de sergeant van de Koninklijke Luchtmacht **N.** binnenkwam. Hij waggelde en sprak verward. Hij had naar mijn mening meer gedronken dan goed voor hem was. Ik hoorde dat **N.** tegen sergeant-majoor **A. P.** van der Toorn zei dat hij een aanrijding had gehad, dat hij iemand had aangereden en dat zijn wagen total loss was. Zoals ik **N.** daar aantrof was hij tengevolge van het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank naar mijn mening zeker niet in staat een motorrijtuig naar behoren te besturen;

Overwegende, dat **Arie Pieter** van der Toorn, oud 44 jaar, sergeant-majoor bij de Koninklijke Luchtmacht, wonende te Stolzenau (W.-Dld.), door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 10 november 1967 ben ik omstreeks 23.00 uur van een café te Stolzenau naar de onderofficiersmess van het KLu-kamp aldaar gereden.

Na enige tijd kwam daar de sergeant N. binnen. Hij liep op mij toe en zei onder andere: „Ik geloof dat ik iemand heb doodgereden“, of woorden van deze strekking;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en aan beklagde vertoond en voorgehouden, een beëdigde vertaling, d.d. 12 februari 1968, opge maakt en ondertekend door de beëdigd vertaler M. F. L. van de Ven, van een proces-verbaal van de politie te Stolzenau d.d. 13 november 1967, voorzover inhoudende de verklaring van **Günter Fette**, zakelijk inhoudende:

Op 10 november 1967 verliet ik tegen 23.00 uur het café „Schönherr“ te Stolzenau. Ik liep de straat op en ging op het rechter trottoir verder in de richting van de kerk. Ik was van plan naar het café „Zur Börse“ te gaan, tegenover de kerk. Ik was ongeveer tot aan de zaak van de schildersbaas Langerwisch gelopen, toen een personenwagen kwam aanrijden. De personenwagen reed over het trottoir direct op mij af. Ik kon niet meer opzij wegspringen en werd door de personenwagen gegrepen en weggeslingerd. In mijn gezicht, aan beide handen en aan mijn knieën bloedde ik. Mijn broek was gescheurd. Zonder zich om mij te bekommeren reed de bestuurder van de personenwagen, VW-Karmann Ghia, verder. Hij keerde en kwam reeds na korte tijd teruggereden. Intussen was ik naar het café „Zur Börse“ aan de andere kant van de straat gegaan. Ik zag, dat de bestuurder bij Langerwisch weer op het trottoir reed. Van daar kwam hij via de rijbaan naar links en direct op ons toegereden. Voor het café reed hij weer over het trottoir. Allen, die met mij voor het café stonden, renden in het voorportaal van de gelagkamer terug, om niet overreden te worden;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en aan beklagde vertoond en voorgehouden, een beëdigde vertaling, d.d. 12 februari 1968, opge maakt en ondertekend door de beëdigd vertaler M. F. L. van de Ven, van een proces-verbaal van de politie te Stolzenau d.d. 13 november 1967, voorzover inhoudende de verklaring van **Klaus-Dieter Gessat**, zakelijk inhoudende:

Op 10 november 1967 heb ik tegen 21.00 uur, met de heer Fette het café „Schönherr“ te Stolzenau bezocht. Daar zaten ook enige Nederlanders. Tegen 23.00 uur stonden de Nederlanders op, waarna er een ruzie ontstond. Zij gingen naar buiten en stapten in een blauwe Volkswagen, gekentekend MT 40-N. Met onder andere genoemde Fette liep ik daarna op het trottoir van de Langestrasse naar het café „Zur Börse“.

Toen wij ongeveer 30 tot 40 meter op het trottoir gelopen hadden, kwam ons de personenwagen van de Nederlandse soldaten tegemoet. De bestuurder van deze wagen reed het trottoir op, direct op ons af. Wij konden ons slechts door een sprong in een huisingang ervoor behoeden overreden te worden. Wij gingen vlug verder om in het café te komen. De bestuurder van de personenwagen had intussen zijn wagen gekeerd en

reed nu op de Langestrassen in de richting van Uchte. De heer Fette liep ongeveer 1 meter van de trottoirband van de Langestrassen verwijderd op het trottoir. De bestuurder van de personenauto reed met zijn voertuig met alle wielen het trottoir op en greep de heer Fette. De heer Fette werd over de personenwagen heen door de lucht op de straat geslingerd. Volgens mijn schatting reed de bestuurder van de personenwagen met een snelheid van ca. 50 tot 60 km per uur, toen hij de heer Fette op het trottoir aanreed.

Ik ben van mening, dat de heer Fette bij het overrijden zeer veel geluk had. Bij de snelheid van de personenwagen had hij beslist gedood ofwel aanzienlijk gewond kunnen worden;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende genoemde beëdigde vertalingen slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen en wordende elk bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bezeugen acht, hetgeen aan beklagde sub 1 primair, sub 2 en sub 3 is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op 10 november 1967 te Stolzenau (West-Duitsland), terwijl hij „als vrijwilliger, wiens dienstverband hem tot doorlopende werkelijke „dienst verplicht, in de rang van sergeant in werkelijke militaire dienst „was bij de Koninklijke Luchtmacht en zich in militaire dienstbetrekking „in West-Duitsland bevond,

1 ter uitvoering van zijn voornemen opzettelijk meerdere personen „van het leven te beroven, opzettelijk met dat voornemen **achtereen-** „volgens meermalen met aanmerkelijke snelheid met een door hem be- „stuurd vierwielig motorrijtuig is ingereeden op meerdere personen, zich „bevindende op één der voetpaden van de voor het openbaar verkeer „openstaande weg, de Langestrassen, met name op Klaus Dieter Gessat, „Horst Dieckmann, Alfred Hofmann, Karl-Dieter Drübber, Günter „Fette en Alfred Prasse, zijnde de verdere uitvoering van zijn voorge- „nomen misdrijven niet voltooid, alleen tengevolge van de van zijn wil „onafhankelijke omstandigheid, dat genoemde Gessat, Dieckmann, „Hofmann, Drübber en Prasse er ieder voor zich in slaagden, door tijdig „weg te springen of te vluchten, een aanrijding met zijn, beklagdes, „motorrijtuig te ontkomen, en genoemde Fette, hoewel hij werd aange- „reden, niet werd gedood;

2 als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmee heeft „gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Lange- „strassen, terwijl hij verkeerde onder zodanige invloed van het gebruik „van alcoholhoudende drank dat hij niet in staat moest worden geacht „dat motorrijtuig naar behoren te besturen;

3 na twee verkeersongevallen, resp. op de voor het openbaar ver- „keer openstaande weg, de Langestrassen en de voor het openbaar verkeer

„openstaande weg, de **Windmühlenstrasse**, waarbij resp. een persoon „werd aangereden en gewond, en schade werd toegebracht aan een muur „met hekwerk, zich opzettelijk aan de vaststelling van de identiteit van „zijn persoon en van zijn motorrijtuig alsmede aan de vaststelling van de „wijze, waarbij hij bij genoemde ongevallen was betrokken, door vlucht „heeft onttrokken, hoewel naar de gegeven omstandigheden aannemelijk „was, dat zijn gedrag tot het ontstaan van het ongeval had bijgedragen;”;

Overwegende, ten aanzien van het sub 1 primair ten laste gelegde, dat immers degene die, gelijk beklagde blijktens de inhoud der bewijsmiddelen, achtereenvolgens meermalen met een auto met aanmerkelijke snelheid inrijdt op zich op trottoirs bevindende personen, van wie er een werd aangereden, echter niet gedood, en de anderen slechts aan de kans om aangereden te worden konden ontsnappen door ijlings opzij te springen of te vluchten, niet alleen de kans in het leven roept deze laatsten omver te rijden doch dusdoende tevens geacht mag worden het naar ervaringsregelen uit zodanige handelwijze voortvloeiende risico te hebben aanvaard voormelde personen van het leven te beroven, onder welke omstandigheden hij heeft gehandeld met het voor „poging tot doodslag” vereiste opzet;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

1. „poging tot doodslag, *meermalen* gepleegd”,
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 287 j° artikel 45 van het Wetboek van Strafrecht;

2. „als aan de militaire rechtsmacht onderworpen persoon als bestuurder „van een motorrijtuig daarmee over enig voor het openbaar verkeer *open-* „staande weg rijden onder zodanige invloed van het gebruik van *alcohol-* „houdende drank dat hij niet in staat moet worden geacht het rijtuig naar „behoren te besturen”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 162 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat het sub 3 bewezene niet met straf wordt bedreigd door enige ingevolge het Wetboek van Militair Strafrecht toepasselijke strafbepaling;

Overwegende, echter, dat het feit begaan is in West-Duitsland;

Overwegende, dat het sub 3 bewezene volgens de West-Duitse strafwet oplevert het strafbare feit van paragraaf 142 van het Strafgesetzbuch inhoudende: „het zich na een verkeersongeval opzettelijk aan de vast- „stelling van de identiteit van zijn persoon, van zijn motorvoertuig of „van de wijze waarop hij bij het ongeval betrokken was door te vluchten „onttrekken, hoewel naar de gegeven omstandigheden aannemelijk is „dat zijn gedrag tot het ontstaan van het ongeval heeft bijgedragen”,
strafbaar gesteld bij dezelfde paragraaf;

Overwegende, dat voornoemde West-Duitse strafwet op beklagde toepasselijk is, immers is het genoemde feit door beklagde in West-Duitsland gepleegd;

Overwegende, dat mitsdien, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die ingevolge voornoemde West-Duitse wet de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten, het sub 3 bewezenverklaarde moet worden gekwalificeerd als:

3. „*Als aan de militaire rechtsmacht onderworpen persoon buiten het koninkrijk een feit begaan dat niet met straf wordt bedreigd door enige ingevolge het Wetboek van Militair Strafrecht toepasselijke strafbepaling, doch waarvoor hij ingevolge enige op hem toepasselijke wet van het land, waar het feit begaan wordt, strafbaar is, tweemaal gepleegd*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 168 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat — nu ten aanzien van het sub 1 primair tenlastegelegde veroordeling zal volgen — een onderzoek naar het sub 1 subsidiair en meer subsidiair ten laste gelegde achterwege kan blijven;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het sub 2 bewezenverklaarde en gekwalificeerde feit termen aanwezig acht om aan beklagde de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen te ontzeggen voor de duur van twee jaar;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

(Volgt: veroordeling ten aanzien van de sub 1 en 2 bewezenverklaarde en gekwalificeerde feiten tot een gevangenisstraf voor de duur van 9 maanden, met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, van welke gevangenisstraf 3 maanden voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaren en met de bijzondere voorwaarde, dat veroordeelde zich zal gedragen naar de door of namens het Consultatiebureau voor Alcoholisme te geven aanwijzingen zolang deze instelling zulks nodig oordeelt (met bepaling, dat beëindiging van het reclasseringscontact niet plaats vindt dan na daartoe verkregen toestemming van de betrokken reclasseringsraad en met opdracht aan voormelde instelling gedurende die tijd terzake hulp en steun te verlenen);

voorts, ten aanzien van het sub 2 bewezenverklaarde en gekwalificeerde feit, ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de duur van 2 jaren. En ten aanzien van de sub 3 bewezenverklaarde en gekwalificeerde feiten tot betaling van twee geldboeten van elk f 25,— subs. 5 dagen hechtenis. Tenslotte: last om de inbeslaggenomen nog niet teruggegeven personenauto, merk Volkswagen 1500, type Karmann Ghia, kenteken MT 40-N, zal worden teruggegeven aan N., latende zulks ieders rechten op dit voorwerp onverlet — *Red.*).

Arrondissementskrijgsraad 's-Hertogenbosch

Vonnis van 5 juni 1968

President: Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonels H. J. Vermeulen en A. J. Marinus;

Raadsman: Majoor A. Visser.

Ten laste gelegd: primair het aan beklaagde's schuld te wijten zijn dat gevaar ontstaat voor het verkeer door mechanische kracht over een spoorweg en, subsidiair, dat beklaagde als bestuurder van een militair motorrijtuig de veiligheid op de weg in gevaar heeft gebracht (beklaagde was een spoorwegovergang opgereden waarop, onder het geven van geluidssignalen, een locomotief naderde, waardoor een aanrijding met die locomotief ontstond).

Het primaire niet bewezen; vrijspraak;

Het subsidiaire bewezen verklaard.

(W.M.Sr. art. 165; W.Sr. art. 165).

DE ARRONDISSEMENTS-KRIJGSRAAD TE 'S-HERTOGENBOSCH,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J.Z., geb. 3 maart 1923, korp. 1e klasse, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 11 januari 1968, in de gemeente Leeuwarden, „hoogst onvoorzichtig, onoplettend en onachtzaam een door hem be„stuurd militair motorvoertuig over of op de onbewaakte spooroverweg „„Keegsdijkje”, gelegen over de spoorweg Stiens-Leeuwarden, heeft „geleid, op het ogenblik dat een dieselelektrische locomotief der N.V. „Nederlandse Spoorwegen, waarachter drie goederenwagons waren ge„koppeld, onder het geven van geluidssignalen, die overweg zeer dicht „was genaderd, waardoor het alstoen aldaar aan zijn, beklaagde's schuld „te wijten is geweest, dat gevaar is ontstaan voor het verkeer door me-

„chanische kracht over die spoorweg: tussen het door hem, beklagde's,
„bestuurde voertuig en de dieselelektrische locomotief is een botsing of
„aanrijding ontstaan;
„althans, indien het vorenstaande niet tot zijn veroordeling mocht of
„zou kunnen leiden:

„dat hij of op omstreeks 11 januari 1968, in de gemeente Leeuwarden,
„terwijl hij als vrijwilliger wiens dienstverband hem verplicht tot door-
„lopende werkelijke dienst, in werkelijke militaire dienst verbleef bij de
„Koninklijke Luchtmacht, als bestuurder van een vierwielig militair
„motorrijtuig, daarmede op zodanig onoplettende en/of onvoorzichtige
„wijze heeft gereden over de voor het militair verkeer openstaande weg,
„Keegsdijkje, dat hij op de in die weg gelegen onbewaakte spooroverweg
„met het door hem bestuurde voertuig in botsing of aanrijding is ge-
„komen met een dieselelektrisch locomotief der N.V. Nederlandse Spoor-
„wegen, door welke gedraging(en) van hem, beklagde, de veiligheid op
„die weg ter plaatse in gevaar is gebracht, althans redelijkerwijze in
„gevaar kon worden gebracht”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de
overtuiging heeft geput, dat beklagde het hem primair ten laste gelegde
heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft
verklaard:

Sinds 12 april 1955 ben ik onafgebroken in werkelijke militaire dienst
als beroepsmilitair bij de Koninklijke Luchtmacht. Op 11 januari 1968
reed ik tussen 13.45 uur en 14.00 uur als bestuurder van een militair
motorrijtuig merk DAF, gekentekend KL 12-03, een kantinebevoorra-
dingsauto, over de voor het militair verkeer openstaande weg, het
Keegsdijkje op de vliegbasis Leeuwarden te Leeuwarden, komend uit de
richting poort en gaande in de richting spooroverweg Keegsdijkje. Deze
overweg is onbewaakt. Ik reed met een snelheid van 15 tot 18 kilometer
per uur. Ik zag toen mij tegemoet komen rijden over het Keegsdijkje
aan de westelijke zijde van de spoorlijn rijdend in de richting poort een
sneeuwruimer. Kort voor ik de sneeuwruimer zag heb ik naar rechts
gekeken, maar ik kon toen naar rechts niets zien door daar staande be-
planting van heesters, die met sneeuw bedekt waren. Toen ik keek moet
ik naar schatting 20 meter van de spoorbaan af zijn geweest. Onmiddellijk
daarop heb ik mijn aandacht op de sneeuwruimer geconcentreerd. Om
deze sneeuwruimer te passeren moest ik uiterst rechts gaan rijden, daar
deze sneeuwruimer zeer breed is. Pas een paar meter voor het westelijke
spoor van de spoorbaan — ik was toen op het oostelijke spoor — keek
ik weer naar rechts en toen zag ik op korte afstand een trein naderen,
bestaande uit een dieselelektrische locomotief der N.V. Nederlandse
Spoorwegen, waarachter, zoals mij later bleek, drie goederenwagens

waren gekoppeld. Ik dacht dat de trein toen 5 à 10 meter van mij verwijderd was. Ik reed toen nog met de genoemde snelheid van 15 à 18 kilometer per uur. Op dat zelfde moment hoorde ik één geluidssignaal van de locomotief; daarvoor heb ik geen signaal gehoord. De afstand was te kort om nog te stoppen en ik heb toen gas gegeven om nog voor de trein langs te komen. Ik voelde toen een hevige schok en hoorde een klap en het was mij duidelijk, dat ik in botsing was gekomen met de locomotief. Ik herinner mij, dat ik achteruit werd geschoven en dat ik mij, nog steeds zittend op de bestuurderszitplaats, met de achterzijde van de auto in een sloot bevond, welke sloot ligt naast de spoorbaan aan de westzijde ervan. Ik zag, toen ik was uitgestapt, dat de auto aan de gehele rechterkant was gedeukt en gescheurd. De trein bleek mij later aan de voorzijde beschadigd te zijn;

Overwegende, dat Jurjen van der Rol, oud 38 jaar, machinist, wonende te Leeuwarden, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 11 januari 1968, omstreeks 14.00 uur, reed ik als bestuurder van een dieselelektrische locomotief over de spoorlijn Stiens-Leeuwarden, komend uit de richting Stiens en gaande in de richting Leeuwarden. De locomotief was van de N.V. De Nederlandse Spoorwegen en achter de locomotief bevonden zich drie goederenwagens, die eraan gekoppeld waren. Deze route reed ik zeer vaak en ik was ervan op de hoogte, dat deze lijn voor een deel over het terrein van de vliegbasis Leeuwarden te Leeuwarden loopt. Op het terrein van de vliegbasis bevinden zich drie onbeveiligde overwegen. Toen ik de eerste overweg op de vliegbasis, de overweg Keegsdijkje, naderde, reed ik zoals ik de gehele route al had gedaan, met een snelheid van dertig kilometer per uur. Ongeveer 100 meter voor genoemde overweg heb ik met de hoorn een aantal geluidssignalen gegeven. Deze signalen waren dubbeltonig, zij duren één à twee seconden. Naar schatting gaf ik vier à vijf signalen voor de overweg. Ik meen, dat ik bij het begin van de genoemde overweg plotseling voor mijn locomotief een motorvoertuig, dat mij later bleek te zijn een militair motorvoertuig, merk DAF, dat mij later gekentekend bleek te zijn KL 12-03 en dat mij later bestuurd bleek te zijn door de korporaal 1e klasse der Koninklijke Luchtmacht J. Z., zag opdoemen. Ik voelde toen een schok en het was mij duidelijk, dat genoemde DAF in aanrijding was gekomen met mijn locomotief. Ik heb toen onmiddellijk krachtig geremd. Ik zag, dat de vrachtauto tegen de locomotief stuitte en keerde en vervolgens achteruit rijdend terecht kwam in een sloot aan de zuidzijde van het Keegsdijkje. Na ongeveer 80 meter kwam mijn locomotief tot stilstand. Van de locomotief was het front ingedeukt en de luchtleiding beschadigd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde subsidiair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op 11 januari 1968, in de gemeente Leeuwarden, terwijl hij als „vrijwilliger wiens dienstverband hem verplicht tot doorlopende werke„lijke dienst, in werkelijke militaire dienst verbleef bij de Koninklijke „Luchtmacht, als bestuurder van een vierwielig militair motorrijtuig, „daarmede op zodanig onoplettende wijze heeft gereden over de voor het „militair verkeer openstaande weg, Keegsdijkje, dat hij op de in die weg „gelegen onbewaakte spooroverweg met het door hem bestuurde voertuig „in botsing of aanrijding is gekomen met een dieselelektrisch locomotief „der N.V. Nederlandse Spoorwegen, door welke gedraging van hem, „beklaagde, de veiligheid op die weg ter plaatse in gevaar is gebracht”;

Overwegende, dat het aldus bewezen moet worden gekwalificeerd als:

„als aan de militaire rechtsmacht onderworpen persoon zich op een voor „het militair verkeer openstaande weg zodanig gedragen, dat de veiligheid „op de weg in gevaar wordt gebracht”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 165 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde subsidiair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende: . . . enz.;

(Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 50,— bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 10 dagen — *Red.*).

Hoge Raad der Nederlanden (Strafkamer)

Arrest van 4 april 1967

Voorzitter: Mr. Feber; *Leden:* Mr. Kazemier, Mr. De Meijere, Mr. Moons en Mr. Ras.

Diefstal in vereniging van vliegtuigbrandstoftanks om deze te gebruiken voor demonstraties en „happenings”.

A.-G. MR. BERGER (ambtshalve): De bewijsmiddelen kunnen de beslissing dragen, dat req. heeft gehandeld met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening, zodat terecht bewezen is verklaard dat hij zich heeft schuldig gemaakt aan de hem tenlastegelegde diefstal onder verzwarende omstandigheden. Speciaal acht ik hierbij van belang de verklaring van req t. t.r.z. van de Rb.: dat zij (req. en zijn mede-daders) de tank door de straten van Gro-

ningen hebben gedragen en deze vervolgens op de Herebrug in Groningen neergelegd en dat zij aan de politie niet hebben medegedeeld, dat zij die tank daarheen hadden gebracht. M.i. kan uit deze verklaring worden afgeleid, dat req. en zijn mededaders de tank onbeheerd hebben achtergelaten.

De H.R. verwerpt het beroep.

(Sr. art. 310).

Op het beroep van Th. Th. M. J., te G., ten tijde van de bestreden uitspraak gedetineerd, rekw. van cassatie tegen een arrest van het Hof te Leeuwarden van 8 dec. 1966, in hoger beroep houdende vernietiging t.a.v. de straf, doch bevestiging voor het overige in voege als vermeld van een vonnis van de Rb. te Assen van 28 okt. 1966, waarbij de rekw. ter zake van „diefstal door twee of meer verenigde personen, waarbij de schuldige „zich de toegang tot de plaats des misdrijs heeft verschaft door middel „van inklimming" met aanhaling van de artt. 27, 310, 311 Sr. tot straf is veroordeeld, hebbende het Hof de rekwirant met aanhaling alsnog van art. 10 Sr. veroordeeld tot twaalf weken gevangenisstraf.

De Hoge Raad, enz.;

O. dat geen middel door of vanwege de rekw. is voorgesteld en ook geen grond aanwezig is bevonden, waarop de beroepen uitspraak ambtshalve behoort te worden vernietigd;

Verwerpt het beroep.

Conclusie Adv.-Gen. Mr. Berger.

Aan req. is bij inleidende dagv. tenlastegelegd: „dat hij op of omstreeks „10 sept. 1966 te Hoogeveen, in de gem. Hoogeveen, tezamen en in vereniging met J. M. D. en S. P., althans met één hunner, althans alleen, „met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen „een vliegtuigbrandstoftank, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, „althans aan een of meer anderen dan aan hem, verd., of aan die D. of „P., waarbij hij en/of die D. en/of P. zich de toegang tot het fabrieks- „terrein, waarop die tank zich bevond, heeft verschaft, door over een „muurtje, deel uitmakende van de omheining van dat fabrieksterrein, „te klimmen en aldus dat fabrieksterrein te betreden;

„althans, indien en voorzover op grond van bovenstaande t.l.l. geen „schuldig-verklaring mocht worden uitgesproken, terzake dat hij toen „aldaar tezamen en in vereniging met J. M. D. en S. P., althans met één „hunner, althans alleen, opzettelijk en wederrechtelijk een vliegtuigbrand- „stoftank, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, althans aan een „of meer anderen dan aan hem, verdachte, of aan die D. en P., van het „fabrieksterrein van de N.V. Lichtwerk heeft weggenomen en meege- „men naar Groningen en aldaar heeft achtergelaten op een plaats welke „alstoen onbekend was aan de eigenaar van die tank”.

De Rb. heeft req. ter zake van: „Diefstal door twee of meer verenigde

„personen, waarbij de schuldige zich de toegang tot de plaats des misdrijs „heeft verschaft door middel van inklimming” veroordeeld tot een gevangenisstraf van drie maanden met aftrek van voorarrest.

In gemeld vonnis heeft de Rb. bewezen verklaard, dat req. het primair aan hem tenlastegelegde, zoals dat telkens in de eerste plaats is **tenlastegelegd**, heeft begaan.

De Rb. heeft deze bewezenverklaringdoen steunen op de in het vonnis opgenomen inhoud van de navolgende bewijsmiddelen :

De verklaring van req. t. **t.r.z.:**

Op 10 sept. 1966 ben ik tezamen met J. M. D. en S. P. in een gehuurd autobusje naar het bedrijf Lichtwerk N.V. te Hoogeveen in de gem. Hoogeveen gereden; wij arriveerden daar te omstreeks 22.30 uur. Het busje is toen door D. voor de ingang van dat bedrijf geplaatst. Met ons drieën zijn wij daarna over een muurtje, deel uitmakende van de omheining van dat fabrieksterrein geklommen. Op het afgesloten terrein hebben wij toen een aldaar liggende vliegtuigbrandstoftank weggenomen, die tezamen over het muurtje buiten het terrein gebracht en die tank vervolgens in het busje geladen. Vervolgens zijn wij met het busje via Tienderveen en Westerbork naar Groningen gereden, alwaar wij in de **Russengang** de tank hebben uitgeladen. Op die tank hebben wij toen een **pamflet** van „.....” geplakt en er voorts een aantal aantekeningen op gesteld, zoals „Hoera de bom” e.d., alsmede een symbool, lijkende op een appel met steel.

Daarna hebben wij de tank door de straten van de stad Groningen gedragen en deze vervolgens op de **Herebrug** in Groningen neergelegd. De politie heeft daar de tank toen inbeslaggenomen; wij hebben bij de **inbeslagname** niet aan de politie medegedeeld, dat wij die tank daarheen hadden gebracht.

Wij namen de tank weg met de bedoeling deze te gebruiken voor een aantal happenings in de stad Groningen; wij wilden met die tank het publiek attent maken op het gevaar, dat de mensheid bedreigt door de bewapening in het algemeen en de opslag van oorlogsmateriaalin Drente. Wij hadden niet met elkaar afgesproken wat wij verder met de tank zouden doen; als de politie het ding niet inbeslaggenomen had, zouden wij er misschien wel weken mee rondgeleurd hebben.

Die tank behoorde mij niet in eigendom toe en ik had van niemand recht of toestemming gekregen die tank weg te nemen en deze voor dergelijke demonstraties te gebruiken, terwijl ik wel wist, dat zulks met D. en P. evenmin het geval was,

2. een ambtsedig p.-v. voor zover inhoudend — de in het vonnis zakelijk weergegeven — verklaring van J. A. de V.:

dat hij directeur van de fabriek Lichtwerk N.V. aan de Lorentzstraat te Hoogeveen is en dat hij als zodanig voor de gang van zaken in het bedrijf verantwoordelijk is;

dat op 9 sept. 1966 op het geheel omheinde terrein van het bedrijf drie vliegtuigbrandstoftanks van langwerpig of raketvormig model lagen; dat op 10 sept. 1966 een paar mannen in de fabriek werkzaam zijn geweest tot 12.00 uur, waarna de hekken normaal zijn gesloten; dat hem op diezelfde dag, even na de middag, werd medegedeeld, dat een brandstoftank van het terrein bij de fabriek was weggenomen na het vertrek van het laatste personeel; dat bij een daarna ingestelde controle hem is gebleken, dat één van de tanks verdwenen was; dat die tank rijkseigendom is; dat de directie van Lichtwerk N.V. geheel aansprakelijk is voor die tank; dat hij niemand toestemming of opdracht heeft gegeven die tank weg te nemen en zich toe te eigenen.

De Rb. heeft voorts in haar vonnis overwogen:

O., dat verd.'s raadsman heeft aangevoerd, dat verd. zich die brandstoftank niet heeft toegeëigend;

O., dat volgens vaststaande jurisprudentie „toeëigenen” kan worden gedefinieerd met de woorden „Als heer en meester beschikken”, hetgeen insluit „een gebruik maken, als ware men eigenaar”;

O., dat verd. tezamen met anderen, die tank per auto van Hoogeveen naar Groningen heeft vervoerd, aldaar het voorwerp heeft uitgeladen, daarop dwaze opschriften heeft aangebracht en vervolgens die tank door de straten van Groningen heeft gedragen;

O., dat verd. t. t.r.z. heeft verklaard, dat hij de bedoeling had de tank tezamen met D. en P. te gebruiken voor een aantal „happenings” en dat er tussen hen geen afspraak was gemaakt wanneer die tank door hen zou worden teruggebracht;

O., dat er derhalve geen enkele zekerheid bestond, dat die tank naar de plaats van herkomst zou worden teruggebracht, zodat van een gebruik van die tank voor een korte tijdsduur niet kan worden gesproken;

O., dat bovendien zeer wel de mogelijkheid bestond, dat verd., D. en P. tijdens die te houden „happenings” de heerschappij over die tank zouden hebben moeten prijsgeven, welke mogelijkheid verd. had moeten voorzien;

O., dat de Rb. van oordeel is, dat verd., door te handelen als voorschreven, t.a.v. die tank eigenaarshandelingen heeft verricht en daarover „als heer en meester heeft beschikt”, zodat het verweer van verd.'s raadsman dient te worden verworpen.

Bij het bestreden arrest heeft het Hof het vonnis van de Rb. met aanvulling van de gronden bevestigd behalve t.a.v. de opgelegde straf en de motivering daarvan en het bepaalde omtrent de aftrek van de tijd door req. in voorlopige hechtenis doorgebracht bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf. Op deze punten heeft het Hof het vonnis, waarvan beroep, vernietigd, te dien aanzien opnieuw rechtgedaan en req. veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de tijd van twaalf weken met aftrek van voorarrest en opheffing van het bevel tot voorlopige hechtenis.

Het Hof heeft de gebezigde bewijsmiddelen aangevuld met de door req. ter 's Hofs t.r.z. afgelegde verklaring, inhoudende:

Ik had evenmin als D. en P., het voornemen om de weggenomen tank terug te brengen naar de plaats waar deze door ons was weggenomen, te weten liet terrein van het bedrijf Lichtwerk te Hoogeveen. De tijd, gedurende welke wij ons de weggenomen tank voor onze doeleinden, een aantal happenings en demonstraties en mogelijk het ergens plaatsen als tot en ten nutte wilden maken was onbepaald.

Het Hof heeft bovendien nog overwogen:

dat het Hof het bij de behandeling in hoger beroep herhaalde verweer, dat verd. niet heeft gehandeld met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening en dat geen sprake is geweest van beschikkingshandelingen, onder meer nadat de handelingen met de tank een duidelijk teatraal en scherts karakter hadden en verd. en de andere daders er niet rijker van wilden worden, verwerpt op dezelfde gronden als ontwikkeld in het beroepen vonnis, waaraan het Hof toevoegt:

dat het oogmerk van verd. in elk geval was om de weg te nemen tank voor onbepaalde tijd naar goeddunken van hem en de andere daders voor eigen doeleinden ten nutte te maken en verd. en die andere daders zich met die bedoeling de heerschappij over die tank verschaffen, zonder het voornemen te hebben die tank naar de plaats van herkomst terug te brengen;

dat dit oogmerk, zijnde een oogmerk tot wederrechtelijke toeëigening, aanwezig was, ook al zou verd. vermoed hebben dat de tank te eniger tijd en op enigerlei wijze, zonder dat daaromtrent echter zekerheid bestond, weder ongeschonden in het bezit van „Lichtwerk” zou komen;

dat voor strafbaarheid wegens diefstal niet is vereist winstbejag als noodzakelijk oogmerk;

dat de wens om met de weg te nemen tank te „happenen” en demonstreren niet meer is dan een motief, dat buiten de elementen van genoemd misdrijf is gelegen;

dat ook het beweerde theatrale en/of scherts karakter van de met de tank voorgenomen handelingen de strafbaarheid van het wegnemen van die tank niet kan opheffen.

Req. heeft zich tijdig in cassatie voorzien, doch geen schriftuur houdende middelen van cassatie ingediend.

Ambthulve moge ik echter aandacht besteden aan de vraag, welke in dit geding aan de orde is gesteld, te weten: of req. zich heeft schuldig gemaakt aan de hem primair tenlastegelegde diefstal onder verzwarende omstandigheden ofwel dat dit niet het geval was, omdat bij req. het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft ontbroken.

Ik meen, dat de bewijsmiddelen zoals hoger weergegeven de beslissing kunnen dragen, dat req. heeft gehandeld met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening, zodat terecht bewezen is verklaard, dat hij zich

heeft schuldig gemaakt aan de hem tenlastegelegde diefstal onder verzwarende omstandigheden. Speciaal acht ik hierbij van belang de verklaring van req. t. t.r.z. van de Rb.: dat zij (bedoeld zijn; req. en zijn mededaders) de tank door de straten van Groningen hebben gedragen en deze vervolgens op de Herebrug in Groningen neergelegd en dat zij aan de politie niet hebben medegedeeld, dat zij die tank daarheen hadden gebracht. M.i. kan uit deze verklaring worden afgeleid, dat req. en zijn mededaders de tank onbeheerd hebben achtergelaten. De inbeslagname van de tank door de politie ging aldus geheel buiten req. en zijn mededaders om, terwijl zij zich tevens in de onmogelijkheid plaatsten om enige invloed uit te oefenen op eventuele terugkeer van de tank in handen van de eigenaar. Daarbij komt dan nog de in het arrest van het Hof weergegeven verklaring van req.: dat hij evenmin als D. en P. het voornemen had om de weggenomen tank terug te brengen naar de plaats waar deze door hen was weggenomen, te weten het terrein van het bedrijf Lichtwerk te Hoogeveen.

Hier, dacht ik, zijn alleszins omstandigheden gebleken, die aanleiding konden geven tot de beslissing, dat req. en zijn mededaders als heer en meester over de tank hebben beschikt en deze zich derhalve hebben toeëigend. (Zie de aldus gegeven definitie van „toeëigenen” van Minister Modderman, Smidt II uitg. 1881 p. 468). Voor deze zaak acht ik mede van belang het navolgende uit de M. v. T. op het ontwerp van het Wb. v. Sr. (Smidt II p. 464): „Het strafbare feit is bij diefstal het wegnemen; „dit wegnemen moet hebben plaats gehad met het bepaalde oogmerk om „zich het goed toe te eigenen. Daarbij is het onverschillig welk onder meer „verwijderd doel de dief gehad hebbe, en welke voornemens hij koester- „de t.a.v. het voorwerp, waarvan hij zich heeft meester gemaakt”.

Ik kan mij geheel aansluiten bij de overwegingen van het Hof in het bestreden arrest, die mij voorkomen in overeenstemming te zijn met de arresten van Uw Raad van 3 nov. 1964 N.J. 1965 no. 120, 10 dec. 1957 N.J. 1958 no. 49 en 25 juli 1950 N.J. 1950 p. 1546. Ik moge daarbij nog verwijzen naar hetgeen de hooggeleerde annotator in zijn noot onder het arrest van 1964 opmerkt met betrekking tot de verruiming van de opvatting van Uw Raad met betrekking tot het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening in geval van tijdelijk en beperkt gebruik van de weggenomen zaak. Kennelijk heeft het Hof zich laten leiden door de in Noyon-Lange-meijer, 6de druk, op pag. 362 gegeven definitie van „zich toeëigenen”: „het in daden omzetten van het besluit om zich een zaak naar goedgevoelen „ten nutte te maken”. Ik moge volstaan met te verwijzen naar de verdere t.a.p. gegeven uiteenzetting. Het betreft hier de grensafbakening tussen het in het Romeinse recht bekende furtum usus (Theodor Hammers, Römisches Strafrecht, uitg. 1899, p. 736 en Prof. Dr. W. Reis, Das Criminalrecht der Römer, uitg. 1844, p. 303) — hetwelk als zodanig in een recht niet strafbaar is gesteld — en art. 310 Sr. (Zie voor literatuur en

rechtspraak: Noyon-Langemeijer t.a.p. en Mr. H. van den Heuvel, Vr. 1958 p. 153 „Joy-riding en diefstal of verduistering”, voorts: „Oogmerk „van wederrechtelijke toeëigening”, W. H. Vermeer N.J.B. 1948 p. 648 en Mr. H. H. A. de Graaff N.J.B. 1949 p. 52 en „Wederrechtelijke toeëigening”, W. H. Vermeer N.J.B. 1949 p. 244 alsook: Reichard Frank, Das Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich, 13. Aufl., 1931, p. 519 en Theodor Rittler, Lehrbuch des Oesterreichischen Strafrechts II, 2. Aufl., 1962, p. 133).

Ambtshalve geen gronden gevonden hebbend, welke tot vernietiging van het bestreden arrest zouden moeten leiden, heb ik de eer te concluderen tot verwerping van het beroep.

(Overgenomen uit Nederlandse Jurisprudentie 1968, No. 108)

TUCHTRECHTSPRAAK

C - 12 Pantser Infanterie Bataljon Garde Jagers

Beschikking van 12 maart 1968

Tenietdoening van een strafoplegging naar aanleiding van een door de gestrafte gedaan beklag, omdat deze zich niet aan het hem verweten krijgstuuchtelijk vergrijp had schuldig gemaakt.

(W.K. art. 66(1)).

De Luitenant-Kolonel der Jagers Bordon, W. C. C - 12 Pantser Infanterie Bataljon Garde Jagers;

Gezien het beklagschrift van dienstplichtig sergeant Z. nr.: . . . , . . . - compagnie, 12 Pantser Infanterie Bataljon, houdende de op 11 maart 1968 kenbaar gemaakte wens, zich te beklagen over de straf van zeven dagen licht arrest met de strafreden:

„De door zijn compagniescommandant gegeven opdracht, een opdracht persoonlijk te controleren, uit onachtzaamheid niet uitgevoerd.
„En tevens door onderlinge ruiling van zijn dagdienst met collega's zijn „taak als sergeant van de dag niet naar behoren vervuld", hem opgelegd door Eerste-Luitenant der Jagers S., waarnemend commandant . . . - compagnie, 12 Pantser Infanterie Bataljon Garde Jagers en hem op 8 maart 1968 ter kennis gebracht;

Gehoord de klager, de strafoplegger en de getuigen dienstplichtig sergeant Dekker, G., dienstplichtig sergeant Iding, P. J. M. en de waarnemend compagniessergeant-majoor Albert, F.

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Overwegende, dat de klager heeft verklaard:

„Op 6 maart ontving ik van de waarnemend compagniescommandant „opdracht op 6 en 7 maart tijdens de avonduren een aantal jagers te „controleren, die verplichte bedrust hadden. Ik heb deze controles ge„noteerd op de dagstaten van 6 en 7 maart. Op 6 maart heb ik de con„troles uitgevoerd. Op 7 maart om 12.00 uur liep mijn dagdienst af. Mijn „opvolger, de dienstplichtig sergeant Iding, P. J. M. was door drukke „beheerswerkzaamheden niet in staat de dienst over te nemen. Ik heb „derhalve mijn dienst verder uitgeoefend tot 17.00 uur. Op dat tijdstip „heb ik mijn dienst, in overleg met de waarnemend compagniessergeant„majoor overgedragen aan de dienstplichtig sergeant De Korte, J., „waarbij ik hem opmerkzaam gemaakt heb op de bijzonderheden, o.m. „de controles van de jagers met verplichte bedrust. Na de avond bij mijn „familie in Arnhem te hebben doorgebracht arriveerde ik omstreeks „23.00 uur weer in de kazerne. Het bleek mij toen dat de dienstplich„tig sergeant Dekker, G. de dagdienst weer had overgenomen en juist „begon met controle van het avondappel. Hij gaf, ofschoon ik daar-

„tegen protesteerde, zijn dienst weer over aan mij, waarna ik de dagdienst verder heb uitgevoerd totdat ik in de gelegenheid was de dienst op 8 maart in de loop van de ochtend over te dragen aan de dienstplichtig sergeant Iding, P. J. M. Aangezien het de waarnemend compagniescommandant in de loop van de ochtend bleek, dat de controles over de jagers met verplichte bedrust niet het voorgeschreven aantal malen was geschied en overigens ook de corveewerkzaamheden in de avonduren van 7 maart niet volledig waren uitgevoerd werd ik ter verantwoording geroepen en gestraft”.

Overwegende, dat de getuige dienstplichtig sergeant Iding, P. J. M. heeft verklaard:

„Op 7 maart te 12.00 uur moest ik volgens het door de waarnemend compagniessergeant-majoor opgesteld rooster, de dagdienst overnemen van de dienstplichtig sergeant Z. Door drukke werkzaamheden voortvloeiende uit mijn functie van compagniesbeheerder, was ik daar toe niet in staat. Ik heb dit de waarnemend compagniessergeant-majoor medegedeeld, die mij in de loop van de middag vertelde, dat mijn dienst zou worden waargenomen door de dienstplichtig sergeant De Korte, J. totdat in de loop van de ochtend van 8 maart de dienst van hem door mij zou worden overgenomen. Dit heb ik ook $\pm$ 10.00 uur op 8 maart gedaan, echter niet van De Korte, J., doch van Z.”; overwegende, dat de getuige de waarnemend compagniessergeant-majoor de sergeant der eerste klasse Albert, F. heeft verklaard:

„Op 6 maart hoorde ik van Iding, P. J. M. dat het hem niet mogelijk was om op 7 maart te 12.00 uur, zoals voorgeschreven, de dagdienst over te nemen van Z. in verband met zijn werkzaamheden in de rustkamer. Op 7 maart heb ik De Korte, J. aangewezen om de dagdienst van Z. over te nemen en deze dienst te verrichten tot 8 maart 10.00 uur. Deze overname heeft om 17.00 uur plaatsgevonden. Van de overgave en overname in de avonduren van 7 maart was ik niet op de hoogte.”

Overwegende, dat de getuige dienstplichtig sergeant Dekker, R. G. heeft verklaard:

„Op 7 maart te $\pm$ 21.15 uur vertelde de dienstplichtig sergeant De Korte, J. mij dat hij buiten het normale rooster om, om $\pm$ 17.00 uur van dienstplichtig sergeant Z. de dagdienst tijdelijk had overgenomen, en dat hij zich nu niet lekker voelde. Hij klaagde over hoofdpijn en wilde naar bed, daarom verzocht hij mij de dienst weer van hem over te nemen. Dit heb ik gedaan totdat ik om $\pm$ 23.00 uur het avondappel wilde controleren en Z. zag binnenkomen. In de mening verkerende dat Z. de dienst tijdelijk had overgedragen aan de De Korte, J. heb ik hem de dienst weer teruggegeven. Zijn tegenzin hiertegen heb ik niet opgevat als zijnde voortvloeiende uit het feit, dat Z. niet meer aan de

„beurt zou zijn voor de dagdienst. Van het feit, dat Iding, P. J. M. „eigenlijk de dagdienst moest doen was ik niet op de hoogte“;

overwegende, dat de strafoplegger heeft verklaard:

„Klager werd door mij gestraft, omdat ik in de mening verkeerde, dat „hij, niettegenstaande mijn aanwijzingen betreffende de controles over „de jagers met verplichte bedrust en betreffende de te verrichten **cor- „veewerkzaamheden op 7 maart 's avonds en 8 maart 's ochtends eigen- „dunkelijk en zonder toestemming zijn dagdienst had overgegeven aan „een collega. Hij heeft mij niet duidelijk gemaakt, dat hij eigenlijk geen „dagdienst meer had, maar deze officieel aan De Korte, J. had over- „gedragen. Dat ik Z. nog als sergeant van de dag heb gezien is ver- „klaarbaar aangezien de klager, toen ik hem over de tekortkomingen „aansprak, weer in het tenue van sergeant van de dag rondliep“.**

Overwegende, dat dienstplichtig sergeant De Korte, J. geen nieuwe feiten of omstandigheden voor een juiste beschouwing zou kunnen geven, is aangezien betrokkene ziek is, afgezien van een verhoor van betrokkene;

Overwegende, dat het timide en nerveuze gedrag van klager het aan- nemelijk maken, dat betrokkene op 7 maart te **23.00** uur niet voldoende heeft geprotesteerd tegen het feit dat Dekker, J. hem de dagdienst weer teruggaf en dat hij op 8 maart de ware toedracht voor de waarnemend compagniescommandant niet duidelijk genoeg heeft uiteengezet;

Overwegende, dat de klager met toestemming van de waarnemend compagniessergeant-majoor zijn dagdienst op 7 maart te **17.00** uur op de juiste wijze heeft overgedragen aan de dienstplichtig sergeant De Korte, en derhalve van alle taken verbonden aan deze dagdienst was ontheven kan betrokkene niet verantwoordelijk gesteld worden voor tekortkomingen ontstaan in de avond van 7 maart, bovendien kan van niemand verwacht worden dat deze tekortkomingen in de beperkte tijd op 8 maart vóór het appel van **08.00** uur nog konden worden rechtgetrokken. Klager heeft zich derhalve niet aan een krijgstuuchtelijk vergrijp schuldig gemaakt;

Beschikkende op het beklag: „Doet de strafoplegging **teniet**“.

Bepaalt dat van deze beschikking een afschrift zal worden uitgereikt aan klager en voorts afschriften zullen worden gezonden aan de straf- oplegger en aan de Bevelhebber der Landstrijdkrachten.

Commandant 11 Pantserinfanteriebrigade

Beschikking van 26 maart 1968

Wijziging van een bestraffing van een eerste-luitenant-strafoplegger, plv. CC, met 4 dagen licht arrest en van de daarbij behorende strafredenen, naar aanleiding van een door deze gedaan beklag, in die van berisping, schriftelijk tenuitvoergelegd, terzake van: Als plv. CC, bij afwezigheid van zijn CC belast met de waarneming van het commando, bij het hanteren van de strafbevoegdheid niet de vereiste zorgvuldigheid betracht, zodat het kon voorkomen, dat de door hem aan een dpl. sergeant opgelegde straf mede was gebaseerd op een plichtsverzaking, waarvan bedoelde sergeant werd beticht, doch welke door hem niet was begaan, hetgeen bij een meer zorgvuldig onderzoek onomstotelijk had kunnen worden vastgesteld. (Zie de beschikking hiervóór.)

De na beklag gewijzigde straf, met toepassing van art. 50 W.K., door de chef van de beklagmeerdere teniet gedaan.

(W.K. art. 66 (2)).

De Brigade-Generaal J. G. Welleman, C - 11 Pantserinfanteriebrigade;

Gezien het beklagschrift van de 1e Luitenant der Jagers S., rnr . . ., ingedeeld bij de B-Compagnie van het 12e Pantserinfanteriebataljon Garde Jagers, houdende de op 16 maart 1968 kenbaar gemaakte wens zich te beklagen over de straf van 4 dagen licht arrest met de strafreden: „Als plaatsvervangend compagniescommandant, bij afwezigheid van „zijn commandant belast met de waarneming van het compagniescommando, bij het hanteren van de strafbevoegdheid niet de vereiste zorgvuldigheid betracht, waardoor een dienstplichtig sergeant volkomen „ten onrechte door hem werd gestraft met 7 (zeven) dagen licht arrest“, hem opgelegd door de Luitenant-Kolonel der Jagers W., C - 12e Pantserinfanteriebataljon Garde Jagers en hem op 13 maart 1968 ter kennis gebracht;

Gehoord de klager, de strafoplegger en als getuige de dpl. sergeant Z.;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Overwegende, dat de klager heeft verklaard:

„Op 6 maart 1968 nam ik, i.v.m. de afwezigheid van mijn CC, het „commando over de compagnie waar. Die dag heb ik de door de CC „op 5 maart 1968 aan een aantal jagers opgelegde opvoedkundige „maatregel tot overnachting in het bos in een tweemanstent — om reden dat zij bij de reveille op 5 maart te laat waren opgestaan — „gewijzigd in 1 dag verplichte bedrust na de dienst in de avonduren. „Naar uitlatingen van de betreffende jagers te oordelen was dit te laat „opstaan mede veroorzaakt door het op incorrecte wijze houden van „de reveille door de sergeant van de dag (S.v.d.D.). Op 5 maart was de

„dpl. sergeant Z. S.v.d.D.; hij was dit eveneens op 6 maart. Normaal „loopt de dienst van de S.v.d.D. van 17.00 uur tot 17.00 uur van de „volgende dag; wanneer er tekort aan kader is duurt deze dienst wel „eens langer dan een dag. Op 6 maart heb ik de sergeant Z. opgedra- „gen op 6 en 7 maart des avonds persoonlijk de jagers met verplichte „bedrust te controleren. Ik gaf deze opdracht los van de dienst van „S.v.d.D. als een persoonlijke opdracht omdat de sergeant Z. n.m.m. „in feite debet was aan de eerder door mijn CC getroffen opvoedkun- „dige maatregel. Tot welk tijdstip de sergeant Z. S.v.d.D. behoorde te „zijn wist ik op het moment toen ik hem deze opdracht gaf niet. Ik wil „hier nog aan toevoegen dat de sergeant Z., door mij o.m. gestraft om- „dat hij op 7 maart de controle niet had uitgevoerd, niet tegen de straf- „reden maar uitsluitend tegen de strafmaat in beklag is gegaan.

„Mijn beklag richt zich in hoofdzaak tegen het gestelde in de straf- „reden: „volkomen ten onrechte”."

Overwegende, dat de strafoplegger heeft verklaard:

„N.a.v. het door de dpl. sergeant Z. ingediende beklag tegen de door „de wnd. CC, de 1e Luitenant der Jagers S., opgelegde straf, waarbij de „sergeant Z. te kennen gaf zich wel met de strafreden te kunnen ver- „enigen doch niet met de strafmaat, is mij bij het onderzoek het vol- „gende gebleken:

„De sergeant Z. verklaarde mij desgevraagd dat de 1e Luitenant S. „het controleren van de jagers met verplichte bedrust tegen hem per- „soonlijk had gezegd m.a.w. van man tot man, doch dat hij dit niet op- „vatte als „afgezien van het al dan niet S.v.d.D. zijn". Hij was van me- „ning dat hij deze opdracht als S.v.d.D. persoonlijk moest controleren „en b.v. niet aan een aan de S.v.d.D. toegevoegde korporaal mocht „overlaten. Het bleek mij voorts dat de dienst van S.v.d.D. door de „sergeant Z. volkomen correct aan zijn opvolger was overgedragen. „Aan de hand van het door mij ingestelde onderzoek heb ik dan ook „geen enkele handeling van de sergeant Z. kunnen vinden, welke een „bestrafing zou rechtvaardigen."

Overwegende, dat de getuige de dpl. sergeant Z. verklaarde:

„Op 6 maart kreeg ik de opdracht van de 1e Luitenant S. om een „aantal jagers die 1 avond verplichte bedrust hadden gekregen te con- „troleren. E.e.a. vond plaats toen ik bij hem was geroepen onder de vol- „gende bewoordingen: „Deze mensen moet je controleren, schrijf op . . . „„of wacht maar, ik zal het op een briefje zetten." De Luitenant heeft „toen op een briefje de data en de tijden van de controle vermeld, de „namen van de jagers had ik reeds. De data waren 6, 7 en 11 maart; „deze laatste datum had betrekking op een jager die in verband met „moeilijkheden thuis, op 6 maart op verlof zou gaan. Ik kan mij niet „herinneren dat de Luitenant zou hebben gezegd dat ik deze controle

„persoonlijk moest uitvoeren; afgezien hiervan, het is de gewoonte dat „de S.v.d.D., maar dan ook alleen in functie zijnde, een aantal opdrachten persoonlijk uitvoert. Ik heb dan ook geen moment er aan gedacht „dat de controle op 7 maart, terwijl ik geen S.v.d.D. meer zou zijn, „door mij en niet door degene die op dat moment S.v.d.D. was, zou „moeten geschieden.”

Overwegende, dat de klager nader gehoord desgevraagd verklaarde:

„Nadat ik de opdracht tot controle aan de sergeant Z. had gegeven, „heeft deze zich nog tot mij gewend met de opmerking dat hij door „deze opdracht tot controle zich „genomen^v voelde. Ik heb hem toen „duidelijk uitgelegd waarom ik hem de opdracht tot controle had ge- „geven. Uit zijn verweer, na ontvangst van de opdracht, maakte ik op „dat hij wel degelijk had begrepen dat hij ook op 7 maart moest con- „troleren.”

Overwegende, dat de getuige, de sergeant Z., desgevraagd verklaarde:

„Voordat ik, na ontvangst van de opdracht, wegging heb ik inder- „daad tegen de Luitenant gezegd dat ik mij „genomen^w voelde omdat „ik 6, 7 en 11 maart moest controleren; ik herinner mij nu dat op het „moment van de opdracht ik mij zeer wel realiseerde dat ik persoonlijk „op zowel 6, 7 en 11 maart moest controleren.”

Overwegende, dat het door klager genomen onderzoek, alvorens tot bestraffing van de sergeant Z. over te gaan, door een tekort aan zorg- vuldigheid tot gevolg had dat zowel de straf als de strafreden mede werden afgestemd op een aan bedoelde sergeant wel toegeschreven doch niet door hem begane plichtsverzaking;

dat hoewel het onderzoek niet met de vereiste zorgvuldigheid was ver- richt, toch zodanige feiten kwamen vast te staan dat de sergeant Z. niet ten onrechte voor bestraffing in aanmerking werd gebracht;

Beschikkende op beklag: Wijzigt de opgelegde straf in: „een beris- „ping schriftelijk ten uitvoer gelegd.”

Wijzigt de omschrijving der strafreden, zodat deze komt te luiden: „Als plaatsvervangend compagniescommandant, bij afwezigheid van „zijn commandant belast met de waarneming van het commando, bij „het hanteren van de strafbevoegdheid niet de vereiste zorgvuldigheid „betracht zodat het kon voorkomen dat de door hem aan een dpl. ser- „geant opgelegde straf mede was gebaseerd op een plichtsverzaking „waarvan bedoelde sergeant werd beticht doch welke door hem niet „was begaan, hetgeen bij een meer zorgvuldig onderzoek onomstotelijk „had kunnen worden vastgesteld.”

Bepaalt, dat van deze beschikking een afschrift zal worden uitgereikt aan klager en voorts afschriften zullen worden gezonden aan de straf- oplegger en aan de Bevelhebber der Landstrijdkrachten.

Koninklijke Landmacht
1e Divisie „7 december”
Commandant
Kabinet nummer . . . , Schaarsbergen, 17 april 1968.
Onderwerp: beklagbeschikking.

Aan de Minister van Defensie
dtv Bevelhebber der Landstrijdkrachten
Commandant Eerste Legerkorps.

In aansluiting op de brief van Commandant . . . Pantserinfanteriebrigade d.d. 2 april 1968 nr. . . ./PP/68, onderwerp „Beklagbeschikking”, aangeboden aan de Bevelhebber der Landstrijdkrachten met mijn visumstempel Kabinet . . . moge ik Uwer Excellentie berichten dat de bij Beschikking op beklag aan de luitenant S., mr . . . opgelegde krijgstuuchtelijke straf van berisping, door mij met toepassing van artikel 50 W.K. is teniet gedaan.

De Generaal-Majoor Divisiecommandant,
w.g. J. A. C. Bartels.

NASCHRIFT

Tekortschieten in beleid.

De beslissing tot bestraffing van een onderhebbende door diens tot straffenbevoegde commandant is een kwestie van beleid. Daarin komt zijn bekwaamheid, kennis, ervaring, wijze van tuchthandhaving enz. tot uitdrukking. Onervarenheid (en/of onbekwaamheid) is op zichzelf geen láákbare tekortkoming in de geschiktheid tot het voeren van een bepaald commando; het is een omstandigheid die de militair nog niet geheel (niet) geschikt doet zijn voor de vervulling van een bepaalde functie, voor bevordering e.a. Daarom wordt de waardering van dit beleid op grond van het voor betrokkene geldende beoordelingsvoorschrift op diens beoordelingslijst tot uitdrukking gebracht, zulks met het oog op aanwijzing voor een bepaald commando, andere functie of bevordering e.a.

Onjuist beleid als strafoplegger levert in het algemeen geen krijgstuuchtelijk vergrijp op. Een mens kan tenslotte niet meer presteren dan dat waartoe hij in staat is. Onjuist beleid kan dan ook slechts een reden tot krijgstuuchtelijke correctie opleveren, indien het is te wijten aan natigheid van een betrokkene in de uitoefening van zijn plicht, aldus een beschikking van het H.M.G. van 21 december 1954, M.R.T. XLVIII, 1955, blz. 131/133. (Zie noot I blz. 491).

Blijkens het hierboven overgenomen schrijven van de Divisiecommandant aan de Minister van Defensie heeft deze Zijne Excellentie bericht gezonden, dat hij de aan de eerste-luitenant X, na beklag gewijzigde straf van berisping, met toepassing van art. 50 W.K. had teniet gedaan.

Art. 50 W.K. bepaalt *nièt* dat de op grond van deze bepaling genomen beslissing tot tenietdoening van de bestraffing met redenen omkleed moet zijn; (bij de ons ter publikatie toegezonden stukken troffen wij niet een dergelijk stuk aan). Hoewel in dat bericht **terzake** van het **teniet** doen van de krijgstuchtelijke straf van berisping geen reden is opgegeven", menen wij uit de bewoording van die beklagbeschikking, — waarin de plv. CC wordt verweten, dat deze bij het hanteren van de strafbevoegdheid niet de vereiste zorgvuldigheid had betracht, waardoor de gestrafte ten onrechte was gestraft — de conclusie te mogen trekken, dat hier sprake is van een tekort schieten in beleid van de plv. CC, eerste-luitenant S., echter zonder dat dit te wijten zou zijn aan een (Eaakbare) nalatigheid in de uitoefening van zijn plicht.

A. F. S.

Wvd Commandant 102 Veldartilleriegroep

Beschikking van 16 mei 1968

Een korporaal, die **terzake** van enige misdragingen was gestraft met 19 dagen licht arrest, had zich daarover niet beklaagd.

Nadat de chef van de strafoplegger op grond van art. 50 W.K. de opgelegde straf had verminderd tot 14 dagen licht arrest, achtte de korporaal zich over déze hem opgelegde straf bezwaard, en deed zijn beklag bij de tot **straffen** bevoegde meerdere van de strafoplegger. Als reden gaf hij bij het onderzoek op dat hij zich te zwaar **gestraft** gevoelde in vergelijking met de **bestrafing** van een andere korporaal, die met 9 dagen licht arrest gestraft was **terzake** van ongeveer dezelfde vergrijpen.

De beklagmeerdere handhaafde de krijgstuchtelijke **bestrafing**; het doorgaand gedrag van klager had gedurende de laatste maand van zijn diensttijd veel te wensen overgelaten, hetgeen bij de andere korporaal niet het geval was geweest.

(W.K. art. 50, 61, 62, 65 en 66).

---

¹⁾ Andere beschikkingen over tekortschieten in beleid:

Besch. H.M.G. van 15 febr. 1954, M.R.T. XLVIII, 1955, blz. 355;

„ „ 22 jan. 1957, M.R.T. L , 1957, blz. 276;

„ „ 24 juni 1958, M.R.T. LI , 1958, blz. 725;

C-43 Pabrigbat. van 7 juni 1966, M.R.T. LIX, 1966, blz. 490.

²⁾ Anders **besch.** C-1 L.K. van 14 sept. 1967, M.R.T. LX, 1967, blz. 599.

De luitenant-kolonel der Artillerie SCHMALHAUSEN, J. J., waarnemend Commandant 102 Veldartilleriegroep;

Gezien het beklagschrift van dpl. korporaal G. registratienummer . . . behorende tot de 44 Afdeling Veldartillerie houdende de op 13 mei 1968 kenbaar gemaakte wens, zich te beklagen over de strafmaat van de straf van 14 dagen licht arrest met de strafreden:

1) Op weg naar het militair hospitaal bij de poort van de Legerplaats 't Harde aangehouden en teruggestuurd omdat:

- a) Hij de korporaalsstreep miste op één van zijn mouwen;
- b) Er vlekken in zijn broek zaten;
- c) Hij een verschroeide das om had.

2) Nadat hij met de trein van ±09.00 uur naar het militair hospitaal geweest was, niet onmiddellijk teruggekeerd naar het onderdeel, maar zich pas om ±18.30 uur op de wekkamer gemeld, van welke straf 5 dagen moeten worden geacht te zijn ondergaan van de oorspronkelijke straf, hem opgelegd door de luitenant-kolonel der Artillerie J., Commandant 44 Afdeling Veldartillerie en hem op 8 mei 1968 ter kennis gebracht;

Gehoord de klager en de strafoplegger en als getuige: T., kapitein der Artillerie;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Overwegende dat de klager heeft verklaard: Ik geef toe dat ik de feiten genoemd in de strafreden gepleegd heb. Ik wens mij over de strafmaat te beklagen omdat ik van mening ben dat deze te zwaar is daar van deze straf 9 dagen in mijn klein verlofperiode vallen, terwijl de korporaal Z. om ongeveer hetzelfde feit en met een grotere straflijst dan ik slechts 9 dagen licht arrest heeft gekregen;

Overwegende dat de strafoplegger heeft verklaard: Op 8 mei 1968 heb ik de straf van 19 dagen licht arrest opgelegd door wnd C - Stvzgbt de kapitein T. aan de dienstplichtige korporaal G. gewijzigd in 14 dagen licht arrest, met handhaving van de strafreden. Ik ben tot deze wijziging overgegaan aangezien ik de straf van 19 dagen te zwaar vond. Anderzijds ben ik wel van mening dat een ernstige correctie op zijn plaats was i.v.m. het doorgaand gedrag van klager gedurende de laatste maand voor zijn klein verlof. Bij de voorgaande straf, welke ik aanvankelijk te licht vond, heb ik later in beschouwing genomen het goede gedrag van klager in zijn voorafgaande diensttijd bij de afdeling. Gezien het feit dat bij klein-verlofgangers tegen het einde van hun diensttijd vaak de neiging tot het plegen van krijgstuchtelijke vergrijpen bestaat en ik daarom menigmaal heb gewaarschuwd c.q. heb laten waarschuwen, heb ik bij het opleggen van de straf van 14 dagen licht arrest niet in beschouwing willen nemen dat hiervan 8 dagen vielen in de klein-verlofperiode van klager.

Overwegende dat T., kapitein der Artillerie, wnd. Commandant Stvzgbt van de 44 Afdeling Veldartillerie heeft verklaard:

Als strafoplegger in eerste aanleg heb ik doelbewust klager veel zwaarder gestraft dan de dpl. korporaal Z. voor het plegen van nagenoeg hetzelfde feit, daar het doorgaand gedrag van klager gedurende de laatste maand vaak aanleiding tot bemerkingen had gegeven en zijn directe meerdere hem gewaarschuwd had dat, indien zijn gedrag niet verbeterde, hij wel eens een gedeelte van zijn klein verlof zou moeten missen, hetgeen ik ook bij mijn afdelingscommandant naar voren heb gebracht toen deze de straf wilde overnemen.

Overwegende, dat is komen vast te staan en door klager toegegeven dat de feiten omschreven in de strafreden door hem gepleegd zijn;

dat is komen vast te staan dat het doorgaand gedrag van klager gedurende de laatste maand van zijn diensttijd zeer veel te wensen overliet, hetgeen bij de dienstplichtig korporaal Z. niet het geval was;

dat gebleken is dat de straflijst van de dienstplichtig korporaal Z. nagenoeg overeenkomt met die van klager;

dat zowel de strafoplegger in eerste aanleg als de nieuwe strafoplegger bij de bepaling van de strafmaat rekening hebben gehouden met het doorgaand gedrag van klager gedurende de laatste maand.

Beschikking op het beklag: Handhaaft de opgelegde straf.

Bepaalt dat van deze beschikking een uittreksel zal worden uitgereikt aan klager en voorts afschriften zullen worden gezonden aan de strafoplegger en aan de Bevelhebber der Landstrijdkrachten.

NASCHRIFT

Het valt op dat de korporaal zich over de hem door de wvd C - Stvzgbt (blijkens nader verkregen inlichtingen) op 2 mei 1968 opgelegde straf (19 dagen licht arrest) niet heeft beklagd, terwijl hij over de hem later op 8 mei 1968 terzake van dezelfde misdrijven door C - 44 Afd. VA gewijzigde lichtere straf (14 dagen licht arrest) wel zijn beklag heeft gedaan.

Van hooggeachte zijde werd daarover, onder verwijzing naar een beschikking van het H.M.G. van 8 september 1964 (M.R.T. LVIII, 1965, blz. 183 e.v.) inzake het niet nakomen van een morele verplichting, de vraag opgeworpen of de korporaal die met de zwaardere straf „akkoord” was gegaan, daardoor moreel zijn recht tot klagen over de lichtere straf zou hebben verwerkt, d.w.z. zijn beklagrecht verloren zou hebben, en of het beklag op grond van het niet nakomen van een morele verplichting onredelijk zou kunnen worden beschouwd?

Door geen gebruik te hebben gemaakt van het recht beklag te doen had de korporaal als gevolg van tijdsverloop zijn recht van beklag over de (eerste) strafoplegging verwerkt. Maar de ingreep door de hogere meerdere, die op grond van art. 50 W.K., na een nieuw onderzoek, de straf wijzigde in voor de gestrafte gunstige zin, vormde een nieuw rechtsfeit met het daaraan onverbreekelijk verbonden rechtsgevolg als bedoeld in art. 61 W.K.

Dit artikel dat algemeen en duidelijk gesteld is, verleent de gestrafte het recht over de nieuwe strafoplegging zijn beklag te doen.

*Het niet gedaan hebben van beklag kon gelegen zijn in aanvankelijke berusting, doch ook in onvoldoende bekendheid met de beklagregels, schroom, opzien tegen het beklag, geen verdere drukte willen hebben over de **strafoplegging**¹⁾ e.a. De tijd die veelal raad brengt, het onderzoek door de hogere meerdere, nader verkregen advies van een deskundige, nadere inlichtingen e.a. konden de korporaal tot een ánder inzicht hebben gebracht dan het door hem ingenomen standpunt ten tijde van de (eerste) strafoplegging. Hij motiveerde zijn beklag met de mededeling, dat een andere korporaal, die soortgelijke misdragingen had begaan als hij, lichter zou zijn gestraft. Dit argument scheen van zijn standpunt bezien niet onaanneemelijk, waarbij komt, dat de vaststelling van een juiste straf en strafmaat steeds een crux is voor de strafpleggers als gevolg van velerlei daarbij in aanmerking komende, wiskundig niet nauwkeurig te bepalen, factoren.*

*Het zou daarom ónbevredigend zijn, indien de hógere meerdere het z.i. minder juiste standpunt van de oorspronkelijke strafoplegger wèl zou mogen herzien, terwijl de **gestrafte** het door hem órspronkelijk ingenomen bij nader inzien minder juist geachte standpunt dan niét zou mogen herzien, ook al zou de gewijzigde straf lichter zijn dan de aanvankelijk opgelegde.*

*Het beklag van de korporaal kan niet **onredelijk** worden beschouwd, d.w.z. als een beklag ten aanzien waarvan bij het onderzoek door de **beklagmeerdere** naar voren was gekomen, dat klager begrepen moest hebben, dat er voor hem geen enkele grond voor beklag aanwezig was, m.a.w. tegen beter weten in was gedaan, ook al was hij **aanvankelijk** zwaarder gestraft, waarover hij niet geklaagd had.*

Van een rechtsverwerking, een verlies van het aan de korporaal toekomend recht van beklag als gevolg van het zich aanvankelijk niet hebben beklaagd, kan op grond van het vorenstaande geen sprake zijn; er bestond voor hem geen enkele moréle of zédelijke plicht tot het niet gebruik maken van het hem toekomend recht tot het doen van beklag.

*Wat is tenslotte in onze dynamische tijd een morele verplichting? Wat de een als zedelijke verplichting beschouwt, wordt door een ander niet als zodanig erkend. Veel hangt af van persoonlijke instelling, levensbeschouwing, opvoeding, vorming, gebruik, gewoonte in grotere of kleinere kring enz., terwijl het aan voldoende kennis van allerlei factoren veelal schort. Mede op grond hiervan wordt ook de beslissing in de in de vraag aangehaalde beschikking van het **H.M.G.** inzake de niet-nakoming van een morele verplichting lang niet algemeen gelukkig beschouwd.*

A.F.S.

---

¹⁾ Besch. C.-1 L.K. van 1 april 1955 en besch. H.M.G. van 17 mei 1957, M.R.T. XLVIII, blz. 508-574.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage

1 april 1968

(M.P.W. 1967/329)

(Zie de uitspraak C.R.v.B. hierná)

Aan klager werd bij Kon. besl. van 11 juni 1954 m.i.v. 1 februari 1954 militair invaliditeitspensioen toegekend. Bij dit besluit en bij latere betreffende klagers pensioenaanspraken genomen besluiten, is er van uitgegaan, dat klager geen aanspraak kon maken op diensttijdspensioen, omdat hij geen werkelijke diensttijd van vijf jaar kon aanwijzen.

Nadat was gebleken, dat klager met medetelling van vóór de datum van ontslag uit de militaire dienst gelegen burgerlijke diensttijd wel aanspraak op diensttijdspensioen kon maken, is hem bij Koninklijk besluit van 13 juli 1967 alsnog diensttijdspensioen toegekend.

Laatstgenoemd besluit kan naar het oordeel van het Ambtenarengerecht niet worden aangetast op één der in art. 58. lid I, der Ambtenarenwet 1929 genoemde gronden.

(Betreft toepassing art. W 4 der Algemene militaire pensioenwet).

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE rechtsprekende in militaire Ambtenarenzaken

Aantekening van de mondelinge uitspraak

inzake: M. J. B. E., wonende te L., klager, tegen: Hare Majesteit de Koningin, verweerster, vertegenwoordigd door de Minister van Defensie.

1. Dagtekening der uitspraak: 1 april 1968.
2. Aanduiding van het besluit, de handeling of de weigering, waarvan beroep: Koninklijk besluit van 13 juli 1967, nr. 94.
3. Feiten, welke het Ambtenarengerecht als vaststaande aanneemt:
  1. Dat klager, geboren op 14 december 1923, van 5 september 1944 tot en met 31 juli 1945 heeft gediend bij de Binnenlandse Strijdkrachten.
  2. Dat klager op 1 augustus 1945 in burgerlijke overheidsdienst is getreden en daarin op 31 januari 1954 nog werkzaam was.
  3. Dat klager als buitengewoon dienstplichtig soldaat met ingang van 1 februari 1954 uit de militaire dienst is ontslagen wegens gebreken.
  4. Dat aan klager bij Koninklijke besluiten van 11 juni 1954, nr. 55, 16 maart 1955, nr. 17, 17 februari 1956, nr. 20, 28 december 1956, nr. 37 en 9 januari 1958, nr. 13, te rekenen van 1 februari 1954, 1 februari 1955, 1 februari 1956, 1 februari 1957 en 1 februari 1958 telkenmale voorlopig

voor één jaar en bij Koninklijk besluit van 5 januari 1959, nr. 22, te rekenen van 1 februari 1959 levenslang invaliditeitspensioen werd toegekend, berekend naar een pensioengrondslag van f. 4.903,— en van invaliditeitspercentage van 30; dat bij Koninklijk besluit van 14 mei 1964, nr. 36 dit pensioen, te rekenen van 2 juli 1963, nader werd vastgesteld met inachtneming van een invaliditeitspercentage van 40.

4. Bewijsmiddelen: De gedingstukken en het verhandelde ter openbare terechtzitting van 1 april 1968.

Gronden: Tot aan het bestreden besluit is er van uitgegaan dat klager bij zijn ontslag uit de militaire dienst geen werkelijke dienst kon aanwijzen van tenminste vijf jaren, zodat voor hem geen recht op diensttijdspensioen bestond. Eerst later is gebleken dat klager bij zijn ontslag uit de militaire dienst, te weten op 1 februari 1954, recht kon doen gelden op een levenslang diensttijdspensioen berekend naar een pensioengrondslag van f. 2.850,— en een voor pensioen geldige diensttijd van 9 jaren en 5 maanden.

Bij het bestreden besluit is dit diensttijdspensioen, verhoogd met toeslagen en een bijslag, alsnog toegekend terwijl het invaliditeitspensioen met de daarop verleende toeslagen en bijslag nader is vastgesteld. Naar het oordeel van het Gerecht was de Kroon, gelet op het bepaalde in artikel W 4 der Algemene militaire pensioenwet, bevoegd dit besluit te nemen. Er bestaat geen algemeen verbindend voorschrift krachtens hetwelk een zodanige herzieningsbeslissing binnen een bepaalde termijn dient te worden genomen. Met betrekking tot dit punt heeft de gemachtigde van de vertegenwoordiger van verweerster ter openbare terechtzitting onder meer het navolgende opgemerkt:

„Ofschoon, zoals ik reeds hiervoren opmerkte, de wet geen termijn „stelt, waarbinnen pensioencorrecties mogen geschieden, is de vraag „gerezen: moet men onjuiste pensioenbeslissingen herstellen ongeacht de „tijdsduur, welke is verstreken tussen het moment van pensionering en „het tijdstip van herstel van de onjuistheid of wel dient men een termijn „aan te houden waarbinnen correcties nog mogelijk dienen te zijn. Deze „vragen hebben onderwerp van uitvoerige gedachtenwisseling gevormd „tussen de Accountantsdienst van het ministerie enerzijds en de afdeling „pensioenen anderzijds en hebben geresulteerd in een gemeenschappelijk „voorstel aan de Minister, waaraan deze zijn goedkeuring heeft gehecht. „Dit voorstel hield in, dat enerzijds met het oog op een gewenste rust „in de pensioenadministratie, anderzijds rekening houdende met de be- „lang van de betrokkene, voor de toepassing van de desbetreffende „wettelijke bepalingen een termijn van 10 jaren in acht zal worden ge- „nomen, waarin eventuele correcties mogelijk zijn”.

Alsmede: „De heer E. kon bij zijn ontslag uit de militaire dienst zowel „militaire als burgerlijke diensttijd in aanmerking brengen. Evenwel is „verzuimd die burgerdiensttijd in de pensionering te betrekken, welk

„verzuim bij controle door de Accountantsdienst werd vastgesteld, **bin-**
nen een termijn van 10 jaren, gerekend van de datum van het Koninklijk
„besluit, waarbij voor het eerst aan belanghebbende pensioen werd toe-
„gekend.”.

Desgevraagd heeft genoemde gemachtigde verklaard dat het daarna
nog ruim **3** jaren heeft geduurd voordat de herzieningsbeslissing werd ge-
nomen doordat de betrokken afdeling overbelast was en omdat men de
beslissing van de Centrale Raad van **Beroep**¹⁾ in een soortgelijke zaak
wilde afwachten.

Het Gerecht heeft niet kunnen vaststellen dat het bestreden besluit
op één der in artikel 58, 1e lid, der Ambtenarenwet 1929 genoemde gron-
den kon worden aangetast.

Het beroep moet mitsdien ongegrond worden verklaard.

5. Dictum: Ongegrondverklaring van het beroep.

Centrale Raad van Beroep

16 maart 1967
(PL. 1966/6)

Voorzitter: Mr. H. Fortuin (fgd); Leden: Mr. B. S. Tigchelaar en Mr.
H. D. Vlesch Dubois.

(Zie de uitspraak hiervóór)

*Aan klager werd bij Kon. besl. van 1 mei 1959 m.i.v. 1 oktober 1958 mi-
litair invaliditeitspensioentoegekend, waarbij is overwogen, dat klager geen
aanspraak kon maken op diensttijdspensioen, omdat hij geen werkelijke
diensttijd van vijf jaren kon aanwijzen.*

*Eerst in 1964 werd onderkend, dat klager bij zijn ontslag uit de militaire
dienst met medetelling van zijn eveneens voor pensioen in aanmerking
komende burgerlijke diensttijd wel een werkelijke diensttijd van ten minste
vijf jaren kon aanwijzen, waarna bij Kon. besluit van 20 september 1965 de
t.a.v. klager genomen pensioenbeslissingen werden herzien in dier voege,
dat hem te rekenen van 1 oktober 1958 alsnog een diensttijdspensioen werd
toegekend. Naar het oordeel van de Raad was de Kroon bevoegd om met
toepassing van de haar in art. 55 der Pensioenwet voor de landmacht 1922
gegeven discretionaire bevoegdheid de onderhavige herzieningsbeslissing
te nemen, nu uit de bewoordingen van dat artikel volgt, dat die bevoegdheid
niet aan een tijdslimiet is gebonden, terwijl, voorzover de herzieningsbe-
slissing in het nadeel van klager zou werken, vaststaat dat aan de oorspron-
kelijk genomen pensioenbeslissingen een feit ten grondslag is gelegd, dat
onjuist is gebleken.*

---

¹⁾ Zie C.R.v.B. d.d. 16 maart 1967, P.L. 66/6, hierna.

Niet is gebleken, dat de Kroon bij afweging der in aanmerking komende belangen in redelijkheid niet tot de genomen herzieningsbeslissing kon geraken.

(Pensioenwet voor de landmacht 1922, art. 55).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake: G. H., wonende te G., klager, tegen: de Minister van Defensie, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden G. L. Koops, referendaris bij het Ministerie van Defensie en wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende: ...enz.;

IN RECHTE:

Overwegende dat de Raad op grond van de inhoud der gedingstukken en het verhandelde ter openbare terechtzitting als vaststaande aanneemt:

dat klager, geboren 16 november 1923, van 16 november 1941 tot 16 april 1945 in burgerlijke overheidsdienst is werkzaam geweest; dat hij van 17 april 1945 tot en met 19 augustus 1945 bij de Binnenlandse Strijdkrachten en in aansluiting aan laatstgenoemde datum als oorlogsvrijwilliger heeft gediend; dat dit laatste dienstverband heeft geduurd tot en met 31 mei 1948; dat klager daarna wederom in burgerlijke overheidsdienst is getreden en ook thans nog daarin werkzaam is; dat aan klager terzake van gebreken, verband houdende met de uitoefening van de door hem vervulde militaire dienst, bij Koninklijk besluit van 1 mei 1959 met ingang van 1 oktober 1958 voorlopig voor de tijd van een jaar een invaliditeitspensioen ingevolge de bepalingen van de Pensioenwet voor de landmacht 1922 — verder te noemen de Wet — is toegekend naar een invaliditeitspercentage van 20 en een pensioensgrondslag van f. 5.767,—; dat bij evengenoemd Koninklijk besluit uitdrukkelijk is overwogen, dat voor klager, aangezien hij bij zijn ontslag uit de militaire dienst — 1 oktober 1958 — geen werkelijke diensttijd van vijf jaren kon aanwijzen, geen recht bestond op een diensttijdspensioen; dat klager de beslissing, vervat in dat Koninklijk besluit, niet heeft aangevallen en evenmin de Koninklijke besluiten, waarbij hem ingaande 1 oktober 1959, 1 oktober 1960, 1 oktober 1961 en 1 oktober 1962 telkenmale voorlopig voor de tijd van 1 jaar invaliditeitspensioen werd toegekend; dat hem dit pensioen bij Koninklijk besluit van 18 maart 1964 levenslang is toegekend naar een invaliditeitspercentage van 30; dat eerst nadien verweerder heeft vastgesteld dat klager, die bij zijn ontslag uit de militaire dienst slechts een diensttijd had van 17 april 1945 — 1 april 1948, daarnaast een eveneens voor pensioen in aanmerking komende burgerlijke diensttijd kon aanwijzen, tezamen vor-

mende een voor pensioen geldige diensttijd in de zin der Wet van 17 jaren; dat de Kroon daarop bij Koninklijk besluit van 20 september 1965 de reeds ten aanzien van klager genomen pensioenbeslissingen ambtshalve heeft herzien in dier voege, dat te rekenen van 1 oktober 1958 af aan hem alsnog een diensttijdspensioen werd toegekend van f. 848,—, berekend naar een pensioengeldige diensttijd van 17 jaren en een pensioensgrondslag van f. 2.850,— en dat het hem toegekende invaliditeitspensioen ad f. 1.154,— nader werd vastgesteld op f. 306,— (t.w. het invaliditeitspensioen van f. 1.154,— verminderd met het diensttijdspensioen van f. 848,—); dat op klagers bezwaren tegen deze ambtshalve herziening van zijn pensioenaanspraken bij Koninklijk besluit van 7 januari 1966 afwijzend is beschikt;

Overwegende dat de door en namens klager naar voren gebrachte bezwaren in hoofdzaak hierop neerkomen, dat deze ambtshalve herziening niet heeft plaatsgevonden binnen een redelijke termijn en dat het herstellen van een fout eerst 7 jaren na het nemen der eerste omstreden beslissing in strijd is met het algemeen rechtsbeginsel der rechtszekerheid;

Overwegende dat de Raad thans moet onderzoeken wat hiervan zij;

Overwegende hieromtrent in de eerste plaats dat de bevoegdheid van de Kroon om een beslissing ambtshalve te herzien voortvloeit uit het bepaalde in artikel 55 der Wet; dat het eerste lid van dit artikel luidt als volgt:

1. „Wij behouden Ons voor een inzake pensioen door Ons genomen „beslissing ambtshalve te herzien. Herziening in het nadeel van de bij die „beslissing betrokkene kan echter alleen plaats hebben op grond van „gebleken onjuistheid van aan die beslissing ten grondslag gelegde feiten.“;

Overwegende dat uit de bewoordingen van deze bepaling volgt dat de bevoegdheid van de Kroon om een beslissing ambtshalve te herzien niet is gebonden aan een tijdslimiet;

Overwegende voorts dat klager uitgaat van het standpunt dat de genomen herzieningsbeslissing in zijn nadeel werkt;

Overwegende dat de Raad dit punt echter in het midden kan laten en laat, nu in elk geval vaststaat en ook door en namens klager niet wordt weersproken, dat aan de oorspronkelijk genomen pensioenbeslissingen een feit ten grondslag is gelegd, hetwelk onjuist is gebleken; dat dit met name betreft de omstandigheid dat bij het nemen dier beslissingen is uitgegaan van het feit dat klager niet een werkelijke diensttijd van vijf jaren kan aanwijzen en derhalve geen recht op diensttijdspensioen kon doen gelden;

Overwegende dat tussen partijen niet in geschil is, dat klager met toepassing van het bepaalde in artikel 16 juncto artikel 2 onder 2°, der Wet op zulk een pensioen wel recht heeft en destijds ook recht kon doen gelden;

Overwegende dat de Kroon onder de gegeven omstandigheden mits-

dien bevoegd was om met toepassing van artikel 55 der Wet de omstreden herzieningsbeslissing te nemen;

Overwegende tenslotte nog dat de Raad de wijze, waarop de Kroon van de in evengenoemd artikel neergelegde bevoegdheid gebruik wenst te maken, zulks als uitvloeisel van het discretionaire karakter dezer bevoegdheid in beginsel heeft te eerbiedigen; dat dit slechts anders ware wanneer naar het oordeel van deze Raad aangenomen zou moeten worden dat de Kroon bij afweging der in aanmerking komende belangen in redelijkheid niet tot de genomen beslissing had kunnen geraken;

Overwegende dat de Raad in de onderhavige omstandigheden geen aanleiding vindt dit laatste geval aanwezig te achten;

Overwegende dat al het vorenoverwogene leidt tot bevestiging van de aangevochten beslissing;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de beslissing, genomen bij Koninklijk besluit van 7 januari 1966.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage

29 mei 1967

(M.P.W. 1967/42)

Voorzitter: Mr. A. G. van Galen (fgd.); *Leden:* Mr. Dr. F. A. Helmstrijd en Mr. D. J. van Gilse; *Militaire leden:* J. T. Winkel, Generaal-Majoor der Artillerie, b.d. en H. van der Vloodt, Brigade-Generaal der Artillerie, b.d.

Klager werd op grond van een stofwisselingsziekte (diabetes mellitus) aan welke hij bleek te lijden, ongeschikt geacht voor de verdere waarneming van de militaire dienst. Aanvankelijk werd hem geen militair invaliditeitspensioen verleend, omdat de aandoening geacht werd van endogeen constitutionele aard te zijn.

Op grond van nader medisch oordeel wordt aannemelijk geacht, dat de ziekte tot uiting is gekomen door een hevige emotie, welke klager heeft ondergaan doordat hij tijdens een oefening met tanks kwam te vallen en er bijna een ongeval ontstond en wordt althans een verergerend verband, als bedoeld in art. 2, lid 1, 2° onder C van de Pensioenwet voor de landmacht 1922 tussen de aandoening en de militaire dienst aanwezig geacht.

(Pensioenwet voor de landmacht 1922, art. 2, eerste lid onder 2).

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, heeft de navolgende uitspraak gegeven inzake: J. M. v. S, wonende te G., klager, tegen Hare

Majesteit de Koningin, verweerster, vertegenwoordigd door de Minister van Defensie te 's-Gravenhage.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE:

Gezien: . . . enz.;

IN RECHTE:

Overwegende, dat klager, geboren op 26 oktober 1940, op 4 februari 1965 voor eerste oefening onder de wapenen is gekomen; dat hij op 4 maart 1961 op de interne-afdeling van het Centraal Militair Hospitaal te Utrecht werd opgenomen nadat hij bij een speedmars was gecollabeerd; dat klager op 17 april 1961 aan een geneeskundig onderzoek werd onderworpen door de commissie voor het geneeskundig onderzoek te Utrecht, welke commissie onder dagtekening van 8 augustus 1961 een rapport omtrent klager heeft uitgebracht; dat genoemde commissie op grond van het onderzoek tot de conclusie is gekomen dat klager lijdende was aan diabetes mellitus, welke afwijking een algemene invaliditeit van **30%** zou veroorzaken; dat verband tussen de aandoening en de militaire dienst niet aannemelijk was te achten en dat klager ongeschikt was voor de verdere waarneming van deze dienst; dat klager in verband met deze laatste constatering uit de militaire dienst is ontslagen zulks te rekenen van 1 november 1961;

Overwegende, dat klager zich bij rekest van 24 augustus 1966 tot verweerster heeft gewend met het verzoek hem in het genot te stellen van militair invaliditeitspensioen; dat klager in dit rekest heeft gesteld, hetgeen hij ook reeds tegenover meergenoemde commissie had verklaard, te weten dat zijn aandoening het gevolg was van een hevige emotie toen hem tijdens een oefening in Frankrijk bijna een ongeval overkwam;

Overwegende, dat de commissie hieromtrent destijds het navolgende heeft overwogen:

„dat een zodanige ontstaanswijze niet aannemelijk wordt geacht, daar „de aandoening van endoegen-constitutionele aard is;

„dat geen bijzondere zeer nadelige dienstomstandigheden bekend zijn „geworden welke mede van invloed zijn geweest op het tot uiting komen, „c.q. verergeren van de aandoening, terwijl het door betrokkene naar „voren gebrachte niet als zodanig kan gelden.”;

Overwegende, dat verweerster zich met deze overwegingen heeft kunnen verenigen en, waar klager niet een werkelijke dienst van tenminste vijf jaren kon aanwijzen, het verzoek van klager heeft afgewezen;

Overwegende, dat tussen partijen niet in geschil is dat klager tijdens een oefening in Frankrijk een hevige emotie heeft ondergaan doordat hij tijdens een oefening met tanks kwam te vallen en er bijna een ongeval ontstond; dat ook het Gerecht dit als vaststaande aanneemt, mede gelet op de zich onder de gedingstukken bevindende verklaring van de **commandan-**

dant van het le Pel. C. Cie, 17e B. I. van de legerplaats Oirschot d.d. 29 april 1961;

Overwegende voorts, dat de deskundige dr. F. G. ter terechtzitting het standpunt van klager heeft ondersteund en onder meer heeft betoogd althans een verergerend verband, als bedoeld in artikel 2, lid 1 2e onder c van de Pensioenwet voor de Landmacht 1922, tussen de aandoening van klager en de militaire dienst aanwezig te achten;

Overwegende, dat de gemachtigde van de vertegenwoordiger van verweerster zich aan dit standpunt heeft geconformeerd door te stellen dat ook de Inspecteur van de militair geneeskundige dienst tot het inzicht is gekomen dat een verband als vorenomschreven aanwezig is te achten;

Overwegende, dat het Gerecht op grond van al het vorenstaande van oordeel is dat klagers aanvraag om pensioen ten onrechte is afgewezen en dat hij op zodanig pensioen aanspraak kan maken;

Overwegende, dat rnistsdien beslist moet worden als volgt:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het beroep gegrond.

Verklaart het bestreden besluit nietig;

Verstaat dat aan klager een invaliditeitspensioen toekomt ingevolge de Pensioenwet voor de Landmacht 1922.

K.B. van 11 januari 1968 no. 27.

De bestreden beslissing van de Minister is onvoldoende gemotiveerd en dient te worden vernietigd.

(Wet gewetensbezwaren militaire dienst art. 7)

Wij JULIANA, enz.;

Beschikkende op het beroep, ingesteld door X. te Rotterdam tegen de beslissing van Onze Minister van Defensie van 7 april 1967, Afdeling dienstplichtzaken, Bureau gewetensbezwaren, no. 47.03.13.455, waarbij is afgewezen zijn verzoek tot erkenning van zijn bezwaren tegen de vervulling van militaire dienst, van welke aard ook, als ernstige gewetensbezwaren in de zin van art. 2 van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst;

De Raad van State, Afdeling voor de Geschillen van Bestuur, gehoord, advies van 8 dec. 1967, no. 8026/VIII;

Op de voordracht van de Staatssecretaris van Defensie (KL) van 4 jan. 1968, Afdeling Dienstplichtzaken, Bureau Gewetensbezwaren, nr. 47.03.13.455.

O. dat de appellant in beroep aanvoert, dat hij, gezien zijn principiële bezwaren tegen geweld in het algemeen en liet militaire systeem in het

bijzonder — waar het de bedoeling is om door middel van geweld de wil op te leggen aan anderen of zich door middel van ditzelfde geweld te verzetten tegen de wil van anderen — een verzoekschrift heeft ingediend ingevolge de Wet gewetensbezwaren militaire dienst; dat Onze Minister van Defensie bij de onderwerpelijke beslissing van 7 april 1967 heeft besloten op grond van het door de commissie van advies uitgebrachte advies zijn verzoek om erkenning van zijn bezwaren als ernstige gewetensbezwaren in de zin der wet af te wijzen; dat het advies van genoemde commissie en het proces-verbaal van de zitting zulke onjuistheden bevatten, dat hij zich genoodzaakt ziet op grond van art. 7, eerste lid, onder *b*, der Wet gewetensbezwaren militaire dienst in beroep te komen; dat zijn voornaamste bezwaar, waardoor het gehele verslag zijn waarde verliest, zich richt tegen de zin in de voorlaatste alinea van het proces-verbaal, waar de secretaris schrijft: „Na voorlezing van vorenstaand verslag aan *X* verklaart hij, dat het een juiste weergave is van zijn gedachten”; dat dit laatste pertinent onwaar is; dat zijn antwoord op de vraag van de heer Toornstra, voorzitter der commissie, of het onderwerpelijke verslag overeenkwam met hetgeen hij voor de zitting had verklaard, luidde, dat het ongeveer wel overeenkwam, maar dat hij het met de vorm en inhoud ervan bepaald niet eens was; dat de voorzitter hier niet op inging, mogelijk omdat zijn zaak reeds circa een uur langer duurde dan verwacht was en er hierdoor waarschijnlijk sprake was van tijdnood, temeer daar dezelfde middag nog een andere zaak aan de orde moest komen; dat hij van zijn kant geen verdere pogingen heeft gedaan om tot verbeteringen in het genoemde verslag te komen, daar hij verwachtte een getypte weergave ervan thuisgestuurd te krijgen met het verzoek dit verslag met zijn handtekening te bekrachtigen; dat dit laatste in het dagelijkse leven een normaal verschijnsel is; dat hij alsdan nog gelegenheid zou hebben het verslag, voorzien van zijn bezwaren en rectificaties, aan Onze Minister van Defensie te zenden: dat hij nu tot de conclusie moet komen, dat Onze Minister als gevolg van dit onjuiste verslag min of meer buiten appellants om een beslissing heeft genomen; dat een tweede fout in het proces-verbaal zich in het begin, en wel in de eerste alinea, bevindt; dat de voorzitter na appellants binnenkomst op de zitting de vraag stelde, of hij een verband zag tussen de overwinning van de geallieerden en het bestaan van een Wet gewetensbezwaren militaire dienst; dat de voorzitter naar zijn zeggen doelde op het feit, dat zijns inziens deze wet nooit zou hebben bestaan, als de democratische staatsinstelling niet door toedoen van de geallieerden hersteld was; dat appellants antwoord op de vraag luidde, dat niet het bestaan, doch hoogstens het voortbestaan van deze wet — immers reeds voor 1940 bestond een Wet gewetensbezwaren militaire dienst — een mogelijk gevolg was van hun toedoen; dat hij zich opzettelijk bediende van het woord „hoogstens”, omdat genoemde wet volgens hem niet alleen mogelijk is te bestaan of te ontstaan in een democratisch

bestuurde gemeenschap; dat „volksregering^w en „dienstweigering^w bij hem namelijk geen gekoppelde, onverbreekelijke begrippen zijn; dat hij de tweede alinea als volgt gecorrigeerd zou willen zien: „Op de vraag, „waarom ik mij beroep op mijn geweten, antwoord ik, dat het geweten „voor mij functioneert als een rem op daden, die ik als onrechtmatig „beschouw en om deze reden niet wil doen. Het zich door middel van „geweld doen gelden tegenover een ander beschouw ik als een daad, „waartoe ik niet gerechtigd ben”; dat deze, wat juistere vorm van zijn gedachten dan de in het verslag beschrevene, als logische conclusie geeft, dat hij geweldplegen voor zijn geweten niet verantwoord kan; dat hij zich met de inhoud van het in de derde alinea van het verslag gestelde volkomen kan verenigen; dat hij uit de vierde alinea meent te moeten verstaan, dat de commissie hem op dit punt niet begrepen heeft; dat de voorzitter hem vroeg, of hij het, als een mogendheid een andere mogendheid gewapend-binnen valt, rechtmatig vond, dat deze laatste mogendheid zich ook van wapens bedient; dat zijn antwoord ontkennend luidde, aangezien zijn standpunt namelijk is, dat ieder land van een potentiële aanvaller verwacht, dat deze wapens zal hanteren en zich om deze reden ook bewapent; dat dan de potentiële agressor van zijn kant verwacht, dat de aangevallene zich niet zonder slag of stoot zal onderwerpen en zich van, zo mogelijk, meer en krachtiger wapens bedient: dat, indien het tot een gewapend treffen komt, beide pp. hieraan schuldig zijn; dat de voorzitter in zijn verslag de conclusie trekt, dat appellants standpunt van geweldloosheid voortkomt uit zijn boven beschreven standpunt omtrent het gebruik van geweld door aanvaller en verdediger; dat dit een conclusie is, waarvoor appellant uiteraard niet verantwoordelijk is; dat de voorzitter in de vijfde alinea ingaat op een door appellant terloops gemaakte opmerking, welke hij niet belangrijk genoeg acht om in het verslag opgenomen te worden; dat hij, nu dit echter toch het geval is, ernstig bezwaar moet maken tegen het door de voorzitter gestelde; dat immers de voorzitter door hier het woord „daarom” te gebruiken insinueert, dat het aan dit woord voorafgaande de motivering van appellants standpunt van geweldloosheid is; dat echter al uit zijn bezwaren tegen de tweede alinea gebleken is, dat zijn standpunt op andere gronden berust dan op het niet bekend zijn met mogelijke wandaden, die eerder door de aangevallene gepleegd zouden zijn; dat de voorzitter hem met het **woordenspelletje** in de zesde alinea na zijn binnenkomst bij het Ministerie veraste door te vragen, of het bij zijn bezwaren tegen de militaire dienst **ging om niet** kunnen, niet willen of niet mogen deelnemen aan de militaire dienst; dat hij ten overvloede hier wil stellen, dat zijn geweten hem verbiedt (dat wil zeggen, dat hij niet mag) een mens geweld aan te doen; dat hij om een gewetensconflict te voorkomen geen geweld kan en wil gebruiken; dat de vraag, hem gesteld in de zevende alinea, min of meer wordt *beantwoordein zijn toelichting op de vierde alinea; dat hij als reactie op

handhaving van het gezag door middel van geweld meent, dat degenen, die zich niet aan dit gezag wensen te onderwerpen, zich ook van geweld gaan bedienen; dat men in instellingen met een opvoedkundig karakter, zoals gevangenen en scholen, toch ook tot de conclusie is gekomen, dat geweld minder baat en meer schaadt dan bijvoorbeeld woorden; dat hij getracht heeft zijn bezwaren tegen het genoemde verslag samen te vatten; dat hij, hoewel het verslag op grond van de genoemde onjuistheden zijn waarde al heeft verloren, toch nog even wil inhaken op enkele in het advies voorkomende punten; dat hij uit één ervan opmaakt, dat de commissie zijn karakter als agressief wil kenmerken; dat zijn opvoeding, die zich in een sfeer van volledige geweldloosheid heeft voltrokken (en nog voltrekt), het zijn karakter onmogelijk heeft gemaakt zich te ontwikkelen tot een geheel, waarin agressie als kenmerkend genoemd mag worden; dat dit waarschijnlijk bij het horen van familieleden, vrienden, kennissen, leraren, rectoren etc. wel zal blijken of mogelijk reeds gebleken is; dat hij erkent, dat hij in zijn bewoordingen scherp kan zijn, doch dat dit niet hoeft te rijmen met een agressief karakter; dat het mogelijk is, dat de commissie zich door enkele scherpe opmerkingen van zijn kant heeft laten misleiden tot genoemde kenschets van zijn karakter; dat in het advies verder nog een zin voorkomt, waarin de commissie beweert, dat hij geen blijk gegeven heeft het onderwerp genoegzaam te hebben overdacht, noch de consequenties van zijn standpunt te hebben overzien; dat hij gaarne in het advies had gezien, dat ter staving hiervan een uitlating van hem was opgenomen, waaruit de juistheid van de bewering onomstotelijk vast was komen te staan; dat hij op de zitting op één vraag heeft erkend deze niet te hebben overdacht; dat deze vraag van de voorzitter luidde: „of hij wel eens had stilgestaan bij hetgeen de Nederlandse Koopvaardij „in de Tweede Wereldoorlog heeft gepresteerd“; dat deze vraag naar appellant-mening voor een proefschrift een aantrekkelijk onderwerp is, maar dat het geen verband houdt met de bezwaren tegen het vervullen van de militaire dienst; dat de inhoud van het advies hem temeer beklemt, omdat zijn vader, die zich in 1938 eveneens beriep op gewetensbezwaren tegen de militaire dienst, destijds ook het slachtoffer is geworden van een verkeerdt uitgebracht advies; dat, nadat zijn vader zijn bezwaren in 's-Gravenhage kenbaar had gemaakt, deze net als de zijne werden afgewezen; dat door de **Krijgsraad** in nov. 1938 aan zijn vader, na hechtenis in de kazerne te Nijmegen, werd medegedeeld, dat zijn zaak blijkbaar niet nauwkeurig genoeg was onderzocht; dat toen tegen hem een vrijheidsstraf van slechts vijf maanden werd geëist; dat hier dus ook sprake was van een onjuist advies van de commissie, die dergelijke zaken behandelt;

O. dat ingevolge het bepaalde in art. 7, eerste lid, der Wet gewetensbezwaren militaire dienst tegen een in overeenstemming met het advies der commissie, bedoeld in art. 5 der wet, genomen **afwijzende** beslissing

als hier in het geding bij Ons voorziening kan worden gevraagd, *a.* ter zake dat de afwijzing haar grond vindt in een verkeerde toepassing op schending der wet, *b.* ter zake dat het onderzoek naar de gewetensbezwaren door de commissie, dan wel de verslaggeving hierover gebreken vertoont, die op de beslissing van invloed kunnen zijn geweest, en *c.* ter zake dat de beslissing tot afwijzing van het verzoek onvoldoende is gemotiveerd;

dat de afwijzende beslissing van Onze Minister steunt op de volgende overwegingen:

dat de verzoeker naar het oordeel van de commissie van advies in hoofdzaak doelmatigheids- en agressieve bezwaren heeft tegen de vervulling van de militaire dienst; dat dit oordeel wordt bevestigd door de door de verzoeker verkondigde mening, dat de aanwezigheid van geweld alleen al het geweld van de aanvaller oproept; dat met de commissie van advies moet worden vastgesteld, dat de bezwaren van de verzoeker in feite geacht moeten worden te zijn ontleend aan zijn onwil tot het nakomen van zijn militaire verplichtingen; dat ook uit de overigens voorhanden zijnde gegevens niet is kunnen blijken, dat de voorgebrachte bezwaren nochtans als onoverkomelijke gewetensbezwaren in de zin der wet zouden behoren te worden aangemerkt;

dat aan deze motivering het bezwaar is verbonden, dat zonder dat op enigerlei wijze kan blijken wat hiermede is bedoeld, wordt overwogen, dat de verzoeker agressieve bezwaren heeft;

dat voorts in de overwegingen der bestreden beslissing wordt gesteld, dat de bezwaren in feite geacht moeten worden te zijn ontleend aan de onwil van de verzoeker tot het nakomen van zijn militaire verplichtingen, zonder dat de juistheid hiervan uit de omtrent de betrokkene verstrekte gegevens, dan wel uit de door hem afgelegde verklaringen is kunnen blijken;

dat de bestreden beslissing derhalve onvoldoende is gemotiveerd en gelet op het bepaalde in art. 7, eerste lid, onder c, der wet dient te worden vernietigd;

Gezien de Wet gewetensbezwaren militaire dienst;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met gegroundverklaring van het beroep, de bestreden beslissing van Onze Minister van Defensie van 7 april 1967 te vernietigen.

Onze Minister van Defensie is belast met de uitvoering van dit besluit.

(Overgenomen uit Administratieve en Rechterlijke Beslissingen, 1968, blz. 380).

JUSTITIËLE STATISTIEK

Administratieve rechtspraak

In de laatste 5 jaren 1962,1963,1964,1965 en 1966 behandelde zaken:

door de *Centrale Raad van Beroep*:

a. betreffende de militaire pensioenwetten: Pensioenwet voor de Landmacht 1922, S. 66, de Pensioenwet voor de Zeemacht 1922, S. 65 en de Pensioenwet voor het Reserve-personeel der Landmacht 1923, S. 336 (staat 60);

b. betreffende de militaire ambtenarenzaken: rechtspraak in eerste en enige aanleg (staat 61);

c. betreffende de militaire ambtenarenzaken: rechtspraak in hoger beroep (staat 62);

door de *Ambtenarengerechten*:

d. betreffende militaire ambtenarenzaken (staat 63).

(Overgenomen uit „Justitiële statistiek 1966”, Hoofdstuk III, Administratieve rechtspraak, § 2 en § 3)

Staat 60. Centrale Raad van Beroep: Pensioenwetten.

	Beroepen op 1 januari aanhangig	In de loop van het jaar aangebracht	Ingetrokken	Afgedaan				Op 31 december nog onafgedaan
				bij uitspraak		bij beschikking		
				gegrond verklaard	ongeground verklaard	ongeground verklaard	niet ontvankelijk verklaard	
waarvan aangebracht krachtens de:								
Pensioenwet voor de Landmacht 1922, S. 66	30	33	5	7	12	1	—	38
Pensioenwet voor de Zeemacht 1922, S. 65	2	3	2	—	1	—	—	2
Pensioenwet v.h. Reservepers. der Landmacht 1923, S. 356.	2	—	—	—	2	—	—	—

Staat 61. Centrale Raad van Beroep: Ambtenarenzaken; rechtspraak in eerste en enige aanleg.

	Mil. ambtenarenzaken				
	1962	1963	1964	1965	1966
Beroepen					
op 1 januari aanhangig	37	18	26	16	22
in de loop van het jaar ingesteld door:					
ambtenaren in dienst van Rijk	22	31	16	26	9
het betrokken administratief orgaan, ...	—	—	—	—	—
Totaal te behandelen	59	49	42	42	31
Ingetrokken beroepen	8	5	5	5	1 1
Wijze van afdoening:					
bij beschikking:					
niet-ontv.- of ongegrondverklaring	—	—	—	1	—
bij uitspraak:					
niet-ontv.- of onbevoegdverklaring	—	—	14	1	—
ongegroundverklaring	24	14	4	10	6
nietigverklaring van het aangevallen besluit	9	4	3	3	2
Totaal afgedaan	33 ¹⁾	18 ¹⁾	21 ¹⁾	15	8
Op 31 december onafgedaan	18	26	16	22	12

¹⁾ Bovendien 1 verzoek om herziening afgedaan.

Staat 62. Centrale Raad van Beroep: **Ambtenarenzaken**; rechtspraak in hoger beroep.

	Mil. ambtenarenzaken				
	1962	1963	1964	1965	1966
Hoger beroepen					
op 1 januari aanhangig	20	17	1	8	10
in de loop van het jaar ingesteld door:					
ambtenaren in dienst van Rijk	19	15	17	14	15
het betrokken administratief orgaan	1	—	—	—	—
Totaal te behandelen	40	32	18	22	25
Ingetrokken beroepen	4	12	1	1	4
Wijze van afdoening:					
bij beschikking:					
niet-ontv.- of ongegrondverklaring	—	2	3	1	—
bij uitspraak:					
niet-ontv.- of onbevoegdverklaring	—	—	—	—	—
bevestiging uitspr. ambt.-gerecht	18	14	5	10	9
geheel of gedeeltelijke vernietiging	1	3	1	—	—
Totaal afgedaan	19 ¹⁾	19	9	11	9
Op 31 december onafgedaan	17	1	8	10	12

¹⁾ Bovendien 3 verzoeken om herziening afgedaan.

Staat 63. Ambtenarengerechten.

	1)	Beroepen, op 1 januari aanhangig	Beroepen, gedurende het jaar ingesteld	Beroepen, door intrekking vervallen en aantal verwijzigen ingevolge art. 66, 2 der Ambtenarenwet 2)	Afgedane beroepen 3)				Beroepen, op 31 december onafgedaan	
					bij beschikk.	bij uitspraak				
						niet-ontvankelijk verklaard	niet-ontvankelijk of onbevoegd verklaard	ongeground verklaard		aangevallen besluiten nietig verklaard
Militaire ambtenarenzaken	1962	34	85	29 (1)	4	6	43	9	28	
	1963	28	53	23 (5)	3	8	15	9	23	
	1964	23	72	24	2	6	24	8	31	
	1965	31	48	17 (1)	3	1	22	3	33	
	1966	a	33	69	22	3	7	25	8	37
		b	—	2	2 (1)	—	—	—	—	—

1) a = militaire ambtenarenwet, b = algemene militaire pensioenwet.

2) Tussen haakjes, begrepen in het voorgaande cijfer, het aantal verwezen beroepen, resp. doorgezonden klaagschriften.

3) Bovendien werden in 1962 - 1966 resp. 12, 0, 1, 3 en 3 verzoeken tot het nemen van een beslissing bij voorraad afgedaan.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Personalia

Met ingang van het nieuwe academische jaar is Prof. Mr. J. M. VAN BEMMELEN met pensioen gegaan na een Leids professoraat van 37 jaar in het strafrecht, de strafvordering en de criminologie.

Prof. VAN BEMMELEN was lid van de Redactie van het M.R.T. van 8 juni 1946 - 15 juli 1955 en trad daarna op als vaste medewerker.

De Redactie hoopt van harte dat Prof. VAN BEMMELEN nog geruime tijd als zodanig aan het M.R.T. verbonden moge blijven.

Worstelend Tuchtrecht — Een stap terug?

In zijn bijdrage „Worstelend Tuchtrecht”¹⁾ komt majoor Mr. J. H. GILLEBAARD, bij de behandeling van de vraag of voor militairen een bekentenisvrijheid bestaat, tot de conclusie dat het Hoog Militair Gerechtshof in 1965 „de tot dan toe door het Hof gehuldigde opvatting dat „de strafrechtelijk verdachte vrij was niet alleen tot zwijgen, maar ook „tot liegen”, zou hebben verlaten²⁾. Schrijver grondt deze conclusie op een sententie van het Hof van 23 februari 1965 (M.R.T. 1966, blz. 84).

Ter adstructie van zijn betoog maakt hij gebruik van een citaat ontleend aan bedoelde uitspraak. Echter: het citaat is onvolledig, doordat schrijver de laatste vier woorden van de aangehaalde volzin heeft weggelaten. Blijkbaar meent hij aan deze vier woorden betekenis te mogen ontzeggen. Ook dan echter blijft het onvolledig citeren onjuist omdat door onvolledige kennismening afbreuk wordt gedaan aan een wetenschappelijke benadering van het behandelde vraagstuk. Daarbij staat het objectief geenszins vast dat de weggelaten woorden iedere betekenis ontberen. Het Hof heeft overwogen, dat het rechtsbeginsel, dat niemand kan worden gedwongen aan eigen veroordeling mee te werken, de beklagde niet de vrijheid geeft „een verklaring af te leggen, welke in strijd „is met de waarheid, zoals hij heeft gedaan.” Ligt in deze woorden „zoals „hij heeft gedaan” in de bedoeling van het Hof wellicht niet een beperking opgesloten van het daaraan voorafgaande gedeelte van het citaat? Tegen de achtergrond van de betreffende casus lijkt zulks niet uitgesloten³⁾. Daarmede wordt het dan tevens kwestieus of de door schrijver

---

¹⁾ M.R.T. 1968, blz. 257 e.v.

²⁾ t.a.p. blz. 262.

³⁾ Beklaagde — sergeant — *terzake* van een aanrijding gehoord door een wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, verklaarde in strijd met de waarheid, dat niet hij doch een door hem met name genoemde soldaat, de militaire vrachtauto, waarmede die aanrijding was veroorzaakt, had bestuurd. Door zijn leugen, waarmede hij beoogde zich zelf van strafvervolging te vrijwaren, stelde hij zijn militaire ondergeschikte rechtstreeks en bewust aan strafvervolging bloot.

gewraakte sententie de conclusie rechtvaardigt dat het Hof, in vergelijking met eerdere uitspraken, in 1965 een stap terug heeft gedaan van het pad van de erkenning van het bestaan van een bekentenisvrijheid in het militaire strafprocesrecht.

C. MANTE.

Prijsvraag uitgeschreven door de Internationale Vereniging voor militair
strafrecht en oorlogsrecht

Wetenschappelijke Prijs 1970

Voor de derde maal, zullen in 1970, de Vereniging en het Tijdschrift een wetenschappelijke prijs uitschrijven voor een bedrag van 10.000 Belgische frank.

De prijs zal de auteur van een grondig en oorspronkelijk werk betreffende militair strafrecht, militair tuchtrecht, oorlogsrecht, criminologie in het militair milieu of geschiedenis van het militair recht, belonen.

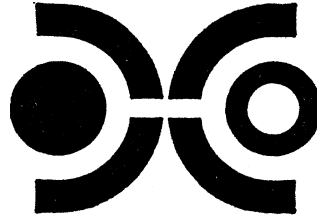
In 1964 werd de Prijs toegekend aan de Hr. SERGE LAZAREFF (Frankrijk) voor zijn werk: „Le Statut des Forces de l'Organisation du Traité de „l'Atlantique Nord en France" (Het statuut der Navo-Strijdkrachten in Frankrijk). Deze studie bestaat uit een grondige analyse van artikel VII van de Overeenkomst van Londen aangaande het Statuut der Navo-strijdkrachten (19 juni 1951) en wordt voorafgegaan door een samenvatting van het wordingsproces van de verschillende statuten van de vreemde strijdkrachten doorheen de talrijke sinds 1914 gesloten overeenkomsten. In 1967 was het de beurt aan de Hr. ARMIN STEINKAMM uit de Duitse Bondsrepubliek om als laureaat te worden uitgeroepen voor zijn werk: „Streitkr fte im Kriegsv lkerrecht" (Strijdkrachten in het volkerenrecht in tijd van oorlog). Deze studie, met als basis een documentatie van internationaal gehalte, poogt een antwoord te geven op het probleem van de thans bestaande beperkingen en mogelijkheden van de regels van het oorlogsrecht ten overstaan van het begrip: strijder en niet-strijder.

Voor de wetenschappelijke prijs 1970 mogen de in 1967, 1968 of 1969 uitgegeven of onuitgegeven studies opgesteld worden in het Frans, het Engels, het Duits, het Spaans, het Italiaans of het Nederlands. Zij moeten in zes exemplaren overgemaakt worden aan de Heer Directeur van het Tijdschrift voor Militair Strafrecht en Oorlogsrecht, Auditoraat-Generaal. Paleis van Justitie, Brussel 1 (België) ten laatste op 31 december 1969.

De internationale jury wordt samengesteld op aanduiding van de Raad van Bestuur van de Vereniging. De uitslag zal worden bekend gemaakt in 1970 tijdens het Ve Internationaal Congres van de Vereniging in Dublin.

Herkenningsteken voor reclassering

Het werk van de reclassering in Nederland, federatief verbonden in de Vereniging van Reclasseringsinstellingen met als uitvoerend orgaan het Nationaal Bureau voor Reclassering in Den Haag, zal in het vervolg onder meer herkenbaar zijn aan een vignet dat is ontworpen door de **kunstenaar** Ben Wevers te Valkenswaard. De oude tor die voor velen het werk van de reclassering symboliseerde is verdwenen.

Het herkenningsteken dat voortaan zal worden gebruikt bestaat uit twee stippen, een zwarte en een witte, gescheiden door twee halve bogen die met de **bolle** kant tegen elkaar staan zonder elkaar te raken.

Een horizontale witte streep loopt door het midden van de bogen. De zwarte stip symboliseert de mens die is afgesloten van de gemeenschap en de boog rechts om hem heen verbeeldt de hulp die de reclassering hem kan bieden onder die omstandigheden.

De witte stip met de boog links daarvan symboliseert de positie van de mens die is teruggekeerd in de vrije maatschappij en de helpende hand die de reclassering hem daarbij kan reiken.

De witte streep die de bogen halveert maakt duidelijk dat de hulp van de reclassering vrijblijvend is. De weg van afzondering naar de **vrije** maatschappij kan door iemand die met de justitie in aanraking is geweest en een straf heeft ondergaan, ook op eigen kracht worden afgelegd.

De taak van de reclassering is volgens Van **Dale's** Groot Woordenboek: een vorm van maatschappelijk werk die onder meer door individuele beïnvloeding de sociale aanpassing of heraanpassing beoogt van personen die zich onmaatschappelijk hebben gedragen, inzonderheid van strafrechtelijk meerderjarigen die zich aan enig strafbaar feit hebben schuldig gemaakt.

BIJDRAGEN

Tuchtrecht met ere

door

MR. A. BERKHOUT

Wanneer men in één aflevering van dit blad¹⁾ twee bijdragen aantreft van zo gezaghebbende zijde als van twee hoofdofficieren van de Militair Juridische Dienst, de Mrs. GILLEBAARD en VAN DER PLOEG, die ernstige en aan de grondslag rakende kritiek bevatten op het **militaire** tuchtrecht, dan is men in eerste aanleg geneigd te veronderstellen dat er dan toch wel iets mis moet zijn met de huidige regeling, en dan is het niet dan na hernieuwde bezinning op het karakter van het tuchtrecht, dat men zich durft af te vragen of er misschien iets met de kritiek mis is. Alvorens dan ook tot een bespreking van die kritiek over te gaan, wil ik eerst enige beschouwingen wijden aan de aard en het wezen van het tuchtrecht, dat naar ik meen door de beide schrijvers wordt miskend.

Het tuchtrecht heeft in het verleden nimmer een duidelijke eigen plaats in de rechtswetenschap weten te verwerven. „Le droit disciplinaire dans notre système juridique moderne est comme un **orphelin**, „qui cherche ses parents sans pouvoir trouver" schrijft in **1902** HAURIOU, met instemming geciteerd door RÖLING, aan wiens praeadvies voor de Ned. Juristen Ver. in **1936** wij voortreffelijke beschouwingen over het tuchtrecht danken, waaraan het hiervolgende dan ook groten-deels ontleend is.

RÖLING ziet in **1936** een ontwikkeling gaande vanuit de liberalistische-individualistische periode, waarin men de grondslag van het tuchtrecht veelal in de privaatrechtelijken sfeer van het contract zocht, in de richting van de opvatting dat het tuchtrecht als het natuurlijk recht binnen de groep een zelfstandige plaats inneemt tussen het privaatrecht en het publiekrecht, hetgeen samenhangt met de toenemende betekenis van allerlei groeperingen als componenten van de gemeenschap. De beide schrijvers in het MRT gaan weer in een andere richting en **schijnen** een sterke aansluiting bij het strafrecht te zoeken; in ieder geval GILLEBAARD roept uit dat het tuchtrecht niet anders is dan strafrecht.

Voor hun opvatting valt in ieder geval te zeggen, dat het tuchtrecht en het strafrecht nauw verwant zijn, getuige alleen al het zo vaak ver-

---

¹⁾ Mei/Juni 1968 Afl. 5. „Worstelend Tuchtrecht" door Mr. J. H. Gillebaard, majoor MJD en „Het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens... en het Ned. mil. tuchtrecht" door Mr. S. van der Ploeg, It.-kol. MJD.

warrende, gemeenschappelijk gebruik van het woord „straf". Gemeenschappelijk is inderdaad, dat in beide stelsels beoogd wordt door het bedreigen en toepassen van sancties — in de zin van toe te brengen leed — te bereiken dat normen zullen worden nageleefd. In het doel echter, dat met die normstellingen wordt nageleefd schuilt naar men algemeen aanneemt het verschil. Is dat in het strafrecht de behartiging van het algemeen welzijn, de handhaving van de rechtsorde in de gehele (staats)gemeenschap, het tuchtrecht heeft tot onmiddellijk doel de behartiging van het belang van een groep en de handhaving van de groepsorde, en dient aldus het algemeen welzijn slechts indirect.

Binnen de samenleving in de staat zijn er talloos veel groepen waarin de overigens vrije staatsburger is betrokken. De mens is immers niet enkel lid van de gemeenschap, hij vervult daarin ook een functie en behoort daardoor — of het nu als soldaat, notaris of bedrijfsgenoot is — tot een bepaalde kring met een bepaalde doelstelling. Het behoren tot die groep brengt plichten met zich mede, die door het groepsdoel worden bepaald en wier zwaarte afhangt van de gewichtigheid van de groep in en voor de maatschappij. Steeds meer groepen met een duidelijke taak ten behoeve van het algemeen welzijn tekenen zich af, en hun belang neemt ook toe naarmate de samenleving steeds gecompliceerder wordt en de groepen steeds meer in de maatschappij-structuur **verweven** raken. Om bij wijze van voorbeeld enkele van die groepen te noemen: de ambtenaren, doktoren, notarissen, advocaten, tandartsen, apothekers, accountants, journalisten, rij-examinatoren, **autorijschoolhouders**, architecten, makelaars, rentmeesters, bedrijfsgenoten in **productieschappen**, — er zijn niettemin talloos veel andere groeperingen, die alle binnen de maatschappij een zekere taak vervullen en ook behoorlijk moeten vervullen, omdat het algemeen welzijn er mede is gemoeid. Op de leden van de groep komen daarom bijzondere plichten te rusten, en om nu de nakoming van die plichten en de orde binnen de groep te verzekeren stelt de groep haar regels en treft zij verzuim van plichten en verstoring van de orde met haar reactie.

Het strafrecht en het tuchtrecht zijn derhalve onderscheiden door hun verschillende doelstellingen: het dienen van het algemeen welzijn enerzijds, het groepsbelang anderzijds. Een scherpe scheidslijn echter om aan te geven welke feitelijke gedragingen nu tot het strafrecht en welke tot het tuchtrecht behoren, is daarmee allerm minst getrokken. Immers dient het groepsbelang ook het algemeen welzijn, hetgeen met zich brengt dat in sommige gevallen het plichtsverzuim of de misslag van een groepslid niet alleen een inbreuk op het groepsbelang kan zijn, maar ook een zo grote betekenis voor de rechtsorde kan hebben, dat de reactie (ook) van de gemeenschap dient uit te gaan, en dat de groepsnorm ook door een strafpositie in het strafrecht wordt bevestigd. Men denke bijvoorbeeld aan de ambtsmisdrijven, die in het Wetboek van Strafrecht

een plaats hebben gevonden. De ambtenaar die steekpenningen aanneemt handelt in strijd met wat de groep van een goed ambtenaar verwacht, maar zondigt ook tegen de rechtsorde. Omgekeerd kan een schending van de rechtsorde, indien door een **groepslid** begaan, tevens een aantasting van de groepsorde inhouden. De arts die overspel pleegt begaat een vergrijp tegen de rechtsorde, maar als hij dat met een patiënte doet ook tegen de groepsorde.

Zo zijn er derhalve behalve de gedragingen die óf alleen de groep óf alleen de gemeenschap betreffen en die duidelijk tot het gebied van het tuchtrecht of het strafrecht behoren, gedragingen waarbij dat niet naar de aard van die gedragingen op zichzelf of naar de persoon van de dader valt vast te stellen. Bepalend blijkt dus te zijn de aard van het geschonden belang. Dit verklaart ook de mogelijkheid van het naast elkaar bestaan van straf- en tuchtactie. Verstoort de daad de orde in de groep dan reageert de groep, verstoort de daad (ook) de orde in de staatsgemeenschap dan reageert (ook) deze gemeenschap. De voorstelling van aan elkaar grenzende straf- en tuchtrechtsgebieden is dan ook niet juist, beter kan men die gebieden als twee snijdende cirkels beschouwen, met een gemeenschappelijk terrein derhalve. Hoe groot dat terrein zal zijn, is afhankelijk van de aard van de betrokken groep en de daarmee corresponderende omvang van het tuchtrecht. Het ouderlijk tuchtbereik zal vrij groot zijn en veel feiten van het strafrecht omvatten, dat van de privaatrechtelijke arbeidsverhouding slechts **weinige**. Zo zal het begaan van een ernstig verkeersdelict het groepsrecht van de accountants waarschijnlijk niet, maar dat van rij-examinatoren waarschijnlijk wél raken.

Inmiddels zijn we hier aangekomen bij een uiterlijk verschil: de organen van welke de reactie uitgaat zijn duidelijk gescheiden. Reageert de gemeenschap op een gedraging door de strafrechter, dan hebben wij te maken met strafrecht, reageert de tuchtinstantie dan is het tuchtrecht, reageren beiden dan is de gedraging een tuchtfeit en een strafrechtelijk feit. „Wat niet door de strafrechter wordt toegepast, is geen „strafrecht”¹⁾. Dit is niet meer dan een ezelsbruggetje, maar het is in de praktijk een zeer bruikbaar criterium, omdat de vraag, of een **zaak** ter kennis van de strafrechter staat, een duidelijk antwoord vindt in de **strafwet(ten)**. Daarin hebben alle strafbare feiten hun wettelijke omschrijving gevonden, zonder welke de rechter geen straf mag opleggen. Men kan dit echter niet omdraaien in die zin, dat alle feiten die onder een wettelijke strafomschrijving vallen, ook ter kennis van de rechter zullen worden gebracht, dat zou aan het opportuniteitsbeginselen de mogelijkheden van transactie — zelfs in handen van de politie — te kort doen. Des te gereder kan bovendien in sommige gevallen de reactie

---

¹⁾ Ned. Bestuursrecht I 1953, blz. 66. Prof. Mr. A. M. Donner.

van de staatsgemeenschap achterwege blijven, als de overtuiging bestaat dat een tuchtsanctie zeker zal worden toegepast. Hoe dit ook zij, **men** kan in de praktijk wel een scheidslijn trekken tussen tucht- en strafrecht door tot het strafrecht te rekenen de „strafbare feiten” in de zin van in enige strafwet omschreven gedragingen, mits men maar bedenke dat men dan niet heeft te doen met een criterium dat aan de aard van het feit is ontleend, en dat zodanig criterium voor de afgrenzing van het tuchtrecht niet valt op te stellen.

Het is in dit verband goed erop te wijzen, dat de bepaling van wat er in de strafwet omschrijving heeft gevonden ook niet is geschied aan de hand van onwrikbare maatstaven ontleend aan de aard van de gedraging waartegen moet worden opgetreden of van het toe te passen rechtsmiddel²). De kern van het strafrecht wordt gevormd door de zware misdrijven, de rechtsdelicten, wier strafwaardig karakter door ieder wordt gevoeld, het „criminele, lijfstraffelijke” strafrecht, maar daarom heen ligt een uitgestrekt en steeds aanwassend terrein van feiten, die door de wet strafbaar zijn geduid zonder dat hun **strafwaardigheid** altijd en zonder meer behoeft te worden beseft: in sommige gevallen ligt in de norm zelf geen ethische waarde besloten, maar slechts een keus van overheidswege uit gelijkwaardige mogelijkheden (links of rechtshouden bijv.). Deze tweede groep feiten wordt wel eens aangeduid als het politie-strafrecht. Dit politierecht zou men zeer wel kunnen aanduiden als een tot handhaving van de algemene burgertucht dienend tuchtrecht, als deze term al niet voor het beperkter gebied van de groep gebruikt werd. Het strafrecht omvat derhalve feiten van verschillende aard, hetgeen ook tot uiting komt in het verschil van karakter van de reactie.

Bij de bestraffing van de rechtsdelicten treedt de overheid meer op als dienaar van de wrekende gerechtigheid om door vergelding van de schuldige verstoring aan de rechtsorde toegebracht het geschokte evenwicht weer te herstellen, terwijl bij de politieovertredingen de toepassing van de straf meer in het teken staat van de opvoeding; vaak is zelfs onderstreping van plicht het enige motief dat een rol speelt.

Het onderscheid tussen het criminele gemene strafrecht en het politierecht en het bijbehorende verschil in het karakter van de straf, kwam in het oud-vaderlandse recht nog duidelijker tot uiting, doordat de criminele zaken ook „crimineel” werden vervolgd, bij wege van „justitie”, terwijl zaken van politie voor de civiele rechter kwamen, waar de overheid als een civiele schuldeiser de boete vorderde, die op de niet-nakoming van de betrokken verplichting was gesteld. Ook hier echter was de scheidslijn geen scherpe, daar de mogelijkheid bestond om sommige

---

²) Zie voor het volgende ook „Verkenningen in het grensgebied van bestuursrecht en strafrecht” door Prof. Mr. W. E. Prins, R. M. Th. 1958, blz. 133 e.v.

criminele beschuldigingen civiel af te doen. De zaak was dan vatbaar voor compositie en de vervolgte burger kon onder toezicht van de rechter met de schout of baljuw als vertegenwoordiger van de overheid onderhandelen over het bedrag van de boete; aan de andere kant waren de civiele rechtbanken bevoegd in zaken van politie, voor zover die niet van dien aard waren, dat *bovendien* een criminele vervolging behoorde plaats te vinden.

Door de invoering van de Franse strafwetgeving en later onze eigen codificatie is hieraan een eind gekomen, en is in beginsel alles wat strafrecht heet, getrokken in de sfeer van het criminele, met als gevolg dat het gemeten zal worden met de maatstaven van het vergeldingsstrafrecht, een verstrakking, die niet altijd tot rechtvaardige uitkomsten voor de argeloze burger heeft geleid, al is dan in 1921 de mogelijkheid van transactie voor overtredingen ingevoerd. Voor ons onderwerp is van belang, dat ook uit de geschiedenis nog eens kan blijken hoe verschillend van aard de feiten uit het strafrechtsgebied zijn, en dat de vraag of iets is misdrijf, politieovertreding, of vergrijp tegen de tucht niet **afhankelijk** van het feit op zich zelf, maar van het oogpunt van waaruit de wetgever het beschouwt. Voor ons huidige strafrecht zou ik dit nog willen illustreren aan de hand van het *ène* artikel 399 Sr., waarin valt te lezen dat het feit van dienstweigering aan boord van een Nederlands zeeschip een tuchtfeit is, maar aan boord van een zeevissersvaartuig een misdrijf, en dat het disciplinaire feit op het zeeschip óók een misdrijf kan opleveren als het disciplinair bestraft is en betrokkene weigerachtig blijft.

Al is dan het begrip „strafbare feiten" niet klaar en helder naar de aard te omschrijven, de feiten zelf zoals wij reeds zagen zijn alle in een strafwet omschreven, en daarmee is dan een belangrijk — door sommigen zelfs wezenlijk geacht — onderscheid tussen straf- en tuchtrecht gegeven, omdat de tuchtfeiten meestal slechts in vage formuleringen zijn uitgedrukt. Eén reden daarvoor kan zijn, dat de groepen meestal niet groot zijn en gespecialiseerd, zodat de plichten van de groepsleden aan hen bekend kunnen worden verondersteld of door de ouderen aan de nieuweren kunnen worden medegedeeld. De voornaamste reden is evenwel, dat een nauwkeurige opsomming van tuchtvergrijpen door de grote variëteit van mogelijkheden ondoenlijk is. Daarbij is de strekking van het tuchtrecht veel positiever dan die van het strafrecht, dat veelal alleen tot nalaten verplicht. Van een groepslid wordt het gedrag geveerd van een goed groepslid, een plicht derhalve óók tot doen: doen zoals het een goed groepslid betaamt; of wel iets anders uitgedrukt nalaten wat in strijd is met de eer en de waardigheid van de groep en verrichten wat die eer en waardigheid vereisen. Deze groepseer is voor de gemeenschap van groot belang. Zolang het immers de eer van de kruidenier te na is om zijn klanten onderwicht te geven, of van een jager om een haas in zijn leger te schieten, zo lang kan de gemeenschap op de groep

of stand van de kruideniers en van de jagers vertrouwen. De eer van de groep houdt het geheel van **bijzondere** plichten in, die in de groep gelden, en de eer van het groepslid weet hij in het gedrag in overeenstemming met die plichten. Daar waar we omschrijvingen van **tuchtfeiten** aantreffen, vinden we vage formuleringen, die een of meer van deze elementen bevatten. Zo in de volgende voorbeelden:

Voor **ambtenaren**: Plichtsverzuim omvattende zowel het overtreden van enig voorschrift, of het doen of nalaten van iets, hetwelk een goed ambtenaar in gelijke omstandigheden behoort na te laten of te doen. (Alg. Rijksambt. Regl. art. 80).

Voor **advocaten**: De tuchtrechtspraak heeft ten doel het weren en beteugelen van misslagen door advocaten in de uitoefening van de praktijk begaan en van inbreuk op verordeningen van de Nederlandse orde en op de eer van de stand der advocaten. (Adv. wet art. 46).

Voor **notarissen**: verwaarlozing van ambtsplichten, zich schuldig maken aan wangedrag of onzedelijkheid of handelingen plegen strijdig met de eer of de waardigheid van zijn ambt, voor zover daarop bij deze wet (op het notariaat) niet bepaaldelijk straffen zijn gesteld. (Nots. wet. art. 50 c).

Voor **spoorwegpersoneel**: plichtsverzuim, omvattende zowel overtreding van enig voorschrift als het doen of nalaten van iets hetwelk goed personeel in gelijke omstandigheden behoort na te laten of te doen.

Voor **medici**: handelingen die het vertrouwen in de medische stand ondermijnen.

Voor **Niva-accountants**: het overtreden van statuten of reglementen van het Instituut, tekortschieten in nauwgezetheid bij de uitoefening van het beroep, handelen in strijd met de goede trouw en door enige gedraging het aanzien van de stand der accountants schaden. (Regl. *op* de tuchtrechtspraak art. 1).

Voor **rentmeesters**: (leden van de Ned. Ver. v. **Rentm.**): handelingen in strijd met de eed door leden afgelegd, verpflichtende onder meer tot behartiging naar eer en geweten en gelijk het een goed rentmeester betaamt van het belang van alleen de opdrachtgever in harmonie met het algemeen welzijn, tot getrouwe, ijverige en nauwgezette **ambtsvervulling** en tot het verschaffen te goeder trouw van alle gewenste inlichtingen ingeval van een onderzoek door de Rentmeesterskamer (de **tuchtinstantie**). (Stichtingsacte Rentmeesterskamer art. 4 en 6).

Voor **makelaars**: handelingen of nalatigheden, welke het vertrouwen in de stand der makelaars ondermijnen **en/of** in strijd zijn met de eer van die stand. (Art. 16 Reglement Tuchtrechtspraak NBM).

Naar aanleiding van deze voorbeelden rijst nog de bijzondere vraag of het tuchtrecht zich ook uitstrekt tot het privé-leven van het **groeps**lid. Sommige der omschrijvingen geven tot een bevestigend antwoord aanleiding. In ieder geval is dit voor ambtenaren in de jurisprudentie

herhaaldelijk bevestigd, waaraan ten grondslag ligt de gedachte dat het de algemene plicht van iedere ambtenaar is om van trouwe naleving der wet een voorbeeld te geven. Een grondwerker in gemeentedienst werd ontslagen wegens exhibitionisme (buiten dienst); een besteller van de P.T.T. vrijgesproken van souteurschap, werd ontslagen wegens ongeschiktheid door het dulden van onzedelijk gedrag van zijn echtgenote. Ook handelingen van advocaten gepleegd buiten hun functie kunnen inbreuken op de standseer opleveren, zoals de H.R. besliste in het geval van een advocaat, die in privé fiscaal verband schuldbekentenissen had geantidateerd. De medicus die zich aan openbare dronkenschap overgeeft kan het vertrouwen in de medische stand schaden. Een algemeen antwoord op de vraag is echter niet te geven, het zal afhangen van de aard van de betrokken groep.

Uit de gegeven voorbeelden blijkt nog, dat de omschrijvingen van de vergrijpen waartegen de groep optreedt niet scherp de strafbare feiten uitsluiten, integendeel die ook schijnen te omvatten.

Een bijzonderheid die voor het vervolg van dit artikel nog van belang is, blijkt uit de privaatrechtelijke tuchtsfeer van de rentmeesters. Degene die zich voor de tuchtinstantie zal hebben te verantwoorden, is verplicht te goeder trouw alle inlichtingen te verstrekken.

Uit deze beschouwingen over de verhouding strafrecht - tuchtrecht in het algemeen, blijkt wel, dat het militaire tuchtrecht geen uitzonderlijke plaats inneemt. „De militaire discipline — zo schrijft ook de nota van „vraagpunten — is één van de zeer bijzondere kenmerken van de militaire samenleving en is rechtstreeks gericht op de bijzondere doelstelling van de militaire gemeenschap. Sommige lichte inbreuken op deze „militaire discipline reiken niet tot in de strafrechtelijke sfeer, zij zijn „uitsluitend onderworpen aan krijgstuchtelijke sancties; andere ernstiger „inbreuken op deze discipline zijn als apart delict gekwalificeerd in het „Wetboek van Militair Strafrecht, zij vallen wél binnen het bereik van „het strafrecht". Een opvatting uit 1966 derhalve, die niet afwijkt van die van de commissie van voorbereiding van het W.v.M.S. die de verhouding tussen militair strafrecht en militair tuchtrecht vergeleek met die tussen het „gemene strafrecht" en „ene wet op de politie-overtredingen" (die immers wel met een algemene burgertucht zijn vergeleken). Ook hier echter géén klare en strakke lijnen, een onderscheiding naar de aard der feiten is ook in het militaire strafrecht nièt te geven, zoals hier zelfs ten duidelijkste blijkt uit de wet zelf, die aan feiten in een strafwet omschreven, óók een plaats in het tuchtrecht toekent: de oneigenlijke krijgstuchtelijke feiten. Aldus heeft de militaire wetgeving de herinnering bewaard aan de oud-vaderlandse mogelijkheid van differentiatie van behandeling van gelijksoortige feiten, aan het inzicht dat daden, die in beginsel in aanmerking komen voor een justitiële reactie,

onder omstandigheden beter kunnen worden afgedaan „bij *wege* van politie". Dit kon het geval zijn, omdat juist voor de militaire samenleving, in tegenstelling tot de vrij gevormde kringen, een afstemming van een strafrechtelijk **complement** op de tuchtnormen en omgekeerd mogelijk was.

In overeenstemming met het overige **tuchtrecht** zien we ook hier de aanwezigheid van een vage formulering om de groepsplicht aan te duiden. Tuchtfeiten zijn handelingen strijdig met enig dienstbevel of dienstvoorschrift of onbestaanbaar met de militaire tucht of orde (art. 2 **W.K.**) Een poging tot een concreter omschrijving van wat daaronder dient te worden verstaan wordt ten dienste van de groepsleden ondernomen door het Reglement op de Krijgstucht, dat — zonder zelf dienstvoorschrift te zijn — een aantal feiten opsomt die onbestaanbaar zijn met de militaire tucht en orde, maar daarnaast ook de algemene **tuchtformule** handhaaft, maar met een uitgebreider omschrijving van de beginselen die als maatstaf moeten gelden, aanvangende met de bekende omschrijving van artikel 1: „De krijgstucht omvat . . .”.

Ik kom dan na deze, wat uitvoerige, inleiding toe aan de bespreking van de bijdragen van **GILLEBAARD** en **VAN DER PLOEG**, die nu naar ik hoop naar rato korter zal kunnen uitvallen. **VAN DER PLOEG** geeft zeer concreet aan, waarop zijn kritiek berust. Hij is tot de conclusie gekomen, dat de krijgstuchtelijke afdoening van strafbare feiten in strijd is, met het Europese Verdrag ter bescherming van de rechten van de mens, dat in artikel 6 aan een ieder bij het bepalen van de gegrondheid van een tegen hem ingestelde strafvervolging, het recht geeft op een eerlijke en openbare behandeling van zijn zaak, binnen een redelijke termijn door een onafhankelijke, onpartijdige rechterlijke instantie en met bijstand van een raadsman. Krijgstuchtelijke afdoening van strafbare feiten voldoet daaraan niet, zo meent hij, immers zij gaat buiten de rechter om, niet in het openbaar en zonder recht van bijstand. De gedachte, dat bij krijgstuchtelijke afdoening het strafbare feit geseponeerd is, zodat die afdoening geen enkel strafrechtelijk aspect bezit, verwerpt hij, omdat het dan immers toch *bestraft* wordt.

Het zal duidelijk zijn hoe de schrijver hier ten prooi is gevallen aan de aloude — hiervoor gesignaleerde — spraakverwarring door het gemeenschappelijk gebruik van het woord straf. Immers hij leest het zo, alsof het Verdrag inhield, dat een ieder die van een feit verdacht wordt dat tot het strafrecht behoort, er recht op heeft dat zijn zaak zal worden behandeld en hij niet zal worden bestraft dan door de onafhankelijke strafrechter, met andere woorden alsof er feiten zijn, die naar hun aard voor een ieder alléén maar aanraking met de strafrechter en bestraffing door hem gedogen. Ik meen in het voorgaande te hebben aangetoond dat een dergelijke afbakening van feiten naar hun aard niet mogelijk is,

en dat omgekeerd de vraag of een feit tot het strafrecht behoort tenslotte wordt bepaald door de omstandigheid of de strafrechter ervan kennis neemt, hetgeen hij slechts zal kunnen doen als de wetgever hem dat voorschrijft, en diezelfde wetgever kan dan ook zeer wel bepalen, dat sommige der opgenomen feiten onder bepaalde omstandigheden niet voor de strafrechter behoeven te komen, bijv. omdat zij krijgstuuchtelijk worden afgedaan, of omdat transactie is toegelaten. Al worden zij dan daarna bestraft buiten de strafrechter, een strafrechtelijke bestraffing is dat juist daarom niet meer, en met strafrecht heeft dat niets te maken. Ditzelfde geldt trouwens óók voor de gevallen waarin géén uitdrukkelijk wetsvoorschrift daarover bestaat. Als de vader zijn zoontje straft wegens het strafbare (want in de strafwet omschreven) feit van diefstal van een appel uit de tuin zelfs van de strafrechter, dan heeft die bestraffing niets met het strafrecht te maken, en de vader behoeft er zich ook niet van te onthouden, omdat de wet diefstal strafbaar stelt.

Trouwens de tekst van het Verdrag dwingt ook niet tot deze gevolgtrekking, het spreekt immers alleen van de beoordeling van een „straf-, vervolging”, (any criminal charge — toute accusation en matière pénale) en nu vrees ik, dat de schrijver over het hoofd heeft gezien, dat deze term een zeer duidelijke en beperkende betekenis heeft. Van vervolging namelijk is eerst dan sprake, wanneer de in het formele strafrecht met vervolging belaste ambtenaar een daad stelt, waardoor een onderzoek of beslissing van de rechter wordt uitgelokt. In ons recht is dat het geval, wanneer het Openbaar Ministerie hetzij iemand dagvaardt ter terechtzitting, hetzij van de rechter-commissaris een bevel tot inbewaaringstelling en/of een gerechtelijk vooronderzoek vordert. Eerst dan heeft de vervolging — in tegenstelling tot de opsporing — een aanvang genomen, een moment dat ook betekenis heeft omdat van dat ogenblik af de verjaringstermijn is gestuit. Men ziet, dat de krijgstuuchtelijke afdoening hier werkelijk buiten het geding blijft. Hieruit blijkt ook, dat de strekking van het artikel niet is om de individu een waarborg te geven, dat over zijn zaak een rechter zal zitten, maar om hem te waarborgen, dat als hij nu eenmaal met de rechter in aanraking moet komen, deze een onafhankelijke en onpartijdige zal zijn.

Voor mijn conclusie uit het voorgaande, dat ons militair recht op dit punt gelukkig de kritiek kan doorstaan, en niet in strijd is met artikel 6 van het Verdrag kan ik bovendien nog een beroep doen op geen mindere autoriteit dan de Europese Commissie voor de rechten van de mens zelf in haar beslissing van 29 mei 1961, zaak no. 734/60 (Rec. 9 blz. 27, geciteerd in de S. en J. editie van het Verdrag), waarin werd beslist, dat artikel 6 niet toepasselijk is op de behandeling van een zaak voor een *disciplinair* college, hoewel het een (Duitse) ambtenaar betrof, die zich had te verantwoorden voor een vergrijp omschreven in het strafwetboek voor ambtenaren.

Terloops zij nog opgemerkt, dat men niet zo ver van huis had behoeven te gaan om het probleem te ontmoeten, want artikel 2 van onze eigen wet R.O. luidt immers al sinds 1827 dat „. . . de toepassing van „alle soorten van wettig bepaalde straffen bij uitsluiting (is) opgedragen „aan de regterlijke macht . . .”. Een belemmering voor krijgstuchtelijke bestraffing van militairen — al of niet voor strafbare feiten — is hierin nooit gelezen. Ten overvloede blijktbaar bepaalt nog artikel 3 **Invoeringswet Strafrecht** (van 15 april 1886), dat disciplinaire voorschriften niet worden beschouwd als strafbepalingen in de zin van het Wetboek van Strafrecht.

Een ander bezwaar van **VAN DER PLOEG** is, dat de krijgstuchtelijke straffen van streng en verzaamd arrest in strijd zijn met artikel 5 van het Verdrag, bepalende dat niemand van zijn vrijheid mag worden beroofd dan in een aantal in het Verdrag omschreven gevallen, waartoe de bestraffing door een militaire meerdere niet behoort. Hier laat nu inderdaad de tekst van het Verdrag schijnbaar géén ruimte — of zou in het woord „beroven” in tegenstelling tot „ontnemen” een element van wederrechtelijkheid schuilen? De uitdrukkelijk genoemde uitzonderingen wijzen niet daarop, maar over het algemeen kan men in de beslissingen van de Commissie wel een neiging zien om door relativerende interpretaties de wat absolute formulering van dit artikel af te zwakken. Overigens relativeert óók de schrijver door het licht arrest — toch ook een vrijheidsbeneming — niet te noemen, zodat hij die straf blijkbaar niet in strijd met het Verdrag acht.

Het probleem heeft ook hier een nationale variant. Reeds **THORBECKE** stelde de vraag hoe het militaire arrest te rijmen viel met het toenmalige grondwetsartikel 168 (G.W. 1815): „Behalve . . . heeterdaad. . . mag „niemand in hechtenis worden genomen dan op een bevel van den regter”. Het antwoord van **VAN DER POT**, die dit vermeldt¹⁾ is eenvoudig, dat het grondwetsartikel dáárvoor niet geschreven was. Hoe dit ook zij, in 1848 is het artikel gewijzigd in „Buiten de gevallen in de wet bepaald, mag niemand . . .” etc.

Het komt mij voor, dat ook voor het Verdrag het antwoord hetzelfde moet zijn: voor op de wet berustende vrijheidsbenemingen is het artikel niet geschreven. (Behalve in het militaire tuchtrecht komen die ook nog voor in de Wet tucht koopvaardijochepen en in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering). Voor mijn mening zoek ik steun daarin, dat noch de grondwetscommissie **VAN SCHAİK**, noch regering of parlement bij de recente herziening van het tuchtrecht, aan dit probleem ook maar één woord gewijd hebben, **terwijl** ook in de Proeve, hoewel in één **paragraaf**²⁾ aandacht wordt besteed aan het Verdrag én aan tuchtrechtelijke

¹⁾ Prof. Mr. C. W. v.d. Pot. Staatsrecht 6e druk, blz. 453/454.

²⁾ paragraaf 28.

vrijheidsstraffen juist in verband met dit grondrecht, blijkbaar géén strijd met het Verdrag aanwezig wordt geacht en het voorgestelde artikel 10, eerste lid, luidt: „Buiten de gevallen bij de wet bepaald, mag „niemand zijn vrijheid worden ontnomen“.

Ik geloof derhalve, dat we ook op dit punt veilig kunnen aannemen, dat de regeling van ons tuchtrecht niet in strijd is met het Verdrag.

De gedachtengang van VAN DER PLOEG, die toch voor adequate bestraffing van de ernstige eigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen de arreststraffen wil behouden, leidt hem — vanuit zijn gezichtspunt: terecht — tot het voorstel die feiten ook ter kennis van de militaire rechter te brengen, hetgeen naar zijn mening slechts een kwestie van wetstechniek is en zonder veel moeilijkheden kan geschieden. Afgezien nu van de **overbodigheid** — althans naar mijn mening — van deze overbrenging, verschil ik óók met de schrijver in zoverre van mening, dat ik geloof dat die overbrenging onmogelijk is, omdat dan alle ernstige eigenlijke krijgstuchtelijke feiten stuk voor stuk een afzonderlijke omschrijving in de strafwet zouden moeten vinden, en dat is ondoenlijk door de oneindige variëteit van mogelijkheden zoals ik hoop hiervóór reeds duidelijk te hebben gemaakt. Een ander praktisch bezwaar zou ik vinden, dat men mogelijk aan de autoriteit van de rechter afbreuk gaat doen door hem „de **nimiis**” te laten oordelen, en dat tenslotte de gewone militair zeer vermoedelijk alle waarborgen ten spijt, liever zijn zonden krijgstuchtelijk ziet afgedaan en zijn strafblad schoon.

Van geheel andere aard zijn de bezwaren, en is het artikel van GILLEBAARD. Zijn voornaamste bezwaar tegen de huidige regeling van het militaire tuchtrecht is — als ik zijn betoog tenminste goed lees — dat het de mogelijkheid biedt om de militair te dwingen tot nakoming van verplichtingen, die niet op anderen zouden rusten, maar die ook met het „**dienstbelang**” niets te maken zouden hebben, aldus de militair tegenover de „burger” in een ongunstige positie brengend.

Hij schrijft daarover met zulk een vaart, dat hij vermoedelijk zelf wat is meegesleept en zich heeft laten verleiden tot enige krasse uitspraken ter ondersteuning van zijn betoog, die echter op zich zelf iedere motivering véér achter zich hebben gelaten. Burgerij en krijgsmacht zijn thans één — zo schrijft hij onder meer — vroeger was de krijgsmacht een particuliere (?) instelling, thans is zij nationaal; een militaire stand bestaat niet meer; het groepsbelang werd nationaal, het tuchtrecht maakt nu deel uit van het nationale strafrecht, en is ook niets anders dan strafrecht. Het zal dan ook dezelfde grenzen van staatsingrijpen behoren in acht te nemen als het strafrecht — aldus nog steeds GILLEBAARD.

Wie nu na lezing van dit alles en nog zo wat meer als logische gevolgtrekking zou verwachten, dat de schrijver dan ook maar de Wet en

het Reglement op de Krijgstucht als overbodig overboord wenst te gooien, het tuchtrecht achterna, komt bedrogen uit als hij leest dat de conclusie van de schrijver niet verder strekt dan tot schrapping van slechts enkele artikelen of een gedeelte daarvan uit het Reglement. Blijkbaar heeft de schrijver zelf al zijn uitspraken ook niet helemaal serieus genomen.

Het is naar zijn mening het Reglement dat de grenzen van de staatsbemoeienis overschrijdt en wel daar, waar het privaatrechtelijke belangen beschermt met het ongewenste gevolg dat de militair in de cel kan belanden voor wat burgers straffeloos kunnen doen. Hij noemt een aantal bepalingen, die specifieke gedragingen verbieden, die de *belangen van burgers* zouden kunnen schenden en voorts het algemeen artikel 1 R.K., dat weliswaar *belangen van militairen* beoogt te beschermen, door aan de militair elk min voegzaam en met de waardigheid van de militaire stand strijdig gedrag te verbieden, maar daardoor langs een omweg ook belangen van burgers beschermt, omdat het bezorgen van overlast aan burgers ook tot zulk gedrag zou kunnen worden gerekend.

Het komt mij voor, dat hier een groot aantal misvattingen in het spel zijn, en ik ga er dan nog maar aan voorbij dat de schrijver privaatrecht blijkbaar opvat als „recht van burgers” (i.c. niet-militairen). In de eerste plaats wil ik de aandacht erop vestigen, dat de schrijver, ook al zou hij in zijn opvattingen over de inhoud van het Reglement gelijk hebben, toch ten onrechte zijn pijlen tegen dat Reglement richt, en de aard en strekking daarvan kennelijk miskent.

Zoals wij hiervoor zagen, brengt de aard van het tuchtrecht met zich mede, dat de tuchtrechtelijke vergrijpen veelal niet in uitdrukkelijke of verbodsbepalingen worden omschreven, maar in algemene formuleringen. Voor het militaire tuchtrecht is dat geschied in artikel 2 W.K., dat feiten „onbestaanbaar met de militaire tucht en orde” tot krijgstuchtelijke feiten stempelt, en het Reglement nu beoogt — zonder zelf een dienstvoorschrift te zijn — ten behoeve van de leden der krijgsmacht nader te omschrijven welke gedragingen onder die formule vallen, hetzij door sommige gedragingen uitdrukkelijk te noemen, hetzij door de algemene beginselen die hier als maatstaven gelden, wat nader uit te werken.

Ook al zou men derhalve nog verder gaan dan de schrijver wenst, en het gehele Reglement schrappen, dan nog blijft het mogelijk de door hem bedoelde gedragingen onder de werking van de algemene tuchtformule van artikel 2 W.K. als krijgstuchtelijke feiten te beschouwen en te bestraffen.

Het doel van het Reglement is niet anders dan nader te omschrijven wat in strijd is met de militaire tucht en orde, en het is er dan ook verre van dat het zou beogen privaatrechtelijke belangen — hoe dan ook opgevat — te beschermen. Hierin onderscheidt het tuchtrecht zich nu juist

duidelijk van het strafrecht, dat — ondanks schrijver's opvatting dat tuchtrecht thans strafrecht is — in vele gevallen wél bescherming aan die belangen bedoelt te geven. Juist in die verschillende doelstellingen is — zoals ik hiervoor uiteenzette — een verschil tussen straf- en tuchtrecht gelegen. De strafbaarstelling van diefstal in de strafwet beschermt de private eigendom, en heeft ook juist die bescherming ten doel, maar als in het Reglement wordt geschreven dat de militair andermans eigendom zal eerbiedigen, dan is dat om hem duidelijk te maken, dat zó het gedrag van een goed militair is.

Zo is het ook met al die overige bepalingen uit het Reglement, die de schrijver wraakt als zijnde geschreven ter bescherming van **burgerbelangen**. Als aan de militair wordt voorgehouden, dat hij zich moet onthouden van allerlei soorten wangedrag, godslasteringen en vloeken, twisten en vechten met burgers, baldadigheden, ordeverstoringen, buitensporigheden, grof spel, grove verteringen, het maken van schulden en wat dies meer zij, dan is dat omdat een goed militair zo iets niet doet en een goed burger trouwens óók niet, omdat dat in strijd is met hun waardigheid. Het is er bovendien verre van, dat de burger in al deze gevallen straffeloos zou worden gelaten, integendeel hetzij door het strafrecht, hetzij door het tuchtrecht van de bijzondere groep waartoe hij behoort, zal voor vele van deze gevallen straf kunnen worden opgelegd.

Het is, dunkt mij, eveneens een misvatting om nu deze gedragingen te beschouwen als bij uitstek de belangen van **burgers** (niet-militairen) schendend, zoals de schrijver het doet. Hebben militairen dan **geén** private eigendom, en zouden zij niet door die onbehoorlijke handelingen van hun **collega's** kunnen worden gekrenkt? De schrijver brengt hier **een** zeer merkwaardig onderscheid aan, dat al heel slecht past bij zijn uitroep dat burgerij en krijgsmacht thans één zijn. In dit verband moge ik er nog op wijzen, dat het Reglement het vloeken en godslasteren e.d. verbiedt in en **buiten** dienst, en het vechten en twisten met **kameraden** en **burgers**, zodat ook hier moge blijken, dat het Reglement niet de bescherming van burgerbelangen ten doel heeft. Doel is slechts te bereiken, dat de militair zich zal gedragen als een goed lid van de krijgsmacht en in overeenstemming met de waardigheid van de militaire stand.

Het is deze laatste uitdrukking, die eveneens de afkeuring van de schrijver oproept, niet alleen omdat daardoor indirect burgerbelangen beschermd zouden kunnen worden, maar vooral ook omdat hij het begrip „standseer” verwerpt, daar een militaire stand zijns inziens niet meer bestaat. Sinds de krijgsmacht in haar samenstelling nationaal werd (en ophield een particuliere instelling te zijn?), zo is zijn gedachtengang, hield een militaire stand op te bestaan en is er van standseer geen sprake meer. Nu is het duidelijk dat de schrijver hier „stand” opvat als te

betekenen een afzonderlijke groep met een zekere sociale status of standing, en misschien mag hij wel gelijk hebben, als hij vindt dat een militaire stand in die zin niet meer bestaat, maar daarmee is natuurlijk niet de stand in de zin van een van overige staatsburgers onderscheiden kring of groep, bestaande uit alle leden van de krijgsmacht verdwenen en al evenmin is het daarom gedaan met de eer en de waardigheid van die groep, zoals de schrijver in een verstolen compliment aan de verdwenen „stand” veronderstelt. Het is bepaald niet duidelijk waarom nu juist aan de leden van de krijgsmacht het gebruik van de begrippen „eer” of „waardigheid” zou moeten worden ontzegd voor de samenvatting van een deel van de bijzondere plichten, die op de leden van die groep rusten, zoals dat — het moge blijken uit de hiervoor gegeven voorbeelden — voor de standen van de makelaars, medici, advocaten en anderen gebruikelijk is. De natie wil erop vertrouwen, dat de krijgsmacht haar zware plicht zal kunnen nakomen, en zal dit vertrouwen maar al te gauw verliezen bij het constateren van lichte plichtsverzuimen, onbehoorlijke gedragingen en privé misslagen van in uniform geklede of anderszins als zodanig gekende militairen, kortom bij elk min voegzaam en onwaardig gedrag.

Meningsverschil over de vraag welk gedrag in concreto met de waardigheid van de krijgsmacht in strijd komt, en mitsdien krijgstuuchtelijk bestraft kan worden, blijft natuurlijk altijd mogelijk. Ik wil er in dit verband slechts op wijzen, dat het minder juist schijnt om als grondslag voor het militaire tuchtrecht het „dienstbelang” aan te wijzen, omdat deze term, vooral bekend uit de jurisprudentie over het dienstbevel, van beperkter omvang schijnt te zijn, dan de in de wet genoemde begrippen militaire tucht en orde, en waardigheid van de militaire stand.

Ik moet op grond van het voorgaande tot de conclusie komen, dat de critiek van GILLEBAARD op de inhoud van de bestaande tuchtrechtelijke regelingen niet terecht is. Een andere kwestie is — en daarin kan ik het met hem eens zijn — dat het misbruik van de tuchtrechtelijke strafbevoegdheid zou zijn, wanneer de militair zou worden bestraft met géén andere bedoeling dan om hem de nakoming van een civiele verplichting af te dwingen. Vaak zal dit echter — naar ik meen — niet voorkomen, omdat toch bijna altijd de overweging wel zal zijn, dat de betrokkene door zijn nalatigheid in het nakomen dier verplichting anders heeft gehandeld dan van een goed militair wordt verwacht. Trouwens GILLEBAARD zelf zegt drieduizend strafopleggingen te hebben gecontroleerd en daarbij slechts vijf feiten te hebben gevonden die zijns inziens de militaire orde onverschillig moesten laten. Ik mag daaraan nog toevoegen, dat in die vijf gevallen mogelijk nog een minder gelukkige omschrijving van de strafreden een rol kan hebben gespeeld.

Op één punt uit GILLEBAARD's betoog wil ik nog nader ingaan. De krijgstuuchtelijke plicht tot bekennen, acht hij onjuist en verouderd. Het

komt mij voor, dat de gedachte, dat het de eer van een militair te na moet zijn, om niet voor zijn fouten uit te komen, nog niet verouderd of onjuist behoeft te zijn, maar ik wil volstaan met te wijzen op het hiervoor vermelde voorbeeld van het tuchtrecht van de leden der **rentmeestersvereniging**, waaruit blijkt, dat ook dit op privaatrechtelijke leest geschoeide tuchtrecht op degene tegen wie een tuchtonderzoek gaande is, de plicht legt te goeder trouw alle gewenste — en dus ook eventueel belastende — inlichtingen te verschaffen.

Het komt mij op grond van het voorgaande voor, dat de regeling van het militaire tuchtrecht geen aanleiding geeft tot ernstige bezorgdheid en dat het in ieder geval de toets der kritiek van de beide schrijvers „met ere” kan doorstaan.

Rolde, 23 augustus 1968.

**Het verdrag ter bescherming van de rechten van de mens
en de fundamentele vrijheden en het Nederlandse militaire tuchtrecht**

door

Mr. S. VAN DER PLOEG.

Mr. F. KALSHOVEN ben ik bijzonder dankbaar voor zijn reactie op mijn bijdrage onder bovenstaande titel in het **M.R.T. LXI**, 1968, p. 265 ev. (**M.R.T. LXI**, 1968, pag. 409 ev.), ook al is zijn conclusie, dat de Wet op de Krijgstucht *niet* in strijd is met artikel 5 en 6 van het Verdrag van Rome van 1950. Het zij mij vergund om nogmaals in te gaan op het door mij gestelde probleem en daarbij KALSHOVEN naar vermogen van repliek te dienen.

Mijn eerste stelling was (en is), dat artikel 6 van het Verdrag van Rome voorschrijft, dat *ieder* (dus ook een militair) het recht heeft — indien het gaat om het bepalen van de gegrondheid van een tegen hem ingestelde strafvervolging — op een eerlijke en openbare behandeling van zijn zaak door een onafhankelijke en onpartijdige rechterlijke instantie, welke bij de Wet is vastgesteld en dat het systeem van de Wet op de Krijgstucht, de Rechtspleging bij de Land- en Luchtmacht en de Rechtspleging bij de Zeemacht, met name ten aanzien van de krijgstuchtelijke afdoening van strafbare feiten, niet in overeenstemming is met dit artikel 6 van het Verdrag van Rome.

Het eerste belangrijke argument tegen deze stelling wordt door KALSHOVEN gezien in de interpretatie van het woord „strafvervolging” in genoemd artikel 6. KALSHOVEN is echter niet overtuigend op dit punt, want in de eerste plaats laat hij niet uitkomen (t.a.p. pag. 411) of de zaak, die voor de Europese Commissie werd behandeld, een *strafbaar*

feit betref (dat disciplinair was afgedaan) en in de tweede plaats geeft hij zelf toe, dat een interpretatie van het woord „strafvervolgning” in genoemd artikel, zoals gegeven door de Europese Commissie in de door hem aangehaalde zaak „zeker niet klakkeloos mag worden overgebracht „op de relatie militair tuchtrecht - strafrecht”. (t.a.p. pag. 412). Indien KALSHOVEN dan bovendien van mening is dat „de zaak nog enigszins „open is” en dat „verdedigbaar (blijft), dat de krijgstuchtwet. . . zo na „verwant is aan de strafwet, dat voor de toepassing van artikel 6 (van „het Verdrag van Rome) de krijgstuchtelijke afdoening van strafbare „feiten zou moeten worden beschouwd als een „criminal charge” in de „zin van dat artikel” (t.a.p. pag. 412), dan ben ik toch geneigd vast te houden aan mijn opvatting, dat „afdoening van strafbare feiten buiten „een rechter om, zonder openbare terechtzitting en zonder recht op bij- „stand van een raadsman in strijd is met artikel 6 van de Conventie” (M.R.T. LXI, 1968, pag. 267).

Het volgende (en enig overblijvende) argument van KALSHOVEN om aan te tonen dat er *geen* strijd zou zijn tussen artikel 6 van het Verdrag van Rome en de Wet op de Krijgstucht, komt hierop neer, dat de wegens een strafbaar feit krijgstuchtelijk gestrafte militair via het beklag, de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof kan inroepen, de Europese Commissie pas een klacht *terzake* zou kunnen behandelen, indien het Hoog Militair Gerechtshof zich over de betreffende zaak heeft uitgesproken en derhalve de Commissie „niet anders (zou) kunnen doen dan constateren, dat de tegen de klager ingebrachte *beschuldiging* in ieder geval uiteindelijk in haar geheel was onderzocht en *afgedaan* door een bij de wet ingestelde onafhankelijke en onpartijdige „rechtelijke instantie zoals bedoeld in artikel 6 van het Verdrag.” (t.a.p. pag. 412).

Afgezien van mijn bewondering voor de profetische blik van KALSHOVEN met betrekking tot de zienswijze van de Europese Commissie in deze aangelegenheid, acht ik ook dit argument niet bijzonder overtuigend. Integendeel, men zou zelfs kunnen beweren dat KALSHOVEN hiermee toegeeft, dat het Verdrag van Rome inderdaad ook de Nederlandse militair het recht toekent, dat een tegen hem ingestelde strafvervolgning voor een rechter behandeld wordt. Het gaat dan slechts nog om de vraag of deze rechtelijke behandeling van de strafzaak voldoende gewaarborgd is door de huidige regeling in het Nederlandse tuchtrecht, waarbij de gestrafte de gelegenheid heeft om de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof in te roepen *of* dat het Verdrag van Rome in artikel 6 bedoelt voor te schrijven dat een dergelijke rechterlijke behandeling reeds „in eerste instantie” gewaarborgd dient te zijn.

KALSHOVEN meent, dat „het Verdrag niet zelf met zoveel woorden „uit (spreekt) dat het karakter van de laatste instantie beslissend is

„voor de vraag of artikel 6 is nageleefd, maar dat dit in de eerste plaats „tot zekere hoogte kan worden afgeleid uit het aangehaalde artikel 26 „van het Verdrag" (t.a.p. pag. 413).

Artikel 26 van het Verdrag luidt als volgt: „De Commissie kan een „zaak pas in behandeling nemen nadat alle nationale rechtmiddelen zijn „uitgeput, overeenkomstig de beginselen van algemeen erkend **internationaal** recht, en binnen een termijn van 6 maanden na de datum van „de definitieve nationale beslissing".

Het is mij voorsnog niet duidelijk, dat dit artikel 26 kan worden gebruikt als argument voor de stelling dat de **onafhankelijke en onpartijdige rechterlijke instantie** bedoeld in artikel 6 van het Verdrag **niet** de „eerste instantie" behoeft te zijn. In ieder geval kan ik tot geen andere conclusie komen dan dat ook KALSHOVEN uit artikel 6 van het Verdrag van Rome leest, dat een strafzaak tegen een Nederlands militair door een onafhankelijke rechter moet worden behandeld. Hij meent echter, dat aan deze verplichting in het Nederlands militair tuchtrecht is voldaan omdat een tuchtrechtelijk gestrafte militair de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof kan inroepen.

Ik daarentegen acht dit niet houdbaar, omdat het nu van een **dubbel** initiatief van de **gestrafte** afhangt of de waarborg, gelegen in artikel 6 van het Verdrag van Rome tot zijn recht komt. Het kan dan zo zijn dat de Europese Commissie — zoals KALSHOVEN meent — in het Nederlandse militaire tuchtrecht **geen** strijd zal zien met de **normen** van artikel 6 van het Verdrag van Rome, het zou in ieder geval naar mijn opvatting voldoende moeten zijn voor de Nederlandse Regering om het **militaire** tuchtrecht in die zin te wijzigen, dat ook voor de Nederlandse militair, evenals voor iedere andere Nederlandse staatsburger, geldt, dat een strafvervolgning slechts kan plaatsvinden voor een onafhankelijke rechter. Uiteraard gelden in militaribus vaak andere regels. Niemand zal ontkennen, dat zulks veelal noodzakelijk is wil de krijgsmacht goed functioneren. Wij moeten echter oppassen dit argument te hooi en te gras te gebruiken om bestaande regels, die misschien wel gemakkelijk in het gebruik zijn, te willen **handhaven**. **Zo** is het wellicht ook met de krijgstuuchtelijke afdoening van strafbare feiten.

Waarom kennen wij in het Nederlandse militaire tuchtrecht dit systeem van de oneigenlijke krijgstuuchtelijke vergrijpen? Waarom kan **alleen** een militair voor een strafbaar feit buiten de rechter om (krijgs-tuchtelijk) gestraft worden?

Wanneer wij ons eerlijk afvragen, **waarom** wij dit systeem, dit voor de Nederlandse verhoudingen zo **vreemde** systeem, in militaribus kennen, dan is het antwoord niet zo eenvoudig te vinden. Natuurlijk, het is een gemakkelijk systeem. Het geeft veel armslag, het kan zelfs gunstig voor de militaire verdachte zijn, maar ik dacht dat er een **belangrijke militaire noodzaak** behoort te zijn voor het bestaan van een zó van het

normale strafproces afwijkende procedure voor militairen, die worden verdacht van een strafbaar feit.

In een voordracht, getiteld „Het militaire tuchtrecht van de toekomst“, welke ik mocht houden voor de leden van de Militair Rechtelijke Vereniging op 27 mei 1968 te Schiphol, heb ik getracht aan te tonen, dat deze militaire noodzaak zeer moeilijk is te vinden. (blz. 558 hierná. *Red.*).

Gaarne neem ik deze gelegenheid ook nog te baat om in te gaan op de kanttekening van Mr. H. DONKER op mijn eerder genoemd artikel „Het verdrag ter bescherming van de rechten van de mens en van de „fundamentele vrijheden en het Nederlandse Militaire Tuchtrecht“ (M.R.T. LXI, 1968, pag. 404 ev.).

Ook DONKER is het niet eens met mijn opvatting dat de artikelen 5 en 6 van het Verdrag van Rome niet tot hun recht komen in het Nederlandse tuchtrecht. Terecht wijst DONKER erop, dat de Regering bij de parlementaire behandeling van het Verdrag van Rome, op vragen van de Kamerleden heeft geantwoord, dat de inhoud van het Verdrag niet afwijkt van de Grondwet of enige andere wetgeving. Uiteraard neem ook ik aan, dat dit regeringsantwoord serieus gemeend is, doch aan de andere kant acht ik dit regeringsantwoord niet zo overtuigend, dat daarmee onomstotelijk vaststaat, dat er géén strijd bestaat tussen de Wet op de Krijgstucht en de artikelen 5 en 6 van het Verdrag van Rome. Aannemende, dat iedere verantwoordelijke Minister heeft nagegaan of de bestaande Nederlandse wetgeving in de pas loopt met het Verdrag van Rome en aannemende dat de Minister van Defensie dit voor zijn ressort heeft gezien, acht ik de mogelijkheid niet uitgesloten, dat daarbij de problematiek met betrekking tot de (krijgstuchtelijke) afdoening van strafbare feiten in militanbus en artikel 6 van het Verdrag van Rome, over het hoofd is gezien. En ook al zou deze aangelegenheid een onderwerp van onderzoek ten departemente geweest zijn, dan nog behoeft de uitslag van dit onderzoek naar mijn mening niet bepalend te zijn voor de vraag of het militaire tuchtrecht (voldoende) rekening houdt met deze bepalingen van het Verdrag van Rome.

Het tweede argument dat DONKER (t.a.p. pag. 404 ev.) gebruikt ter verdediging van de stelling, dat er tussen het Verdrag van Rome en de Wet op de Krijgstucht geen strijd zou zijn, is de opvatting, (met betrekking tot artikel 5 van het Verdrag) dat de Nederlandse wetgever door het aanwijzen van bepaalde officieren als tuchtrechter, heeft voldaan aan de verdragsverplichting, dat iemand slechts van zijn vrijheid mag worden beroofd „... na veroordeling door een daartoe bevoegde **rechter**“ (artikel 5 van het Verdrag). Ik kan hier slechts op antwoorden met een vraag: indien de Nederlandse wetgever het gehele systeem van de Nederlandse strafvordering zou wijzigen, en een procedure zou in-

voeren, in de trant van het militaire tuchtrecht, waarbij bijvoorbeeld de officieren van justitie vrijheidsstraffen zouden kunnen opleggen, zou dan niet artikel 5 van het Verdrag van Rome worden aangegrepen om aan te tonen, dat een dergelijke wetgeving in strijd moet worden geacht met het Verdrag?

Tenslotte verdedigt DONKER (t.a.p., pag. 404 ev.) de krijgstuchtelijke afdoening van strafbare feiten, als zijnde niet in strijd met artikel 6 van het Verdrag van Rome, met een beroep op artikel 37 van de Wet op de Krijgstucht, met name de laatste zin („Hij — de strafoplegger — „beslist naar eigen inzicht en geweten“). Hierbij zou ik willen opmerken, dat artikel 37 van de Wet op de Krijgstucht het eerste artikel is van par. IV, handelende over „Oplegging en tenuitvoerlegging van „krijgstuchtelijke straffen“ en het artikel zelf aanvangt met de woorden „Bij de *bepaling* van de soort en de mate van krijgstuchtelijke *straf* . . .” (cursivering van mij). Het is voor mij een duidelijke zaak dat dit artikel 37 handelt over aangelegenheden *nadat* de zaak zelf is onderzocht en *nadat* door de strafoplegger is *vastgesteld*, dat het feit is gepleegd en een straf behoort te worden opgelegd.

Hoe gaarne ik ook de wet zodanig wil interpreteren, dat de tot straffen bevoegde meerdere bij het *onderzoek* „naar eigen inzicht en *gewe-* „ten beslist“, de plaatsing van deze zin in artikel 37 is daarvoor *aller-* ongelukkigst.

Zowel de kanttekening van DONKER als het artikel van KALSHOVEN hebben mij slechts gesterkt in mijn opvatting dat in het Nederlandse tuchtrecht van de toekomst mede rekening dient te worden gehouden met het verdrag van Rome.

Natuurlijk moet de door KALSHOVEN genoemde eis van doelmatigheid (t.a.p. pag. 415) nimmer uit het oog worden verloren bij ons streven naar een goed militair tuchtrecht. Zolang het streven naar doelmatigheid niet verward wordt met „het doel heiligt de middelen“ heb ik tegen deze doelmatigheidstheorie geen enkel bezwaar. De handhaving van de militaire tucht is een belangrijke zaak in de krijgsmacht. De Commanderende Officieren zijn hierbij nauw betrokken. Doch ook de militaire rechter vervult in deze een niet te verwaarlozen functie. Met het oog gericht op het Verdrag van Rome, zie ik voor de toekomst een uitbreiding van de taak van de militaire rechter. Het lijkt mij een logische ontwikkeling, dat strafzaken, voor zover zij voor vervolging in aanmerking komen, zullen worden behandeld voor de militaire rechter en dat het zuivere tuchtrecht gereserveerd zal worden voor de Commanderende Officieren.

Dat dit niet zo onmogelijk is, ondanks de bijzondere positie van de krijgsmacht, waarbij de Koninklijke Marine zich „waar ook ter wereld“ bevindt, de Koninklijke Luchtmacht „eruit vliegt“ en zelfs de Koninklijke Landmacht buiten 's lands grenzen trekt, viel mij onlangs op bij

lezing van de tucht- en strafrechtelijke bepalingen met betrekking tot de leden van de koopvaardij.

Merkwaardig daarbij is dat de bepalingen in het Wetboek van Koophandel, handelend over de bevoegdheden van de kapitein van een Nederlands schip met betrekking tot zijn gezag over de schepelingen in verhouding tot die van een Commanderende Officier bij de Koninklijke Marine een zeer beperkte strekking hebben.

Over artikel 422 van het Wetboek van Koophandel („De kapitein heeft disciplinair gezag over den schepeling”) en volgende, worden door Mr. R. P. CLEVERINGA, JZN in zijn standaardwerk over het Zeerecht (4e druk, Tjeenk Willink, Zwolle, 1961) op bladzijde 264 en volgende enige voor ons onderwerp interessante beschouwingen gegeven:

„Tot handhaving van het gezag, dat de kapitein heeft over de **aan-**„**gemonsterde** opvarenden, mag hij redelijkerwijze nodige maatregelen „nemen; artikel 422 erkent nadrukkelijk zijn recht hiertoe. De aange-„monsterde opvarende, die dronken of handtastelijk is mag hij dus op-„sluiten of boeien, *doch hij mag ~~dit~~ alleen doen, bij wijze van redelijke „ordemaatregel, niet bij wijze van straf, die op de zonde volgt.*

„Naast het recht tot treffen van maatregelen, redelijkerwijs nodig „voor de handhaving van zijn disciplinair gezag heeft hij, behalve op „zeevissersschepen (art. 452k) een **beperkt** recht van bestraffing van „de ongehoorzame ondergeschikte. In geval van verwijdering van boord „zonder zijn toestemming, van niet tijdig terugkeren aan boord, van „dienstweigering, van gebrekkige dienstvervulling, van onbehoorlijk op-„treden tegen een lid van de bemanning of een der andere opvarenden „en van ordeverstoring, kan de kapitein de aangemonsterde opvarende „**een boete** opleggen. . . . Alvorens boete op te leggen is de kapitein „verplicht de betrokkene en de getuige te horen in het bijzijn, zo **moge-**„lijk, van tenminste twee leden der bemanning van gelijke of hogere „rang, overeenkomstig de monsterrol daartoe aangewezen. . . . Elke „boete moet worden ingeschreven in een daartoe bestemd register, met „vermelding van het feit, dat tot de oplegging aanleiding heeft gegeven „en van de dag, waarop het heeft plaats gehad, alsmede van de dag „waarop de boete is opgelegd. Iedere inschrijving moet worden onder-„tekend door de kapitein en de bij het verhoor aanwezig geweest zijnde „leden van de bemanning. Een niet ingeschreven boete wordt geacht ten „onrechte te zijn opgelegd." (cursivering van mij).

Hiernaast wil ik nog wijzen op de artikelen 539a en volgende van het Wetboek van Strafvordering, ondermeer handelende over de verplichtingen van de schipper met betrekking tot aan boord gepleegde **strafbare** feiten.

De hierboven summier weergegeven straf- en tuchtrechtelijke regeling met betrekking tot de koopvaardij past mijns inziens veel beter in het

kader van het Verdrag van Rome, dan het huidige militaire straf- en tuchtrecht.

Nu van **alle** kanten duidelijk wordt, dat het militaire straf- en tuchtrecht een algehele herziening zal ondergaan lijkt mij een bezinning over verschillende onderwerpen van dit recht geboden. Het is **om** deze reden, dat ik blijf pleiten voor een grotere invloed van de *militaire* rechter in strafzaken, een goede, duidelijke procedure in *zuivere* tuchtzaken en tenslotte een herwaardering van ons stelsel van krijgstuchtelijke straffen.

Een ondersteuning voor dit pleidooi meen ik te kunnen vinden bij J. MAES, die in Revue de Droit Pénal Militaire et de Droit de la **Guerre**, VII - 1, 1968, pag. 166-167 schrijft: „Het krijgstuchtelijke vergrijp moet dan ook beneden de grens blijven van de strafrechtelijke „inbreuken: want zodra een gedraging, hoezeer zij ook onbestaanbaar „moge zijn met de krijgstucht, valt onder een of andere strafrechtelijke „omschrijving, houdt zij op een krijgstuchtelijk vergrijp te **zijn**. Met als „gevolg dat de tuchtrechter de plaats moet ruimen voor de strafrechter. „Aan de strafrechter komt het vervolgens toe bij het bepalen der **straf-** „maat rekening te houden met de invloed van de te beoordelen **gedra-** „ging, op de krijgstucht en van de krijgstucht op de verweten gedraging. „Geen rechter is daartoe beter geschikt dan de militaire rechter, die in „deze taak tevens een van de belangrijkste redenen van zijn bestaan „vindt. . .”

STRAFRECHTSPRAAK

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 4 april 1968

President: Mr. H. F. Oosterhuis (plv.); *Leden:* Kolonel A. H. Soomers en Majoor F. M. Th. van der Ven;

Raadsman: Majoor W. G. Tibben.

Opzettelijke ongehoorzaamheid door te weigeren mee te gaan naar de voertuigen. Opzettelijk een meerdere uitschelden door hem toe te voegen: „slijmtieten”.

(W.M.Sr. art. 108 en 114).

DE ARRONDISSEMENTS-KRIJGSRAAD TE ARNHEM,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. D. V., geboren 23 mei 1947, dpl. sld. beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig fuselier in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 23 februari 1968 te Schalkhaar, althans in Nederland,

1e. toen hij van zijn meerdere, de sergeant A. Bos, het bevel kreeg, „mee te gaan naar de voertuigen, heeft geweigerd of opzettelijk heeft nagelaten aan voormeld dienstbevel te gehoorzamen, onder meer zeggende: „nee, dat doe ik niet” en willens en wetens niet mee te gaan;

2e. opzettelijk zijn meerdere, de sergeant A. Bos, in diens tegenwoordigheid mondeling heeft beledigd of uitgescholden en met enig kwaad bedreigd, hebbende hij alstoen aldaar willens en wetens voormelde meerdere toegevoegd de navolgende of nagenoeg de navolgende woorden: „jullie doen altijd zo moeilijk, stelletje slijmtieten” en „als het zo doorgaat, sla ik je met een pompstok de hersens in”, althans woorden van dergelijke beledigende en dreigende strekking”;

overwegende: . . . enz.;

overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer heeft verklaard:

dat hij op 23 februari 1968 in werkelijke dienst was als dienstplichtig fuselier bij de Koninklijke Landmacht en gelegerd in de Westenbergkazerne te Schalkhaar; dat op genoemde datum op de legeringskamer sergeant A. Bos, hem, beklaagde, opdracht gaf onmiddellijk met hem terug te gaan naar de voertuigen; dat hij, beklaagde, begreep dat dit een door een militaire meerdere gegeven dienstopdracht was; dat hij, beklaagde, gezegd heeft: „neen, dat doe ik niet”; dat hij toen niet met de sergeant is meegegaan naar de voertuigen; dat hij, beklaagde, ongeveer tien minuten later tegen de sergeant, die bij hem stond, willens en wetens heeft gezegd: „jullie doen altijd zo moeilijk, stelletje slijmtieten”; dat hij op de wapenkamer tegen de sergeant heeft gezegd: „als het zo

„doorgaat, sla ik je met de pompstok in de nek”;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezig Proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek op 24 februari 1968 opgemaakt en getekend door W. A. M. van Dijk, 2e luitenant der Infanterie en J. M. Verstraten, vaandrig, *als verklaring van sergeant A. Bos*:

dat hij op 23 februari 1968 naar de Iegeringskamer van de fuselier V. is gegaan; dat hij V. opdracht heeft gegeven mee te gaan naar het voertuig; dat er een scheldpartij volgde; dat V. toen zei: „jullie doen „altijd zo moeilijk, stelletje slijmtieten”; dat V. even later op de wapenkamer tegen hem, getuige, zei: „als het zo doorgaat, sla ik je met een „pompstok de hersens in”;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordend elk deel der bewijsmiddelen slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft en genoemd proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek slechts gebezigd in verband met de verklaring van beklaagde — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

„dat hij als dienstplichtig fuselier in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 23 februari 1968 te Schalkhaar,

„1e. toen hij van zijn meerdere, de sergeant A. Bos, het bevel kreeg, „mee te gaan naar de voertuigen, heeft geweigerd aan voormeld dienstbevel te gehoorzamen, onder meer zeggende: „nee, dat doe ik niet” en „willens en wetens niet mee te gaan;

„2e. opzettelijk zijn meerdere, de sergeant A. Bos, in diens tegenwoordigheid mondeling heeft uitgescholden en met enig kwaad bedreigd, hebbende hij alstoen aldaar willens en wetens voormelde meerdere toegevoegd de navolgende woorden: „jullie doen altijd zo moeilijk, stelletje slijmtieten” en „als het zo doorgaat, sla ik je met een „pompstok de hersens in”, althans woorden van dergelijke dreigende „strekking”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

1e. „*Opzettelijke ongehoorzaamheid*”;

2e. „*als militair opzettelijk een meerdere uitschelden en in zijn tegenwoordigheid mondeling met enig kwaad bedreigen*”;

voorzien en strafbaar gesteld bij:

1e. artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

2e. artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de beklaagde van **23** tot **24** februari **1968** voorlopig arrest heeft ondergaan in de vorm van streng arrest en thans sedert **8** maart **1968** voorlopig arrest ondergaat in de vorm van verzuwaard arrest in het Depot voor Discipline te Nieuwersluis;

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt, dat de aard en de omstandigheden van de zaak vorderen dat de beklaagde gedurende het proces in arrest wordt gehouden, waarover bij afzonderlijke dispositie is beslist;

overwegende, dat naar het oordeel van de Krijgsraad de tijd, door de beklaagde voor de tenuitvoerlegging van deze uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de op te leggen militaire detentie geheel in mindering behoort te worden gebracht, te weten van **23** tot **24** februari **1968** en vanaf **8** maart **1968**;

Overwegende, dat de beklaagde bij vonnis van deze Krijgsraad van heden terzake van: **1** en **2.** overtreding van art. **13**, derde lid, j^o art. 84 tabel kolom A punt 1 en **12** van het Wegenverkeersreglement; **3.** overtreding van art. 9, eerste lid, aanhef en sub 3e van de Wegenverkeerswet; **4.** als bestuurder een motorrijtuig doen deelnemen aan het verkeer zonder dat een verzekering overeenkomstig de Wet Aansprakelijkheidsverzekering Motorrijtuigen van kracht is, voorzien en strafbaar gesteld bij: **1** en **2.** art. **124** van het Wegenverkeersreglement; **3.** art 35, vijfde lid van de Wegenverkeerswet; **4.** art. 30, eerste lid van de Wet Aansprakelijkheidsverzekering Motorrijtuigen,

is veroordeeld tot: **1** en **2.** een geldboete van *vijfentwintig* gulden subs. *vijf* dagen hechtenis; **3.** een geldboete van *vijftig* gulden subs. *tien* dagen hechtenis en **4.** een maand hechtenis voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaar en een geldboete van *vijfenzeventig* gulden subs. *15* dagen hechtenis o.v. welke straffen de Krijgsraad in rekening brengt.

(Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van zes weken met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, t.w. van **23** tot **24** februari **1968** en sedert **8** maart **1968** — *Red.*).

NASCHRIFT

Dat in artikel 108 W.M.Sr. naast „beledigen” ook „uitschelden”, „beschimpen” en „bespotten” is strafbaar gesteld, heeft slechts ten doel om aan welgekozen scheldwoorden in de militaire samenleving de premie van straffeloosheid te ontnemen. Men grijpe dus eerst naar deze kwalificaties, als „beledigen” te kort schiet.

Niet is in te zien dat het toevoegen aan een sergeant van het woord „slijmtiet” geen belediging zou zijn, terwijl het toevoegen aan een sergeant van het woord „kut-sergeant” dat wel is.

W.H.V.

TUCHTRECHTSPRAAK

Hoog Militair Gerechtshof

Beschikking van 13 augustus 1968

President: Mr. Lamers; *Leden:* Schout-bij-Nacht Bakker, **Generaal-Majoor** Coopmans; *Plv. leden:* Kapitein ter Zee b.d. Van Vreeswijk, Mr. Nijgh en Luitenant-Generaal Cox.

*Een korporaal der mariniers was op 4 nov. 1967 gestraft door de commandant van de marinierskazerne Savaneta te Aruba. Op 6 nov. 1967, toen hij zich a/b van het m.s. Prins der Nederlanden bevond, gaf hij mondeling kennis aan zijn detachementscommandant (**korporaal-vliegtuigmaker**), dat hij zich over de hem opgelegde straf wenste te beklagen. Deze vermeldde dit in zijn reisverslag.*

De beklagmeerdere, commandant der zeemacht in de Nederlandse Antillen, verklaarde d.d. 22 april 1968 het beklag niet voor behandeling vatbaar, zijnde dit niét schriftelijk binnen de wettelijke termijn gedaan.

*Naar de letter van art. 62 (1) W.K. had het beklag schriftelijk gedaan moeten worden, teneinde — blijkens de **M.v.T.** — twijfel omtrent de vraag óf, en zo ja wánnere het beklag was ingediend, zoveel mogelijk uit te sluiten. Klager had zich echter gedurende de **beklagtermijn** a/b van het m.s. Prins der Nederlanden bevonden, en tijdig aan zijn detachementscommandant mondeling te kennen gegeven, dat hij zich over strafen **strafreden** wenste te beklagen. Daar de **datum** van indiening van het beklag vaststond en klager geen deskundige voorlichting **had** kunnen krijgen conform het V.J.Z.K.M. § 4120, verklaarde het Hof het beklag in dit bijzondere geval voor behandeling vatbaar.*

Klager niet schuldig bevonden aan het hem in de strafreden verweeten vergrijp; tenietdoening van de opgelegde straf.

(W.K. art. 62, eerste lid).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 6 mei 1968, waarbij de korporaal der mariniers D., marinenummer . . ., dienende aan boord van het wachtschip Vlissingen, 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag, door hem kenbaar gemaakt op 6 november 1967 aan zijn detachementscommandant aan boord van het m.s. Prins der Nederlanden over de straf van twee dagen licht arrest hem op 4 november 1967 opgelegd door de commandant van de marinierskazerne Savaneta te Aruba, wegens:

„Als beheerder van de fotohobbyshop een tot het detail O.S. en O. behorende fotocamera onvoldoende opgeborgen, waardoor deze werd „ontvreemd“;

bij welke beschikking — op 22 april 1968 genomen en op 3 mei 1968 ter kennis van klager gebracht — het beklag niet voor behandeling vatbaar werd verklaard;

Gezien de op deze zaak betrekking **hebbende** bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Krijgsmacht;

Overwegende, dat de commandant zeemacht in de Nederlandse Antillen het beklag van klager niet voor behandeling vatbaar heeft verklaard op grond van de omstandigheid, dat klager zijn beklag niet schriftelijk binnen de wettelijke termijn heeft gedaan;

Overwegende dienaangaande, dat uit een door de raadsheer-commissaris van het Hof, de schout-bij-nacht H. Bakker, gehouden nader onderzoek is gebleken, dat klager zich gedurende de beklagtermijn aan boord van het m.s. Prins der Nederlanden bevond; dat hij tijdig aan zijn detachementscommandant, de korporaal-vliegtuigmaker De Groot, mondeling te kennen heeft gegeven, dat hij zich over bovenvermelde straf en strafreden wenste te beklagen zoals hem was geadviseerd; dat dit beklag met datum van indiening door de detachementscommandant is vermeld in diens reisverslag en aldus schriftelijk ter kennis is gebracht van de commandant van de Van Braam Houckgeestkazerne te Doorn;

Overwegende, dat blijkens de Memorie van Toelichting met **betrek-**knig tot de wijziging van de Wet op de Krijgstucht bij de Wet van 4 juli 1963, Stbl. 295, in het eerste lid van artikel 62 is opgenomen dat het beklag schriftelijk moet worden gedaan, teneinde twijfel omtrent de vraag of, en zo ja wanneer een beklag is ingediend, zoveel mogelijk uit te sluiten;

Overwegende, dat weliswaar naar de letter genomen niet geheel is voldaan aan het gestelde in artikel 62 van de Wet op de Krijgstucht, doch dat het Hof niettemin rekening houdend met de omstandigheid, dat klager bij het indienen van zijn beklag geen deskundige voorlichting heeft kunnen verkrijgen, conform het Voorschrift Justitiële Zaken der Koninklijke Marine par. 4120, terwijl er **géén** twijfel bestaat omtrent de tijdige indiening van het beklag, termen aanwezig acht, in dit bijzonder geval, het beklag alsnog in behandeling te nemen;

Overwegende, dat uit het gehouden onderzoek niet is gebleken, dat klager de fotocamera, vermeld in de omschrijving van de strafreden, nog eens speciaal behoorde op te bergen, nu deze camera zich reeds bevond in een vertrek dat afgesloten kon worden en ook afgesloten behoorde te worden; dat de vermissing van deze camera plaats vond gedurende een tijdvak, dat klager gestraft was met veertien dagen streng

arrest en geen enkele bemoeienis had of kon hebben met die camera en met genoemd vertrek;

Overwegende, dat het Hof van oordeel is dat beklaagde (bedoeld is klager — **Red.**) zich niet heeft schuldig gemaakt aan het in de omschrijving van de strafreden vermelde krijgstuchtelijke vergrijp en mitsdien deze bestraffing behoort te worden ongedaan gemaakt;

Krachtens 's-Hofs Provisionele Instructie de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart klager ontvankelijk in zijn verzoek;

Vernietigt de beschikking, waarvan beklag;

Doet te niet de aan klager opgelegde straf;

Bepaalt, dat de straf en de omschrijving der strafreden in het **conduiteboekje** van klager onleesbaar zullen worden gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs beschikking zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de beklagmeerdere, de **Advocaat-Fiscaal** voor de Krijgsmacht en desverlangd aan de Minister van Defensie.

Over de inhoud ener beklagbeschikking (art. 65 W.K.)

Naar aanleiding van het naschrift onder de beklagbeschikking van 23 februari 1968 op blz. 358 e.v. schrijft de beklagmeerdere d.d. 27 augustus d.a.v., onder bijvoeging van een afschrift van het daaraan gehechte rapport, „louter om de zaken duidelijker te stellen dan bij het „ontbreken van het bedoelde afschrift voor mogelijk gehouden moet „worden.”

„Om het meest essentiële allereerst aan te stippen: het is mij nu wel „duidelijk geworden, dat — indien het oorspronkelijke rapport kan bij- „dragen tot een juist begrip van het gebeurde en van de overwegingen „tijdens het onderzoek — het aanbeveling verdient dit rapport in de „beschikking op te nemen als de rapporteur bij zijn oorspronkelijke ver- „klaring blijft. Maar dan ook alleen uit een oogpunt van mogelijk zoek- „raken, aangezien ik toch wel mag aannemen dat men eerst dit rapport „zal lezen alvorens met de beschikking verder te gaan.

„Voorts zou ik, desgevraagd, gaarne alsnog een afschrift aan de R e „dactie hebben toegezonden, temeer daar dit rapport méér bevat dan „de zakelijke constatering van een poging de legerplaats te vroeg te ver- „laten. Het rapport wemelt namelijk van bijkomstige omstandigheden „en (deels voorbarige) conclusies, die ik bij het onderzoek stuk voor „stuk meende te moeten ontzenuwen, ten eerste om te kunnen vast- „stellen of daarin wellicht enige aanwijzing tot of enig bewijs van de „schuld aan het in de strafreden vermelde vergrijp was gelegen en ten

„tweede om te onderzoeken of misschien een ander, met het eerste **sa-**
menhangende, vergriep was gepleegd, hetgeen mij reden zou hebben
„kunnen geven tot het **tenietdoen** van de oorspronkelijke straf en het
„opleggen van een nieuwe straf.

„Dit temeer, omdat zowel strafoplegger als rapporteur tijdens het on-
„derzoek suggereerden dat, indien gestrafte niet schuldig werd **bevon-**
„den aan het bestrafte feit, hem toch in ieder geval een ander vergriep
„(te vroeg de appèlplaats verlaten, te snel rijden, fout parkeren) kon
„worden aangerekend.

„Ik meende zodoende tevens te voldoen aan het bepaalde in art. 65
„W.K., eerste zin: „De in artikel 61 genoemde meerdere is verplicht de
„„zaak zodra mogelijk in **haar geheel** te doen onderzoeken”.

„Ook meende ik te bespeuren, dat de strafoplegger zich bezwaard
„achtte over mijn uitspraak en mogelijk deswege zijn beklag zou doen,
„weshalve het mij dienstig leek reeds nu alle aangevoerde feiten te on-
„derzoeken en in deze beschikking vast te leggen.

„E.e.a. verklaart ook waarom ik onder b. van mijn slotoverweging
„de „overige vermeende vergriepen” heb gememoreerd, welke iets hoger
„in mijn beschikking zijn opgesomd (te vroeg verlaten van de **appèl-**
„plaats, te snel rijden en fout parkeren), dit in tegenstelling tot de op-
„merking van A. F. S., dat daarvan uit de beschikking niet zou blijken.

„Tenslotte kan ik het geheel met A. F. S. eens zijn, dat deze „mug”
„is uitgedijd tot een „olifant” en dat voorkómen beter is dan genezen.

„Gezien echter de vele vraagpunten die het oorspronkelijk rapport
„van de **AOOI . . .** opwierpen (welke vraagpunten ook naar mijn me-
„ning reeds door de strafoplegger hadden moeten worden onderzocht
„en in zijn overwegingen betrokken) heb ik, hoewel dit niet mijn ge-
„woonte is, gemeend dit keer dieper op de zaak te moeten ingaan, **ten-**
„einde alle partijen recht te doen wedervaren.”

Antwoord

Wij zijn de beklagmeerdere erkentelijk voor zijn opmerkingen en gaarne bereid daarop nader in te gaan, daarbij de brief op de voet volgende. Publikatie van het bijgevoegde uitgebreide rapport achten wij daarvoor niet nodig.

De plaatsing van de beschikking, welke veel plaatsruimte vroeg, had zin omdat onderzoek en beslissing blijk gaven van nauwgezetheid en objectiviteit. Dit vast te stellen was in het bijzonder van belang met het oog op die lezers, die in de voorste rij plegen te staan met, veelal niet gerechtvaardigde, kritiek op de krijgsmacht en haar gezagsdragers, enz. Men zie b.v. M.R.T. LX, 1967, blz. 65 e.v.

Anderzijds was publikatie van belang, daar hierdoor, zij het ten overvloede, de aandacht van beklagmeerdere kon worden gevestigd op enkele punten betreffende het onderzoek van en de beslissing over een

beklagzaak. Zo hebben beklagmeerdere(n) nog al eens de neiging, zonder dat daarvoor een bijzondere reden bestaat, ál te uitvoerig, te weinig zakelijk, verklaringen van klagers en getuigen in hun beklagbeschikkingen op te nemen. De hier besproken beschikking was daarvan een goed voorbeeld.

De beklagmeerdere schrijft dat hij het onpraktische van de aanhechting van het **rapport** aan de beschikking en de verwijzing daarnaar in de beschikking, inziet, enz.

Hij vervolgt dan echter: „Maar dan ook alleen uit een oogpunt van „mogelijk zoekraken,” enz. Deze mening moet, als **zijnde** niet juist, worden verworpen, omdat — zoals de beklagmeerdere verderop opmerkt — „het rapport namelijk wemelt van bijkomstige **omstandighe-**den en (deels voorbarige) conclusies”, enz.

De beklagmeerdere had, na ondervraging van de getuige-rapporteur, waarbij diens rapport als leidraad kon dienen, uit diens antwoorden datgene dienen te (doen) notuleren, hetgeen deze kroongetuige zélf had waargenomen, gezien, gehoord, enz.

Vervolgens had hij, uit deze verklaring zijn conclusies trekkende, in verband met het aan zijn oordeel onderworpen beklag, daaruit zakelijk datgene dienen over te nemen in zijn beklagbeschikking, hetwelk betrekking had op het in de strafreden aan klager verweten vergrijp.

De klager, voor wie de beschikking allereerst bestemd is, behoort daaruit klaar te kunnen lezen uit welke waarnemingen van getuigen de beklagmeerdere het bewijs geleverd acht en de overtuiging gekregen heeft, dat klager het hem verweten vergrijp heeft gepleegd. Vandaar dat art. 65 W.K. bepaalt, dat de **beklagmeerdere** een met redenen omklede beslissing op het beklag moet nemen, welke aan klager wordt medegedeeld, waarbij hem een afschrift of een uittreksel van de beschikking moet worden uitgereikt.

Het is dus duidelijk dat supposities van de strafoplegger, de rapporteur en andere getuigen volstrekt niet in een beklagbeschikking thuis horen. Op grond hiervan was verwijzing naar het aangehechte rapport dan wel opneming van dat rapport in de beschikking, **niét** juist.

De beklagmeerdere die constateerde, dat het rapport wemelde van bijkomstige omstandigheden en (deels voorbarige) conclusies, schrijft, dat „hij meende deze bij het onderzoek stuk voor stuk te moeten ontzenuwen”, enz. Hieruit blijkt dat de beklagmeerdere de hem opgedragen taak als zodanig toch niet helemaal helder voor ogen stond.

Ingevolge art. 65 W.K. is hij verplicht de zaak als bedoeld in art. 61 W.K., zodra mogelijk in haar geheel te onderzoeken, opdat hij daarvan een juist inzicht krijgt. Onderzoek van de zaak in haar geheel wil echter niet zeggen dat de beklagmeerdere nu ook al de verklaringen van de door hem ondervraagde getuigen in de beschikking zou moeten opnemen, omdat niet alle verklaringen voor de beoordeling van het aan **kla-**

ger verweten vergrijp of van de straf en strafmaat of voor het bewijs van belang zijn. Een beklagmeerdere hoort wel meerdere getuigen, doch hij weet veelal vooraf niet wat deze van belang voor de zaak **zullen** kunnen verklaren.

De opmerking aan het slot van het schrijven, dat de beklagmeerdere „heeft gemeend dieper op de zaak te moeten ingaan“, kan op zichzelf wel juist zijn. De beklagbeschikking dient echter niet, zoals de **beklagmeerdere** schrijft, „om alle partijen recht te doen wedervaren“. Er was immers slechts één partij: klager! De strafoplegger was géén partij; deze was opgetreden als onpartijdige tuchtrechter; de overigen waren getuigen.

Wanneer de beklagmeerdere meende de lieden, die hij als strafoplegger of als getuigen had ondervraagd, eventueel op een verkeerd inzicht te moeten opmerkzaam maken, had hij zulks tijdens de ondervraging of daarna dienen te doen. De beklagbeschikking is immers in het bijzonder bestemd voor de klager, die daarvan mededeling en een afschrift of een uittreksel daarvan ontvangt. De door de beklagmeerdere ondervraagde getuigen ontvangen daarvan geen mededeling (art. 65 W.K.; Vs 27 - 1, 3e druk, Toepassing militair straf- en tuchtrecht, pt. 10 onder i).

De strafoplegger, die tijdens het onderzoek door de beklagmeerdere suggereerde, dat klager in geval van ongedaanmaking van de strafoplegging, toch in ieder geval een ander vergrijp kon worden aangerekend, oordeelde aldus niet gelukkig, weinig sportief. Het deed denken aan: „Barbertje moet geluk.“ Indien de strafoplegger gemeend had, dat klager voor een ander vergrijp had moeten worden gestraft, had het op zijn weg gelegen dat vergrijp in de door hem **geformuleerde** strafreden te vermelden. De beklagmeerdere heeft wijselijk zich in deze niet laten beïnvloeden.

De mening van de strafoplegger dat hij zich over de beslissing van de beklagmeerdere zou kunnen beklagen, berust op een vergissing. De **strafoplegger** draagt geen verantwoordelijkheid voor de beslissing van de beklagmeerdere. Zijn taak hield op met de strafoplegging. De strafoplegger zou zich slechts kunnen beklagen over een onbillijke behandeling, indien de beklagmeerdere hem over de bestraffing een verwijt zou hebben gemaakt, b.v. indien hij hem zou hebben verweten dat hij zich aan laakbare plichtsverzaking zou hebben schuldig gemaakt (art. 9, lid 4 R.K.).

Andere vermeende vergrijpen, indien zij juist zouden zijn en bestraffing daarvan nodig, zou de beklagmeerdere als de boven de strafoplegger gestelde meerdere, op grond van art. 50, b W.K. alsnog hebben kunnen corrigeren. Gezien de geringe importantie daarvan en het nauwe verband met de tenietgedane strafoplegging zou zulks geen aanbeveling verdiend hebben (Vs 27 - 1, 3e druk, Toepassing militair straf- en tuchtrecht, pt. 9).

A. F. S.

Bevelhebber der Landstrijdkrachten

Beschikking van 12 augustus 1968

Beslissing op een verzoekschrift van een met 3 maanden plaatsing in een tuchtklasse gestrafte dpl. soldaat om in aanmerking te komen voor vervroegd vertrek met klein verlof.

Vrijstelling verleend op grond van buitengewone omstandigheden als bedoeld in artikel 53, lid 2 van de Wet op de Krijgstucht.

(R.K. art. 14; W.K. art. 23, 53 (2); W.M.Sr. art. 29, 30).

De Bevelhebber der Landstrijdkrachten. . .;

Gezien het aan de Minister van Defensie gerichte verzoekschrift d.d. 14 juni 1968 van de dienstplichtig soldaat R. S., registratienummer . . ., om in aanmerking te komen vervroegd met klein verlof te mogen vertrekken in verband met de zeer moeilijke sociale omstandigheden waarin het gezin waartoe hij behoort verkeert;

Gezien het feit dat betrokkene sindsdien op 5 juli 1968 is gestraft met plaatsing in de tuchtklasse voor de tijd van drie maanden;

Gelezen het oordeel van het Hoofd van de Afdeling **Dienstplichtzaken** van het Ministerie van Defensie dat bovengenoemde omstandigheden voldoende aanleiding geven om te overwegen verzoeker op korte termijn klein verlof in afwachting van groot verlof te verlenen, ware hij niet gestraft met tuchtklasse;

Gehoord de Commandant van het Depot voor Discipline die verklaart dat het gedrag van verzoeker tot geen enkele klacht aanleiding geeft;

Gehoord de Commandant van 101-Geniegevechtsgroep;

Overwegende, dat de sociale omstandigheden in het gezin voornoemd van zodanige aard zijn dat de blijvende aanwezigheid van dienstplichtig soldaat S. thuis dringend gewenst is;

Gezien artikel 53 van de Wet op de Krijgstucht;

Bepaalt dat de dienstplichtig soldaat S. met ingang van 15 augustus 1968 vrijstelling wordt verleend van het resterende gedeelte van diens straf van plaatsing in de tuchtklasse.

's-Gravenhage, 12 augustus 1968

De Bevelhebber der Landstrijdkrachten,

Voor deze
de brigade-generaal
Mr. Dr. W. Kasten.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

29 mei 1968

(M.A.W. 1967/K 12)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); Leden: Mr. E. H. Nuver en Mr. W. H. Schipper.

(Besluit beoordeling officieren landmacht).

*Een kapitein, thans majoor, werkzaam in een staffunctie, had **terzake** van een over hem uitgebrachte beoordeling een kennisgeving ontvangen omdat er enige bezwaren tegen zijn stafwerk bestonden, **blijkende uit de** waardering van het **punt** „geschiktheid voor een functie in een staf" (vrij goed) en uit de aanvullende opmerkingen.*

*Volgens de Raad kan buiten beschouwing blijven of klagers tekortkomingen ook elders in de beoordelingslijst vermeld **hadden** moeten worden. Voorts overweegt de Raad dat het ook bij onvoldoende **kennis** en ervaring van een officier mogelijk is een oordeel omtrent diens geschiktheid voor een staffunctie te geven, indien dit oordeel in belangrijke mate berust op door hem getoonde eigenschappen.*

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake: X., wonende te Y., klager, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Mr. J. **Schuurmans**, advocaat te 's-Gravenhage, tegen: de *Minister van Defensie*, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden N. van Duuren, referendaris bij gedaagdes ministerie, wonende te **Berkel** (Z.H.).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde gemachtigden;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende, dat over klager, destijds kapitein der Koninklijke landmacht (inmiddels per 1 november 1967 bevorderd tot majoor), op 15 juni 1966 een beoordeling ingevolge het „Besluit beoordeling officieren landmacht" is uitgebracht;

overwegende, dat klager, die naar aanleiding van enkele waarderungen uit die beoordeling een kennisgeving als bedoeld in evenvermeld Besluit had ontvangen, gedagtekend 30 september 1966, **terzake** van die waarderungen een bezwaarschrift heeft ingediend bij verweerder;

Overwegende, dat deze **terzake** het gevoelen heeft ingewonnen van een commissie van onderzoek als in genoemd Besluit bedoeld, en vervolgens onder dagtekening 29 september 1967 het volgende besluit heeft genomen:

„De Minister van Defensie,
„Beslissende op het door de kapitein der infanterie X. onder dagteke-
„ning 12 oktober 1966 ingediende bezwaarschrift tegen de hem bij de
„dezerzijdse brief d.d. 30 september 1966, nr. . . . ter kennis gebrachte
„waarderingen uit zijn beoordeling d.d. 15 juni 1966;
„Gelet op het besluit beoordeling officieren landmacht (Stb. 1960,
„nr. 523);
„Gezien het advies, dat aangaande dit bezwaarschrift is uitgebracht
„door een commissie, als bedoeld in artikel 15 van vorengenoemd be-
„sluit;
„Overwegende,
1 wat betreft punt 20 (besluitvaardigheid) dat — anders dan be-
„oordeelde voor de adviescommissie heeft verklaard — het gewichts-
„punt „besluitvaardigheid" (beschouw zijn bekwaamheid een situatie te
„overzien en zijn vermogen logisch te denken en te handelen) zich wel
„kan laten beoordelen; dat de onderhavige beoordelingsperiode evenwel
„als aanloopperiode valt aan te merken en de uit de afgelegde verkla-
„ringen blijkende tekorten moeten worden toegeschreven aan gebrek
„aan ervaring; dat, de reclamant voor dit gezichtspunt gegeven en door
„hem bestreden waardering niet geheel op hem toepasselijk is;
„2. wat betreft punt 24 (geschiktheid voor een functie in een staf)
„dat reclamant in de betreffende periode alleen al door gebrek aan er-
„varing en kennis in de functie voor dit punt geen gunstige waardering
„toekomt, doch dat evenwel ook niet gebleken is, dat op de geleverde
„prestaties de waardering „voldoende" van toepassing moet zijn, zodat
„reclamant een hogere waardering voor dit punt niet mag worden ont-
„houden;
„3. wat betreft punt 31 (aanvullende opmerkingen) dat het hier ge-
„stelde in overeenstemming is met de feitelijke situatie gedurende de
„beoordelingsperiode, zodat de hem uit dit gezichtspunt ter kennis ge-
„brachte en door hem bestreden opmerkingen als juist zijn aan te mer-
„ken.
„Bepaalt, onder intrekking van genoemde brief van 30 september
„1966, dat
„a. aan reclamant met de hem ter kennis gebrachte waarderingen
„uit zijn beoordeling d.d. 15 juni 1966, niet in alle opzichten recht is
„wedervaren;
„b. die punten van waardering door hem — minister — zodanig
„zijn beoordeeld, dat aan reclamant dientengevolge de hierbij gevoegde
„kennisgeving wordt uitgereikt.
„Geeft hiervan kennis aan reclamant.
„Deelt hem voorts mede, dat een afschrift van deze beschikking en
„van de bijbehorende kennisgeving bij zijn beoordelingsbescheiden zul-
„len worden opgelegd.";

dat de in dit besluit genoemde daarbij gevoegde kennisgeving, eveneens gedagtekend 29 september 1967, luidt als volgt:

„Ik deel u mede, dat ik kennis heb genomen van de omtrent u onder „dagtekening van 15 juni 1966 uitgebrachte beoordeling in de functie „van officier toegevoegd aan het hoofd van . . . bij de staf van . . .

„Daarbij is mij gebleken, dat in de aanvullende opmerkingen van de „beoordelingslijst onder meer tot uitdrukking is gebracht „Heeft nog „„moeite met het leveren van compleet stafwerk, alsmede met het juist „„stellen van brieven. De netheid van het ingeleverde werk laat wel „„eens iets te wensen over“. Zulks heeft ertoe geleid, dat u op het punt „geschiktheid voor een functie in een staf met „vrij goed“ bent **beoordeeld.**”;

Overwegende, dat Mr. J. Schuurmans voornoemd bij de Raad beroep heeft ingesteld tegen genoemd besluit voorzover dit nog reden is en geweest is voor het aan klager toezenden van een (herziene) kennisgeving, en op bij klaagschrift en aanvullend klaagschrift aangevoerde gronden verzocht heeft hem recht te doen wedervaren;

Overwegende, dat verweerder bij contra-memorie, op de daarin aangevoerde gronden, verzocht heeft het beroep ongegrond te verklaren;

IN RECHTE :

Overwegende, dat in dit geding, gelet op het hiervoor overwogene, slechts aan de orde zijn de passage uit de „aanvullende opmerkingen“ der onderhavige beoordelingslijst en de waardering voor het punt „ge„**schiktheid** voor een functie in een staf“ van die lijst, zoals deze luiden na het bestreden besluit en zijn vervat in bovengenoemde kennisgeving van 29 september 1967;

Overwegende, dat de Raad niet is gebleken dat deze passage en deze waardering op onvoldoende gronden zouden berusten, gezien met name het bovengenoemde rapport van de commissie van onderzoek;

Overwegende nog naar aanleiding van hetgeen namens klager naar voren is gebracht: dat het argument, dat de klager verweten tekortkomingen in de beoordelingslijst te berde hadden moeten worden gebracht bij de rubriek „geschiktheid voor een administratieve functie“ of eventueel bij de rubriek „kennis“, geen doel treft; dat toch deze tekortkomingen zeker van belang zijn voor de beantwoording van de vraag naar de geschiktheid voor een functie in een staf, terwijl buiten beschouwing kan blijven of die tekortkomingen ook elders in de beoordelingslijst tot uiting hadden kunnen of moeten komen, reeds omdat deze kwestie in dit geding niet aan de orde is; dat voorts ook moet worden afgewezen het argument, dat in de beoordelingslijst ten aanzien van het punt „ge„**schiktheid** voor een functie in een staf“ geen waardering had mogen worden gegeven en geen opmerking had mogen worden gemaakt om deze reden, dat wegens (toen nog) onvoldoende kennis en ervaring van klager hieromtrent geen oordeel mogelijk zou zijn geweest; dat het **im-**

mers — naar namens klager ook is gesteld — ten eerste niet ging over klagers geschiktheid voor de specifieke staffunctie welke hij vervulde, maar over geschiktheid voor een staffunctie in het algemeen; dat verder een oordeel omtrent zodanige geschiktheid naar 's Raads mening ook bij onvoldoende kennis en ervaring van een betrokkene mogelijk is, indien dit oordeel in belangrijke mate berust op door die betrokkene getoonde eigenschappen, welke op zich zelf met kennis en ervaring niets van doen hebben; dat deze situatie zich in casu voordoet, waarbij de Raad niet onvermeld wil laten dat ook uit de over klager betreffende de periode 1 november 1958 tot 1 november 1960 uitgebrachte beoordeling, alsmede uit die, op 1 juli 1965 opgemaakt (een hiertegen door klager gemaakt bezwaar is afgewezen) van eigenschappen als evenbedoeld blijkt; dat hieraan niet afdoet dat klager ná de onderhavige beoordeling blijkbaar dusdanig is beoordeeld dat hem geen kennisgevingen meer zijn uitgereikt, zijnde het zeer wel mogelijk dat klager — die, naar verweerders gemachtigde ter 's Raads terechtzitting heeft verklaard, na de onderhavige beoordeling ander stafwerk is gaan doen, en die per 1 november 1967 tot majoor is bevorderd — zich met betrekking tot deze eigenschappen heeft verbeterd;

Overwegende, dat, naar uit het voorgaande volgt, aldus moet worden beslist:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het beroep ongegrond.

Centrale Raad van Beroep

12 juni 1968

(M.A.W. 1967/B 18)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); Leden: Mr. E. H. Nuver en Mr. W. H. Schipper.

(Beoordelingsvoorschrift kader landmacht).

*Een sergeant-majoor, werkzaam in een militair hospitaal, had voor een drietal gezichtspunten van een over hem uitgebrachte beoordeling de waardering BC gekregen, bij het bestreden besluit verhoogd tot CD. Hiertegen kwam hij in beroep. Eisers taak was door een aantal bijzondere omstandigheden (hij was geen gediplomeerde verpleger, noodzakelijke inwerkperiode, het korte tijdvak waarop de beoordeling **betrekking** heeft, voor hem vreemde functie, onvoldoende personeelsbezetting) verzwaaard.*

*De Raad acht evenwel niet gebleken dat genoemde **omstandigheden** onjuist zouden zijn gewaardeerd, des dat de onderhavige beoordeling op onvoldoende gronden zou berusten.*

Dat dezelfde officierzowel medebeoordelaar als tweede beoordelaar is geweest, levert i.c. geen strijd met het beoordelingsvoorschrift op.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake: A., wonende te B., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr. C. C. Bosselaar, advocaat te Utrecht, tegen: *de Inspecteur van de militair-geneeskundige dienst*, te 's-Gravenhage, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Dr. W. E. van Mastenbroek, kapitein der jagers, wonende te Grave.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen, alsook als getuige, medegebracht namens gedaagde, C., sergeant-majoor-verpleger, wonende te B.

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende, dat op 3 maart 1967 aan eiser, sergeant-majoor der Koninklijke landmacht (geneeskundige troepen), een kennisgeving als bedoeld in artikel 8 lid 3 van het „Beoordelingsvoorschrift kader land-, „macht“ (verder te noemen: het Beoordelingsvoorschrift) is uitgereikt naar aanleiding van een over hem op 2 maart 1967 opgemaakte beoordelingslijst, betreffende het tijdvak 1 september 1966 tot 2 maart 1967, welke kennisgeving als punten van waardering, waarvan verbetering door het dienstbelang werd gevorderd, vermeldde de punten 13 (kennis van zaken), 15 (denken en doen) en 16 (zelfstandigheid), alle gewaardeerd met BC;

Overwegende, dat eiser naar aanleiding van deze kennisgeving een bezwaarschrift heeft ingediend bij gedaagde en deze, na het gevoelen te hebben gevraagd van een commissie als in artikel 11 van het Beoordelingsvoorschrift bedoeld bij besluit van 9 mei 1967 het bezwaar gegrond heeft verklaard en de bedoelde drie waarderingen BC alle heeft gewijzigd in CD;

Overwegende, dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, recht sprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 18 september 1967 — waarnaar hierbij wordt verwezen — het door eiser tegen evenvermeld besluit ingestelde beroep ongegrond heeft verklaard;

Overwegende, dat namens eiser tegen deze uitspraak hoger beroep is ingesteld bij de Raad en namens hem bij beroepschrift en aanvullend beroepschrift — op de hierin vervatte gronden — is aangegeven dat wordt verzocht die uitspraak te vernietigen en het bestreden besluit nietig te verklaren, onder bepaling dat de onderhavige beoordelingslijst dusdanig komt te luiden dat deze geen aanleiding kan geven tot het uitreiken van een kennisgeving en in elk geval niet in de weg zal staan aan een bevordering van eiser tot adjudant-onderofficier op de tijd die daarvoor bestemd was;

Overwegende, dat vanwege gedaagde desgevraagd nog zijn ingezonden de vorige beoordelingslijsten betreffende eiser;

IN RECHTE:

Overwegende in de eerste plaats, dat namens eiser enkele bezwaren zijn ontwikkeld van meer of minder formele aard omtrent de wijze waarop de onderhavige beoordeling is tot stand gekomen;

Overwegende hieromtrent, dat de omstandigheid dat de **majoor-vlieger-arts D.** zowel medebeoordelaar als tweede beoordelaar is geweest, naar 's Raads oordeel geen strijd oplevert met het **Beoordelingsvoorschrift**; dat toch deze majoor enerzijds als medebeoordelaar moest worden geraadpleegd, gegeven het feit dat de eerste beoordelaar, de kapitein S., eiser slechts administratief onder zijn bevelen had, en anderzijds als sous-chef van het militaire hospitaal waarin eiser was te werk gesteld, destijds de chef van dat hospitaal wegens ziekte moest vervangen, weshalve hij als tweede beoordelaar moest optreden; een gang van zaken welke naar 's Raads mening in een geval als het onderhavige met het **Beoordelingsvoorschrift** niet strijdt; dat voorts ook de omstandigheid dat eiser, voorzover te dezen van belang, op zijn tekortkomingen werd gewezen voornamelijk door de getuige C. — dát eiser door deze getuige verschillende malen op zijn tekortkomingen is gewezen neemt de Raad op grond van de verklaringen van deze getuige, ook ter 's Raads terechtzitting afgelegd, aan — geen reden geeft strijd met het **Beoordelingsvoorschrift** aanwezig te achten; dat de getuige C. immers, hoewel jonger in dienstjaren dan eiser, diens functionele chef was en zijn hier van belang zijnde opmerkingen althans ten dele in opdracht van de chef van het militaire hospitaal, de kolonel E., heeft gemaakt (welke kolonel trouwens ook zelf bij één gelegenheid eiser op een tekortkoming wees);

Overwegende voorts naar aanleiding van het bestreden besluit, dat daarin in hoofdzaak de volgende overwegingen (ontleend aan het rapport der vorenvermelde commissie) voorkomen:

„dat de medebeoordelaar zijn uitgebrachte waarderungen omtrent **kla-**„**gers** functieervulling op het bureau opname/ontslag van het MH „praktisch uitsluitend op de door klager gemaakte fouten bij het ver- „werken van gegevens uit de diagnosestaten op de codemutatiekaarten „baseert en op de eigenwijze manier waarop klager de laatste grafieken „betreffende de poliklinieken voltooide;

„dat inderdaad de genoemde fouten vanwege hun ernstige aard **kla-** „ger aangerekend moeten worden;

„dat van een regelmatig contact tussen medebeoordelaar en klager „niet kan worden gesproken; althans het bestaan van een dergelijk con- „tact niet duidelijk is gebleken;

„dat klager aanvankelijk onvoldoende te rade is gegaan bij zijn col- „lega's van genoemd bureau;

„voorts, dat klagers directe chef zich gunstig heeft uitgelaten over „diens betoonde ijver;

„dat de functie voor klager werd verzwaaard door het feit, dat hij „geen gediplomeerd verpleger is en hij daardoor niet vertrouwd was „met de medische terminologie, waarmee hij nu vanwege deze plaatsing „in aanraking kwam;

„verder, dat toch wel voor klager mede als bijzondere **omstandighe-** „den aangevoerd mogen worden, het feit dat hij vóór deze laatste **plaat-** „**sing** voornamelijk als hoofdgewondenverzorger in instructieve functies „was tewerkgesteld alsmede zijn geringe schoolopleiding;

„dat het onder deze omstandigheden voor klager toch wel bijzonder „moeilijk geweest moet zijn om dit korte beoordelingstijdvak — zes „maanden, waarvan drie maanden aan te merken zijn als inwerkperiode „— in deze voor hem vreemde en zware functie in alle opzichten **rede-** „lijk te voldoen;

„dat op billijkheidsgronden, bij het vaststellen der toe te kennen „waarderingen, toch ook wel in oenschouw moeten worden genomen „de in de beoordelingslijst ten gunste van klager gestelde aanvullende „opmerkingen:

„a. dat klagers dienstijver zich ten goede heeft gekeerd;

b . dat klager na het onderhoud met de chef van het MH geen **fou-** „ten meer heeft gemaakt in het verwerken der gegevens met de **diagno-** „**sestaten**;

„tenslotte, dat de aangegeven bijzondere omstandigheden — het feit „dat klager geen gediplomeerd verpleger is; zijn geringe **schooloplei-** „**ding**; het korte tijdvak waarover deze functiebeoordeling zich uitstrekt „— de taakvervulling voor klager hebben verzwaaard en mede de min- „der gunstig uitgebrachte waarderingen voor de punten 13, 15 en 16 „hebben bewerkstelligd;

„dat echter ook uit de afgelegde verklaringen moet worden **gecon-** „**cludeerd**, dat klager op bepaalde punten in zijn functievervulling te „kort is geschoten, doch dat hem, met de toegekende waarderingen BC „voor de punten 13, 15 en 16, gezien de situatie waarin hij kwam te „verkeren, niet ten volle recht is wedervaren;

„dat klager uit billijkheidsoverwegingen deswege hogere **waarderin-** „gen behoren te worden toegekend en de waarderingen CD voor de drie „aangevochten punten als passend voor klager moeten worden geacht;”;

Overwegende, dat de Raad uit de gedingstukken en het verhandelde te zijner terechtzitting niet is gebleken, dat de waardering der hier van belang **zijnde** omstandigheden, zoals die uit deze overwegingen blijkt, onjuist zou zijn, d s, dat de onderhavige beoordeling, zoals deze door het bestreden besluit is komen te luiden, op onvoldoende gronden zou berusten;

dat naar aanleiding van de namens eiser gemaakte opmerking dat de

onderhavige tekortkomingen niet van zeer ernstige aard waren, moet worden gesteld dat de waardering CD ook geen lage waardering is; staande in elk geval voor de Raad vast dat tengevolge van deze tekortkomingen een waardering D op de onderhavige punten niet gerechtvaardigd zou zijn;

dat naar 's Raads oordeel in de van belang zijnde omstandigheden ook geen voldoende grond kan worden gevonden voor de conclusie dat eiser met name op de onderhavige punten niet beoordeeld had moeten worden; kunnende daarvoor aan het Beoordelingsvoorschrift geen argument worden ontleend;

overwegende, dat dit niet wegneemt, dat het voor de hand ligt te veronderstellen dat de bijzondere omstandigheden, in het bestreden vermeld — ook is komen vast te staan dat eiser, met name gedurende het gedeelte van het beoordelingstijdvak waarin van de onderhavige tekortkomingen bleek, als gevolg van toenmaals onvoldoende personeelsbezetting van de betrokken afdeling een zware taak had, waardoor hij gedwongen was ook in de avonduren te werken — hun invloed zullen hebben op de beantwoording van de vraag, in hoeverre de onderhavige beoordeling van belang moet zijn voor een eventuele bevordering van eiser; welke vraag overigens in dit geding niet aan de orde is;

Overwegende, dat op grond van het voorgaande de aangevallen uitspraak moet worden bevestigd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

UIT TIJDSCHRIFTEN

Ondergeschiktheid, samenwerking, initiatief en verantwoordelijkheid

door

Mr. A. F. STEFFEN

De ondergeschiktheid is de ziel van den militairen dienst. (artikel 2, lid 1 Reglement betreffende de Krijgstucht).

Bij de behandeling in de Staten-Generaal van het ontwerp wet op de krijgstucht in het begin dezer eeuw werd de wens uitgesproken om een reglement uit te vaardigen, waarin kort en *voor iedereen bevattelijk* zouden worden vermeld de beginselen waarop de krijgstucht berustte en waarin de feiten die als krijgstuchtelijke vergrijpen werden beschouwd, zoveel mogelijk zouden zijn samengevat.¹⁾

Ter tegemoetkoming aan die wens werd een reglement geschreven, hetwelk veel later bij A.M.v.B. van 31 juli 1922, Stb. 476, sedert gewijzigd, werd vastgesteld.

Dit reglement, dat de militair op beknopte en zakelijke wijze wijst op zijn rechten en plichten, is misschien in wat te absolute bewoordingen gesteld. Het kan geen kwaad, wanneer zulks het geval is, aldus de Staatssecretaris van Defensie KL/KLu M. R. H. Calmeijer, bij de behandeling van de jongste wijzigingen van het militair straf-, tucht- en procesrecht in de Staten-Generaal, wanneer men ervan uitgaat, dat bij de hantering van deze normen, men er toch mee rekening houdt, dat geen mens aan absoluut gestelde normen kan voldoen.²⁾ De Staatssecretaris zou hieraan nog hebben kunnen toevoegen, als voorbeeld, het gebod: „Gij zult niet stelen“. Tóch wordt deze norm niet in al haar volstrektheid gehanteerd. In dat geval zou het er voor velen, vooral in nietige zaken, niet best uitzien.

In geval van niet-naleving van daarin gestelde geboden en verboden is de strafoplegger, ingevolge art. 37 van de Wet op de Krijgstucht, dat een opsomming geeft van de verschillende omstandigheden van persoonlijke en zakelijke aard, verplicht deze in aanmerking te nemen bij de bepaling van de soort en van de mate van straf, alsmede het in het tuchtrecht gehuldigde opportunitiebeginsel. Bovendien houden chefs toezicht op het gebruik van bevoegdheden door hun onderhebbers

¹⁾ Van der Hoeven, Militair straf- en tuchtrecht III.

²⁾ Memorie van Antwoord bij de wetsontwerpen tot wijziging van het Militaire strafprocesrecht, het materiële militaire strafrecht en het militaire tuchtrecht en de Beginselenwet gevangeniswezen in verband met de tenuitvoerlegging van militaire detentie en van de Dienstplichtwet in verband met het vervallen van art. 69 van de Wet op de Krijgstucht. (M.R.T. LVI (1963) blz. 497, 504-527).

en komt de militair het recht van beklag toe (art. 61 e.v., 70 Wet Krijgst.; art. 9, lid 4 Regl. Krijgst.).

De *terminologie* van het reglement betreffende de krijgstucht wordt thans verouderd genoemd. Dit is een gevolg van het feit dat de tekst omstreeks 1900 is geschreven; de toen gebezigde bewoordingen zijn niet altijd meer diegene, welke men op het ogenblik zou gebruiken. ¹⁾ ²⁾

Zo stelt art. 2, lid 1 Regl. Krijgst.: „De ondergeschiktheid is de ziel „van de militaire dienst.” ³⁾ Deze stelling wordt thans niet algemeen meer gewaardeerd. De besluitgever bedoelde daarmede dat de ondergeschiktheid tussen de verschillende militairen, tot uitdrukking komende in de gehoorzaamheidsplicht van de lager geplaatste militairen aan de hoger geplaatste, *ónmisbare voorwaarde* is voor een doeltreffende regeling van de militaire werkzaamheden. Zonder ondergeschiktheid van de mindere aan de meerdere zou geen krijgsmacht kunnen bestaan; vandaar ook dat de wetgever gedragingen tegen de ondergeschiktheid als *misdrijven* tegen de ondergeschiktheid strafbaar heeft gesteld (art. 108 - 128 Wetb. v. Mil. Strafr.).

Men hoort wel eens de opmerking maken, zelfs niet door de eerste de beste, dat in meerdere gevallen de hiërarchische ondergeschiktheid *niet aanwezig zou zijn* en beroept zich daartoe op voorbeelden zoals: een sergeant-monteur verbiedt in voorkomend geval een kapitein-vlieger om te vliegen; een korporaal-chauffeur weigert ondanks opdracht van een generaal verder te rijden, indien hij zulks niet verantwoord acht; een chauffeur van een rupsvoertuig bepaalt of daarmede gereden kan worden of niet, hetgeen de sergeant-voertuigencommandant w u hebben te aanvaarden, enz. Dit is een misvatting. Het betreft hier gevallen van meerdere door commando, zoals bedoeld is in art. 3, 3° R.K. en art. 67, 3° W.M.Sr. De in deze artikelen voorkomende beperkende (cursief gedrukte) woorden „onafhankelijk van hun rang of stand, *wan- ,neer en voor zover* de ene, hetzij krachtens zijn betrekking als bevel- ,voerend militair, hetzij krachtens beschikking van het bevoegd gezag, „de andere onder zijn bevelen heeft”, zijn daarin opgenomen om de hiërarchische verhouding duidelijk te stellen.

Maar niet alleen is de terminologie van het reglement hier en daar verouderd, ook de *geestesinstelling der mensen* heeft verandering ondergaan, anders gezegd: de opvattingen der mensen omtrent allerlei on-

¹⁾ M.v.A. hiervoren bedoeld. (M.R.T. LVI (1963) blz. 504, 533).

²⁾ Zie Drs. C. M. Hartman Luit. ter Zee van Speciale diensten der 1ste klasse „Enige aantekeningen bij het Reglement betreffende de Krijgstucht”, Marineblad, orgaan van de Vereniging van Marineofficieren, 1965, blz. 229-244, overgenomen in het M.R.T. LVIII (1965) blz. 495 e.v., en de daarin aangehaalde literatuur.

³⁾ De oude spelling is na de invoering van de wijzigingswetten Militair straf-, tucht- en procesrecht nog in het reglement gehandhaafd.

derwerpen zijn veranderd. Dit neemt niet weg dat bepaalde **gróndbegin-selen** ónveranderd zijn gebleven. Daartoe behoort met name de gehoorzaamheidsplicht van de ondergeschikte aan de boven hem gestelde, zowel in het burger leven, de burger ambtenarenwereld als in de krijgsmacht.

Het ene en het andere brengen mede, dat een reglement vroeger of later wel eens moet worden herzien en aangepast aan latere terminologie en gewijzigde geestesinstelling, met behoud van algemeen aanvaardde gróndbeginselen.

Evenmin als een krijgsmacht kan bestaan zónder ondergeschiktheid d.w.z. uit individuen die niet-hiërarchisch aan elkaar ondergeschikt zijn, kan een krijgsmacht bestaan uit individuen die **ónafhankelijk** naast elkaar bevelen van hun hiërarchische chefs opvolgen. Alle leden **tezamen** vormen de krijgsmacht; allen **tezamen** handelen ter uitvoering van de bevelen van de opperste leiding in de strijd tegen de vijand. De bevelen van de opperste leiding zijn hiërarchisch gericht tot allen die deze moeten helpen uitvoeren.

De tot grote groepen gevormde enkelingen handelen daarbij niet als op zichzelf staande individuen, maar zij ageren in onderling min of meer en veelal in zeer nauwe samenwerking om het gemeenschappelijk doel: de vernietiging of uitschakeling van de vijand, te bereiken. Het komt er daarbij niet alleen op aan, dat de verschillende strijders de bevelen nauwgezet opvolgen, maar óók dat zij deze in onderlinge samenwerking uitvoeren.

Dit komt in het bijzonder tot uitdrukking in de vertechniseerde hendaagse krijgsmacht met haar gespecialiseerd personeel: militairen die belast zijn met de bediening van bepaalde onderdelen van moderne techniek, waarvoor zij een bepaalde geschiktheid bezitten en een bijzondere min of meer langdurige en vaak kostbare opleiding hebben ontvangen en diensgevolge moeilijk snel door anderen kunnen worden vervangen. Deze vertechnisering en de daarmee verbonden specialisatie van personeel hebben tot bijzonder gevolg: **enerzijds noodzakelijke onderlinge doelbewuste samenwerking en anderzijds grótere onderlinge áfhankelijkheid, in het bijzonder in kleine teams** ¹⁾, waarin minder gemakkelijk kan worden geïmproviseerd.

Doelbewuste onderlinge samenwerking en grotere onderlinge afhankelijkheid eisen zelfbeheersing en beleidvol optreden van al de leden van

---

¹⁾ Een *team* is een ploeg bijeenhorende spelers b.v. een elftal voetballers, een elftal cricketspelers, enz. Men spreekt van „team“- en van „individuele sporten“. Wat zou er van een voetbalspel terechtkomen, indien de spelers in een elftal niet met de grootst mogelijke samenwerking zouden spelen, b.v. wanneer ieder der spelers zou trachten op eigen houtje de bal in het doel te werken inplaats van de bal doelbewust naar een de voor hem meest daarvoor geëigende medespeler toe te spelen?

een team, niet alleen van de commandant met betrekking tot zijn onderhebbenden maar ook van de onderhebbenden onderling en met betrekking tot hun commandant bij de vervulling van een opdracht, in één woord „*teamgeest*”. Voor ieder geldt de plicht zijn aandeel in de uitvoering van een opdracht zo goed mogelijk en in doelbewuste samenwerking met de overige leden van het team te volbrengen onder de leiding van de commandant. Dit brengt mede, dat degenen, die op grond van bepaalde karaktereigenschappen niet in staat blijken te zijn op harmonische wijze in een bepaald team te kunnen samenwerken, niet daarbij behoren te worden ingedeeld. En indien achteraf zou blijken dat een lid uit de toon valt, dan zou hij in het belang ener doelbewuste samenwerking uit het team behoren te worden verwijderd.

Al noemt art. 2, lid 1 Regl. Krijgst. niet het woord „*samenwerking*” of het woord „*teamgeest*” toch moet worden aangenomen, dat het reglement *stilzwijgend* samenwerking of teamgeest eist. Immers art. 7, lid 1 Regl. Krijgst. geeft als aanwijzing voor de méérderen: „*De eensgezindheid, saamhorigheid en samenwerking bij de krijgsmacht vereist, kunnen slechts worden verkregen, indien de officieren en de onderofficieren de hun ondergeschikte militairen in trouwe plichtsbetrachting, en goed gedrag het voorbeeld geven en in alle opzichten hunne stoffelijke belangen behartigen.*” enz., terwijl art. 20, lid 2 Regl. Krijgst. als aanwijzing voor de mindere bepaalt: „*Hij zal, ook waar het betreft ver-richtingen welke niet uit enig dienstbevel of dienstvoorschrift voortvloeien, gewillig en naar behoren medewerken* in alles wat kan bijdragen tot eene waardige vertegenwoordiging van Nederland of van de „vloot en het leger” (en de luchtmacht¹⁾ „of enig onderdeel daarvan.” En tenslotte bevat art. 12 Regl. Krijgst. de aanwijzing voor de meerdere én de mindere: „De algemene verplichting van de militair tot *gehoorzaamheid* mag evenwel nimmer leiden tot onzelfstandigheid, *besluiteloosheid*, gebrek aan durf of werkeloos blijven. Het betrachten van *initiatief*, b.v. improvisatie bij het wegvallen van kameraden tijdens een „gevecht, is een rechtstreeks gevolg van doelbewuste samenwerking”; zie ook art. 27, lid 1 Regl. Krijgst., dat bepaalt dat „*ieder militair verplicht is tot de instandhouding van eene goede krijgstucht mede te werken.*”

De vereiste *teamgeest* komt echter in de aangehaalde artikelen niet duidelijk tot uitdrukking, hoewel een ieder de betekenis daarvan kent uit de voetbalsport en uit tal van andere gezamenlijk beoefende sporten, welke hij als deelnemer heeft beoefend, beoefent, of als toeschouwer heeft gadeslagen.

---

¹⁾ Het reglement betreffende de krijgstucht is nog niet in die zin gewijzigd, dat de luchtmacht, als gevolg van haar zelfstandigwording, daarin afzonderlijk naast de zee- en landmacht wordt genoemd.

Het is opmerkelijk, dat art. 2, lid 1 Regl. Krijgst. daarover zelfs helemaal niet reept, *hoewel ondergeschiktheid én samenwerking ónafscheidelijk aan elkaar verbonden zijn, zowel voorheen als thans. Zonder samenwerking, zonder teamgeest, waarbij de een de taak van de ander doelbewust ondersteunt, zal de uitvoering van een opdracht niet op de meest doeltreffendwijze tot het gewenste resultaat leiden, of zal zij zonder het gewenste resultaat blijven.*

Behalve deze leemte bevat art. 2, lid 1 Regl. Krijgst. ook een *ónduidelijkheid*. Het daarin gebezigde woord „ziel“, dat vele betekenissen heeft, spreekt de eenvoudige soldaat o.i. niet aan. Van Dale, Groot woordenboek der Nederlandse taal (1961) vermeldt o.m.:

„Ziel 1. het geheel en het wezen van het niet-stoffelijke, althans stof-, *felijk* niet te bepalen beginsel vanwaaruit de mens leeft (al of niet ook „bij andere levende wezens aanwezig geacht); in wetensch. (psychologische) zin meer als het vermogen om *gewaar* te worden en te begeren, „de zetel of bron der gedachten, van het gevoel en de wil, in de ruimste „zin die reeks van verschijnselen welke in meerdere of mindere mate „verschillen van de verschijnselen die het lichaam vertoont; in *bespiegelende* of godsd. zin opgevat als een hoger beginsel, van goddelijke *oorsprong* en onsterfelijk geacht; 4. (fig.) de werkende kracht in iets, het „*voornaamste*, het onmisbaarste, wat het leven geeft.“ enz.

Zo laat ook aan duidelijkheid te wensen over de toelichting op art. 2, lid 1 Regl. Krijgst. gegeven in de Handleiding militair tuchtrecht ten dienste van het onderwijs aan de onderofficieren der Koninklijke landmacht enz. (voorschrift 3108), waarin punt 24 als toelichting geeft: „De „*ondergeschiktheid* betekent: Zoals een mens ondenkbaar is zonder „ziel, zo is ook de militaire dienst onbestaanbaar zonder *ondergeschiktheid*.”

Hetzelfde bezwaar geldt tegen deze aanhaling in de „Handleiding bij „het reglement betreffende de krijgstucht“, uitgegeven bij besch. van de M.v.D. van 18 juli 1963, nr. 220.143/V. ¹⁾

De taak van een strijdend leger bestaat uit vechten, strijd leveren onder wapengeweld, veelal onder levensgevaar. Dit is ondenkbaar zonder een hoge mate van waarlijke tucht.

De grote bewegelijkheid der gemotoriseerde militaire eenheden, de enorme uitwerking van de moderne wapenen hebben tot gevolg gehad dat het krijgsbedrijf uit een steeds veranderende hoeveelheid van tactische operaties bestaat. Daardoor is het geven van militaire leiding ingrijpend veranderd. De man ontvangt wel een opdracht, maar hoe hij deze moet uitvoeren is veelal goeddeels aan hem zelf overgelaten. Hij moet daarom kunnen handelen al naar omstandigheden en doorzetten

¹⁾ Zie noot 2, blz. 553.

ook zonder bevel. Dientengevolge moet de militair van hoog tot laag in de hedendaagse strijd zelfstandig kunnen denken en beslissen; hij moet over individuele verantwoordelijkheid beschikken.

De uitrusting aan wapens, voertuigen en instrumenten is zeer kostbaar; het gebruik en onderhoud daarvan eisen een bijzondere, vaak langdurige opleiding, deskundigheid en zorg.

Op grond van vorenstaande beschouwingen en het karakteristieke kenmerk van de militaire dienst: het als aan de Regering ondergeschikt militair dienen in de krijgsmacht, teneinde mede te werken aan de handhaving van de onafhankelijkheid van het Rijk en de verdediging van zijn grondgebied, opdat de grondwettige doelstelling van de krijgsmacht (art. 194 Gr.w.) verwezenlijkt kan worden — zou het o.i. aanbeveling verdienen, indien de redactie van art. 2, lid 1 Regl. Krijgst.: „De „ondergeschiktheid is de ziel van de militaire dienst“, zou worden herzien. Zij zou b.v. kunnen luiden:

De ondergeschiktheid van de militairen, de onderlinge samenwerking tussen deze, gepaard aan initiatief en verantwoordelijkheid voor mens en materieel, vormen de grondslagen voor een doeltreffende functionering van de militaire dienst.

De voorgestelde wijziging van art. 2, lid 1 Regl. Krijgst. heeft tot gevolg dat ook lid 2 en lid 3 daarvan dienen te worden gewijzigd en de inhoud daarvan in (een) afzonderlijk(e) artikel(en) dient te worden ondergebracht. enz.

(Overgenomen, op enkele plaatsen enigszins aangevuld en gewijzigd, uit het orgaan van de V.O.K.L., februari 1966).

MILITAIR RECHTELIJKE VERENIGING

Het militaire tuchtrecht **van** de toekomst

Voordracht gehouden op 27 mei 1968 door Mr. S. VAN DER PLOEG,
Luitenant-Kolonel van de Militair Juridische Dienst.

Mijnheer de Voorzitter, geachte aanwezigen,

Het was voor mij een grote verrassing, toen ik enige weken geleden de vererende uitnodiging ontving hedenmiddag een voordracht te houden over het U reeds aangekondigde onderwerp. Hoewel ik van mening ben — zeker bij een zo uitgelezen gezelschap als hier bijeen is — niet de meest gereede partij te zijn een onderwerp van militair juridische aard bij U in te leiden, heb ik mijn aanvankelijke schroom opzij gezet. Wellicht om *déze* reden, dat de nieuwe luchthaven **Schiphol** als plaats van samenkomst is gekozen!

Te mogen spreken over toekomstig tuchtrecht in een omgeving als deze, heeft mij ergens gegrepen. En mij toekomstvisioenen gegeven! Want zoals **Schiphol** zich heeft ontwikkeld tot één der meest moderne luchthavens van deze tijd, zó, hoop ik, zal ook het Nederlandse tuchtrecht worden aangepast aan de eisen van het jaar 2000.

De mij toegemeten tijd én de betrekkelijke korte **voorbereidings**-mogelijkheden nopen mij ertoe mij te beperken tot enige hoofdlijnen. Nochtans lijken mij deze hoofdlijnen van het allergrootste belang, wil inderdaad het militaire tuchtrecht niet achter blijven bij de huidige maatschappelijke ontwikkelingen.

Een van de meest kenmerkende bijzonderheden van het militaire tuchtrecht — zo lijkt mij — is neergelegd in artikel 2 van de Wet op de Krijgstucht, alwaar het krijgstuchtelijk vergrijp wordt gedefinieerd.

Het tweede punt van dit artikel vraagt onze bijzondere belangstelling: „de strafbare feiten, waarvan de militaire rechter kennis kan **ne-**men, voorzover zij onbestaanbaar zijn met de militaire tucht of orde, „doch tevens van zo lichte aard, dat de zaak buiten strafrechtelijke **be-**„handeling kan worden afgedaan”.

Door deze bepaling is het strafrecht binnen de sfeer van het tuchtrecht gebracht. Dit is sinds de partiële herziening van het militaire **straf-**en tuchtrecht in 1963 nog veel duidelijker het geval. Immers, zoals U weet, gold dit principe vóórdien slechts ten aanzien van met name genoemde strafbare feiten.

Nóch bij de parlementaire behandeling van de Wet op de Krijgstucht in het begin van deze eeuw noch bij die van 1963 is aan dit bijzonder aspect principiële aandacht besteed.

Bij de parlementaire behandeling van de Wet op de Krijgstucht in de jaren 1902 en 1903 waren van de zijde van de Kamer wel bezwaren

geopperd tegen het ontwerp. Een minderheid achtte het ontwerp van de Wet op de Krijgstucht, krachtens hetwelk in een aantal gevallen de tot straffen bevoegde meerdere zou hebben te oordelen over de al dan niet toepassing van de bepalingen der strafwet, in strijd met het constitutionele recht. De regering bestreed dit met de opmerking dat „zolang „in ons constitutionele recht het legaliteitsprincipe niet is opgenomen, „de voorgedragen regeling bezwaarlijk met dat recht in strijd (kan) zijn" (Mr. H. v. D. HOEVEN, Militair Straf- en Tuchtrecht, 3e deel, pag. 39). Hierop volgde een vraag van de Kamercommissie wat de regering hier verstond onder „het legaliteitsprincipe." Het antwoord van de regering luidde: „dat onder „het legaliteitsprincipe" is te verstaan het beginsel, „volgens hetwelk de met de vervolging van strafbare feiten belaste „macht, *verplicht* is, elk zodanig feit, dat te harer kennis komt, *straf* „rechtelijk te vervolgen. Volgens het „opportuiniteitsprincipe" heeft die „macht de bevoegdheid met het oog op het openbaar belang niet tot „strafrechtelijke vervolging over te gaan. Daar het legaliteitsbeginsel „in ons constitutionele recht niet is opgenomen, kan bij de beslissing of „eene strafvervolging zal worden ingesteld, ook rekening worden ge„houden met het al of niet opgelegd zijn van eene krijgstuchtelijke straf. „Zodanige straf kan op zich zelf echter nooit een beletsel zijn voor „strafvervolging." (Mr. H. v. D. HOEVEN, Militair Straf- en Tuchtrecht, 3e deel, pag. 39).

Het is eigenlijk verbazingwekkend dat in 1965 zonder slag of stoot *alle* strafbare feiten, mits van lichte aard en onbestaanbaar met de militaire tucht of orde, ter behandeling en afdoening in handen van de militaire *tuchtrechter* zijn gesteld. Ik acht dit verbazingwekkend en onbegrijpelijk, omdat de wet geheel en al verstek laat gaan voor wat betreft een regeling van *vervolging* en *berechting* van die „lichte" strafbare feiten met een onkrijgstuchtelijk trekje.

Afdoening van strafbare feiten buiten de rechter om en eigenlijk zonder vorm van proces — hoe vertrouwd *wij* er in de praktijk ook mee zijn — is, in Nederland althans, een grote bijzonderheid.

Dit was het regeringsantwoord en het Parlement heeft zich bij het door de regering voorgestelde systeem neergelegd. Een *principiële* benadering van het vraagstuk mag deze discussie echter nauwelijks genoemd worden. Immers het opportuiniteitsbeginsel geeft — naar mijn mening — niet de vrijheid om, ondanks een beslissing tot *niet-vervolging*, tóch een straf op te leggen. Het bestaat alleen in de krijgsmacht! Er moeten dan ook zeer bijzondere redenen zijn, dat binnen de krijgsmacht strafbare feiten zo geheel anders worden afgedaan dan buiten de krijgsmacht. Voor de goede orde mag ik U even in het kort de gang van zaken in *militaribus* schilderen.

De Rechtspleging bij de Land- en de Luchtmacht gaat er van uit, dat een strafbaar feit, gepleegd door een militair, wordt geconstateerd en

gerapporteerd door een officier of een onderofficier (art. 6). De rapportage geschiedt aan de Commanderende Officier van de verdachte (art. 6). De Commanderende Officier (wie dat is, vermeldt de Rechtspleging nergens!) moet hierna de zaak onverwijld onderzoeken (art. 7). Dit is alles wat deze wet over het opsporingsonderzoek van een strafbaar feit, militair of commuun, voorschrijft. Alles wordt verder zeer eenvoudig opgevat, want zodra de Commanderende Officier na dat onderzoek bevindt, dat de verdachte *schuldig* is, kan hij — indien het feit van lichte aard is — tot krijgstuchtelijke afdoening overgaan (art. 8).

Voor de verdere afhandeling van deze *lichte* strafbare feiten moeten we nu overstappen naar de Wet op de Krijgstucht. Deze wet neemt het ook allemaal zeer eenvoudig, gaat er in feite van uit, dat de verdachte schuldig is, en geeft slechts aan, dat deze verdachte, vóór hem een straf wordt opgelegd, moet worden gehoord én dat bij de bepaling van de straf naar eigen inzicht en geweten door de strafoplegger moet worden beslist. In *ieder geval maakt de Wet op de Krijgstucht geen onderscheid in behandeling van eigenlijke en oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen*.

Dit is de gehele procedure, die is voorgeschreven voor de opsporing, vervolging en berechting van een *licht* strafbaar feit, gepleegd door een aan de rechtsmacht van de militaire rechter onderworpen persoon.

Het zij nog even terloops opgemerkt, dat de wet ook geen aanwijzing geeft wat onder licht strafbaar feit wordt verstaan. Vooral omdat hierover moet worden beslist door commandanten — in eerste aanleg immers door de Commanderende Officier — heb ik dit altijd bijzonder vreemd gevonden.

In schrille tegenstelling tot deze eenvoud staat de procedure, die is voorgeschreven, wanneer het gaat om strafbare feiten, die *niet* in het tuchtrechtelijk kanaal komen. Dan opeens — ik wil mij beperken tot de rechtspleging — is er geen sprake van onmiddellijke bestraffing. Integendeel, er moet eerst een verwijzingsbeschikking worden uitgebracht, de verdachte kan kennis nemen van de processtukken, een raadsman kan worden toegevoegd, veelal wordt door de Officier-commissaris een gerechtelijk vooronderzoek gehouden, een telastlegging wordt opgemaakt enz. enz. Tenslotte zal de Krijgsraad vonnis wijzen, waarbij uitdrukkelijk is bepaald, dat zal worden beraadslaagd naar aanleiding van het tenlastegelegde en van het onderzoek ter terechtzitting, over het bewezene of niet bewezene der feiten, over derzelve kwalificatie, over het bewezene der schuld en over de toepassing der straf of der straffen, bij de wet bepaald (art. 193 RLLu). Dit zelfde artikel schrijft voor dat, indien de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat het tenlastegelegde feit is gepleegd door de beklagde, of *vermeent* dat het feit of de dader niet strafbaar is, of uit andere hoofde *terzake* van het feit geen recht tot strafvordering aanwezig is, de beklagde zal worden vrijgesproken.

Mijnheer de Voorzitter, van dit alles geen spoor in de Wet op de Krijgstucht, in het geval dus dat een strafbaar feit in het tuchtrechtelijk kanaal komt.

Een zelfde beeld als de rechtspleging, doch dan nog veel gedetailleerder geeft het Wetboek van Strafvordering. Een bepaling echter, dat een strafbaar feit, ondanks de beslissing tot niet vervolging toch kan worden bestraft, ontbreekt en, naar het mij voorkomt, niet ten onrechte. Wij zouden het zéker vreemd vinden, wanneer de Officier van Justitie de bevoegdheid zou hebben, na een kennisgeving van niet vervolging, zelfstandig toch een straf op te leggen.

Dat dit ten aanzien van de militaire verdachte wél mogelijk is, behoort gegrond te zijn op een bijzondere militaire noodzaak. Zo deze militaire noodzaak niet kan worden aangetoond, lijkt mij de tijd gekomen, dat de wet in die zin wordt gewijzigd, dat afdoening buiten de rechter om van strafbare feiten niet meer kan voorkomen.

Naar mijn voorlopig oordeel is een bijzondere militaire noodzaak *niet* aanwezig, althans niet voor de vreedstijd. Ook in de litteratuur heb ik deze noodzaak niet kunnen ontdekken.

Ik kan mij niet voorstellen dat inbreuken tegen de militaire rechtsorde in vreedstijd van een zodanige importantie zijn, dat bij de afdoening van deze feiten, de commandant van de verdachte de bevoegdheid behoort te hebben om vrijwel zonder vorm van proces, deze inbreuk te bestraffen en daarbij een keuze heeft uit een aantal vrijheidsstraffen.

Ik kan ook niet geloven in het vaak gehoorde argument, dat een *snelle* afdoening (dat is dus de krijgstuchtelijke) juist in *militaribus* onvoorwaardelijk noodzakelijk is voor een goede handhaving van de krijgstucht. Immers de *ernstige* strafbare feiten — met name die, vermeld in het Wetboek van Militair Strafrecht — worden *vervolgd* en door de militaire rechter afgedaan; dat wil dus zeggen, dat ten aanzien van déze feiten een tijd in beslagnemende procedure wordt gevolgd. Deze feiten echter zijn naar hun aard evenzo vele ernstige vergrijpen tegen de krijgstucht. „Militaire misdrijven zijn alle de zodanige, die in de krijgstucht den „grond hunner strafbaarheid of hunner verhoogde strafbaarheid **hebben**”, zo las ik in het Militair Rechtelijk Tijdschrift (deel XXXIII, **blz. 93**). En wat zien wij? Deze ernstige feiten worden vervolgd, komen voor de militaire rechter en hoe snel de procedure ook verloopt, van onmiddellijke afdoening is geen sprake.

Het is om deze reden, dat ik weinig houvast heb aan het argument, dat snelle afdoening een militaire noodzaak is.

Naar mijn mening zal dan ook de Rechtspleging en de Wet op de Krijgstucht ten aanzien van de afdoening van strafbare feiten drastisch moeten worden gewijzigd. Ik acht dit één van de meest principiële punten voor het militair tuchtrecht van de toekomst. Mijn persoonlijke opvatting is, dat het militaire tuchtrecht van de toekomst een *zuiver tucht-*

recht moet worden. Ik bedoel hiermee, dat slechts de afdoening van eigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen aan de militaire overheid behoort toe te komen.

Het is in dit verband ook interessant nog even te letten op de huidige praktijk ten aanzien van de krijgstuchtelijke afdoening van strafbare feiten. Deze heeft namelijk een grote vlucht genomen. Ik wil dit graag met enige cijfers illustreren.

In **1967** deden zich bij de Koninklijke Landmacht rond **7200** strafzaken voor. Hierbij ging het globaal om **1800** militaire en **5400** commune delicten. Van deze **1800** militaire delicten werden er **1000** — dat is dus meer dan de helft — krijgstuchtelijk afgedaan. Van de overige **5400** commune delicten werden er ook nog **1000** krijgstuchtelijk afgedaan. Slechts **400** militaire delicten werden verwezen!

Dat er zoveel militaire delicten krijgstuchtelijk worden afgedaan lijkt te wijzen in de gedachtenrichting, dat in talloze militaire delicten meer een krijgstuchtelijk vergrijp wordt gezien dan een strafbaar feit. Indien deze conclusie juist is zou het wellicht verstandiger zijn — zeker in de tijd van vrede — een aantal misdrijven uit het Wetboek van Militair Strafrecht te verwijderen.

Dit zou dan echter tevens betekenen, dat een herziening van het militair tuchtrecht zich niet kan beperken tot de Wet op de Krijgstucht, maar dat tevens het Wetboek van Militair Strafrecht en eveneens de Rechtspleging behoren te worden aangepast.

Tenslotte wil ik — in verband met de huidige wettelijke regeling met betrekking op de afdoening van strafbare feiten buiten de rechter om — nog Uw gewaardeerde aandacht vragen voor het Verdrag van Rome tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden. Dit Verdrag van **4 november 1950** is op **3 september 1953** in werking getreden en Nederland heeft zich als partij bij dit Verdrag, verbonden om de verdragsbepalingen in de Nederlandse rechtsorde waar te maken. (Zie voor de verdragstekst, De Nederlandse Wetgeving, AE. E. Kluwer, Deventer.)

Artikel 6 van dit Verdrag nu, bepaalt, dat bij het bepalen van de gegrondheid van een tegen iemand ingestelde strafvervolging het recht bestaat op een eerlijke en openbare behandeling van de strafzaak, binnen een redelijke termijn door een onafhankelijke en onpartijdige rechterlijke instantie.

Het is mijns inziens duidelijk dat de Rechtspleging bij de Land- en de Luchtmacht in combinatie met artikel 2 van de Wet op de Krijgstucht, onvoldoende rekening houdt met dit verdragsrecht. Ook in verband met artikel 6 van het Verdrag van Rome is derhalve grondige en principiële herziening van onze militaire straf- en tuchtwetgeving geboden.

Aannemende dat deze herziening inderdaad noodzakelijk is, zal de

vraag moeten worden beantwoord welke oplossing dan wel de voorkeur geniet.

Mijnheer de Voorzitter, vele wegen voeren naar Rome. Regering en Parlement zullen de beslissing moeten nemen, de principiële beslissing, of er in de toekomst nog strafbare feiten zullen kunnen worden afgedaan door de Commandant of niet. Dus of de oneigenlijke krijgstuuchtelijke vergrijpen zullen verdwijnen uit het tuchtrecht of blijven bestaan.

Mijnheer de Voorzitter, enige dagen geleden kreeg ik het voorlopig verslag bij de Nota over een nieuw militair strafprocesrecht in handen. Dit voorlopig verslag is samengesteld door een bijzondere commissie uit de Tweede Kamer der Staten-Generaal, ter voorbereiding van de openbare beraadslaging over deze nota. Het is van 14 mei 1968, dus zeer recent.

Zoals U ongetwijfeld allen weet, behandelt de nota vraagpunten Militair Strafprocesrecht in het 1e vraagpunt in hoeverre een afzonderlijke militaire rechter moet worden gehandhaafd. Zowel bij de behandeling van dit 1e vraagpunt als in de inleiding van het voorlopig verslag worden enige opmerkingen gemaakt, welke in het kader van mijn hedenmiddag opgeworpen vraag van belang kunnen zijn. Gaarne vraag ik U daarom Uw aandacht voor de volgende passage uit de inleiding van het voorlopig verslag (het is de opvatting van „vele" leden). Ik citeer: „Met „enige nadruk verklaarden deze leden voorts dat ook het Wetboek van „Militair Strafrecht en de Wet op de Krijgstucht naar hun mening her„ziening behoeften en wel *tegelijktijd*, zeker sinds het initiatief van „de Minister van Defensie, het Reglement op de Krijgstucht een andere „inhoud te geven." Voorts maakten de hier aan het woord zijnde leden de opmerking, dat men zich, afgezien van de vraag of een afzonderlijke militaire rechter moet worden gehandhaafd, er steeds van bewust dient te zijn, dat het militair justitieel apparaat niet los kan worden gezien van het samenstel van militaire autoriteiten, die belast zijn met de uitoefening van het tuchtrecht en wier activiteiten, overigens geheel legitiem, *de grenzen van het tuchtrecht in engere zin duidelijk overschrijden en wel op het terrein der oneigenlijke krijgstuuchtelijke vergrijpen*. Het overgrote deel der justitiabelen zijn de grenzen tussen de tucht- en de strafsfeer volstrekt onduidelijk en het streven der hervormers zou er volgens deze leden vooral op gericht moeten zijn, een zo duidelijk mogelijke scheiding aan te brengen, waartoe het inschakelen van de gewone rechter in strafzaken tegen militairen een belangrijke bijdrage **zou** kunnen vormen. Zij vermochten niet in te zien, waarom er in een zich moderniserend bedrijf als de krijgsmacht een andere bedrijfstuuch zou moeten heersen dan in elk ander groot bedrijf. / Kamerstukken, zitting 1967 - 1968 - 8706, nr. 4. / (cursivering van mij). Tot zover het verslag.

Mijnheer de Voorzitter, dit lezende, lijkt het mij duidelijk, dat de

meerderheid van deze bijzondere kamercommissie in ieder geval voorstander is van een scheiding tussen het straf- en het tuchtrecht. Indien echter de noodzaak is aangetoond, dat in een toekomstig tuchtrecht geen plaats meer is voor oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen, zou er evenwel nog meer reden dan thans aanwezig zijn voor het bestaan van de *militaire* rechter.

Voorals wij toch willen streven naar een snelle afdoening van zaken, hetgeen vooral van belang is in een krijgsmacht met veel dienstplichtigen, zou mijn voorkeur uitgaan naar alleen sprekende militaire rechters, die ambulante zijn en ter plaatse met name militaire delicten kunnen berechten.

Aannemende, dat het toekomstig tuchtrecht slechts de eigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen ter afdoening voor de Commandant overblijven, zijn er niettemin, naar mijn mening, nog een groot aantal wijzigingen wenselijk en noodzakelijk. Het allerbelangrijkste probleem daarbij, acht ik, dat van de thans nog bestaande vrijheidsstraffen in het tuchtrecht. Afgezien van de vraag of een vrijheidsstraf nog wel zou passen op een *eigenlijk* krijgstuchtelijk vergrijp, lijkt mij de reeds eerder genoemde Conventie van Rome een belemmering voor de handhaving van vrijheidsstraffen in het tuchtrecht.

Artikel 5 in dit Verdrag bepaalt namelijk met zoveel woorden, dat niemand van zijn vrijheid mag worden beroofd, behalve in het geval dat hij op rechtmatige wijze gevangen wordt gehouden, ná veroordeling door een daartoe bevoegde *rechter*.

Het is mijns inziens buiten twijfel, dat de militaire tuchtrechter, dus de commandant, geen *rechter* is in de zin van deze Conventie. Indien deze stelling juist is, zou het militaire tuchtrecht eveneens behoren te worden ontdaan van de thans bestaande vrijheidsstraffen.

Pas nadat over deze twee hoofdpunten een principiële beslissing is genomen, te weten:

- a. Behoren de oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen wel tot de competentie van de militaire tuchtrechter? en
- b. Behoren de vrijheidsstraffen in het tuchtrecht te worden gehandhaafd?

is het mogelijk om een nieuw militair tuchtrecht op te bouwen.

Naar ik meen te hebben aangetoond, moeten beide vragen ontkenmend worden beantwoord. Op basis van: alléén eigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen en géén vrijheidsstraffen, zie ik een toekomstig tuchtrecht, dat past in onze tijd en toch tegemoet komt aan de eisen, die aan de krijgsmacht worden gesteld. Hierbij zou een ruime plaats moeten worden ingeruimd voor de militaire rechter, want ik voorzie een mogelijkheid om óók de militaire rechter te laten optreden wanneer zich *eigenlijke* krijgstuchtelijke vergrijpen voordoen. In die gevallen zou de militaire rechter de beschikking moeten hebben over enige vrijheids-

straffen uit het thans bestaande militaire tuchtrecht. Met andere woorden: zodra een ernstig *eigenlijk* krijgstuchtelijk vergrijp is gepleegd, waarop een vrijheidsstraf passend wordt geacht, zou niet de commandant, doch de militaire rechter, de zaak ter behandeling moeten worden overgegeven. Ik vraag mij zelfs af of in deze situatie de commandant niet als aanklager zou kunnen fungeren. In deze gedachtengang blijft het *zuivere* tuchtrecht over voor de *commandant*, die daarvoor moet worden toegerust met een aantal krijgstuchtelijke straffen, waarvan naar mijn mening de geldboete de belangrijkste zal zijn. Het is mijn vaste overtuiging, dat een dergelijk systeem de krijgsmacht ten goede zal komen. Het zal voor de commandant eenvoudiger worden. Het zal de verdachte militair meer waarborgen geven. Het zal de militaire justitie een eigen, echte plaats geven in de krijgsmacht waardoor, meer dan tot nu toe het geval is, de militaire justitie *dé* waarborg zal zijn voor een **richtige** handhaving van de noodzakelijke tucht en orde. Het zal tevens **de** grond zijn voor het bestaansrecht van de militaire justitie!

Twee recente vonnissen van de militaire rechter geven mijns inziens weer, welke positie de militaire rechter kan innemen bij de behandeling van straf- en tuchtzaken (M.R.T. deel LXI, aflevering 4, blz. 237 e.v. en blz. 230 e.v.).

Het eerste vonnis betreft een verduistering van gelden tot een totaal bedrag van f 620,—, welke een korporaal als voorzitter van een **korporaals**vereniging onder zich had. Deze verduistering wordt door de Krijgsraad bewezen geacht. De Krijgsraad bevindt dat de zaak, een krijgstuchtelijk vergrijp als bedoeld in artikel 2 sub 2 van de Wet op de Krijgstucht opleverende, buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan en, handelende als ware de Krijgsraad de Commanderende Officier, straft de beklaagde met 14 dagen verzwaard arrest **terzake** van: „Als voorzitter der korporaalsvereniging, in strijd met de **bepalingen** in het huishoudelijk reglement, zelf de geldmiddelen onder zijn „beheer genomen, zonder van inkomsten en uitgaven behoorlijk boek „te houden“.

Deze uitspraak lijkt mij daarom van belang, omdat hij aangeeft hoe de militaire rechter gebruik kan maken van het hem ter beschikking staande scala van straffen, *inclusief* de *krijgstuchtelijke straffen*. De mogelijkheid hiertoe is geschapen door het bepaalde in artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht.

In het door mij hierboven ontwikkelde systeem zouden echter de thans bestaande krijgstuchtelijke straffen in het Wetboek van Militair Straf- en Tuchtrecht kunnen worden opgenomen en de militaire rechter niet meer gedwongen zijn de soms toch wel wat gekunstelde constructie van het oneigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp te gebruiken.

Het tweede vonnis handelt over een soldaat die beschuldigd wordt van diefstal van een dameszwempak. De Krijgsraad acht de diefstal **be-**

wezen, bevindt dat het feit, een in artikel 2, onder 2e van de Wet op de Krijgstucht omschreven feit opleverende, buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan en legt de beklaagde de krijgstuchtelijke straf van 10 dagen verzuwaard arrest op **terzake** van: „Uit baldadigheid „een damesbadpak van een waslijn weggenomen en dit in het openbaar „over zijn uniform aangetrokken en gedragen“. In deze zaak overheerst duidelijk het onkrijgstuchtelijk gedrag van de beklaagde. Deze zaak geeft mijns inziens een aanwijzing hoe ook de militaire rechter eventueel kan worden ingeschakeld bij de afdoening van *eigenlijke* krijgstuchtelijke vergrijpen van zodanig ernstige aard, dat een vrijheidsstraf op zijn plaats lijkt.

Dat hiermede alles is gezegd over een toekomstig militair tuchtrecht is echter geenszins het geval. Ook andere onderwerpen van krijgstucht behoeven bij een toekomstige herziening de nodige aandacht. Met name de grenzen van het tuchtrecht — de strafbare feiten daarbij buiten beschouwing gelaten — het niveau van de strafbevoegdheid, de opsporing en het onderzoek van de eigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen, de **klagprocedure**, het zijn even zovele onderwerpen, die volop de aandacht waard zijn.

Het staat voor mij echter vast, dat deze zaken zich het best laten behandelen, indien vóóraf op de door mij aangesneden vraagpunten een principiële beslissing is genomen. De oplossing van deze aangelegenheden zal het uiteindelijke uiterlijk van ons militaire tuchtrecht huis bepalen.

Luitenant-Kolonel b.d. P. J. M. EVERS: Mijnheer de Voorzitter, mijne Heren, dit onderwerp heeft mij in 1950 al gefascineerd, en ik ben het in zoverre met de inleider eens, omdat ik de boetestraaf toen al warm heb aanbevolen tot **veler** ongenoegen. Met de laatste voorbeelden, waarbij naar mijn smaak de militaire rechter zijn boekje te buiten ging door als tuchtrechter op te treden, ben ik het niet eens: hij had die gevallen terug moeten verwijzen naar de Commanderende Officier ter afdoening. De inleider heeft vooral stilgestaan bij de straffen in de vreedstijd. Dit lijkt mij in principe onjuist. Het belangrijkste is voor mij de tijd van oorlog; het hele systeem richt zich daarnaar, ook in vreedstijd. Ik vind het bijzonder prettig dat wij het opportunitetsbeginsel hebben, ik zou dit met voorbeelden kunnen illustreren, maar dat brengt waarschijnlijk de vergadering in tijdnood. Ik wil het wel hebben over de snelle afdoening. Inderdaad heeft de inleider duidelijk aangegeven dat artikel 2, tweede lid, van de Wet op de Krijgstucht een doorbraak is, omdat de militaire meerdere ook *strafbare feiten* ter afdoening krijgt. Het lijkt mij heel gelukkig dat dit in één hand is. Ik kan het niet nalaten hier een sprekend voorbeeld van te geven. Ik weet zeker dat hier auditeurs in ons midden zijn, die zich dat geval nog wel zullen herinneren. Het was

mishandeling van een burger door een landsverdediger en door iemand van de zeemacht. De afdoening van de landsverdediger heeft enkele maanden geduurd; hij kreeg veertien dagen gevangenisstraf, dus op zijn strafblad, de partner bij de Marine kreeg veertien dagen streng arrest wegens wangedrag aan de wal. Zó moet het zijn: snel afdoen. Ik heb hier ook een pleidooi gehoord voor afschaffing van de vrijheidsstraffen. Ik vind het een aanmerkelijke inperking van het scala. Als U daaraan begint, dan blijven er weinig straffen over en ik geloof dat **vrijheids**-beperking náást de aantasting van zijn portemonnaie (de bijkomende straf van inhouding van geldelijke militaire inkomsten) de meest gevoelige straf is. Niet zonder meer zeggen: die vrijheidsstraffen schaffen we af. Overigens: voor zover U dat vrijheidsstraffen wilt noemen, het is eigenlijk een beperking van de bewegingsvrijheid gedurende een korte tijd. Om er enige wijzigingen in aan te brengen, daar heb ik geen bezwaren tegen. Dit had ik U mede willen delen.

Luitenant-Kolonel VAN DER PLOEG: Graag, Mijnheer de **Voorzitter**, wil ik hierop antwoorden. In de eerste plaats is gezegd, dat de voorbeelden die ik genoemd heb, onjuist zouden zijn. Ik meen echter dat de militaire rechter op grond van artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht na de partiële herziening wel degelijk de mogelijkheid geeft aan de militaire rechter om op deze wijze op te treden. Of dit altijd zo gelukkig is, is natuurlijk een heel andere zaak. In het geval met de korporaal, zou een Commanderende Officier, dit vonnis lezende, de indruk kunnen krijgen dat zaken als deze kennelijk van lichte aard worden geacht en krijgstuhtelijk worden afgedaan. Maar dat is een andere zaak. Het opportuniteitsbeginsel, ja, ik ben persoonlijk ook een voorstander van dit beginsel, maar dit wil nog niet zeggen dat daarom alle strafbare feiten die in het tuchtrechtelijk kanaal terecht komen, zonder vorm van proces mogen worden afgedaan. Dat kan nu in de huidige Wet op de Krijgstucht, maar ik meen dat dit in de toekomst niet meer mogelijk mag zijn. Er is een procedure — ik meen dat ik dat heb aangetoond — voor de strafbare feiten die verwezen worden naar de militaire rechter, maar er is géén procedure voor strafbare feiten, die in het tuchtrechtelijk kanaal terecht komen. Hiertegen heb ik geageerd. Verder stelt de geachte vragensteller dat hij een voorstander is van de vrijheidsstraffen. Dat is dus het grote verschil van mening. Ik meen echter dat, afgezien van de andere punten die ik in mijn inleiding heb genoemd, het Verdrag van Rome hier toch inderdaad een grote belemmering is, en ik acht het nodig, dat ook aangetoond wordt dat het Verdrag van Rome **geen** belemmering is voor de thans bestaande regeling.

Luitenant-Kolonel b.d. P. J. M. **EVERS**: Ik had in mijn bezwaren misschien geen aandacht geschonken aan Uw bezwaren tegen krijgstuhtete-

lijke afdoening van strafbare feiten zonder vorm van proces, wat ik toch wel zeer belangrijk vind. De samenstellers van de Wet op de Krijgstucht hebben destijds zeer overdacht, diverse strafbare feiten geïntroduceerd in het tuchtrecht. En het feit dat er tegenwoordig nog een veel ruimere plaats aan is ingeruimd, zal wel degelijk zijn gegronde redenen hebben. Ik hoef U maar te verwijzen naar de tijd dat een deel van de Nederlandse strijdmacht in Engeland was, waar de krijgstuuchtelijke afdoening in ruime mate is toegepast.

Luitenant-Kolonel VAN DER PLOEG: Mijnheer de Voorzitter, de oorlogstijd, inderdaad heb ik de oorlogstijd min of meer buiten beschouwing gelaten, omdat wij hopelijk in zeer lange vredesomstandigheden dit tuchtrecht toch ook moeten toepassen. Het is uiteraard de vraag, of in oorlogstijd niet een andere regeling noodzakelijk is. Dat wil ik onmiddellijk toegeven, zeker als een groot deel van de Koninklijke Landmacht buiten de grenzen gaat. Voor de Koninklijke Marine zal dit uiteraard ook gelden. Maar voor de vreedstijd is het naar mijn heilige overtuiging niet meer mogelijk om zonder vorm van proces strafbare feiten af te doen. Ik meen te hebben aangetoond dat dit ook nooit principieel is bezien. Het is misschien wel handig, maar principieel is het niet. En aangezien het een bijzonder grote uitzondering in onze Nederlandse rechtsorde is, behoort er ook een bijzondere noodzaak voor aanwezig te zijn; ik kan die noodzaak echter niet vinden.

Mr. LAMERS: Mijnheer de Voorzitter, de inleider heeft de verschillen aangewezen in de afdoening van strafbare feiten enerzijds door de militaire rechter, anderzijds — als oneigenlijk krijgstuuchtelijk vergrijp — door de Commanderende Officier. In het ene geval is er een in details geregelde procedure, in het andere geval geschiedt dit zonder enige vorm van proces, laat ik het zo maar zeggen. Ik zou willen vragen: heeft bij de door de inleider ontwikkelde visie te dezen aanzien ook een rol gespeeld, dat in het ene geval de betrokkene over bijstand beschikt, in het andere geval niet en hij in zijn verweer geheel op zich zelf is aangewezen. En nu inleider ook zijn gedachten ontwikkelt voor de toekomst, vraag ik mij af, hoe hij over het punt van de bijstand bij de behandeling van krijgstuuchtelijke vergrijpen denkt.

Mr. VAN DER PLOEG: Mijnheer de Voorzitter, in mijn gedachtengang blijft er voor het tuchtrecht voor de Commandant maar een betrekkelijk gering aantal vergrijpen over en de verdediging voor de Commandant acht ik dan ook niet een groot probleem. Ik wil wel zeggen dat het systeem zoals dat bij de Koninklijke Marine wordt toegepast, waarbij dus de Divisiechef — en dat zou bij ons kunnen zijn de pelotonscommandant — een zekere vorm van bijstand verleent, mij bijzonder aan-

spreekt. Maar dat is dus niet de echte verdediger zoals wij die in strafzaken kennen. Maar in mijn gedachtengang dacht ik, is er geen al te grote behoefte aan een raadsman in zuivere tuchtzaken: het grote gedeelte komt voor de militaire rechter, de alleensprekende rechter of het college. Want in mijn gedachtengang zouden ook voor de militaire rechter komen, de eigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen waarvan de Commandant denkt dat hier een vrijheidsstraf op zijn plaats is. Ik zou de militaire rechter dus een nog groter gebied willen geven, namelijk ook over zuiver tuchtrecht.

Mr. M. J. P. D. Baron VAN HARINXMA THOE SLOOTEN: Mijnheer de Voorzitter, de heer VAN DER PLOEG heeft gezegd, dat hij een voorstander is van de elimineren van de vrijheidsstraffen wegens strijd tussen het Verdrag van Rome en het tuchtrecht. Hij heeft daarbij gezegd: dan blijven er over de echte krijgstuchtelijke straffen. Ik zou willen vragen of hij behalve de geldboete, die hij met name genoemd heeft, nog andere echte krijgstuchtelijke straffen ziet, want de strafdienst en het inperken van de bewegingsvrijheid gedurende enkele uren in de avond, zijn natuurlijk in werkelijkheid ook vrijheidsstraffen. Eerder al heeft de heer VAN DER PLOEG gezegd dat hij voor een snelle afdoening van krijgstuchtelijke vergrijpen geen militaire noodzaak ziet. Ik vraag mij af hoe hij zich dan voorstelt een titchthandhaving in de krijgsmacht waar de afdoening een week, veertien dagen, in beslag neemt. Ik laat daar, dat daar naast staat een belang van de betrokkene om niet een tijd in onzekerheid te verkeren. Natuurlijk, ik ben mij er van bewust dat de strafrechtspraak ook geruime tijd kan vergen; ik geloof dat een dergelijke wachttijd voor de delinquent niet zo een voordeel is.

Luitenant-Kolonel VAN DER PLOEG: De eerste vraag van Mijnheer VAN HARINXMA was, welke krijgstuchtelijke straffen er over blijven. Ik heb in mijn inleiding, Mijnheer de Voorzitter, de geldboete al genoemd; ik meen dat dat de meest efficiënte krijgstuchtelijke straf is ten aanzien van zuivere krijgstuchtelijke vergrijpen. Daarnaast stel ik de berisping en de strafdienst. Het binnen een bepaalde tijd in de kazerne terug zijn, het licht, verzaamd en streng arrest zijn, naar mijn mening, alle vrijheidsbeperkende straffen, en komen derhalve niet in aanmerking. Dat wil dus niet zeggen, dat deze straffen niet meer in het tuchtrecht zouden thuis horen, maar deze straffen zouden door de militaire rechter moeten worden opgelegd. Dan de snelle afdoening. Ik ben natuurlijk voor een snelle afdoening, niet alleen voor krijgstuchtelijke vergrijpen, maar ook voor strafbare feiten. Ik geloof alleen niet in het steeds gebruikte **argument**, dat snelle, dus krijgstuchtelijke afdoening van strafbare feiten een militaire noodzaak is. Ik geloof niet in dit argument, omdat de militaire misdrijven die alle een duidelijk krijgstuchtelijk aspect hebben,

zodra zij niet meer van lichte aard zijn, naar de militaire rechter worden verwezen en dus *niet* snel worden afgedaan. Anders gezegd: hoe groter het krijgstuchtelijk aspect, hoe minder kans op snelle afdoening. Dit alles wil echter niet zeggen, dat er geen systeem zou kunnen worden ontworpen, dat een snelle behandeling van strafbare feiten en krijgstuchtelijke vergrijpen bevordert. Zoals ik reeds heb gezegd in mijn inleiding lijkt mij de alleensprekende militaire rechter, die ambulante is, mede een oplossing voor dit probleem.

Mr. M. J. P. D. Baron VAN HARINXMA **THOE SLOOTEN**: Ik zou graag op één punt nog ingaan, Mijnheer de Voorzitter, dat is de **alleensprekende** militaire tuchtrechter. Tot nu toe hebben we eigenlijk als vaste regel gehad, dat de Commandant verantwoordelijk is voor de orde en tucht in zijn onderdeel, en dat hij daarom de beschikking heeft over het tuchtrecht en over het scala van straffen. De alleensprekende militaire tuchtrechter, die onderdeel voor onderdeel bezoekt, zou dunkt mij, een wezenlijk onderdeel van diens verantwoordelijkheid **overnemen** van de Commandant, namelijk juist de verantwoordelijkheid voor de orde en tuchthandhaving in zijn onderdeel.

Luitenant-Kolonel VAN DER **PLOEG**: Mijnheer de Voorzitter, of dit een bemoeilijking is, waag ik te betwijfelen. Uiteraard zal er hier een andere regeling moeten komen. Het grote voordeel is dat het voor de Commandant veel eenvoudiger wordt. Van de Commandant wordt in de huidige omstandigheden op het gebied van de toepassing van het militair straf- en tuchtrecht onvoorstelbaar veel geëist. Hij is aanklager, verdediger, rechter enz. In het door mij voorgestane systeem is de Commandant in de eerste plaats leider en dat zal naar mijn overtuiging, de handhaving van de echte krijgstucht alleen maar ten goede komen.

Luitenant-Kolonel VAN **LIEROP**: Mijnheer de Voorzitter. Is het wel mogelijk het tuchtrecht en het strafrecht in de praktijk van elkaar te scheiden? De commune delicten zijn van de militaire delicten en de eigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen te onderscheiden; maar de commune delicten kunnen zijn begaan in militair milieu en worden dan, zoals bekend, de gemengde delicten genoemd; de militaire delicten (b.v. ongeoorloofde afwezigheid, opzettelijke ongehoorzaamheid, de wachtdelicten) en de gemengde delicten (b.v. kamerdiefstal) worden oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen als ze maar van „zo lichte aard” zijn, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan: een vage, niet principiële grens; hoe denkt de inleider deze grens tussen het militaire straf- en tuchtrecht nader te preciseren?

Is een afzonderlijke militaire tuchtrechter wel de oplossing? Een krijgstuchtelijke correctie kan heilzaam zijn als hij kort op het vergrijp

wordt toegediend; de militaire commandant zal de mogelijkheid gaarne behouden en mij dunkt, dat de snelheid van behande zal teruglopen als men met afzonderlijke en rondreizende tuchtrechters gaat werken; zou het niet beter zijn om de **militaire commandant** (tuchtrecther) van nu te helpen met een aanvulling van de voorschriften (b.v. voor de KL van het voorschrift VS 27 - 1 „Toepas-,sing militair straf- en tuchtrecth“) in die zin, dat hij daarin kan vinden hetgeen hij achtereenvolgens heeft te doen en waarop hij heeft te letten als hij als tuchtrecther gaat optreden? Natuurlijk hebben onze militaire commandanten dit bij hun opleiding geleerd, maar als commandant hebben zij vele zorgen, die kunnen worden verlicht als zij een soort draaiboek voor de tuchtrecthspraak bij de hand hebben; mij dunkt, daar zijn de commandanten meer mee geholpen dan met een rondreizende militaire tuchtrecther.

Luitenant-Kolonel Mr. **VAN DER PLOEG**: Mijnheer de Voorzitter. Met betrekking tot de eerste vraag van Mijnheer **VAN LIEROP** of het wel mogelijk is om tuchtrecth en strafrecth in de praktijk te scheiden, zou ik een wedervraag kunnen stellen: is het nu dan zo gemakkelijk om deze scheiding aan te brengen? De commandant moet nu namelijk diezelfde scheiding maken. Want in het ene geval mag hij, zonder daar verder iemand in te kennen, de zaak krijgstuchtelijk afdoen, want dan is het een eigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp, en in het andere geval als het een oneigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp is, moet hij een hele procedure volgen. Overigens zou het goed zijn om een aantal militaire misdrijven tot eigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen te degraderen in tijd van vrede. En dan wordt het dus nog gemakkelijker voor de Commandant.

Wat die militaire afzonderlijke tuchtrecther betreft, ik moet U eerlijk zeggen, die lik-op-stuk gevallen, daar ben ik niet erg van onder de indruk en het feit dat wij nog spreken over de Commandant die de Vader van de Compagnie is, Mijnheer de Voorzitter, in zo'n tuchtrecthelijke vader geloof ik niet. Uiteraard ben ik het met de vragensteller eens, dat het noodzakelijk is dat onze voorschriften en onze handboeken moeten worden vernieuwd. Wel zou ik hier nog even aan willen stippen dat het niet alleen gaat om voorschriften, het gaat om het bijbrengen van kennis buiten die voorschriften om en iedere insider weet, althans bij de Koninklijke Landmacht, dat daar nog een hele hoop ontbreekt. **Een** officier die van de KMA komt, krijgt jaren en jaren niets over het militaire straf- en tuchtrecth te horen. Dan wordt hij plotseling Compagniescommandant en heeft hij het maar toe te passen. De Commanderende Officier, en alle hogere autoriteiten krijgen geen nadere kennis over deze belangrijke zaken, hoogstens nog een cursus in de loop van hun carrière, van enige maanden, waar het militaire recht, ik wil niet

zeggen een sluitpost is, maar toch niet boven aan het programma staat. En deze cursus krijgen ze op een leeftijd dat zij nog lang en lang niet toe zijn aan de functie van Commandierend Officier.

Luitenant-Kolonel VAN LIEROP: Mijnheer de Voorzitter. Vooralsnog dacht ik dat een aanvulling van de voorschriftei; als door mij voorgesteld, voor de praktijk voldoende was: de formele voorschriften kunnen duidelijk aangeven b.v. waaruit het onderzoek bestaat, wie achtereenvolgens dienen te worden gehoord, waarop moet worden gelet bij het horen van de getuigen, op welke basis de commandant tot zijn overtuiging moet komen, welke overwegingen van belang zijn voor het bepalen van strafmaat en omschrijving der strafreden; het maakt voor de laagste tot straffen bevoegde meerdere verschil of hij met een eigenlijk of een oneigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp heeft te maken; maar twijfelt hij er over, dan kan hij gemakkelijk (vaak telefonisch) overleggen met zijn chef en vervolgens de formele voorschriften afwerken voor het ene of voor het andere geval.

Luitenant-Kolonel VAN DER PLOEG: Mijnheer de Voorzitter. Ik ben het uiteraard eens met de heer VAN LIEROP, wat die voorschriften betreft, in zoverre dat het voorschrift dat de heer VAN LIEROP zojuist noemde, het VS 27-1 en het overeenkomstige voorschrift bij de Koninklijke Marine, administratieve voorschriften zijn. Wat betreft die handleiding, we wachten met spanning op een herdruk van het boek van de generaal DE GRAAFF. Het is, geloof ik, uitermate noodzakelijk dat dat komt. Dat is geen voorschrift, maar een handleiding waaruit de commandant de achtergrond van het militaire straf- en tuchtrecht kan leren. VS 27-1 is echter een administratief voorschrift.

Het tweede punt wat de heer VAN LIEROP nog aansneed, nogmaals die grens die de commandant moeilijk zou kunnen vinden: ik handhaaf toch mijn standpunt. Dat deze zaken allemaal met een telefoontje kunnen worden afgedaan, bewijst naar mijn mening al dat er te weinig gewicht aan wordt gehecht. Het zijn namelijk strafbare feiten, waaraan buiten de krijgsmacht nogal wat aandacht wordt besteed: het kan bijvoorbeeld geseponereerd worden. Dat is bij ons natuurlijk ook mogelijk, maar dat is iets dat een commandant toch niet zo gemakkelijk kan begrijpen. Ik blijf er dus bij, dat ook in het huidige de scheiding tussen het strafrecht en het tuchtrecht moeilijk is. Ik dacht zelfs dat in het systeem dat ik hier heb ontwikkeld, dit eenvoudiger zou worden, want de strafbare feiten zijn dan uit het tuchtrecht geëlimineerd.

Luitenant-Kolonel Mr. F. F. KAARSEMAKER: Mijnheer de Voorzitter. Mijn geachte collega VAN DER PLOEG heeft aangehaald het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrij-

heden; hij heeft ons op een stencil gegeven de tekst van artikel 5 en van artikel 6. Nu meen ik dat er ook een apart artikel in staat over de oorlogsomstandigheden en dat er juist voor die omstandigheden met betrekking tot de beperking van de persoonlijke vrijheid, aanzienlijke beperkingen worden gesteld, wat betreft de toepassing van het Verdrag. Ik vraag mij verder af of dan ook het grootste gedeelte van onze bondgenoten in Nato-verband zich niet op ernstige wijze aan schending van dat Verdrag zou schuldig maken, want die hebben bijna allemaal straffen waarbij de vrijheid kan worden beperkt.

Dan zou ik graag willen vragen: gaat het niet een beetje te ver om de straf van strafdienst en de straf van licht arrest te brengen onder de vrijheidsstraffen. Als dat het geval zou zijn, Mijnheer de Voorzitter, dan zou men eigenlijk ook een beroep op dat Verdrag kunnen doen wanneer het door onderwijzers uitgeoefende tucht recht leidt tot het moeten nablijven op school. Dat is dan immers ook een vrijheidsbeperking. Nu weet ik wel dat bij minderjarigen het geval anders ligt, maar ik dacht dat het een beetje te ver ging om deze eenvoudige huishoudelijke straffen, die door sommige mensen heel kenmerkend worden aangeduid met kostschoolstraf, onder de vrijheidsstraffen te rubriceren. Iets anders is natuurlijk het streng arrest. U weet dat in Duitsland alleen streng arrest wordt gerekend een arreststraf te zijn en dat bij de toepassing van dat streng arrest ook de goedkeuring van de rechter moet worden ingeroepen.

Luitenant-Kolonel VAN DER PLOEG: Mijnheer de Voorzitter. Ook ik heb uiteraard in het Verdrag van Rome naar een bepaling gezocht, waarop Luitenant-Kolonel KAARSEMAKER doelt. Ik heb deze bepaling echter niet gevonden. Maar ook al zou het zo zijn, dat de artikelen 5 en 6 van het Verdrag van Rome in oorlogstijd niet zouden gelden, dan nog zijn deze artikelen voor de vreedstijd — die, naar wij hopen, een langdurige zal zijn — van het allergrootste belang. Bij de opstelling van het Verdrag van Rome is waarschijnlijk de uitzonderingspositie, welke het militaire recht inneemt, vergeten. Wat de vrijheidsbeperkende straffen betreft, wil ik gaarne uitspreken dat een nader onderzoek moet kunnen uitmaken of bijvoorbeeld de straf van strafdienst een vrijheidsbeperkende straf is. Indien dan zou blijken dat deze en andere krijgstuuchtelijke straffen, zoals bijvoorbeeld licht arrest, niet in strijd zijn met het Verdrag van Rome, heb ik er uiteraard vrede mede dat deze straffen in het tucht recht blijven gehandhaafd.

Brigade-Generaal b.d. Mr. H. H. A. DE GRAAFF: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil mij ertoe beperken met de inleider van gedachten te wisselen over hetgeen hij heeft opgemerkt naar aanleiding van het voorlopig verslag van de Kamercommissie, en wel de passage waarin staat

dat „vele leden" het betreuren dat voor het overgrote deel der **justitiabelen** de grenzen tussen de tucht- en de strafsfeer volstrekt onduidelijk zijn en dat het streven er volgens die „vele leden" op gericht moet zijn een zo duidelijk mogelijke scheiding aan te brengen, waartoe het inschakelen van de gewone rechter in strafzaken tegen militairen een belangrijke bijdrage zou kunnen vormen. Heb ik het goed verstaan, dat de inleider deze passage met instemming citeerde? Ik stel er vele vraagtekens bij. Het kan best zijn, dat de „vele leden" gelijk hebben, maar ik moet U eerlijk zeggen dat ik mij nauwelijks kan voorstellen dat dit voor de justitiabelen een probleem van de eerste orde is, waarover ze zwaar lopen te tobben. Mij dunkt dat ze in de eerste plaats tobben over de zwaarte van de straf in verhouding tot de ernst van het vergrijp: krijg ik een zware, of een lichte, of helemaal geen douw? Ik geloof dat dit ook het enige is dat ze werkelijk kunnen aanvoelen, ongeacht of het nu de burgerrechter, de militaire strafrechter of de tuchtrechter is, die de douw uitdeelt. Niet dat de verdeling van de rechtsmacht niet een zeer belangrijke zaak zou zijn, maar ik kan niet zo direct inzien dat voor die justitiabelen nu het verlossende woord zal zijn gesproken indien nu maar de gewone rechter in de strafzaken tegen militairen zou worden ingeschakeld.

In dezelfde passage wordt ook weer eens de vergelijking met andere grote bedrijven aangestreept. Dit is tegenwoordig een goede gewoonte. Maar men zal daarbij dan toch niet mogen vergeten dat de krijgsmacht enige zeer bijzondere aspecten vertoont, omdat de „werknemers" daarbij niet kunnen thuis blijven zonder gestraft te worden, niet kunnen staken zonder gestraft te worden, in oorlogstijd opdrachten krijgen en op straffe moeten uitvoeren welke grote risico's met zich **brengen**, ja de bevelsontvangers rechtstreeks de dood in kunnen drijven. Omdat dit bedrijf tot taak heeft de integriteit van staat en volk te verdedigen!

Maar ik kom terug op het onderscheid tussen straf- en tuchtrecht. Ik geloof dat we de zaken alleen maar minder duidelijk maken, als we proberen deze geheel te scheiden. Want dat leidt in vele gevallen tot de onvermijdelijkheid van een dubbele berechting en van dubbele bestraffing. Duitsland dient ons op dit gebied een waarschuwing te zijn. Dáár heeft men inderdaad de strafzaken naar de burgerrechter overgebracht. Omdat in de aanvankelijke oplossing de behartiging van de militaire aspecten van vele zaken in de knel geraakte, heeft men door wetswijziging aan de militaire commandanten grotere bevoegdheden gegeven op het gebied van de krijgstuchtelijke afdoening van strafzaken, waarbij zelfs zover werd gegaan dat in de **praktijk** maar van heel weinig gevallen van zodanige afdoening ook maar kennis behoeft te worden gegeven aan de „Staatsanwaltschaft". Een ander systeem dan het onze behoeft waarlijk niet zonder meer een beter systeem te zijn!

Let men eens op de situatie in de Angelsaksische landen dan treft

men daar nog de oorspronkelijke figuur aan waarin materieelrechtelijk het tuchtvergriep tot het strafrecht behoort, en in ernstige gevallen strafrechtelijk kan worden vervolgd en bestraft. Zeker, tuchtrechtelijke afdoening is ook daar mogelijk, maar het is de betrekkelijke ernst van het concrete geval, en niet een in de wet vastgelegd materieelrechtelijk criterium waaraan die mogelijkheid wordt getoetst!

Geloof ik dus niet, dat het forceren van een scheiding tussen straf- en tuchtrecht nuttig is, veel minder dat dit als „de oplossing” zou moeten worden begroet, zulks betekent uiteraard niet dat ik de bestaande regeling van het tuchtrecht niet voor verbetering vatbaar zou achten. Aan de systematiek ontbreekt nog het nodige, aan inbouw van enige waarborgen is stellig behoefte. Maar naast de belangrijke juridische aspecten dient de verantwoordelijkheid van de militaire commandant niet te worden weggecijferd! Als aan de commandant niet (een mate van) krijgstuuchtelijke strafbevoegdheid zou kunnen worden toevertrouwd, of als hij daartoe geen tijd zou hebben, dan vraag ik mij af, of men hem zijn commando nog wel kan toevertrouwen. Want het commando maakt het toch al nodig, dat hij in voortdurende intermenselijke relatie tot zijn mensen staat. Ook als zij „in de puree” zijn geraakt, juist dan. Worden er voortdurend brokjes van die mooie taak van de commandant afgenomen (— de geestelijke verzorgers trekken ook al —), zou men nu een ambulante jurist laten uitmaken welke straf de mensen in zijn onderdeel moeten hebben, dan geloof ik, dat de commandant een uitgehold gevoel zal krijgen.

Ook voor de commandant als strafoplegger is het een voordeel, als er een soepele overgang tussen straf- en tuchtrecht mogelijk is, die hem voor een minimum aan juridische problemen stelt, zodat hij met behulp van zijn gezond verstand, als leek zeer wel onderscheidende tussen wat erg en wat minder erg is, de uitweg kan vinden.

Cursussen voor strafbevoegden? Prachtig. Ik heb er al lang geleden in mijn toenmalige functie voor gestreden: draai alle oudere luitenants en kapiteins eens een weekje door een tuchtrechtelijke molen! Maar men stelt er doorgaans de tijd niet voor beschikbaar!

Luitenant-Kolonel VAN DER PLOEG: Mijnheer de Voorzitter, ook mij heeft het voorlopig verslag — en met name de door mij voorgelezen passage — getroffen. Ik heb met opzet dit gedeelte van het voorlopig verslag aangehaald, enerzijds om te laten uitkomen, dat ook de kamercommissie voorstander is van een scheiding van het straf- en het tuchtrecht, anderzijds om te benadrukken, dat bij een dergelijke scheiding nog veel duidelijker zal blijken, dat juist de *militaire* rechter en niet de gewone strafrechter in militaire straf- en tuchtzaken een belangrijke taak zal hebben. Uitdrukkelijk wil ik dan ook stellen, dat ik de conclusie van de kamercommissie *terzake*, dat de hervormers dan maar meer naar de

burgerrechter moeten kijken, niet deel.

Nogmaals wil ik uitspreken, dat ik juist een voorstander ben van de militaire rechter, zelfs en ook in tuchtzaken. Dit laatste zou wel eens de belangrijkste bestaansgrond voor de militaire rechter kunnen zijn.

BIJDRAGE

Het **krijgsraadvonnis van 12 mei 1940**
(M.R.T. 1940/1941, blz. 139 t/m 141)

door

Dr. H. L. M. KRAMER.

VOORAF

De bewering van Mr. A. BERKHOUT (Nederlands Juristenblad 1967, blz. 111), dat er in Nederland geen voorbeelden zijn: „van pogingen „door militaire chefs ondernomen om aan hen ondergeschikte leden van „een krijgsraad te beïnvloeden“, gaf aan Mr. J. C. M. LEYTEN (N.J.B. 1967, blz. 385 en 386) aanleiding, in herinnering te brengen, dat de Generaal-Majoor J. HARBERTS, die in mei 1940, als commandant van het 2de Nederlandse Legerkorps, belast was met de verdediging van een deel der Grebbestelling, van de door hem benoemde leden van een Krijgsraad te Velde, die als militairen zijn ondergeschikten waren, heeft *geëist*, dat zij de doodstraf zouden opleggen aan een *sergeant-capitulant*, die op heterdaad was betrapt toen hij met de onder zijn commando geplaatste militairen, tegen de bevelen in, en zonder dat de toestand aan het front daarvoor een aanvaardbaar excuus bood, het strijdtoneel had verlaten, en door de vlucht het vege lijf trachtte te redden. Waarna de Krijgsraad in zijn vonnis van 12 mei 1940 (M.R.T. 1940/1941, blz. 139 t/m 141) deze sergeant ter dood veroordeelde, welk vonnis nog vóór de capitulatie werd geëxecuteerd.

Mr. LEYTEN'S herinnering aan deze dramatische gebeurtenissen, die (ofschoon zij uitvoerig zijn gerelateerd in de verhoren der Parlementaire Enquête-commissie Regeringsbeleid 1940/1945, en worden vermeld in D. H. COUVÉE'S „De meidagen van '40“, Ooievaar nrs. 52/55) blijkbaar nog aan velen onbekend waren, heeft in de jaargangen 1967 en 1968 van het N.J.B. aanleiding gegeven tot een levendige discussie, waaraan — behalve door Mrs. BERKHOUT en LEYTEN — werd deelgenomen door Mr. H. H. A. DE GRAAFF, lector in het Nederlands militair straf- en strafprocesrecht te Leiden, Mr. C. H. BEEKHUIS, secretaris van de betrokken Krijgsraad en thans raadsheer in de Hoge Raad der Nederlanden, en de advocaten Mr. H. J. MARIUS GERLINGS te Utrecht, en Mr. H. M. VOETELINK te Amsterdam, welke discussie, na de gepeperde en als hoofdartikel geplaatste beschouwing van Mr. VOETELINK („Pleidooi voor een sergeant“, N.J.B. 1968, blz. 317 t/m 323), door de redactie van het N.J.B. werd beëindigd.

Omdat de geëmotioneerde en aanvechtbare beschouwingen van Mrs. GERLINGS en VOETELINK, waarover hierna nader, allerminst kunnen

gelden als een bevredigende en redelijke afsluiting van de discussie over een aangelegenheid, waarbij de eer en goede naam van onze militaire rechtspraak en onze advocatuur, en de belangen onzer landsverdediging zijn betrokken, en waarbij problemen van algemene aard als: de taak en de bevoegdheid van de verdediger in een strafzaak, het geheim der raadkamer, en de motivering van strafvonnissen ter sprake komen, ben ik de redactie van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift erkentelijk, dat zij aan mijn hierna volgende opstel gastvrijheid heeft willen verlenen.

Bij de beschouwingen over genoemd vonnis¹⁾ zijn tot heden enkele facetten niet, althans onvoldoende belicht, die voor een juiste beoordeling, ook van de leden van de betrokken Krijgsraad, en van de Nederlandse militaire rechtspraak in het algemeen, van belang zijn, en die ik daarom hier wil releveren.

Daar zijn vooreerst het fervente anti-militairisme, het excessieve pacifisme²⁾, en het militaire *défaitisme*³⁾, die, krachtig gepropageerd door

---

¹⁾ N.J.B. 1967, blzn. 105 t/m 112, 385 en 386, 503, 814 t/m 824, 925 en 926, en 1062 t/m 1069; en 1968, blzn. 317 t/m 323.

²⁾ Excessief, omdat het pacifisme, hoe respectabel ook als ideaal, onwerkelijk wordt en in strijd komt met de lessen der historie, als het door dik en dun wordt nagestreefd in een wereld, waar, in 1940 evenals thans, helaas de macht uiteindelijk prevaleert boven het recht.

³⁾ Gevoed door slogans als: „het kan niet“, „het mag niet“ en „het behoeft niet“, die zakelijk onjuist omdat:

a. als de democratieën na 1918, toen zij een bijna niet in te halen militaire voorsprong hadden op het verslagen Duitsland, haar defensie niet hadden verwaarloosd en haar waakzaamheid verslapt, zij gemakkelijk de Duitse herbewapening hadden kunnen beletten, en als Hitler, zoals in 1939 plaats vond, toch tot de aanval was overgegaan, deze in de kiem hadden kunnen smoren, zonder noemenswaardige verliezen, en zonder dat de Amerikanen, voor de tweede maal in 25 jaren, daarvoor goed en bloed hadden moeten offeren; hoeveel leed en hoeveel morele en materiële schade daardoor hadden kunnen worden voorkomen, laat zich zelfs bij benadering niet begroten;

b. een adequate bewapening en een zo goed mogelijke bescherming onzer bevolking tegen de verdelgingsmiddelen van de totale oorlog, ethisch volkomen gewettigd zijn, waarbij men bedenke dat zonder de beide wereldoorlogen, die bij een passende waakzaamheid hadden kunnen worden voorkomen, genoemde verdelgingsmiddelen niet het verontrustend peil zouden hebben bereikt, waarop zij momenteel zijn aangeland; en

c. de lessen der historie, niet het minst die van 1914 en 1939, wel geëigend zijn, ons er van te overtuigen, dat in een wereld als waarin wij thans, evenals in 1914 en 1939, leven, het politieleger, waarvan de éénzijdige ontwapenaars dromen, ten enenmale ontoereikend is om onze vrijheid en veiligheid te waarborgen. En niets is fnuikender voor ons defensief vermogen, dan de ongefundeerde, maar vaak verkondigde mening, dat wij, als klein en fatsoenlijk volk, met steun onzer bondgenoten niet in staat zouden zijn, met succes weerstand te bieden aan een veel machtiger en onfatsoenlijke vijand. Waarvoor echter een passende bewapening en een gedegen oorlogsvoorbereiding onafwendbaar noodzakelijk zijn.

bepaalde politieke partijen en stromingen, de drang naar éénzijdige ontwapening deden ontstaan, welke in 1940 krachtiger wellicht dan thans⁴⁾ zijn stempel drukte op de Nederlandse openbare mening, en daardoor tot op zekere hoogte wellicht als een moment à décharge kon gelden voor de ter dood veroordeelde sergeant, die men niet verantwoordelijk kon stellen voor de déplorabele staat, waarin onze weermacht, als gevolg van het streven naar éénzijdige ontwapening, in mei 1940 verkeerde, terwijl de sergeant misschien wel tot zijn noodlottige desertie^{4a)} is gekomen door de invloed van symbolen als „het gebroken geweepte" en leuzen als „de dappere ongehoorzaamheid" en „geen man en geen „cent", die in het vóóroorlogse Nederland opgeld deden, en oorzaak waren van de moedeloosheid, de angst, en het gebrek aan offervaardigheid en vertrouwen, welke — COLIJN'S vaderlijke „gaat nu maar rustig slapen" ten spijt — in de uren des gevaars bij brede lagen van ons volk overheersten.

Het waren deze en soortgelijke momenten à décharge⁵⁾, die de Krijgsraad te Velde op 12 mei 1940 had af te wegen tegen het belang der veiligheid van de Staat, dat eiste, dat een afschrikwekkend voorbeeld werd gesteld om navolging op grote schaal te voorkomen van het destructieve gedrag van de sergeant, die (als capitulant nota bene semi-beroepsmilitair zijnde!) — terwijl zijn niet-capitulante medestrijders aan de Grebbe hun leven waagden voor de verdediging des vaderlands — tegen de bevelen in, en ofschoon de toestand aan het front daartoe nog geen aanleiding gaf, aan zijn onderhebbenden beval, hem, met achterlating van een kanon, op zijn vlucht te volgen, waardoor hij verwarring stichtte in onze gelederen, onze weerstand verzwakte, en door de lacune, die zijn ongewettigde vlucht in ons stabiele verdedigingssysteem deed ontstaan, het levensgevaar vergrootte voor zijn medestrijders, die,

---

4) Ofschoon het bestaan van partijen als de C.P.N. en de P.S.P., en bepaalde stromingen in andere politieke groeperingen bewijzen, dat — de bloedige lessen van 1914 en 1939 ten spijt — het streven naar éénzijdige ontwapening ook thans in Nederland nog geenszins tot het verleden behoort.

^{4a)} Aan de sergeant was ten laste gelegd overtreding van art. 84, sub 2de, van het Wetboek van Militair Strafrecht, strafbaar stellende: „de onder zijn bevelen staande plaats of post, buiten noodzaak, eigendunkelijk ontruimen of verlaten". Een vorm van desertie, waartegen, indien het misdrijf in oorlogstijd is gepleegd, evenals tegen desertie zelf, door de artt. 84 en 100 van genoemd wetboek de doodstraf is bedreigd. Kortheidshalve noem ik daarom de door de sergeant gepleegde misdrijven: „desertie in oorlogstijd" en „het doen plegen van desertie in oorlogstijd".

5) Waartoe — anders dan Mr. H. M. Voetelink op blz. 320 en 323 van het N.J.B. 1968 meent — niet mag worden gerekend de in mei 1940 hier te lande bestaande verwachting, dat Nederland wel spoedig zou moeten capituleren. Want die capitulatie veranderde niets aan de plicht van iedere oprechte vaderlander — en het was tijdens de bezetting duidelijker dan thans, wie dat waren! — naar vermogen weerstand te bieden aan de Duitse overweldiger.

trouw aan het vaderland en hun plicht, wèl op hun post bleven, en de taak overnamen van de sergeant-deserteur en zijn mede-vluchtelingen.

Welk rechtschapen mens en oprecht vaderlander kan — dit alles overwegende — het de leden van de Krijgsraad euvel duiden, dat bij de afweging dezer belangen hun beslissing uitviel ten nadele van de 22-jarige sergeant-capitulant, die daardoor zijn trouweloze en lafhartige vlucht, waarop hij zijn ondergeschikten meesleepte, met de dood moest bekopen? Want de vlucht van deze sergeant is een schoolvoorbeeld van het onder de bezwaardste omstandigheden plegen en doen plegen van desertie, en de gevolgen, die van een niet-voorbeeldige bestraffing dezer vergrijpen voor de Nederlandse defensie te duchten vielen, waren te ernstiger omdat bij geruchte bekend was, dat talloze Nederlandse militairen hun post hadden verlaten⁶⁾, wat niet verwonderlijk was, gezien de jarenlange, stelselmatige en intensieve propaganda der éézijdige ontwapenaars, het verraad van **N.S.B.-ers**, en de weifelmoedige houding der Nederlandse regering, die kort voor de Duitse invasie de **Peelstelling** had doen ontruimen, wat — naast de door de **S.D.A.P.** bevorderde toelating der oprichting van mobilisatieclubs — voor generaal **REINDEERS** aanleiding was, het opperbevel over onze strijdkrachten neer te leggen. Maar ook laatstgenoemde omstandigheden mochten voor de Krijgsraad geen reden zijn, aan de op heterdaad betrapte sergeant niet de zwaarste straf op te leggen, omdat, naarmate desertie frequenter voorkwam, dit misdrijf, in het belang der Nederlandse defensie, afschrikwekkender moest worden gestraft, temeer omdat de wijze, waarop de sergeant en zijn mede-deserteurs de leuze der „dappere onge-, hoorzaamheid” in daden hadden omgezet, wel bijzonder pijnlijk afstak bij de offervaardige moed, waarmede plichtsgetrouwe Nederlandse dienstplichtigen de door deze deserteurs verlaten posten hadden bezet en verdedigden.

Dit neemt niet weg, dat generaal **J. HARBERTS** onjuist handelde en zijn bevoegdheid verre overschreed toen hij van de leden van de Krijgsraad — die als militairen zijn ondergeschikten waren, en door hem tot leden van de Krijgsraad waren benoemd, waardoor zij geacht moesten worden, bijzonder gevoelig te zijn voor zijn wensen — *eiste*, dat zij de sergeant voor zijn vergrijpen ter dood zouden veroordelen. Waarbij zijn critici evenwel mogen bedenken, dat het oneindig gemakkelijker is, in **1967** en **1968** vanuit onze comfortabele en veilige fauteuils de staf te breken over dit betreurenswaardig optreden van de generaal, dan het in de dramatische situatie van mei 1940 voor generaal **HARBERTS** was, met juistheid de grens te bepalen tussen enerzijds zijn *militaire* plicht om met het onvoldoende bewapende, slecht getrainde, en iedere oorlogs-

---

⁶⁾ Zie Mr. **C. H. Beekhuis**, **N.J.B.** 1967, blz. 823.

ervaring **missende** 2de Nederlandse legerkorps tot het uiterste weerstand te bieden aan de overmachtige Duitse overweldiger⁷⁾, **en** anderzijds *zijn ethische en* juridische *plicht*, de rechterlijke onafhankelijkheid der leden van de Krijgsraad te eerbiedigen.

Maar bovendien — en dat raakt de *kern* van de discussie rond dit vonnis — is zelfs niet bij benadering aannemelijk gemaakt, laat staan bewezen, dat de ter dood veroordeling van de sergeant het *gevolg* was van de eis van de generaal, m.a.w. dat de Krijgsraad, zonder de aanmatigende toespraak van de generaal, de sergeant niet ter dood zou hebben veroordeeld. Want vooreerst werd het opleggen van de **zwaarste** straf volkomen gewettigd door de, zeker voor een **semi-beroepssergeant**, bijzonder ernstige en ergerlijke aard der vergrijpen, welke — evenals de verzwarende omstandigheden, waaronder zij werden gepleegd — deugdelijk worden bewezen door de bekentenis van de beklagde en de beëdigde verklaring van 2 getuigen, die in het vonnis zijn opgenomen. En ook zonder instantelijke toelichting door de Krijgsraad was het luce clarius, dat het opleggen van een lichtere straf in de gegeven omstandigheden noodlottig zou zijn geweest voor de in de oorlog, in het belang der veiligheid van de Staat, onafwendbaar noodzakelijke handhaving der krijgstucht. Vervolgens heeft de **Auditeur-militair** — ofschoon hij de in dit geval naar aller mening onvermijdelijke doodstraf eiste⁸⁾, en een dergelijk vermaan, dat zijn eis doorkruiste, zeker niet tot zijn normale taak behoorde — de leden van de Krijgsraad op het hart gebonden, zich bij hun beslissing niet te laten beïnvloeden door de woorden van de generaal, wat bovendien in strijd zou zijn geweest met hun **ambtseed**⁹⁾. Ten overvloede heeft een lid van de Krijgsraad, voordat tot het opleggen van de doodstraf werd besloten, zich onverplicht en **eigener** beweging aan het gevechtsfront overtuigd van de omstandigheden, waaronder de sergeant zijn vergrijpen had gepleegd, waarbij bleek dat deze omstandigheden, zoals ter zitting door de beklagde en de beide getuigen is bevestigd, de sergeant geenszins disculpeerden¹⁰⁾. En tenslotte verklaart Mr. C. H. **BEEKHUIS**, de jurist-secretaris van de Krijgsraad, dat hij bij de beraadslagingen in de raadkamer geen andere indruk heeft gekregen, dan dat de leden van de raad **zich** bij het nemen van hun beslissing *niet* beïnvloed achtten door de woorden van de generaal, die Mr. **BEEKHUIS** slechts heeft opgevat als de pathetische uiting

---

7) Waarvoor — gelet op de frequente deserties — een afschrikwekkende bestraffing van de sergeant-deserteur volstrekt noodzakelijk was.

8) Mr. Beekhuis, t.a.p.

9) Zie Mr. H. H. A. de Graaff, N.J.B. 1967, blz. 819.

10) Men leze de bevinding van dit lid van de Krijgsraad, medegedeeld door Mr. **Beekhuis**, t.a.p. blz. 824.

van des generaals nerveuze verontrusting over wat er aan het front gebeurde¹¹⁾. Een verontrusting, die — gelet op wat over frequente deserties aan de generaal was gerapporteerd — excusabeler is¹²⁾, dan het gedrag van de semi-beroepssergeant, die, afschoon hij moest bekennen dat de toestand aan het front daartoe nog geen aanleiding gaf, aan zijn onderhebbenden beval, hem, met achterlating van een kanon, op zijn vlucht te volgen. En dat Mr. BEEKHUIS, door de weergave van deze algemene indruk, die bovendien voor de juiste reconstructie van het voorgevallene, en de reputatie der krijgsraadleden noodzakelijk was, het geheim der raadkamer zou hebben geschonden — wat Mr. H. J. MARIUS GERLINGS ons op blz. 1066 van het N.J.B. 1967 wil doen geloven — gaat zeker verder dan wat — in het belang van de bewaring van dat geheim, dat immers, ingevolge art. 306 Rechtspleging bij de Land- en Luchtmacht, slechts betrekking heeft op wat door de *individuele* leden, over een aanhangige zaak, in de raadkamer als hun mening is geuit — in redelijkheid van Mr. BEEKHUIS mag worden gevegd.

Door het vorenstaande meen ik te hebben aangetoond, dat uit de inhoud van het vonnis, en uit wat over zijn totstandkoming vaststaat, blijkt, dat — de omstandigheden in aanmerking genomen¹³⁾ — de beslissing van de Krijgsraad deugdelijk is voorbereid, en met zorg en verantwoordelijkheidsbesef is genomen en geredigeerd; dat de leden van de raad naarstig, maar tevergeefs hebben gezocht naar feiten en omstandigheden, die hen konden ontslaan van de pijnlijke noodzaak, de onherroepelijke doodstraf te moeten opleggen aan een 22-jarige jongeman, die — wat uiteindelijk ook het doorslaggevend motief voor zijn vergrijpen moge zijn geweest¹⁴⁾ — in wel bijzonder ernstige en erger-

11) Mr. Beekhuis, t.a.p. blz. 824.

12) Generaal Harberts — die onder de geschetste omstandigheden tot het uiterste weerstand moest bieden aan een vijand, die, beter bewapend en getraind, en over een recente en ruime oorlogservaring beschikkende, in de roes der nationaal-socialistische oorlogspropaganda onze strijdkrachten aanviel, wier recentste oorlogspraktijk de 10-daagse veldtocht van 1831 was! — moest er immers op kunnen rekenen, dat zijn onderhebbenden, en zeker deze semi-beroepssergeant, niet zonder deugdelijke grond op de vlucht zouden slaan, en anderen zouden bevelen, dat ook te doen.

13) De militaire rechtspraak in oorlogstijd stelt nu eenmaal andere eisen, dan die in vreedstijd. Maar de deugdelijkheid mag daar niet onder lijden. Wat — blijkens zijn inhoud en hetgeen omtrent zijn totstandkoming vaststaat — met het krijgsraadvonnis van 12 mei 1940 geenszins het geval was.

14) Zoals ik reeds betoogde, zijn de illusie der éézijdige ontwapening, en de toestand, waarin 's-lands defensie, als gevolg daarvan, in mei 1940 verkeerde, niet als genoegzaam excuserende motieven voor desertie te aanvaarden, zeker niet voor deze sergeant, die — zonder een beroep te doen op enig recht tot dienstweigering — zich integendeel tot sergeant-capitulant had laten benoemen, met alle daaraan voor hem verbonden materiële voordelen. En gegeven het feit, dat Nederland er een krijgsmacht op na houdt, en de wettige Nederlandse regering heeft besloten, onze vrijheid en onafhankelijkheid

lijke mate is tekortgeschoten in zijn elementaire plicht als vaderlander en semi-beroepsmilitair; en dat Mr. VOETELINK de plank volkomen mislaat als hij (t.a.p. blz. 320) veronderstelt, dat de leden van de Krijgsraad, toen zij dit doodvonnis wezen, in een roes hebben geleefd. En na alle kritiek, die over dit vonnis en zijn totstandkoming is geuit, stel ik er prijs op, als onpartijdig buitenstaander, maar met ervaring in de commune strafrechtspraak, nadrukkelijk te verklaren, dat m.i. noch uit de tekst van het vonnis, noch uit wat omtrent zijn totstandkoming vaststaat, blijkt, dat dit doodvonnis overhaast, ondoordacht, zonder voldoende fundering en motivering, of onder welke pressie ook, is geweest. Terecht zegt Mr. H. H. A. de GRAAFF¹⁵⁾ dan ook, dat uit het voorgevallene blijkt, dat de Nederlandse militaire justitie, hoe gebrek-
kig ook georganiseerd en geoutilleerd, in 1940 aan de Grebbe op haar post was. Waaraan ik met overtuiging toevoeg, dat zij door haar vonnis van 12 mei 1940 met ere haar pijnlijke plicht heeft gedaan.

Mr. VOETELINK¹⁶⁾ betoogt, dat, als de sergeant was verdedigd door een lid der Nederlandse Orde van Advocaten, zijn raadsman de behandeling zou hebben weten te rekken tot na de capitulatie, waardoor de doodstraf, althans haar executie, zou zijn voorkomen. Maar lezende, hoe — naar het oordeel van Mr. VOETELINK — de raadsman deze intentionele vertraging van het geding had moeten bewerkstelligen — waarbij (t.a.p. blz. 321 en 322) zonder blikken of blozen wordt verondersteld, dat Mr. X de verdediging neerlegt omdat de Krijgsraad een, gelet op de bekentenis van de beklagde en de beëdigde verklaring van 2 getuigen, overbodige plaatsopneming, en een door niets geadstrueerd psychiatrisch onderzoek weigert, en dat Mr. X zich daarna opzettelijk onvindbaar maakt voor zijn opvolger, Mr. Y, om deze te belletten, het voor de overneming der verdediging noodzakelijk confraterneel overleg met hem te plegen — vraagt men zich met verbazing af of de schrijver het ethisch, maatschappelijk en juridisch geoorloofd acht, dat de raadsman in een strafzaak, door op de geschetste wijze misbruik van zijn bevoegdheden te maken, aan de Krijgsraad belet, zijn plicht te doen, om daardoor te bereiken, dat een semi-beroepssergeant ongestraft

---

(vervolg noot 14)

gewapenderhand te verdedigen, mist iedere militair, en zeker deze semi-beroepssergeant, het recht, te beslissen, of hij de Nederlandse strijdkrachten daarvoor toereikend acht. Waarvoor hem bovendien op het moment, waarop hij deze beslissing neemt, doorgaans de vereiste gegevens ontbreken. Nog daargelaten dat in die omstandigheden ernstig moet worden getwijfeld aan de eerlijkheid en objectiviteit van zodanige beslissing.

¹⁵⁾ N.J.B. 1967, blz. 820.

¹⁶⁾ „Pleidooi voor een sergeant“, N.J.B. 1968, blz. 317 e.v.

blijft, die in oorlogstijd en onder de bezwarendste omstandigheden desertie heeft gepleegd en doen plegen, waardoor de veiligheid van de Staat en veler leven ernstig in gevaar werd gebracht. En als Mr. VOETELINK (t.a.p. blz. 320) poneert, dat de raadsman in een strafzaak slechts het belang van zijn cliënt heeft te dienen, verliest hij uit het oog, dat deze raadsman bij de verdediging van zijn cliënt steeds ook met de eisen van het algemeen welzijn rekening moet houden, daar hij anders in strijd handelt met zijn beroepseed: „geen zaak te zullen aanraden of „verdedigen, die hij in gemoede niet voor rechtvaardig houdt", terwijl een infantiel „verstoppertje spelen", als door Mr. VOETELINK geschetst — behalve met het zelfrespect van de advocaat — ook in strijd zou zijn met de „eerbied voor de rechterlijke autoriteiten", die de advocaat, ingevolge art. 3 lid 2, der advocatenwet, onder ede heeft beloofd. Trouwens de wetgever zou niet, desgevraagd tegen een vergoeding van f 175, — per zaak, aan iedere beklaagde, die, al is het slechts voor het geringste feit, voor de Krijgsraad moet terechtstaan, een raadsman hebben toegevoegd, als hij had kunnen vermoeden, dat deze raadsman op de door Mr. VOETELINK geschetste wijze zijn bevoegdheden zou mogen en willen misbruiken.

T.a.p. blz. 318 suggereert Mr. VOETELINK nog, dat er m.b.t. het krijgsraadvonnis van 12 mei 1940 „een wolkje aan de lucht is" omdat, anders dan gewoonlijk, de namen van hen, die het hebben gewezen, niet in het M.R.T. zijn gepubliceerd; maar de schrijver ziet hierbij over het hoofd, dat de publikatie van het vonnis, welks onderwerp zozeer samenhangt met de weerstand, die onze strijdkrachten in mei 1940 aan de Duitse overweldiger hebben geboden, tijdens de bezetting plaats vond, weshalve publikatie hunner namen op dat tijdstip, het risico van represailles tegen de leden en de secretaris van de Krijgsraad onnodig zou hebben vergroot.

In een noot onder het vonnis zegt de redactie van het M.R.T., het te betreuren dat in het vonnis de ernst van het feit, de strafwaardigheid van de dader, en het belang van de Staat bij het opleggen van de doodstraf niet beter zijn toegelicht. Maar — nog daargelaten, dat het moment, waarop deze kritiek werd geuit, wel bijzonder inopportuun was — snijdt zij geen hout, omdat de beide eerstgenoemde omstandigheden zonder meer volgen uit de feiten, die in het vonnis deugdelijk zijn omschreven en bewezen, terwijl het belang van de Staat bij het opleggen van de doodstraf, ook zonder toelichting, genoegzaam door die feiten wordt geadstrueerd. Bij een in vredetijd en onder normale omstandigheden gewezen vonnis zou men, zeker nu de doodstraf werd opgelegd, het ontbreken dezer, in wezen overbodige, toelichting als een Schönheitsfehler kunnen beschouwen; maar een Krijgsraad te Velde, die zijn

taak onder zulke dramatische omstandigheden moet vervullen, kan met de strikt noodzakelijke motivering zijner beslissing volstaan. En daaraan voldoet het vonnis van 12 mei 1940 ten volle.

De critici van het vonnis hebben er nog op gewezen¹⁷⁾, dat, nadat het vonnis was uitgesproken, een lid van de Krijgsraad aan generaal HARBERTS heeft bekend, zich door zijn stemmen vóór de doodstraf be-zwaard te gevoelen, met verzoek, hem op een gevaarlijke plaats aan het front in te zetten. Die bekentenis is inderdaad een schending van het geheim der raadkamer, maar door het lid zelf, dat zich op dat geheim zou kunnen beroepen, en zonder dat daardoor iets omtrent de individuele mening en stem der beide andere leden van de Krijgsraad werd geopenbaard, en deze bekentenis toont aan, hoe zwaar zijn stemmen vóór de doodstraf aan dit lid is gevallen, waardoor temeer onaannemelijk is, dat dit lid, in strijd met zijn ambtseed, en spijs het waarschuwend vermaan van de Auditeur-militair, alleen door de aanmatigende toespraak van de generaal er toe zou zijn gebracht, zijn stem aan het doodvonnis te geven. En ook beroepsrechters gevoelen, wanneer zij een zware straf hebben moeten opleggen, soms het verlangen, daadwerkelijk te tonen dat zij zich, in gelijke omstandigheden, beter dan de door hen veroordeelde zouden weten te gedragen. Wat pleit voor hun ernst en verantwoordelijkheidsgevoel.

Het krijgsraadvonnis van 12 mei 1940, en de wijze, waarop het is totstandgekomen, tonen aan, dat het onjuist is, de leden van de Krijgsraad te Velde te doen benoemen door een juridisch ongeschoolde generaal, hetgeen temeer klemmt indien de generaal daartoe moet overgaan onder dramatische omstandigheden, en terwijl hij aan een hevige gemoedsbeweging ten prooi is. Maar uit het voorgevallene blijkt ook, dat zelfs een op deze gebrekkige wijze benoemde, en uitsluitend uit niet-juristen bestaande Krijgsraad — mits bijgestaan door een bekwame jurist-secretaris, en voorgelicht door een Auditeur-militair, die ook in moeilijke omstandigheden zijn kalmte weet te bewaren — in staat is, een ethisch en juridisch juiste beslissing te nemen. Wat niet wegneemt, dat het dringend noodzakelijk is, dat ook de leden van de Krijgsraad te Velde worden benoemd door een onpartijdige, en zowel militair als juridisch geschoolde instantie, die kan zorgen voor een juiste dosering van de militaire en de juridische deskundigheid der leden.

Terugdenkend aan de morele en materiële ellende der Duitse bezetting, wordt men er zich opnieuw en sterker van bewust, dat onze de-

¹⁷⁾ Mr. H. J. Marius Gerlings, in N.J.B. 1967, blz. 1065, en Mr. H. M. Voetelink, in N.J.B. 1968, blz. 318.

cratische vrijheid waard is, daarvoor goed en bloed te offeren, en dat, in het belang der vrijheid van allen, van de enkeling en zijn nabestaanden uiteindelijk ook het zwaarste offer mag worden gevergd. Het is deze, met het offer verzoenende, overtuiging, die men node mist in sommige kritiek op het krijgsraadvonnis van 12 mei 1940, welke culmineert in de lyrische ontboezemingen van Mr. VOETELINK¹⁸⁾: „Maar de verdachte „kan nu weer vrijer ademen, Nederland staat aan de afgrond, voor „hem is het gevaar geweken“, en: „Wij Nederlanders vormen een fatsoenlijk volk en in het aangezicht van de capitulatie schieten wij geen „eigen militairen neer“. Welke lyriek, die terloops de leden van de Krijgsraad er van beschuldigt, een onfatsoenlijke executie te hebben uitgelokt, en waarin de sergeant-deserteur en zijn raadsman onze capitulatie als een verlossende dageraad verbeiden, gepaard gaat met de „effectvolle“ mededeling: „Het Prinselijk gezin is al in Engeland aangekomen, voor de sergeant begint de vrijheid weer te dagen“!

Helvoirt, juni 1968.

De gebonden Commandant

door

Mr. J. H. GILLEBAARD

Het M.R.T. van augustus¹⁾ stelt ons een boeiende vraag. Wanneer bindt een gezagsdrager zijn chef?

De tuchtzaak in kwestie lag als volgt. Een officier van de week ontmoet in zijn compagnie een korporaal met lange haren. Hij verwijst hem met spoed naar de kapper, maar stelt geen termijn. Zodoende komt hij pas na twee dagen de man weer tegen: ongeknipt. Nu herstelt hij zijn vergissing: „Voor half twee gekapt, of je krijgt narigheid.“ Dit werkt. Toch straft de cc de korporaal, voor betoonde laksheid. Maar dit vergrijp had de officier van de week voor zijn rekening genomen, door de man alsnog een termijn toe te staan. Vandaar de vraag of de cc aan deze beslissing was gebonden.

Commandant Achtergebied 1 LK vond van wel. Hij stelde twee eisen:

1. de beslissing van de ondercommandant moet bevoegd zijn genomen, en
2. geen hoger dienstbelang moet doorkruising vorderen.

Redacteur Mr. STEFFEN kan hiermee niet instemmen. Hij vreest dat een gebonden chef zijn verantwoordelijkheid niet zou kunnen dragen.

---

¹⁸⁾ N.J.B. 1968, blz. 323.

¹⁾ MRT 1968, blz. 425-432.

Maar is niet elke chef gebonden? Alleen al doordat hij slechts één lichaam heeft? Ziet niet elke gezagsdrager zich genoodzaakt een stuk van zijn verantwoordelijkheid te doen meedragen door anderen? Vormt dit niet de enige manier waarop hij juist al zijn verantwoordelijkheden kan nakomen?

Zijn voorts niet ook ondercommandanten organen van de Staat? Vormen zij voor hun onderhebbenden niet de Staat in persoon, zolang zij bevoegdelyk handelen? En werkt in ons bestuursrecht niet het algemeen beginsel dat de overheid op een begunstigende beslissing alleen dan mag terugkomen wanneer het algemeen belang dit vordert en het belang van de begunstigde niet onevenredig wordt geschaad? Geldt bovendien in ons strafrecht niet de regel dat een gestaakte vervolging alleen kan worden hervat na nieuwe bezwaren?

En wat is ons tuchtrecht anders dan *strafrecht-met-kleine-letters*. Een bijzonder soort strafrecht weliswaar, want het vindt hantering door commandanten. En voor dezen nu gelden niet alleen de beginselen van het *strafrecht*. Maar ook die van *bestuursrecht*. En ook die van *leiderschap*.

De uitspraak van Commandant Achtergebied verdient daarom geen afkeuring. Maar instemming. Want zij is juist.

Antwoord

Het probleem. Ieder die bij de krijgsmacht met gezag is bekleed, is opgedragen de krijgstucht te handhaven. Voor zover hij niet tot straffen bevoegde meerdere is, beschikt hij daartoe over de volgende bevoegdheden: vermanen, rapporteren, opleggen van voorlopig arrest, en het naar vermogen aanwenden van door het belang der zaak gevorderde maatregelen van geweld. Van geval tot geval moet ieder beoordelen van welke van deze bevoegdheden hij gebruik zal maken. Of de meerdere een juist gebruik daarvan heeft gemaakt, beslist de c.o., die in het bijzonder belast is met de handhaving van de krijgstucht (art. 70 W.K., art. 27 (1, 3) R.K.).

Daar de korporaal een aanmerkelijke overtreding tegen de krijgstucht had gepleegd was de officier van de week ingevolge art. 27 R.K. *verplicht* dat vergrijp te rapporteren aan de c.o. van de compagnie, hetgeen hij ook heeft gedaan.

Het was hem echter niet vergund — zonder dat daarvoor een aanvaardbare reden aanwezig was — dat vergrijp zonder enige motivering, willekeurig, te pardonneren. Hij moet wel meewerken aan de instandhouding van een goede krijgstucht, d.w.z. op juiste wijze, maar de c.o. is aansprakelijk voor de tucht. Op deze gronden was de c.o. van de compagnie *niet gebonden* aan het door de officier van de week *ónbe-*

voegd, althans met óverschrijding van bevoegdheid, willekeurig verleend pardon.

De beschikking. **C** - Achtergebied 1 LK meende van wel en grond- de zijn mening op 2 door hem gestelde eisen, waaraan echter o.i. niet was voldaan.

Wat betreft eis 1: „de beslissing van de ondercommandant moet be- „vóegd genomen zijn” menen wij dat het de officier van de week niet vrij stond het vergrijp — zonder dat deze daarvoor een aanvaardbare reden had opgegeven — willekeurig met de mantel der liefde te bedeken door de korporaal alsnog gelegenheid te geven zijn haren te laten knippen en daarmede dan de aanvankelijke niet-opvolging van zijn bevel maar als afgedaan te beschouwen. (Deze bedoeling van de officier van de week is zelfs niet duidelijk in de beschikking naar voren gekomen dan wel uitgewerkt. Wat betekent het Bargoens „ik heb hem de „lengte gegeven”, nadat de officier van de week het bevel onder dreiging herhaald had?) Door zulks te doen nam de officier van de week een ónbevoegde krijgstuchtelijke beslissing, dan wel een krijgstuchtelijke beslissing met óverschrijding van bevoegdheid, waardoor aan eis 1 níet was voldaan. Daarom was de **c.o.** níet gebonden aan deze krijgstuchtelijke beslissing van de officier van de week, omdat hij de verantwoordelijkheid voor een niet bevoegde of met óverschrijding van bevoegdheid genomen krijgstuchtelijke beslissing door onderhebbende gezagsdragers niet kan dragen.

Door na te laten daarvan melding te maken aan de **c.o.** maakte de officier van de week zich tevens schuldig aan een krijgstuchtelijk vergrijp.

Wat betreft de onder 2 gestelde eis: „dat de commandant alleen be- „slissingen van zijn officieren en onderofficieren behoort te doorkruisen wanneer het dienstbelang dit bepaald vordert” heeft **C** - Achtergebied 1 LK ten bewijze twee ónvergelijkbare grootheden tegenover elkaar gesteld en gewogen: „het vertróuwen op het dienstwoord van een „meerdere” en „het onverwijld orde stellen op de haaropdracht”, waardoor deze vergelijking níet opging, daardoor in casu niet relevant was en óók niet voldaan was aan eis 2 (zie het naschríft).

Het geval van de korporaal en de officier van de week betrof het níet gebonden zijn van de tot straffen bevoegde **CC** aan een ónbevoegd genomen krijgstuchtelijke beslissing, althans een krijgstuchtelijke beslissing met óverschrijding van bevoegdheid door een lagere gezagsdrager.

De **c.o.** is evenmin gebonden aan níet juist genomen krijgstuchtelijke beslissingen van bevóegde onderhebbende gezagsdragers b.v. met betrekking tot voorlopig arrest, daar hij anders de verantwoordelijkheid voor de tucht in zijn onderdeel niet zou kunnen dragen.

Zo is ook de hogere commandant niet gebonden aan een door een bevoegde onderhebbende commandant opgelegde straf, wanneer hij oordeelt dat de strafoplegging niet juist is (art. 50, 70 W.K.). En al heeft de in deze artikelen bevoegde meerdere een nieuwe beslissing genomen, dan is de commanderende generaal of de vlootvoogd daaraan niet gebonden, wanneer hij oordeelt dat de krijgstuchtelijke bestraffing ten onrechte is geschied en de zaak naar de militaire rechter dient te worden verwezen (art. 11 R.L.Lu; art. 8a R.Z.; art. 57 W.K.).

De in vraagvorm gestelde uitspraken. De in vraagvorm gestelde uitspraken zijn niet juist of niet relevant, dan wel verdragen zich niet met de feiten, dan wel behoeven nader bewijs. Zo is b.v. de uitspraak: „Ziet niet elke gezagsdrager zich genoodzaakt een stuk van zijn verantwoordelijkheid te doen meedragen door anderen?" onduidelijk en irrelevant. Wat betekent verantwoordelijkheid meedragen?

De „taak” van een commandant, gezagsdrager, is, afhankelijk van zijn functie, meer of minder omvangrijk, d.w.z. dat hij deze taak in het algemeen niet alleen kan uitvoeren, doch daarin door anderen moet worden bijgestaan. Wij menen dat de taak van een commandant deelbaar is, maar dat zijn verantwoordelijkheid niet deelbaar is. Wij menen dat een gezagsdrager die zijn taak deels door anderen laat uitvoeren, voor de juiste uitvoering daarvan de volle verantwoordelijkheid draagt, tenzij wet of voorschrift anders bepaalt, of dat hij in redelijkheid niet verantwoordelijk kan worden geacht. (Hierbij valt nog te bedenken dat sommige onderhebbende gezagsdragers voor bepaalde taken onder de bevelen staan van verschillende chefs aan wie zij voor de juiste uitvoering van bepaalde taken verantwoordelijk zijn.)

De onderhebbende gezagsdragers zijn voor de juiste uitvoering van de hun opgedragen taak verantwoordelijk aan hun chef, tenzij wet of voorschrift anders bepaalt.

Voor zover onderhebbende gezagsdragers bevoegde juiste beslissingen hebben genomen zullen chefs in het algemeen daaraan gebonden zijn, behoudens voor zover chefs op grond van de belangen van de dienst of het algemeen belang de door onderhebbende gezagsdragers getroffen regelingen niet juist achten of daarin wijziging noodzakelijk achten. Op grond van de belangen van de dienst of het algemeen belang kan de chef ook aan bevoegd getroffen regelingen door onderhebbers niet gebonden zijn. Zou dit wel het geval zijn dan zou de verantwoordelijke chef als het ware worden teruggebracht tot toeschouwer, die maar moet afwachten wat zijn ondergeschikten ongevraagd, onjuist of onbevoegd, zonder hem beslissen. De chef zou daardoor zelfs niet coördinerend kunnen optreden!

Het niet gebonden zijn van een chef treft men niet alleen aan in de

militaire hiërarchische organisatie maar ook in niet-militaire hiërarchische organisaties zoals deze b.v. bestaat aan boord van een (burger) koopvaardijship met betrekking tot de zorgen van navigatie, belading, personeelszorg, inwendige dienst, enz. met de noodzaak om te varen: met optimum rendement.

Vergelijkingen van het militaire tuchtrecht met het strafrecht gaan veelal mank of niet op, daar de bepalingen van het straf(proces-)recht nu eenmaal niet geschreven zijn voor het militaire tuchtrecht. Zo werd blijkens de M.v.T. op art. 57 W.K. algemeen aangenomen dat een beroep op de regel „ne bis in idem” uit het strafrecht, na het ondergaan van een krijgstuchtelijke straf, niet opgaat met betrekking tot het strafrecht, al werd het wenselijk geacht uitdrukkelijk te bepalen dat bij latere berechting van een ten onrechte als krijgstuchtelijk vergrijp afgedaan feit, de Krijgsraad met de toegepaste krijgstuchtelijke straf rekening dient te houden.

Wat betreft de vraag „Geldt in het strafrecht niet de regel dat een „gestaakte vervolging alleen kan worden hervat na nieuwe bezwaren?” zij opgemerkt dat daarbij vanzelfsprekend is uitgegaan van de veronderstelling dat de kennisgeving van niet verdere vervolging is genomen door een bevoegde officier van justitie (art. 242 e.v. W.v.Sv.); deze regeling is niet geschreven voor het militaire tuchtrecht.

Maar wie was in het geval van de korporaal de *bevoegde* instantie om te beslissen deze zaak verder te laten rusten? Deze was, zoals uit het voorgaande kan blijken, stellig niet de officier van de week, doch de c.o. van de compagnie c.q. diens hogere chefs, hetgeen bevestiging vindt in art. 27 R.K. en art. 50 en 70 W.K.

De c.o. van de compagnie was derhalve *niét gebonden* aan de beslissing van de officier van de week, aan een pardon zónder dat daarvoor een aanvaardbare reden was opgegeven (willekeurig)! Het lag slechts aan het wijs beleid, het leiderschap van de c.o. of en in hoever hij met de onbevoegd genomen, dan wel met de overschrijding van bevoegd genomen, beslissing van de officier van de week, geheel of ten dele rekening diende te houden, zoals ook de beklagmeerdere heeft overwogen.

A. F. S.

STRAFRECHTSPRAAK

Permanente Krijgsraad Nederland voor de Zeemacht te 's-Gravenhage

Vonnis van 28 september 1967

President: Mr. A. J. Veldman (wnd.); **Leden:** Kapt. t. Zee (A) J. F. Jongepier, Lt.-Kolonel d. Mariniers A. J. Knegtmans;
Raadsman: Kapt. d. Mariniers W. Kayzer.

Als bevelhebber van enige wacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen (als korporaal, wachtcommandant van een groep marinepatrouilles, de kazerne verlaten en de wal opgegaan).

wederrechtelijk gebruik van een motorrijtuig dat bij de krijgsmacht in gebruik is (met een „Landrover“ van de Koninklijke Marine zonder toestemming in Doorn gereden).

Overtreding van artikel 25 Wegenverkeerswet (met voormelde „Landrover“ bij het nemen van een bocht tegen een boom gereden).

(W.M.Sr. art. 129, 164; W.V.W. art. 25).

DE PERMANENTE KRIJGSRAAD NEDERLAND VOOR DE ZEEMACHT TE
'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen S. D. R., geboren 2 juni 1934, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als korporaal der mariniers, gerequireerde.

Gezien de beschikking tot verwijzing naar de militaire rechter d.d. 21 juni 1967;

Gezien de dagvaarding d.d. 13 september 1967, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„1e. dat hij, dienende als korporaal der mariniers bij de zeemacht, te „Doorn op 1 juni 1967 toen hij als wachtcommandant van de groep „marinepatrouilles bij de Van Braam Houckgeestkazerne behoorde tot „het wachtvolk van genoemde kazerne althans tot enige wacht, als „hoedanig hij alstoen onder meer de verplichting had om die kazerne „niet dan voor dienstverrichtingen, in elk geval niet zonder toestem- „ming van het daartoe bevoegd gezag, te verlaten, zich in strijd met „deze verplichting te ongeveer 22.45 uur opzettelijk ongeoorloofd van „genoemde kazerne heeft verwijderd en de wal is opgegaan;

„2e. dat hij, dienende als korporaal der mariniers bij de zeemacht te „Doorn op een tijdstip in de nacht van 1 op 2 juni 1967 opzettelijk „wederrechtelijk met een vierwielig motorrijtuig, Landrover, gekente- „kend KM 24-16, welk voertuig bij de Koninklijke Marine in gebruik „was, als bestuurder daarin gezeten, daarmee heeft gereden over de „Woestduinlaan en de Oude Arnhemse Bovenweg;

„3e. dat hij, op een tijdstip in de nacht van 1 op 2 juni 1967 te „Doorn, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, Landrover, „daarmede — na tevoren alcoholhoudende drank te hebben gebruikt „— rijdende over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de „Woestduinlaan en gekomen zijnde bij de kruising van die weg en de „voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Oude Arnhemse Bo- „venweg, bij het nemen van de bocht naar links onvoorzichtiglijk is „aangereden tegen een — gezien in de richting Driebergen — in de lin- „kerberm van laatstbedoelde weg staande boom, door welke gedraging „van hem, beklagde, de veiligheid op de weg alstoen aldaar in gevaar „werd gebracht, althans — naar redelijkerwijze was aan te nemen — „in gevaar kon worden gebracht”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, ten aanzien van het de beklagde onder ten le., ten 2e. en ten 3e. ten laste gelegde, dat ten processe zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

I. A. H. J., oud 33 jaar, *als beklagde*:

A. dat hij op 1 juni 1967, terwijl hij diende als korporaal der mariniers bij de zeemacht en toen hij was belast met de functie van wachtcommandant van de groep marine-patrouilles bij de Van Braam Houckgeestkazerne te Doorn, als hoedanig hij alstoen ondermeer de verplichting had om die kazerne niet, dan alleen voor dienstverrichtingen te verlaten, te Doorn in strijd met deze verplichtingen te ongeveer 22.45 uur opzettelijk zonder daarvoor toestemming of opdracht van iemand te hebben ontvangen, zich van de Van Braam Houckgeestkazerne heeft verwijderd en de wal op is gegaan;

B. dat hij in de nacht van 1 op 2 juni 1967 te ongeveer 01.00 uur, terwijl hij diende als korporaal der mariniers bij de zeemacht opzettelijk te Doorn met een vierwielig motorrijtuig, Landrover, gekentekend KM-24-16, als bestuurder daarin gezeten, daarmede heeft gereden over de Woestduinlaan en de Oude Arnhemse Bovenweg; dat hij van niemand toestemming of opdracht had gekregen om in deze Landrover te gaan rijden; dat hij helemaal niet mocht rijden in een auto als bestuurder omdat hij niet in het bezit was van enig rijbewijs; dat de Landrover, waarin hij aldaar heeft gereden, in gebruik was bij de groep marine-patrouilles Doorn;

C. dat hij in de nacht van 1 op 2 juni 1967 te omstreeks 01.00 uur te Doorn als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, Landrover, heeft gereden over de Woestduinlaan; dat hij, toen hij aldaar was gekomen, bij de kruising van die Woestduinlaan en de Oude Arnhemse Bovenweg, bij het nemen van de bocht naar links teveel gas heeft gegeven waardoor de auto teveel vaart kreeg zodat hij hem in die bocht niet op de weg kon houden; dat hij toen aldaar is aangereden tegen een

— gezien in de richting Driebergen — in de linker berm van de Oude Arnhemse Bovenweg staande boom; dat hij vanaf 19.30 uur van 1 juni 1967 tot ongeveer 01.00 uur van 2 juni 1967 alcoholhoudende drank had gebruikt;

II. H. van de Bovenkamp, oud 37 jaar, *als getuige*:

dat hij sedert 1 juni 1967 dient bij de afdeling marine-patrouilles in Nederland als groepscommandant bij de groep marine-patrouilles die tewerkgesteld is in de Van Braam Houckgeestkazerne te Doorn; dat op 1 juni 1967 de korporaal der mariniers J. was belast met de functie van wachtcommandant van de groep marine-patrouilles bij de Van Braam Houckgeestkazerne te Doorn; dat deze als zodanig ook vermeld stond op de wachtlijst op het patrouille-rooster van de groep MP Doom over het tijdvak van 30 mei 1967 t/m 5 juni 1967; dat de wacht van korporaal J. was aangevangen op 1 juni 1967 te 16.45 uur en eindigde op 2 juni 1967 te 08.15 uur; dat deze zich als wachtcommandant gedurende diens wacht moest bevinden op het groepsbureau van de MP, dat zich bevindt op het terrein van de Van Braam Houckgeestkazerne te Doorn; dat deze dit groepsbureau slechts voor het verrichten van dienst mocht verlaten; dat dit ondermeer ook vermeld staat in de orders voor de wachtcommandant van de groep MP Doom, vastgesteld op 30 november 1966 door de commandant afdeling marine-patrouilles Nederland, dat de wachtcommandant de Van Braam Houckgeestkazerne uitsluitend mag verlaten voor dienstverrichtingen; dat de korporaal J. op 1 juni 1967 tijdens diens wacht een op de wachtlijst bevolen patrouille had moeten maken van 22.00 uur tot 23.15 uur in Doom en omstreken; dat hij de korporaal J. geen toestemming heeft gegeven om zich op 1 juni 1967 te ongeveer 22.45 uur van de Van Braam Houckgeestkazeme te verwijderen en de wal op te gaan; dat hij deze hiertoe ook geen opdracht heeft gegeven; dat hij kan verklaren, dat J. **nòch** van iemand anders opdracht heeft gekregen **nòch** van iemand anders toestemming daartoe;

III. J. A. Buyse, oud 29 jaar, *als getuige*:

1. dat hij sedert 30 november 1966 dient in de functie van commandant afdeling marine-patrouilles in Nederland; dat in deze functie een aantal groepen marine-patrouilles, die in diverse inrichtingen der Koninklijke Marine zijn tewerkgesteld, onder zijn bevelen staan; dat aan het hoofd van elke groep een groepscommandant staat, die weer enkele patrouille-wachtcommandanten onder diens bevelen heeft; dat in de Van Braam Houckgeestkazerne te Doorn een groep marine-patrouilles is tewerkgesteld en dat aldaar sedert 1 juni 1967 als groepscommandant fungeert de sergeant der mariniers H. van de Bovenkamp; dat de groep marine-patrouilles Doorn een eigen wachtlijst heeft en patrouille-rooster en voor wat betreft het wachtlopen niet valt onder het wachtvolk van de Van Braam Houckgeestkazerne; dat de gehele groep MP Doom

voor de uitvoering van de wacht en patrouille aan hem verantwoording schuldig is;

2. dat bij alle groepen marine-patrouilles, die in de diverse inrichtingen van de Koninklijke Marine zijn tewerkgesteld, marinevoertuigen in gebruik zijn voor het maken van patrouilles, in elk geval uitsluitend voor het maken van dienstritten; dat deze marinevoertuigen aan hem in zijn functie zijn toegewezen en dat hij uiteindelijk verantwoordelijk is voor het juiste gebruik daarvan; dat bij de groep marine-patrouilles te Doorn, die is tewerkgesteld in de Van Braam Houckgeestkazerne aldaar op 1 en 2 juni 1967 in gebruik was het vierwielig dienstmotorrijtuig, Landrover, gekentekend KM-24-16; dat dit ook het voertuig was waarmee de korporaal J. in de nacht van 1 op 2 juni 1967 een aanrijding heeft veroorzaakt; dat hij aan de korporaal J. geen toestemming heeft gegeven om in de nacht van 1 op 2 juni 1967 te Doorn genoemde Landrover te gebruiken en daarmee te rijden over de Woestduinlaan en de Oude Arnhemse Bovenweg aldaar; dat de korporaal J. in het geheel niet in voertuigen mag rijden als bestuurder omdat hij niet in het bezit is van een rijbewijs;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een door N. A. Commandeur, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee en H. P. van Zutphen, marechaussee der 2e klasse d.d. 14 juni 1967 op ambtsead opgemaakt en mede ondertekend proces-verbaal, houdende ondermeer de volgende verklaringen, luidende zakelijk gerelateerd:

IV. die van J. M. *Reinders*, oud 22 jaar:

dat hij de avond van 1 juni 1967 doorbracht op het terrein van de Van Braam Houckgeestkazerne te Doorn; dat de hem bekende korporaal J. daar die avond ook was; dat hij gezien heeft, dat deze bier heeft gedronken; dat te omstreeks 22.45 uur er tussen J. en hem een gesprek ontstond over de wal op gaan; dat J. toen zei, dat deze wel een auto had; dat J. met het voertuig van de marine-patrouilles samen met hem de kazerne uit is gereden via de Oude Arnhemse Bovenweg, Woestduinlaan en Rijksweg no. 23 naar café La Paz te Doorn; dat J. in dat café La Paz ook nog wat heeft gedronken; dat zij te omstreeks 01.00 uur op 2 juni 1967 het café verlieten om weer terug te gaan naar de kazerne; dat J. de Landrover weer bestuurde en dat zij over dezelfde route terugreden; dat, toen zij over de Woestduinlaan reden, zij op een gegeven moment linksaf de Oude Arnhemse Bovenweg op moesten rijden; dat hij plotseling juist in de bocht een boom zag, recht voor de Landrover; dat J. voor de bocht had afgeremd doch niet was gestopt voor de stopstreep op de Woestduinlaan; dat J. scherp naar links stuurde waarna de Landrover tegen een in de berm staande boom tot stilstand kwam; dat de Landrover daarbij ernstig werd beschadigd;

V. die van *verbalisanten*:

dat de plaats van het ongeval was op de voor het openbaar rij- en

ander verkeer openstaande weg, de Oude Arnhemse **Bovenweg** ter hoogte van perceel 79 van de Woestduinlaan, gelegen binnen de bebouwde kom van de gemeente Doorn;

Overwegende, dat telkens wettig en overtuigend is bewezen, telkens met beklagdes schuld daaraan:

door de verklaring van beklagde onder I A en de inhoud van de bewijsmiddelen onder II en III 1. hetgeen onder 1e. is ten laste gelegd met dien verstande dat als bewezen wordt aangenomen:

dat hij, dienende als korporaal der mariniers bij de zeemacht, te Doorn op 1 juni 1967 toen hij als wachtcommandant van de groep marine-patrouilles bij de Van Braam Houckgeestkazerne behoorde tot enige wacht, als hoedanig hij alstoen onder meer de verplichting had om die kazerne niet dan voor dienstverrichtingen, in elk geval niet zonder toestemming van het daartoe bevoegd gezag, te verlaten, zich in strijd met deze verplichting te ongeveer 22.45 uur opzettelijk ongeoorloofd van genoemde kazerne heeft verwijderd en de wal is opgegaan;

door de verklaring van beklagde onder I B en de inhoud van het bewijsmiddel onder III 2. hetgeen hem onder ten 2e. is ten laste gelegd;

door de verklaring van beklagde onder I C en de inhoud van de bewijsmiddelen onder IV en V hetgeen hem onder ten 3e. is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gekwalificeerd als:

1. „*Als bevelhebber van enige wacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet nagekomen*”;
2. „*Opzettelijk wederrechtelijk enig motorrijtuig gebruiken dat bij de krijgsmacht in gebruik is*”;
3. „*Overtreding van artikel 25 der Wegenverkeerswet*”;

Overwegende, dat gelet op de ernst van de gepleegde feiten, de omstandigheden waaronder deze zijn begaan en de persoon van beklagde, met toepassing van artikel 11 van het Wetboek van Militair **Strafrecht** voor de sub 1. en 2. gekwalificeerde misdrijven een militaire detentie voor de tijd van *twee maanden* en voor de sub 3. gekwalificeerde overtreding een geldboete van *vijftig gulden*, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door een hechtenis van *tien dagen* passend is; . . . enz. (*Red.*).

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 26 maart 1968

President: Mr. Lamers; *Leden:* Mr. Fikkert, Schout-bij-Nacht Bakker,
 Generaal-Majoor Coopmans;
Raadsman: Mr. W. M. A. Kalkman.

Tenlastegelegd, in de eerste plaats: poging tot doodslag, subsidiair bedreiging met zware mishandeling door, na de toevoeging van de woorden: „ik rijd je kapot“, op een vrouw, die in de berm van de weg stond, in te rijden. Het subsidiaire bewezen verklaard.

In de tweede plaats: het in gevaar brengen van de veiligheid op de weg. Aangezien in de beschikking tot verwijzing dit (tweede) feit „meer „subsidiair“ was tenlastegelegd, ligt aan dit feit, nu terzake van het sub I vermelde een veroordeling zal volgen, geen beschikking tot verwijzing ten grondslag.

Er is voor de Auditeur-Militair geen recht tot strafvervolgingen beklagde wordt terzake vrijgesproken.

(R.L. art. 11, 193; W.Sr. art. 285).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij dat Gerechtshof, appellant, tegen H. S., geboren 11 november 1947, dpl. sold., geïntimeerde.

Gezien . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklagde zal veroordelen voor feit I tot gevangenisstraf voor de tijd van zes weken, voorwaardelijk, proeftijd drie jaar, en voor feit II tot een geldboete van vijftig gulden subsidiair tien dagen hechtenis, met ontzegging van de rijbevoegdheid voor de tijd van een jaar;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis, waarvan hoger beroep, niet kan verenigen, zodat dit moet worden vernietigd;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

I. primair:

„dat hij, in werkelijke dienst als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, een of meermalen op of omstreeks 30 september 1967 en een of meermalen op of omstreeks 1 oktober 1967, althans een of meermalen op één dier data (telkens) te Leerdam (en telkens) ter uitvoering van zijn voornemen Wilhelmina Boot opzettelijk van het leven te beroven, althans haar opzettelijk zwaar lichamelijk letsel toe te brengen, (telkens) als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig op een voor het openbaar verkeer openstaande weg aldaar (telkens) opzettelijk met hoge snelheid op dat meisje — dat zich (telkens) als voetgangster op die weg bevond — is komen toerijden om haar te overrijden, zijnde de verdere uitvoering van het voorgenomen misdrijf (telkens) niet voltooid alleen tengevolge van de van zijn wil onafhankelijke omstandigheid, dat genoemd meisje (telkens) bijtijds opzij wist te springen dan wel (telkens) bijtijds door een ander werd weggetrokken — in elk geval tengevolge van een van zijn wil onafhankelijke omstandigheid“;

I. subsidiair:

„— indien **terzake** van het vorenstaande geen veroordeling mocht „volgen — dat hij in kwaliteit, ten tijde en ter plaatse als primair **ge-** „**steld**, door **alsto**en aldaar een of meermalen als bestuurder van een „vierwielig motorrijtuig te handelen als primair omschreven en door „**voorts alsto**en aldaar een of meermalen dreigend tegen voornoemde „**Wilhelmina** te zeggen: „ik rijd je kapot" (of woorden van gelijke **strek-** „**king**), haar een of meermalen heeft bedreigd met enig misdrijf tegen „het leven gericht althans met zware mishandeling;

II. „dat hij in kwaliteit, ten tijde en ter plaatse als primair gesteld, „door **alsto**en aldaar een of meermalen als bestuurder van een vierwie- „lig motorrijtuig op een voor het openbaar verkeer openstaande weg „**te** handelen als primair omschreven, een of meermalen de vrijheid van „het verkeer zonder noodzaak heeft belemmerd en de veiligheid op de „weg in gevaar heeft gebracht";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat het Hof niet wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklagde onder I primair is ten laste gelegd, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde ter terechtzitting ten aanzien van hetgeen hem onder I subsidiair is ten laste gelegd, zakelijk weergegeven, onder meer heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, in de avond van **30** september 1967 te **Leerdam** als bestuurder van een Volkswagen Combi-busje, terwijl in dat voertuig **Claas Wiggelinkhuysen** naast hem zat, daarmee rijdende over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de **Tiendweg** in de richting Leerdam-centrum, toen hij in de voor hem linkerberm van de weg de hem bekende **Wilhelmina** Boot zag staan samen met Hannie van de Wal en Cees Bassa, het door hem bestuurde voertuig rijdende met een snelheid van 35 à 40 km per uur naar links heeft gestuurd in de richting van genoemde personen met de bedoeling hen aan het schrikken te maken; dat hij hen toen op een afstand van ongeveer een halve meter is gepasseerd en daarbij een claxonsignaal heeft gegeven; dat hij even tevoren op die weg met **Mientje** Boot ruzie had gehad, waarbij over en weer scheldwoorden en klappen zijn gevallen, waarbij hij in zijn drift tegen haar heeft gezegd dat als ze voor zijn auto zou gaan staan, hij haar zou overrijden;

overwegende, dat als getuige voor de Officier-Commissaris van de Krijgsraad zakelijk onder meer heeft verklaard:

Wilhelmina Boot:

dat zij op **30** september 1967 omstreeks 22.00 uur samen met **Johanna** van de Wal (Hannie) liep op de **Tiendweg** te **Leerdam**, dat beklagde H. S. toen een door hem bestuurd Volkswagenbusje, waarin **ook**

Wiggelinkhuysen was gezeten, bij hen tot stilstand bracht en uitstapte; dat zij toen over en weer tegen elkaar zijn gaan schelden en S. en zij elkaar een klap gaven; dat inmiddels ook Cees Bassa ter plaatse was gekomen en het voor haar opnam; dat beklagde daarop weer in zijn auto is gestapt, nadat hij haar nog had toegevoegd, dat hij, wanneer zij weer in zijn buurt zou komen, haar voor de auto zou leggen en over haar donder zou rijden; dat toen Hannie daarop zei: „dan ben ik er ook „nog³”, beklagde gezegd had: „dan rij ik jou ook kapot”; dat beklagde toen is doorgereden; dat terwijl Hannie, Bassa en zij nog ter plaatse op de Tiendweg stonden op de scheiding tussen de rijbaan en de berm, het Volkswagenbusje weer kwam terugrijden; dat zij zag dat het busje, toen dit hen naderde, naar hun zijde van de weg kwam rijden in hun richting; dat Cees Bassa Hannie en haar op dat ogenblik de berm induwde; dat dit busje rakelings langs de berm aan hun zijde hen voorbijreed; dat er geen enkele noodzaak bestond dat het busje gezien de rijrichting naar links zou gaan; dat zij zich, toen beklagde met het busje op haar kwam aangereden en haar rakelings passeerde, werkelijk bedreigd voelde;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 13 oktober 1967 opgemaakt door H. J. Streefkerk, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee en A. J. Sterk, marechaussee 1e klasse, opsporingsambtenaar, beiden behorende tot de Brigade Koninklijke Marechaussee Dordrecht, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

Cornelis Bassa:

dat hij op 30 september 1967 omstreeks 20.00 uur op de **Tiendweg** te **Leerdam** met **Mientje Boot** en Hannie van de Wal stond langs de kant van de weg in het gras; dat hij zag dat S. met diens auto aan kwam rijden; dat hij zag dat S. zijn auto naar links stuurde, in de richting waar zij stonden en met zijn auto ongeveer een halve meter langs hen heen reed met een snelheid van omstreeks 35 à 40 km per uur;

Overwegende, dat het Hof op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklagde onder I subsidiair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij in werkelijke dienst als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, op 30 september 1967 te **Leerdam** door als **bestuurder** van een vierwielig motorrijtuig op een voor het openbaar „verkeer openstaande weg aldaar opzettelijk op **Wilhelmina Boot** te „komen toerijden en door alstoen aldaar dreigend tegen voornoemde „**Wilhelmina** te zeggen: „ik rijd je kapot” (of woorden van gelijke „strekking) haar heeft bedreigd met zware mishandeling”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

„bedreiging met zware mishandeling”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 285 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde onder **I** subsidiair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat het feit, gesteld onder **II** van hogergenoemde telastlegging, in de in bovenvermeld vonnis aangehaalde beschikking tot verwijzing d.d. 8 november 1967 is vermeld onder **I** meer subsidiair en wel, volgens de tekst van deze beschikking: „indien terzake van het „primair en subsidiair gestelde geen veroordeling mocht volgen”;

Overwegende, dat dit onder **I** meer subsidiair in voornoemde beschikking tot verwijzing gestelde feit, in de telastlegging onder **II** voorkomt zonder de toevoeging van een voorwaarde overeenkomstig aan de in de vorige overweging genoemde voorwaarde, zodat dit feit in de telastlegging is opgenomen als een afzonderlijk feit ten opzichte van het in die telastlegging onder **I** primair en **I** subsidiair gestelde;

Overwegende, dat daardoor aan beklagde meer ten laste wordt gelegd dan waarvoor hij door de ingevolge artikel 11 van de Rechtspleging bij de Land- en de Luchtmacht door de bevelhebber der Landstrijdkrachten benoemde hoofdofficier naar de militaire rechter is verwezen en — nu het Hof het onder **I** subsidiair tenlastegelegde als bewezen heeft aangenomen — voor wat betreft dit meerdere, zijnde het in de telastlegging onder **II** gestelde, aan de telastlegging geen beschikking tot verwijzing ten grondslag ligt, zodat terzake van dit feit geen recht tot strafvordering voor de Auditeur-Militair voornoemd aanwezig is, en beklagde met toepassing van artikel 193 van voornoemde Rechtspleging ook op dit punt moet worden vrijgesproken;

overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van de beklagde;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen het uitspreken van een voorwaardelijke veroordeling;

Gezien . . . enz.;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan hoger beroep, en opnieuw rechtdoende;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklagde onder **I** primair is ten laste gelegd; spreekt hem daarvan vrij;

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gekwalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklagde *terzake* tot een gevangenisstraf voor de tijd van *zes weken*;

Beveelt, dat deze gevangenisstraf niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij het Hof later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelde zich voor het einde van een proeftijd van *twee* jaar heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit dan wel zich op andere wijze heeft misdragen, of niet heeft nageleefd de door het Hof gestelde bijzondere voorwaarde dat hij zich gedurende het eerste jaar van voormelde proeftijd zal onthouden van het besturen van burgermotorrijtuigen (inclusief bromfietsen);

Verklaart niet bewezen hetgeen beklagde onder I subsidiair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen; spreekt hem daarvan vrij;

Verklaart geen recht tot strafvordering aanwezig ten aanzien van hetgeen beklagde onder II is ten laste gelegd; spreekt hem daarvan vrij.

TUCHTRECHTSPRAAK

Commandant 4e Divisie

Beschikking van 17 juli 1968

Een reserve-eerste-luitenant-arts was gestraft met 10 dagen licht arrest wegens vermeende negatie van de Algemene aanwijzingen voor de MGD door, met overschrijding van zijn bevoegdheid, een met 12 dagen streng arrest gestrafte soldaat zonder onmiddellijke noodzaak uit de cel te hebben doen overbrengen naar het kantonnementsziekenverblijven zonder de betrokken commandant daarvan te hebben verwittigd, alsmede wegens het zich onvergenoegd hebben getoond over dienstverhoudingen in het bataljon.

Het werd wenselijk geacht, dat het beklag in behandeling werd genomen door de chef van de eigenlijke beklagmeerdere, daar laatstgenoemde als gevolg van aan de strafoplegging voorafgegane besprekingen met de strafoplegger omtrent de persoon van klager en diens wijze van dienstdoen, waarbij ook de feiten die tot de strafoplegging hadden geleid, niet onbesproken waren gebleven.)

Tenietdoening van de strafoplegging. Klager had in de uitoefening van zijn functie van arts van een militair onderdeel gefaald in het tot standbrengen en onderhouden van een goed samenspel tussen: hem als medisch adviseur van de commandanten van de aan zijn zorg toevertrouwde militairen en die commandanten en wel in zodanige mate en na herhaalde pogingen van zijn BC om daarin verbetering te brengen, dat een krijgstuchtelijke correctie mogelijk te rechtvaardigen zou zijn geweest, doch niet wegens de aan klager in de omschrijving der strafreden verweten vergrijpen.

(W.K. art. 10, 11, 61, 65: K.B. van 21 april 1922, Stb. 205;
R.K. art 12 (2).

De Generaal-Majoor . . . , Commandant van de 4e Divisie;

Gezien het beklagschrift van de Reserve Ie luitenant-arts J., registratienummer . . . , destijds ingedeeld bij . . . Pantser Infanterie Bataljon en thans ingedeeld bij het Garnizoens-Commando . . . , houdende de op 31 mei 1968 kenbaar gemaakte wens, zich te beklagen over de straf van 10 dagen licht arrest met de strafreden:

„Ondanks andermaal herhaalde waarschuwingen inzake zijn dienst-, verrichtingen de Algemene Dienstaanwijzingen voor de MGD ge-, negeerd door met overschrijding van zijn bevoegdheid, zonder de be-

---

¹⁾ Zie ook besch. H.M.G. van 14 febr. 1967, M.R.T. LX, 1967, blz. 242.

„trokken commandanten te raadplegen of te verwittigen en zonder on-
„middellijke noodzaak, een streng arrestant uit de cel te doen overbren-
„gen naar het kantonnementsziekenverblijf; bovendien zich onverge-
„noegd betoond over de dienstverhoudingen in het bataljon door de in-
„houd van een gesprek, waarin hij door de bataljons-commandant ern-
„stig was terechtgewezen, aan een ondergeschikte over te brengen, daar-
„door mede aanleiding gevende tot het aankweken van ontevredenheid
„en een slechte sfeer”

hem opgelegd door de luitenant-kolonel A., Commandant . . . Pantser
Infanterie Bataljon en hem op 28 mei 1968 ter kennis gebracht;

Gehoord de klager, de strafoplegger, de kapitein-arts G. J. Blanken,
de luitenant-kolonel-arts W. T. Newsum, de sergeant 1e klasse W. en
de sergeant 1e klasse H. W. F. Broers;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden, waaronder
een op 21 mei 1968 opgemaakt proces-verbaal van een in opdracht van
de Commandant van . . . Pantser Infanterie Brigade in de zaak gehou-
den huishoudelijk onderzoek;

Overwegende, dat, aangezien er in de aan de strafoplegging vooraf-
gaande periode omtrent de persoon van klager en van zijn wijze van
dienstdoen in die mate besprekingen zijn gevoerd tussen de strafopleg-
ger en zijn brigade-commandant en daarbij ook de feiten, die tot de
onderhavige strafoplegging hebben geleid niet onbesproken zijn geble-
ven, het wenselijk is geacht, dat klager's beklag in behandeling wordt
genomen door de directe chef van bedoelde brigade-commandant;

Overwegende wat de feiten betreft, dat door klager is verklaard en
ook overigens uit het gehouden onderzoek is gebleken, dat op 16 mei
1968 de dienstplichtig soldaat 1e klasse C., dienende bij de . . . Brigade
Geneeskundige compagnie door zijn compagniescommandant is ge-
strakt met 12 dagen streng arrest; dat klager dit op vrijdagmorgen 17
mei 1968 — uiteraard — van zijn ondergeschikten vernam; dat in de
loop van vrijdagmiddag 17 mei 1968 klager per telefoon van de wacht-
commandant van de legerplaats de melding ontving, dat er twee met
streng arrest gestrafte militairen in de cel verbleven; dat klager daarna
om ± 16.00 uur deze militairen in zijn functie van arts heeft bezocht;
dat hij diezelfde avond te ± 19.00 uur de soldaat C. heeft bezocht en
vrijwel direct daarna deze soldaat naar het ziekenverblijf van de leger-
plaats heeft doen overbrengen, omdat hij, meer nog dan na zijn middag-
bezoek van mening was, dat de psychische toestand van de soldaat C.
dit noodzakelijk, dan wel zeer gewenst deed zijn; dat klager zijn besluit
hiertoe vóór de overbrenging aan de Officier van Piket heeft medege-
deeld; dat deze officier van piket zonder meer met deze beslissing in-
stemde; dat klager de volgende morgen, na eerst ziekenrapport te heb-

ben gehouden en daarna diverse afgesproken patiënten te hebben behandeld, alvorens de gelegenheid te hebben gehad daarna de compagniescommandant van de soldaat omtrent de overbrenging in kennis te gaan stellen, in het ziekenverblijf bezocht werd door deze commandant en de bataljons-commandant; dat laatstgenoemde toen zijn afkeuring over klager's wijze van doen heeft uitgesproken; dat daarna de strafoplegging, waarvan beklag, is gevolgd; dat met de „strubbelingen” in verband met eerder besproken overbrenging van de soldaat C. coincideerde het rondgaan onder het geneeskundig personeel van geruchten omtrent moeilijkheden tussen klager en zijn bataljons-commandant en het resulteren in een zeer waarschijnlijke overplaatsing van klager naar een ander onderdeel; dat naar aanleiding daarvan de sergeant 1e klasse W., behorend tot bedoeld geneeskundig personeel in de avond van 17 mei 1968 in de onderofficierskantine, na gebruik van alcoholhoudende consumpties op zeer onkrijgstuchtelijke en laakbare wijze zijn mening heeft geuit o.a. over die overplaatsing en over de kwaliteiten van officieren in het bataljon; dat deze sergeant voor dit wangedrag krijgstuchtelijk is gestraft; dat klager nog heeft verklaard dat naar zijn persoonlijke mening een commandant niet behoort te mogen afwijken van het advies van de arts van zijn onderdeel;

Overwegende, dat de strafoplegger onder meer heeft verklaard, dat, wat het eerste in de strafreden omschreven feit betreft, hij van mening is, dat klager, alvorens zijn oordeel, dat overbrenging van de cel naar het ziekenverblijf geboden danwel gewenst was, door de daadwerkelijke overbrenging te doen volgen, daartoe eerst de toestemming van de commandant van de gestrafte had behoren te vragen, althans deze commandant daarover had moeten inlichten; dat hij deze mening baseert op de Algemene Dienstaanwijzingen van de Militair Geneeskundige Dienst Nr. 4019; dat hij weet, dat deze dienstaanwijzing aan klager zeer goed bekend is; dat hij bij klager gedurende de tijd gedurende (welke, *Red.*) hij in het bataljon diende, heeft geconstateerd, dat deze geen juist begrip heeft van zijn functie en taak als militair arts en dat hij klager heeft leren kennen als een eigengereide en eigenwijze persoonlijkheid, die, ondanks hij hem vele malen over zijn functie-uitoefening heeft onderhouden, niet bereid is tot die samenwerking, die in de krijgsmacht tussen arts en commandant noodzakelijk is; dat gebleken is, dat klager's mening, dat de psychische toestand van de soldaat C. op vrijdagavond 17 mei 1968 van dien aard was, dat onmiddellijke overbrenging naar het ziekenverblijf geboden was, onjuist was; dat immers de soldaat 1e klasse C. op zaterdagmorgen door de brigade-arts, de kapitein-arts Blanken is onderzocht; dat deze daarna aan hem, strafoplegger, verklaarde dat hij de toestand van C. niet zodanig achtte dat een verblijf in de cel nadelige gevolgen zou kunnen hebben of niet verantwoord was; dat daarop de

soldaat C. opnieuw in de cel is ingesloten en daarna daarin zonder schadelijke gevolgen zijn gehele straf heeft ondergaan; dat hij, wat het als tweede in de strafreden omschreven feit betreft, heeft verklaard, dat hij voor het in het bij de stukken aanwezige proces-verbaal van huis-houdelijk onderzoek gerelateerde wangedrag op vrijdagavond 17 mei 1968 van de sergeant 1e klasse W., klager verantwoordelijk acht, omdat naar zijn mening en overtuiging klager, door zijn gemis aan begrip van militaire verhoudingen te gemeenzaam met zijn ondergeschikten omging, althans te veel zaken en omstandigheden, waarop hij kritiek heeft, bijvoorbeeld zijn op handen zijnde overplaatsing, met zijn ondergeschikten heeft besproken; dat klager als zeker kon aannemen dat dergelijke gesprekken en mededelingen zouden worden doorverteld en tenslotte zodanige algemene bekendheid zouden krijgen zoals ook blijkt te zijn gebeurd, dat daardoor de sfeer in het bataljon zeer nadelig kon worden beïnvloed; dat dit laatste ook het geval is geweest, hetgeen onder meer blijkt uit de uitlatingen van de sergeant 1e klasse W. in de onderofficierskantine in de avond van vrijdag 17 mei 1968;

overwegende, dat de brigade-arts, de kapitein-arts C. J. Blanken onder meer heeft verklaard, dat hij, vernomen hebbende, dat klager een met streng arrest gestrafte soldaat uit de cel naar het ziekenverblijf had doen overbrengen in verband met diens psychische toestand en omdat hij had vernomen, dat de bataljonscommandant bedoelde soldaat *coûte que coûte* in de cel wilde houden, bedoelde soldaat op zaterdagmorgen 18 mei 1968 heeft bezocht en onderzocht; dat hij de toestand van deze soldaat C. toen niet zodanig vond, dat deze beslist niet in de cel zou mogen vertoeven; dat hij toen uiteraard niet heeft kunnen beoordelen of dit de vorige avond wel het geval was; dat het hem bekend is dat sedertdien de soldaat C. zijn straf geheel in de cel heeft ondergaan; dat klager van de inhoud van een onaangenaam onderhoud, dat hij met de bataljonscommandant had gehad, het een en ander met hem, Blanken, in het ziekenverblijf heeft besproken; dat hij zich meent te herinneren, dat daarvan toen een of meer ondergeschikten getuige waren en dat hij zich meent te herinneren, dat de sergeant 1e klasse W. die ondergeschikte of een van die ondergeschikten was; dat klager bij dit onderhoud met hem, Blanken, zeer geëmotioneerd was; dat hij zich kan voorstellen, dat klager o.m. daardoor er niet op heeft gelet of er ondergeschikten in de nabijheid waren; dat hij van opzet bij klager om dit gesprek met hem, Blanken, juist in aanwezigheid van derden te voeren, geen sprake acht; dat hem geen enkele bepaling in de Algemene Dienstaanwijzingen voor de Militair Geneeskundige Dienst bekend is, die aan de militaire arts enige aanwijzing geeft hoe in gevallen als het onderhavige te handelen, noch in positieve, noch in negatieve zin; dat hij van mening is, dat klager, na wat hij in de namiddag, dus bij zijn eerste bezoek aan de sol-

daat C., meende te constateren, de commandant van C. hiervan in kennis had moeten stellen; dat klager hem nog verteld heeft, dat hij, zodra de gelegenheid zich daartoe zou hebben voorgedaan, van zijn ingrijpen, de commandant van C. in kennis had willen stellen, doch dat dit niet meer nodig was door de komst van de commandant van C. en de bataljonscommandant bij hem, klager;

Overwegende, dat de sergeant 1e klasse W., tewerkgesteld bij het Ziekenverblijf van de Legerplaats Oirschot, onder meer heeft verklaard, dat hij inderdaad in de avond van de 17e mei 1968 in de onderofficiers-kantine, na een aantal glazen bier te hebben gedronken, in tegenwoordigheid van andere onderofficieren, de in het in deze zaak opgemaakte proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek gerelateerde uitlatingen heeft gedaan te weten:

1. De Officier van Piket stond mooi te kijken, toen wij die streng arrestant uit de cel haalden.

2. Die commandanten van jullie, die hun mensen streng arrest geven, zijn waardeloos. Trouwens wij halen ze toch weer uit de cel en leggen ze op ziekenzaal totdat hun straf om is.

3. Weten jullie dat bij je onderdeel commandanten zitten die S 2 B hebben.

4. Ik zei tegen dokter J.: Er zit weer een maat van ons in de cel, die moeten we er uit halen.

5. Maandag wordt er beslist of J. bataljons-arts mag blijven, dank zij jullie commandant, althans woorden van dergelijke strekking;

dat in het geneeskundig peloton beslist niet een soort „afpraak” gold, dat wij, als collega's van ons peloton in de cel zouden terecht komen, wij hen op medische gronden er altijd weer uit zouden proberen te krijgen; dat, voor zover hem bekend, nog nimmer eerder een lid van het medisch team met celstraf was gestraft; dat hij opmerkingen van de Officier van Piket „Nu snap ik het, hospikken vallen elkaar niet af”, gemaakt toen hij W., de soldaat C. uit de cel kwam halen, als een grap beschouwde en daarom daarop in dezelfde geest wilde reageren met zijn opmerking „terecht”; dat hij op die vrijdagavond wel geëmotioneerd was, door het bericht van de op handen zijnde overplaatsing van dokter J., o.a. door dat hij de dokter graag mocht; dat hij van niemand wist, dat hij een S 2 B zou hebben; dat hij nimmer inzage had gehad van medische bescheiden en hij dokter J. ook nimmer over medische geheimen heeft horen spreken; dat wel algemeen en ook hem bekend was, dat de dokter het moeilijk had; dat dit door dokter J. echter nimmer met zoveel woorden met hem, W., of met zijn collega's is besproken, doch dat hierover wel het een en ander was opgevangen uit gesprekken

tussen dokter J. en diens collega's, waarbij ook die over hun moeilijkheden spraken; dat de bovenbedoelde opmerkingen dienen te worden beschouwd als een soort „doorslaan" tengevolge van zijn misnoegde gemoedsstemmingen gebruik van nogal wat bier en op geen enkele grond berusten; dat dokter J. zou worden overgeplaatst, heb ik voor het eerst gehoord van mijn collega, de sergeant 1e klasse Broers; dat hij niet weet of er toen ook al anderen waren die van de overplaatsing wisten; dat hij zich van een gesprek tussen de kapitein-arts Blanken en dokter J., waarbij laatstbedoelde een onderhoud tussen hem en de bataljonscommandant besprak, niets kan herinneren;

Overwegende, dat de sergeant 1e klasse Broers onder meer heeft verklaard, dat de luitenant-arts J. hem eens uit zich zelf heeft verteld, da hij waarschijnlijk zou worden overgeplaatst; dat de dokter op zijn vraag waarom dit zou gebeuren niet meer geantwoord heeft; dat dit door hem is doorverteld aan de sergeant 1e klasse W.; dat hij toen de indruk had dat W. dit toen voor het eerst hoorde; dat dokter J. over het algemeen niet sprak over wat hem was wedervaren; dat dokter J. wel eenmaal van zijn verbolgenheid heeft laten blijken, toen de bataljons-commandant hem had onderhouden over het late tijdstip van het ziekenrapport; van een gesprek tussen dokter J. en de kapitein-arts Blanken over een onaangenaam onderhoud tussen dokter J. en de bataljons-comandant heb ik nimmer iets gehoord; ook heeft dokter J. daarover nimmer met mij gesproken; dat hij nooit heeft horen zeggen, dar het voor de dokter gemakkelijk zou zijn om met streng arrest gestraften uit de cel te krijgen of iets van dien aard;

Overwegende, dat bij het onderzoek, waarbij ook informaties daaromtrent zijn ingewonnen bij de 4e Divisie-arts en de Legerkorps-arts, is gebleken, dat de Algemene Dienstaanwijzingen voor de Militaire Geneeskundige Dienst geen voorschriften bevatten waarbij aan onderdeel-artsen is voorgeschreven wat te doen of wat niet te doen, wanneer een militair-arts meent, dat er medische, doorgaans psychische, noodzaak aanwezig is om het verblijf in een cel van een gestrafte militair zo spoedig mogelijk voorlopig te doen vervangen door een andere wijze van ondergaan wat de plaats betreft; dat de regelen, gesteld in nr. 4019 van genoemde Algemene Dienstaanwijzingen, waarop naar uit het onderzoek is gebleken, de strafoplegger het eerste gedeelte van de motivering van zijn strafoplegging klaarblijkelijk heeft gebaseerd, een geheel ander onderwerp regelt, nl. niet gaat over de vraag wat een militair-arts moet doen wanneer hij constateert, dat een bepaalde in de cel vertoevende militair dit verblijf psychisch niet of minder goed verdragen kan, doch bepaalt wat de militaire arts in samenwerking met de strafoplegger moet gaan onderzoeken, waardoor de met streng arrest gestrafte militair tot zijn zodanig ernstig onkrijgstuchtelijk gedrag gekomen

is, dat hem de straf van streng arrest moest worden opgelegd, een voorgeschreven procedure, die ook moet worden toegepast, wanneer de man in de cel zich daarin heel wel voelt;

Overwegende, dat ook in artikel 11 van de Wet op de Krijgstucht en het daarbij behorende Uitvoeringsbesluit van 21 april 1922, regelende een door de Commandierend Officier te bepalen wijziging in de tenuitvoerlegging van verzaamd en streng arrest, geen bindend voorschrift is te vinden voor het geval de psychische toestand van een gestrafte zulk een wijziging noodzakelijk dan wel vereist doet zijn;

Overwegende, dat het ontbreken van een regeling voor gevallen als het onderhavige geheel logisch is, daar het toch zal kunnen voorkomen, dat de psychische toestand van een met celstraf gestrafte militair van dien aard is, zij het ook maar tijdelijk misschien, dat een arts onmiddellijk moet kunnen ingrijpen, desnoods zonder voorafgaand overleg met wie ook; dat twijfel omtrent de noodzaak om in het onderhavige geval de gestrafte militair zo spoedig mogelijk van de cel naar het ziekenverblijf over te brengen alleszins voorstelbaar is, doch niet kan worden aangetoond, dat die noodzaak alstoen niet aanwezig was; dat bovendien de klager den overbrenging en de reden waarom, eerst heeft besproken met de alstoen dienstdoende officier van piket, die zich daarmee zonder meer tegenover klager accoord verklaarde;

Overwegende, dat nu aan klager niet kan worden verweten, dat hij de Algemene Dienstaanwijzingen voor de Militaire Geneeskundige Dienst noch een bepaald voorschrift van deze dienstaanwijzingen heeft genegeerd, dan wel heeft overtreden, de strafoplegging, voorzover daarmee gemotiveerd, niet gehandhaafd kan worden;

Overwegende, dat uit het onderzoek evenmin is gebleken dat klager de inhoud van een gesprek met zijn bataljons-commandant, waarbij hij door laatstgenoemde ernstig was terechtgewezen, ter kennis van een ondergeschikte heeft gebracht of met een ondergeschikte heeft besproken en derhalve nog minder is gebleken, dat hij dusdoende zich onvergenoegd heeft betoond over „de dienstverhoudingen in het bataljon” en derhalve ook dit gedeelte van de motivering van de strafoplegging niet kan worden gehandhaafd;

overwegende, dat bij het onderzoek wel is gebleken, dat klager in de uitoefening van zijn functie van een militair onderdeel heeft gefaald in het tot stand brengen en onderhouden van een goed samenspel tussen hem als medisch adviseur van de commandanten van de aan zijn zorg toevertrouwde militairen en die commandanten en wel in een zodanige mate en na herhaalde pogingen van zijn bataljons-commandant om daarin verbetering te brengen, dat een krijgstuchtelijke correctie mogelijk te rechtvaardigen zou zijn geweest; dat een beklag-

meerdere bij een beslissing op een gedaan beklag echter wat de omschrijving van de strafreden betreft, slechts heeft na te gaan of deze de strafoplegging wel of niet terecht motiveert en niet bevoegd is, de strafoplegging in stand te laten onder omschrijving van andere feiten dan de oorspronkelijk vermelde;

Beschikkende op het beklag: doet de strafoplegging **teniet**.

Bepaalt, dat van deze beschikking een afschrift aan klager zal worden uitgereikt en voorts afschriften zullen worden gezonden aan de Bevelhebber der Landstrijdkrachten en aan de strafoplegger.

Vragen door de leden der Kamer gesteld overeenkomstig artikel 107 van het Reglement van Orde, en de daarop door de Regering schriftelijk gegeven antwoorden.

763. VRAGEN van de heer LANKHORST (P.S.P.) inzake het rekening houden met het advies van een militaire arts bij strafoplegging aan militairen. (Ingezonden 5 juni 1968).

1. Is het waar, dat in de legerplaats Oirschot onlangs een dienstplichtig soldaat in strijd met een uitdrukkelijk medisch advies van de militaire arts op last van de commandant met streng arrest in een cel werd opgesloten?

2. Indien vraag 1 bevestigend wordt beantwoord, wil de Minister dan mededelen in hoeverre in militaire dienst in het algemeen en bij de handhaving van de krijgstucht in het bijzonder, met adviezen van de militaire arts rekening dient te worden gehouden?

3. Wanneer uit het antwoord op vraag 2 zal kunnen worden afgeleid dat een advies van de militaire arts dient te prevaleren, is de Minister dan bereid maatregelen te treffen, dat zowel in het onderhavige geval als in het algemeen hieraan de hand wordt gehouden?

ANTWOORD van de heer DEN TOOM, Minister van Defensie. (Ingezonden 26 juni 1968).

1. Deze vraag wordt ontkenkend beantwoord.

Op 16 mei 1968 werd een militair behorend tot een geneeskundig peloton van een infanteriebataljon in de legerplaats Oirschot door zijn Commandant gestraft met 12 dagen streng arrest. De bataljonsarts werd dezelfde dag hiervan op de hoogte gesteld.

Op 17 mei 1968 heeft de bataljonsarts betrokkene tweemaal bezocht. Omdat bij diens tweede bezoek de toestand van de gestrafte militair daartoe aanleiding gaf, werd deze om 19.00 uur, met instemming van de officier van piket, naar het kantonnementsziekenverblijf overgebracht.

Nadat betrokkene op 18 mei d.a.v. wederom door de bataljonsarts was onderzocht en daarbij in staat werd geacht de straf van streng arrest te ondergaan werd deze straf op last van de bataljonscommandant verder ten uitvoer gelegd.

2. Met betrekking tot vraag 2 wordt aangetekend, dat de commandant kennis neemt van het door de militaire arts naar aanleiding van een onderzoek of behandeling uitgebracht advies en daarop op eigen verantwoordelijkheid beslist. Indien zijn beslissing afwijkt van het advies stelt hij de betrokken officier-arts daarvan onmiddellijk op de hoogte.

Voorts is voorgeschreven dat een militair, die is gestraft met streng arrest — ongeacht of hij al dan niet ziek is — door de officier-arts wordt bezocht. Daartoe is de commandant verplicht de officier-arts van een dergelijke strafoplegging in kennis te stellen. Uiteraard worden de adviezen van de officier-arts opgevolgd.

3. Deze vraag heeft de ondergetekende aanleiding gegeven — zulks om misverstand *terzake* geheel uit te sluiten — de commandanten uitdrukkelijk te doen kennen, dat het advies van de militaire arts dient te worden opgevolgd.

NASCHRIFT

Ingevolge art. 11 W.K. kan de commanderende officier met inachtneming van het K.B. van 21 april 1922, Stb. 205, wijziging brengen in de plaats waar en de wijze waarop de straf van streng arrest zal worden ondergaan, ingeval de lichaamstoestand van de met streng arrest gestrafte militair enz. afwijking van de bepaling betreffende het ondergaan van streng arrest in het belang van de gestrafte nodig maakt.

Men kan de naleving van dit wetsvoorschrift, en de eventuele afwijking daarvan in bepaalde omstandigheden, vergelijken met de naleving van een gegeven bevel, en de eventuele afwijking daarvan in bepaalde omstandigheden, zoals bepaald is in het initiatiefartikel 12 van het Reglement betreffende de Krijgstucht. Lid 2 van dit artikel bepaalt o.m.:

„Indien het een militair blijkt dat, als gevolg van wijziging der omstandigheden sedert het ogenblik waarop het bevel gegeven werd of van het bestaan van een andere toestand ter plaatse dan door de lastgever werd verondersteld, een hem door een meerdere gegeven dienstbevel niet uitvoerbaar is of de uitvoering daarvan in strijd zou zijn met het algemeen of militair belang waarop het bevel betrekking had, zal hij den zedelijken moed hebben om, wanneer nieuwe bevelen niet of niet tijdig door hem kunnen worden gevraagd of verkregen worden, zelfstandig te handelen. Hij zal dan zijn eigen inzicht volgen, naar gelang van de omstandigheden of van de door hem bevonden toestand. In zodanig geval zal hij echter den lastgever ten spoedigste in kennis stel-

„len met de door hem getroffen maatregelen en met de reden der afwijking of niet-nakoming van het ontvangen bevel."

Het komt ons voor dat de luitenant-arts, in analogie met de strekking van het gestelde in art. 12, lid 2 R.K. en art. 11 W.K., zich in bovenvermeld geval zónder drálen in verbinding had behoren te stellen met de c.o., deze had behoren in te lichten over zijn bevindingen (reeds na diens eerste bezoek aan de arrestant) en over de noodzakelijkheid of gewenstheid van de overbrenging van de arrestant naar het kantonnementsziekenverblijf. Hij had deze mededeling met zijn advies mondeling z.n. telefonisch kunnen doen. De c.o. was op grond hiervan mede in de gelegenheid geweest de deskundige luitenant-arts in te lichten over de persoon van de arrestant, enz., die dit bij zijn advies in aanmerking had kunnen nemen. De c.o., redelijk mens zijnde, — hetgeen van de luitenant-arts blijkens de laatste overweging der beschikking betwijfeld kan worden —, zou daarmee stellig hebben ingestemd, zelfs zonder de later genomen beschikking door de M.v.D. (art. 10, 11 W.K.; v.g.l. besch. H.M.G. van 19 dec. 1967 blz. 67 hiervóór).

Zou de c.o. op grond van hem moverende redenen niet hebben ingestemd met het advies van zijn deskundige arts dan zou hij daarvoor de volle vemntwoordelijkheid dragen.

Wanneer de c.o. niet bereikbaar zou zijn geweest, waarvan uit de beschikking niet blijkt, dan was de luitenant-arts op grond van de strekking van art. 12, lid 2 R.K. bevoegd geweest de arrestant zelfstandig naar het kantonnementsziekenverblijf te doen overbrengen. In dit geval had hij echter in analogie met de strekking van art. 12, lid 2 R.K. de c.o. ten spoedigste in kennis behoren te stellen van de door hem getroffen maatregel en met de reden daarvan. Wij betwijfelen of deze verwittiging ten spóedigste is geschied als daarmee gewacht wordt tot de volgende dag tot een tijdstip waarop de luitenant-arts dat gelegen kwam. Weliswaar had de arts mededeling gedaan aan de officier van piket maar deze verving de c.o. niet.

Ingeval van juistheid van vorenstaande beschouwing had de strafoplegging mogelijk, zij het gewijzigd, in stand kunnen worden gehouden door de strafreden te beperken tot het verwijt:

„het niet ten spoedigste verwittigen van de c.o.” in plaats van: het niet verwiftigen van deze.

Wat betreft de ad hoc beslissing van de Minister van Defensie in zijn antwoord onder 3 op de vragen van de heer LANKHORST wil het ons voorkomen dat deze niet past in het systeem, dat de bevelhebber verantwoordelijk stelt in zaken op leven en dood behalve als het betreft medische zaken en dat deze lijdt aan innerlijke tegenstrijdigheid, want een advies (mening, gevoel) kent géén verplichte naleving, wel een bevel (in dit geval onafhankelijk van rang of stand).

A. F. S.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

K.B. van 21 maart 1968, nr. 63

(Dienstplichtwet art. 15).

*Aangenomen moet worden, dat de gemeentesecretarie niet behoorlijk zal kunnen functioneren en de belangen der gemeente ernstig geschaad zullen worden, indien de dpl. voor de vervulling van **zijn** dienstplicht aan de secretarie zou worden onttrokken.*

*Gebleken is dat **op** geen enkele wijze in **de** vervanging van de dpl. kon worden voorzien.*

Wij JULIANA, enz.;

Beschikkende op de beroepen, ingesteld door burgemeester en wethouders van Vierpolders te Vierpolders en W. N., dienstplichtige der lichting 1966 uit Hellevoetsluis, tegen de beslissing van Onze Minister van Defensie van 20 okt. 1967, Afd. Dienstplichtzaken, no. 46.07.05.361, waarbij aan W. v. N., voornoemd, vrijstelling van dienst als gewoon dienstplichtige wegens aanwezigheid van een bijzonder geval is geweigerd;

De Raad van State, Afd. voor de Geschillen van Bestuur, gehoord, advies van 28 febr. 1968, nr. 2092/II;

Op de voordracht van de Staatssecretaris van Defensie KL van 14 maart 1968, Afd. Dienstplichtzaken, Bureau Beroepszaken, nr. 46.07.05.361.

O. dat de beslissing van Onze Minister steunt op de overweging, dat de omstandigheid, dat de dienstplichtige als ambtenaar ter secretarie van de gem. Vierpolders, bezwaarlijk kan worden gemist, hem, Minister, geen aanleiding geeft de dienstplichtige te beschouwen in een bijzonder geval te verkeren;

dat burgemeester en wethouders van Vierpolders in beroep aanvoeren, dat zij zich niet kunnen verenigen met de beslissing van Onze Minister van Defensie; dat zij van mening zijn, dat in het onderhavige geval wel sprake is van de aanwezigheid van een bijzonder geval;

dat de dienstplichtige in beroep aanvoert, dat hij zich met de afwijzing van Onze Minister niet kan verenigen en alsnog verzoekt deze te niet te doen en hem vrijstelling c.q. uitstel van dienst wegens aanwezigheid van een bijzonder geval te verlenen; dat naar zijn mening de omstandigheden, welke het gemeentebestuur van Vierpolders noopten tot het indienen van het verzoek om vrijstelling van dienst nog steeds dezelfde zijn;

O. dat op grond van de overgelegde bescheiden en het verhandelde in de openbare vergadering van de Afd. van de Raad van State voor

de Geschillen van Bestuur moet worden aangenomen, dat de secretarie van de gem. Vierpolders niet behoorlijk zal kunnen functioneren en de belangen dezer gemeente in ernstige mate geschaad zullen worden, indien de dienstplichtige voor de vervulling van zijn dienstplicht aan de secretarie zou worden onttrokken;

dat gebleken is, dat op geen enkele wijze in de vervanging van de dienstplichtige kan worden voorzien;

dat onder deze omstandigheden een bijzonder geval als bedoeld in art. 15, eerste lid, onder e, der Dienstplichtwet, aanwezig geacht moet worden;

dat mitsdien de gevraagde vrijstelling uit dien hoofde alsnog verleend dient te worden;

Gezien de Dienstplichtwet;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van de bestreden beslissing van Onze Minister van Defensie, aan W. v. N., dienstplichtige der lichte 1966 uit Hellevoetsluis, wegens aanwezigheid van een bijzonder geval vrijstelling van dienst als gewoon dienstplichtige te verlenen voor de tijd van één jaar.

Onze Minister van Defensie is belast met de uitvoering van dit besluit.

(Overgenomen uit Administratieve en rechterlijke beslissingen 1968, blz. 523/524).

MILITAIR JUSTITIËLE STATISTIEK

Overzicht over de eerste **halfjaren** 1967 en 1968

De Directeur-Generaal van de Statistiek deed de Redactie ter opening in het **M.R.T.**, toekomen het hierna volgende zevental overzichten betreffende de militaire rechtspraak over het eerste halfjaar 1968 met daarnaast, ter vergelijking, de overeenkomstige gegevens over het eerste halfjaar 1967 met betrekking tot:

- a. de omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof naar de aard der delicten: **aantallen** militaire delicten en commune delicten (staat 1);
- b. de personen wier beroepen in de loop van het eerste halfjaar door het Hoog Militair Gerechtshof zijn afgedaan naar de aard der vonnissen (staat **2**);
- c. de omvang van de werkzaamheden van de Krijgsraden voor de Zeemacht, de Krijgsraden voor de Landmacht en de Krijgsraad voor de Luchtmacht naar de aard der delicten: aantallen militaire delicten en commune delicten (staat **3**);
- d. de personen, officieren, onderofficieren en manschappen, naar de aard der vonnissen in verband met de instantie en de aard der delicten (staat 4);
- e. de personen: officieren, onderofficieren en manschappen, op wie de vonnissen der Krijgsraden voor de Zeemacht, de Krijgsraden voor de Landmacht en de Krijgsraad voor de Luchtmacht betrekking hebben (staat 5);
- f. de misdrijven door het Hoog Militair Gerechtshof en de Krijgsraden berecht, naar de aard der delicten (staat 6); en
- g. de als oneigenlijke krijgstuuchtelijke vergrijpen afgedane militaire misdrijven en militaire overtredingen en commune misdrijven en commune overtredingen en de te dier zake opgelegde hoofdstraffen en bijkomende straffen, bij de Koninklijke Marine, de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht (staat 7).

Staat 1. Omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof; 1e halfjaar 1967-1968

	Aard der delicten							
	Militaire delicten				Commune delicten			
	Misdrijven		Overtredingen		Misdrijven		Overtredingen	
	1967	1968	1967	1968	1967	1968	1967	1968
A. Onafgedane beroepen op 1 januari	11	3	1	—	18	8	4	6
B. Beroepen in de loop van het 1e halfjaar: aangebracht	10	7	3	—	40	36	13	30
ingetrokken	—	—	—	—	3	2	1	2
C. Beroepen in de loop van het 1e halfjaar afgedaan door het H.M.G. ...	17	8	3	—	47	22	10	24
D. Beroepen op 30 juni nog onafgedaan	4	2	1	—	8	20	6	10

Staat 2. Personen vermeld in staat 1 rubriek C naar aard der vonnissen; 1e halfjaar 1967-1968

		Bevestiging	Veroordeling				Totaal	
			Onvoorwaardelijk	Voorwaardelijk	Ged. onvoorw. ged. voorw.	Vrijpraak		
Militaire delicten	Misdrijven	1967	4	9	2	1	—	1) 17
		1968	1	6	1	—	—	
	Overtredingen	1967	—	1	—	1	1	3
		1968	—	—	—	—	—	—
Commune delicten	Misdrijven	1967	10	17	3	14	1	2) 47
		1968	5	8	4	5	—	
	Overtredingen	1967	4	4	—	—	2	10
		1968	2	16	—	3	3	24

1) Hieronder 1 oplegging van een krijgstuchtelijke straf.

2) Hieronder 2 opleggingen van een krijgstuchtelijke straf.

Staat 3. Omvang van de werkzaamheden van de Krijgsraden: 1e halfjaar 1967-1968

	Aard der delicten							
	Militaire delicten				Commune delicten			
	Misdrifven		~vertredingen; Misdrifven		Overtredingen			
	1967	1968	1967	1968	1967	1968	1967	1968
a. Krijgsraden voor de Zeemacht								
b. Krijgsraden voor de Landmacht								
c. Krijgsraden voor de Luchtmacht								
A. Onafgedaneraken op 1 januari								
a.	51	26	15	37	40		195	298
b.	132	0	46	46	196	2	473	318
c.	25	23	9	46	25	45	293	252
Totaal	208	250	70	129	261	398	961	868
B. Zaken in de loop van het 1e halfjaar ingeschreven								
a.	471	535	56	18	268	250	1512	1722
b.	827	814	414	557	677	664	5 580	5 806
c.	155	123	329	310	138	125	1 398	1 536
Totaal	1453	1472	799	885	1083	1039	8 490	9 064
C. Zaken in deloop van het 1e halfjaar afgedaan.								
1. door de rechter								
a.	22	19	1	1	81	110	16	18
b.	174	187	34	29	323	290	338	357
c.	38	27	12	20	61	68	97	115
Totaal	234	233	47	50	465	468	451	490
2. door de auditeur-militair								
a.	472	500	42	51	145	170	1 413	1 619
b.	613	582	370	490	359	281	5 261	5 088
c.	127	110	293	257	61	55	1 367	1 287
Totaal	1212	1192	705	798	565	506	8041	7994
waarvan:								
a. sepot								
a.	4	5	5	6	39	77	108	91
b.	119	126	76	99	117	120	613	495
c.	21	12	61	41	44	40	109	79
Totaal	144	143	142	146	200	237	830	665
b. instemming met krijgstu- delijke afdoening								
a.	467	471	2	—	84	89	36	21
b.	346	312	72	25	79	79	144	50
c.	90	84	41	20	4	7	9	3
Totaal	903	867	115	45	167	175	189	74
c. betaalde transacties								
a.			35	45			1 245	1 483
b.			203	323			4 427	4 382
c.			180	194			1 227	1 190
Totaal			418	562			6 899	7 055
D. Zaken op 30 juni nog onafge- daan								
a.	28	42	28	3	82	63	278	383
b.	172	246	56	84	191	353	454	679
c.	15	9	33	79	41	47	227	386
Totaal	215	297	117	166	314	463	959	1448

Staat 4. Personen op wie de in staat 1 en 3 achter rubriek C, sub 1 **vermelde** eindvonnissen betrekking hebben: **1e** halfjaar **1967-1968**

Instantie en aard der delicten	1967		1968	
	Officieren	Onder-officieren en manschappen	Officieren	Onder-officieren en manschappen
A. Hoog Militair Gerechtshof				
Militaire delicten	1	Misdrijven 16	1	7
		Overtredingen 3		
Commune delicten	3	Misdrijven 44	—	22
		Overtredingen 1		
B. Krijgsraden voor de Zeemacht				
Militaire delicten	—	Misdrijven 22	—	—
		Overtredingen 1		
Commune delicten	2	Misdrijven 79	—	110
		Overtredingen 2		
C. Krijgsraden voor de Landmacht				
Militaire delicten	—	Misdrijven 174	—	187
		Overtredingen 1		
Commune delicten	3	Misdrijven 320	4	286
		Overtredingen 11		
D. Krijgsraad voor de Luchtmacht				
Militaire delicten	1	Misdrijven 37	2	25
		Overtredingen 12		
Commune delicten	3	Misdrijven 58	—	68
		Overtredingen 11		

Staat 5. Personen vermeld in staat 4 rubrieken B, C en D, naar aard der vonnissen; 1e halfjaar 1967-1968

Instantie en aard der delicten	Veroordeling			Vrijspreek van de rechter	Onbevoegd-verklaring van de rechter	Nietig-verklaring van de dagvaarding	Terugverwijzing naar Comm. officier	Oplegging van een krijgst. straf
	Voorwaardelijk		ged. onv. voorw.					
	Onvoorwaardelijk	Voorwaardelijk						
A. Krijgsraden voor de Zeemacht								
Militaire delicten	Misdrijven	15	1	5	—	—	—	1
	1968	16	—	1	—	—	—	2
Overtredingen	1967	1	—	—	—	—	—	—
	1968	1	—	—	—	—	—	—
Commune delicten	Misdrijven	39	1	37	4	—	—	—
	1968	68	5	37	—	—	—	—
Overtredingen	1967	14	—	—	2	—	—	—
	1968	16	—	—	2	—	—	—
B. Krijgsraden voor de Landmacht								
Militaire delicten	Misdrijven	135	2	27	6	—	—	1
	1968	138	9	31	4	—	—	1
Overtredingen	1967	13	1	1	—	—	—	19
	1968	26	—	—	3	—	—	—
Commune delicten	Misdrijven	190	19	96	11	1	—	2
	1968	168	9	98	13	1	—	1
Overtredingen	1967	281	3	22	32	—	—	—
	1968	309	3	35	10	—	—	—
C. Krijgsraad voor de Luchtmacht								
Militaire delicten	Misdrijven	16	3	16	3	—	—	—
	1968	11	2	12	—	—	—	2
Overtredingen	1967	10	—	—	2	—	—	—
	1968	20	—	—	—	—	—	—
Commune delicten	Misdrijven	29	6	24	2	—	—	—
	1968	31	1	35	—	—	—	1
Overtredingen	1967	94	—	—	2	—	—	—
	1968	107	—	1	7	—	—	—

Staat 6. Misdrijven door het Hoog Militair Gerechtshof en de Krijgsraden berecht, naar aard der delicten; 1e halfjaar 1967-1968

Aard der delicten	1967					1968		
	Totaal	waarvan		Totaal	waarvan		onvoor- waar- delijk	ged. onv. ged. voorw.
		onvoor- waar- delijk	voor- waar- delijk		onvoor- waar- delijk	ged. onv. ged. voorw.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
A. Wetboek van Strafrecht (Tweede Boek)								
Titel								
V Misdrijven tegen de openbare orde (art. 131 t/m 151)	10	3	—	7	5	5	—	—
VII Misdrijven waardoor de algemene veiligheid van personen of goederen wordt in gevaar gebracht (art. 157 t/m 176)	3	3	—	4	—	—	—	—
VIII Misdrijven tegen het openbaar gezag (art. 177 t/m 206)	13	5	4	4	18	10	—	8
IX Meeneed (art. 207)	1	1	—	—	—	—	—	—
XII Valsheid in geschriften (art. 225 t/m 235)	5	2	2	1	3	3	—	—
XIV Misdrijven tegen de zeden (art. 239 t/m 254)	44	10	8	26	42	6	10	26
XVI Belediging (art. 261 t/m 271)	2	2	—	—	10	7	—	3
XVIII Misdrijven tegen de persoonlijke vrijheid (art. 274 t/m 286)	3	2	—	1	2	—	1	1
XIX Misdrijven tegen het leven gericht (art. 287 t/m 299)	2	2	—	—	2	—	2	2
XX Mishandeling (art. 300 t/m 306)	39	24	—	15	47	34	2	11
XXI Verozaken van de dood of van lichamelijk letsel door schuld (art. 307 t/m 309)	17	8	—	9	4	3	—	1
XXII Diefstal en stroperij (art. 310 t/m 316)	173	88	13	72	174	69	2	103
XXIV Verduistering (art. 321 t/m 325)	40	17	4	19	56	30	3	23
XXV Bedrog (art. 326 t/m 339)	6	2	3	1	8	1	—	7
XXVII Vernieling of beschadiging van goederen (art. 350 t/m 354)	24	13	3	8	24	16	3	5
XXVIII Ambtsmisdrijven (art. 355 t/m 380)	4	4	—	—	—	—	—	—
XXX Begunstiging (art. 416 t/m 420)	9	5	2	2	6	3	—	3
Misdrijven Wetboek van Strafrecht	395	191	39	165	401	187	21	193

B. Bijzondere Wetten									
161	103	13	45	189	126	7	56		
1	—	—	1	1	1	—	—		
1	1	—	—	—	—	—	—		
—	—	—	—	2	2	—	—		
Misdrifven Bijzondere wetten									
163	104	13	46	192	129	7	56		
C. Wetboek van Militair Strafrecht (Tweede Boek)									
Titel									
III Misdrifven waardoor de militair zich aan zijn dienstverplichting onttrekt (art. 96 t/m 107)									
71	48	3	20	98	68	7	23		
IV Misdrifven tegen de ondergeschiktheid (art. 108 t/m 128)									
133	100	8	25	167	134	3	30		
V Schending van verschillende dienstplichten (art. 129 t/m 150)									
24	15	3	6	11	9	1	1		
1	1	—	—	—	—	—	—		
VI Diefstal, verduistering en heling (art. 151 t/m 158)									
28	16	—	12	27	19	3	5		
VIII Verkeersmisdrifven (art. 162 t/m 164)									
Misdrifven Wetboek van Militair Strafrecht									
257	180	14	63	303	230	14	59		
Totaal rubrieken A, B en C									
815	475	66	274	896	546	42	308		
Aantal dubbeltellingen									
212	102	17	93	261	132	8	121		
Aantal veroordelingen									
603	373	49	181	635	414	34	187		

Staat 7. Krijgstuchtelijke afdoening van oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen; 1e halfjaar 1967-1968

	Koninklijke Marine				Koninklijke Landmacht				Koninklijke Luchtmacht				Totaal			
	Militaire		Commune		Militaire		Commune		Militaire		Commune		Militaire		Commune	
	Misdrijven	Over-tredingen	Misdrijven	Over-tredingen	Misdrijven	Over-tredingen	Misdrijven	Over-tredingen	Misdrijven	Over-tredingen	Misdrijven	Over-tredingen	Misdrijven	Over-tredingen	Misdrijven	Over-tredingen
Hoofdstrafpen																
Berisping	6	2	—	—	4	—	1	19	—	—	—	—	10	2	—	—
1967																
1968	1	—	—	—	3	1	14	2	5	—	—	—	9	1	—	20
Strafdienst	21	—	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—	22	1	1	2
1967																
1968	24	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	24	—	—	2
Verplichting, om 2 uur vóór het avondappel in de kazerne of het kwartier te zijn en te blijven	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1967																
1968	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Licht arrest	1)132	1	1)27	1)13	33	43	16	103	8	27	7	7	173	71	43	123
1967																
1968	142	2)10	2)21	2)2	39	19	9	35	13	7	1	5	194	36	31	42
Verzwaard arrest	179	—	29	11	288	56	95	91	94	13	2	2	561	69	126	104
1967																
1968	133	7	47	—	301	31	77	51	108	4	2	1	542	42	126	52
Streng arrest	64	—	23	5	186	5	15	3	16	1	—	—	266	6	38	8
1967																
1968	35	6	10	—	102	3	21	3	8	—	—	—	145	9	31	3
Verlaging	1	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	3	—	1	—
1967																
1968	2	—	—	—	3	—	—	—	2	—	—	—	10	—	—	—
Plaatsing in de tuchtclassse	1	—	—	—	9	—	—	—	—	—	—	—	11	—	—	—
1967																
1968	1	—	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	11	—	—	—
Totaal	404	3	80	31	521	105	128	216	120	41	2	10	1045	149	210	257
1968	338	23	78	3	458	54	121	92	136	11	3	6	932	88	202	101
Bijkomende straffen																
Inhouding van geldelijke militaire inkomsten	15	—	—	—	16	2	2	—	1	—	—	—	32	2	2	—
1967																
1968	8	—	—	—	17	1	3	3	—	—	—	—	25	1	3	3

1) Hieronder respectievelijk 99, 23 en 10 tevens strafdienst.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

De grenzen van het militaire tuchtrecht

Het doet mij genoegen, dat kapitein T. VRIJDAG zich heeft gemengd in de discussie over de „zwembad-beschikking" van Commandant 1 LK.¹ Nu echter kapitein VRIJDAG in zijn commentaar blijk geeft van „bezorgdheid", wil ik graag een poging doen om deze bezorgdheid weg te nemen. Wel heb ik een vraag „vooraf": Wat bedoelt kapitein VRIJDAG met „Mag ik, als een van de troepen-officieren die in de praktijk „regelmatig de consequenties moet opvangen van klimaatsverbeterings-, maatregelen en beklagbeschikkingen als deze een kort commentaar „geven?" Zijn de „klimaatsverbeteringsmaatregelen" dan zo funest voor een richtige handhaving van de krijgstucht? Is het hek van de dam, nu de Commandant van het Legerkorps als tuchtrechter een beslissing heeft genomen, waaruit blijkt dat niet *ieder* wangedrag onder de werking van de krijgstucht valt?

Doch nu het commentaar zelf van kapitein VRIJDAG. Zijn eerste vraag is wat nu het resultaat is van de beslissing van de **Legerkorps**-commandant. Wel, deze vraag lijkt mij niet zo moeilijk te beantwoorden.

De „zwembad beschikking" zal er — naar ik hoop — toe bijdragen, dat commandanten steeds zorgvuldig zullen nagaan of een hun ter kennis gebracht feit al dan niet binnen de grenzen van het tuchtrecht valt; anders gezegd: geheel voldoet aan de in artikel 2 van de Wet op de Krijgstucht vermelde eisen.

Eigenlijk heeft de „zwembad-beschikking niets nieuws gezegd. Want het is altijd al zo geweest dat niet ieder feit een krijgstuchtelijk vergrijp oplevert. De beschikking is slechts daarom interessant, omdat ons weer eens onder het oog gebracht wordt, dat er zekere grenzen aan het militaire tuchtrecht zijn. Het is dan ook niet van belang, wat de betreffende jongedame dan wel had moeten doen om tot vervolging van de militair te geraken. Voor vervolging moet er een vermoeden zijn van een strafbaar feit en het lijkt mij moeilijk dit in het gedrag van de betreffende militair (een meisje in het water duwen) te onderkennen.

Maar stél het geval dat het meisje niet kon zwemmen, en zij, tengevolge van het in het water duwen door de betrokken militair, was verdrinken of daardoor lichamelijk letsel had bekommen. Er zou dan sprake kunnen van dood of letsel door schuld, strafbaar gesteld in artikel 307 en 308 van het Wetboek van Strafrecht. In dat geval zou ook

---

¹ MRT, LX, 1967, pag. 597 e.v.
MRT, LXI, 1968, pag. 129 e.v.
MRT, LXI, 1968, pag. 447 e.v.

een verwijzing naar de Krijgsraad plaats gevonden kunnen hebben. Ik kan hier niets vreemds in zien!

Kapitein **VRIJDAG** vraagt zich verder af wie er nu in zijn hemd staat en wie er in zijn vuistje lacht. Hij geeft daarop ook het antwoord: de rapporteur en de tussenliggende commandanten die de zaak behandeld hebben staan in hun hemd, de kanonnier lacht.

Ik acht deze conclusie niet gerechtvaardigd. In de eerste plaats is hier „recht“ gesproken en ook al kan men het niet eens zijn met de uitspraak, het is nooit goed om in een afwijkende beslissing van een hogere rechter een désavoueren van een lagere rechter te zien. Dit geldt in het strafrecht doch evenzeer in het tuchtrecht. Hoe vaak immers komt het niet voor dat het Hoog Militair Gerechtshof óf de beklagmeerdere de beslissing van de eerste strafoplegger te niet doet? Er is hier — zoals in zovele gevallen — sprake van een ander inzicht, een andere interpretatie van de wet. Het is daarom ook onbevredigend dat kapitein **VRIJDAG** stelt dat zijns inziens de beslissing van de Legerkorps-commandant te betreuren valt „omdat de strafoplegger en de beklagmeerdere hun beslissing konden doen steunen op wet, reglement en toelichting daarop“. Dit suggereert dat de Legerkorps-commandant als het ware de wet en het reglement in de hoek heeft gegooid en met louter eigen denkbeelden heeft gewerkt. En niets is minder waar. Integendeel, de Legerkorps-commandant heeft als (hechte) basis voor zijn beslissing artikel 2 van de Wet op de Krijgstucht genomen!

Waarom zou overigens de kanonnier in zijn vuistje lachen? Ik geloof veel eerder, dat hij gewoon verheugd is geweest met de beslissing. En dat mag hij, want hij had geen krijgstuchtelijk vergrijp gepleegd! En bovendien had de badmeester hem 14 dagen de toegang tot het zwembad ontzegd. Hetgeen mij als een zinnige maatregel voorkomt, die precies past in het kader voor de ordeverstoring in het zwembad en derhalve de kanonnier veel meer zal aanspreken!

Tenslotte brengt kapitein **VRIJDAG** het waarderingsysteem ter sprake met de vraag wat er gedaan zou zijn als de militair het meisje uit het water had gered.

Het (voorlopig) voorschrift „Het waarderingsysteem“ geeft in deel II op bladzijde 5 e.v. de vermoedelijke reactie van Commandant 1e Legerkorps weer „indien de betrokken commandant, naar aanleiding van „zijn verzoek om het gedrag van deze militair te willen toetsen aan het „waarderingssysteem, mededeelt, dat hieraan geen gevolg kan worden „gegeven, omdat het dienstbelang niet is geraakt“ (t.a.p. blz. 448). De Legerkorps-commandant zou dan, neem ik aan, uit bovengenoemd voorschrift als volgt citeren:

„De gedragingen van de militair kunnen worden onderscheiden in:

„a. de voorschriftsgedragingen, . . .
„b. de bereidheidsgedragingen, welke niet steunen op voorschriften en dwingende bepalingen, maar op persoonlijke bereidheid van de „uitvoerder om hetgeen van hem verwacht wordt *zo goed mogelijk* te „doen; hierbij komt het aan op karakter, instelling, enthousiasme, doorzetting, zettingsvermogen, belangstelling en goede wil.
„. . . De bereidheidsgedragingen worden, in tegenstelling tot de voorschriftsbepalingen, in de praktijk zelden bestraft; zij dienen — ten „rechte — eerder te worden gewaardeerd.
„. . . Tot de bereidheidsgedragingen in de zin van het waarderingssysteem moeten ook worden gerekend. . . de verrichtingen, waaronder „zijn te verstaan de in of buiten dienst(verband) verrichte handelingen, „waarbij eigenschappen welke voor de militair typerend zijn, zoals „moed, besluitvaardigheid, initiatief, opofferingsgezindheid, zelfverloochening, doorzettingsvermogen, volharding, enz., op de voorgrond treden.”

Luitenant-Kolonel Mr. S. van der Ploeg.

Errata

Blz. 243, naschrift: regel 1: „wèl” moet zijn: niet; regel 2: „niet” moet zijn: wel.

Blz. 321, noot: „diens 70-jarige leeftijd” moet zijn: diens 75-jarige leeftijd.

Blz. 331, regel 3 van boven: „Vonnis” moet zijn: Sententie.

Blz. 541, regel 15 van boven „leiddraad” moet zijn: leidraad.

Blz. 542, regel 11/12 van onder „onbillijke behandeling” moet zijn: een uitspraak, waarin hij als strafoplegger is betrokken geweest; regel 9/8 van onder „art. 9, lid 4 R.K.” moet zijn: art. 71 W.K.

REGISTER

van deel LXI, 1968

- Aanvang van de **beklagtermijn**. Volstreekte verhindering om de eindbeslissing van het **H.M.G.** in te roepen — 170
- Aanvang van de beroepstermijn van 30 dagen als bedoeld in art. 14 (2) **B.B.O.L.** — en dag van indiening van het bezwaarschrift 244
- Administratieve rechtspraak.
- Klager had in nov. 1965 een huis gekocht en in jan. 1966 het tegoed van zijn bijzondere spaarrekening opgenomen, dat hij had bestemd om daarmee een gedeelte van de op dit huis rustende hypotheek af te lossen. Zijn verzoek om een spaarpremie **terzake** van de verwerving van een onroerende zaak wordt afgewezen, omdat het huis reeds was verworven voordat het spaartegoed was opgenomen. De **C.R.v.B.** handhaaft dit besluit, wijzende op de mogelijkheid premie te verkrijgen **terzake** van de aflossing van de hypotheek 55
- Een eerste-luitenant was per 1 nov. 1966 voorbijgegaan voor bevordering, omdat hij volgens verweerder de vereiste plichtsbetrachting en geschiktheid voor een hogere rang miste. Dit oordeel was gebaseerd op een aan klager opgelegde **krijgst.** straf van 4 dagen streng arrest met name op de daarbij behorende strafreden. Het Mil. Ambt. Gerecht was van oordeel dat klager op voormelde datum wel voldeed aan de voor bevordering gestelde eisen, en verklaarde het bestreden besluit nietig 59
- Omtrent een sergeant der mariniers was een conducerapport opgemaakt, hetwelk na **wijziging** door verweerder rood aangestreepte **passages** bevatte. De **C.R.v.B.** volgt het advies van de door de fgd. voorzitter benoemde deskundige en verklaart verweerders bestreden besluit en het desbetreffende conducerapport nietig 119
- Een **adj.ond.off.** bij de Troepenmacht in Suriname, **oud-K.N.I.L.**-militair, verzocht om na zijn ontslag uit de militaire dienst voor re-
kening van het **rijk** repatriëring met zijn gezin naar Nederland. Verzoek afgewezen 123
- Een **res.korp.** was, nog voordat de termijn van 4 jaren, waarvoor hij zich had verbonden om als k.v.v. te dienen, was verstreken, **ontslagen** met toepassing van art. 22, lid 1 onder e **R.M.A.K.L./K.Lu.**, omdat slechts door het ontslag het belang van de dienst was te behartigen. Aan deze **korp.** werd geen premie uitbetaald, omdat hij door aan hem zelf te wijten oorzaak zijn verplichtingen als k.v.v. niet ten volle heeft kunnen nakomen 177
- Het verzoek van een vliegtuigma-ker-bekleder-parachutepakker die van medio 1960-april 1963 in de Ned. Antillen had gediend, om met terugwerkende kracht tot korporaal te worden bevorderd, nadat hij in de gelegenheid zou zijn gesteld de daarvoor vereiste proeven van bekwaamheid af te leggen, werd geweigerd. Met **weigerings-**besluit berustte op een onjuiste grondslag en werd nietig verklaard . . . 183
- De **M.v.D.** had een bezwaarschrift van een officier tegen een kennisgeving ex art. 14, lid 2 **B.B.O.L.** niet in behandeling genomen, omdat de termijn van beroep zou zijn verstreken. De **C.R.v.B.** achtte het beroep tijdig ingesteld. De termijn van 30 dagen begint te lopen na de dag van ontvangst der kennisgeving en terwijl als dag van indiening van het bezwaarschrift moet gelden de dag waarop het ter post is bezorgd (en niet de dag van ontvangst) 244
- Een ambtenaar had onroerende goederen geërfd, welke hij **hypothe-**cair verbonden had als zekerheid voor een lening, welke hij ter betaling van successierechten had aangegaan. De **Spaarraad** oordeelt dat deze lening heeft gestrekt ter verwerving van de **onroerende** goederen; de lening was het enige middel om dat duurzame eigendom te verzekeren 249
- Een ambtenaar kocht in 1962 voor

- zeer lage prijs een onbewoonbaar verklaarde woning. Hij verbond deze in 1965 hypothecair als zekerheid voor een lening ter financiering van de noodzakelijke voorzieningen voor geschiktmaking voor bewoning van het pand. De Spaarraad oordeelt dat hier premie kan worden toegekend, omdat feitelijk van een nieuwe woning moet worden gesproken 251
- Na een uitspraak van de C.R.v.B. was voor een res. kapitein KLu, alsnog tot 1 mei 1964 de mogelijkheid tot bevordering open gesteld. Toen de kapitein per 1 mei 1962 voor bevordering was voorbijgegaan, verzocht hij op grond van art. 76, 12e Wet res. pers. krijgsm. ontslagen te worden, hetgeen met ingang van 1 juli 1963 werd geëffectueerd. Inmiddels verzocht hij om herstel van hem aangedaan onrecht met betrekking tot zijn bevorderingssgang. Het A.G. verwerpt het standpunt van de kapitein dat de uitspraak van de C.R.v.B. niet getrouwelijk zou zijn tenuitvoergelegd enz. 299
- Hetgeen klaagster terzake van het niet inacht nemen van de termijn voor het indienen van een verzoek om toelating in Nederland, heeft aangevoerd, vermog niet te leiden tot het oordeel, dat de minister bij afweging van de betrokken belangen *niet* in redelijkheid tot de bestreden beschikking heeft kunnen komen 309
- Een opperwachtmeester was begin 1963 veroordeeld tot 14 dagen mil. detentie wegens opz. ongehoorzaamheid. In verband daarmee werd hem in 1967 meegedeeld, dat hij niet de zilveren medaille voor eerlijke en trouwe dienst zou ontvangen, doch eerst na 6 jaar sinds de veroordeling, mits hij dan aan de gestelde voorwaarden zou voldoen. De C.R.v.B. acht deze interpretatie van het Besl. mil. medailles en de ter uitvoering daarvan gegeven beschikking niet juist. Volgens § 4, lid 2 der beschikking kan de medaille worden toegekend na 2 jaar, sinds de veroordeling, mits aan de gestelde voorwaarden is voldaan 369
- Een viertal ond.off. der Kon. marech. maakte bezwaar tegen de per 1 januari 1967 verhoogde inhouding op hun wedde wegens genot van woning. De verhoogde inhouding berustte op een bij Min. besch. aangebrachte wijziging per 1 januari 1967 van § 41 VRBKL 1949, welke regeling, steunend op art 3 R.M.A.K.L./K.Lu., krachtens K.B. van 29 juni 1965, Stb. 331, nadien gewijzigd, tot 1 januari 1968 gehandhaafd bleef. De minister was tot deze wijziging bevoegd. . . 375
- Een sergeant I, van Poolse afkomst, was ontslagen, omdat hij uit hoofde van ziekte of gebreken ongeschikt werd geacht voor het vervullen van militaire dienst. De afwijzing van eisers verzoek om herhaald geneeskundig onderzoek werd afgewezen, omdat het ontslag enz. in rechte onaantastbaar was geworden. Het verzoek om schorsing der behandeling, teneinde getuigen op te roepen, werd eveneens afgewezen 433
- Een sergeant-majoor elektronisch monteur wenste, eventueel tijdelijk, bevorderd te worden tot adj.-ond.-off.-elektron. monteur. Dit werd geweigerd. „Bij vacature" in het Bevorderingsvoorschrift wil niet zeggen dat in zo'n geval bevordering moet plaats hebben, doch dat dit bij vacature bevordering kan 437
- Een verzoek tot erkenning van gewetensbezwaren tegen de vervulling van militaire dienst als ernstige gewetensbezwaren was door de M.v.D. afgewezen. Uit het procesverbaal van de commissie gewetensbezwaren militaire dienst was niet kunnen blijken, dat deze commissie op de ernst van de godsdienstige bezwaren van appellant was ingegaan. Beslissing van de M.v.D. vernietigd 441
- Aan klager werd in 1954 bij K.B. militair invaliditeitspensioen toegekend. Daarbij was ervan uitgegaan, dat hij geen aanspraak kon maken op diensttijdspensioen, omdat hij geen werkelijke diensttijd van 5 jaar kon aanwijzen. Later bleek dat hij met medetelling van vóór de datum van ontslag gelegen burgerlijke diensttijd wel aanspraak kon maken op diensttijdspensioen, hetgeen hem in 1967 werd toegekend. Geen aantasting van dit besluit was mogelijk op een der gron-

- den van art. 58 (1) A.W. **1929**. Een termijn van 10 jaar zal in acht genomen worden voor eventuele pensioencorrecties **495**
- Aan klager was bij K.B. in **1959** militair invaliditeitspensioen toegekend, waarbij was overwogen dat hij geen aanspraak kon maken op diensttijdspensioen, omdat hij geen werkelijke diensttijd van 5 jaar kon aanwijzen. In **1964** bleek dat hij met medetelling van vóór de datum van ontslag gelegen burgerlijke diensttijd wel een werkelijke diensttijd van 5 jaar kon aanwijzen, waarna in **1965** de t.a.v. klager genomen pensioenbeslissing, werden herzien. Uit de bewoordingen van art. **55** der Pensioenwet landmacht **1922** bleek, dat de Kroon bevoegd was deze herzieningsbeslissing te nemen, welke niet aan een tijdslimiet was gebonden . . . **497**
- Klager werd op grond van een stofwisselingsziekte ongeschikt geacht voor de verdere waarneming van de militaire dienst. Hem werd geen invaliditeitspensioen toegekend, omdat de aandoening geacht werd van endogene constitutionele aard te zijn. Op grond van nader geneeskundig onderzoek werd aannemelijk, dat de ziekte tot uiting was gekomen door hevige emotie tijdens een oefening met tanks, waarbij klager kwam te vallen. Verergerend verband als bedoeld in art. 2, 1° onder C der Pensioenwetlandm. **1922** tussen aandoening en militaire dienst aanwezig geacht . . **500**
- De beslissing van de M.v.D., waarbij een verzoek tot erkenning van gewetensbezwaren tegen de vervulling van militaire dienst was afgewezen, was onvoldoende gemotiveerd en diende te worden vernietigd **502**
- Er bestonden enige bezwaren tegen het stafwerk van een kapitein, blijkende uit de waardering van het punt „geschiktheid voor een functie in een staf” met vrij goed en uit de aanvullende opmerkingen. Ook bij onvoldoende kennis en ervaring van een officier is het mogelijk een oordeel omtrent diens geschiktheid voor een staffunctie te geven, indien dit oordeel in belangrijke mate berust op door hem getoonde eigenschappen **544**
- Een sergeant-majoor, werkzaam in een militair hospitaal, had voor een drietal gezichtspunten van een over hem uitgebrachte beoordeling de waardering BC gekregen, bij het bestreden besluit verhoogd tot CD. Hiertegen kwam hij in beroep. Niet gebleken is, dat de waarderingen onjuist waren of dat de beoordeling op onvoldoende gronden zou berusten. Dat dezelfde officier zowel medebeoordelaar als tweede beoordelaar was geweest leverde i.c. geen strijd op met het beoordelingsvoorschrift. **547**
- De M.v.D. had geweigerd vrijstelling van dienst te verlenen wegens aanwezigheid van een bijzonder geval. Aangenomen moet worden, dat de gemeentesecretarie niet behoorlijk zal functioneren en de belangen der gemeente ernstig geschaad zullen worden, indien de dpl. voor de vervulling van zijn dienstplicht aan de secretarie zou worden onttrokken. Gebleken was, dat niet in de vervanging van de dpl. kon worden voorzien . . . **611**
- Afwezigheid.** Zie bij Ongeoorloofde afwezigheid
- Alcoholhoudende drank. Rijden onder invloed van —. Zie bij **Verkeersdelicten.**
- Ambtelijke mededeling.** Een onjuiste — doen aan de overheid: als soldaat-ziekenverzorger aan een sergeant-verpleger op een hem door deze gestelde vraag in strijd met de werkelijkheid geantwoord, dat hij de vorige avond aan de patiënten de voor deze verstrekte medicijnen had toegediend **152**
- Artikel **12**, lid **3 R.K.** Handelen in strijd met de strekking van —. **170**
- Artikel **3 R.M.A.K.L./K.Lu.** **384**
- Artikel **164 W.M.Sr.** Bij de totstandkoming van — is t.a.v. „gebruiken” aansluiting gezocht bij art. **37 W.V.W.** **331**
- Bedreigen met zware mishandeling. — door, na de toevoeging: „ik rijd je kapot”, op een vrouw, die in de berm van de weg stond, in te rijden **596**
- Bedreigen van een meerdere. — mondeling met enig kwaad: „ik maak je kapot” **35**
- mondeling en door een gebaar met enig kwaad door te roepen: „Als je mij aanraakt sla ik je” en daarbij te zwaaien met een pioniersschop in

de richting van die meerdere . . .	35	ning van een straf van 2 dagen licht arrest terzake van: „Als be- stuurder van een AMX-vtg op een met sneeuw glad geworden weg op het kazerneterrein met relatief te grote snelheid een scherpe bocht genaderd, waardoor het voertuig in de bocht ging slippen	241
— mondelingnictenigkwaad: „als het zo doorgaat sla ik je met een pomp- stok de hersens in”	534	— Aan een strafoplegging moet een verhoor van de verdachte vooraf- gaan, zoals bedoeld in art. 46 W.K.; bij niet inachtneming van dit voorschrift kan de opgelegde straf niet worden gehandhaafd.	296
Beklagbeschikking. Over de inhoud ener —	539	— Uitvoerig gemotiveerde tenietdoe- ning van een krijgstuchtelijke strafoplegging wegens het niet be- wezen zijn van het aan klager ver- weten vergrijp: gepoogd voortijdig de kazerne te verlaten	358
Beklagzaken — Het is ondermijnend voor het gezag van hen, die daarmede bekleed zijn, indien al dan niet in hun aanwezigheid, in het bijzijn van minderen, dit gezag in discrediet wordt gebracht door een wijze van het stellen van vragen en het maken van opmerkingen, waar- door de indruk wordt gewekt, dat een commandant bij het aanwijzen voor verschillende diensten, onder- scheid maakt tussen bepaalde meer- deren en hun minderen ten nadele van laatstgenoemden	46	— Wijziging van een opgelegde straf van 4 maanden plaatsing in een tuchtklasse in 10 dagen streng arrest. De strafoplegger verklaarde dat hij zich niet ten volle vergewist had van de omstandigheden, waar- onder klager het onkrijgstuchtelijk gedrag had begaan en dat deze ver- keerd was aangepakt	366
— Verlaging van een res. korporaal (k.v.v.) tot de stand van soldaat der laagste klasse wegens een vier- tal krijgstuchtelijke vergrijpen	50	— Tenietdoening van een straf wegens de geringe importantie van de krijgstuchtelijke misdraging	422
— Tenietdoening, naar aanleiding van beklag, van een aan een kanonnier opgelegde straf van 6 dagen licht arrest	51	— Tenietdoening van een straf ex art. 50 W.K., opgelegd wegens on- gehoorzaamheid vaneen korporaal, naar aanleiding van een aan deze verleend pardon door de sergeant- majoor, d.d. officier van de week, tegen wie de ongehoorzaamheid was gepleegd, nadat de straf na beklag was gewijzigd	425
— Een eerste-luitenant trad op als officier van de basisweekdienst, waartoe hij de beschikking had over de wacht. Ter gelegenheid van de jaarwisseling liet hij het 9 man sterke wachtpersoneel het nieuwe jaar inluiden middels het verschie- ten van enige, na een oefening niet verschoten en niet bij het hoofd van de inwendige dienst ingeleverde, losse patronen. Na beklag werden andere feiten aan de strafreden toegevoegd	106	— Tenietdoening van een strafopleg- ging naar aanleiding van beklag, omdat klager zich niet aan het hem verweten vergrijp had schuldig ge- maakt	484
— Tenietdoening van een strafopleg- ging daar het tweede gedeelte der strafreden niet was komen vast te staan en het eerste gedeelte geen krijgstuchtelijk vergrijp was	113	— Wijziging van een bestraffing van een strafoplegger naar aanleiding van een door deze gedaan beklag. De na beklag gewijzigde straf met toepassing van art. 50 W.K. door de chef van de beklagmeerdere teniet gedaan	487
— Beklag door een korporaal der ma- riniers over een vermeend onbillijke behandeling	114	— Een korporaal was gestraft met 19 dagen licht arrest. Hij had zich daarover niet beklaagd. Nadat de chef van de strafoplegger op grond van art. 50 W.K. de opgelegde straf had gewijzigd in 14 dagen licht ar- rest, beklaagde hij zich over deze	
— Volstreekte verhindering om de eindbedissing van het H.M.G. in te roepen, en aanvang van de be- klagternijn in verband daarmede	170		
— Handelen in strijd met de strekking van art. 12, lid 3 R.K.	170		
— Wijziging van een straf van 3 maanden plaatsing in een tucht- klasse in 14 dagen verzwaard arrest en wijziging van de strafreden	174		
— Uitvoerig gemotiveerde tenietdoe-			

- (lichtere) straf 491
- Naar de letter van art. 62 (1) W.K. had het beklag schriftelijk gedaan moeten worden, teneinde twijfel omtrent de vraag of, en zo ja wanneer het beklag was ingediend, zoveel mogelijk uit te sluiten. Klager had zich gedurende de beklagtermijn aan boord bevonden en tijdig aan de detachementsc. mondeling te kennen gegeven, dat hij zich over straf en strafreden wenste te beklagen. Deze vermeldde dit in zijn reisverslag, waardoor de datum van indiening van het beklag vaststond. **Beklag ontvankelijk** 537
- Een res. eerste-luit.-arts was gestraft met 10 dagen licht arrest, daar hij naast andere feiten, een met streng arrest gestrafte soldaat zonder noodzaak uit de cel naar het kantonnementsziekenverblijf had doen overbrengen en zonder daarvan de C.O. terstond op de hoogte te hebben gesteld. Behandeling van het beklag door de chef van de beklagmeerdere, daar deze bij de strafoplegging betrokken was geweest. Vragen daarover door Kamerlid en Antwoord daarop door de M.v.D. 601
- Beledigen. Mondeling — van meerdere (sergeant) door een soldaat: „Je kunt voor mijn part naar de kloten lopen, beroepskneus 154
- Schriftelijk — van een meerdere (adj.ond.off.) door een res.-sergeant-k.v.v. met groot verlof in het tijdvak gedurende hetwelk hij voor de mil. dienst kon worden opgeroepen, door een toegezonden en ontvangen brief, inhoudende: „Je bent een manneke, dat geestelijk onvolgroeidis, enz. 293
- Eenvoudige belediging. De bestuurder van een auto toegevoegd: „brillejood” 350
- Beledigen beschimpen. — Als soldaat opz. mondeling twee sergeanten in hun tegenwoordigheid — meermalen gepleegd, door toevoeging van de woorden: „smerige dienstpl. streep; kleine meisjes verkrachten, zodat zeinverwachtingraken”, enz. 12
- Beledigen en met enig kwaad bedreigen. — van een meerdere, adj.ond.off., door een soldaat door toevoeging van de woorden: „als jij denkt dat je conduite kunt maken over mijn rug dan heb je het verkeerd; als je denkt mij de das oni te doen dan maaltikjekapot” 100
- van een meerdere, kapitein, door een soldaat door toevoeging van de woorden: „Wat moet die klootzak hier?” en zijn vuisten opheffende, zeggende: „Als je niet gauw maakt dat je wekomt, zal ik je een pak slaag geven.” 143
- Belediging. Zie ook bij Feitelijke belediging.
- Beleid.** Tekortschieten in — 490
- Bemmelen,** Prof. Mr. J. M. van —, . . . 510
- Beschikking tot **verwijzing.** Tenlastegelegd: I. poging tot doodslag, subs. bedreiging met zware mishandeling. Het subs. bewezen verklaard; en II. het in gevaar brengen van de veiligheid op de weg. Aangezien dit feit meer subsidiair was ten lastegelegd, ligt aan dit feit, nu terzake van het sub. I vermeldde feit een veroordeling zal volgen, geen — ten grondslag 596
- Beschimpen. Zie bij Beledigen en beschimpen.
- Bespotten van een meerdere. Een meerdere toevoegen: „Oliebol, kom eens hier bij de oude.” 35
- Beteugelen van baldadigheid in art. 113 A.P. van **Tegelen**, wederrechtelijk **gebruiken** van een rijwiel in Tegelen art. 37 W.V.W. 279
- Bevelhebber van enige wacht. Zie bij Wachtdelicten.
- Bevestiging van een opgelegde **krijgst.** straf. — door de Krijgsraad handelende als ware hij de C.O. van beklagde 291
- Bevordering **vóór** veroordeling 192
- Binnendringen. — in een besloten erf bij een ander in gebruik in de voor de nachtrust bestemde tijd . . . 65
- Boekaankondiging. Stichting Ned. Politieke **Jongeren Contactraad.** Sfeer, mentaliteit, democratie binnen de krijgsmacht 126
- Dr. A. C. **Geurts**, Criminaliteit in wording? 189
- Mr. D. Sanders, De praktijk van het Medisch Tucht recht 446
- Buitengewone omstandigheid als bedoeld in art. 53(2) W.K. — Vrijstelling van het resterende gedeelte van plaatsing in een tuchtclassse op grond van — 543
- Commandant. De gebonden — 586
- Daad verrichten behorende bij een ambt dat de dader niet bekleedt: Een soldaat, die de onderscheidingsteke-

nen van tweede luitenant, droeg, verleende in een café twee soldaten vrijstelling van verschijning op het avondappel	39	Feitelijke belediging van een meerdere. — Een meerdere een pet in het gezicht werpen	35
Dag van indiening van het bezwaarschrift als bedoeld in art. 14(2) B.B.O.L. — in verband met de beroepstermijn van 30 dagen	244	Feitelijke insubordinatie. Net laten struikelen van een sergeant door een soldaat door middel van het uitstekenvaneen been	75
Delictsvormen in het militaire strafrecht . Twee merkwaardige —	321	— Een kapitein bij de jas gegrepen, de vuist opgeheven, en deze mondeling bedreigd met de woorden: „Als je niet gauw maakt, dat je wekomt, dantikik.”	143
Diefstal. — van een stethoscoop uit een auto door een liftende zeemilicien-marinier	1	— Een sergeant met de vuist een of meer slagen tegen het lichaam gegeven	154
— van een glas van een achterlicht van een geparkeerd staande auto door een korporaal	4	— Een sergeant bij de revers van diens tenue vast gegrepen en, door het uitsteken van een voet, laten vallen	226
— Van een pet dagelijks tenue van een sergeant in een militair tehuis door een soldaat	83	Gebonden commandant. De —	586
— van een blik rijst met kip, terwijl hij deel uitmaakte van de wacht en — van twee asbakken uit de officiersmess, terwijl beklaagde deel uitmaakte vaneen patrouille	93	Gebruiken in de zin van art. 37 W.V.W. . — Aan het woord „gebruiken” dient geen andere betekenis te worden toegekend dan „als bestuurder gebruiken.” Bij de totstandkoming van art. 164 W.M.Sr. is aansluiting gezocht bij —	331
— meermalen gepleegd van een rijksjerrycan en van een bus remolie	137	Genezing. Tijdstip van — na ziek thuis geweest zijn	140
— van een damesbadpak: uit baldadigheid een damesbadpak van een waslijn weggenomen en dit in het openbaar over de uniform aangehouden en gedragen	230	Gluurder	65
— Tenlastegelegd: diefstal in een zaal van de Marinekazerne te Amsterdam, waarbij beklaagde gebruik heeft gemaakt van de gelegenheid, hem door zijn ambt „leerling van de wacht”, geschonken; verzwarende omstandigheid niet bewezen	274	Grenzen van het Militaire Tuchtrecht. — De —	129
— Tenlaste gelegd: — van een rijwiel, subs. wederr. gebruiken van een rijwiel in de gemeente Tegelen. Het subs. tenlastegelegde bewezen	276	— Nogmaals enige opmerkingen over de —	329
— in vereniging van vliegtuigbrandstof tanks om deze te gebruiken voor demonstraties en „happenings”	477	— De —	447, 621
Dienstbevel. Omvang van het begrip „—”	103	Grondslag voor het militaire tuchtrecht. — Op zoek naar een nieuwe —	449
Dienstdoende.	279	Heling. Een pet dagelijks tenue, toebehorende aan een sergeant, voor f 5,— gekocht van een soldaat, terwijl hij wist dat deze door een soldaat gestolen was	84
Doodslag. — Poging tot —	596	Herkenningssteken. — voor reclassering	512
Erf bij een ander in gebruik. Een besloten — in de voor de nachtrust bestemde tijd (22.15 uur) binnendringen	65	Herziening van de militaire justitie . Enige opmerkingen betreffende de voorgestelde —	385
Errata	623	Identificatie. Het zich, na een verkeersongeval in Dld., door vlucht onttrekken aan —	463
Feitelijke aanranding van de eerbaarheid. — door een soldaat in Dld. van een meisje van 6 jaar	17	Inhoud over beklagbeschikking. Over de —	539
— door een soldaat van een jonge vrouw	283	Justitiële statistiek. Militaire straf- en tuchtrechtspraak over de jaren 1966 en 1967 (7 overzichten)	313
		— Militair — over de eerste halfjaren 1967 en 1968 (7 overzichten)	613
		— Administratieve rechtspraak over de (5) jaren 1962, 1963, 1964, 1965 en 1966	507
		Krijgsraad. Zie bij Krijgstuchtelijke bestraffing door de —	

- Krijgsraadvonnis. Het — van 12 mei 1940 577
- Krijgstuchtelijke **bestrafing** door het **H.M.G.** Ter uitvoering van een met een ander gemaakt plan, als passagier medegereden in een door die ander bestuurde militaire jeep, terwijl hij wist dat het rijden met die jeep zonder de vereiste toestemming plaatsvond 335
- Krijgstuchtelijke bestrafing dom de Krijgsraad als ware de raad de **C.O.** van beklaagde. In de strafreden worden tevens **2** niet in de tenlastelgging voorkomende misdragingen opgenomen. 1
- Kwalificatie: diefstal door een militair gepleegd op een onder zijn bijzondere bewaking gestelde plaats, meermalen gepleegd. **Strafreden:** Tijdens wachtdienst uit het onder zijn bewaking gestelde object enige levensmiddelen onvreemd en genuttigd en **2** asbakken zich toege-eigend 93
- Kwalificatie diefstal. **Strafreden:** Uit baldadigheid een damesbadpak van een waslijn weggenomen en dit in het openbaar over de uniform aangetrokkenengedragen 230
- Kwalificatie verduistering. **Strafreden:** Als voorzitter der **korporaalsvereniging**, in strijd met de bepalingen in het huishoudelijk reglement, zelf de geldmiddelen onder zijn beheer genomen, zonder van inkomsten en uitgaven behoorlijk boek te houden 237
- Meermalen **opz. wederr.** een militair motorvoertuig gebruikt, terwijl de gebruiker voor de betreffende reizen vervoerbewijzen voor de trein waren ter hand gesteld. „Opz. wederr" niet bewezen. **Krijgst.** afdoening bevestigd 291
- Kwaad. Zie bij Bedreigen van een **meerdere**. . . . .
- Leesbaarheid 380
- Letsel. Zie bij Lichamelijk **letsel**. . . . .
- Lichamelijk letsel. — door schuld. Als bestuurder van een auto in Dld. **onoplettend** een onbewaakte spoorwegovergang opgereden, terwijl de rode knipperlichten in werking waren, waardoor een aanrijding tegen de over deze overgang naderende trein volgde en een passagier van de auto zodanig verwond werd, dat tijdelijke verhindering zijner **ambts- of beroepsbezigheden** ontstond 41
- Als bestuurder van een auto van een parkeerplaats de openbare weg opgereden en toen de voorkant daarvan **25** cm op die weg was gekomen, van links aangereden door een op die weg naderende **bromfietster**, waardoor deze kwam te vallen en een hersenschudding opliep, waarvoor zij **3** weken in een ziekenhuis verpleegd moest worden. **Krijgsraad:** — (**Tijdelijke ziekte**) door een botsing veroorzaakt; **H.M.G.:** Zwaar — door een botsing veroorzaakt 344
- Medeplegen. — Het als passagier **mederijden** na tevoren het plan te hebben gemaakt om het militaire motorrijtuig **opz. en wederr.** door een ander te laten besturen is niet aan te merken als een gedraging welke oplevert het — van het in art. **164 W.M.Sr.** bedoelde gebruik 331
- Medeplichtigheid. — aan poging tot het misdrijf van art. **37 W.V.W.:** het **wederr.** gebruiken van een aan een ander toebehorend motorrijtuig 146
- van een korporaal aan diefstal van **3** Rijksautobanden, door **inklimming**, met een mindere in rang **287**
- Memoriam. In — Schout bij Nacht b.d. Mr. Dr. M. W. Mouton 128
- Militaire justitie. Zie bij Herziening van de — . . . . .
- Militaire rechter. De — en de door hem opgelegde straffen 191
- Militaire Tuchtrecht. De grenzen van het — 129
- Op zoek naar een nieuwe grondslag voor het — 449
- Militaire **verkeersdelicten**. Zie ook bij Verkeersdelicten. Overtr. van **art. 162** en **164 W.M.Sr.** door onder invloed van alcoholhoudende drank in Dld. een militaire jeep te besturen en met die jeep **opz. wederr.** in Dld. over voor het openbaar verkeer openstaande wegen rijden **14**
- Overtreding van art. **164 W.M.Sr.** door als bestuurder van een militaire jeep daarmede zonder recht of toestemming over diverse openbare wegen **te rijden** 161
- Een korporaal T in dienstbetrekking in West-Dld. reed daar met een auto over een openbare weg onder invloed van alcoholische drank; na een botsing met een geparkeerd staande auto onttrok hij zich door vlucht aan de vaststelling

- van** de identiteit van hem en van zijn auto; voorts was hij niet verzekerd geweest volgens het Pflichtversicherungsgesetz 232
- Bij de totstandkoming van art. 164 W. M. Sr. is aansluiting gezocht bij art. 37 W.V.W., zodat aan het woord „gebruiken” geen andere of ruimere betekenis dient te worden toegekend dan „als bestuurder gebruiken.” 331
- In West-Dld. opz. wederr. met een militaire Volkswagen gereden . . . 418
- Als bestuurder van een auto in West-Dld. gereden onder invloed van alcoholhoudende drank . . . 463
- Na een verkeersongeval zich aan identificatie onttrokken door te vluchten, gepleegd in Stolzenau in West-Dld. 463
- Zich als bestuurder van een auto op een voor het militair verkeer openstaande weg zodanig gedragen dat de veiligheid op de weg in gevaar werd gebracht door daarmede een onbewaakte spoorwegaanval op te rijden, waardoor een botsing ontstond met een locomotief der N.S. 475
- Opz. wederr. met een „Landrover” van de Kon. Marine te Doorn gereden, en bij het nemen van een bocht tegen een boom gereden . . . 591
- Militair juridisch brevet. Toekenning van het — 312
- Militair justitiële statistiek. Zie bij Justitiële statistiek.
- Militair Rechtelijke Vereniging. Bestuurswijzigingen van de — . . . 312
- Het militaire tuchtrecht van de toekomst (voordracht) 558
- Militair tuchtrecht in de branding . . . 461
- Mishandeling. Een korporaal gaf een mindere een slag in het gelaat . . . 70
- Bedreiging met zware — 596
- Mouton**, Schout-bij-Nacht b.d. Mr. Dr. — † In memoriam 128
- Nationale** Reserve. Als vrijwilliger der — buiten werkelijke dienst doch in de tijd dat hij voor de dienst kon worden opgeroepen, opz. niet voldaan aan een oproeping tot deelneming aan een 25-uursoefening 218, 254
- Nota overeen nieuw militair strafprocesrecht (bijlage handelingen 65/66-8706)
- Rapport van de commissie militair strafrecht van de Nederlandse vereniging voor rechtspraak, houden-deadviesoverde — 193
- Rapport van de commissie militair strafprocesrecht van de Nederlandse Orde van Advocaten 208
- Een korte beschouwing over de nota met vraagpunten, welke door de ministers Samkalden en De Jong bij de Tweede Kamer werd ingediend op 16 augustus 1966 . . . 456
- Omschrijving der strafreden na beklag. Het feit dat de gestrafte in de strafreden wordt verweten vormt onderwerp van onderzoek op een beklag. Aanvulling van de strafreden met andere feiten dan die waarvoor hij gestraft is, is rra beklag niet geoorloofd 112
- Ondergeschiktheid, samenwerking, initiatief en verantwoordelijkheid . . . 552
- Onderscheidingstekenen dragen behorende bij een ambt dat de drager niet bekleedt. Een soldaat droeg de onderscheidingstekenen van tweedeluitenant. 39
- Ongehoorzaamheid. Opzettelijke —
- Krijgsraad: Opz. nagelaten te gehoorzamen aan het bevel van een wachmeester I om plaats te nemen in een autobus om beklagde naar zijn onderdeel in Dld. te vervoeren. metvolharding. 7
- H.M.G.: vrijspraak: opz. nalaten niet bewezen, wel uitdrukkelijke weigering. 9
- meermalen gepleegd. Niet voldaan aan de opdracht van een luitenant-arts om nog dezelfde dag naar zijn onderdeel terug te keren, en niet voldaan aan de opdracht van een marechaussee I om per eerste reisegelegenheid naar zijn onderdeel terugtekeren 25
- meermalen gepleegd: nalaten te voldoen aan de opdracht van een meerdere om ter plaatse te blijven gegeven op grond van overmatig alcoholgebruik en nalaten te voldoen aan de opdracht om gekleed op de weekkamertekomen 35
- meermalen gepleegd: geweigerd of opz. nagelaten te voldoen aan het bevel om zijn tenue in orde te brengen en om zijn paspoort te tonen 154
- Een soldaat, in onordelijk tenue en onder drankinvloed op de openbare weg in Dld. lopende, weigerde het bevel van een kapitein op te volgen om zich naar de voertuigen te begeven en daar het tijdstip van vertrekaftewachten 226
- Geweigerd aan het bevel om, in

verband met een bevolen dienstreis, onmiddellijk (te 6.00 uur) op te staan	353	zware mishandeling	596
— door geen gevolg te geven aan het stopteken, gegeven door een schildwacht: militair met schildwachtband om de linker bovenarm	418	Prijsvraag. — uitgeschreven door de Internationale Vereniging voor militair strafrecht en oorlogsrecht, Wetenschappelijke Prijs 1970	511
— door een fuselier jegens een sergeant door te weigeren mee te gaan naar de voertuigen, zeggende: „Nee, dat doe ik niet" en door niet mee te gaan	534	Rapport van de commissie militair strafprocesrecht van de Nederlandse Orde van Advocaten	208
Ongeoorloofde afwezigheid. Zie ook bij Afwezigheid.		Rapport van de commissie militair strafrecht van de Nederlandse vereniging voor rechtspraak, houdende advies over de nota over een nieuw militair strafprocesrecht (bijlage handelingen 65/66-8706)	193
— Opz. — i.t.v.vr. van 1-30 dagen.		Rechter. De militaire — en de door hem opgelegde straffen	191
— meermalen gepleegd, resp. na verleend verlof en na verwijdering	25	Reclassering. Herkenningstekken voor	512
— korter dan 1 dag door, na ziek thuis geweest te zijn, niet onmiddellijk naar zijn onderdeel terug te keren	140	Redactiecommissie. Wijziging van de samenstelling van de —	312
— waarbij de schuldige het misdrijf pleegt, terwijl hij is dienstdoende. Met verzwaard arrest gestraft zijnde, circa 28 uur ongeoorloofd afwezig geweest, waarna zich bij de Kon. marech. gemeld	279	Rijden onder invloed van alcoholhoudende drank. Zie bij Verkeersdelicten en bij Militaire verkeersdelicten.	
— van 8-24 mei 1967 en van 28 tot 29 mei d.a.v. Het tweede feit is een krijgst. vergrijp; samenhang	416	Schildwacht. Opz. ongehoorzaamheid jegens een —: militair met „schildwacht"-band om de linker bovenarm, door geen gevolg te geven aan het door deze gegeven stopteken	41
Ongeschiktmaking voor een bepaalde soort van dienstverplichtingen. — Zich zo bedronken dat hij de hem opgedragen dienst van plantonwacht niet kon vervullen	355	Statistiek. Zie bij Justitiële —	8
Ontslag uit de militaire dienst. Bijkomende straf — voorwaardelijk opgelegd aan een wachtmeester I der Kon. marech.	135	Strafoverwegingen. Het bewezen feit (diefstal) vrijdelde een gunstige uitslag op een sollicitatie; de bijkomende straf van verlaging zal ongunstige gevolgen hebben op het uit te keren premiebedrag bij het verlaten van de militaire dienst	4
Ontucht. Zie ook bij Feitelijke aanranding van de eerbaarheid. — door een soldaat in Dld. met een meisje van 6 jaar	17	Strafreden. Het feit, dat de gestrafte in de strafreden wordt verweten, vormt onderwerp van onderzoek op een beklag. Aanvulling van de — met andere feiten dan die waarvoor hij gestraft is, is, ná beklag, nietgeoorloofd.	112
Opruiming. Mondelinge — tot feitelijke insubordinatie. Toen een soldaat een sergeant toevoegde: ik vermoord je; ik sla je kapot, deze soldaat toegeroepen: Sla d'r op; breek hem; Sla 'm kapot	75	Strafvervolgning. Er is voor de A.-M. geen recht tot —, nu het subs. tenlastegelegde bewezen is verklaard, voor het meer subs. tenlastegelegde, daar hieraan geen beschikking tot verwijzingten grondslag ligt	596
Personalia	510	Tijdstip van genezing. — na ziek thuis geweest te zijn	140
Pijn veroorzaken. Een mindere in dienst op andere wijze dan door slaan of stompen —: het vuur van een sigaret op de ontblote rug gedrukt	166	Tuchtrecht. Worstelend —	257
Poging. — tot het misdrijf van art. 37 W.V.W.; het wederr. gebruiken van een aan een ander toebehorend motorrijtuig	146	— Het verdrag ter bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en het Nederlandse militaire tuchtrecht	265, 527
— tot doodslag (meermalen gepleegd)	158, 463, 596	— Worstelend —: Een stap terug?	S10
— tot doodslag, subs. bedreiging met		— met ere	513
		— Het militaire — van de toekomst (voordracht)	558

- De grenzen van het militaire — Uitschelden. — door een korporaal van een mindere 621 70
- door een fuselier van een sergeant door deze toe te voegen: „slijmtieten” 534
- Vacature. **Bij** — in het bevorderingsvoorschrift landmacht 1958, deel II, wil niet zeggen, dat bij het bestaan ener — bevordering moét plaats hebben, doch slechts mag plaats hebben, indien er een — bestaat 437
- Veiligheid op de voor **militair** verkeer openstaande weg in gevaar brengen. Op het kazerneterrein gereden met een auto die in onvoldoende staat van onderhoud verkeerde 80
- door als bestuurder van een militaire jeep met te grote snelheid, 80 à 90 km/u, een kruispunt te naderen, waardoor het hem niet mogelijk was een van rechts komend vierwielig motorrijtuig voorrang te verlenen 161
- Verdrag ter bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en het Nederlandse militaire tuchtrecht. Het — 265, 527
- Een kanttekening bij het artikel „Het —” 404
- Het Verdrag van Rome en het Nederlandse militaire tuchtrecht 409
- Verdrag van Rome en het Nederlandse militaire tuchtrecht. Het — 409
- Verduistering. — door de voorzitter van een korporaalsvereniging van contributiegelden 237
- Verkeersdelicten. Zie ook bij Militaire verkeersdelicten.
  - Als bestuurder van een auto, onder invloed van alcohol, daarmee herhaalde malen van rechts naar links en van links naar rechts overstekend, over een openbare weg voortgereden, waardoor ter plaatse het achterop komende verkeer in gevaar werdgebracht 22
  - Met een fiets gereden onder invloed van alcohol 86
  - Als bestuurder van een auto onder invloed van alcohol, daarmee achteruitrijdende, tegen een geparkeerde auto aangereden: eend. samenloop van art. 26 W.V.W. en art. 33 W.V.R. 88
  - Gereden zonder dat aan beklagde een rijbewijs was afgegeven 88
  - Gereden met een auto waarvan hij wist dat de remleiding defect was 97
- Gereden zonder geldig rijbewijs en gereden zonder W.A.-verzekering 221
- Als bestuurder van een auto geen voorrang verleend aan een andere auto die, op een kruispunt, van rechts die kruising opreed, waardoor een inzittende van die andere auto verwondingenopliep 335
- Als bestuurder van een auto linksaf geslagen zonder de doorgang vrij te laten voor een tegemoetkomende bromfietser, die daardoor viel en eenbeenbrak 340
- Als bestuurder van een auto van een parkeerplaats de openbare weg opgereden en toen de voorkant daarvan 25 cm op die weg was gekomen van links aangereden door een op die weg naderende bromfietster, waardoor deze kwam te vallen en een hersenschudding opliep, waarvoor zij 3 weken in een ziekenhuis verpleegd moest worden. Krijgsraad: lichamelijk letsel (tijdelijke ziekte) door een botsing veroorzaakt; H.M.G.: zwaar lichamelijk letsel door een botsing veroorzaakt 344
- Verwijzing** van de zaak naar de tot str. bev. C.O. **terzake** van vergrijpen als bedoeld in art. 2 W.K. 73, 93, 140,
- Verzoekschrift. Beslissing van de B.L.S. op een — van een met 3 maanden plaatsing in een tuchtklasse gestrafte dpl. soldaat voor vervoegd vertrek met kleinverlof. 543
- Vlocht. Het zich, na een verkeersongeval in Dld., door — onttrekken aan identificatie 463
- Volstrekteverhinderling. — om de eindbeslissing van het H.M.G. in te roepen, en aanvang van de beklagtermijn 170
- Voorwaardelijk ontslag uit de militaire dienst. Bijkomende straf van — van een wachtmeester I der Kon. marech. 135
- Vordering van een wachtmeester Kon. marech. opsporingsambtenaar. Een soldaat voldeed niet aan de — om de door hem bestuurde particuliere auto voor onderzoek over te brengen naar de marech. kazerne . . . 137
- Vraagpunten. Een korte beschouwing over de nota met —, welke door de ministers Samkalden en De Jong bij de Tweede Kamer werd ingediend 456
- Vragenbus. Is de handelwijze van het H.M.G. juist door een strafoplegger in een beklagzaak als **getuige**

onderde te ondervragen . . .	444	gedurende de eerste 3 maanden zonder dat hij in het bezit was van een geldig rijbewijs, rijdende bin- nen de afstand van 20 km van zijn woonplaats, en was hij overeen- komstig dewet verzekerd . . .	221
Vrijpraak. — Beklaagde had niet opz. nagelaten te gehoorzamen aan het bevel van een wachtmeester I om plaats te nemen in een gereedstaan- de autobus om hem naar zijn onder- deel in Dld. te vervoeren, met volharding, zoals ten laste gelegd was, doch had uitdrukkelijk geweig- erd dat bevel op te volgen . . .	7, 9	— Ten laste gelegd: primair: als militair opz. wederr, een militair motorrijtuig als passagier gebruikt; subsidiar: het medeplegen van het opz. wederr, gebruiken van een militair motorrijtuig. Het primair tenlastegelegde is geen strafbaar feit; het subs. tenlastegelegde is niet een gedraging als bedoeld in art. 164 W.M.Sr. Beide gedragingen leveren een eigenlijk krijgst. vergrijp op	331
— Niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging geput dat beklaagde de hem tenlastegelegde vernieling van de achterrui van een auto had be- gaan	30	— Ten laste gelegd: primair: aan be- klaagdes schuld te wijten zijn dat gevaar ontstond voor het verkeer door mechanische kracht over een spoorweg; beklaagde was de spoor- wegovergang opgereden, terwijl onder het geven van geluidssigna- len een locomotief naderde, waar- door een botsing ontstond . . .	474
— In de tenlastegelegde zaakbescha- diging was niet vermeld, dat de poli- tieambtenaren in de rechtmatige uitoefening hunner bediening wa- ren: niet was gesteld dat de vernie- ling op heterdaad ontdekt was, terwijl deze vernieling niet een feit was waarvoor voorl. hechtenis was toegelaten, terwijl de politie ook niet was opgetreden ter handha- ving van de openbare orde en rust	30	Vrijstelling van dienst. — als gew. dpl. wegens aanwezigheid van een bij- zonder geval	611
— van „wegrijden na een ongeval” nu beklaagde ± een uur ter plaatse is gebleven en aan diverse omstan- ders gevraagd heeft aan wie de auto, waartegen hij bij het achteruitrijden gebotst was, toebehoorde	73	Vrijstelling van het resterende gedeelte van plaatsing in een tuchtklasse. — naar aanleiding van een ver- zoekschrift van een met 3 maanden plaatsing in een tuchtklasse ge- strafte dpl. soldaat om vervroegd vertrek met klein verlof op grond van een buitengewone omstandig- heid als bedoeld in art. 53 (2) W.K.	543
— omdat ter zake van het tenlaste- gelegde geen recht tot strafvorde- ring aanwezig was. Beklaagde was bij beschikking van 24 nov. 1965 naar de krijgsraad verwezen met be- paling, dat géén informatiën be- hoefden te worden genomen en op 23 maart 1966 gedagvaard, mits- dien later dan één maand ná de be- schikking tot verwijzing	82	Vrijwilliger van de Nationale Reserve en art. 150 W.M.Sr. De —	254
— Niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging geput dat beklaagde het hem tenlastegelegde wegge- reden, voordat zijn identiteit kon worden vastgesteld	88	Wachtdelicten. Als bevelhebber van een wacht een op hem rustende verplichting niet nageltomen: als korporaal-wachtc. van een groep marinepatrouilles de kazerne ver- laten en de wal opgegaan. . . .	591
— omdat het onderwerp van het bevel geen dienstbelang betrof, resp. om- dat het optreden van de meerdere niet gebaseerd was op een wettelijk voorschrift	103	Wettige oproeping voor de werkelijke dienst. Niet voldaan aan een — door een vrijwilliger der Nationale Reserve	218, 254
— Weliswaar had beklaagde (zonder rijbewijs) gereden buiten de ver- zekeringstermijn, doch in de polis stond, dat de verzekering ook gold		Worstelend tuchtrecht	257
		Een stap terug?	510
		Zaakbeschadiging. — Met een steen de achterrui van een auto vernield	29
		— Een zijspiegel van een auto afge- rukt en de ruitewisser verbogen	350

WETSBEPALINGEN

toegepast in deel LXI. 1968

Art.	Blz.	Art.	Blz.
STRAFRECHT			
Wetboek van Strafrecht			
24	218, 288, 293, 418	142	70. 166
37	100	143	288
37a	17	146	75
44	274	150	218, 254
45	146, 158, 463	152	93
47	331	162	14. 233. 463
48	146. 288	164	14. 161. 331. 418. 591
55	88	165	80. 474
77 (c)	276	168	233. 463
138	65	MILITAIR TUCHTRECHT	
165	474	Wet op de krijgstucht	
180	30	2 1°	141.241. 422
184	103, 137	2, 2°	1, 93. 230. 237
196	39	10	601
246	17, 283	11	111, 601
266	70. 350	20	366
285	596	23	543
287	158, 463	37	50. 296
300	70	38	50
308	41	39	50
310	1.4. 8j. 230, 274, 276.288.478.	41	50
311	288	46	296
321	237	50	428, 491
350	30. 350	53 (2)	543
416	84	58	1.73. '93. 141, 230, 237, 291
Wetboek van Militair Strafrecht			
13-15	17. 135	60	1, 146. 416
23	17. 135	61	106.491. 601.
25	4. 70. 288	62	241. 491.
26	279	62 (1)	537
29	543	65	106. 241, 366, 491. 539. 601
30	543	66	51. 106. 241. 426. 484. 487. 491
48	288	67	170
60 (2j)	293	Reglement betreffende de krijgstucht	
69	418	2 (1)	461. 552
97	25, 141, 279, 416	2 (2)	46
101	355	8 (3)	46
108	12, 35, 100, 143, 154, 293, 534	9 (4)	115
110	35	12 (2)	601
114	25. 35. 103. 137. 154, 226. 353. 418. 534	12 (3)	170
114 . 1 "	7	14 (3)	422.543
117	75, 143. 154. 226	20 (1)	46
119	75	27	50
121	226	28	50
128	418	29 (2 en 3)	296
129	591	V.V.K.M. 142	
131	355	pt 5100	115
132	152	Voorschrift nr. 27.1. 3e druk	
141	70	Toepassing militair straf- en tuchtrecht	
		pt 3	296

Art.	Blz.
10	241. 296
bijlage A	. . . 241
Vs. 2-1499	
Bep. betr. diverse onderwerpen v. alg. belang voor de KL	
Hoofdstuk II	
2	422
3	422
VERKEERSRECHT	
Wegenverkeerswet	
9	221
25	22, 97, 161. 591
26	22. 86. 88. 233. 463
30	. . . 233. 463
36	41, 335. 340. 344
37	73. 146. 161. 331
55. derde lid	97
Wegenverkeersreglement	
9	88
25	340
33	88
Reglement verkeersregels en verkeerstekens	
41	335
Wet aansprakelijkheidsverzekering motorrijtuigen (W.A.M.)	
30	221
STRAFFPROCESRECHT	
Rechtspleging	
bij de Land- en de Luchtmacht	
11	596
30	82
193	30, 596
Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof	
56	444
58	422
Algemene Politieverordening gemeente Tegelen	
113	276
— K.B. van 21 april 1922 (Stb. 205)	601
ADMINISTRATIEF RECHT	
Ambtenarenwet 1929	
58 (1)	495
88 (2)	433
Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren	
87	59

Art.	Blz.
Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht	
76. 12e	299
Wet op de Raad van State	
34	309. 311
36	309. 311
60	309. 311
Wet beroep administratieve beschikkingen	
4	310
Wet gewetensbezwaren militaire dienst	
2	441
47	502
Algemene militaire pensioenwet	
W 4	495
Pensioenwet voor de landmacht 1922	
2, eerste lid onder 2°.	500
55	498
Dienstplichtwet	
15	611
Garantiewet militairen K.N.I.L.	
—	122
Reglement militaire ambtenaren K.L./K.Ln.	
3	375
19 (1 onder c)	433
22 (1 onder e)	177
Besluit beoordeling officieren landmacht	
14, lid 2	244
—	544
Beoordelingsvoorschrift kader landmacht	
—	547
Bevorderingsvoorschrift landmacht 1958	
15	437
16	437
18	437
21	437
Voorschrift conduiterapporten	
—	119
Voorschrift bekwaamheidseisen bevordering schepelingen	
—	182
K.B. van 10 juli 1951. nr. 38. Regeling organisatie en bevordering schepelingen	
15	182

Art.	Blz.	Art.	Blz.
Voorschrift regeling bezoldiging Kon. Landmacht 1949 (V.R.B.K.L. 1949)		Besluit militaire medailles (LaO nr. 55239 Codenr. 53/16)	
§ 41	375	—	369
Premiespaarregeling rijksambtenaren		Beschikking militaire medailles	
7	55	\$4, lid 2	369
—	249	K.B. van 18 februari 1961, Stb. 47	
—	251	—	177
Verplaatsingskostenbesluit 1962 (La O 62035, code-nr. 55.17/52)		Landmachtmededeling nr. 059-66, codenr. 55.14133	
15	122	—	375

STRAFRECHTELIJKE. DISCIPLINAIRE EN ADMINISTRATIEFRECHTELIJKE BESLISSINGEN

opgenomen in deel LXI, 1968

	blz.		blz.
STRAFRECHTSPRAAK		15 januari 1968	353
Sententie van:		4 april 1968	534
<i>Hoog Militair Gerechtshof</i>		<i>Mobiele Krijgsraad Duitsland Landmacht</i>	
1 februari 1966	343	16 november 1966	230
21 september 1967	281	9 mei 1967	41
3 oktober 1967	338	<i>Arrondissementskrijgsraad</i>	
17 oktober 1967	6. 9. 68	<i>te 's-Hertogenbosch</i>	
28 november 1967	165. 223. 286. 331	6 april 1966	82.83. 84. 86
12 december 1967	135	26 augustus 1966	79. 158
19 december 1967	168	28 juni 1967	88
13 februari 1968.	347	13 september 1967	93. 97
26 maart 1968	595	21 september 1967	161
Vonnis van:		19 oktober 1967	166
<i>Permanente Krijgsraad Nederland voor de</i>		8 november 1967	100
<i>Zeemacht te 's-Gravenhage</i>		22 november 1967	237
12 oktober 1967	274	10 januari 1968	293
14 september 1967	276	13 maart 1968	463
28 september 1967	591	5 juni 1968	474
<i>Permanente Krijgsraad in de</i>		<i>Mobiele Krijgsraad Luchtmacht</i>	
<i>Nederlandse Antillen</i>		13 juni 1967	103
20 september 1967	1	26 september 1967	232
<i>Arrondissementskrijgsraad te 's-Gravenhage</i>		6 februari 1968.	355
22 september 1965	340	2 april 1968	418
26 juli 1967	279, 283, 335	<i>Hoge Raad der Nederlanden (Strafkamer)</i>	
2 augustus 1967	4. 7. 65. 287	4 april 1967	477
20 september 1967	221	TUCHTRECHTSPRAAK	
15 november 1967	344	Beschikking van:	
22 november 1967	218. 291	<i>Hoog Militair Gerechtshof</i>	
13 december 1967	350	22 augustus 1967	49
<i>Arrondissementskrijgsraad te Arnhem</i>		19 december 1967	113. 170
4 november 1965	70	9 januari 1968	174
24 februari 1966.	34	26 maart 1968	296
10 mei 1966	39	28 mei 1968	422
24 mei 1966	137. 140. 143	13 augustus 1968	537
2 juni 1966	146. 152	<i>Commandant groep geleide wapens. W.Dld.</i>	
29 september 1966	73	18 mei 1967	46
10 november 1966	75. 154	<i>Commandant 4e Divisie</i>	
16 maart 1967	12. 14	26 september 1967	50
20 maart 1967	17	17 juli 1968	601
21 maart 1967	22. 25		
30 maart 1967	29		
13 juni 1967	416		
10 januari 1968	226		

	blz.
<i>Commandant 1e Legerkorps artillerie</i>	
17 oktober 1967	51
<i>Commandant</i>	
<i>commando Luchtmachtopleidingen</i>	
22 februari 1967	106
<i>Commandant van het korps mariniers</i>	
15 november 1967	114
<i>Commandant 47 Pantserinfanteriebrigade</i>	
24 januari 1968	241
<i>Commandant</i>	
<i>13e Pantserinfanteriebrigade treinen-</i>	
<i>baataljon</i>	
23 februari 1968	358
<i>Inspecteur van de verbindingdienst</i>	
4 april 1968	366
<i>Commandant 41 Vbd Bataljon</i>	
9 maart 1968	425
<i>Commandant Achtergebied Eerste</i>	
<i>Legerkorps</i>	
20 mei 1968	428
<i>Commandant 11 Pantserinfanteriebrigade</i>	
26 maart 1968	487
<i>C-12 Pantser Infanterie Bataljon Garde</i>	
<i>Jagers</i>	
12 maart 1968	484
<i>Wvd Commandant 102 Veldartilleriegroep</i>	
16 mei 1968	491
<i>Bevelhebber der Landstrijdkrachten</i>	
<i>Beschikking op verzoekschrift</i>	
12 augustus 1968	543

	blz.
ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK	
Uitspraak van:	
<i>Centrale Raad van Beroep</i>	
16 maart 1967	497
26 juli 1967	55
27 september 1967	119
8 november 1967	177
29 november 1967	122
10 januari 1968	244
7 februari 1968	369
6 maart 1968	375
1 mei 1968	433
15 mei 1968	437
29 mei 1968	544
12 juni 1968	547
<i>Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage,</i>	
<i>rechtsprekende in</i>	
<i>militaire ambtenarenzaken</i>	
20 maart 1967	59
10 april 1967	182
29 mei 1967	500
19 juni 1967	299
1 april 1968	495
SPAARRAAD	
23 oktober 1967	249
5 december 1967	251
KONINKLIJKE BESLUITEN	
van:	
5 januari 1968. no. 47 (Wet beroep	
administratieve beschikkingen;	
Wet op de Raad van State art. 6,	
34. 36)	309
11 januari 1968. no. 27 (Wet gewetens-	
bezwaren militaire dienst art. 2.	
5. 7 lid 1 onder b)	502
30 januari 1968. no. 66 (Wet gewetens-	
bezwaren militaire dienst art. 2.	
5, 7 lid 1 onder b)	441
21 maart 1968. no. 63 (Dienstplicht-	
wet art. 15)	611

BIJDRAGEN, MEDEDELINGEN EN OPMERKINGEN opgenomen in deel LXI, 1968

<p>Berkhout, Mr. A., Tucht recht met ere 513</p> <p>Commissie militair strafrecht van de Nederlandse vereniging voor rechtspraak, Rapport van de —, houdende advies over de nota over een nieuw militair strafprocesrecht (bijlage handelingen 65/66-8706) 193</p> <p>Commissie militair strafprocesrecht van de Nederlandse orde van advocaten. Rapport van de — . . . . . 208</p> <p>Donker, Mr. H., kapitein-luitenant ter zee, Een kanttekening bij het artikel „Het verdrag ter bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en het Nederlandse militaire tucht recht” 404</p> <p>Ee, Mr. H. A. van. Enige opmerkingen *betreffende de voorgestelde herziening van de militaire justitie 385</p> <p>Gillebaard, Mr. J. H., majoor van de Militair Juridische Dienst, Worstelend Tucht recht . . . . . 257</p> <p>— De gebonden commandant . . . . . 586</p> <p>Hartman, Drs. C. M., K.L.T.z.s.D., Leesbaarheid . . . . . 380</p> <p>Kaijen, L., luitenant ter zee van administratie der 1e klasse, Op zoek naar een nieuwe grondslag voor het militaire tucht recht . . . . . 449</p> <p>Kalshoven, Mr. F., Wet verdrag van Rome en het Nederlandse militaire tucht recht . . . . . 409</p> <p>Kok, A., res.-eerste-luitenant S. D. Inf. De vrijwilliger der Nationale Reserve en artikel 150 W.M.Sr. . . . . 254</p> <p>Kooistra, P., luitenant-kolonel der Infanterie, Nogmaals enige opmerkingen over „De grenzen van het</p>	<p>militaire tucht recht.” . . . . . 329</p> <p>Kramer, Dr. H. L. M., Wet krijgsraadvonnissen van 12 mei 1940 . . . . . 577</p> <p>Leeuwen, Mr. A. D. van —. In memorandum Schout bij Nacht b.d. Mr. Dr. M. W. Mouton . . . . . 128</p> <p>Mante, Mr. C., worstelend tucht recht — Een stap terug? . . . . . 510</p> <p>Ploeg, Mr. S. van der, luitenant-kolonel van de Militair Juridische Dienst, De grenzen van het Militaire Tucht recht . . . . . 129, 615</p> <p>— Het verdrag ter bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en het Nederlandse militaire tucht recht . . . . . 265, 527</p> <p>— Het militaire tucht recht van de toekomst (voordracht) . . . . . 558</p> <p>Ponsioen, Mr. Th. H. C. M., Een korte beschouwing over de nota vraagpunten, welke door de ministers Samkalden en De Jong bij de Tweede Kamer werd ingediend op 16 augustus 1966 . . . . . 456</p> <p>Steffen, Mr. A. F., Over de inhoud ener beklagbeschikking . . . . . 539</p> <p>— Ondergeschiktheid, samenwerking, initiatief en verantwoordelijkheid 552</p> <p>Vermeer, Mr. W. H., Twee merkwaardige delictsvormen in het militair strafrecht. . . . . 321</p> <p>— Artikel 3 R.M.A.K.L./K.Lu. . . . . 384</p> <p>— Militair tucht recht in de branding 461</p> <p>Vrijdag, T., De grenzen van het militaire tucht recht . . . . . 447</p> <p>Zaayer, Mr. J. De militaire rechter en de door hem opgelegde straffen 191</p>
--	---

